

Manual privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat și principii directoare privind protecția internațională

**în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind
statutul refugiaților**

Reeditare,
Geneva, Februarie 2019

HCR/1P/4/ENG/REV.4

© 2019 UNHCR

Toate drepturile rezervate pentru toate țările.

UNHCR 1979

CUPRINS

	Paragr.	Pag.
PREFAȚĂ		9
MANUAL PRIVIND PROCEDURILE ȘI CRITERIILE PENTRU DETERMINAREA STATUTULUI DE REFUGIAT		11
Introducere - Instrumente internaționale care definesc noțiunea de „refugiat”	1-27	11
A. Primele documente (1921-1946)	1-4	11
B. Convenția din 1951 privind statutul refugiaților	5	11
C. Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților	6-11	11
D. Principalele prevederi ale Convenției din 1951 și ale Protocolului din 1967	12	12
E. Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați	13-19	13
F. Instrumente regionale referitoare la refugiați	20-23	14
G. Azilul și tratamentul acordat refugiaților	24-27	14
Partea întâi		16
Criterii pentru determinarea statutului de refugiat	28-188	16
CAPITOLUL I – Principii generale	28-31	16
CAPITOLUL II – Clauze de includere	32-110	16
A. Definiții	32-34	16
(1) Refugiați sub Mandat	32-33	16
(2) Definiția generală dată de Convenția din 1951	34	17
B. Interpretarea termenilor	35-100	17
(1) „Evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951”	35-36	17
(2) „Temere bine întemeiată de a fi persecutat”	37-65	18
(a) Analiză generală	37-50	18
(b) Persecuția	51-53	21
(c) Discriminarea	54-55	21
(d) Pedepsa	56-60	22
(e) Consecințele plecării ilegale sau ale șederii neautorizate în afara țării de origine	61	22
(f) Distingerea migranților economici de refugiați	62-64	23
(g) Agenți ai persecuției	65	23
(3) „din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei politice”	66-86	23
(a) Analiză generală	66-67	23
(b) Rasa	68-70	24
(c) Religia	71-73	24
(d) Naționalitatea	74-76	25
(e) Apartenența la un anumit grup social	77-79	25

(f) Opinia politică.....	80-86	25
(4) „se află în afara țării a cărei cetățenie o are”	87-96	27
(a) Analiză generală	87-93	27
(b) Refugiați „sur place”	94-96	28
(5) „și nu poate sau, datorita unei astfel de temeri, nu dorește să solicite protecția acestei țări”	97-100	28
(6) „sau care, neavând nici o cetățenie și fiind în afara țării în care își avea reședința obișnuită, ca urmare a unor astfel de evenimente nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă,”	101-105	29
(7) Dubla sau multipla cetățenie	106-107	30
(8) Limitarea geografică.....	108-110	30
CAPITOLUL III – Clauze de încetare	111-139	32
A. Aspecte generale.....	111-117	32
B. Interpretarea termenilor	118-139	33
(1) Repunerea voluntară sub protecția țării a cărei cetățenie o are	118-125	33
(2) Redobândirea voluntară a cetățeniei	126-128	35
(3) Dobândirea unei noi cetățenii și protecții	129-132	35
(4) Restabilirea voluntară în țara pe care a părăsit-o de temerea de a fi persecutat	133-134	36
(5) Cetățeni ale căror motive de a fi refugiați au încetat să existe	135-136	36
(6) Persoane apatride ale căror motive de a fi refugiați au încetat să existe	137-139	37
CAPITOLUL IV – Clauze de excludere	140-163	38
A. Aspecte generale.....	140-141	38
B. Interpretarea termenilor	142-163	38
(1) Persoane care beneficiază deja de protecție sau asistență din partea Națiunilor Unite	142-143	38
(2) Persoane ce nu sunt considerate a avea nevoie de protecție internațională	144-146	39
(3) Persoane ce nu sunt considerate a merita protecție internațională	147-163	39
(a) Crime de război etc.....	150	40
(b) Crime de drept comun	151-161	40
(c) Acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite	162-163	42
CAPITOLUL V – Cazuri speciale	164-180	44
A. Refugiați de război	164-166	44
B. Dezertori și persoane ce refuză satisfacerea serviciului militar	167-174	44
C. Persoane ce au recurs la forță sau au comis acte de violență	175-180	46
CAPITOLUL VI – Principiul unității familiei	181-188	48

Partea a doua.....50

Proceduri pentru determinarea statutului de refugiat.....	189-219	50
A. Aspecte generale.....	189-194	50
B. Stabilirea faptelor	195-205	51
(1) Principii și metode.....	195-202	51
(2) Beneficiul dubiului.....	203-204	53
(3) Sumar.....	205	53
C. Cazuri ce pun probleme deosebite în stabilirea faptelor	206-219	54
(1) Persoane cu deficiențe mintale	206-212	54
(2) Minori neînsoțiți	213-219	55

CONCLUZII.....220-22356**ANEXE.....57**

Anexa I Extras din Actul Final al Conferinței Plenipotențiarilor Națiunilor Unite asupra statutului refugiaților și apatrizilor	57
Anexa II Convenția din 1951 privind statutul refugiaților	59
Anexa III Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților.....	79
Anexa IV Lista statelor părți la Convenția din 1951 și Protocolul din 1967	83
Anexa V Extras din Carta Tribunalului Militar Internațional	88
Anexa VI Instrumente internaționale referitoare la Articolul I.F (a) al Convenției din 1951	89

PRINCIPII PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ.....91**Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 1:**

Persecuția pe Motive de Gen în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților	93
---	----

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 2:

„Apartenența la un anumit grup social” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților.....	106
---	-----

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 3:

Încetarea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 1C(5) și (6) a Convenției din 1951 privind statutul refugiaților (Clauzele privind „Încetarea circumstanțelor”)	113
--	-----

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 4:

„Alternativa refugiatului intern sau a relocării interne” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților	123
---	-----

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 5:

Aplicarea clauzelor de excludere: articolul 1F din Convenția din 1951 privind Statutul refugiaților	133
---	-----

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 6:

Cereri de azil pe motive de religie ce intră sub incidența articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau sub incidența Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților143

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 7:

Aplicarea articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților în raport cu victimele traficului de ființe umane și persoanele expuse riscului de a fi traficate155

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 8:

Cereri de azil depuse de copii conform articolelor 1(A)2 și 1(F) ale Convenției din 1951 și Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților173

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 9:

Cereri de azil pe motiv de orientare sexuală și/sau identitate de gen în contextul articolului 1A (2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului la aceasta din 1967 privind statutul refugiaților201

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 10:

Cereri pentru statutul de refugiat în legătură cu satisfacerea stagiului militar în contextul Articolului 1A (2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților231

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 11:

Recunoașterea *prima facie* a statutului de refugiat257

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 12:

Cereri de acordare a statutului de refugiat legate de situații de conflict armat și violență în contextul Articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul de refugiat și definițiile regionale ale refugiaților271

Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 13:

Aplicabilitatea articolului 1D al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților pentru refugiații palestinieni303

INDEX323

PREFAȚĂ

Timp de mai bine de 65 de ani, Convenția din 1951 privind statutul refugiaților (Convenția din 1951), completată de Protocolul din 1967, a constituit baza regimului de protecție a refugiaților. Aceasta oferă un cod universal cu privire la tratamentul refugiaților de rădăcină din țările lor ca urmare a persecuției, inclusiv încălcări grave ale drepturilor omului sau alte forme de vătămare gravă, precum și în contextul violențelor sau conflictelor armate. Elementele sale cheie includ: o definiție a termenului de refugiat (cu prevederi pentru includere, excludere și încetare); o garantare a protecției împotriva *nereturnării* (*non-refoulement*); și un set de drepturi civile, politice, economice, sociale și culturale minime. Completată de hotărârea Adunării Generale prin care a fost înființat UNHCR și prin care a fost stabilită responsabilitatea funcțională a acestuia cu privire la asigurarea protecției internaționale și identificarea de soluții durabile pentru refugiați, precum și de instrumente regionale precum Convenția OUA din 1969 privind aspectele specifice ale problemelor refugiaților din Africa, Declarația de la Cartagena din 1984 cu privire la refugiați și Sistemul European Comun de Azil, Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 aferent acestora au fost instrumente de salvare a vieții pentru unele dintre cele mai vulnerabile categorii de persoane din lume.

Caracterul central al Convenției din 1951 și al Protocolului din 1967 aferent acestora față de regimul de protecție a refugiaților este consolidat în două texte de importanță majoră: Declarația de la New York pentru refugiați și migranți din 2016 și Pactul Global privind Refugiații, confirmat de Adunarea Generală în 2018. Acestea oferă un set semnificativ de angajamente comune care au potențialul de a face o diferență reală în viețile refugiaților și comunitățile gazdă ale acestora; în special, în cazul Pactului, prin consolidarea și completarea Convenției din 1951 și a instrumentelor regionale relevante prin stabilirea unor înțelegeri de împărțire a responsabilității mai predictibile și mai echitabile cu țări care găzduiesc numere mari de refugiați. Crearea unei arhitecturi de sprijin pentru cele mai afectate țări este fundamentală pentru îmbunătățirea protecției și asistenței refugiaților, și pentru un accent mai mare pe soluții încă de la început.

„Manualul și Principiile Directoare privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat” (Manualul) este editat în virtutea responsabilității de supraveghere a UNHCR în conformitate cu Statutul său, Convenția din 1951, Protocolul din 1967 aferent acestora și instrumentele regionale. Scopul acestuia este să ofere îndrumare funcționarilor guvernamentali, judecătorilor, practicienilor, precum și colegilor din cadrul UNHCR cu privire la aplicarea definiției de refugiat. Manualul a fost publicat pentru prima dată în septembrie 1979, la solicitarea Statelor Membre ale Comitetului Executiv al Programului Înaltului Comisar. O a doua ediție a fost pusă în circulație în ianuarie 1992, care a actualizat informațiile privind Statele Părți la Convenția din 1951 și Protocolul din 1967, iar o a treia ediție a fost lansată în decembrie 2011 cu ocazia celei de-a 60-a aniversări a Convenției din 1951.

Convenția din 1951 s-a dovedit a fi un instrument viu și dinamic, iar interpretarea și aplicarea sa au continuat să evolueze prin practica statelor, concluziile Comitetului

Executiv al UNHCR, literatura academică și deciziile juridice emise la nivel național, regional și internațional. Pentru a capta această evoluție și în conformitate cu mandatul său, UNHCR a emis o serie de poziții juridice privind aspecte specifice ale dreptului internațional al refugiaților, intitulate „Principii Directoare privind Protecția Internațională”.¹ În această ediție sunt incluse treisprezece Principii Directoare redactate de Agenție între 2002 și 2017. Acestea completează și actualizează Manualul și trebuie citite în coroborare cu acesta. Printre alte aspecte, acestea ilustrează potențialul Convenției din 1951, împreună cu instrumentele regionale, de a asigura protecție internațională pentru persoanele care fug de o gamă largă de evenimente socio-politice, inclusiv:

- Conflicte armate, care adesea izvorăsc din și/sau se desfășoară în legătură cu diviziuni, reale sau percepute, rasiale, etnice, religioase, politice, de gen sau de apartenență la un grup social (Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 12);
- Persecuție pe bază de orientare sexuală sau identitate de gen (Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 9); și
- Violențe săvârșite de grupări organizate, traficanți și alți actori non-statali, împotriva cărora statul nu poate sau nu dorește să ofere protecție (inclusiv Principiile Directoare privind Protecția Internațională nr. 7 și nr. 12).

Am convingerea că această ultimă ediție a Manualului, împreună cu Principiile Directoare care îl însoțesc, vor continua să sprijine aplicarea integrală și inclusivă a Convenției din 1951 și a instrumentelor regionale privind refugiații, și să asigure protecție internațională persoanelor din întreaga lume care au nevoie de ea.

Volker Türk
Adjunct al Înalțului Comisar pentru Refugiați (Protecție)
UNHCR
Geneva, ianuarie 2019

¹ A se vedea Obiectivul 1, alin. 6, punctul doi din Agenda pentru Protecție, validată de Comitetul Executiv al Programului UNHCR și salută de Adunarea Generală: Înalțul Comisariat al ONU pentru Refugiați (UNHCR), Agenda pentru Protecție, octombrie 2003, Ediția a treia, disponibilă la adresa: <https://www.refworld.org/docid/4714a1bf2.html>

INTRODUCERE

Instrumente internaționale care definesc noțiunea de „refugiat”

A. Primele documente (1921 – 1946)

1. La începutul secolului 20, problema refugiaților a devenit de interes pentru comunitatea internațională care, din motive umanitare, a început să își asume responsabilitatea de a proteja și asista refugiații.
2. Modelul acțiunii internaționale în numele și în beneficiul refugiaților a fost stabilit de Liga Națiunilor și a fost consacrat prin adoptarea unei serii de acorduri internaționale. Aceste documente sunt menționate în Articolul 1.A(l) al Convenției din 1951 referitoare la statutul refugiaților (vezi paragraful 32 de mai jos).
3. Definițiile din aceste documente raportează fiecare categorie de refugiați la originea lor națională, la teritoriul pe care l-au părăsit și la lipsa protecției diplomatice din partea țării de origine. Acest fel de definiție „pe categorii” a condus la o interpretare simplă și nu a creat dificultăți în a stabili cine era refugiat.
4. Deși în prezent puține persoane cuprinse în termenii primelor documente ar putea cere o determinare formală a statutului de refugiat, astfel de cazuri pot surveni, totuși, ocazional. Acestea sunt tratate în capitolul II, A. Persoanele ce se încadrează în definițiile prevăzute în instrumentele internaționale anterioare Convenției din 1951 sunt considerate de obicei „refugiați sub Mandat”.

B. Convenția din 1951 privind statutul refugiaților

5. Imediat după cel de-al doilea Război mondial, având în vedere căe problema refugiaților nu a fost rezolvată, s-a simțit nevoia unui nou instrument internațional pentru a defini statutul juridic al refugiaților. În locul acordurilor ad-hoc adoptate în legătură cu categorii specifice de refugiați, s-a optat pentru un document care să cuprindă o definiție generală a refugiatului. Convenția privind statutul refugiaților a fost adoptată de o Conferință a Plenipotențiarilor Națiunilor Unite la 28 iulie 1951, și a intrat în vigoare la 21 aprilie 1954. În următoarele paragrafe ea este numită „Convenția din 1951”. (Textul Convenției din 1951 se regăsește în Anexa II.)

C. Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților

6. Conform definiției generale cuprinsă în Convenția din 1951, un refugiat este o persoană care:

„În urma unor evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 și a unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată ... se află în afara țării a cărei cetățenie o are...”

7. Data limită de 1 ianuarie 1951 a fost fixată potrivit dorinței guvernelor, în momentul elaborării Convenției, pentru a limita obligațiile lor la situații ale refugiaților ce erau

cunoscute ca existente la vremea aceea sau la cele ce ar putea apărea ulterior dar cauzate de evenimente ce deja se produsese¹.

8. Cu trecerea timpului și odată cu apariția a noi probleme ale refugiaților, s-a simțit nevoia crescândă de a face aplicabile prevederile Convenției din 1951 la aceste noi categorii de refugiați. Ca rezultat, a fost elaborat Protocolul privind statutul refugiaților. După analizarea sa de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite, acesta a fost deschis aderării la 31 ianuarie 1967 și a intrat în vigoare la 4 octombrie 1967.
9. Prin aderarea la Protocolul din 1967, statele se angajează să aplice prevederile de fond ale Convenției din 1951 refugiaților ce se încadrează în definiția dată de Convenție, dar fără a ține cont de data limită de 1 ianuarie 1951. Deși este legat în acest fel de Convenție, Protocolul este un document independent la care statele pot adera chiar dacă nu sunt părți la Convenție.
10. În următoarele paragrafe, Protocolul privind statutul refugiaților va fi numit „Protocolul din 1967”. (Textul Protocolului se regăsește în Anexa III.)
11. În momentul redactării prezentului manual, 78 de state erau membre ale Convenției din 1951 sau ale Protocolului din 1967 ori ale ambelor documente. (O listă a statelor membre, reactualizată la data traducerii acestui manual, se regăsește în Anexa IV.)

D. Principalele prevederi ale Convenției din 1951 și ale Protocolului din 1967

12. Convenția din 1961 și Protocolul din 1967 conțin trei tipuri de prevederi:
 - (i) Prevederi ce dau o definiție generală a persoanelor care sunt și care nu sunt refugiați precum și a celor care au fost refugiați dar au încetat de a mai fi. Discutarea și interpretarea acestor prevederi constituie esența prezentului manual, ce este destinat orientării celor a căror sarcină este să determine statutul de refugiat.
 - (ii) Prevederi ce definesc statutul juridic al refugiaților precum și drepturile și obligațiile acestora în țara de refugiu. Deși aceste prevederi nu au o influență în procesul de determinare a statutului de refugiat, autoritatea căreia i s-a încredințat acest mandat trebuie să le cunoască, deoarece deciziile sale pot avea consecințe deosebit de importante pentru persoana interesată sau familia sa.
 - (iii) Alte prevederi ce se referă la implementarea acestor documente din punct de vedere administrativ și diplomatic. Articolul 35 al Convenției din 1951 și Articolul 11 al Protocolului din 1967 conțin un angajament al statelor părți de a coopera cu Biroul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați în exercitarea funcțiunilor sale și, în special, de a-i facilita îndatoririle sale de supraveghere a aplicării acestor documente.

¹ Convenția din 1951 prevede, de asemenea, posibilitatea de a introduce limitări geografice (vezi paragrafele 108 la 110 de mai jos).

E. Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați

13. Documentele descrise mai sus în secțiunile A și C definesc persoanele care trebuie să fie considerate refugiați și cer statelor părți să le acorde un anumit statut pe respectivele lor teritorii.
14. Printr-o decizie a Adunării Generale a ONU, Biroul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) a fost creat la 1 ianuarie 1951. Statutul Biroului este anexat Rezoluției 428 (V), adoptată de Adunarea Generală la 14 decembrie 1950. Conform Statutului, Înaltul Comisariat este chemat inter alia să asigure protecție internațională, sub auspiciile Națiunilor Unite, refugiaților ce intră în competența Înaltului Comisariat.
15. Statutul conține definiții ale acelor persoane asupra cărora se exercită mandatul Înaltului Comisariat. Aceste definiții sunt foarte asemănătoare, dacă nu identice, cu definiția cuprinsă în Convenția din 1951. În virtutea acestor definiții, Înaltul Comisariat își exercită mandatul său fără a se aplica data limită² sau limitarea geografică³.
16. Astfel, o persoană care îndeplinește criteriile din Statutul UNHCR beneficiază de protecția Națiunilor Unite asigurată de Înaltul Comisariat, indiferent dacă acesta se găsește sau nu într-un stat parte la Convenția din 1951 sau la Protocolul din 1967, ori dacă a fost sau nu recunoscut de țara de primire drept refugiat pe baza oricăruia dintre aceste documente. Astfel de refugiați, ce se află sub mandatul Înaltului Comisariat, sunt numiți de obicei „*refugiați sub Mandat*”.
17. Din cele de mai sus, se va vedea că o persoană poate fi simultan considerată refugiat sub mandat și refugiat pe baza Convenției din 1951 sau a Protocolului din 1967. Aceasta se poate afla într-o țară ce nu este obligată de vreunul din aceste documente, sau nu poate fi recunoscută ca „*refugiat pe baza Convenției*” prin aplicarea datei limită sau a limitării geografice. Chiar și în astfel de cazuri, aceasta va putea solicita protecție din partea Înaltului Comisariat, în conformitate cu prevederile Statutului.
18. Mai sus menționata Rezoluție 428 (V) și Statutul Biroului Înaltului Comisar cheamă la cooperare între guverne și Înaltul Comisariat în tratarea problemelor refugiaților. Înaltul Comisariat este desemnat ca autoritatea însărcinată cu acordarea protecției internaționale pentru refugiați și este chemat, inter alia, să promoveze încheierea și ratificarea de convenții internaționale pentru protecția refugiaților și, totodată, să supravegheze aplicarea acestora.
19. Astfel de cooperare, combinată cu funcția sa de supraveghere, formează bazele interesului fundamental pe care Înaltul Comisariat îl are în procesul determinării statutului de refugiat pe baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967. Rolul jucat de Înaltul Comisariat se regăsește, la nivele diferite, în procedurile pentru determinarea statutului de refugiat stabilite de o serie de guverne.

² Vezi paragrafele 35 și 36 de mai jos.

³ Vezi paragrafele 108 la 110 de mai jos.

F. Instrumente regionale referitoare la refugiați

20. Pe lângă Convenția din 1951, Protocolul din 1967 și Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați există o serie de acorduri, convenții și alte instrumente regionale referitoare la refugiați, în special în Africa, în cele două Americi și în Europa. Aceste instrumente regionale se referă la chestiuni precum acordarea azilului, documentele și facilitățile de călătorie etc. Unele conțin, de asemenea, o definiție a noțiunii de „*refugiat*”, sau a persoanelor ce pot beneficia de azil.
21. În America Latină, problema azilului diplomatic și teritorial este tratată într-un număr de instrumente regionale incluzând Tratatul de drept penal internațional (Montevideo, 1889); Acordul asupra extrădării (Caracas, 1911); Convenția privind azilul (Havana, 1928); Convenția asupra azilului politic (Montevideo, 1933); Convenția asupra azilului diplomatic (Caracas, 1954); și Convenția asupra azilului teritorial (Caracas, 1954).
22. Un instrument regional și mai recent este Convenția ce guvernează aspectele specifice ale problemelor refugiaților din Africa, adoptată de Adunarea șefilor de stat și de guvern ai Organizației Unității Africane, la 10 septembrie 1969. Această Convenție conține o definiție a noțiunii de „*refugiat*”, constând din două părți: prima parte este identică cu definiția dată de Protocolul din 1967 (adică definiția din Convenția din 1951 fără data limită și limitare geografică). A doua parte prevede că noțiunea de „*refugiat*” se aplică și

„oricărei persoane care, din cauza agresiunii externe, ocupației, dominației străine sau evenimentelor ce tulbură grav ordinea publică, fie într-o parte a teritoriului, fie în întreaga țară de origine sau a cărei cetățenie o are, este obligată să părăsească locul de reședință obișnuită pentru a căuta refugiu într-un alt loc din afara țării sale de origine sau a cărei cetățenie o are.”
23. Prezentul manual se referă numai la determinarea statutului de refugiat în cadrul acestor două instrumente internaționale cu aplicare universală: Convenția din 1951 și Protocolul din 1967.

G. Azilul și tratamentul acordat refugiaților

24. Manualul nu se referă la aspecte strâns legate de determinarea statutului de refugiat, cum ar fi acordarea de azil refugiaților sau condiția juridică a refugiaților cărora li s-a recunoscut acest statut.
25. Deși există referiri la azil în Actul final al Conferinței plenipotențiarilor precum și în preambulul Convenției, acordarea de azil nu este tratată nici în Convenția din 1951, nici în Protocolul din 1967. Înaltul Comisariat a pledat întotdeauna în favoarea unei politici generoase în materie de azil, în spiritul Declarației Universale a drepturilor omului și al Declarației asupra azilului teritorial, adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948 și, respectiv, la 14 decembrie 1967.
26. Cu privire la condiția refugiaților pe teritoriul statelor, aceasta face obiectul

prevederilor de fond ale Convenției din 1951 și ale Protocolului din 1967 (vezi paragraful 12 (ii) de mai sus). Mai mult decât atât, trebuie acordată atenție Recomandării E cuprinsă în Actul final al Conferinței plenipotențiarilor, care a adoptat Convenția din 1951:

„Conferința exprimă speranța că, Convenția privind statutul refugiaților va avea valoare de exemplu, depășindu-și scopul contractual și că toate națiunile vor fi ghidate de aceasta în acordarea, pe cât posibil, a tratamentului pe care ea îl prevede persoanelor aflate pe teritoriul lor ca refugiați și care nu ar fi acoperite de termenii Convenției”.

27. Această recomandare dă posibilitate statelor să rezolve acele probleme ce pot surveni cu privire la persoanele care nu sunt considerate ca satisfăcând pe deplin criteriile cuprinse în definiția noțiunii de „refugiat”.

PARTEA ÎNTÂI

Criterii pentru determinarea statutului de refugiat

CAPITOLUL I PRINCIPII GENERALE

28. O persoană este considerată refugiat, în înțelesul Convenției din 1951, în măsura în care îndeplinește criteriile cuprinse în definiție. Aceasta va avea loc, în mod necesar, anterior datei la care statutul său de refugiat este determinat în mod normal. Prin urmare, recunoașterea statutului său de refugiat nu îl face refugiat, ci îl declară ca atare. Acesta nu devine refugiat ca rezultat al recunoașterii, ci este recunoscut fiindcă este un refugiat.
29. Determinarea statutului de refugiat este un proces ce se derulează în două etape. În prima etapă se stabilesc faptele relevante ale cazului, iar în cea de-a doua se aplică faptelor astfel stabilite definițiile din Convenția din 1951 și Protocolul din 1967.
30. Printre dispozițiile Convenției din 1951 care definesc calitatea de refugiat se disting trei categorii ce au fost numite: clauze de „*includere*”, „*de încetare*” și „*de excludere*”.
31. Clauzele de includere enunță criteriile pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru a fi refugiat. Ele formează criteriile pozitive pe baza cărora se face determinarea statutului de refugiat. Așa numitele clauze de încetare și de excludere au o semnificație negativă: primele arată circumstanțele în care un refugiat pierde această calitate, iar cele din urmă enumeră circumstanțele în care o persoană este exclusă de la aplicarea Convenției din 1951, chiar dacă îndeplinește criteriile pozitive ale clauzelor de includere.

CAPITOLUL II CLAUZE DE INCLUDERE

A. Definiții

(1) Refugiați sub Mandat

32. Articolul 1 A (1) al Convenției din 1951 prevede cazul refugiaților statutari, adică acele persoane considerate a fi refugiați în aplicarea dispozițiilor instrumentelor internaționale ce au precedat Convenția. Textul acestei dispoziții este următorul:

„Pentru scopurile prezentei convenții, termenul ‘refugiat’ se va aplica oricărei persoane care: (1) a fost considerată refugiat potrivit Înțelegerilor din 12 mai 1926 și 30 iunie 1928 sau potrivit Convențiilor din 28 octombrie 1933 și din 10 februarie 1938 și Protocolului din 14 septembrie 1939 sau ca urmare a aplicării Constituției Organizației Internaționale pentru Refugiați; Hotărârile de neeligibilitate luate de Organizația Internațională pentru Refugiați în timpul

mandatului său, nu constituie o piedică pentru acordarea statutului de refugiat persoanelor care îndeplinesc condițiile prevăzute de paragraful 2 din prezenta secțiune”.

33. Menționarea de mai sus a acestor instrumente diverse are ca scop stabilirea unei legături cu trecutul și asigurarea continuității protecției internaționale a refugiaților ce au făcut obiectul interesului comunității internaționale în diferite perioade anterioare. După cum a fost deja indicat (paragraful 4 de mai sus), în prezent aceste documente și-au pierdut mult din semnificație și o discuție a lor în acest context ar fi de o valoare minoră. Oricum, o persoană care a fost considerată refugiat conform oricăruia dintre aceste documente este automat refugiat în conformitate cu Convenția din 1951. Astfel, un posesor al așa numitului „*pașaport Nansen*”⁴ sau al „*certificatului de eligibilitate*” eliberat de Organizația Internațională pentru Refugiați trebuie considerat refugiat în conformitate cu Convenția din 1951, cu excepția cazului când una din clauzele de încetare a devenit aplicabilă situației sale sau dacă acesta este exclus de la aplicarea Convenției de una din clauzele de excludere. Aceasta este valabil și pentru copilul supraviețuitor al unui refugiat statutar.

(2) Definiția generală dată de Convenția din 1951

34. Conform Articolului 1 A (2) din Convenția din 1951, termenul „refugiat” se va aplica oricărei persoane care:

„În urma unor evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 și unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să se pună sub protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă”.

Această definiție generală este discutată, în detaliu, mai jos.

B. Interpretarea termenilor

(1) „Evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951”

35. Originea acestei date limită este explicată în paragraful 7 din Introducere. După adoptarea Protocolului din 1967 această dată și-a pierdut mult din semnificația practică. O interpretare a cuvântului „*evenimente*” nu mai prezintă interes decât pentru un mic număr de state părți la Convenția din 1951 care nu sunt totodată părți și la Protocolul din 1967⁵.

4 „Pașaportul Nansen”: un certificat de identitate pentru a fi utilizat ca document de călătorie, eliberat refugiaților în baza prevederilor instrumentelor antebelice/anterioare Convenției din 1951.

5 Vezi Anexa IV.

36. Cuvântul „*evenimente*” nu este definit în Convenția din 1951, dar a fost înțeles ca reprezentând „întâmplări de importanță majoră” ce au presupus modificări teritoriale sau profunde schimbări politice și persecuții sistematice care constituie efecte secundare ale schimbărilor anterioare⁶. Data limită se referă la acele evenimente în urma cărora o persoană a devenit refugiat și nu la data la care o persoană a devenit refugiat și nici la data la care aceasta și-a părăsit țara. Un refugiat poate să-și fi părăsit țara înainte sau după această dată, cu condiția ca temerea sa de persecuție să se datoreze unor „*evenimente*” desfășurate înainte de data limită sau efectelor produse la o dată ulterioară ca rezultat al acelor evenimente.⁷

(2) „temere bine întemeiată de a fi persecutat”

(a) Analiză generală

37. Fraza „... *unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată*” este cheia definiției. Ea reflectă poziția autorilor săi cu privire la principalele elemente constitutive ale noțiunii de refugiat. Ea înlocuiește metoda inițială de a defini refugiații prin categorii (adică persoane de o anumită origine ce nu se bucură de protecția țării lor), prin crearea conceptului general de „*temere*” pentru motive bine întemeiate. Noțiunea de temere fiind subiectivă, definiția implică prezența unui element subiectiv la persoana care solicită să fie recunoscută ca refugiat. De aceea, determinarea statutului de refugiat va consta mai mult în evaluarea declarațiilor solicitantului decât în judecarea situației existente în țara sa de origine.
38. Elementului temere – care este o stare de spirit și o condiție subiectivă – îi este adăugat calificativul „*bine întemeiată*”. Rezultă că statutul de refugiat nu este determinat doar de simpla existență a unei stări de spirit a celui în cauză, ci și de situația obiectivă pe care se bazează aceasta. Termenul „*temeri bine întemeiate*” conține deci atât un element subiectiv, cât și unul obiectiv, iar pentru determinarea existenței unei temeri bine întemeiate trebuie luate în considerație ambele elemente.
39. Se poate presupune că, în general, o persoană nu și-ar abandona casa și țara decât constrânsă de motive imperioase, exceptând situațiile în care ea o face în căutarea aventurii sau pur și simplu dorește să vadă lumea. Pot exista multe motive de constrângere care sunt imperioase și care pot fi înțelese, dar numai un motiv a fost desemnat drept criteriu al calității de refugiat. Expresia „*în urma unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată*”, – pentru motivele menționate în definiție, prin indicarea unor motive specifice – face în mod automat ca toate celelalte motive de a se refugia să devină irelevante pentru definiție. Aceasta exclude deci persoanele care sunt victime ale foametei sau ale dezastrelor naturale, cu excepția cazului când ele au totodată temeri bine întemeiate de a fi persecutate pentru unul din motivele prevăzute. Oricum, astfel de alte motive nu pot fi în totalitate irelevante în procesul de determinare a statutului de refugiat, din moment ce toate circumstanțele trebuie luate în considerare pentru o înțelegere corectă a cazului solicitantului.

⁶ Documentul Națiunilor Unite E/1618 pg. 39

⁷ loc. cit.

40. O evaluare a *elementului subiectiv* este inseparabilă de o apreciere a personalității solicitantului, datorită faptului că reacțiile psihologice ale persoanelor nu sunt în mod obligatoriu aceleași în condiții identice. O persoană poate avea puternice convingeri politice sau religioase care, dacă nu sunt luate în considerare, îi pot face viața intolerabilă; alta poate să nu aibă astfel de convingeri puternice. O persoană poate lua o decizie impulsivă de a scăpa, în timp ce alta poate să-și planifice cu grijă plecarea.
41. Datorită importanței pe care definiția o acordă elementului subiectiv, o stabilire a credibilității este indispensabilă, acolo unde circumstanțele invocate nu reies suficient de clar din faptele din dosar. Va fi necesar să se ia în considerare trecutul personal și familial al solicitantului, apartenența sa la un anume grup rasial, religios, național, social sau politic, interpretarea sa personală a situației în care se află și experiențele sale personale – cu alte cuvinte, orice ar putea servi pentru a indica faptul că motivul predominant al cererii sale este temerea. Temerea trebuie să fie rezonabilă. Totuși, temerea exagerată poate fi bine întemeiată dacă, ținând cont de toate elementele cazului respectiv, o astfel de stare de spirit poate fi considerată justificată.
42. În ce privește elementul obiectiv, este de asemenea necesar să se evalueze declarațiile făcute de solicitant. Autorităților competente, ce sunt chemate să determine statutul de refugiat, nu li se cere să judece condițiile din țara de origine a solicitantului. Totuși, declarațiile solicitantului nu pot fi considerate în abstract, ci trebuie analizate în contextul unor situații concrete. O cunoaștere a condițiilor din țara de origine a solicitantului – chiar dacă nu este un scop în sine – este un element important în aprecierea credibilității solicitantului. În general, temerea solicitantului trebuie considerată bine întemeiată dacă el poate stabili, într-o măsură rezonabilă, că rămânerea sa în continuare în țara de origine a devenit intolerabilă pentru sine din motivele indicate în definiție, sau ar deveni intolerabilă din aceleași motive, dacă s-ar reîntoarce acolo.
43. Nu este neapărat necesar ca aceste considerații să se bazeze pe experiența personală a solicitantului. De exemplu, ceea ce li s-a întâmplat prietenilor și rudelor sau altor membri ai aceluiași grup rasial sau social poate arăta la fel de bine, că temerea sa de a deveni o victimă a persecuției, mai devreme sau mai târziu, este „bine întemeiată”. Legile din țara de origine și, în particular, felul în care sunt aplicate sunt, de asemenea, relevante. În același timp, situația fiecărei persoane trebuie apreciată prin ea însăși. În cazul unei personalități bine cunoscute, posibilitatea de a fi persecutat poate fi mai mare decât în cazul unei persoane necunoscute. Toți acești factori, de exemplu, caracterul persoanei, trecutul acesteia, influența sa, averea sau sinceritatea sa, pot conduce la concluzia că temerea sa de persecuție este „bine întemeiată”.
44. Cu toate că statutul de refugiat trebuie în mod normal să fie determinat pe baze individuale, sunt situații în care grupuri întregi au fost strămutate, în circumstanțe ce indică faptul că membrii grupului pot fi considerați individual ca refugiați. În astfel de situații este adesea necesar să se asigure asistență extrem de urgent și deci, din motive pur practice, s-ar putea să nu fie posibil să se procedeze la determinarea statutului de refugiat pentru fiecare membru al grupului. De aceea,

s-a recurs la așa numita procedură de „*determinare în grup*” a statutului de refugiat, prin care fiecare membru al grupului este considerat *prima facie* (în absența unor probe care să ateste contrariul) ca refugiat.

45. Separat de situațiile de tipul celor la care s-a făcut referire în paragraful precedent, un solicitant al statutului de refugiat trebuie, în mod normal, să prezinte motive serioase care se bazează pe teama sa individuală de persecuție. Se poate presupune că o persoană are o temere bine întemeiată de a fi persecutată dacă a fost deja victima persecuției dintr-unul din motivele enumerate în Convenția din 1951. Totuși, cuvântul „*temere*” nu se referă numai la persoane care au fost deja persecutate, ci și la acelea care doresc să evite o situație ce ar atrage riscul persecuției.
46. Expresiile „*temere de persecuție*” sau chiar „*persecuție*” nu fac parte din vocabularul utilizat în mod curent de refugiat. Într-adevăr, un refugiat va invoca rar „*temerea de persecuție*” în acești termeni, deși o va prezenta deseori în relatările sale. Din nou, în timp ce un refugiat poate avea opinii foarte bine conturate pentru care a trebuit să sufere, din motive psihologice el poate să nu fie capabil să-și descrie experiențele și situația în termeni politici.
47. Un caz clasic în care se pune problema de a ști dacă temerea solicitantului este bine întemeiată este acela în care solicitantul posedă un pașaport național valabil. S-a afirmat, uneori, că posesia unui pașaport semnifică faptul că autoritățile care l-au eliberat nu intenționează să persecute posesorul, deoarece altfel nu i l-ar fi eliberat. Deși acest lucru poate fi adevărat în unele cazuri, multe persoane s-au folosit de un mijloc legal pentru a ieși din țara lor, pentru că aceasta era singura posibilitate de a scăpa și, în plus, nu și-au expus niciodată opiniile politice, pentru a nu-și crea o situație periculoasă față de autorități.
48. Posesia unui pașaport nu poate fi considerată totdeauna o dovadă de loialitate din partea posesorului, sau un indiciu al absenței temerii. Un pașaport poate chiar să fie eliberat unei persoane indezirabile în țara sa de origine, cu singurul scop de a-i asigura plecarea; pot exista, de asemenea, cazuri în care pașaportul a fost obținut într-un mod ilegal. În concluzie, simpla posesie a unui pașaport național valid nu este un obstacol pentru recunoașterea statutului de refugiat.
49. Dacă, pe de altă parte, un solicitant insistă, fără motive întemeiate, să păstreze pașaportul valabil al unei țări sub a cărei protecție nu dorește să se pună, aceasta poate arunca un dubiu asupra valabilității afirmației sale de a avea o „*temere bine întemeiată*”. Un refugiat nu trebuie, în mod normal, să-și păstreze pașaportul național odată ce i s-a recunoscut acest statut.
50. Totuși, ar putea exista situații excepționale în care o persoană ce a îndeplinit criteriile pentru recunoașterea statutului de refugiat să își poată păstra pașaportul național sau să primească unul nou de la autoritățile țării sale de origine în cadrul unor înțelegeri speciale. În particular, acolo unde astfel de înțelegeri nu implică faptul că posesorul unui pașaport național este liber să se întoarcă în țara sa fără o permisiune prealabilă, acestea pot să nu fie incompatibile cu statutul de refugiat.

(b) *Persecuția*

51. Nu există o definiție universal acceptată a „*persecuției*”, iar diferitele tentative de a formula o astfel de definiție au avut un succes limitat. Din Articolul 33 al Convenției din 1951, se poate deduce că o amenințare a vieții sau libertății pe motive de rasă, religie, naționalitate, opinie politică sau apartenența la un anumit grup social constituie întotdeauna persecuție. Alte încălcări grave ale drepturilor omului – din aceleași motive – vor constitui, de asemenea, persecuție.
52. Dacă alte acțiuni ce aduc prejudicii sau amenințări pot constitui persecuție va depinde de circumstanțele fiecărui caz, ținând cont de elementul subiectiv la care s-a făcut referire în paragrafele precedente. Caracterul subiectiv al temerii de persecuție cere o evaluare a opiniilor și sentimentelor persoanei interesate. De asemenea, orice măsuri luate anterior împotriva acesteia trebuie, în mod necesar, să fie privite în lumina unor astfel de opinii și sentimente datorită diversităților de structuri psihologice ale persoanelor și circumstanțelor fiecărui caz, interpretarea noțiunii de persecuție nu poate fi uniformă.
53. Mai mult decât atât, un solicitant poate să fi fost subiectul diferitelor măsuri ce în ele însele nu conduc la persecuție (de exemplu, discriminare sub diferite forme) combinate, în unele cazuri, cu alți factori ostili (de exemplu, atmosfera generală de insecuritate în țara de origine). În astfel de situații, diferitele elemente implicate, dacă sunt luate împreună, produc un efect în mintea solicitantului care poate justifica rezonabil afirmarea unei temeri justificate de persecuție pe „*motive cumulative*”. Este inutil de adăugat că nu este posibilă stabilirea unei reguli generale conform căreia „*motivele cumulative*” să poată conduce la fundamentarea cererii de recunoaștere a statutului de refugiat. Aceasta va depinde, în mod necesar, de toate circumstanțele cazului respectiv, incluzând contextul geografic, istoric și etnologic.

(c) *Discriminarea*

54. Într-adevăr, în multe societăți, într-o măsură mai mare sau mai mică, există diferențe în tratamentul aplicat diferitelor grupuri. Persoanele care primesc un tratament mai puțin favorabil ca rezultat al unor astfel de diferențe nu sunt, în mod necesar, victime ale persecuției. Numai în anumite circumstanțe această discriminare poate duce la persecuție. Un astfel de caz ar fi când măsurile discriminatorii ar conduce la consecințe de natură a aduce prejudicii substanțiale persoanei interesate, de exemplu, restricții grave ale dreptului de a-și câștiga existența, ale dreptului acesteia de a-și practica religia, sau de avea acces la facilitățile educaționale, disponibile în mod normal pentru toți.
55. Acolo unde măsurile discriminatorii nu sunt grave prin ele însele, acestea pot conduce, totuși, la o rezonabilă temere de persecuție, dacă produc în mintea persoanei interesate sentimentul de neîncredere și insecuritate cu privire la viitorul existenței sale. Dacă astfel de măsuri discriminatorii conduc la persecuție, aceasta se va determina în lumina tuturor circumstanțelor. Afirmarea temerii de persecuție va fi, bineînțeles, mai puternică în cazul în care persoana a fost victima mai multor măsuri discriminatorii de acest tip și unde, astfel, se produc efecte cumulative.⁸

8 Vezi paragraful 53.

(d) *Pedeapsa*

56. Trebuie să se facă o distincție clară între persecuție și pedeapsa prevăzută pentru o infracțiune de drept comun. Persoanele ce fug pentru a scăpa de urmăriri sau pedepse pentru astfel de infracțiuni, în mod normal, nu sunt refugiați. Trebuie reamintit că un refugiat este o victimă – sau o potențială victimă – a injustiției, și nu o persoană ce fuge de justiție.
57. Cu toate acestea, diferențierea de mai sus poate fi confuză în unele cazuri. În primul rând, o persoană vinovată de săvârșirea unei infracțiuni de drept comun poate fi pasibilă de a fi pedepsită în mod excesiv, ceea ce poate echivala cu o persecuție în înțelesul definiției. De altfel, urmărirea penală pentru unul din motivele menționate în definiție (de exemplu, din cauza educației religioase „ilegale” date unui copil) poate constitui prin ea însăși o formă de persecuție.
58. În al doilea rând, pot fi cazuri în care o persoană, pe lângă faptul că se teme de urmărire judiciară sau de a fi pedepsită pentru o infracțiune de drept comun, poate avea, de asemenea, „*o temere bine întemeiată de persecuție*”. În astfel de cazuri, persoana respectivă este refugiat. Totuși, este necesară evaluarea faptului dacă infracțiunea în cauză nu are un caracter atât de grav încât să atragă după sine încadrarea solicitantului în clauzele de excludere.⁹
59. În vederea determinării faptului dacă urmărirea penală merge până la persecuție va fi, de asemenea, necesar să se facă referire la legile țării în cauză, deoarece este posibil ca o lege să nu fie conformă cu standardele acceptate în domeniul drepturilor omului. Totuși cel mai adesea, nu legea este discriminatorie, ci aplicarea ei. Urmărirea penală pentru o infracțiune împotriva „*ordinii publice*”, de exemplu, distribuirea de broșuri, poate fi un motiv pentru persecutarea unei persoane din cauza conținutului politic al publicației.
60. În astfel de cazuri, datorită evidentei dificultăți în evaluarea legilor altei țări, autoritățile naționale pot lua decizii, în mod frecvent, luând drept etalon propria legislație națională. De altfel, se poate recurge cu folos la principiile stabilite în diferite instrumente internaționale ce se referă la drepturile omului, în special în pactele internaționale referitoare la drepturile omului, ce au forță obligatorie față de statele părți și care sunt documente la care au aderat multe state părți la Convenția din 1951.

(e) *Consecințele plecării ilegale sau ale șederii neautorizate în afara țării de origine*

61. Legislația unor state impune pedepse severe cetățenilor ce pleacă din țară în mod ilegal sau rămână peste graniță fără autorizație. Acolo unde sunt motive de crezut că o persoană, datorită plecării sale ilegale sau șederii neautorizate peste graniță, este pasibilă de pedepse severe, recunoașterea sa ca refugiat va fi justificată dacă se poate arăta că motivele plecării sau rămânerii în afara țării au legătură cu cele enumerate în Articolul 1 A (2) al Convenției din 1951. (vezi paragraful 66 și următoarele.)

⁹ Vezi paragrafele de la 144 la 156.

(f) Distingerea migranților economici de refugiați

62. Un migrant este o persoană care, din motive diferite de cele cuprinse în definiție, își părăsește voluntar țara în vederea stabilirii sale în altă parte. El se poate deplasa din dorința de schimbare sau de aventură, din motive familiale sau din alte motive de natură personală. Dacă acesta se deplasează exclusiv din considerente economice, este un migrant economic și nu un refugiat.
63. În același timp, distingerea între un migrant economic și un refugiat este, uneori, la fel de lipsită de claritate ca și stabilirea unei distincții între măsurile economice și politice din țara de origine a solicitantului. În spatele măsurilor economice ce afectează mijloacele de existență ale unei persoane pot exista țeluri rasiale, religioase sau politice, dirijate împotriva unui anumit grup. Acolo unde măsurile economice compromit existența economică a unei anumite părți a populației (de exemplu, retragerea dreptului la comerț, sau taxe discriminatorii ori excesive pentru grupuri etnice sau religioase specifice), victimele acestor măsuri pot, conform circumstanțelor concrete, să devină refugiați atunci când își părăsesc țara.
64. Chestiunea de a ști dacă persoana este o victimă a măsurilor economice generale (adică acelea aplicate întregii populații, fără discriminare) va depinde de circumstanțele cazului. Obiecțiile față de măsuri economice generale nu sunt, prin ele însele, motive pentru a cere statutul de refugiat. Pe de altă parte, ceea ce poate apărea inițial ca fiind motive economice care au determinat plecarea ar putea implica, în realitate, un element politic și, prin urmare, opiniile politice ale persoanei pot fi cele care o expun unor consecințe grave, mai mult decât obiecțiile acesteia cu privire la măsurile economice propriu-zise.

(g) Agenți ai persecuției

65. În mod normal, persecuția este leagă de acțiunile autorităților unei țări. Ea poate emana, de asemenea, de la părți ale populației ce nu respectă standardele stabilite de legile țării respective. Unul din cazuri poate fi intoleranța religioasă, ce duce la persecuție, într-o țară altfel laică, unde unele fracțiuni ale populației nu respectă credințele religioase ale celorlalți. Acolo unde actele grave de discriminare sau altele infracționale sunt comise de populația locală, acestea pot fi considerate ca persecuție dacă sunt tolerate cu bună știință de autorități, sau dacă autoritățile refuză, sau se dovedesc incapabile să ofere o protecție adecvată.

(3) „din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau a opiniei politice”

(a) Analiză generală

66. Pentru a fi considerată refugiat o persoană trebuie să demonstreze o temere bine întemeiată de a fi persecutată, pentru unul din motivele prezentate mai sus. Nu are importanță dacă persecuția vine dintr-un singur motiv sau dintr-o combinație de două sau mai multe dintre ele. Deseori, solicitantul însuși poate să nu fie conștient de motivele de persecuție de care se teme. În același timp, nu este de datoria lui să-și analizeze cazul într-o asemenea măsură încât să identifice motivele într-un mod foarte precis.

67. Este de datoria examinatorului, când investighează faptele cazului, să stabilească motivul sau motivele persecuției de care solicitantul se teme și să decidă dacă acestea se încadrează în termenii definiției din Convenția din 1951. Este evident că, adeseori, motivele de persecuție se vor suprapune. De obicei, la o singură persoană vor fi mai multe elemente combinate, de exemplu, un oponent politic ce aparține unei grupări religioase sau naționale, ori ambelor, iar combinarea de astfel de motive în persoana sa poate fi relevantă în evaluarea temerii sale bine întemeiate.

(b) *Rasa*

68. În contextul prezent, rasa trebuie înțeleasă în sensul său cel mai larg, pentru a include toate felurile de grupări etnice la care ne referim ca „rase” în limbajul comun. Frecvent, această noțiune va implica, de asemenea, apartenența la un grup social specific de descendență comună, ce formează o minoritate în cadrul unei populații majoritare. Discriminarea din motive de rasă este condamnată universal, ca una din cele mai flagrante violări ale drepturilor omului. De aceea, discriminarea rasială reprezintă un element important în determinarea existenței persecuției.

69. Discriminarea din motive rasiale va conduce adeseori la persecuție, în sensul Convenției din 1951. Acesta va fi cazul când, ca rezultat al discriminării rasiale, demnitatea umană a unei persoane este afectată în așa măsură încât se încalcă cele mai elementare și inalienabile drepturi ale omului, sau atunci când nesocotirea existenței barierelor de ordin rasial antrenează consecințe grave.

70. În mod normal, simplul fapt de a aparține unui oarecare grup rasial nu va fi suficient pentru a stabili temeinicia unei solicitări a statutului de refugiat. Totuși, pot fi situații în care, datorită circumstanțelor particulare ce afectează grupul, o astfel de apartenență este prin ea însăși un motiv suficient pentru a justifica temerea de persecuție.

(c) *Religia*

71. Declarația universală a drepturilor omului și Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice proclamă dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și religie, drept ce include atât libertatea unei persoane de a-și schimba religia și convingerile cât, și libertatea sa de a-și manifesta religia și convingerile sale deopotrivă în public și în particular, prin educație, practicare, cult și ritualuri.

72. Persecuția din „*motive de religie*” poate lua diferite forme, de exemplu, interzicerea apartenenței la o comunitate religioasă, de a practica un cult în public sau în particular, de a da sau primi educație religioasă, sau aplicarea de măsuri grave de discriminare față de persoane deoarece își practică religia sau aparțin unei anumite comunități religioase.

73. În mod normal, simpla apartenență la o comunitate religioasă nu va fi suficientă pentru a justifica temeinicia unei cereri de recunoaștere a statutului de refugiat. Cu toate acestea pot exista circumstanțe speciale în care simpla apartenență poate fi o justificare suficientă.

(d) *Naționalitatea*

74. În acest context, termenul „*naționalitate*” nu trebuie înțeles numai ca „*cetățenie*”. El se referă, de asemenea, la apartenența la un grup etnic sau lingvistic și, uneori, se poate suprapune termenului de „rasă”. Persecuția din motive de naționalitate poate consta în motive ostile și măsuri prejudiciabile dirijate împotriva unei minorități naționale (etnică, lingvistică) și, în unele circumstanțe, faptul de a aparține unei astfel de minorități poate conduce, prin el însuși, la temerea bine întemeiată de persecuție.
75. Coexistența în cadrul frontierelor unui stat a două sau a mai multor grupuri naționale (etnice, lingvistice) poate crea situații de conflict și, totodată, situații de persecuție sau de pericol de persecuție. Nu întotdeauna poate să fie ușor să se distingă persecuția din motive de naționalitate de persecuția din motive de opinie politică, atunci când un conflict între grupuri etnice este combinat cu mișcări politice, îndeosebi acolo unde acestea se identifică cu o naționalitate specifică.
76. Dacă în majoritatea cazurilor persecuția din motive de naționalitate este resimțită de persoane ce aparțin unei minorități naționale, au existat totuși, în diferite părți ale lumii, multe cazuri în care o persoană aparținând unui grup majoritar să se poată teme de persecuție din partea unei minorități dominante.

(e) *Apartenența la un anumit grup social*

77. În mod normal, prin „*anumit grup social*” se înțeleg persoanele care aparțin unui grup ce are aceeași origine, obiceiuri sau statut social. Temerea de persecuție, ca urmare a acestei apartenențe, se poate suprapune frecvent cu temerea de persecuție din alte motive, de exemplu, rasă, religie sau naționalitate.
78. Apartenența la un anumit grup social poate fi la baza persecuției, fie datorită lipsei de încredere în loialitatea grupului față de guvern, datorită poziției politice, a antecedentelor și activităților economice ale membrilor grupului sau datorită faptului că simpla existență a grupului social este privită ca un obstacol în aplicarea politicii guvernului.
79. În mod normal, simpla apartenență la un anumit grup social nu va fi suficientă pentru a justifica temeinicia cererii de acordare a statutului de refugiat. Totuși, pot exista circumstanțe speciale în care simpla apartenență la un anumit grup să constituie un motiv suficient de temere de persecuție.

(f) *Opinia politică*

80. A avea opinii politice diferite de cele ale guvernului nu înseamnă în sine, un motiv pentru a cere statutul de refugiat, ci solicitantul trebuie să demonstreze că se teme de persecuție datorită acestor opinii. Aceasta presupune că solicitantul are opinii netolerate de autorități, opinii ce sunt critice la adresa politicii sau a metodelor utilizate. Se presupune, de asemenea, faptul că astfel de opinii au ajuns la cunoștința autorităților sau îi sunt atribuite de către acestea solicitantului. Opiniile politice ale unui profesor sau ale unui scriitor pot fi mai cunoscute decât cele ale

unei persoane care nu are aceleași raporturi cu publicul. Importanța relativă sau tenacitatea opiniilor solicitantului – atât cât pot fi stabilite din circumstanțele cazului – vor fi, de asemenea, relevante.

81. În timp ce definiția vorbește de persecuție „*datorită opiniei politice*”, se poate ca nu întotdeauna să fie posibilă stabilirea unei legături cauzale între opinia exprimată și tratamentul aplicat, sau presupus că va fi aplicat solicitantului. Astfel de tratamente s-au bazat rareori în mod expres pe „*opinie*”. Mult mai frecvent, astfel de măsuri iau forma unor sancțiuni pentru pretinse acte criminale îndreptate împotriva puterii conducătoare. De aceea, va fi necesar să se stabilească atât opiniile politice ale solicitantului, care se află la baza comportamentului său, cât și faptul că acestea au dus, sau pot duce, la persecuția de care el se teme.
82. După cum s-a indicat mai sus, persecuția „*din cauza opiniei politice*” implică faptul că un solicitant are opinii care ori au fost exprimate ori au ajuns în atenția autorităților. În orice caz, pot exista și situații în care solicitantul nu și-a exprimat opiniile însă, datorită tăriei convingerilor sale, ar fi rezonabil să se presupună că opiniile acestuia vor fi, mai devreme sau mai târziu, exprimate, iar ca rezultat, solicitantul va intra în conflict cu autoritățile. Acolo unde această eventualitate poate fi rezonabil acceptată, solicitantul poate fi considerat ca având o temere de persecuție datorită opiniei sale politice.
83. Solicitantul care afirmă că se teme de persecuție din cauza opiniei politice trebuie să demonstreze că autoritățile din țara sa de origine îi cunoșteau opiniile înainte de părăsirea țării. El ar fi putut să-și ascundă opiniile politice și să nu fi suferit niciodată vreo discriminare sau persecuție. Totuși, simplul fapt de a refuza să se pună sub protecția guvernului său, ori refuzul de a se întoarce, pot dezvălui adevărata stare de spirit a solicitantului și pot conduce la temerea de persecuție. În astfel de circumstanțe, pentru a aprecia temeinicia temerii de persecuție trebuie să se examineze consecințele pe care solicitantul le-ar înfrunța dacă s-ar întoarce în țara sa. Aceasta se aplică, în mod deosebit, așa numiților refugiați „*sur place*”¹⁰.
84. Acolo unde o persoană este urmărită sau pedepsită pentru o infracțiune cu caracter politic, trebuie să se facă distincție între faptul dacă urmărirea penală este o urmare a opiniei politice sau a unor acte ce sunt motivate politic. Dacă urmărirea penală se referă la un act pedepsibil, comis din motive politice, și dacă pedeapsa prevăzută este conformă normelor de drept ale țării respective, teama de astfel de urmărire nu-i va conferi solicitantului calitatea de refugiat.
85. Considerarea ca refugiat a unui infractor politic va depinde de mulți alți factori. Urmărirea penală pentru o infracțiune poate să fie, în funcție de circumstanțe, un pretext pentru a-l pedepsi pe delincvent pentru opiniile sale politice sau pentru exprimarea acestora. De asemenea, pot exista motive să se creadă că un delincvent politic va fi expus unei pedepse excesive, arbitrar pentru pretinsul delict. Astfel de pedepse excesive sau arbitrar vor echivala cu persecuția.
86. Pentru a determina dacă un infractor politic poate fi considerat refugiat trebuie

¹⁰ Vezi paragrafele de la 94 la 96.

avute, de asemenea, în vedere următoarele elemente: personalitatea solicitantului, opinia sa politică, motivația și natura actului comis, natura urmăririi penale și motivele acesteia, precum și natura legii pe care se bazează urmărirea penală. Aceste elemente pot conduce la demonstrarea faptului că, pentru actul pe care l-a comis, persoana respectivă se teme de persecuție și nu numai de urmărire penală și de pedeapsa prevăzută de lege pentru astfel de fapte.

(4) „se află în afara țării a cărei cetățenie o are”

(a) Analiză generală

87. În acest context, naționalitatea se referă la „cetățenie”. Fraza „este în afara țării a cărei cetățenie o are” se referă la persoane care au o cetățenie pentru a le distinge de apatrizi. În majoritatea cazurilor, refugiații păstrează cetățenia țării lor de origine.
88. Este una din cerințele generale ale recunoașterii statutului de refugiat ca solicitantul să fie în afara țării a cărei cetățenie o are. Nu există nici o excepție de la această regulă. Protecția internațională nu poate fi aplicată atâta timp cât o persoană se află sub jurisdicția teritorială a țării sale de origine.¹¹
89. De aceea, acolo unde un solicitant invocă temerea de persecuție în legătură cu țara sa de cetățenie, trebuie stabilit că, de fapt, acesta posedă în mod efectiv cetățenia acelei țări. Totuși, pot exista îndoieli cu privire la faptul dacă o persoană are o cetățenie. Aceasta pentru că, uneori, ea însăși nu cunoaște cu certitudine că are o cetățenie anume sau că este apatridă. Acolo unde cetățenia sa nu poate fi clar stabilită, statutul său de refugiat trebuie determinat într-o manieră similară cu cea pentru persoanele apatride adică, în loc de țara a cărei cetățenie o are, va trebui luată în considerare țara rezidenței sale obișnuite avute anterior. (Vezi paragrafele de la 101 la 105 de mai jos.)
90. După cum s-a menționat mai sus, temerea bine întemeiată de a fi persecutat a unui solicitant trebuie să fie în legătură cu țara a cărei cetățenie o are. Atâta timp cât nu are nici o temere în legătură cu țara a cărei cetățenie o are, se poate aștepta ca acesta să se pună sub protecția acelei țări. El nu are nevoie de protecție internațională și, de aceea, nu este refugiat.
91. Nu este nevoie întotdeauna ca temerea de a fi persecutat să se extindă la întregul teritoriu al țării a cărei cetățenie o are refugiatul. Astfel, în ciocnirile etnice sau în cazul unor tulburări grave echivalente unor situații de război civil, persecuția unui grup specific, etnic sau național, poate surveni numai într-o parte a țării. În astfel de cazuri, o persoană nu va fi exclusă de la acordarea statutului de refugiat doar pentru că ar fi putut căuta adăpost într-o altă parte a aceleiași țări dacă, analizând toate circumstanțele, n-ar fi fost rezonabil să ne așteptăm ca persoana să acționeze astfel.

¹¹ În unele țări, special în America Latină, există obiceiul „azilul diplomatic”, adică acordarea de azil fugarilor politici în ambasadale străine în timp ce o persoană astfel protejată poate fi considerată ca fiind în afara „jurisdicției”, țării sale, aceasta nu se află în afara teritoriului țării și, de aceea, nu poate fi considerată ca încadrându-se în Convenția din 1951. Noțiunea anterioară de „extraterritorialitate”, a ambasadelor a fost înlocuită mai târziu cu termenul de „inviolabilitate”, utilizat în Convenția de la Viena din 1961 privind relațiile diplomatice.

92. Situația persoanelor având mai mult decât o cetățenie este tratată în paragrafele 106 și 107 de mai jos.
93. Cetățenia poate fi dovedită prin posesia unui pașaport național. Posesia unui astfel de pașaport creează o prezumție *prima facie* că posesorul este cetățean al țării care a eliberat pașaportul, doar dacă acesta nu conține o mențiune contrară. O persoană care este titulara unui pașaport ce arată că este cetățean al țării care l-a eliberat dar care, totodată, afirmă că nu are cetățenia acelei țări, trebuie să-și justifice afirmația, de exemplu, demonstrând că pașaportul este un așa numit „*pașaport de conveniență*„ (aparent un pașaport în regulă, ce este eliberat uneori de autorități celor ce nu sunt cetățenii statului respectiv). Totuși, simpla afirmație făcută de către titularul pașaportului că acesta i-a fost eliberat numai ca titlu de călătorie nu este suficientă pentru a infirma prezumția de cetățenie. În unele cazuri, se pot obține informații de la autoritatea care a eliberat pașaportul. Dacă astfel de informații nu pot fi obținute într-un timp rezonabil, examinatorul va trebui să decidă asupra credibilității celor demonstrate de solicitant, prin evaluarea tuturor celorlalte elemente ale cazului său.

(b) Refugiați „sur place”

94. Cerința ca o persoană să se afle în afara țării sale pentru a fi considerată refugiat nu înseamnă că aceasta trebuie să fi părăsit în mod necesar ilegal țara, nici măcar că a trebuit să o părăsească din cauza unei temeri bine întemeiate. Persoana în cauză poate să se fi decis să ceară recunoașterea statutului său de refugiat doar după ce deja a fost în străinătate o oarecare perioadă de timp. O persoană care nu a fost refugiat când și-a părăsit țara, dar care devine refugiat la o dată ulterioară, este numită refugiat „*sur place*”.
95. O persoană devine refugiat „*sur place*” datorită evenimentelor ce survin în țara sa de origine în timpul absenței sale. Diplomați și alte oficialități ce lucrează în străinătate, prizonieri de război, studenți, muncitori migranți și alții, au cerut statutul de refugiat în timpul rezidenței lor în străinătate și au fost recunoscuți ca refugiați.
96. O persoană poate deveni refugiat „*sur place*” ca rezultat al propriilor sale acțiuni, de exemplu prin asocierea cu refugiați deja recunoscuți, sau prin exprimarea vederilor sale politice în țara sa de rezidență. Determinarea faptului dacă astfel de acțiuni sunt suficiente pentru a justifica o temere bine întemeiată de persecuție trebuie făcută printr-o examinare atentă a circumstanțelor. În mod deosebit, trebuie avut în vedere dacă astfel de acțiuni au putut parveni la cunoștința autorităților țării de origine a persoanei precum și modul de considerare a lor de către respectivele autorități.

(5) „și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să solicite protecția acestei țări”

97. Spre deosebire de fraza tratată la subcapitolul (6) de mai jos, această frază se referă la persoane care au o cetățenie. Dacă nu poate sau nu dorește să se pună subprotecția guvernului său, refugiatul este întotdeauna o persoană care nu se bucură de o astfel de protecție.

98. A nu putea să solicite o astfel de protecție implică circumstanțe independente de dorința persoanei respective. De exemplu, poate exista o stare de război, de război civil sau de alte tulburări grave ce împiedică țara a cărei cetățenie o are săi acorde protecția sau care fac ineficace o astfel de protecție. De asemenea, se poate ca țara de naționalitate să fi refuzat să acorde protecție solicitantului. Un asemenea refuz poate confirma sau întări temerea de persecuție a acestuia, putând constitui, într-adevăr, un element al persecuției.
99. Factorii ce constituie refuzul protecției trebuie determinați conform circumstanțelor cazului. Dacă se pare că solicitantului i-au fost refuzate servicii (de exemplu, refuzul eliberării unui pașaport național ori prelungirea valabilității sale sau refuzul de a i se permite accesul pe teritoriul național) acordate în mod normal compatrioților săi, aceasta poate constitui un refuz de protecție în sensul definiției.
100. Sintagma nu dorește se referă la refugiați care refuză să accepte protecția guvernului țării a cărei cetățenie o au.¹² Această situație este explicată de fraza „*datorită acestei temeri*”. Acolo unde o persoană dorește protecția țării sale, o astfel de dorință va fi în mod normal incompatibilă cu afirmația că se află în afara acelei țări „*datorită unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată*”. Atunci când este acceptată să beneficieze de protecția țării sale și nu există motive întemeiate, bazate pe temere, de a o refuza, persoana respectivă nu are nevoie de protecție internațională și nu este considerată refugiat.

(6) „sau care, neavând nici o cetățenie și găsindu-se în afara țării în care își avea reședința obișnuită, ca urmare a unor astfel de evenimente nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă”

101. Această frază ce se referă la refugiații apatrizi este paralelă cu cea precedentă privind refugiații care au cetățenie. În cazul unui refugiat apatrid, „țara a cărei cetățenie o are” este înlocuită cu „țara în care își avea reședința obișnuită”, iar expresia „*nu dorește să se pună sub protecția...*” este înlocuită de cuvintele „*nu dorește să se reîntoarcă*”. Refugiatul apatrid nu poate, în mod evident, să solicite protecția țării în care avea, în mod obișnuit, reședința. Mai mult, odată ce o persoană apatridă a părăsit țara în care avea reședința obișnuită, din motivele indicate în definiție, aceasta este de obicei în imposibilitatea de a se reîntoarce.
102. Se va reține că nu toate persoanele apatride sunt refugiați. Pentru a fi refugiați, acestea trebuie să se afle în afara țării în care aveau reședința obișnuită, dintr-unul din motivele indicate în definiție. Atunci când aceste motive nu există, persoana apatridă nu este un refugiat.
103. Astfel de motive trebuie examinate în legătură cu „*țara în care își avea reședința obișnuită*” și față de care este invocată teama. Aceasta a fost definită de autorii proiectului Convenției din 1951 ca țara în care acesta a avut reședința și unde a fost sau se teme că va fi persecutat dacă se reîntoarce.¹³

¹² Documentul Națiunilor Unite E/618, p. 39

¹³ loc. cit.

104. O persoană apatridă poate avea mai multe țări în care a avut reședința obișnuită și poate să se teamă de persecuție în raport cu mai multe dintre aceste țări. Definiția nu cere ca refugiatul apatrid să satisfacă criteriile față de toate aceste țări.
105. Odată ce o persoană apatridă a fost recunoscută ca refugiat în raport cu „țara în care își avea reședința obișnuită”, orice schimbare viitoare a țării de reședință obișnuită nu-i va afecta statutul de refugiat.

(7) Dubla sau multipla cetățenie

Articolul 1 A (2), paragraful 2, al Convenției din 1951, prevede:

„În cazul unei persoane care are mai multe cetățenii, expresia ‘țară a cărei cetățenie o are’ vizează fiecare dintre țările a cărei cetățenie o are. Nu va fi considerată ca lipsită de protecția țării a cărei cetățenie o are orice persoană care, fără un motiv valabil, bazat pe o temere bine întemeiată, nu a solicitat protecția uneia dintre țările a cărei cetățenie o are.”

106. Această clauză, care este într-o mare măsură explicativă prin ea însăși, are ca scop să excludă de la statutul de refugiat toate persoanele ce au dublă sau multiplă cetățenie și care pot să solicite protecția a cel puțin una dintre țările ai căror cetățeni sunt. Ori de câte ori este posibil, protecția națională are prioritate față de protecția internațională.
107. În examinarea cazului unui solicitant cu dublă sau multiplă cetățenie este necesar să se facă distincția între posesia unei cetățenii, din punct de vedere juridic, și beneficierea de protecția țării respective. Pot fi cazuri în care solicitantul are cetățenia unei țări față de care nu are nici o temere, dar o astfel de cetățenie poate fi considerată ca fiind ineficace din moment ce nu implică protecția acordată, în mod normal, cetățenilor. În astfel de circumstanțe, posesia celei de-a doua cetățenii nu va fi incompatibilă cu statutul de refugiat. Ca regulă, trebuie să fi existat o cerere pentru protecție și un refuz de acordare a acesteia, înainte de a se decide că respectiva cetățenie este ineficace. Dacă nu există un refuz explicit de acordare a protecției, absența unui răspuns într-un timp rezonabil poate fi considerată drept refuz.

(8) Limitarea geografică

108. La vremea când a fost redactată Convenția din 1951, un număr de state nu voiau să-și asume obligații a căror extindere nu putea fi prevăzută. Această dorință a dus la includerea datei de 1951, la care s-a făcut deja referire (paragrafele 35 și 36 de mai sus). Totodată, ca răspuns la dorința unor guverne, Convenția din 1951 a dat statelor părți posibilitatea de a-și limita obligațiile ce decurgeau din Convenție, la persoanele care au devenit refugiați ca rezultat al evenimentelor petrecute în Europa.
109. Astfel, Articolul 1 B al Convenției din 1951 prevede că:
- “(1) Pentru scopurile prezentei Convenții, cuvintele ‘evenimente petrecute înaintea datei de 1 ianuarie 1951’, ce figurează la Articolul 1, secțiunea A, vor putea fi înțelese în sensul de:*

- (a) „evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa”, sau
- (b) „evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa sau în altă parte”; și fiecare stat contractant va face, în momentul semnării, ratificării sau aderării, o declarație prin care va preciza sensul pe care înțelege să-i dea acestei expresii din punctul de vedere al obligațiilor asumate de el în virtutea prezentei Convenții.

(2) Orice stat contractant care a adoptat alternativa (a) va putea în orice moment să își extindă obligațiile sale adoptând alternativa (b) printr-o notificare adresată Secretarului General al Națiunilor Unite.”

110. La data redactării acestui manual, 9 dintre statele părți la Convenția din 1951 își menținuseră opțiunea pentru alternativa a) „evenimente petrecute în Europa”.¹⁴ În timp ce refugiați din alte părți ale lumii obțin frecvent azil în unele din aceste țări, totuși acestea nu le acordă statutul de refugiat pe baza Convenției din 1951.

14 Vezi Anexa IV.

CAPITOLUL III

CLAUZE DE ÎNCETARE

A. Aspecte generale

111. Așa numitele „clauze de încetare” (Articolul 1 C de la (1) la (6) al Convenției din 1951) enunță condițiile în care o persoană încetează de a mai fi refugiat. Ele au la bază considerentul că protecția internațională nu trebuie acordată acolo unde nu mai este necesară sau nu se mai justifică.

112. Atunci când unei persoane i s-a acordat statutul de refugiat, acesta este menținut, cu excepția situațiilor în care beneficiarul se încadrează într-una din clauzele de încetare.¹⁵ Această concepție strictă de determinare a statutului de refugiat rezultă din nevoia de a da refugiaților asigurarea că statutul lor nu va fi revizuit în mod constant ca urmare a unor schimbări pasagere – ce nu au un caracter fundamental – a situației existente în țara lor de origine.

113. Articolul 1 C al Convenției din 1951 prevede că:

„Această Convenție va înceta să fie aplicabilă oricărei persoane vizate de dispozițiile secțiunii A mai sus menționate, dacă:

- (1) S-a repus în mod voluntar sub protecția țării a cărei cetățenie o are; sau*
- (2) După ce și-a pierdut cetățenia, a redobândit-o în mod voluntar; sau*
- (3) A dobândit o nouă cetățenie și se bucură de protecția țării a cărei cetățenie a dobândit-o;*

sau

- (4) S-a restabilit în mod voluntar în țara pe care a părăsit-o sau în afara căreia a stat de temerea de a fi persecutată;*

sau

- (5) Nu mai poate continua să refuze protecția țării a cărei cetățenie o are, datorită faptului că împrejurările în urma cărora ea a fost recunoscută ca refugiat au încetat să existe;*

Se subînțelege, totuși, că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza protecția țării a cărei cetățenie o are, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare;

- (6) Fiind o persoană fără cetățenie, ea este în măsură să se întoarcă în țara în care avea reședința obișnuită, nemaieexistând împrejurările în urma cărora a fost recunoscută ca refugiat;*

Se subînțelege, totuși, că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza să se întoarcă în țara în care el avea reședința obișnuită, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare „

¹⁵ În unele cazuri, statutul de refugiat poate continua, chiar dacă motivele de acordare a acestuia au încetat să existe. Vezi și sub-secțiunile (5) și (6) (pragrafele de la 135 la 139 de mai jos).

114. Din cele șase clauze de încetare, primele patru reflectă o schimbare în situația unui refugiat ce a fost provocată de el însuși, și anume:
- (1) repunerea în mod voluntar sub protecția țării a cărei cetățenie o are;
 - (2) redobândirea cetățeniei în mod voluntar;
 - (3) dobândirea unei noi cetățenii;
 - (4) restabilirea în mod voluntar în țara în care se temea de persecuție.
115. Ultimele două clauze de încetare, (5) și (6), se bazează pe considerentul că protecția internațională nu mai este justificată datorită schimbărilor din țara în care solicitantul se temea de persecuție, motivele pentru care persoana respectivă a devenit refugiat încetând să mai existe.
116. Clauzele de încetare enunță condiții negative și sunt enumerate în mod exhaustiv. De aceea, ele trebuie interpretate restrictiv, nici un alt motiv neputând fi invocat, prin analogie, pentru a justifica retragerea statutului de refugiat. Este inutil să se precizeze că, dacă un refugiat nu mai dorește să fie considerat ca atare, indiferent din ce motive, nu va mai fi nevoie să se continue statutul de refugiat și menținerea protecției internaționale.
117. Articolul 1 C nu se referă la anularea statutului de refugiat. Totuși, unele circumstanțe pot aduce la lumină faptul că o persoană n-ar fi trebuit niciodată să fie recunoscută ca refugiat, de exemplu, dacă se constată că statutul de refugiat a fost obținut printr-o falsă prezentare a faptelor materiale, sau că persoana respectivă posedă o altă cetățenie, sau că una din clauzele de excludere i s-ar fi putut aplica, dacă s-ar fi cunoscut toate faptele pertinente. În astfel de cazuri, decizia prin care s-a recunoscut statutul de refugiat va fi, în mod normal, anulată.

B. Interpretarea termenilor

(1) Repunerea în mod voluntar sub protecția țării a cărei cetățenie o are **Articolul I C (1) al Convenției din 1951 prevede:** **„S-a repus în mod voluntar sub protecția țării a cărei cetățenie o are;”**

118. Această clauză de încetare se referă la un refugiat ce posedă o cetățenie care rămâne în afara țării a cărei cetățenie o are. (Situația unui refugiat care în prezent s-a reîntors în țara a cărei cetățenie o are este guvernată de cele patru clauze de încetare, care vorbesc despre o persoană ce s-a „restabilit” în aceea țară). Un refugiat care s-a repus în mod voluntar sub protecția țării a cărei cetățenie o deține nu mai are nevoie de protecție internațională. El a demonstrat că nu mai este în situația în care „*nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să solicite protecția țării a cărei cetățenie o are*”.
119. Aplicarea acestei clauze de încetare presupune realizarea a trei cerințe:
- (a) voința: refugiatul trebuie să acționeze de bunăvoie;
 - (b) intenția: refugiatul trebuie să realizeze cu intenție actul prin care s-a repus sub protecția țării a cărei cetățenie o are;
 - (c) repunerea sub protecție: refugiatul trebuie să obțină, în mod efectiv, astfel de protecție.

120. Dacă refugiatul nu acționează în mod voluntar, el nu va înceta să fie un refugiat. Dacă primește un ordin de la o autoritate, de exemplu, din țara sa de reședință, să facă împotriva dorinței sale un gest ce poate fi interpretat ca o solicitare a protecției țării a cărei cetățenie o are ca, de pildă, să ceară un pașaport național consulatului țării de origine, el nu va înceta să fie un refugiat doar pentru simplul fapt că s-a supus unei astfel de instrucțiuni. El poate fi, de asemenea, determinat de circumstanțe independente de voința sa să recurgă la măsuri de protecție din partea țării a cărei cetățenie o are. El poate, de exemplu, să fie nevoit să ceară un divorț în țara sa de origine, deoarece nici o altă hotărâre de divorț n- ar fi recunoscută pe plan internațional. Un astfel de act nu poate fi considerat ca o solicitare voluntară a protecției și, prin urmare, nu va conduce la pierderea statutului de refugiat.
121. Pentru a determina dacă statutul de refugiat este pierdut în astfel de circumstanțe, trebuie făcută distincția între adevărata solicitare a protecției și contactele ocazionale sau incidentale cu autoritățile țării de origine. Dacă un refugiat cere și obține un pașaport național sau îl reactualizează, se va presupune, în absența dovezilor contrare, că intenționează să solicite protecția țării a cărei cetățenie o are. Pe de altă parte, obținerea de documente de la autoritățile acestei țări – pentru care, în condiții similare, orice străin poate depune o astfel de cerere, precum a unui certificat de naștere sau de căsătorie sau pentru servicii similare – nu poate fi privită ca o solicitare de protecție.
122. Un refugiat care cere protecția autorităților țării a cărei cetățenie o are poate fi considerat că s-a „*repus*” sub această protecție numai când cererea i-a fost aprobată în mod efectiv. Cele mai frecvente cazuri de „*repunere sub protecție*” sunt cele în care refugiatul dorește să se reîntoarcă în țara a cărei cetățenie o are. El nu va înceta să fie refugiat numai pentru că a cerut să se repatrieze. Pe de altă parte, obținerea unui permis de intrare sau a unui pașaport național, în scopul reîntoarcerii, vor fi considerate, în absența unor dovezi contrare, ca generând pierderea statutului de refugiat.¹⁶ Totuși, aceasta nu va înlătura asistența care ar putea fi acordată celui repatriat, inclusiv de către UNHCR, în vederea facilitării reîntoarcerii sale.
123. Un refugiat poate să fi obținut în mod voluntar un pașaport național, intenționând ori să solicite protecția țării sale de origine pe timpul șederii sale în străinătate, ori să se reîntoarcă în această țară . După cum este menționat mai sus, odată cu primirea unui astfel de document, în mod normal el încetează să mai fie un refugiat. Dacă ulterior acesta renunță la oricare din intențiile relevante în acest paragraf, este nevoie de o nouă determinare a statutului de refugiat. El va trebui să explice de ce și-a schimbat părerea și să demonstreze că nu există schimbări esențiale ale condițiilor care, la origine, au făcut ca el să devină refugiat.
124. În unele împrejurări, obținerea unui pașaport național sau o extindere a valabilității acestuia pot să nu implice pierderea statutului de refugiat (vezi paragraful 120 de mai sus). De exemplu, acesta poate fi cazul în care posesorului unui pașaport

¹⁶ Cele de mai sus de aplică unui refugiat care încă este în afara țării sale de origine. Se va reține că cele patru clauze de încetare prevăd că orice refugiat va înceta de a mai fi considerat ca atare când s-a „rapatriat”, voluntar în țara a cărei cetățenie o are sau în cea unde își avea în mod obișnuit reședința.

național nu i se permite reîntoarcerea în țara a cărei cetățenie o are, fără o permisiune specială.

125. Când un refugiat și-a vizitat țara natală fără un pașaport național ci, de exemplu, cu un document de călătorie eliberat de țara sa de reședință, s-a considerat de unele state că a solicitat protecția țării sale de origine și că și-a pierdut statutul de refugiat conform clauzelor de încetare. Totuși, cazuri de acest fel trebuie judecate în funcție de situațiile concrete în care au avut loc. A vizita un părinte bătrân sau bolnav va avea o altă semnificație a relației refugiatului cu țara sa de origine decât vizitele regulate în această țară pentru a-și petrece vacanțele, sau în scopul de a stabili relații de afaceri.

(2) Redobândirea voluntară a cetățeniei

Articolul 1 C (2) al Convenției din 1951 prevede:

„După ce și-a pierdut cetățenia, a redobândit-o în mod voluntar;”

126. Această clauză este similară celei precedente. Se aplică acelor cazuri în care un refugiat, după ce a pierdut cetățenia țării față de care s-a recunoscut că are o teamă justificată de a fi persecutat, o redobândește în mod voluntar.

127. În timp ce conform clauzei precedente (Articolul 1C (1)) o persoană ce are o cetățenie încetează să fie un refugiat dacă solicită din nou protecția legată de această cetățenie, în conformitate cu prezenta clauză (Articolul 1 C (2)) persoana pierde statutul de refugiat, ca urmare a redobândirii cetățeniei ce fusese pierdută anterior.¹⁷

128. Redobândirea cetățeniei trebuie să fie voluntară. Acordarea cetățeniei prin efectul legii sau prin decret nu implică o redobândire voluntară, cu excepția cazului când această cetățenie a fost acceptată în mod expres ori tacit. O persoană nu încetează a fi refugiat prin simplul fapt că ar fi putut să opteze pentru redobândirea cetățeniei precedente, cu excepția situației în care opțiunea a fost tăcută în mod efectiv. Dacă cetățenia precedentă este acordată prin efectul legii, dar sub rezerva posibilității de a nu fi acceptată de persoana în cauză, redobândirea cetățeniei va fi considerată voluntară atunci când, în cunoștință de cauză, refugiatul nu a folosit această posibilitate, cu excepția situației în care acesta este în măsură să invoce motive particulare pentru a demonstra că, în realitate, nu avea intenția să redobândească cetățenia.

(3) Dobândirea unei noi cetățenii și protecții

Articolul 1C (3) al Convenției din 1951 prevede:

„A dobândit o nouă cetățenie și se bucură de protecția țării a cărei cetățenie a dobândit-o”;

129. Ca și în cazul redobândirii cetățeniei, această a treia clauză de încetare derivă din principiul că o persoană care se bucură de protecție națională nu are nevoie de protecție internațională.

¹⁷ În majoritatea cazurilor, refugiatul își păstrează cetățenia țării de origine. Cetățenia poate fi pierdută prin măsuri individuale sau colective de retragere a cetățeniei. Prin urmare, pierderea cetățeniei (apatridia) nu este legată în mod implicit de statutul de refugiat.

130. Cetățenia pe care un refugiat o dobândește este, în mod general, cea a țării de reședință. Totuși, un refugiat ce locuiește într-o țară poate, în unele cazuri, să dobândească cetățenia unei alte țări. Dacă se întâmplă așa, statutul său de refugiat va înceta, cu condiția ca noua sa cetățenie să antreneze protecția țării respective. Această cerință rezultă din fraza „și se bucură de protecția țării a cărei cetățenie a dobândit-o.”
131. Dacă, prin dobândirea unei noi cetățenii, o persoană a încetat să mai fie refugiat, iar apoi afirmă o temere bine întemeiată în țara ce i-a acordat-o, se creează o situație complet nouă, iar statutul său trebuie determinat în raport cu țara ce i-a acordat noua cetățenie.
132. Atunci când statutul de refugiat a încetat prin dobândirea unei noi cetățenii, iar această nouă cetățenie a fost pierdută, în funcție de circumstanțele pierderii, statutul de refugiat poate fi redobândit.

(4) Restabilirea voluntară în țara pe care a părăsit-o de temerea de a fi persecutat
Articolul 1C(4) al Convenției din 1951 prevede:

„S-a restabilit în mod voluntar în țara pe care a părăsit-o sau în afara căreia a stat de temerea de a fi persecutată”;

133. Această a patra clauză de încetare se aplică atât refugiaților ce au o cetățenie cât și refugiaților apatrizi. Ea se referă la refugiații care, reîntorcându- se în țara de origine sau unde avuseseră reședința obișnuită, nu au încetat anterior de a mai fi refugiați, conform primei sau celei de-a doua clauze de încetare, atunci când se aflau încă în țara de refugiu.
134. Clauza se referă la „restabilirea în mod voluntar”. Aceasta trebuie înțeleasă ca reîntoarcere în țara a cărei cetățenie o are sau unde avusesese reședința obișnuită, în vederea rămânerii permanente acolo. O vizită temporară a unui refugiat în țara sa de origine, fără un pașaport național ci, de exemplu, cu un document de călătorie eliberat de țara sa de refugiu, nu constituie „restabilire” și nu va conduce la pierderea statutului de refugiat pe baza prezentei clauze.¹⁸

(5) Cetățeni ale căror motive de a fi refugiați au încetat să existe

Articolul 1C (5) al Convenției din 1951 prevede:

„Nu mai poate continua să refuze protecția țării a cărei cetățenie o are din cauza faptului că împrejurările în urma cărora ea a fost recunoscută ca refugiat au încetat să existe; Se subînțelege, totuși, că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza protecția țării a cărei cetățenie o are, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare;”

135. Condiția că „împrejurările” au încetat să mai existe se referă la schimbări fundamentale care au avut loc în țara de origine și care pot fi considerate ca înlăturând bazele temerii de persecuție. O simplă schimbare – posibil tranzitorie a faptelor pe care se bazează temerea individuală a refugiatului, care nu impune

¹⁸ Vezi paragraful 125 de mai sus.

schimbări majore ale „împrejurărilor”, suficientă pentru a face aplicabilă această clauză. În principiu, statutul unui refugiat nu va fi subiectul unor revizuii frecvente în detrimentul sensului său de securitate care este, de fapt, scopul protecției internaționale.

136. Al doilea alineat al acestei clauze conține o excepție de la prevederea de încetare cuprinsă în primul alineat. Acest al doilea alineat se referă la situația specială a unei persoane care a fost subiectul unei foarte grave persecuții în trecut și, ca urmare a acestui fapt, nu va înceta să fie refugiat, chiar dacă în țara de origine au survenit schimbări fundamentale. Referirea la Articolul 1A (1) indică faptul că excepția se aplică „refugiaților sub mandat”. La data la care Convenția din 1951 a fost elaborată, aceștia formau majoritatea refugiaților. Cu toate acestea, excepția reflectă un principiu umanitar mai general, ce poate fi aplicat și altor refugiați decât celor sub mandat. Este recunoscut în mod frecvent că nu se poate aștepta de la o persoană care – sau a cărei familie : a suferit forme atroce de persecuție, să se repatrieze. Chiar dacă poate surveni o schimbare de regim în țara sa, aceasta poate să nu producă întotdeauna o schimbare în atitudinea populației, nici în mintea refugiatului, ținând cont de experiența sa trecută.

(6) Persoane apatride ale căror motive de a deveni refugiați au încetat să existe
Articolul 1C (6) al Convenției din 1951 prevede:

„Fiind o persoană fără cetățenie, ea este în măsură să se întoarcă în țara în care avea reședința obișnuită, nemaexistând împrejurările în urma cărora a fost recunoscută ca refugiat; Se subînțelege totuși că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza să se întoarcă în țara în care el avea reședința obișnuită, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare.”

137. Această a șasea și ultimă clauză de încetare este paralelă cu cea de-a cincea, care se referea la persoane ce au o cetățenie. Prezenta clauză tratează exclusiv cazul persoanelor apatride ce sunt în măsură să se reîntoarcă în țara în care aveau reședința obișnuită.
138. „Împrejurările” care nu mai există trebuie interpretate în același fel ca în cadrul celei de-a cincea clauze de încetare.
139. Trebuie subliniat că, independent de schimbarea de situație în țara în care avea reședința obișnuită, persoana interesată trebuie să fie în măsură a se reîntoarce acolo. În cazul persoanelor apatride, acest lucru poate să nu fie întotdeauna posibil.

CAPITOLUL IV

CLAUZE DE EXCLUDERE

A. Aspecte generale

140. Convenția din 1951, în secțiunile D, E și F ale Articolului 1, conține prevederi privind unele persoane care, deși îndeplinesc caracteristicile refugiaților conform Articolului 1, secțiunea A, sunt excluse de la acordarea statutului de refugiat. Astfel de persoane se împart în trei categorii. Prima categorie (Articolul 1 D) este formată din persoane ce beneficiază deja de protecție sau asistență din partea Națiunilor Unite; a doua categorie (Articolul 1 E) se referă la persoanele ce nu sunt considerate a avea nevoie de protecție internațională; iar a treia categorie (Articolul 1 F) enumeră categoriile de persoane ce nu sunt considerate a merita protecție internațională.
141. Este normal că în procesul de determinare a statutului de refugiat să apară fapte care să conducă la excluderea de la posibilitatea dobândirii acestui statut. Totuși, se poate ca faptele ce justifică excluderea să fie cunoscute numai după recunoașterea persoanei ca refugiat. În astfel de cazuri, clauza de excludere va conduce la anularea deciziei luată anterior.

B. Interpretarea termenilor

(1) Persoane ce beneficiază deja de protecție sau asistență din partea Națiunilor Unite

Articolul 1 D al Convenției din 1951 prevede:

„Această Convenție nu va fi aplicabilă persoanelor care beneficiază în prezent de o protecție sau de o asistență din partea unui organism sau a unei instituții a Națiunilor Unite, alta decât Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați. Atunci când această protecție sau această asistență a încetat pentru un motiv oarecare, fără ca situația acestor persoane să fi fost reglementată în mod definitiv, în conformitate cu rezoluțiile pertinente adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite, aceste persoane vor beneficia, de drept, de regimul prevăzut de această Convenție.”

142. Conform acestei clauze, nu pot fi admise să beneficieze de statutul de refugiat acele persoane care primesc protecție sau asistență de la organe sau agenții ale Națiunilor Unite, altele decât Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați. Astfel de protecție sau asistență a fost anterior acordată de fosta Agenție a Națiunilor Unite pentru Reconstrucția Coreei (UNKRA) și este dată în prezent de Agenția Națiunilor Unite de Ajutor și Lucrări pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat (UNRWA). În viitor, pot exista și alte situații similare.
143. Cu privire la refugiații din Palestina, se va reține că UNRWA operează numai în unele țări ale Orientului Mijlociu acordând, deci, protecție sau asistență numai în acele țări. Astfel, un refugiat din Palestina care se găsește în afara acestei zone

nu se bucură de asistența menționată, cererea sa de acordare a statutului de refugiat putând fi luată în considerare în conformitate cu criteriile Convenției din 1951. În mod normal, este suficient să se stabilească faptul că împrejurările care i-au îndreptățit să primească protecție sau asistență din partea UNRWA persistă și că acesta nu a încetat să fie refugiat conform vreuneia din clauzele de excludere prevăzute în Convenție.

(2) Persoane ce nu sunt considerate a avea nevoie de protecție internațională

Articolul 1 E al Convenției din 1951 prevede:

„Această Convenție nu va fi aplicabilă unei persoane considerate de autoritățile competente ale țării în care această persoană și-a stabilit reședința ca având drepturi și obligații legate de posesia cetățeniei acelei țări.”

144. Această prevedere se aplică persoanelor care, în alte situații, pot să se încadreze în termenii necesari acordării statutului de refugiat dar care au fost primite într-o țară în care li s-a acordat majoritatea drepturilor de care se bucură cetățenii acelei țări dar nu au dobândit în mod oficial cetățenia (Ei sunt frecvent prezentați ca „refugiați naționali”). În mod frecvent, țara care i-a primit este una în care populația are aceeași origine etnică cu refugiații.¹⁹
145. Nu există o definiție precisă a „drepturilor și obligațiilor” ce ar constitui un motiv de excludere conform acestei clauze. Totuși, se poate spune că excluderea operează dacă statutul unei persoane este asimilat aproape total celui al cetățeanului acelei țări, în particular, acesta trebuie, ca și cetățeanul acelei țări, să fie total protejat împotriva deportării sau expulzării.
146. Clauza se referă la o persoană care „a primit reședința” în țara respectivă. Aceasta implică o reședință continuă și nu o simplă vizită. O persoană care locuiește în afara țării și nu se bucură de protecția diplomatică a acelei țări nu este afectată de această clauză de excludere.

(3) Persoane ce nu sunt considerate a merita protecție internațională

Articolul 1 F al Convenției din 1951 prevede:

„Dispozițiile acestei Convenții nu vor fi aplicabile persoanei despre carear exista motive serioase să se considere că:

- (a) a comis o crimă împotriva păcii, o crimă de război sau o crimă împotriva umanității, așa cum sunt definite în instrumentele internaționale elaborate pentru a prevedea dispoziții cu privire la aceste crime;*
- (b) a comis o crimă gravă de drept comun în afara țării de primire, înainte de a fi admisă în aceasta ca refugiat;*
- (c) s-a făcut vinovată de acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.”*

147. Instrumentele internaționale interbelice care definesc diferitele categorii de refugiați nu conțin prevederi pentru excluderea criminalilor. Pentru prima dată,

¹⁹ În elaborarea acestei clauze de excludere, autorii Convenției s-au gândit în special la refugiați de origine germană sosiți în Republica Federală Germania și care au fost recunoscuți ca având drepturi și obligații specifice cetățeniei germane.

imediat după cel de-al doilea război mondial, s-au adoptat prevederi speciale pentru a exclude din marele grup de refugiați ce primeau asistență la vremea respectivă, unele persoane care erau considerate nedemne de a primi protecție internațională.

148. La vremea redactării Convenției, amintirea proceselor marilor criminali de război era încă foarte prezentă, iar statele au convenit asupra faptului că nu trebuie să li se acorde protecție criminalilor de război. De asemenea, statele nu doreau admiterea pe teritoriile lor a criminalilor ce ar fi prezentat un pericol la adresa securității și ordinii publice.
149. Competența de a decide aplicabilitatea uneia din aceste clauze de excludere revine statului semnatar pe al cărui teritoriu solicitantul cere să-i fie recunoscut statutul de refugiat. Pentru ca aceste clauze să fie aplicate, este suficient să se stabilească faptul că există „*motive serioase să se considere*” că unul din actele vizate de aceste clauze a fost comis. Nu sunt cerute dovezi formale că solicitantul a făcut obiectul unei urmăriri penale. Totuși, luând în considerare consecințele grave pentru solicitant, interpretarea acestor clauze de excludere trebuie să fie restrictivă.

(a) Crime de război etc.

“(a) a comis o crimă împotriva păcii, o crimă de război sau o crimă împotriva umanității, așa cum sunt definite în instrumentele internaționale elaborate pentru a prevedea dispoziții cu privire la aceste crime.”

150. Menționând crimele împotriva păcii, crimele de război sau crimele împotriva umanității, Convenția se referă în general la „*instrumentele internaționale elaborate pentru a prevedea dispoziții cu privire la aceste crime*”. Există un număr considerabil de astfel de instrumente datând de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial până în prezent. Toate conțin definiții a ceea ce constituie „*crime împotriva păcii, crime de război și crime împotriva umanității*”. Cea mai completă definiție este cea dată în Acordul de la Londra din 1945 și în Carta Tribunalului Militar Internațional. Definițiile cuprinse în Acordul de la Londra menționat mai sus și lista altor documente relevante sunt date în anexele V și VI.

(b) Crime de drept comun

“(b) a comis o crimă gravă de drept comun în afara țării de primire, înainte de a fi admisă în aceasta ca refugiat”

151. Scopul acestor clauze de excludere este de a proteja populația din țara gazdă de pericolul admiterii unui refugiat care a comis o crimă gravă de drept comun. Se vizează, de asemenea, să păstreze șansa unui refugiat care a comis o crimă (sau crime) de drept comun de natură mai puțin gravă, ori a comis o infracțiune cu caracter politic.
152. În determinarea faptului dacă o infracțiune este de drept comun sau este, din contră, cu caracter politic, trebuie cercetate în primul rând natura și scopul acesteia, adică dacă a fost comisă din motive pur politice și nu personale sau pentru obținerea de profituri. Trebuie, de asemenea, să existe o strânsă și directă

legătură cauzală între crima comisă și scopul politic invocat. Totodată, elementul politic al infracțiunii trebuie să cântărească mai greu decât caracterul său de drept comun. Această condiție nu va fi îndeplinită dacă actele comise sunt în mod evident disproportionale față de obiectivul vizat. Natura politică a unei infracțiuni este mai dificil de acceptat dacă aceasta implică acte de natură atroce.

153. Numai o crimă comisă sau presupusă a fi fost comisă de un solicitant „în afara țării de primire, înainte de a fi admis în aceasta ca refugiat”, este motiv de excludere, țara în care s-a comis crima ar fi, în mod normal, țara de origine, dar poate fi, de asemenea, o altă țară, exceptând țara de primire în care solicitantul căuta să-i fie recunoscut statutul de refugiat.
154. Un refugiat ce a comis o crimă gravă în țara de primire va fi judecat conform prevederilor penale din acea țară. În cazuri extreme, Articolul 33, alineatul 2 al Convenției, permite expulzarea unui refugiat sau returnarea acestuia în țara de origine dacă a fost condamnat definitiv pentru o crimă de drept comun „extrem de gravă”, constituind, astfel, o amenințare pentru comunitatea țării de refugiu.
155. Este greu să se definească ce constituie o crimă „gravă”, de drept comun în cadrul acestor clauze de excludere, în special deoarece termenul „*crimă*”, are conotații diferite în diferite sisteme juridice. În unele țări cuvântul „*crimă*”, denotă numai delict cu caracter grav. În alte țări poate desemna altceva, de la simplul furt la omor. În același timp, în prezentul context, o crimă „gravă”, trebuie să fie omorul sau o altă infracțiune pedepsită de lege foarte sever. Infracțiunile minore, pentru care sunt prevăzute pedepse moderate, nu constituie motive de excludere pe baza Articolului 1 F (b), chiar dacă, din punct de vedere tehnic, sunt calificate drept crime în dreptul penal al țării respective.
156. În aplicarea clauzelor de excludere este necesar ca, în același timp, să se țină cont de natura infracțiunii presupusă a fi fost comisă de solicitant și de gradul de persecuție de care acesta se teme. Dacă o persoană are motive bine întemeiate să se teamă de o persecuție foarte severă – de exemplu, o persecuție care i-ar putea periclita viața sau libertatea – respectiva crimă trebuie să fie foarte gravă pentru ca această clauză de excludere să-i fie aplicabilă. Dacă persecuția de care se teme este mai puțin gravă, va fi necesar să se analizeze natura crimei sau a crimelor presupuse a fi fost comise, pentru a se stabili dacă solicitantul statutului de refugiat nu este, în realitate, o persoană ce fuge de justiție sau caracterul său criminal nu cântărește mai mult decât cel de refugiat de bună-credință.
157. În evaluarea naturii crimei presupuse a fi fost comisă, trebuie luați în considerare toți factorii relevanți - inclusiv eventualele circumstanțe atenuante. De asemenea, este necesar să se țină cont de orice circumstanțe agravante ca, de exemplu, faptul că solicitantul poate avea deja cazier judiciar. Faptul că un solicitant condamnat pentru o crimă gravă de drept comun și-a ispășit deja pedeapsa, a fost grațiat sau a beneficiat de o amnistie este, de asemenea, relevant. În ultimul caz, există prezumția de neaplicare a clauzei de excludere, cu excepția situației când se poate demonstra că, în pofida grațierii sau amnistiei, caracterul criminal al solicitantului predomină încă.

158. Considerații similare celor menționate în paragraful precedent vor fi aplicate în situația în care o crimă – în sensul larg – a fost comisă în scopul de a fugi din țara în care solicitantul se temea de persecuție sau concomitent cu fuga sa. Astfel de crime pot fi de la furtul unor mijloace de locomoție până la a pune în pericol sau a lua viața unor oameni nevinovați. În timp ce pentru rațiunea prezentei clauze de excludere poate fi posibil să se treacă cu vederea faptul că un refugiat, negăsind alte mijloace de a scăpa, poate să fi forțat frontiera într-o mașină furată, deciziile se vor lua mult mai dificil în cazul detunerii unui avion, adică în cazul în care, sub amenințarea armelor sau prin violență, se constrânge echipajul să schimbe destinația pentru a-l aduce pe solicitant într-o țară de refugiu.
159. Cu privire la deturnarea avioanelor, s-a ridicat întrebarea dacă detunarea pentru a scăpa de persecuție constituie o crimă gravă de drept comun în înțelesul prezentei clauze de excludere. În diferite ocazii, guvernele au examinat problema capturării ilegale a unui avion în cadrul Națiunilor Unite și, referitor la acest subiect, au fost adoptate o serie de convenții internaționale. Nici unul dintre aceste instrumente nu se referă la refugiați. În același timp, unul dintre rapoartele ce a dus la adoptarea uneia din rezoluțiile pe această temă afirmă că „*adoptarea unui proiect de rezoluție nu poate aduce atingere drepturilor și îndatoririlor internaționale pe care statele le au în virtutea instrumentelor referitoare la statutul refugiaților și persoanelor apatride*”. Alt raport afirmă că „*adoptarea proiectului de rezoluție nu poate aduce atingere drepturilor și îndatoririlor internaționale pe care statele le au cu privire la azil*”.²⁰
160. Diferitele convenții adoptate în legătură cu acest subiect²¹ se referă în special la maniera în care trebuie tratați autorii unor astfel de acte. Ele dau invariabil statelor părți alternativa de a extrăda astfel de persoane sau de a institui proceduri penale pentru actul petrecut pe teritoriul lor, ceea ce implică dreptul de a acorda azil.
161. În timp ce există, astfel, posibilitatea de a acorda azil, va trebui să fie luată în considerare, în mod corespunzător, măsura în care această teamă este bine întemeiată în determinarea posibilei acordări a statutului de refugiat conform Convenției din 1951. Chestiunea excluderii conform Articolului 1F (b) a unui solicitant care a capturat ilegal un avion va trebui, de asemenea, examinată cu atenție în fiecare caz în parte.

(c) Acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite

(c) s-a făcut vinovată de acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.”

162. Se va avea în vedere că această clauză de excludere prezentată în termeni foarte generali se suprapune cu clauza de excludere din Articolul 1F (a). Într-adevăr, este evident că o crimă împotriva păcii, o crimă de război sau o crimă împotriva umanității sunt, totodată, acte contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite. În timp ce articolul 1 F(c) nu introduce în mod concret nici un element nou, se

²⁰ Rapoartele celui de-al șaselea Comitet asupra rezoluțiilor Adunării Generale 2645 (XXV), documentele Națiunilor Unite A/8716 și 2551 (XXIV), documentul Națiunilor Unite A/7845.

²¹ Convenția asupra infracțiunilor și a unor alte acte comise la bordul aeronavelor, Tokyo, 14 septembrie 1963. Convenția pentru reprimarea capturării ilegale a aeronavelor, Haga, 16 decembrie 1970. Convenția pentru reprimarea actelor ilegale împotriva siguranței aviației civile, Montreal, 23 septembrie 1971.

intenționează acoperirea într-un mod general a actelor ce sunt împotriva scopurilor și principiilor Națiunilor Unite care nu ar putea fi acoperite în totalitate de cele două clauze de excludere anterioare. Considerând alineatul (e) în legătură cu cele două clauze precedente, trebuie admis, chiar dacă nu este afirmat în mod expres, că actele vizate de acest alineat trebuie să fie, de asemenea, de natură criminală.

163. Scopurile și principiile Națiunilor Unite sunt stabilite în preambul precum și în articolele 1 și 2 ale Cartei Națiunilor Unite. Aceste dispoziții enumeră principiile fundamentale ce trebuie să guverneze conduita membrilor organizației în relațiile dintre aceștia și cu comunitatea internațională în ansamblu. De aici se poate deduce că un individ, pentru a fi comis un act contrar acestor principii, trebuie să fi fost la putere într-un stat parte și să fi contribuit la încălcarea acestor principii de către statul său. Totuși, nu există aproape nici un precedent cu privire la aplicarea acestei clauze care, datorită caracterului său foarte general, trebuie aplicată cu prudență.

CAPITOLUL V

CAZURI SPECIALE

A. Refugiați de război

164. Persoanele constrânse să-și părăsească țara de origine ca rezultat al conflictelor armate internaționale sau naționale nu sunt considerate, în mod normal, refugiați conform Convenției din 1951 sau Protocolului din 1967.²² Cu toate acestea, ei primesc protecția asigurată de alte instrumente internaționale, și anume, Convenția de la Geneva din 1949 asupra protecției victimelor de război și Protocolul din 1977 adițional Convenției de la Geneva din 1949 referitor la protecția victimelor conflictelor armate internaționale.²³
165. Totuși, invaziile străine sau ocuparea parțială sau totală a unei țări poate avea ca rezultat – ceea ce, în unele cazuri, s-a și întâmplat – persecuția pentru unul sau mai multe dintre motivele enumerate în Convenția din 1951. În astfel de cazuri, statutul de refugiat depinde de faptul dacă solicitantul este capabil să demonstreze că are „*o temere bine întemeiată de a fi persecutat*” în teritoriul ocupat și, în plus, dacă dorește sau nu să solicite protecția guvernului său, ori a unei puteri protectoare a cărei datorie este să apere interesele țării sale pe durata conflictului armat și dacă o astfel de protecție poate fi considerată efectivă.
166. Protecția poate să nu fie disponibilă dacă nu există relații diplomatice între țara de primire a solicitantului și cea de origine. Dacă guvernul solicitantului este el însuși în exil, efectivitatea protecției pe care este capabil să o ofere poate fi pusă în discuție. Astfel, fiecare caz trebuie judecat conform specificului său, atât cu privire la temerea bine întemeiată de persecuție cât și la efectivitatea protecției oferită de guvernul țării de origine.

B. Dezertori și persoane ce refuză satisfacerea serviciului militar

167. În țările în care serviciul militar este obligatoriu, fapta de a se sustrage de la îndeplinirea acestei îndatoriri este frecvent pedepsită de lege. De altfel, dacă serviciul militar este obligatoriu sau nu, dezertarea este invariabil considerată o infracțiune. Pedepsele pot varia de la o țară la alta și, în mod normal, nu sunt privite drept persecuție. Temerea de urmărire penală pentru dezertare sau fugă de încorporare nu constituie în sine o temere bine întemeiată de persecuție, conform acestei definiții. Dezertarea sau fuga de la încorporare nu exclud, pe de altă parte, o persoană de la obținerea statutului de refugiat, o persoană putând fi în același timp refugiat dezertor sau fugar de încorporare.
168. În mod evident, o persoană nu este refugiat dacă singurul motiv de dezertare sau de sustragere de la încorporare este aversiunea sa față de serviciul militar sau teama de luptă. Totuși, o astfel de persoană poate fi refugiat dacă dezertarea sau

22 Totuși, în cazul Africii, vezi definiția din articolul I (2) al Convenției O.U.A. privind aspectele specifice ale problemelor refugiaților în Africa, citată la paragraful 22 de mai sus.

23 Vezi anexa VI, punctele (6) și (7).

sustragerea de la efectuarea serviciului militar este concomitentă cu alte motive pertinente de a părăsi țara sau de a rămâne în afara țării sale sau dacă are orice alte motive să se teamă de persecuție în sensul definiției.

169. Un dezertor sau un o persoană care se sustrage de la încorporare poate fi considerat refugiat dacă se poate arăta că ar suferi pedepse disproporționate de severe pentru infracțiunea militară comisă din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei politice. Același lucru se va aplica dacă solicitantul poate dovedi că are o temere bine întemeiată de persecuție din aceste motive, independent de pedeapsa prevăzută pentru dezertare.
170. Totuși, există anumite cazuri în care necesitatea de a îndeplini serviciul militar poate constitui singurul motiv pentru a cere statutul de refugiat de către o persoană ce poate demonstra că satisfacerea serviciului militar ar necesita participarea sa la acțiuni militare contrare adevăratelor sale convingeri politice, religioase sau morale sau unor motive de conștiință valide.
171. Chiar dacă este reală, nu orice convingere constituie un motiv suficient pentru a cere statutul de refugiat în urma dezertării sau a sustragerii de la încorporare. Nu este suficient ca o persoană să fie în dezacord cu guvernul său în privința justificării politice privind o anumită acțiune militară. Totuși, acolo unde tipul de acțiune militară cu care o persoană nu vrea să se asocieze este condamnat de comunitatea internațională ca fiind contrar regulilor elementare de comportament uman, pedeapsa pentru dezertare sau sustragerea de la încorporare poate, în lumina tuturor celorlalte cerințe ale definiției, să fie privită ca persecuție prin ea însăși.
172. Refuzul de a efectua serviciul militar se poate baza, de asemenea, pe convingeri religioase. Dacă un solicitant este capabil să arate că astfel de convingeri sunt reale și că ele nu sunt luate în seamă de autoritățile țării sale, care îi cere să efectueze serviciul militar, el poate să depună o cerere care să aibă șansa de obținere a statutului de refugiat. Orice indicații suplimentare demonstrând că solicitantul sau familia sa ar fi putut întâmpina dificultăți datorită convingerilor lor religioase pot, în mod evident, să dea o mai mare credibilitate respectivei cereri.
173. Problema de a ști dacă refuzul de a efectua serviciul militar din motive de conștiință poate motiva o cerere de acordare a statutului de refugiat trebuie luată în considerare în lumina celor mai recente evoluții asupra acestei teme. Tot mai multe state au introdus reglementări de natură legislativă sau administrativă potrivit cărora persoanele care pot invoca motive reale de conștiință sunt scutite de serviciul militar, fie în întregime, fie printr-un serviciu alternativ (adică civil). Introducerea unor astfel de reglementări, legislative sau administrative, a făcut obiectul recomandărilor instituțiilor internaționale.²⁴
174. Autenticitatea convingerilor politice, religioase sau morale ale unei persoane sau a motivelor sale de a se opune satisfacerii serviciului militar va trebui să fie

²⁴ Conform Recomandării 816 (1977) asupra dreptului de a refuza satisfacerea serviciului militar pe motive de conștiință, adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la cea de-a XXIX-a sa sesiune (5-13 octombrie 1977).

stabilită printr-o amănunțită investigare a personalității și trecutului persoanei respective. Faptul că și-ar fi putut manifesta opiniile înaintea chemării sale sub arme, sau că a avut deja dificultăți cu autoritățile, datorită convingerilor sale, este de o importanță semnificativă. Faptul că a fost chemat să satisfacă serviciul militar obligatoriu sau că, dimpotrivă, s-a prezentat la armată ca voluntar, poate fi, de asemenea, relevant pentru a aprecia autenticitatea convingerilor sale.

C. Persoane ce au recurs la forță sau au comis acte de violență

175. Solicitățile statutului de refugiat sunt frecvent adresate de persoane care au făcut uz de forță sau au comis acte de violență. O astfel de conduită este deseori asociată, sau se pretinde că a fost asociată, cu activități sau opinii politice. Ea poate fi rezultatul inițiativelor individuale sau poate fi comisă în cadrul planurilor unor grupuri organizate. Cele din urmă pot fi fie grupări clandestine sau organizații politice și militare recunoscute în mod oficial, fie dintre acelea ale căror activități sunt larg recunoscute.²⁵ Totodată, trebuie luat în considerare faptul că folosirea forței este un aspect al menținerii ordinii și legii și poate, prin definiție, să fie legal folosită de polițe și forțele armate în exercițiul funcțiunilor lor.
176. Solicitarea statutului de refugiat de către o persoană ce a utilizat forța (sau este bănuită de a fi utilizat forța) sau care a comis acte de violență de orice natură și în orice context, trebuie în primul rând să fie examinată din punctul de vedere al clauzelor de includere ale Convenției din 1951 (paragrafele de la 32 la 110 de mai sus).
177. Acolo unde s-a stabilit că un solicitant îndeplinește criteriile de includere, poate apărea întrebarea dacă, ținând cont de actele ce au implicat uzul de forță sau violență pe care acesta le-a comis, nu se încadrează într-una sau mai multe din clauzele de excludere. Aceste clauze de excludere, prevăzute în articolele 1F (a) până la (c) ale Convenției din 1951, au fost deja examinate (paragrafele de la 147 la 163, de mai sus).
178. Clauza de excludere din articolul 1F (a) intenționa, la origine, să excludă de la acordarea statutului de refugiat orice persoană față de care există motive serioase de a se considera că „a comis o crimă împotriva păcii, o crimă de război, sau o crimă împotriva umanității” în exercitarea atribuțiilor sale oficiale. Totuși, aceasta clauză de excludere este aplicabilă și persoanelor care au comis astfel de infracțiuni în cadrul programului de acțiune al unor grupări neguvernamentale, fie oficial recunoscute, fie clandestine sau auto-intitulate.
179. Clauza de excludere din articolul 1F (b), care se referă la „o crimă gravă de drept comun”, este, în mod normal, irelevantă în cazul utilizării forței sau a actelor de violență comise în exercitarea unor atribuții oficiale. Interpretarea acestei clauze de excludere a fost deja discutată. Clauza de excludere din articolul 1F (c) a fost, de asemenea, discutară. După cum s-a indicat anterior, datorită caracterului său vag, ea trebuie aplicată cu circumspecție.

²⁵ O serie de mișcări de eliberare, deseori incluzând o aripă armată, au fost oficial recunoscute de Adunarea Generală a Națiunilor Unite. Alte mișcări de eliberare au fost recunoscute doar de un număr restrâns de guverne. Altele nu sunt încă recunoscute în mod oficial.

180. De asemenea, trebuie reamintit că, datorită naturii lor și a serioaselor consecințe ale aplicării acestora unor persoane ce se tem de persecuție, clauzele de excludere trebuie aplicate într-o manieră restrictivă.

CAPITOLUL VI

PRINCIPIUL UNITĂȚII FAMILIEI

181. Inspirându-se din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care stipulează că *„familia este unitatea de grup naturală și fundamentală a societății și are dreptul de a fi protejată de societate și de stat”*, majoritatea instrumentelor internaționale în materia drepturilor omului conțin prevederi similare pentru protecția unității familiei.
182. Actul final al Conferinței ce a adoptat Convenția din 1951: „Recomandă guvernelor să ia măsurile necesare pentru protecția familiei refugiatului, în special cu privire la:
- (1) Asigurarea menținerii unității familiei refugiatului, îndeosebi în cazurile în care capul familiei a îndeplinit condițiile necesare pentru a fi admis într-o anumită țară.
 - (2) Protecția refugiaților minori, îndeosebi a celor neînsoțiți, mai ales în cazul tutelei și adopției.”²⁶
183. În definiția termenului de refugiat, Convenția din 1951 nu conține principiul unității familiei. Totuși, mai sus menționata recomandare din Actul final al Conferinței este respectată de majoritatea statelor, fie că sunt sau nu părți la Convenția din 1951 sau la Protocolul din 1967.
184. În cazul în care capul familiei îndeplinește criteriile cuprinse în definiție, membrilor de familie aflați în întreținerea sa li se acordă, de regulă, statutul de refugiat, pe baza principiului unității familiei. Este evident, totuși, că statutul de refugiat nu trebuie acordat acestor membri de familie dacă acesta este incompatibil cu statutul lor juridic. Astfel, un membru al familiei unui refugiat poate avea cetățenia țării de azil sau a altei țări, putându-se bucura de protecția țării respective. În astfel de împrejurări, nu va fi necesar ca acestuia să i se acorde statutul de refugiat.
185. Referitor la membrii familiei care pot beneficia de principiul unității familiei, trebuie să se includă cel puțin soțul, soția și copiii minori. În practică, pot fi luați în considerare și alți membri ai familiei aflați în întreținerea refugiatului, precum părinții vârstnici, dacă aceștia locuiesc împreună cu refugiatul respectiv. Pe de altă parte, atunci când capul familiei nu este refugiat, nu există nici un motiv care să îl împiedice pe oricare dintre membrii familiei aflați în întreținerea sa ca, pe baza Convenției din 1951 sau a Protocolului din 1967, să ceară recunoașterea ca refugiat, dacă invocă, în acest scop, motive proprii. Altfel spus, principiul unității familiei operează în favoarea membrilor de familie aflați în întreținere și nu împotriva acestora.
186. Principiul unității familiei nu se aplică numai în cazul în care toți membrii familiei devin refugiați în același timp, ci și atunci când unitatea familiei s-a destrămat temporar datorită plecării unuia sau mai multora dintre membrii săi.

26 Vezi Anexa 1.

187. Atunci când unitatea familiei s-a destrămat prin divorț, separare sau deces, persoanele întreținute cărora li s-a acordat statutul de refugiat pe baza principiului unității familiei își vor păstra statutul de refugiat, cu excepția cazurilor în care aceștia se încadrează într-una din clauzele de încetare sau doresc să-și păstreze statutul de refugiat doar pentru avantaje personale; ori dacă ei înșiși nu mai doresc să fie considerați refugiați.
188. Dacă persoana aflată în întreținerea unui refugiat intră sub incidența unuia sau mai multora din clauzele de excludere, aceasta nu trebuie să aibă acces la statutul de refugiat.

PARTEA A DOUA

Proceduri pentru determinarea statutului de refugiat

A. Aspecte generale

189. După cum s-a văzut, Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 conțin definiția persoanei care este refugiat în termenii acestor instrumente. În mod evident, pentru ca statele părți la Convenție și la Protocol să poată aplica prevederile acestora, refugiații trebuie să fie identificați. O asemenea identificare, adică, determinarea statutului de refugiat, deși menționată în Convenția din 1951 (a se vedea Articolul 9), nu este reglementată în mod explicit. Cu precădere, în Convenție nu se indică ce fel de proceduri trebuie adoptate pentru determinarea statutului de refugiat. Prin urmare, rămâne la latitudinea fiecărui stat contractant să stabilească procedura pe care o consideră cea mai adecvată, ținând cont de propria sa structură administrativă și constituțională.
190. Trebuie reamintit faptul că solicitantul statutului de refugiat se află, de regulă, într-o situație extrem de vulnerabilă. El se găsește într-un mediu străin, unde poate întâmpina dificultăți serioase, de natură tehnică și psihologică, atunci când își prezintă cazul autorităților dintr-o țară străină, deseori într-o limbă pe care nu o cunoaște. De aceea, cererea sa trebuie să fie examinată în cadrul unor proceduri special stabilite, de personal calificat, având cunoștințele și experiența necesară, și care înțelege dificultățile și necesitățile solicitantului.
191. Având în vedere că această problemă nu este reglementată în mod explicit de către Convenția din 1951, procedurile adoptate de statele părți la Convenția din 1951 și la Protocolul din 1967 sunt extrem de variate. Într-o serie de țări statutul de refugiat este determinat în cadrul unor proceduri oficiale elaborate anume în acest scop, în timp ce în alte țări chestiunea statutului de refugiat este luată în considerare în cadrul procedurilor generale existente pentru admiterea străinilor. Totodată, în alte țări statutul de refugiat este determinat pe baza unor proceduri neoficiale, sau ad-hoc pentru scopuri limitate, cum ar fi eliberarea documentelor de călătorie.
192. Având în vedere această situație, precum și faptul ce nu este posibil ca toate statele obligate de Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 să stabilească proceduri identice, Comitetul Executiv al Programului Înaltului Comisariat, la cea de-a douăzeci și opta sa sesiune din octombrie 1977, a formulat recomandarea ca aceste proceduri să îndeplinească anumite cerințe minimale. Aceste cerințe minimale, ce reflectă situația deosebită a solicitantului statutului de refugiat – la care s-a făcut referire mai sus, și care asigură faptul că solicitantului i se acordă anumite garanții esențiale – sunt următoarele:
- (i) Autoritatea competentă (de exemplu, ofițerul de imigrație sau ofițerul poliției de frontieră, căreia i se adresează solicitantul la graniță sau pe teritoriul unui stat contractant, trebuie să aibă instrucțiuni precise pentru a se ocupa de cazurile ce pot intra în sfera instrumentelor internaționale în materie. Acestea

trebuie să i se ceară să acționeze în conformitate cu principiul nereturnării și să trimită aceste cereri la autoritățile superioare.

- (ii) Solicitantul trebuie să primească informațiile necesare asupra procedurii pe care trebuie s-o urmeze.
- (iii) Trebuie să existe o autoritate clar definită – ori de câte ori este posibil, o singură autoritate centrală – cu responsabilitatea de a examina cererile de acordare a statutului de refugiat și de a lua decizii în primă instanță.
- (iv) Solicitantului trebuie să i se acorde toate înlesnirile necesare, inclusiv serviciile unui interpret calificat, pentru a-și putea depune cererea la autoritățile competente. Solicitanților trebuie să li se aducă la cunoștință că au posibilitatea de a contacta un reprezentant al UNHCR, cu care trebuie să li se permită să ia legătura.
- (v) Solicitantului trebuie să i se aducă la cunoștință când este recunoscut ca refugiat și să i se elibereze documente care să certifice acest statut.
- (vi) Dacă solicitantul nu este recunoscut, trebuie să i se acorde un termen rezonabil pentru a face apel, în scopul unei reexaminării oficiale a deciziei, fie la aceeași autoritate, fie la o altă autoritate administrativă ori judiciară, în funcție de procedura folosită.
- (vii) Solicitantului trebuie să i se permită să rămână în țară până la luarea unei decizii asupra cererii sale inițiale de către autoritatea competentă la care s-a făcut referire în paragraful (iii) de mai sus, exceptând cazul în care autoritatea respectivă a stabilit că cererea este, în mod evident, abuzivă. Trebuie, de asemenea, să i se permită rămânerea în țară până la luarea unei decizii la apelul său înaintat la o autoritate administrativă superioară sau la o instanță judecătorească.²⁷

193. De asemenea, Comitetul Executiv și-a exprimat speranța că și celelalte state părți la Convenția din 1951 și la Protocolul din 1967 vor lua, în viitorul apropiat, măsurile ce se impun pentru a stabili astfel de proceduri și că vor considera, favorabil, participarea UNHCR la aceste proceduri, în maniera cuvenită.

194. Determinarea statutului de refugiat, strâns legată de chestiuni privind azilul și admiterea, este de interes pentru Înalțul Comisariat în exercitarea funcției sale de a acorda refugiaților protecție internațională. Într-o serie de țări, Biroul Înalțului Comisar participă, în diverse forme, la procedurile de determinare a statutului de refugiat. O asemenea participare se bazează pe Articolul 35 al Convenției din 1951 și Articolul II al Protocolului din 1967, care prevăd că statele contractante se angajează să coopereze cu Biroul Înalțului Comisar.

B. Stabilirea faptelor

(1) Principii și metode

195. În primul rând, trebuie ca faptele semnificative ale cazului individual să fie prezentate de solicitantul însuși. Apoi, este de datoria examinatorului însărcinat cu determinarea statutului de refugiat să stabilească valabilitatea oricărei dovezi și credibilitatea declarațiilor solicitantului.

²⁷ Dosarele oficiale ale Adunării Generale [Official Record of the General Assembly], a 32-a sesiune, Suplimentul nr. 12 (A/32/12Add.1), paragraful 53 (6) (e).

196. Ca principiu juridic general, cel care poartă răspunderea principală pentru prezentarea dovezilor este persoana care înaintează cererea. Adesea, totuși, solicitantul nu poate să vină în sprijinul declarațiilor sale cu documente sau alt gen de dovezi, cazurile în care acesta poate face dovada tuturor afirmațiilor sale constituind mai curând excepția decât regula. În majoritatea cazurilor, persoana care fuge de persecuție sosește numai cu strictul necesar și, de foarte multe ori, chiar și fără documente personale. Astfel, în timp ce sarcina producerii de dovezi aparține, în principiu, solicitantului, datoria de a stabili și evalua toate faptele pertinente este împărțită între solicitant și examinator. Mai mult, în anumite cazuri, este posibil ca cel care va folosi toate mijloacele aflate la dispoziția sa, pentru a produce dovezile necesare în sprijinul cererii, să fie chiar examinatorul. Totuși, chiar și astfel de cercetări independente pot să nu fie întotdeauna încununate de succes, putând să existe declarații ce nu pot fi considerate dovezi. În astfel de cazuri, dacă relatarea solicitantului pare credibilă, acestuia ar trebui să i se acorde beneficiul dubiului, dacă nu sunt probe contrare.
197. Așadar, condiția prezentării de dovezi nu trebuie să fie aplicată într-un mod prea strict, având în vedere dificultatea prezentării dovezilor, inerentă situației deosebite în care se găsește solicitantul statutului de refugiat. Cu toate acestea, îngăduința față de o astfel de posibilă lipsă de dovezi nu înseamnă cătuși de puțin că declarațiile nesustținute cu dovezi trebuie să fie neapărat acceptate ca fiind adevărate, dacă ele sunt neconcordanțe cu relatarea generală făcută de solicitant.
198. Persoana care, datorită experiențelor trăite, s-a temut de autoritățile din țara sa, se poate simți, în continuare, în nesiguranță față de oricare altă autoritate. În consecință, acesteia îi poate fi teamă să se exprime liber și să ofere o relatare deplină și exactă a cazului său.
199. Dacă în mod normal este suficient un singur interviu pentru a aduce o clarificare asupra relatării solicitantului, examinatorul poate considera că este necesar să recurgă la încă un interviu pentru elucidarea oricărei neconcordanțe vizibile și rezolvarea oricăror contradicții, precum și pentru aflarea unei explicații la orice prezentare distorsionată sau tănuire de probe materiale. Declarațiile neadevărate nu constituie prin ele însele un motiv pentru neacordarea statutului de refugiat, fiind de competența examinatorului să evalueze astfel de declarații în lumina tuturor circumstanțelor cazului respectiv.
200. Examinarea în profunzime a diferitelor metode de investigație nu constituie scopul prezentului manual. Totuși, putem menționa faptul că informațiile de bază sunt date, în primă instanță, prin completarea unui chestionar tip. De regulă, examinatorul nu va putea lua o decizie pe baza unor astfel de informații, fiind necesare unul sau mai multe interviuri personale cu solicitantul. Va fi nevoie ca examinatorul să câștige încrederea solicitantului pentru a-l ajuta pe acesta să-și prezinte cazul și să-și explice în detaliu opiniile și sentimentele. Desigur, în crearea unui astfel de climat este deosebit de important ca declarațiile solicitantului să fie tratate ca fiind confidențiale, iar acesta să fie informat asupra acestui fapt.
201. Foarte frecvent, procesul de determinare a faptelor nu va putea fi încheiat înainte de stabilirea unui larg spectru de circumstanțe. Scoaterea întâmplărilor izolate în

afara contextului poate crea confuzie. De asemenea, trebuie luat în considerare efectul cumulativ al experiențelor trăite de solicitant. Uneori, acolo unde nici un incident nu apare ca fiind în mod deosebit important un incident minor poate fi „ultima picătură”; și, deși poate că nici un incident izolat nu este suficient, suma tuturor întâmplărilor relatate de solicitant poate face ca temerea sa să fie „bine întemeiată„ (vezi paragraful 53 de mai sus).

202. Deoarece concluzia examinatorului asupra faptelor, precum și impresia sa personală despre solicitant conduc la luarea unei decizii ce afectează vieți omenești, el trebuie să procedeze conform criteriilor bazate pe spiritul dreptății și al înțelegerii și, bineînțeles, judecata sa nu trebuie să fie influențată de considerații personale de genul că solicitantul ar fi un „caz care nu merită“.

(2) Beneficiul dubiului

203. Chiar și după ce solicitantul a depus eforturi reale pentru a-și proba relatarea, poate exista încă o lipsă de dovezi suficiente pentru susținerea unora din declarațiile sale. După cum s-a explicat mai sus (paragraful 196), este aproape imposibil ca un refugiat să „dovedească” fiecare componentă a cazului său, iar dacă aceasta ar fi o cerință imperativă, majoritatea refugiaților nu ar mai putea fi recunoscuți ca atare. De aceea, este necesar adesea ca solicitantului să i se acorde beneficiul dubiului.

204. Totuși, beneficiul dubiului trebuie acordat numai după obținerea și verificarea tuturor dovezilor disponibile și când examinatorul este satisfăcut în privința credibilității generale a solicitantului. Este necesar ca declarațiile solicitantului să fie coerente și plauzibile și să nu fie contrare faptelor notorii.

(3) Sumar

205. Prin urmare, procesul de stabilire și evaluare a faptelor poate fi rezumat după cum urmează:

(a) Solicitantul trebuie:

- (i) Să spună adevărul și să colaboreze pe deplin cu examinatorul în stabilirea completă a faptelor.
- ii) Să depună eforturi pentru a-și susține declarațiile prin orice dovezi care îi stau la îndemână și să ofere explicații satisfăcătoare în privința oricărei lipse a dovezilor.
- (iii) Să ofere, în detaliu, toate informațiile semnificative în legătură cu persoana sa și cu experiența sa personală, pentru a-i da examinatorului posibilitatea de a stabili faptele relevante. Solicitantului trebuie să i se ceară să dea o explicație coerentă a tuturor motivelor invocate în sprijinul cererii sale de acordare a statutului de refugiat, el fiind obligat să răspundă la toate întrebările ce îi sunt adresate.

(b) Examinatorul trebuie:

- (i) Să se asigure că solicitantul își prezintă cazul cât mai complet posibil și cu toate dovezile de care dispune.
- ii) Să determine credibilitatea solicitantului și să evalueze dovezile prezentate (acordându-i solicitantului beneficiul dubiului, dacă este cazul), în vederea stabilirii elementelor obiective și subiective ale situației respectivului.

- (iii) Să coreleze aceste elemente cu criteriile relevante ale Convenției din 1951, pentru a ajunge la o concluzie corectă în privința aplicării statutului de refugiat.

C. Cazuri ce pun probleme deosebite în stabilirea faptelor

(1) Persoane cu deficiențe mintale

206. S-a observat că pentru determinarea statutului de refugiat trebuie să se stabilească atât elementul subiectiv al temerii, cât și cel obiectiv al faptului dacă această temere este justificată.
207. Deseori, examinatorul se confruntă cu un solicitant cu deficiențe mintale sau tulburări de comportament ce stânenesc examinarea normală a cazului său. Deoarece, cu toate acestea, o astfel de persoană poate fi refugiat, nu se poate ca cererea sa să nu fie luată în considerare, fiind nevoie, în astfel de cazuri, de tehnici deosebite de examinare.
208. Ori de câte ori este posibil, în astfel de cazuri, examinatorul trebuie să obțină avizul medical de specialitate. Raportul medical trebuie să conțină informații asupra naturii și gravității bolii mintale, trebuind să stabilească măsura în care solicitantul este capabil să-și prezinte cazul (vezi paragraful 205 (a) de mai sus). Examinatorul își va stabili maniera de abordare a cazului respectiv în funcție de rezultatele acestui raport medical.
209. Această manieră de abordare va fi diferită, în funcție de gradul mai mult sau mai puțin avansat al bolii solicitantului, neputându-se stabili reguli rigide. De asemenea, trebuie luate în considerare natura și gradul de „teamă” a solicitantului, deoarece în cazul persoanelor care au fost expuse persecuțiilor severe apar, în mod frecvent, diferite tulburări psihice. Pentru a se ajunge la o concluzie, acolo unde există indicii că teama exprimată de solicitant nu s-ar baza pe experiența trăită de acesta, sau că ar fi exagerată, va fi nevoie să se țină cont mai mult de circumstanțele obiective decât de declarațiile solicitantului.
210. În orice caz, va fi necesar ca solicitantului să i se înlesnească sarcina de a produce dovezi, trebuind ca acele informații care nu pot fi obținute de la solicitant să fie căutate în altă parte, de exemplu, la prieteni, rude sau alte persoane apropiate acestuia ori, dacă situația o impune, la tutorele solicitantului. De asemenea, poate fi necesar ca anumite concluzii să reiasă din circumstanțele externe: dacă, de exemplu, solicitantul face parte dintr-un grup de refugiați, se poate presupune că acesta le împărtășește soarta, calificându-se, ca și aceștia, pentru același statut.
211. În concluzie, în cadrul examinării cererii unui astfel de solicitant nu se poate acorda aceeași importanță care este dată, de regulă, elementului subiectiv al „temerii”, care poate fi mai puțin credibil, fiind necesar să se pună mai mult accentul pe situația obiectivă.
212. Având în vedere considerațiile de mai sus, cercetările efectuate pentru determinarea statutului de refugiat în cazul unei persoane cu tulburări mintale

vor fi, de regulă, mai aprofundate decât într-un caz „normal”, necesitând o examinare atentă a trecutului acestuia, folosind orice surse externe de informație disponibile.

(2) Minori neînsoțiți

213. Nu există nici o prevedere specială în Convenția din 1951 referitoare la statutul de refugiat, pe criterii de vârstă. Definiția refugiatului se aplică în mod egal tuturor persoanelor, indiferent de vârstă. Când este necesar să se determine statutul de refugiat al unui minor, pot apărea probleme datorită dificultății de aplicare a conceptului de „*temere bine întemeiată*” în cazul acestuia. Când minorul este însoțit de unul dintre părinți (sau de amândoi) ori de un alt membru al familiei de care este dependent și care cere statut de refugiat, statutul de refugiat al minorului va fi determinat în conformitate cu principiul unității familiei (paragrafele de la 181 la 188 de mai sus).
214. Determinarea faptului dacă un minor neînsoțit îndeplinește condițiile pentru a i se acorda statutul de refugiat se face, în primă instanță, în funcție de dezvoltarea intelectuală și maturitatea acestuia. În general, în cazul copiilor, este nevoie să se recurgă la serviciile specialiștilor experți în comportamentul copiilor. Nefiind independenți din punct de vedere juridic, copiii și adolescenții trebuie, dacă este cazul, să aibă un tutore numit care are îndatorirea de a contribui la promovarea unei decizii în interesele minorului. În absența părinților sau a tutorelui legal numit, este de datoria autorităților să se asigure că interesele solicitantului minor al statutului de refugiat sunt pe deplin protejate.
215. Când minorul nu mai este copil, ci adolescent, i se va determina mai ușor statutul de refugiat, ca în cazul unui adult, deși aceasta va depinde, desigur, de gradul de maturitate a adolescentului. În lipsa unor indicii contrare, se poate presupune că o persoană de 16 ani sau peste această vârstă este suficient de matură pentru a avea o temere bine întemeiată de persecuție. De regulă, se poate presupune că minorii sub 16 ani nu sunt suficient de maturi. Aceștia pot avea propriile lor temeri și opțiuni, care poate că nu au, însă, aceeași semnificație ca în cazul unei persoane adulte.
216. Totuși, trebuie subliniat că acestea sunt numai niște linii directoare generale, maturitatea intelectuală a unui minor neputând fi determinată decât în contextul antecedentelor sale personale, familiale și culturale.
217. În cazul în care un minor nu a atins un grad suficient de maturitate care să facă posibilă stabilirea existenței unei temeri bine întemeiate, ca în cazul unui adult, va fi necesar să se acorde o mai mare importanță anumitor factori obiectivi. Astfel, dacă minorul neînsoțit se găsește în compania unor refugiați, acest lucru poate – în funcție de împrejurări – să arate că și acesta este refugiat.
218. Trebuie luate în considerare circumstanțele părinților sau ale altor membrii de familie, inclusiv situația din țara de origine a minorului. Dacă există motive să se creadă că părinții doresc ca acesta să fie în afara țării de origine, crezând în mod justificat că astfel ar evita să fie persecutat, se va presupune că și copilul are o astfel de teamă.

219. Dacă opțiunea părinților nu poate fi stabilită sau dacă aceasta este diferită sau în conflict cu cea a copilului, examinatorul, în cooperare cu specialiștii care îl asistă, va trebui să ia o decizie în privința temeiniciei temerii minorului, pe baza tuturor circumstanțelor cunoscute, cerându-se, în acest caz, o interpretare mai largă a beneficiului dubiului.

CONCLUZII

220. În prezentul manual s-a încercat definirea unor linii directoare care, după experiența UNHCR, s-au dovedit utile pentru determinarea statutului de refugiat în conformitate cu Convenția din 1951 și cu Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților. În acest scop, s-a acordat o atenție deosebită definițiilor termenului de „refugiat” date de aceste două instrumente, precum și diferitelor probleme de interpretare derivând din aceste definiții. S-a încercat, de asemenea, să se ilustreze modalitățile de aplicare a acestor definiții în cazuri concrete și să se atragă atenția asupra diferitelor probleme de ordin procedural ce apar cu privire la determinarea statutului de refugiat.
221. Biroul Înaltului Comisar este pe deplin conștient de lipsurile inerente într-un manual de o asemenea natură, ținând cont de faptul că nu este posibil ca acesta să cuprindă toate situațiile în care o persoană poate cere statutul de refugiat. Astfel de situații sunt extrem de diverse, depinzând de condițiile diferite din țările de origine și de factorii personali specifici fiecărui solicitant în parte.
222. Explicațiile date au arătat că determinarea statutului de refugiat nu este în nici un caz, un proces mecanic și de rutină. Dimpotrivă, el cere, cunoștințe specializate, pregătire profesională și experiență și, ceea ce este mai important, înțelegerea situației particulare a solicitantului și a factorilor umani implicați în acest proces.
223. Ținând cont de limitele menționate mai sus, sperăm că prezentul manual va fi util celor care, în activitatea lor cotidiană, sunt chemați să determine statutul de refugiat.

Anexe

ANEXA 1

EXTRAS DIN ACTUL FINAL AL CONFERINȚEI PLENIPOTENȚIARILOR LA NAȚIUNILOR UNITE ASUPRA STATUTULUI REFUGIAȚILOR ȘI APATRIZILOR

IV

Conferința a adoptat în unanimitate următoarele recomandări:

A.

„CONFERINȚA,

„*Considerând* că eliberarea și recunoașterea documentelor de călătorie este necesară pentru facilitarea deplasării refugiaților și, în special, a relocării acestora:

„*Îndeamnă* guvernele ce sunt parte la Acordul interguvernamental privind eliberarea documentelor de călătorie ale refugiaților, semnat la Londra la 15 octombrie 1946, sau care recunosc documentele de călătorie eliberate conform dispozițiilor acestui Acord, să continue să elibereze sau să recunoască astfel de documente de călătorie și să extindă eliberarea de astfel de documente refugiaților așa cum sunt definiți în Articolul 1 al Convenției privind statutul refugiaților sau să recunoască documentele de călătorie eliberate unor astfel de persoane, până când își vor asuma obligațiile din cadrul Articolului 28 al numitei Convenții.”

B.

„CONFERINȚA,

„*Considerând* că unitatea familiei, grupul natural și fundamental al societății, este un drept esențial al refugiatului, și că astfel de unitate este amenințată în mod constant, și

„*Luând notă* cu satisfacție că, în conformitate cu comentariile oficiale ale Comitetului ad-hoc asupra apatridiei și a problemelor legate de aceasta, drepturile acordate unui refugiat se extind și la membrii familiei sale,

„*Recomandă* guvernelor să ia măsurile necesare pentru protecția familiei refugiatului, în special cu privire la:

„(1) *Asigurarea menținerii unității familiei refugiatului, îndeosebi în cazurile în care capul familiei a îndeplinit condițiile necesare pentru a fi admis într-o anumită țară,*

„(2) *Protecția refugiaților minori, îndeosebi a celor neînsoțiți, mai ales în cazul tutelei și adopției.*”

C.

„CONFERINȚA,

„*Considerând* că, în sferile morale, legale și materiale, refugiații au nevoie de

sprijinul serviciilor de ajutor respective, în special cele ale organizațiilor neguvernamentale corespunzătoare,

„*Recomandă* guvernelor și organismelor interguvernamentale să faciliteze, încurajeze și să susțină eforturile organizațiilor calificate în acest domeniu.”

D.

„CONFERINȚA,

„*Considerând* că multe persoane încă își părăsesc țara de origine din motive de persecuție și că sunt îndreptățite să primească protecție specială ținând cont de poziția lor,

„ *Recomandă* ca guvernele să continue să primească refugiați pe teritoriile lor și ca ele să acționeze concertat, într-un adevărat spirit internațional de cooperare, pentru ca acești refugiați să poată găsi azil și posibilitatea de a se reloca.”

E.

„CONFERINȚA,

„*Exprimă* speranța că Convenția privind statutul refugiaților va avea valoare de exemplu, depășindu-și scopul contractual, și că toate națiunile vor fi ghidate de aceasta în acordarea, pe cât posibil, a tratamentului pe care ea îl prevede și persoanelor aflate pe teritoriul lor ca refugiați și care nu ar fi acoperite de termenii Convenției.”

ANEXA II

CONVENȚIA DIN 1951 PRIVID STATUTUL REFUGIAȚILOR*

PREAMBUL

Înaltele părți contractante,

Considerând că în Carta Organizației Națiunilor Unite și Declarația universală a drepturilor omului, aprobată la 10 decembrie 1948 de către adunarea generală, este afirmat principiul că ființele umane, fără deosebire, trebuie să se bucure de drepturile omului și de libertățile fundamentale,

Considerând că Organizația Națiunilor Unite a manifestat, în mai multe rânduri, profundă solitudine față de refugiați și că s-a preocupat să asigure acestora exercitarea, cea mai bună posibilă, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului,

Considerând că este de dorit să revizuiască și să se codifice acordurile internaționale anterioare referitoare la statutul refugiaților și să se extindă aplicarea acestor instrumente și protecția pe care o instituie pentru refugiați printr-un nou acord,

Considerând că din acordarea dreptului de azil pot rezulta sarcini deosebit de grele pentru anumite țări și că rezolvarea corespunzătoare a problemelor a căror dimensiune și caracter internațional au fost recunoscute de către Organizația Națiunilor Unite nu poate fi realizată, în această ipoteză, fără o solidaritate internațională,

Exprimând dorința ca toate statele ce recunosc caracterul social și umanitar al problemei refugiaților să facă tot ce le este în putere pentru a evita ca această problemă să devină o sursă de tensiune între state,

Luând act de faptul că Înalțul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați are drept sarcină să vegheze la aplicarea convențiilor internaționale care asigură protecția refugiaților și recunoscând că o coordonare efectivă a măsurilor luate pentru rezolvarea acestei probleme va depinde de cooperarea statelor cu Înalțul Comisar,

Au convenit asupra dispozițiilor care urmează:

* Seria Tratatate ONU, vol. 189, p. 37.

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

ARTICOLUL 1

Definiția termenului „refugiat”

A. Pentru scopurile prezentei convenții, termenul de refugiat se va aplica oricărei persoane:

- (1) care a fost considerată refugiat potrivit înțelegerilor din 12 mai 1926 și 30 iunie 1928 sau potrivit convențiilor din 28 octombrie 1933 și din 10 februarie 1938 și protocolului din 14 septembrie 1939 sau ca urmare a aplicării Constituției Organizației Internaționale pentru Refugiați. Hotărârile de neadmitere ca refugiat luate de Organizația Internațională pentru Refugiați în timpul mandatului său nu constituie o piedică pentru acordarea calității de refugiat persoanelor care îndeplinesc condițiile prevăzute de paragraful 2 din prezenta secțiune;
- (2) care, în urma unor evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 și unor temeri justificate de a fi persecutată din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă.

În cazul unei persoane care are mai multe cetățenii, expresia țară a cărei cetățenie o are vizează fiecare dintre țările a cărei cetățenie o are. Nu va fi considerată ca lipsită de protecție a țării a cărei cetățenie o are orice persoană care, fără un motiv valabil întemeiat pe o teamă justificată, nu a solicitat protecția uneia dintre țările a cărei cetățenie o are.

B.

- (1) Pentru scopurile prezentei convenții, cuvintele evenimente survenite înaintea datei de 1 ianuarie 1951, ce figurează la art. 1, secțiunea A, vor putea fi înțelese în sensul de:
 - a) evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa, sau
 - b) evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa sau în altă parte;și fiecare stat contractant va face, în momentul semnării, ratificării sau aderării, o declarație prin care va preciza sensul pe care înțelege să-l dea acestei expresii din punctul de vedere al obligațiilor asumate de el în virtutea prezentei convenții.
- (2) Orice stat contractant care a adoptat formula a) va putea în orice moment să-și extindă obligațiile sale adoptând formula b) printr-o notificare adresată secretarului general al Națiunilor Unite.

C. Această convenție va înceta să fie aplicabilă oricărei persoane vizate de dispozițiile secțiunii A mai sus menționate, în următoarele cazuri:

- (1) dacă a solicitat din nou și în mod voluntar protecția țării a cărei cetățenie o are;
- (2) dacă, după ce și-a pierdut cetățenia, a redobândit-o în mod voluntar;

(3) dacă a dobândit o nouă cetățenie și se bucură de protecția țării a cărei cetățenie a dobândit-o;

sau

(4) dacă s-a reîntors în mod voluntar pentru a se stabili în țara pe care a părăsit-o sau în afara căreia a stat de teama de a fi persecutată;

sau

(5) dacă împrejurările în urma cărora ea a fost recunoscută ca refugiat au încetat să existe, ea nu mai poate continua să refuze protecția țării a cărei cetățenie o are. Se subînțelege totuși că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza protecția țării a cărei cetățenie o are, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare;

(6) în cazul unei persoane care nu are o cetățenie, dacă, nemaieexistând împrejurările în urma cărora a fost recunoscută ca refugiat, ea este în măsură să se întoarcă în țara în care avea reședința obișnuită. Se subînțelege totuși că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza să se întoarcă în țara în care el avea reședința obișnuită, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare.

D. Această convenție nu va fi aplicabilă persoanelor care beneficiază în prezent de protecție sau de asistență din partea unui organism sau a unei instituții a Națiunilor Unite, alta decât Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați. Atunci când această protecție sau această asistență va înceta pentru un motiv oarecare, fără ca situația acestor persoane să fi fost reglementată în mod definitiv, în conformitate cu rezoluțiile pertinente adoptate de Adunarea generală a Națiunilor Unite, aceste persoane vor beneficia, de drept, de regimul prevăzut de această convenție.

E. Această convenție nu va fi aplicabilă unei persoane considerate de autoritățile competente ale țării în care această persoană și-a stabilit reședința ca având drepturi și obligații decurgând din faptul că are cetățenia acestei țări.

F. Dispozițiile acestei convenții nu vor fi aplicabile persoanelor despre care ar exista motive serioase să se creadă:

- a) că au comis o crimă contra păcii, o crimă de război sau o crimă contra umanității, în sensul instrumentelor internaționale elaborate pentru a prevedea dispoziții cu privire la aceste crime;
- b) că au comis o crimă gravă de drept comun în afara țării de primire, înainte de a fi admise în aceasta ca refugiați;
- c) că s-au făcut vinovate de acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.

ARTICOLUL 2

Obligații generale

Orice refugiat are, față de țara în care se află, obligații care comportă, în special, datoria de a se conforma legilor și regulamentelor, precum și măsurilor luate pentru menținerea ordinii publice.

ARTICOLUL 3

Nediscriminarea

Statele contractante vor aplica dispozițiile acestei convenții refugiaților fără discriminare în ce privește rasa, religia sau țara de origine.

ARTICOLUL 4

Religia

Statele contractante vor acorda refugiaților pe teritoriul lor un tratament cel puțin la fel de favorabil ca și cel acordat naționalilor în ce privește libertatea de a practica religia lor și libertatea de instruire religioasă a copiilor lor.

ARTICOLUL 5

Drepturi acordate independent de această convenție

Nici o dispoziție din această convenție nu aduce atingere celorlalte drepturi și avantaje acordate refugiaților, independent de această convenție.

ARTICOLUL 6

Expresia „în aceleași împrejurări”

În sensul acestei convenții, expresia în aceleași împrejurări implică faptul că toate condițiile (și mai ales acelea care au legătură cu durata și condițiile de ședere sau de reședință) pe care cel în cauză ar trebui să le îndeplinească, pentru a putea exercita dreptul în chestiune, dacă nu era refugiat, trebuie să fie îndeplinite de către el, cu excepția condițiilor care, datorită naturii lor, nu pot fi îndeplinite de către un refugiat.

ARTICOLUL 7

Dispensa de reciprocitate

1. Sub rezerva dispozițiilor mai favorabile prevăzute de prezenta convenție, orice stat contractant va acorda refugiaților regimul pe care îl acordă în general străinilor.
2. După o perioadă de rezidență de trei ani, toți refugiații vor beneficia pe teritoriul statelor contractante de dispensa de reciprocitate legislativă.
3. Orice stat contractant va continua să acorde refugiaților drepturile și avantajele pe care ei puteau să le pretindă, în absența reciprocității, la data intrării în vigoare a prezentei convenții pentru statul respectiv.
4. Statele contractante vor lua în considerare cu bunăvoință posibilitatea de a acorda refugiaților, în absența reciprocității, drepturi și avantaje, în afara celor pe care le-ar putea pretinde în virtutea paragrafelor 2 și 3, precum și posibilitatea pentru refugiații care nu îndeplinesc condițiile vizate la paragrafele 2 și 3 de a beneficia de dispensa de reciprocitate.
5. Dispozițiile paragrafelor 2 și 3 de mai sus se aplică, de asemenea, drepturilor și avantajelor vizate la art. 13, 18, 19, 21 și 22 ale prezentei convenții, ca și drepturilor și avantajelor care nu sunt prevăzute de către aceasta.

ARTICOLUL 8

Dispensa de măsuri excepționale

În ce privește măsurile excepționale care pot fi luate împotriva persoanei, bunurilor sau intereselor cetățenilor unui stat determinat, statele contractante nu vor aplica aceste măsuri unui refugiat, cetățean formal al sus-numitului stat, numai în considerarea cetățeniei sale. Statele contractante care, potrivit legislației lor, nu pot aplica principiul general consacrat în acest articol, vor acorda, în cazurile corespunzătoare, dispense în favoarea unor asemenea refugiați.

ARTICOLUL 9

Măsuri provizorii

Nici una din dispozițiile prezentei convenții nu are ca efect împiedicarea vreunui stat contractant, în timp de război sau în alte circumstanțe grave și excepționale, de a lua, în mod provizoriu, cu privire la o persoană determinată, măsurile pe care acest stat le apreciază indispensabile securității naționale, pâna la stabilirea de către statul contractant respectiv că această persoană este efectiv un refugiat și că menținerea sus-ziselor măsuri este necesară, în cazul său, în interesul securității naționale.

ARTICOLUL 10

Continuitatea de reședință

1. Atunci când un refugiat a fost deportat în cursul celui de-al doilea război mondial și transportat pe teritoriul unuia dintre statele contractante, unde își are reședința, durata acestei reședințe forțate este considerată ca reședință regulată pe acest teritoriu.
2. Atunci când un refugiat a fost deportat de pe teritoriul unui stat contractant în cursul celui de-al doilea război mondial, iar el s-a întors în acel stat înainte de intrarea în vigoare a prezentei convenții, cu scopul de a-și stabili reședința pe acest teritoriu, perioada care precede și aceea care urmează acestei deportări vor fi considerate, pentru toate situațiile în care o reședință neîntreruptă este necesară, ca reprezentând o singură perioadă neîntreruptă.

ARTICOLUL 11

Marinari refugiați

În cazul refugiaților folosiți în mod regulat ca membri ai echipajului la bordul unei nave purtând pavilionul unui stat contractant, acest stat va examina cu bunăvoință posibilitatea de a autoriza ca respectivii refugiați să se stabilească pe teritoriul său și să le elibereze documente de călătorie sau de a-i admite, cu titlu temporar, pe teritoriul său, îndeosebi în scopul facilitării stabilirii lor într-o altă țară.

CAPITOLUL II

CONDIȚIA JURIDICĂ

ARTICOLUL 12

Statut personal

1. Statutul personal al unui refugiat va fi guvernat de legea țării unde își are domiciliul sau, în lipsa unui domiciliu, de legea țării unde își are reședința.
2. Drepturile dobândite anterior de către refugiat, care decurg din statutul personal, în special cele care rezultă din căsătorie, vor fi recunoscute de către fiecare stat contractant, sub rezerva, dacă va fi cazul, a îndeplinirii formalităților prevăzute de legislația statului respectiv, înțelegându-se, totuși, că dreptul în cauză trebuie să fie dintre cele care ar fi fost recunoscute de legislația statului respectiv, dacă cel în cauză n-ar fi devenit un refugiat.

ARTICOLUL 13

Proprietate mobilă și imobiliară

Statele contractante vor acorda oricărui refugiat un tratament cât mai favorabil posibil și, în orice caz, un tratament care să nu fie mai puțin favorabil decât cel acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general, în ce privește dobândirea de proprietăți mobiliare și imobiliare, precum și de alte drepturi care se referă la acestea, închirierea și alte contracte privind proprietatea mobilă și imobiliară.

ARTICOLUL 14

Proprietate intelectuală și industrială

În materie de protecție a proprietății industriale, în special de invenții, desene, modele, mărci de fabrică, firme de comerț și în materie de protecție a proprietății literare, artistice și științifice, orice refugiat va beneficia, în țara unde își are reședința obișnuită, de aceeași protecție care este acordată naționalilor țării respective. Pe teritoriul oricăruia dintre statele contractante, el se va bucura de aceeași protecție care este acordată pe teritoriul respectiv cetățenilor țării în care el își are reședința obișnuită.

ARTICOLUL 15

Drepturi de asociere

Statele contractante vor acorda refugiaților care își au reședința legală pe teritoriul lor, în ce privește asociațiile cu scop apolitic și nelucrative și sindicatele profesionale, tratamentul cel mai favorabil acordat cetățenilor unei țări straine, în aceleași împrejurări.

ARTICOLUL 16

Dreptul de a sta în justiție

1. Orice refugiat va avea, pe teritoriul statelor contractante, acces liber și facil în fața tribunalelor.
2. În statul contractant unde își are reședința obișnuită, orice refugiat se va bucura

de același tratament ca oricare cetățean în ce privește accesul la tribunale, inclusiv asistență judiciară și scutirea de cauțiunea „*judicatum solvi*”.

3. În statele contractante, altele decât cel unde își are reședința obișnuită, în legătură cu problemele vizate la paragraful 2, orice refugiat se va bucura de același tratament ca cel acordat unui cetățean al țării unde el își are reședința obișnuită.

CAPITOLUL III

ACTIVITĂȚI LUCRATIVE

ARTICOLUL 17

Profesiuni salarizate

1. Statele contractante vor acorda oricărui refugiat având reședința obișnuită pe teritoriul lor tratamentul cel mai favorabil acordat, în aceleași împrejurări, cetățenilor unei țări străine în ce privește exercițiul unei activități profesionale salarizate.
2. În orice caz, măsurile restrictive impuse străinilor sau angajării străinilor, în scopul protecției pieței naționale a muncii, nu vor fi aplicabile refugiaților care au fost deja dispensați de acestea la data intrării în vigoare a acestei convenții de către statul contractant interesat sau care îndeplinesc una din următoarele condiții:
 - a) au 3 ani de rezidență în țara respectivă;
 - b) au ca soț o persoană posedând cetățenia țării de reședință. Un refugiat nu poate invoca beneficiul acestei dispoziții în cazul când și-a abandonat soțul;
 - c) are unul sau mai mulți copii posedând cetățenia țării de reședință.
3. Statele contractante vor primi cu bunăvoință adoptarea de măsuri tinzând să asimileze drepturile tuturor refugiaților în ce privește exercitarea de profesii salarizate cu acelea ale cetățenilor lor, în special pentru refugiații care au intrat pe teritoriul lor în aplicarea unui program de recrutare de forță de muncă sau a unui program de imigrare.

18

Profesiuni nesalarizate

Statele contractante vor acorda refugiaților care se află în mod legal pe teritoriul lor tratamentul cel mai favorabil posibil și, în orice caz, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general, în ce privește exercitarea unei profesii nesalarizate în agricultură, industrie, artizanat sau comerț, precum și pentru crearea de societăți comerciale și industriale.

ARTICOLUL 19

Profesiuni libere

1. Fiecare stat contractant va acorda refugiaților care se află în mod legal pe teritoriul lor, titulari de diplome recunoscute de către autoritățile competente ale statului respectiv și care doresc să exercite o profesiune liberă, un tratament cât mai favorabil posibil și, în orice caz, un tratament nu mai puțin favorabil decât acela acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general.

2. Statele contractante vor face tot ceea ce le stă în putință, în conformitate cu legile și constituțiile lor, pentru a asigura instalarea unor asemenea refugiați în teritorii, altele decât teritoriile metropolitane, pentru care ele își asumă responsabilitatea relațiilor internaționale.

CAPITOLUL IV

BUNĂSTAREA

ARTICOLUL 20

Raționalizarea

În cazul când există un sistem de raționalizare la care este supusă populația în ansamblul său și care reglementează repartiția generală a produselor la care există o penurie, refugiații vor avea tratamentul naționalilor.

ARTICOLUL 21

Locuințe

În privința locuințelor, în măsura în care această problemă intră sub incidența legilor și regulamentelor sau este supusă controlului autorităților publice, statele contractante vor acorda refugiaților care își au reședința legală pe teritoriul lor un tratament cât mai favorabil posibil; în orice caz, acest tratament nu va fi mai puțin favorabil decât cel acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general.

ARTICOLUL 22

Educație publică

1. Statele contractante vor acorda refugiaților același tratament ca și cetățenilor lor în ceea ce privește învățământul primar.
2. Statele contractante vor acorda refugiaților un tratament cât mai favorabil posibil și, în orice caz, nu mai puțin favorabil decât cel acordat străinilor în general, în aceleași împrejurări, în privința formelor de educație, altele decât învățământul primar și, în special, în ceea ce privește accesul la studii, recunoașterea certificatelor de studii, a diplomelor și titlurilor universitare eliberate în străinătate, reducerea de taxe și impozite și acordarea de burse de studii.

ARTICOLUL 23

Asistența publică

Statele contractante vor acorda refugiaților având reședința regulată pe teritoriul lor același tratament în materie de asistență și securitate publică ca și cel acordat cetățenilor lor.

ARTICOLUL 24

Legislația muncii și securității sociale

1. Statele contractante vor acorda refugiaților având reședința regulată pe teritoriul lor același tratament ca și cetățenilor lor în ceea ce privește următoarele materii:
 - a) în măsura în care aceste probleme sunt reglementate de legislație sau depind de autoritățile administrative, remunerația, inclusiv alocațiile de familie, atunci când aceste alocații fac parte din remunerație, durata timpului de muncă, orele suplimentare, concediile plătite, restricțiile privind munca la domiciliu, vârsta minimă de angajare, ucenicia și formarea profesională, munca femeilor și a adolescenților, beneficiul avantajelor oferite de contractele colective de muncă;
 - b) asigurările sociale (dispozițiile legale cu privire la accidente de muncă, bolile profesionale, maternitate, boli, invaliditate, bătrânețe, deces, șomaj, sarcini familiale, precum și cu privire la orice alt risc care, potrivit legislației naționale, este acoperit de către un sistem de securitate socială), sub rezerva:
 - i) *aranjamentelor corespunzătoare vizând menținerea drepturilor câștigate și a drepturilor în curs de dobândire;*
 - ii) *dispozițiilor speciale prevăzute de legislația națională a țării de reședință, vizând prestațiile sau fracțiunile de prestații plătibile exclusiv din fondurile publice, ca și alocațiile vărsate persoanelor care nu îndeplinesc condițiile privind cotizația pentru obținerea unei pensii normale.*
2. Drepturile la prestație rezultate din decesul unui refugiat, ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, nu vor fi afectate de faptul că persoana îndreptățită își are reședința în afara teritoriului statului contractant.
3. Statele contractante vor extinde pentru refugiați efectele favorabile ale acordurilor pe care le-au încheiat sau le vor încheia între ele, cu privire la menținerea drepturilor câștigate sau în curs de dobândire, în materie de securitate socială, dacă refugiații îndeplinesc condițiile prevăzute pentru cetățenii țărilor semnatare ale acordurilor respective.
4. Statele contractante vor examina cu bunăvoință posibilitatea de a extinde, cât mai mult posibil, pentru refugiați, efectele favorabile ale acordurilor similare care sunt sau vor fi în vigoare între aceste state contractante și statele necontractante.

CAPITOLUL V

MĂSURI ADMINISTRATIVE

ARTICOLUL 25

Asistență administrativă

1. Atunci când exercitarea unui drept de către un refugiat ar necesita, în mod normal, concursul autorităților unei țări străine, la care el nu poate recurge, statele contractante pe teritoriul cărora refugiatul își are reședința se vor îngriji să-i fie acordată asistența necesară fie de către autoritățile lor proprii, fie de către o autoritate internațională.
2. Autoritatea sau autoritățile menționate la paragraful 1 vor elibera sau se vor îngriji să se elibereze, sub controlul lor, refugiaților, documentele sau certificatele care în mod normal ar fi eliberate unui străin de către autoritățile sale naționale sau prin intermediul acestora.
3. Documentele sau certificatele astfel eliberate vor înlocui actele oficiale eliberate

străinilor de către autoritățile naționale sau prin intermediul acestora și vor fi considerate valabile până la proba contrară.

4. Sub rezerva excepțiilor care ar putea fi admise în favoarea persoanelor nevoiașe, serviciile menționate în prezentul articol vor putea fi remunerate, dar aceste remunerări vor fi moderate și raportate la cele percepute naționalilor pentru servicii similare.
5. Dispozițiile acestui articol nu afectează cu nimic dispozițiile art. 27 și 28.

ARTICOLUL 26

Libertate de circulație

Fiecare stat contractant va acorda refugiaților care se găsesc în mod legal pe teritoriul său dreptul de a-și alege locul de reședință și de a circula liber, cu rezervele instituite de reglementările aplicabile străinilor, în general, în aceleași împrejurări.

ARTICOLUL 27

Documente de identitate

Statele contractante vor elibera documente de identitate fiecărui refugiat care se găsește pe teritoriul lor și care nu posedă un document de călătorie valabil.

ARTICOLUL 28

Documente de călătorie

1. Statele contractante vor elibera refugiaților care își au reședința obișnuită pe teritoriul lor documente de călătorie care să le permită să călătorească în afara acestui teritoriu, afară de cazul că rațiuni imperioase privind securitatea națională sau ordinea publică nu se opun la aceasta; dispozițiile anexei la prezenta convenție se vor aplica acestor documente.

Statele contractante vor putea elibera un astfel de document de voiaj oricărui alt refugiat care se găsește pe teritoriul lor; ele vor acorda o atenție specială cazurilor refugiaților care se găsesc pe teritoriul lor și care nu sunt în măsură de a obține un document de călătorie din țara unde își au reședința obișnuită.

2. Documentele de călătorie eliberate potrivit acordurilor internaționale anterioare de către părțile la aceste acorduri vor fi recunoscute de către statele contractante și considerate ca și cum ele ar fi fost eliberate refugiaților în virtutea prezentului articol.

ARTICOLUL 29

Taxe fiscale

1. Statele contractante nu vor impune refugiaților obligații, taxe, impozite, indiferent ce denumire ar purta, altele sau mai ridicate decât cele care sunt sau vor fi percepute de la propriii cetățeni în situații similare.
2. Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică aplicarea față de refugiați a dispozițiilor legilor și regulamentelor cu privire la taxele aferente pentru eliberarea către străini de documente administrative, inclusiv documente de identitate.

ARTICOLUL 30

Transferul bunurilor

1. Fiecare stat contractant va permite refugiaților, potrivit legilor și regulamentelor din țările lor, să transfere bunurile pe care ei le-au introdus pe teritoriul său, pe teritoriul unei alte țări unde ei au fost admiși în scopul de a se reloca.
2. Fiecare stat contractant va trata cu bunăvoință cererile prezentate de refugiați care doresc să obțină autorizația de a-și transfera toate bunurile necesare pentru relocarea lor în altă țară unde ei au fost admiși.

ARTICOLUL 31

Refugiați aflați ilegal în țara de primire

1. Statele contractante nu vor aplica sancțiuni penale, pe motivul intrării sau șederii lor ilegale, refugiaților care, sosind direct din teritoriul unde viața sau libertatea lor erau amenințate în sensul prevăzut de art. 1, intră sau se găsesc pe teritoriul lor fără autorizație, sub rezerva prezentării lor fără întârziere la autorități pentru a le expune motivele, recunoscute ca valabile, ale intrării sau prezenței lor ilegale.
2. Statele contractante nu vor aplica, în ce privește deplasările acestor refugiați, alte restricții decât acelea care sunt necesare; aceste restricții vor fi aplicate numai până la reglementarea statutului lor de refugiați în țara respectivă sau până la obținerea admiterii în altă țară. În vederea acestei ultime admiteri, statele contractante vor acorda acestor refugiați un termen rezonabil și toate facilitățile necesare.

ARTICOLUL 32

Expulzare

1. Statele contractante nu vor expulza un refugiat care se găsește în mod legal pe teritoriul lor decât pentru rațiuni de securitate națională sau de ordine publică.
2. Expulzarea unui asemenea refugiat nu va avea loc decât în executarea unei hotărâri adoptate conform procedurii prevăzute de lege. Refugiatului va trebui să i se permită, în afara cazului în care rațiuni imperioase privind securitatea națională se opun, să prezinte probe în apărarea sa, să poată face recurs și să poată fi reprezentat, în acest scop, în fața unei autorități competente sau în fața uneia sau mai multor persoane special desemnate de autoritatea competentă.
3. Statele contractante vor acorda unui asemenea refugiat un termen rezonabil pentru a-i permite să încerce să fie admis legal într-o altă țară. Statele contractante pot aplica, în cadrul acestui termen, măsurile de ordine internă pe care le vor considera oportune.

ARTICOLUL 33

Interdicția de expulzare și returnare

1. Nici un stat contractant nu va expulza sau returna, în nici un fel un refugiat peste frontierele teritoriilor unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinii politice.
2. Beneficiul prezentei dispoziții nu va putea totuși fi invocat de către un refugiat față de care ar exista motive serioase de a fi considerat ca un pericol pentru

securitatea țării unde se găsește sau care, fiind condamnat definitiv pentru o crimă sau un delict deosebit de grav, constituie o amenințare pentru comunitatea țării respective.

ARTICOLUL 34

Naturalizarea

Statele contractante vor facilita, pe cât posibil, asimilarea și naturalizarea refugiaților. Ele se vor strădui, în special, să accelereze procedura de naturalizare și de reducere, pe cât posibil, a taxelor și costurilor acestei proceduri.

CAPITOLUL VI

DISPOZIȚII EXECUTORII ȘI TRANZITORII

ARTICOLUL 35

Cooperarea autorităților naționale cu Națiunile Unite

1. Statele contractante se angajează să coopereze cu Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați sau cu orice altă instituție a Națiunilor Unite care i-ar succeda, în exercitarea funcțiilor sale și, în special, să ușureze sarcina sa de supraveghere a aplicării dispozițiilor acestei convenții.
2. În scopul de a permite Înalțului Comisariat sau oricărei alte instituții a Națiunilor Unite care i-ar succeda de a prezenta rapoarte organelor competente ale Națiunilor Unite, statele contractante se angajează să le furnizeze, în forma potrivită, informațiile și datele statistice cerute cu privire la:
 - a) statutul refugiaților;
 - b) aplicarea prezentei convenții;
 - c) legile, regulamentele și decretele care sunt sau vor intra în vigoare în ce privește refugiații.

ARTICOLUL 36

Informații privind legile și regulamentele naționale

Statele contractante vor comunica secretarului general al Națiunilor Unite textele legilor și regulamentelor pe care le vor putea adopta pentru a asigura aplicarea acestei convenții.

ARTICOLUL 37

Legătura cu convențiile anterioare

Fără prejudicierea dispozițiilor paragrafului 2 al art. 28, această convenție înlocuiește, între părțile contractante, acordurile din 5 iulie 1922, 31 mai 1924, 12 mai 1926, 30 iunie

1928 și 30 iulie 1935, precum și convențiile din 28 octombrie 1933 și 10 februarie 1938, protocolul din 14 septembrie 1939 și acordul din 15 octombrie 1946.

CAPITOLUL VII

CLAUZE FINALE

ARTICOLUL 38

Soluționarea diferendelor

Orice diferend între părțile la prezenta convenție referitor la interpretarea sau aplicarea acesteia, care nu va putea fi soluționat prin alte mijloace, va fi supus Curții Internaționale de Justiție, la cererea uneia dintre părțile în diferend.

ARTICOLUL 39

Semnare, ratificare și aderare

1. Prezenta convenție va fi deschisă spre semnare la Geneva, la 28 iulie 1951 și, după această dată, depusă la secretarul general al Organizației Națiunilor Unite. Ea va rămâne deschisă spre semnare la Oficiul european al Națiunilor Unite de la 28 iulie până la 31 august 1951 și din nou deschisă spre semnare la sediul Organizației Națiunilor Unite de la 17 septembrie 1951 până la 31 decembrie 1952.
2. Prezenta convenție va fi deschisă semnării de către toate statele membre ale Organizației Națiunilor Unite, precum și de către orice alt stat care nu este membru al organizației, invitat la Conferința plenipotențiarilor referitoare la statutul refugiaților și apatrizilor sau de către orice stat căruia adunarea generală i-a adresat o invitație în acest sens. Ea va trebui să fie ratificată, iar instrumentele de ratificare vor fi depuse la secretarul general al Națiunilor Unite.
3. Statele vizate la paragraful 2 al prezentului articol vor putea să adere la prezenta convenție începând cu data de 28 iulie 1951. Aderarea se va face prin depunerea unui instrument de aderare la secretarul general al Națiunilor Unite.

ARTICOLUL 40

Clauza de aplicare teritorială

1. Orice stat va putea, în momentul semnării, ratificării sau aderării, să declare că prezenta convenție se va extinde la ansamblul teritoriilor pe care el le reprezintă pe plan internațional sau la unul ori mai multe dintre ele. O asemenea declarație își va produce efectele în momentul intrării în vigoare a convenției pentru statul respectiv.
2. În orice moment ulterior, această extindere se va face prin notificare adresată secretarului general al Națiunilor Unite și își va produce efectele începând cu cea de-a 90-a zi care va urma datei la care secretarul general al Națiunilor Unite a primit notificarea sau de la data intrării în vigoare a convenției pentru statul respectiv, dacă această ultimă dată este posterioară.

3. În ce privește teritoriile cărora prezenta convenție nu li se aplică la data semnării, ratificării sau aderării, fiecare stat interesat va examina posibilitatea de a lua, cât mai curând posibil, orice măsuri necesare în scopul aplicării ei la teritoriile respective, sub rezerva, dacă este cazul, a consimțământului guvernelor acestor teritorii, cerut din rațiuni constituționale.

ARTICOLUL 41

Clausa federală

În cazul unui stat federal sau neunitar, se vor aplica următoarele dispoziții:

- a) în ce privește acele articole ale convenției a căror aplicare depinde de acțiunea legislativă a puterii legislative federale, obligațiile guvernului federal vor fi, în această măsură, aceleași cu cele ale părților care nu sunt state federale;
- b) în ce privește articolele prezentei convenții, a căror aplicare depinde de acțiunea legislativă a fiecăruia dintre statele, provinciile sau cantoanele constitutive, care nu sunt, în virtutea sistemului constituțional al federației, ținute să ia măsuri legislative, guvernul federal va aduce, cât mai curând posibil și cu avizul său favorabil, articolele respective la cunoștința autorităților competente ale statelor, provinciilor sau cantoanelor;
- c) un stat federal, parte la convenție, va comunica, la cererea oricărui alt stat contractant, care îi va fi transmisă prin secretarul general al Națiunilor Unite, o prezentare asupra legislației și practicilor în vigoare în statul federal și în unitățile sale constitutive în ce privește o dispoziție sau alta a convenției, indicând măsura în care respectiva dispoziție a fost pusă în aplicare printr-o acțiune legislativă sau de altă natură.

ARTICOLUL 42

Rezerve

1. În momentul semnării, ratificării sau aderării, orice stat va putea formula rezerve la articolele convenției, cu excepția art. 1, 3, 4, 16 (1), 33 și 36-46 inclusiv.
2. Orice stat contractant care a formulat o rezervă, conform paragrafului 1 al acestui articol, va putea în orice moment să o retragă, printr-o comunicare, în acest sens, adresată secretarului general al Națiunilor Unite.

ARTICOLUL 43

Intrarea în vigoare

1. Prezenta convenție va intra în vigoare în cea de-a 90-a zi care va urma datei depunerii celui de-al șaselea instrument de ratificare sau de aderare.
2. Pentru fiecare dintre statele care vor ratifica convenția sau vor adera la aceasta după depunerea celui de-al șaselea instrument de ratificare sau de aderare, ea va intra în vigoare în cea de-a 90-a zi care va urma datei depunerii de către acel stat a instrumentului său de ratificare sau de aderare.

ARTICOLUL 44

Denunțare

1. Orice stat contractant va putea denunța convenția în orice moment, prin notificare adresată secretarului general al Națiunilor Unite.
2. Denunțarea va produce efecte pentru statul respectiv la un an de la data când ea a fost primită de către secretarul general al Națiunilor Unite.
3. Orice stat care a făcut o declarație sau o notificare potrivit art. 40 va putea să notifice ulterior secretarului general al Națiunilor Unite că prezenta convenție va înceta să se aplice oricărui teritoriu menționat în notificare.

Convenția va înceta să se aplice teritoriului respectiv după un an de la data la care secretarul general va fi primit această notificare.

ARTICOLUL 45

Revizuire

1. Orice stat contractant va putea, în orice moment, printr-o notificare adresată secretarului general al Națiunilor Unite, să ceară revizuirea prezentei convenții.
2. Adunarea generală a Națiunilor Unite va recomanda, dacă va fi cazul, măsurile ce vor trebui luate în legătură cu această cerere.

ARTICOLUL 46

Notificările secretarului general al Națiunilor Unite

Secretarul general al Națiunilor Unite va notifica tuturor statelor membre ale Națiunilor Unite, precum și statelor nemembre vizate de art. 39:

- a) declarațiile și notificările prevăzute la secțiunea B a art. 1;
- b) semnăturile, ratificările și aderările prevăzute de art. 39;
- c) declarațiile și notificările prevăzute de art. 40;
- d) rezervele formulate sau retrase la care se referă art. 42;
- e) data la care prezenta convenție va intra în vigoare, în aplicarea art. 43 ;
- f) denunțările și notificările prevăzute de art. 44;
- g) cererile de revizuire prevăzute de art. 45.

Drept pentru care, subsemnații, autorizați în mod cuvenit, au semnat, în numele guvernelor lor, prezenta convenție.

Făcută la Geneva, la douăzeci și opt iulie una mie noua sute cincizeci și unu, într-un singur exemplar, ale cărui texte în limbile engleză și franceză sunt egal autentice, care va fi depus în arhivele Națiunilor Unite și de pe care vor fi transmise copii certificate conforme cu originalul tuturor statelor membre ale Națiunilor Unite, precum și statelor nemembre prevăzute de art. 39.

ANEXA LA CONVENȚIE

Paragraful 1

1. Documentul de călătorie prevăzut la art. 28 al prezentei convenții va fi conform cu modelul atașat anexei.

2. Acest document va fi redactat în cel puțin două limbi: una din cele două limbi va fi engleza sau franceza.

Paragraful 2

Sub rezerva reglementărilor din țara de emitere, copiii vor putea fi menționați în documentul unuia dintre părinți sau, în circumstanțe excepționale, în cel al altui refugiat adult.

Paragraful 3

Taxele percepute pentru eliberarea documentului nu vor depăși nivelul cel mai scăzut aplicabil pașapoartelor naționale.

Paragraful 4

Sub rezerva cazurilor speciale sau excepționale, documentul va fi eliberat pentru cel mai mare număr posibil de țări.

Paragraful 5

Durata valabilității documentului va fi de un an sau de doi ani, la alegerea autorității care îl eliberează.

Paragraful 6

1. Reînnoirea sau prelungirea valabilității documentului este de resortul autorității care l-a eliberat, atât timp cât titularul nu s-a stabilit în mod legal pe alt teritoriu și rezidă legal pe teritoriul sus-zisei autorități. Eliberarea unui nou document este, în aceleași condiții, de resortul autorității care a eliberat documentul anterior.
2. Reprezentanții diplomatici sau consulari autorizați în mod special în acest scop vor fi imputerniciți să extindă, pentru o perioadă care nu va depăși 6 luni, valabilitatea documentelor de călătorie eliberate de guvernele lor respective.
3. Statele contractante vor examina cu bunăvoință posibilitatea reînnoirii sau prelungirii valabilității documentelor de călătorie sau de a elibera noi documente refugiaților care nu își mai au reședința legală pe teritoriul lor, în cazul când acești refugiați nu sunt în măsură să obțină un document de călătorie din țara unde își au reședința regulată.

Paragraful 7

Statele contractante vor recunoaște valabilitatea documentelor eliberate conform dispozițiilor art. 28 al prezentei convenții.

Paragraful 8

Autoritățile competente ale țării în care refugiatul dorește să se deplaseze vor aplica, dacă sunt dispuse să-l admită, o viză pe documentul de călătorie al acestuia, dacă o astfel de viză este necesară.

Paragraful 9

1. Statele contractante se angajează să elibereze vize de tranzit refugiaților care au obținut viza pentru un teritoriu de destinație finală.
2. Eliberarea acestei vize va putea fi refuzată pentru motive care ar justifica refuzarea vizei oricărui străin.

Paragraful 10

Taxele aferente pentru eliberarea vizei de ieșire, de intrare sau de tranzit nu vor depăși tarifele cele mai scăzute aplicabile vizelor pentru pașapoartele străine.

Paragraful 11

În cazul unui refugiat care își schimbă reședința și se stabilește în mod legal pe teritoriul unui alt stat contractant, responsabilitatea eliberării unui nou document va reveni, din acel moment, potrivit prevederilor și condițiilor stipulate la art. 28, autorității competente a acelui teritoriu, căreia refugiatul va avea dreptul să-și prezinte cererea.

Paragraful 12

Autoritatea care eliberează un nou document are îndatorirea să-l rețină pe cel vechi și să-l înapoieze țării care l-a eliberat, dacă vechiul document menționează că trebuie returnat țării care l-a eliberat; în caz contrar, autoritatea care emite noul document îl va retrage și anula pe cel vechi.

Paragraful 13

1. Fiecare dintre statele contractante se angajează să permită titularului unui document de călătorie, care îi va fi eliberat de statul respectiv în aplicarea prevederilor art. 28 al prezentei convenții, să revină pe teritoriul său în orice moment, în cadrul perioadei de valabilitate a acestui document.
2. Sub rezerva dispozițiilor alineatului precedent, un stat contractant poate să ceară ca titularul acestui document să îndeplinească toate formalitățile care ar putea fi impuse celor care ies sau se întorc în țară.
3. Statele contractante își rezervă dreptul, în cazuri excepționale sau în cazurile când șederea refugiatului este permisă pentru o perioadă determinată, de a limita, în momentul eliberării documentului respectiv, perioada de timp în care refugiatul s-ar putea reîntoarce, această perioadă neputând fi mai mică de 3 luni.

Paragraful 14

Sub unica rezervă a prevederilor paragrafului 13, dispozițiile prezentei anexe nu afectează, în nici un fel, legile și reglementările care guvernează, pe teritoriile statelor contractante, condițiile de admitere, de tranzit, de ședere, de stabilire și de ieșire.

Paragraful 15

Nici eliberarea documentului, nici mențiunile făcute în acesta nu pot determina sau afecta statutul deținătorului, în special în ce privește cetățenia.

Paragraful 16

Eliberarea documentului nu conferă deținătorului nici un drept la protecție din partea reprezentanțelor diplomatice și consulare ale țării care l-au eliberat și nu conferă acestor reprezentanțe un drept de protecție.

Modelul documentului de călătorie

*(Copertă carnetului)*DOCUMENT DE CĂLĂTORIE
(Convenția din 28 iulie 1951)

Nr.

(1)

DOCUMENT DE CĂLĂTORIE
(Convenția din 28 iulie 1951)

Acest document expiră la
dacă valabilitatea sa nu este prelungită.

Numele

Prenumele

Însoțit de copilul (iii)

1. Acest document este eliberat numai în scopul de a furniza titularului un document de călătorie putând ține loc de pașaport național. El nu aduce nici un prejudiciu și nu afectează în nici un fel naționalitatea titularului.

2. Titularul este autorizat să se reîntoarcă în

(menținerea țării ale cărei autorități eliberează documentul) până la
cu excepția menționării mai jos a unei date ulterioare (perioada în care deținătorul documentului este autorizat să se reîntoarcă nu trebuie să fie mai mică de 3 luni).

3. În caz de stabilire într-o altă țară decât aceea unde prezentul document a fost eliberat, titularul trebuie, dacă dorește să se deplaseze din nou, să solicite un nou document autorităților competente ale țării sale de reședință [vechiul document de călătorie va fi remis autorității care eliberează noul document pentru a fi trimis autorității care l-a eliberat]¹

(Acest document conține pagini, în afara copertelor).

¹ Fraza dintre paranteze poate fi inserată de către guvernele care o doresc.

(2)

Locul și data nașterii

Profesia

Reședința actuală

*Numele (înainte de căsătorie) și prenumele soției

*Numele și prenumele soțului

Semnalmente

Înălțimea

Părul

Culoarea ochilor

Nasul

Forma feței

Tenul

Semne particulare

Copiii care îl însoțesc pe titular

Numele	Prenumele	Locul și data nașterii	Sexul
.....			
.....			
.....			

* Bifați mențiunile inutile
(Acest document conține pagini, în afara copertelor).

(3)

Fotografia titularului și ștampila autorității care a eliberat documentul.

Amprente digitale ale titularului (facultativ)

Semnătura titularului
(Acest document conține pagini, în afara copertelor).

(4)

1. Acest document este valabil pentru următoarele țări:

.....

.....

.....

2. Documentul sau documentele pe baza cărui sau cărora este eliberat prezentul document.

.....

.....

Eliberat la

Data

Semnătura și ștampila autorității
care eliberează documentul:

Taxa plătită

(Acest document conține pagini, în afara copertelor).

(5)

Prelungirea sau reînnoirea valabilității

Taxa plătită: De la
 Până la
 Făcut la Data

Semnătura și stampila autorității
 care a prelungit sau reînnoit
 valabilitatea acestui document:

Prelungirea sau reînnoirea valabilității

Taxa plătită: De la
 Până la
 Făcut la Data

Semnătura și stampila autorității
 care a prelungit sau reînnoit
 valabilitatea acestui document:

(Acest document conține

pagini, în afara copertelor).

(6)

Prelungirea sau reînnoirea valabilității

Taxa plătită: De la
 Până la
 Făcut la Data

Semnătura și stampila autorității
 care a prelungit sau reînnoit
 valabilitatea acestui document:

Prelungirea sau reînnoirea valabilității

Taxa plătită: De la
 Până la
 Făcut la Data

Semnătura și stampila autorității
 care a prelungit sau reînnoit
 valabilitatea acestui document:

(Acest document conține

pagini, în afara copertelor).

(7 - 32)

Vize

Numele titularului trebuie menționat în fiecare viză acordată.

(Acest document conține

pagini, în afara copertelor).

ANEXA III

PROTOCOLUL DIN 1967 PRIVIND STATUTUL REFUGIAȚILOR

Statele părți la prezentul protocol, considerând că,

Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 (denumită în continuare convenția) nu se aplică decât persoanelor care au devenit refugiați ca urmare a evenimentelor intervenite înainte de 1 ianuarie 1951,

Considerând că de la adoptarea convenției au apărut noi categorii de refugiați și că, din cauza acestui fapt, acești refugiați pot să nu beneficieze de prevederile convenției,

Considerând că este de dorit ca același statut să se aplice tuturor refugiaților care intră sub incidența definiției date în convenție, fără a se ține seama de data limită de 1 ianuarie 1951,

Au convenit asupra dispozițiilor care urmează:

ARTICOLUL 1

Dispoziții generale

1. Statele părți la prezentul protocol se angajează să aplice refugiaților, așa cum aceștia sunt definiți în cele ce urmează, prevederile art. 2-34 inclusiv ale convenției.
2. În sensul prezentului protocol, termenul refugiat, mai puțin în ce privește aplicarea paragrafului 3 al prezentului articol, desemnează orice persoană cuprinsă în definiția dată la art. 1 al convenției, ca și cum cuvintele „în urma evenimentelor petrecute înainte de 1 ianuarie 1951” și cuvintele „ca urmare a acestor evenimente” nu ar figura în paragraful 2 al secțiunii A din art.1.
3. Prezentul protocol se va aplica de către statele părți la acesta fără nici o limitare geografică; totuși, declarațiile deja făcute în virtutea alin. a) al paragrafului 1 al secțiunii B a art. 1 al convenției, de către statele deja părți la aceasta, se vor aplica și sub regimul prezentului protocol, afară de cazul în care obligațiile statului declarant nu au fost extinse potrivit paragrafului 2, secțiunea B a art. 1 al convenției.

ARTICOLUL 2

Cooperarea autorităților naționale cu Organizația Națiunilor Unite

1. Statele părți la prezentul protocol se angajează să coopereze cu Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați sau orice altă instituție a Națiunilor Unite care i-ar succeda, în exercitarea funcțiilor sale, și, în special, să faciliteze sarcina sa de supraveghere a aplicării dispozițiilor prezentului protocol.
2. Pentru a permite Înalțului Comisariat sau oricărei alte instituții a Națiunilor Unite care i-ar succeda de a prezenta rapoarte organelor competente ale Națiunilor Unite, statele părți la prezentul protocol se angajează să le furnizeze, în forma potrivită, informațiile și datele statistice solicitate cu privire la:
 - a) statutul refugiaților;
 - b) aplicarea prezentului protocol;

- c) legile, regulamentele și decretele care sunt sau vor intra în vigoare în ce privește refugiații.

ARTICOLUL 3

Informații privind legile și regulamentele naționale

Statele părți la prezentul protocol vor comunica secretarului general al Organizației Națiunilor Unite textele legilor și regulamentelor pe care le-ar putea promulga pentru asigurarea aplicării prezentului protocol.

ARTICOLUL 4

Reglementarea diferendelor

Orice diferend între părțile la prezentul protocol cu privire la interpretarea și aplicarea sa, care n-ar putea fi soluționat prin alte mijloace, va fi supus Curții Internaționale de Justiție, la cererea uneia dintre părțile în diferend.

ARTICOLUL 5

Aderare

Prezentul protocol va fi deschis aderării tuturor statelor părți la convenție, oricărui alt stat membru al Organizației Națiunilor Unite sau membru al uneia dintre instituțiile specializate sau oricărui stat căruia adunarea generală i-ar adresa o invitație de a adera la protocol. Aderarea se va face prin depunerea unui instrument de aderare secretarului general al Organizației Națiunilor Unite.

ARTICOLUL 6

Clauza federală

În cazul unui stat federal sau neunitar, se vor aplica dispozițiile următoare:

- a) în ce privește articolele convenției ce urmează să fie aplicate potrivit dispozițiilor paragrafului 1 al art. 1 al prezentului protocol și a căror punere în aplicare este de competența legislativă a puterii legislative federale, obligațiile guvernului federal vor fi, în această măsură, la fel cu acelea ale statelor părți care nu sunt state federale;
- b) în ce privește articolele convenției ce urmează să fie aplicate potrivit dispozițiilor paragrafului 1 al art. 1 al prezentului protocol și a căror aplicare ține de acțiunea legislativă a fiecăruia dintre statele, provinciile sau cantoanele constitutive care nu sunt, în virtutea sistemului constituțional al federației, ținute să ia măsuri legislative, guvernul federal va aduce, cât mai curând posibil și cu avizul său favorabil, respectivele articole la cunoștința autorităților competente ale statelor, provinciilor sau cantoanelor;
- c) un stat federativ parte la prezentul protocol va comunica, a cererea oricărui alt stat parte la prezentul protocol, care îi va fi transmisă prin intermediul secretarului general al Organizației Națiunilor Unite, o prezentare cu privire la legislația și practicile în vigoare în federație și unitățile sale constitutive în ceea

ce privește o dispoziție sau alta a convenției ce se va aplica potrivit dispozițiilor paragrafului 1 al art. 1 al protocolului, indicând măsura în care respectiva dispoziție a fost pusă în aplicare printr-o acțiune legislativă sau de altă natură.

ARTICOLUL 7

Rezerve și declarații

1. În momentul aderării, orice stat va putea să formuleze rezerve la art. IV al prezentului protocol și în ce privește aplicarea, în conformitate cu prevederile art. 1 al protocolului, a oricăror dispoziții ale convenției, altele decât cele prevăzute la art. 1, 3, 4, 16 (1) și 33, cu condiția că, în cazul unui stat parte la convenție, rezervele făcute în virtutea prezentului articol să nu se extindă la refugiații cărora li se aplică prevederile convenției.
2. Rezervele făcute de statele părți la convenție, în conformitate cu art. 42 al acesteia, se vor aplica, dacă nu vor fi retrase, obligațiilor decurgând din prezentul protocol.
3. Orice stat care formulează o rezervă în virtutea paragrafului 1 al prezentului articol poate să o retragă în orice moment printr-o comunicare adresată, în acest scop, secretarului general al Organizației Națiunilor Unite.
4. Declarațiile făcute în virtutea paragrafelor 1 și 2 ale art. 40 al convenției, de către un stat parte la aceasta, care aderă la prezentul protocol, vor fi considerate a se aplica sub regimul prezentului protocol, cu excepția cazului când, în momentul aderării, o înștiințare contrară ar fi fost trimisă de către partea interesată secretarului general al Organizației Națiunilor Unite. Dispozițiile paragrafelor 2 și 3 ale art. 40 și paragrafului 3 al art. 44 ale convenției vor fi considerate a se aplica, „*mutatis mutandis*”, prezentului protocol.

ARTICOLUL 8

Intrarea în vigoare

1. Prezentul protocol va intra în vigoare la data depunerii celui de-al 6-lea instrument de aderare.
2. Pentru fiecare dintre statele care aderă la protocol după depunerea celui de-al 6-lea instrument de aderare, protocolul va intra în vigoare la data când acest stat va fi depus instrumentul său de aderare.

ARTICOLUL 9

Denunțare

1. Orice stat parte la prezentul protocol va putea să îl denunțe în orice moment, printr-o notificare adresată secretarului general al Organizației Națiunilor Unite.
2. Denunțarea va produce efecte, pentru statul interesat, la un an după data la care ea a fost primită de secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

ARTICOLUL 10

Notificări ale Secretarului General al Organizației Națiunilor Unite

Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite va notifica tuturor statelor vizate la art. V, în ce privește prezentul protocol, datele intrării în vigoare, aderării, depunerii și retragerii rezervelor, denunțării, precum și declarațiile și notificările referitoare la acestea.

ARTICOLUL 11

Depunerea Protocolului în arhivele Secretariatului Organizației Națiunilor Unite

Un exemplar al prezentului protocol, ale cărui texte în limbile chineză, engleză, franceză, rusă și spaniolă sunt egal autentice, semnat de președintele adunării generale și de secretarul general al Organizației Națiunilor Unite, va fi depus în arhivele secretariatului organizației. Secretarul general va transmite copii certificate conforme de pe acesta tuturor statelor membre ale Organizației Națiunilor Unite și altor state vizate la art. V.

Anexa IV

LISTA STATELOR PĂRȚI LA CONVENȚIA DIN 1951 PRIVIND STATUTUL REFUGIAȚILOR ȘI LA PROTOCOLUL DIN 1967

Data intrării în vigoare:

22 aprilie 1954 (Convenția)

4 octombrie 1967 (Protocolul)

Listă actualizată la 10 decembrie 2018

State părți la Convenția din 1951	146
State părți la Protocolul din 1967	147
State părți atât la Convenția din 1951, cât și la Protocolul din 1967	144
State părți fie la unul dintre aceste instrumente, fie la ambele	149

State părți doar la Convenția din 1951: Madagascar, Saint Kitts și Nevis

State părți doar la Protocolul din 1967: Republica Cap Verde, Statele Unite ale Americii și Venezuela

Datele indicate sunt datele de depunere a instrumentului de ratificare sau aderare de către respectivele State părți la Secretarul General al Națiunilor Unite în New York. În conformitate cu articolul 43 alineatul (2), Convenția intră în vigoare în a nouăzecea zi de la data depunerii. Protocolul intră în vigoare la data depunerii (articolul VIII alineatul (2)). Excepții sunt indicate mai jos.*

Stat	Convenție		Protocol	
Afghanistan	30 august 2005	a	30 august 2005	a
Africa de Sud	12 ianuarie 1996	a	12 ianuarie 1996	a
Albania	18 august 1992	a	18 august 1992	a
Algeria	21 februarie 1963	s	08 noiembrie 1967	a
Angola	23 iunie 1981	a	23 iunie 1981	a
Antigua și Barbuda	07 septembrie 1995	a	07 septembrie 1995	a
Argentina	15 noiembrie 1961	a	06 decembrie 1967	a
Armenia	06 iulie 1993	a	06 iulie 1993	a
Australia	22 ianuarie 1954	a	13 decembrie 1973	a
Austria	01 noiembrie 1954	r	05 septembrie 1973	a
Azerbaidjan	12 februarie 1993	a	12 februarie 1993	a
Bahamas	15 septembrie 1993	a	15 septembrie 1993	a
Belarus	23 august 2001	a	23 august 2001	a
Belgia	22 iulie 1953	r	08 aprilie 1969	a
Belize	27 iunie 1990	a	27 iunie 1990	a
Benin	04 aprilie 1962	s	06 iulie 1970	a
Bolivia, Statul	09 februarie 1982	a	09 februarie 1982	a
Plurinațional al (Boliviei)				

* Note: Ratificare (r), aderare (a), succesiune (s); (C) State părți doar la Convenția din 1951; (P) State părți doar la Protocolul din 1967.

Stat	Convenție		Protocol	
Bosnia și Herțegovina	01 septembrie 1993	s	01 septembrie 1993	s
Botswana	06 ianuarie 1969	a	06 ianuarie 1969	a
Brazilia	16 noiembrie 1960	r	07 aprilie 1972	a
Bulgaria	12 mai 1993	a	12 mai 1993	a
Burkina Faso	18 iunie 1980	a	18 iunie 1980	a
Burundi	19 iulie 1963	a	15 martie 1971	a
Cambodgia	15 octombrie 1992	a	15 octombrie 1992	a
Camerun	23 octombrie 1961	s	19 septembrie 1967	a
Canada	04 iunie 1969	a	04 iunie 1969	a
Capul Verde (P)			09 iulie 1987	a
Chile	28 ianuarie 1972	a	27 aprilie 1972	a
China	24 septembrie 1982	a	24 septembrie 1982	a
Ciad	19 august 1981	a	19 august 1981	a
Cipru	16 mai 1963	s	09 iulie 1968	a
Coasta de Fildeș	08 decembrie 1961	s	16 februarie 1970	a
Columbia	10 octombrie 1961	r	04 martie 1980	a
Congo	15 octombrie 1962	s	10 iulie 1970	a
Congo, Republica	19 iulie 1965	a	13 ianuarie 1975	a
Democratică	03 decembrie 1992	a	03 decembrie 1992	a
Coreea, Republica	28 martie 1978	a	28 martie 1978	a
Costa Rica	12 octombrie 1992	s	12 octombrie 1992	s
Croația	04 decembrie 1952	r	29 ianuarie 1968	a
Danemarca	09 august 1977	s	09 august 1977	s
Djibouti	17 februarie 1994	a	17 februarie 1994	a
Dominica	17 august 1955	a	06 martie 1969	a
Ecuador	22 mai 1981	a	22 mai 1981	a
Egipt	28 aprilie 1983	a	28 aprilie 1983	a
El Salvador	21 ianuarie 1955	r	20 mai 1968	a
Elveția	10 aprilie 1997	a	10 aprilie 1997	a
Estonia	10 noiembrie 1969	a	10 noiembrie 1969	a
Etiopia	02 februarie 1993	a	02 februarie 1993	a
Federația rusă	12 iunie 1972	s	12 iunie 1972	s
Fiji	22 iulie 1981	a	22 iulie 1981	a
Filipine	10 octombrie 1968	a	10 octombrie 1968	a
Finlanda	23 iunie 1954	r	03 februarie 1971	a
Franța	27 aprilie 1964	a	28 august 1973	a
Gabon	07 septembrie 1966	s	29 septembrie 1967	a
Gambia	09 august 1999	a	09 august 1999	a
Georgia	01 decembrie 1953	r	05 noiembrie 1969	a
Germania	18 martie 1963	a	30 august 1968	a
Ghana	05 aprilie 1960	r	07 august 1968	a
Grecia	22 septembrie 1983	a	22 septembrie 1983	a
Guatemala	28 decembrie 1965	s	16 mai 1968	a
Guineea	11 februarie 1976	a	11 februarie 1976	a
Guineea-Bissau	07 februarie 1986	a	07 februarie 1986	a
Guineea Ecuatorială	25 septembrie 1984	a	25 septembrie 1984	a
Haiti				

Stat	Convenție		Protocol	
Honduras	23 martie 1992	a	23 martie 1992	a
Iran, Republica Islamică	28 iulie 1976	a	28 iulie 1976	a
Irlanda	29 noiembrie 1956	a	06 noiembrie 1968	a
Islanda	30 noiembrie 1955	a	26 aprilie 1968	a
Israel	01 octombrie 1954	r	14 iunie 1968	a
Italia	15 noiembrie 1954	r	26 ianuarie 1972	a
Jamaica	30 iulie 1964	s	30 octombrie 1980	a
Japonia	03 octombrie 1981	a	01 ianuarie 1982	a
Kyrgyzstan	08 octombrie 1996	a	08 octombrie 1996	a
Kazahstan	15 ianuarie 1999	a	15 ianuarie 1999	a
Kenya	16 mai 1966	a	13 noiembrie 1981	a
Lesotho	14 mai 1981	a	14 mai 1981	a
Letonia	31 iulie 1997	a	31 iulie 1997	a
Liberia	15 octombrie 1964	a	27 februarie 1980	a
Liechtenstein	08 martie 1957	r	20 mai 1968	a
Lituania	28 aprilie 1997	a	28 aprilie 1997	a
Luxemburg	23 iulie 1953	r	22 aprilie 1971	a
Macedonia de Nord,	18 ianuarie 1994	s	18 ianuarie 1994	s
Republica	18 decembrie 1967	a		
Madagascar (C)	10 decembrie 1987	a	10 decembrie 1987	a
Malawi	02 februarie 1973	s	02 februarie 1973	a
Mali	17 iunie 1971	a	15 septembrie 1971	a
Malta	07 noiembrie 1956	s	20 aprilie 1971	a
Maroc	05 mai 1987	a	05 mai 1987	a
Mauritania	07 iunie 2000	a	07 iunie 2000	a
Mexic	31 ianuarie 2002	a	31 ianuarie 2002	a
Moldova, Republica	18 mai 1954	a	16 iunie 2010	a
Monaco	16 decembrie 1983	a	01 mai 1989	a
Mozambic	10 octombrie 2006	s	10 octombrie 2006	s
Muntenegru	17 februarie 1995	a	17 februarie 1995	a
Namibia	28 iunie 2011	a	28 iunie 2011	a
Nauru	28 martie 1980	a	28 martie 1980	a
Nicaragua	25 august 1961	s	02 februarie 1970	a
Niger	23 octombrie 1967	a	02 mai 1968	a
Nigeria	23 martie 1953	r	28 noiembrie 1967	a
Norvegia	30 iunie 1960	a	06 august 1973	a
Noua Zeelandă	02 august 1978	a	02 august 1978	a
Panama	17 iulie 1986	a	17 iulie 1986	a
Papua Noua Guinee	01 aprilie 1970	a	01 aprilie 1970	a
Paraguay	21 decembrie 1964	a	15 septembrie 1983	a
Peru	27 septembrie 1991	a	27 septembrie 1991	a
Polonia	22 decembrie 1960	a	13 iulie 1976	a
Portugalia	03 mai 1956	r	29 noiembrie 1968	a
Regatul Țărilor de Jos	11 martie 1954	r	04 septembrie 1968	a
Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord				
Republica Cehă	11 mai 1993	s	11 mai 1993	s

Stat	Convenție		Protocol	
Republica Centrafricană	04 septembrie 1962	s	30 august 1967	a
Republica Dominicană	04 ianuarie 1978	a	04 ianuarie 1978	a
România	07 august 1991	a	07 august 1991	a
Rwanda	03 ianuarie 1980	a	03 ianuarie 1980	a
Saint Kitts și Nevis (C)	01 februarie 2002	a		
Saint Vincent și Grenadine	03 noiembrie 1993	a	03 noiembrie 2003	a
Samoa	21 septembrie 1988	a	29 noiembrie 1994	a
Sao Tome și Principe	01 februarie 1978	a	01 februarie 1978	a
Senegal	02 mai 1963	s	03 octombrie 1967	a
Serbia	12 martie 2001	s	12 martie 2001	s
Seychelles	23 aprilie 1980	a	23 aprilie 1980	a
Sfântul Scaun	15 martie 1956	r	08 iunie 1967	a
Sierra Leone	22 mai 1981	a	22 mai 1981	a
Slovacia	04 februarie 1993	s	04 februarie 1993	s
Slovenia	06 iulie 1992	s	06 iulie 1992	s
Solomon, Insulele	28 februarie 1995	a	12 aprilie 1995	a
Somalia	10 octombrie 1978	a	10 octombrie 1978	a
Spania	14 august 1978	a	14 august 1978	a
Statele Unite ale Americii (P)			01 noiembrie 1968	a
Sudan	22 februarie 1974	a	23 mai 1974	a
Sudanul de Sud	10 decembrie 2018	a	10 decembrie 2018	a
Suedia	26 octombrie 1954	r	04 octombrie 1967	a
Suriname	29 noiembrie 1978	s	29 noiembrie 1978	s
Swaziland	14 februarie 2000	a	28 ianuarie 1969	a
Tadjikistan	07 decembrie 1993	a	07 decembrie 1993	a
Tanzania, Republica Unită	12 mai 1964	a	04 septembrie 1968	a
Timorul de Est	07 mai 2003	a	07 mai 2003	a
Togo	27 februarie 1962	s	01 decembrie 1969	a
Trinidad și Tobago	10 noiembrie 2000	a	10 noiembrie 2000	a
Tunisia	24 octombrie 1957	s	16 octombrie 1968	a
Turcia	30 martie 1962	r	31 iulie 1968	a
Turkmenistan	02 martie 1998	a	02 martie 1998	a
Tuvalu	07 martie 1986	s	07 martie 1986	s
Ucraina	10 iunie 2002	a	04 aprilie 2002	a
Uganda	27 septembrie 1976	a	27 septembrie 1976	a
Ungaria	14 martie 1989	a	14 martie 1989	a
Uruguay	22 septembrie 1970	a	22 septembrie 1970	a
Venezuela, Republica Bolivariană (P)			19 septembrie 1986	a
Yemen	18 ianuarie 1980	a	18 ianuarie 1980	a
Zambia	24 septembrie 1969	s	24 septembrie 1969	a
Zimbabwe	25 august 1981	a	25 august 1981	a

Limitări:

Articolul B(1) al Convenției din 1951 prevede: „Pentru scopurile prezentei Convenții, cuvintele evenimente survenite înaintea datei de 1 ianuarie 1951, ce figurează la

articolul 1, secțiunea A, vor fi înțelese în sensul de (a) evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa; sau (b) evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa sau în altă parte, iar fiecare stat contractant va face, în momentul semnării, ratificării sau aderării, o declarație prin care va preciza sensul pe care înțelege să-l dea acestei expresii din punctul de vedere al obligațiilor asumate de el în virtutea prezentei convenții.”

Următoarele State au adoptat alternativa (a), anume limitarea geografică: Congo, Madagascar, Monaco și Turcia. Turcia și-a menținut expres declarația privind limitarea geografică în momentul aderării la Protocolul din 1967. Madagascar nu a aderat încă la Protocol.

Toate celelalte State părți au ratificat sau aderat la Convenție fără limitări geografice, optând pentru varianta (b), „evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa sau în altă parte”.

Anexa V

EXTRAS DIN CARTA TRIBUNALULUI MILITAR INTERNAȚIONAL*

Articolul 6

„Tribunalul creat de Acordul menționat în Articolul 1, pentru judecarea și pedepsirea celor mai mari criminali de război ai țărilor Axei Europene, va fi competent să judece și să pedepsească persoane care, acționând în interesul țărilor Axei Europene, fie individual, fie ca membrii ai unor organizații, au comis una din următoarele crime.

„Următoarele acte, sau oricare dintre ele, sunt crime ce intră în jurisdicția Tribunalului și pentru care va exista răspundere individuală:

(a) *Crime împotriva păcii*: și anume, conducerea, pregătirea, inițierea sau desfășurarea unui război de agresiune, sau a unui război ce încalcă tratatele, acordurile ori garanțiile internaționale, sau participarea la un plan comun ori un complot pentru realizarea celor de mai sus;

(b) *Crime de război*: și anume, încălcări ale legilor sau obiceiurilor războiului.

Astfel de violări vor include, dar nu se vor limita la, uciderea, maltratarea sau deportarea pentru muncă forțată sau pentru orice alt scop, a populației civile din sau în teritoriile ocupate, uciderea sau maltratarea prizonierilor de război sau a marinarilor, executarea prizonierilor, furtul din proprietatea publică sau privată, distrugerea fără motiv a orașelor sau satelor, sau devastarea nejustificată de o necesitate militară;

(c) *Crime împotriva umanității* și anume, uciderea, exterminarea, aducerea în stare de sclavie, deportarea sau alte acte inumane comise împotriva oricărei populații civile, înainte sau în timpul războiului, sau persecutarea din motive politice, rasiale sau religioase în executarea sau în legătură cu orice crimă ce intră sub jurisdicția Tribunalului, indiferent dacă aceasta încalcă sau nu dreptul intern al țării în care a avut loc.

„Liderii, organizatorii, instigatorii și complicii care participă la elaborarea sau executarea unui plan comun sau a unui complot în scopul de a comite una din crimele de mai sus, sunt responsabili pentru orice acte îndeplinite de oricare persoană în executarea unui astfel de plan.”

* Vezi The Charter and Judgment of the Nürnberg Tribunal: History and Analysis („Carta și judecata Tribunalului de la Nürnberg: Istorie și analiză”) Anexa II – Adunarea Generală a Națiunilor Unite-Comisia Drept Internațional 1949 (A/CN.4/5 din 3 martie 1949).

Anexa VI

INSTRUMENTE INTERNAȚIONALE REFERITOARE LA ARTICOLUL 1F (A) AL CONVENȚIEI DIN 1951

Principalele instrumente internaționale ce au legătură cu Articolul 1F (a) al Convenției din 1951 sunt următoarele:

- (1) Acordul de la Londra, din 8 august 1945 și Carta Tribunalului Militar Internațional
- (2) Legea nr. 10 a Consiliului de Control pentru Germania, din 20 decembrie 1945, pentru pedepsirea persoanelor vinovate de crime de război, crime împotriva păcii și crime împotriva umanității;
- (3) Rezoluțiile nr. 3(1) din 13 februarie 1946 și nr. 95(1) din 11 decembrie 1946 ale Adunării Generale a Națiunilor Unite, ce confirmă crimele de război și crimele împotriva umanității așa cum sunt definite în Carta Tribunalului Militar Internațional, din 8 august 1945;
- (4) Convenția din 9 decembrie 1948 pentru prevenirea și pedepsirea crimei de genocid (Articolul III); (intrată în vigoare la 12 ianuarie 1951);
- (5) Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 (Convenția pentru protecția răniților și bolnavilor, Articolele 3 și 50; Convenția pentru protecția răniților, bolnavilor și naufragaților, Articolele 3 și 51; Convenția privind tratamentul prizonierilor de război, Articolele 3 și 130; Convenția privind protecția persoanelor civile, Articolele 3 și 147);
- (6) Convenția din 26 noiembrie 1968 asupra imprescriptibilității crimelor de război și crimelor împotriva umanității, (intrată în vigoare la 11 noiembrie 1970);
- (7) Convenția internațională asupra eliminării și reprimării crimei de apartheid, din 30 noiembrie 1973 (intrată în vigoare la 18 iulie 1976).

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 1:

Persecuția pe motive de gen în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, coroborat cu Articolul 35 al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și Articolul II al Protocolului din 1967*. Aceste Principii Directoare completează Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza *Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților (1979, reeditat, Geneva, 1992)*. Acestea înlocuiesc Documentul de Poziție UNHCR privind Persecuția pe Motive de Gen (Geneva, ianuarie 2000) și sunt rezultatul Celei de-a Doua Direcții a Consultărilor Globale privind procesul de Protecție Internațională în care s-a examinat acest subiect în cadrul reuniunii de experți de la San Remo din septembrie 2001.

Principiile Directoare sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 1

Persecuția pe motive de gen în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

I. INTRODUCERE

1. „*Persecuție pe motive de gen*” este un termen care nu are un sens juridic prin el însuși. Este, mai degrabă, folosit pentru a cuprinde aria diferitelor cereri în care genul are importanță relevantă în determinarea statutului de refugiat. Aceste principii directoare sunt concentrate în special pe interpretarea definiției refugiatului din articolul 1A(2) al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților (în continuare „Convenția din 1951”) din perspectiva genului și propun unele practici procedurale pentru a se asigura că femeilor solicitante de azil li se asigură o evaluare adecvată a cererilor și că această categorie a cererilor în cadrul procedurilor de determinare a statutului de refugiat care au la baza genul sunt recunoscute ca atare.
2. S-a consacrat principiul conform căruia definiția refugiatului în întregul ei trebuie interpretată ținându-se cont de posibilitatea unei dimensiuni de gen pentru determinarea adecvată a solicitărilor statutului de refugiat. Această abordare a fost aprobată atât de către Adunarea Generală [a ONU, n.n.], cât și de către Comitetul Executiv al Programului UNHCR.¹
3. Pentru a înțelege natura persecuției pe motive de gen, este necesar a defini și a face deosebirea între termenii „*gen*” și „*sex*”. Genul se referă la relația dintre femei și bărbați care are la bază identități definite și construite social ori cultural, status, roluri și responsabilități care au fost atribuite unuia sau celuilalt sex, în timp ce sexul e determinat biologic. Genul nu e static ori înăscut dar, în timp, dobândește un sens social și cultural. Cererile pe motive de gen pot fi făcute atât de către femei cât și de către bărbați deși, datorită tipurilor particulare de persecuție, acestea sunt de cele mai multe ori depuse de către femei. În unele cazuri, sexul solicitantului ar putea să aibă o mare importanță, fapt de care cel ce ia o decizie trebuie să țină cont. Totuși, în alte cazuri, cererea unei femei solicitante de azil poate să nu aibă nicio legătură cu sexul ei. Solicitățile pe motive de gen în general, însă fără a se limita nici pe departe la acestea, acte de violență sexuală, violență familială/domestică, planificare familială forțată, mutilare genitală feminină,

1 În Concluzia nr.87 din octombrie 1999, Comitetul Executiv „a apreciat eforturile speciale ale statelor de a introduce perspectiva de gen în cadrul politicilor, reglementărilor și practicilor de azil; a încurajat statele, UNHCR și alte organizații să promoveze o mai largă acceptare și includere în criteriile de protecție a noțiunii conform căreia persecuția poate fi legată de gen ori rezultată din violența sexuală; mai departe, încurajează UNHCR și alte organizații să dezvolte, să promoveze și să implementeze principii directoare, coduri de conduită și programe de instruire pe probleme de gen legate de refugiați, pentru a susține abordarea integratoare a perspectivei de gen și a intensifica implementarea politicilor privind genul”. Vezi Concluziile EXCOM nr.39 privind „Femeile refugiate și protecția internațională”, 1985; nr.73 privind „Protecția refugiaților și violența sexuală”, 1993; nr.77(g); „Concluzii generale privind protecția internațională”, 1995; nr.79(o) „Concluzii generale privind protecția internațională”, 1996; și nr.81(t) „Concluzii generale privind protecția internațională”, 1997.

pedepse pentru încălcarea preceptelor sociale și discriminare față de homosexuali.

4. Adoptarea unei interpretări sensibile la motivele de gen a Convenției din 1951 nu înseamnă că toate femeile sunt automat îndreptățite la a primi statutul de refugiat. Solicitantul de azil trebuie să demonstreze faptul că el sau ea are o temere bine determinată de a fi persecutat pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anume grup social sau opinie politică.

II. ANALIZĂ DE FOND

A. Context

5. Istoric, definiția refugiatului a fost interpretată prin prisma unei experiențe masculine, ceea ce a însemnat că multe din cererile depuse de către femei și de către persoane homosexuale nu au fost recunoscute. Totuși, în ultima decadă, analiza și înțelegerea sexului și a genului în contextul refugiatului a avansat semnificativ în jurisprudență, în practica statelor și în lucrările științifice. Aceste progrese au mers în paralel și au fost ajutate de evoluțiile și standardele din dreptul internațional al drepturilor omului², precum și în domenii înrudite din dreptul internațional, inclusiv prin jurisprudența Curții Penale Internaționale pentru fosta Iugoslavie și pentru Rwanda și Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale. În această privință, spre exemplu, trebuie remarcat că practicile vătămătoare – ca încălcări ale dreptului și standardelor internaționale ale drepturilor omului – nu pot fi justificate pe baza motivelor istorice, tradiționale, religioase sau culturale.
6. Deși genul nu este prevăzut mod special în definiția refugiatului, e larg acceptat faptul că poate influența sau dicta tipul de persecuție sau vătămare suferită și motivele acestui tratament. De aceea, definiția refugiatului, interpretată corect, acoperă și cererile ce au la bază genul. Prin urmare, nu este necesar să se adauge un motiv adițional la definiția prezentată în Convenția din 1951.³
7. În încercarea de a aplica criteriile definiției refugiatului în cursul procedurii de determinare a statutului de refugiat, este important să abordăm holistic evaluarea și să examinăm toate circumstanțele relevante ale cazului. Este esențial să avem atât o imagine completă a personalității, trecutului și experienței personale a solicitantului de azil, cât și o analiză și cunoștințe recente ale circumstanțelor istorice, geografice și culturale specifice țării de origine a solicitantului de azil. Nu ne sunt de ajutor generalizările legate de femei și bărbați, și procedând astfel putem trece cu vederea diferențe importante care pot fi relevante pentru un caz.

2 Printre textele utile se numără Declarația universală a drepturilor omului din 1948, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 1966, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 1966, Convenția privind drepturile politice ale femeilor din 1952, Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante din 1984, Convenția cu privire la drepturile copilului din 1989 și, în mod special, Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor din 1979 și Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor din 1993. Instrumente regionale relevante includ Convenția europeană a drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 1950, Convenția americană privind drepturile omului din 1969 și Carta africană privind drepturile omului și ale popoarelor din 1981.

3 Vezi Sinteza concluziilor – Persecuția pe motive de gen, Consultări globale privind protecția internațională, Masa rotundă a experților de la San Remo, 6-8 septembrie 2001, nr. 1 și 3 (Sinteză concluziilor – „Persecuția pe motive de gen”).

8. Elementele definiției discutate mai jos sunt cele care necesită o interpretare sensibilă din perspectiva genului. Celelalte criterii (ex. – persoana se află în afara țării de origine) continuă să aibă relevanță directă în evaluarea holistică a oricărei cereri. Pe parcursul acestui document, folosirea termenului de „femei” include și fetele.

B. Temerea bine întemeiată de persecuție

9. Ceea ce conduce la o temere bine întemeiată de persecuție va depinde de circumstanțele particulare ale fiecărui caz în parte. Deși femeile și bărbații pot fi supuși aceleiași forme de vătămare, ei se pot confrunta cu forme de persecuție specifice sexului lor. Normele internaționale privind drepturile omului și dreptul internațional penal identifică în mod clar anumite acte ca fiind încălcări ale acestor reglementări, cum ar fi violența sexuală, și sprijină părerea conform căreia sunt abuzuri grave care echivalează cu persecuția.⁴ În acest sens, dreptul internațional poate ajuta factorii de decizie să determine natura persecutorie a unui anume act. Nu există niciun dubiu că violul și alte forme de violență pe motive de gen, cum ar fi violența legată de zestre, mutilarea genitală, violența domestică și traficul⁵, sunt fapte ce produc durere și suferință acută – atât mentală, cât și fizică – și care au fost folosite ca forme de persecuție atât din partea statului, cât și din partea unor actori nestatali.
10. Evaluarea unei legi ca fiind persecutorie prin ea însăși s-a dovedit a fi importantă pentru determinarea unor cereri pe motive de gen. Aceasta este mai cu seamă valabilă prin prisma faptului că legile relevante pot rezulta din normele tradiționale sau culturale, care nu sunt neapărat în conformitate cu standardele internaționale privind drepturile omului. Totuși, ca în oricare altă situație, un solicitant trebuie să dovedească temerea sa de persecuție ca urmare a respectivei legi. Nu este cazul, de exemplu, al legilor persecutorii care continuă să existe, dar nu mai sunt aplicate.
11. Chiar dacă un stat e posibil să fi interzis o practică persecutorie (ex. mutilare genitală), acesta poate continua să nu condamne și să tolereze această practică, sau să nu fie capabil să îi pună capăt efectiv. În asemenea cazuri, practica tot va echivala cu persecuția. Așadar, faptul că o lege a fost adoptată pentru a interzice sau a denunța anumite practici persecutorii, nu va fi suficient în sine să determine că cererea persoanei pentru statutul de refugiat nu este validă.
12. În cazul în care sanctiunea sau pedeapsa pentru neconformarea sau încălcarea unei politici sau legi este disproporționat de severă și are o dimensiune legată de gen, va echivala cu persecuția⁶. Chiar dacă legea este de aplicare generală, circumstanțele pedepsei ori ale tratamentului nu pot fi atât de dure încât să fie disproporționate față de obiectivul legii. De aceea, pedepsele dure pentru femeile, care, încălcând o lege, încalcă normele sociale în societate, pot echivala cu persecuția.

4 Vezi Manualul UNHCR, paragraful 51.

5 Vezi mai jos paragraful 18

6 Persoanele care fug de o condamnare sau de o pedeapsă dată pentru o infracțiune de drept comun nu sunt, în mod normal, refugiate, totuși diferențierea poate fi confuză în special în situația unei pedepse excesive pentru încălcarea unei legi legitime. Vezi Manualul UNHCR, paragraful 56 și 57.

13. Chiar și atunci când legile sau politicile au obiective justificabile, metodele de implementare care duc la consecințe de natură prejudiciabilă substanțial pentru persoanele în cauză, echivalează cu persecuția. De exemplu, este larg acceptat faptul că planificarea familială reprezintă un răspuns adecvat la presiunile demografice. Totuși, implementarea unor astfel de politici, prin folosirea avorturilor și sterilizărilor forțate, va încălca drepturile fundamentale ale omului. Asemenea practici, în ciuda faptului că ar putea fi implementate în contextul unei legi legitime, sunt recunoscute ca fiind abuzuri serioase și considerate persecuție.

Discriminarea care echivalează cu persecuția

14. În vreme ce este unanim acceptat că „*simpla*” discriminare, într-o situație normală, nu poate echivala cu persecuția, un tipar al discriminării sau un tratament mai puțin favorabil poate, prin cumularea motivelor, echivala cu persecuția și justifica protecția internațională. De exemplu, echivalează cu persecuția dacă măsurile discriminatorii conduc la consecințe de natură a prejudicia considerabil persoana în cauză, de ex. restricții serioase ale dreptului de a-și câștiga existența, dreptului de a-și practica religia ori de a avea acces la educație⁷.
15. Semnificativă pentru cererile pe motive de gen este, de asemenea, o analiză a formelor de discriminare din partea statului care nu reușește să asigure protecție persoanelor în legătură cu anumite tipuri de vătămări. Dacă statul, ca o chestiune de politică sau practică, nu acordă anumite drepturi ori protecție față de abuzuri serioase, atunci discriminarea în asigurarea protecției, care are ca rezultat vătămarea serioasă aplicată cu impunitate, poate echivala cu persecuția. De exemplu, cazurile particulare de violență domestică ori de abuz pe motive de orientare sexuală diferită, pot fi analizate în acest context.

Persecuția având la bază orientarea sexuală

16. Cererile de acordare a statutului de refugiat bazate pe orientare sexuală diferită conțin un element de gen. Sexualitatea sau practica sexuală a unui solicitant pot fi relevante pentru o cerere de acordare a statutului de refugiat atunci când el sau ea a fost subiect al acțiunilor persecutorii (inclusiv discriminatorii) din cauza sexualității sau practicii sale sexuale. În multe astfel de cazuri, solicitantul a refuzat să adere la rolurile sociale ori culturale definite sau la așteptările legate de comportamentul atribuit sexului ei sau lui. Cele mai frecvente solicitări implică homosexuali, transsexuali ori travestiți, care s-au confruntat cu ostilitate publică severă, violență, abuz ori discriminare severă sau cumulativă.
17. Acolo unde homosexualitatea este ilegală într-o societate anume, impunerea de pedepse penale severe pentru comportament homosexual poate echivala cu persecuția, la fel cum ar fi, pentru refuzul femeilor de a purta vălul tradițional în unele societăți. Chiar și atunci când practicile homosexuale nu sunt incriminate, un solicitant ar putea avea o cerere validă, acolo unde statul nu persecută dar tolerează practici discriminatorii sau vătămări la adresa lui sau ei, ori acolo unde statul nu este capabil să protejeze efectiv solicitantul împotriva unei astfel de vătămări.

⁷ Vezi Manualul UNHCR, paragraful 54.

Traficarea având ca scop prostituția forțată ori exploatarea sexuală ca formă de persecuție.⁸

18. Unele femei ori copii traficați pot avea cereri valide de acordare a statutului de refugiat conform Convenției din 1951. Recrutarea forțată sau înșelătoare a femeilor sau minorilor în scop de prostituție forțată sau exploatare sexuală este o formă de violență sau abuz pe motive de gen care poate duce chiar la moarte. Poate fi considerată o formă de tortură și tratament cu cruzime, inuman ori degradant. De asemenea, poate impune restricții serioase în ceea ce privește libertatea de mișcare a femeii, din cauza răpirii, încarcerării și/sau confiscării pașaportului ori a altor documente de identitate. În plus, femeile și minorii traficați pot suferi consecințe serioase după ce scapă și/sau la întoarcere, cum ar fi represalii ori răzbunare din partea rețelelor sau persoanelor implicate în traficare, posibilități reale de a fi retrafficati, ostracizare severă din partea comunității sau familiei, ori discriminare severă. În cazurile individuale, a fi traficant pentru prostituție forțată sau exploatare sexuală poate, prin urmare, să fie temeiul unei cereri de acordare a statutului de refugiat acolo unde statul nu a putut sau nu a dorit să asigure protecție pentru astfel de vătămare sau amenințare cu vătămarea⁹.

Agenți ai persecuției

19. Domeniul definiției refugiatului permite recunoașterea actorilor persecuției ca fiind atât statali cât și nestatali. Deși persecuția vine, în cele mai multe cazuri, din partea autorităților unei țări, discriminările grave ori alte acte ofensive comise de populația locală sau de către persoane individuale pot fi considerate și ele a fi persecuție dacă aceste acte sunt conștient tolerate de către autorități ori dacă autoritățile refuză sau nu sunt capabile să ofere o protecție efectivă¹⁰.

C. Legătura causală („din motive de”)

20. Temerea bineîntemeiată de persecuție trebuie să aibă legătură cu unul sau mai multe dintre motivele menționate în Convenție. Astfel, trebuie să fie „*din motive de*” rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică. Motivul prevăzut în Convenție trebuie să constituie un factor contributor relevant, deși nu este necesar ca acesta să fie o cauză unică sau dominantă. În multe jurisdicții, legătura causală („*din motive de*”) trebuie să fie stabilită în mod explicit (de ex. în unele state cu drept jurisprudențial), în timp ce în alte state aceasta nu este tratată ca o chestiune separată care trebuie supusă analizei, fiind subsumată analizei holistice a definiției refugiatului. În cazul multor cereri pe

8 Pentru uzul acestor Principii Directoare, „traficarea” este un termen definit ca în articolul 3 din Protocolul ONU privind prevenirea, suprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, suplimentând Convenția ONU împotriva crimei organizate transnaționale, 2000. Articolul 3(1) prevede că traficul de persoane înseamnă „recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea ori primirea de persoane, prin amenințare ori folosirea forței sau a altor forme de coerciție, răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere ori de o poziție vulnerabilă ori de acordarea sau primirea de plăți ori beneficii pentru a dobândi aprobarea unei persoane ce are controlul asupra altei persoane, în scopul exploatarei. Exploatarea va include, cel puțin, exploatarea prostituției altora ori alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile similare sclaviei, robia sau extragerea de organe.”

9 Traficarea în alte scopuri poate de asemenea echivala cu persecuția în cazuri particulare, în funcție de circumstanțe.

10 Vezi Manualul UNHCR, paragraful 65.

motive de gen, problema dificilă pentru factorul de decizie ar putea să nu fie decizia asupra motivului aplicabil, cât legătura cauzală: faptul că temerea bineîntemeiată de a fi persecutat se datorează acelui motiv. Atribuirea unui motiv prevăzut în Convenție solicitantului, de către agentul statal sau nestatal al persecuției, este suficientă pentru stabilirea legăturii cauzale necesare.

21. În cazurile în care există riscul de a fi persecutat de către un agent nestatal (de ex. soț, partener sau alt actor nestatal) din motive care au legătură cu unul dintre temeiurile prevăzute în Convenție, legătura cauzală se stabilește indiferent dacă absența protecției statului este legată sau nu de Convenție. În mod similar, în cazul în care riscul de a fi persecutat de către un agent nestatal nu are legătură cu unul dintre motivele prevăzute în Convenție, însă inabilitatea sau refuzul statului de a oferi protecție decurge dintr-unul din motivele prevăzute în Convenție, atunci se stabilește, de asemenea, legătura cauzală¹¹.

D. Motivele prevăzute în Convenție

22. Atunci când se determină dacă un solicitant a îndeplinit criteriile pe care le presupune definiția refugiatului, este important să ne asigurăm că fiecare temei prevăzut în Convenție este interpretat din perspectiva genului. În multe cazuri, solicitanții pot fi persecutați pe baza unui motiv prevăzut în Convenție, care le este atribuit sau imputat. În multe societăți, opiniile politice ale unei femei, rasa, naționalitatea, religia sau afilierea socială a acesteia, spre exemplu, sunt adeseori văzute ca fiind aliniate cu cele ale rudelor, asociațiilor sau comunității.
23. Este important, de asemenea, să se țină cont de faptul că în cazul multor solicitări pe motive de gen, temerea de persecuție poate fi legată de unul sau mai multe din motivele prevăzute în Convenție. Spre exemplu, o cerere de acordare a statului de refugiat bazată pe încălcarea normelor sociale sau religioase poate fi analizată din punct de vedere al religiei, opiniei politice sau apartenenței la un anumit grup social. Solicitantul nu este obligat să identifice explicit motivul pentru care are o temere bineîntemeiată de a fi persecutat.

Rasa

24. Rasa, în scopul definiției refugiatului, a fost definită pentru a include toate tipurile de grupuri etnice, la care se face referire ca fiind „*rase*” în limbajul cotidian.¹² Persecuția din motive de rasă poate fi exprimată în feluri diferite împotriva bărbaților și a femeilor. Spre exemplu, persecutorul poate alege să distrugă identitatea etnică și / sau prosperitatea unui grup rasial prin uciderea, mutilarea sau încarcerarea bărbaților, în timp ce femeile pot fi privite ca perpetuând identitatea etnică sau rasială și persecutate astfel prin alte modalități, precum violența sexuală sau controlul reproducerii.

¹¹ Vezi Sinteza concluziilor – Persecuția pe motive de gen, nr. 6

¹² Vezi Manualul UNCHR, paragraful 68.

Religia

25. În anumite state, religia impune bărbaților și femeilor roluri sau coduri de conduită diferite. În cazul în care o femeie nu își îndeplinește rolul ce-i revine sau refuză să respecte codurile, fiind, prin urmare, pedepsită, ea poate avea o temere bine întemeiată de persecuție pe motive de religie.
Nerespectarea unor astfel de coduri poate fi percepută ca o dovadă a faptului că o femeie are opinii religioase inacceptabile, indiferent de ceea ce crede ea cu adevărat. O femeie poate fi persecutată pentru credința sau obiceiurile sale religioase, sau pentru cele care-i sunt atribuite, inclusiv refuzul acesteia de a avea o anumită credință, de a practica o religie prescrisă sau de a se conforma comportamental la învățăturile unei religii prescrise.
26. Există o suprapunere între motivele de religie și opinie politică în cererile pe motive de gen, în special în domeniul opiniei politice imputate. În timp ce preceptele religioase cer femeii un anumit comportament, un comportament contrar ar putea fi perceput ca dovadă a unei opinii politice inacceptabile. Spre exemplu, în anumite societăți, rolul atribuit femeii poate apărea ca urmare a obligativităților impuse de către stat sau religia oficială. Autoritățile sau alți agenți ai persecuției pot percepe faptul că femeia nu se conformează acestui rol ca inabilitatea de a practica sau de a avea o anumită credință religioasă. În același timp, neconformarea ar putea fi interpretată ca deținerea unei opinii politice inacceptabile ce periclitează structura fundamentală din care derivă o anumită putere politică. Aceasta se întâmplă mai ales în societățile în care nu există o separare clară între instituțiile, legile și doctrinele religioase și cele ale statului.

Naționalitatea

27. Naționalitatea nu trebuie înțeleasă doar ca „cetățenie”. Aceasta se referă, de asemenea, la apartenența la un grup etnic sau lingvistic și se poate suprapune ocazional cu termenul de „rasă”¹³. Deși persecuția din motive de naționalitate (la fel ca și rasa) nu este specifică bărbaților sau femeilor, în multe cazuri natura persecuției ia o formă diferențiată în funcție de gen, cel mai adesea violența sexuală îndreptată împotriva femeilor și fetelor.

Apartenența la un anumit grup social¹⁴

28. Cererile pe motive de gen au fost deseori analizate în cadrul parametrilor acestui motiv, astfel că o înțelegere potrivită a acestui termen este de importanță capitală. Totuși, în unele cazuri, importanța dată motivului apartenenței la un grup social a însemnat că alte motive aplicabile, cum ar fi religia sau opinia politică, au fost omise. De aceea, interpretarea dată acestui motiv nu poate face ca celelalte patru motive ale Convenției să devină de prisos.
29. Astfel, un anumit grup social este un grup de persoane care au o caracteristică

¹³ Vezi Manualul UNCHR, paragraful 74.

¹⁴ Pentru mai multe informații, vezi *Principiile Directoare ale UNHCR privind Protecția Internațională: „Apartenența la un anumit grup social” în contextul Articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților* (HCR/GIP/02/02, 7 mai 2002).

comună, alta decât riscul de a fi persecutate, sau care sunt percepute de către societate ca formând un grup. Caracteristica respectivă va fi, cel mai adesea, una înăscută, imuabilă sau care este fundamentală pentru identitatea, conștiința sau exercitarea unuia dintre drepturile omului.

30. Prin urmare, criteriul sexului poate fi încadrat foarte bine în limitele categoriei apartenenței la un grup social, femeile fiind un exemplu clar de sub-grup social definit prin caracteristici înăscute, imuabile și care sunt frecvent tratate diferit față de bărbați.¹⁵ Caracteristicile femeilor le identifică pe acestea ca făcând parte dintrun grup aparte în cadrul societății, ceea ce le face să fie supuse unui tratament și unor standarde diferite în unele țări¹⁶. În aceeași măsură, această definiție include homosexualii, transsexualii sau travestiții.
31. Dimensiunea grupului a fost folosită uneori drept motiv pentru refuzul de a recunoaște „femeile”, în general, ca anumit grup social. Acest argument nu are nicio bază practică sau teoretică având în vedere faptul că celelalte principii nu depind în nici un fel de problema dimensiunii. De asemenea, nu ar trebui să existe vreo cerință de coeziune a apartenenței la un grup social sau de asociere voluntară a membrilor acestuia¹⁷ ori ca fiecare membru al grupului să fie la risc de persecuție¹⁸. În accepțiunea generală, ar trebui să fie posibilă identificarea grupului independent de criteriul persecuției, dar discriminarea sau persecuția pot reprezenta un factor relevant în determinarea vizibilității grupului într-un anumit context¹⁹.

Opinia politică

32. Conform acestui motiv, solicitantul trebuie să demonstreze că are o temere bine-întemeiată de persecuție pentru că are sau pentru că i-au fost atribuite anumite opinii politice (de obicei diferite de cele ale Guvernului sau a unor părți ale societății). Opinia politică trebuie înțeleasă în sensul larg al expresiei, incluzând orice opinie despre orice chestiune în care ar putea fi implicat aparatul statului, guvernului, societății sau politicii. Aceasta poate include și opiniile legate de rolurile atribuite genurilor. De asemenea, se include aici și comportamentul non-conformist care îl determină pe persecutor să-i impute persoanei persecutate o opinie politică. În acest sens, nu există ca atare o activitate inerent politică sau inerent apolitică, dar contextul în care apare cazul respectiv ar trebui să-i determine natura. Cu toate acestea, o cerere formulată pe criteriul opiniei politice implică faptul că solicitantul are, sau se presupune că are, opinii care nu sunt tolerate de autorități sau de societate, opinii critice cu privire la politicile, tradițiile sau metodele acestora. Se presupune, de asemenea, că aceste opinii au ajuns sau ar putea ajunge în atenția autorităților sau a cercurilor sociale vizate, sau că

15 A se vedea Sinteza concluziilor – Persecuția pe motive de gen, nr.5

16 A se vedea, de asemenea, Concluzia Nr.39 a Comitetului Executiv, Femeile refugiate și protecția internațională. 1985: „Statele sunt libere să adopte interpretarea conform căreia femeile solicitante de azil și care sunt supuse unui tratament dur sau inuman din cauza faptului că au încălcat bunele moravuri ale societății în care trăiesc, pot fi considerate ca formând un „anumit grup social” în sensul Articolului 1 A (2) al Convenției pentru refugiați a Națiunilor Unite din 1951.”

17 A se vedea Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social, Consultări globale privind protecția internațională, Masa rotundă a experților de la San Remo, 6-8 septembrie 2001, nr.4 („Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social”)

18 A se vedea Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social, ibid., nr.7.

19 A se vedea Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social, ibid., nr.6.

aceste opinii i-au fost atribuite solicitantului de către respectivele autorități sau cercuri sociale. Nu este întotdeauna necesar ca respectivele opinii să fi fost exprimate, sau ca persoana în cauză să fi făcut deja obiectul vreunei forme de discriminare sau persecuție. În aceste cazuri verificarea temerii bineînțeleite se va baza pe o evaluare a consecințelor pe care solicitantul ar trebui să le suporte dacă s-ar întoarce în țara de origine.

33. Imaginea refugiatului politic ca fiind cineva care își părăsește țara pentru a nu fi persecutat pentru implicarea sa directă în activități politice nu corespunde întotdeauna cu realitatea experienței femeilor în cadrul anumitor societăți. Posibilitatea ca femeile să se implice în activități politice de primă importanță este mai redusă, acestea fiind cel mai adesea prinse în activități politice 'secundare', care reflectă rolurile dominante masculine. De exemplu, o femeie se poate ocupa cu îngrijirea soldaților rebeli răniți, cu recrutarea de simpatizanți sau cu pregătirea sau distribuirea manifestelor. De asemenea, femeilor le sunt atribuite, adesea, opiniile politice ale familiilor sau ale rudelor lor de sex masculin, și sunt persecutate din cauza activităților rudelor lor de sex masculin. În timp ce acest aspect poate fi analizat în contextul unei opinii politice imputate, el poate fi analizat și ca o formă de persecuție datorată apartenenței la un anumit grup social, având în vedere faptul că este vorba de „familia” respectivei femei. Acești factori trebuie luați în considerare în soluționarea pe considerente de gen a cererilor.
34. La fel de important pentru cererile analizate pe considerente de gen este să se recunoască faptul că o femeie poate să nu vrea să se implice în anumite activități, cum ar fi distribuirea de hrană către soldații armatei guvernamentale, lucru care ar putea fi interpretat de către persecutor(i) ca rezultat al opiniilor politice contrare ale femeii.

III. ASPECTE PROCEDURALE²⁰

35. Persoanele care depun cereri legate de statutul de refugiat invocând motive de gen, mai ales supraviețuitorii în cazurile de tortură și de traumă, au nevoie de un mediu de sprijin în cadrul căruia să fie reasigurați de confidențialitatea cererii lor. Din cauza rușinii pe care o simt ca urmare a evenimentelor prin care au trecut sau din cauza traumelor suferite, unii solicitanți pot să fie reticenți să identifice dimensiunea reală a persecuției pe care au suferit-o sau de care se tem. Aceștia

20 Această secțiune a beneficiat de îndrumare valoroasă din partea mai multor state și actori, inclusiv următoarele directive: Considerații pentru factorii de decizie, cu privire la aprobarea cererilor de azil pentru femei (Serviciu imigrări și naturalizări, Statele Unite, 26 mai 1995); Solicitanții de vize umanitare și de statut de refugiat: directive pentru factorii de decizie, pe probleme de discriminare sexuală (Departamentul de imigrare și probleme umanitare, Australia, iulie, 1996) (denumite în continuare „Directive australiene pentru factorii de decizie, pe probleme de discriminare sexuală”) și Directiva 4 cu privire la Solicitanțele statutului de refugiat care se tem de persecuția pe motive de discriminare sexuală: Actualizare (Comitetul pentru imigranți și refugiați, Canada, 13 noiembrie 1996); Perspectivă asupra femeilor solicitante de azil și refugiate, (Consiliul Europei pentru Refugiați și Exilați, decembrie 1997) (denumită în continuare „Perspectiva CERE asupra femeilor solicitante de azil și a refugiatelor”); Directive pe probleme de discriminare pe motive de gen pentru soluționarea cererilor de azil în Marea Britanie („Grupul legal al femeilor refugiate”, iulie 1998) (denumită în continuare „Directive pe probleme de discriminare sexuală ale grupului femeilor refugiate”); Directive pentru probleme pe motive de gen în soluționarea cererilor de azil (Consortiul național pe probleme ale refugiaților, Africa de Sud, 1999); Directive pe probleme de discriminare pe motive de gen în acordarea azilului (Curtea de Apel pentru Imigranți, Marea Britanie, noiembrie 2000); Persecuția pe motive de gen: directive pentru investigarea și evaluarea necesității protecției femeilor (Consiliul Migrației, Suedia 28 martie 2000).

pot continua să se teamă de persoanele cu autoritate sau pot să se teamă de respingere și/sau represalii din partea familiei și/sau a comunității²¹.

36. Având în vedere cele prezentate, în vederea asigurării unei evaluări corecte, mai ales în cazul cererilor formulate de femei în procedura de determinare a statutului de refugiat, trebuie luate în considerare următoarele măsuri:
- Femeile care solicită azil ar trebui intervievate separat, în absența membrilor de sex masculin ai familiilor acestora, pentru a li se asigura posibilitatea de a-și prezenta cazul. Li se va explica faptul că pot avea cereri de azil valide, în virtutea dreptului pe care îl au în acest sens.
 - Este esențial ca femeilor să li se dea informații despre procedura de determinare a statutului de refugiat, accesul la procedură, cât și consiliere juridică, într-o manieră sensibilă și un limbaj pe care să îl înțeleagă.
 - Solicitante ar trebui să fie informate despre posibilitatea de a avea interviu și traducători de același sex*, iar aceștia trebuie să fie asigurați în mod automat solicitanților de sex feminin. Intervievatorii și traducătorii ar trebui să fie conștienți și receptivi vizavi de problemele de natură culturală sau religioasă sau de factori personali cum ar fi vârsta și nivelul de educație.
 - Un mediu deschis și încurajator este deseori esențial pentru a stabili încrederea între interviuator și solicitant și ar trebui să faciliteze împărțirea deplină a informațiilor delicate și personale. Camera de interviu trebuie să fie în așa manieră, încât să încurajeze discuțiile, să promoveze confidențialitatea și să micșoreze orice posibilitate de a fi percepute dezechilibre de putere.
 - Intervievatorul trebuie să se prezinte pe sine și pe traducător solicitantului, să explice clar rolurile fiecărei persoane, și scopul exact al interviului**. Solicitantul trebuie să fie asigurat că cererea sa va fi tratată cu cea mai strictă confidențialitate, și că informațiile furnizate de solicitant nu vor fi aduse la cunoștința familiei sale. Important este faptul că interviuatorul trebuie să explice că nu este un consilier pe probleme de traume.
 - Intervievatorul ar trebui să rămână neutru, compătitor și obiectiv de-a lungul interviului și să evite limbajul trupului sau gesturi care pot fi percepute ca intimidante sau insensibile din punct de vedere cultural, ori neadecvate. Intervievatorul trebuie să permită solicitantului să-și prezinte cererea cu minimum de întreruperi.
 - Atât întrebările specifice, cât și cele deschise care pot ajuta la dezvăluirea problemelor de gen relevante pentru solicitarea statutului de refugiat ar trebui să fie integrate în toate interviurile legate de procedura de azil. Femeile care au fost implicate în activitate politică indirectă sau cărora li s-au atribuit opinii politice, de exemplu, de obicei nu asigură informații relevante în interviuri din cauza faptului că întrebările vizează în general experiența masculină. Solicitanții de sex feminin s-ar putea de asemenea să nu facă o legătură între întrebările care sunt despre „tortură” și tipurile de rău de care se tem (cum ar

21 A se vedea și *Violența sexuală împotriva refugiaților: directive pentru prevenirea și acționarea împotriva acestora* (UNCHR, Geneva, 1995) și *Prevenirea și acționarea împotriva violenței sexuale și a celei legate de motive de gen* (Raport asupra Rezultatelor Conferinței Schimbului de Experiență Inter-agenții 27- 29 martie 2001, Geneva) .

* Vezi și Concluzia nr. 64 a Comitetului Executiv, Femeile refugiate și protecția internațională, 1990 (a) (iii)

** Ibid., para. 3.19.

fi violul, abuzul sexual, mutilarea organelor genitale feminine, „crimele de onoare”, căsătoria forțată, etc.).

- h. În special pentru victimele violenței sexuale sau altor forme de traume, poate fi necesar un al doilea interviu sau interviuri ulterioare pentru a stabili nivelul de încredere și pentru a obține toate informațiile necesare. În această privință, intervievatorii trebuie să fie receptivi la traumele și emoțiile solicitanților și trebuie să oprească interviul când solicitantul devine stresat emoțional.
- i. Când este avut în vedere că un anumit caz ar putea da naștere la o cerere pe motive de gen, este nevoie de o pregătire adecvată, ceea ce va permite de asemenea ca o relație de confidențialitate și încredere să se dezvolte cu solicitantul, și ca intervievatorul să pună întrebările potrivite și să rezolve orice problemă care ar putea apărea în timpul interviului.
- j. Trebuie strânse informațiile despre țara de origine care au importanță în cererea femeilor, cum ar fi poziția femeilor în fața legii, drepturile politice ale femeilor, drepturile sociale și economice ale femeilor, obiceiurile culturale și sociale ale țării și consecințele nerespectării acestora, prevalența unor astfel de practici tradiționale dăunătoare, incidența și formele violenței împotriva femeilor, protecția de care beneficiază, orice pedeapsă impusă celor care săvârșesc actele de violență, și riscurile pe care o femeie poate să le înfrunte la întoarcerea în țara de origine după ce a formulat o cerere de acordare a statutului de refugiat.
- k. Tipul și nivelul emoțiilor afișate de-a lungul povestirii experiențelor sale nu trebuie să afecteze credibilitatea femeii. Intervievatorii și cei care iau decizii trebuie să înțeleagă că diferențele culturale și traumele joacă un rol important și complex în determinarea comportamentului. În unele cazuri, ar putea fi adecvat să se caute probe medicale sau psihologice obiective. Nu este necesar să se stabilească detalii precise ale actului de viol sau de agresiune sexuală în sine, dar pot fi necesare informații despre evenimentele care au dus la atac și cele de după atac, circumstanțele în care a avut loc și detaliile aferente (cum ar fi folosirea armelor, orice cuvânt sau expresie spusă de agresori, tipul agresiunii, unde a avut loc și cum, detalii despre agresori (ex. erau soldați, civili, etc.) ca și motivația agresorului. În unele circumstanțe, ar trebui să se știe că femeia ar putea să nu fie conștientă de motivul abuzului.
- l. Mecanisme pentru recomandarea unei consilieri psihosociale și alte tipuri de suport trebuie să fie disponibile ori de câte ori este nevoie. Sunt recomandați consilieri psihosociali pregătire în acest sens pentru a asista solicitantul înainte și după interviu.

Aspecte legate de probe

- 37. Nicio dovadă/probă documentară nu este cerută pentru ca autoritățile să recunoască cererea ca o cerere statutului de refugiat, totuși, informațiile despre practicile din țara de origine pot veni în sprijinul unui anumit caz. Este important să se recunoască că în cazul cererilor pe motive de gen, tipurile de probe folosite de obicei în alte cereri privind acordarea statutului de refugiat pot să nu fie imediat disponibile. Datele statistice sau rapoartele asupra incidenței violenței sexuale pot să nu fie disponibile, datorită sub-raportării cazurilor sau lipsei urmăririi penale. Pot fi de ajutor forme alternative de informare, cum ar fi mărturiile scrise sau

verbale ale altor femei în situații similare, ale organizațiilor neguvernamentale sau internaționale, sau alte cercetări independente.

1

IV. METODE DE IMPLEMENTARE

38. În funcție de tradițiile juridice specifice țării respective, au existat două abordări ale Statelor pentru a asigura o aplicare sensibilă la gen a legislației refugiaților și în particular a definiției refugiatului. Unele State au integrat îndrumarea juridică interpretativă și/sau garanții procedurale în cadrul legislației însăși, în timp ce altele au preferat să dezvolte politici și linii directoare juridice în domeniu adresate factorilor de decizie. UNHCR încurajează Statele care nu au făcut-o încă să asigure o aplicare sensibilă la gen a legislației și procedurilor referitoare la refugiați, și este gata să asiste Statele în această privință.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 2:

„Apartenența la un anumit grup social” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, coroborat cu Articolul 35 al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și Articolul II al Protocolului din 1967. Aceste Principii Directoare completează Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților (reeditat, Geneva, ianuarie 1992). Acestea înlocuiesc documentul IOM/132/1989 – FOM/110/1989 Apartenența la un anumit grup social (UNHCR, Geneva, 12 decembrie 1989) și sunt rezultatul Celei de-a Doua Direcții a Consultărilor Globale privind procesul de Protecție Internațională în care s-a examinat acest subiect în cadrul reuniunii de experți de la San Remo din septembrie 2001.

Principiile Directoare sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ NR. 2

2

„Apartenența la un anumit grup social” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

I. INTRODUCERE

1. „*Apartenența la un anumit grup social*” reprezintă unul dintre cele cinci motive enumerate în Articolul 1A(2) al Convenției de la Geneva din 1951 privind Statutul Refugiaților („Convenția din 1951”). Este motivul cel mai puțin clar, iar în Convenție nu există o definiție separată a acestui motiv. Este invocat tot mai frecvent în procedura de determinare statutului de refugiat, iar statele au recunoscut refugiați femei, familii, triburi, grupuri profesionale și homosexuali, ca făcând parte dintr-un anumit grup social în sensul Convenției din 1951. Evoluția acestui motiv a îmbunătățit înțelegerea definiției refugiatului, ca un întreg. Aceste principii directoare oferă un ghid interpretativ legal în analizarea cererilor în care se afirmă că solicitantul are o temere bine întemeiată de persecuție din cauza apartenenței sale la un anumit grup social.
2. În timp ce motivul necesită o delimitare - ceea ce înseamnă că nu poate fi determinat de o manieră care să facă inaplicabile celelalte patru motive din Convenție – o interpretare potrivită trebuie să fie în acord cu obiectul și scopul Convenției²². În spiritul Convenției, această categorie nu poate fi interpretată ca «atotcuprinzătoare», aplicabilă tuturor persoanelor care au o temere de persecuție. Astfel, pentru a păstra structura și integritatea definiției refugiatului în Convenție, un grup social nu poate fi definit exclusiv prin faptul că e țintă a persecuției (deși, așa cum se arată mai jos, persecuția poate fi un element relevant în determinarea vizibilității unui anumit grup social).
3. Nu există o „listă exhaustivă” a grupurilor care pot constitui un „grup social individual” așa cum se înțelege din Articolul 1A(2). Convenția nu cuprinde o listă specifică a grupurilor sociale, nici istoria ratificărilor nu cuprinde vreo expunere potrivit căreia ar exista un set de grupuri identificate, care s-ar putea încadra acestui motiv. Mai degrabă termenul „apartenența la un anumit grup social” ar trebui interpretat într-o manieră evoluționistă, deschisă diversității și naturii schimbătoare a grupurilor în diverse societăți și normelor internaționale privind drepturile omului, aflate în evoluție.
4. Motivele Convenției nu se exclud reciproc. Un solicitant poate fi eligibil pentru recunoașterea statutului de refugiat pentru mai multe dintre motivele expuse în

²² Vezi Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social, consultări globale privind protecția internațională, Masa Rotundă a Experților, San Remo, 6-8 Septembrie 2001, nr. 2 (“Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social”)

Articolul 1A(2)²³. De exemplu, o solicitantă poate pretinde că este supusă riscului de a fi persecutată datorită refuzului de a purta hainele tradiționale. În funcție de circumstanțele particulare ale societății, solicitantei i se poate stabili o temere bazată pe opinie politică (dacă statul interpretează comportamentul ei ca pe o declarație politică, ce trebuie suprimată), religie (dacă atitudinea ei se bazează pe o opinie religioasă ce contravine statului) sau apartenență la un anumit grup social.

II. ANALIZĂ DE FOND

A. Rezumat al practicii statelor

5. Deciziile judecătorești, regulamentele, politicile și practicile [în domeniu, n.n.] au utilizat diferite interpretări ale conceptului de grup social, în contextul Convenției din 1951. Două abordări predomină în procesul de luare a deciziilor în jurisdicțiile de drept jurisprudențial.
6. Prima, abordarea „*caracteristicilor protejate*” (câteodată se folosește expresia abordarea din perspectiva „imuabilității”) examinează dacă un grup este unit printr-o anumită caracteristică imuabilă sau de o caracteristică atât de fundamentală pentru demnitatea umană, încât o persoană nu ar trebui să fie forțată să renunțe la ea. O caracteristică imuabilă poate fi înăscută (cum sunt sexul sau etnia) ori inalterabilă din alte motive (cum ar fi aspectul istoric al unei vechi asocieri, ocupații sau statut). Normele referitoare la drepturile omului pot ajuta la identificarea caracteristicilor considerate atât de fundamentale pentru demnitatea umană încât nu se cade ca o persoană să fie obligată să renunțe la ele. Un factor de decizie care adoptă aceasta abordare va examina dacă grupul respectiv este definit de: (1) o caracteristică înăscută, care nu se modifică, (2) de un statut temporar sau voluntar anterior care nu se modifică datorită permanenței sale istorice sau de (3) o caracteristică sau asociere atât de fundamental legată de demnitatea umană încât membrii grupului nu ar trebui forțați să renunțe la ea. Folosind această abordare, instanțele și organele administrative din câteva jurisdicții au concluzionat că, spre exemplu, femeile, homosexualii și familiile pot constitui un anumit grup social în sensul articolului 1A(2).
7. A doua abordare examinează dacă grupul împărtășește sau nu o trăsătură comună care îl face să fie cunoscut ca grup sau îl individualizează față de restul societății. Această abordare este cunoscută sub numele de „percepție socială”. Din nou, femeile, familiile și homosexualii au fost recunoscuți potrivit acestei analize ca anumite grupuri sociale, în funcție de circumstanțele societății din care proveneau.
8. În jurisdicțiile de drept civil, conceptul de anumit grup social este, în general, mai puțin dezvoltat. Majoritatea factorilor de decizie acordă o atenție mai mare identificării existenței unui risc de persecuție decât standardului de definire a unui

23 Vezi *Manualul UNHCR de criterii și proceduri privind determinarea statutului de refugiat potrivit Convenției din 1951 și Protocolului său adițional din 1967* (reeditat la Geneva, în ianuarie, 1992), paragrafele 66-67, 77 ; vezi de asemenea *Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social*, nr. 3.

anumit grup social. Cu toate acestea, ambele abordări, atât cea a caracteristicilor protejate, cât și a percepției sociale, au fost menționate.

9. Analizele referitoare la cele două abordări converg frecvent. Aceasta se întâmplă deoarece grupurile ai căror membri sunt vizați datorită unei caracteristici imuabile sau fundamentale sunt percepute adesea ca grupuri sociale în societățile din care provin. Dar uneori, abordările pot conduce la rezultate diferite. De exemplu, standardul percepției sociale poate recunoaște ca grupuri sociale asociațiile bazate pe o caracteristică ce nu este nici imuabilă, nici fundamentală pentru demnitatea umană – cum poate fi ocupația sau clasa socială.

B. Definiția UNHCR

10. Luând în considerare varietatea abordărilor și neajunsurile privind protecția la care ar putea conduce această varietate, UNHCR crede că ar trebui să existe o reconciliere a celor două interpretări.
11. Abordarea caracteristicilor protejate poate fi interpretat că identifică o serie de grupuri ce constituie esența analizei percepției sociale. În consecință, este potrivit să se adopte un standard unic care include ambele abordări predominante:

„un anumit grup social este un grup de persoane care împărtășesc o trăsătură comună, alta decât riscul de a fi persecutate, sau care sunt percepute de către societate ca grup. Adeseori, trăsătura comună va fi una înnăscută, care nu se modifică sau care este altfel fundamentală pentru identitatea, conștiința sau exercitarea propriilor drepturi ale omului.”

12. Această definiție include caracteristici istorice, prin urmare, care nu se pot modifica, și caracteristici care, deși este posibil să se modifice, ar trebui să nu se impună modificarea lor, deoarece sunt intim legate de identitatea persoanei sau sunt expresia drepturilor fundamentale ale omului. Prin urmare, sexul poate fi inclus în sfera categoriei de grup social, femeile sunt un exemplu clar al unei categorii sociale definite prin caracteristici înnăscute și imuabile și sunt adesea tratate diferit față de bărbați²⁴.
13. Dacă un solicitant invocă faptul că este membru al unui grup care are la bază o caracteristică ce nu este nici inalterabilă, nici fundamentală, ar trebui efectuată o analiză suplimentară pentru a se stabili dacă totuși grupul este perceput ca grup recognoscibil în respectiva societate. Astfel, dacă se constată, de exemplu, că deținerea unui magazin sau exercitarea unei profesii nu este considerată într-o anumită societate o caracteristică ce nu se modifică, nici ca fiind un aspect fundamental al identității umane, proprietarul unui magazin sau membrii unei anumite profesii vor putea fi considerați totuși ca aparținând unui anumit grup social dacă în societatea respectivă sunt recunoscuți ca grup aparte de restul societății.

24 Pentru mai multe informații privind solicitările pe gen, vezi Principii directoare UNHCR privind protecția internațională: Persecuția pe motive de gen în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și /sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților (HCR/GIP/02/01, 10 mai 2002), precum și Sinteza concluziilor Mesei rotunde a experților cu privire la persecuția pe motive de gen, San Remo, 6-8 septembrie 2001, nr. 5.

Rolul persecuției

14. Așa cum s-a arătat, un anume grup social nu poate fi definit exclusiv prin persecuția la care membrii grupului sunt supuși sau de o temere comună de persecuție. Cu toate acestea, persecuția exercitată asupra unui grup poate fi un factor relevant pentru a stabili vizibilitatea unui grup într-o anume societate²⁵. Pentru a da un exemplu, vom utiliza o decizie des citată:

„Deși persecuția exercitată asupra unui grup nu poate defini un grup social individual, acțiunile persecutorilor pot servi la identificarea sau chiar determina formarea unui anumit grup social în societate. Stângacii nu reprezintă un anumit grup social. Însă dacă ar fi persecutați pentru că sunt stângaci, nu există niciun dubiu că vor fi curând recunoscuți în societatea respectivă ca un anumit grup social. Persecuția pe motiv că sunt stângaci va crea percepția publică potrivit căreia ei sunt un anumit grup social. Dar ceea ce îi va distinge ca un anumit grup social va fi faptul că sunt stângaci, și nu actele de persecuție.”²⁶

Lipsa unei cerințe de coeziune

15. Este larg acceptată în practica statelor ideea că, solicitantul nu trebuie să demonstreze că membrii unui anumit grup social se cunosc sau că se asociază unii cu alții ca grup. Adică, nu există o cerință ca grupul să fie strâns unit²⁷. Întrebarea esențială este dacă există un element pe care membrii grupului îl împărtășesc. Acest lucru este asemănător cu analiza care s-a adoptat pentru celelalte temeuri ale Convenției, unde nu există cerința ca membrii unei religii sau cei care împărtășesc o anumită opinie politică să aparțină unui grup strâns unit. Astfel, femeile pot constitui un anume grup social în anumite circumstanțe bazate pe trăsătura comună a sexului, chiar dacă ele se asociază sau nu între ele pe baza acestei caracteristici comune.
16. În plus, simpla apartenență la un anumit grup social nu va fi suficientă, în mod normal, pentru justifica o solicitare de recunoaștere a statutului de refugiat. Pot exista totuși anumite împrejurări în care, pentru a invoca o temere de persecuție, este suficientă simpla apartenență la un anumit grup social.²⁸

Nu este necesar ca toți membrii grupului să fie supuși riscului de persecuție

17. Nu este nevoie ca solicitantul să demonstreze că toți membrii unui anumit grup social sunt supuși riscului de persecuție pentru a demonstra existența unui grup social.²⁹ Ca și în cazul celorlalte temeuri, nu este necesar să se demonstreze că toate persoanele membre ale unui partid politic sau ale unui grup etnic au fost supuse amenințărilor persecuției. Este posibil ca anumiți membri ai grupului să nu fie supuși riscului de a fi fost persecutați, dacă de exemplu ascund acea trăsătură comună, dacă persecutorii nu îi cunosc sau dacă cooperează cu persecutorii.

25 Vezi Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social, nr. 6.

26 McHugh, J. în „Solicitantul A împotriva Ministerului Imigrării și Afacerilor Etnice” (1997) 190 CLR 225, 264, 142 ALR 331

27 Vezi Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social, nr. 4

28 Vezi Manualul UNHCR, paragraful 79

29 Vezi Sinteza concluziilor – Apartenența la un anumit grup social, nr. 7

Relevanța dimensiunii

18. Mărimea grupului social nu reprezintă un criteriu relevant pentru a determina dacă un anumit grup social există în înțelesul articolului 1A(2). Acest lucru este valabil și pentru cazurile aflate în sfera celorlalte temeuri prevăzute de Convenție. De exemplu, este posibil ca autoritățile unui anumit stat să încerce să suprimе anumite ideologii politice sau religioase larg răspândite între membrii unei anumite societăți – posibil chiar împărtășite de către majoritatea populației; faptul că un mare număr de persoane riscă să fie supuse persecuției nu poate fi un motiv pentru a refuza extinderea protecției internaționale acolo unde acest lucru se impune.
19. În câteva jurisdicții au existat cazuri care au recunoscut „femeile” ca anumit grup social. Asta nu înseamnă că toate femeile din societate se califică pentru statutul de refugiat. O solicitantă trebuie totuși să demonstreze o temere întemeiată de persecuție bazată pe apartenența ei la un anumit grup social, să nu i se aplice nici unul dintre motivele de excludere și să îndeplinească celelalte criterii relevante. Actorii nestatali și legătura de cauzalitate („pentru rațiuni de...”)
20. Solicitățile de statut de refugiat bazate pe apartenența la un anumit grup social presupun de regulă solicitanți care sunt supuși riscului de persecuție de către agenți nestatali și care au implicat o analiză a legăturii de cauzalitate. De exemplu, homosexualii pot fi victime ale violenței exercitate de către grupuri private; femeile riscă să fie abuzate de către soți sau parteneri. Potrivit Convenției, o persoană trebuie să aibă o temere bine întemeiată de persecuție și temerea de persecuție să se bazeze pe unul sau mai multe dintre temeiurile prevăzute în Convenție. Nu există nicio prevedere potrivit căreia agentul de persecuție trebuie să fie statal. Atunci când acte grave de discriminare sau alte ofensive sunt comise de către populația locală, ele pot fi considerate drept persecuție dacă sunt cunoscute și tolerate de către autorități sau dacă autoritățile refuză sau se dovedesc incapabile să ofere protecție efectivă.³⁰
21. În mod obișnuit, un solicitant va presupune că agentul de persecuție acționează sau amenință să acționeze din unul dintre motivele prevăzute în Convenție. Astfel, dacă un agent nestatal exercită sau amenință cu exercitarea persecuției, bazată pe unul din temeiurile din Convenție, și statul nu dorește sau se dovedește incapabil să ofere protecție solicitantului, înseamnă că legătura de cauzalitate a fost stabilită. Adică, victima este vătămată din motivele din Convenție.
22. Pot interveni situații în care solicitantul este incapabil să arate că vătămarea sau amenințarea exercitată de către un agent nestatal are legătură cu vreunul dintre cele cinci temeuri din Convenție. De exemplu, în cazul unui abuz domestic, soția nu va putea întotdeauna dovedi că este abuzată de către soțul ei din cauza apartenenței la un anumit grup social, opiniei politice sau din cauza vreunui alt temei din Convenție. Cu toate acestea, dacă statul nu vrea să îi ofere protecție pentru unul dintre cele cinci temeuri din Convenție, solicitanta va putea să aibă o cerere valabilă de acordare a statutului de refugiat: vătămarea care i-a fost produsă de către soțul ei se bazează pe incapacitatea statului de a-i oferi protecție din cauze întemeiate pe temeuri din Convenție.

³⁰ Vezi Manualul UNHCR, paragraful 65.

23. Această motivare poate fi rezumată după cum urmează. Cerința legăturii de cauzalitate este îndeplinită dacă:

- (1) există un risc real de persecuție din partea unui agent nestatal din cauze care au legătură cu unul din temeiurile Convenției, indiferent dacă eșecul statului de a oferi protecție are sau nu legătură cu temeiurile Convenției;

sau

- (2) când riscul de persecuție de către un agent nestatal nu are legătură cu temeiurile enumerate în Convenție, dar incapacitatea sau lipsa de dorință a statului de a oferi protecție se bazează pe unul dintre motivele Convenției.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 3:

Încetarea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 1C(5) și (6) al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților (Clauzele privind „Încetarea circumstanțelor”)

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, coroborat cu articolul 35 al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și articolul II al Protocolului din 1967. Aceste Principii Directoare completează Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților (reeditat, Geneva, ianuarie 1992). Acestea înlocuiesc documentul UNHCR Clauzele de încetare: Principii directoare privind aplicarea acestora (Geneva, aprilie 1999) în măsura în care acestea vizează clauzele privind „încetarea circumstanțelor” și sunt rezultatul, printre altele, al Celei de-a Doua Direcții a Consultărilor Globale privind procesul de Protecția Internațională la care s-a examinat acest subiect în cadrul reuniunii de experți de la Lisabona din mai 2001.

Principiile Directoare sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ NR. 3

Încetarea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 1C(5) și (6) al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților (Clauzele privind „Încetarea circumstanțelor”)

I. INTRODUCERE

1. Convenția din 1951 privind statutul refugiaților (în continuare denumită „Convenția din 1951”) recunoaște faptul că statutul de refugiat poate înceta în anumite circumstanțe. Acest lucru înseamnă că, odată ce unei persoane i se acordă statutul de refugiat acel statut trebuie menținut, cu excepția cazurilor când apar motive de încetare, sau până când statutul este anulat sau retras³¹. În conformitate cu art. 1C al Convenției din 1951, statutul refugiaților poate înceta fie în urma acțiunilor refugiatului (prevăzute în paragrafele 1-4), cum ar fi restabilirea în țara de origine³² fie în urma schimbărilor fundamentale privitoare la condițiile obiective din țara de origine, pe care s-a întemeiat statutul de refugiat (paragrafele 5 și 6). Acestea din urmă sunt numite, în general, „încetarea circumstanțelor” sau „cauzele generale de încetare”. Principiile directoare privesc numai ultimele prevederi.
2. Articolul 1C(5) și (6) conține prevederi potrivit cărora Convenția din 1951 încetează să fie aplicabilă oricărei persoane vizate de dispozițiile (potrivit cărora Convenția din 1951 încetează să fie aplicabilă oricărei persoane vizate de dispozițiile art. 1(A), dacă:
 - (5) Persoana nu mai poate continua să refuze protecția țării a cărei cetățenie o are datorită faptului că împrejurările în urma cărora ea a fost recunoscută ca refugiat au încetat să existe; se subînțelege totuși că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza protecția țării a cărei cetățenie o are, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare;
 - (6) Fiind o persoană fără cetățenie, ea este în măsură să se întoarcă în țara în care avea reședința obișnuită, nemaexistând împrejurările în urma cărora a fost recunoscută ca refugiat; Se subînțelege totuși că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza să se întoarcă în țara în care el avea reședința obișnuită, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare.

31 Vezi Manualul UNHCR de proceduri și criterii pentru determinarea statutului de refugiat (în continuare „Manualul UNHCR”) (1979, Geneva, reeditat în ianuarie 1992), paragraful 112. Pentru distincția între încetare și anulare/retragere, vezi paragraful 4 de mai jos.

32 În aceste principii directoare, prin țara de origine se înțelege atât țara a cărei cetățenie o are, cât și țara unde a avut reședința în mod obișnuit, ultima în legătură cu refugiații care sunt apatrizi. Pentru mai multe detalii privind art. 1C (1–4), vezi documentul UNHCR „Clauzele de încetare: Principii directoare privind aplicarea clauzelor de încetare” (aprilie 1999).

3. UNHCR sau statele pot da declarații oficiale privind încetarea generală a statutului de refugiat, pentru o anumită categorie de refugiați³³. UNHCR are această competență în conformitate cu art.6A al Statutului Biroului Înaltului Comisar pentru Refugiați, coroborat cu art. 1C al Convenției din 1951. Din cauza faptului că un număr mare de refugiați se repatriază voluntar, fără o declarație oficială în urma căreia ar rezulta faptul că situația din țările lor de origine nu mai justifică protecția internațională, astfel de declarații nu sunt foarte frecvente. În plus, multe state părți la Convenția din 1951 acordă drept de ședere permanentă refugiaților, pe teritoriile lor, după câțiva ani de ședere, ceea ce conduce în cele din urmă la integrarea și naturalizarea lor. În mod asemănător, determinarea existenței clauzelor de încetare în mod individual, precum și revizuirile periodice sunt rare, recunoscându-se „necesitatea de a respecta un grad minim de stabilitate pentru persoanele refugiate”³⁴.
4. Temeiurile prevăzute de Convenția din 1951 sunt exhaustive; aceasta presupune faptul că niciun temei suplimentar nu ar putea justifica faptul că protecția internațională nu mai este necesară³⁵. În plus, modul în care operează clauzele de încetare ar trebui să se distingă, față de alte decizii ce pun capăt statutului de refugiat. Încetarea diferă față de anularea statutului de refugiat. Anularea se bazează pe faptul că unei persoane nu ar fi trebuit să i se acorde statutul de refugiat. Acest lucru se întâmplă, de exemplu, acolo unde se stabilește că a existat o inducere în eroare privind aspectele de substanță esențiale în ceea ce privește rezultatul procesului de determinare sau că una din clauzele de excludere s-ar fi aplicat, dacă toate faptele relevante ar fi fost cunoscute. Încetarea, de asemenea, se deosebește de retragere, care ar putea avea loc dacă un refugiat, ulterior, s-a angajat în acțiuni care cad sub incidența art. 1F(a) sau 1F(c).

II. ANALIZA DE FOND

5. Următorul cadru pentru analiza de fond este extras din termenii art. 1C(5) și 1C(6) din Convenția din 1951, și ia în considerare Concluzia nr. 69 a Comitetului Executiv, evoluțiile legale ulterioare și practica statelor.

A. CONSIDERENTE GENERALE

6. Atunci când se interpretează clauzele de încetare, este important să se aibă în vedere contextul larg al soluțiilor durabile ale protecției refugiaților, care inspiră obiectul și scopul acestor clauze. Numeroase concluzii ale Comitetului Executiv afirmă faptul conform căruia Convenția din 1951 și principiile ce stau la baza de protecție a refugiaților, au ca finalitate găsirea de soluții durabile pentru refugiați³⁶.

33 Vezi, spre exemplificare, declarația formală a UNHCR privind clauzele generale de încetare: „Aplicarea clauzelor de încetare refugiaților din Polonia, Cehoslovacia și Ungaria”, 15 noiembrie 1991, „Aplicarea clauzelor de încetare refugiaților din Chile”, 28 martie 1994, „Aplicarea clauzelor de încetare refugiaților din Republica Malawi și Mozambic”, 31 decembrie 1996, „Aplicarea clauzelor de încetare a circumstanțelor refugiaților din Bulgaria și România”, 1 octombrie 1997, „Aplicarea clauzelor de încetare refugiaților dinaintea de 1991 din Etiopia”, 23 septembrie 1999, „Declarația de încetare – Timorul de Est”, 20 decembrie 2002.

34 „Sinteza concluziilor privind încetarea statutului de refugiat, Consultările Globale privind protecția internațională, Masa Rotundă a Experților de la Lisabona” mai 2001, nr. B (17). Vezi, de asemenea, Manualul UNHCR, paragraful 135.

35 Vezi, printre altele, Manualul UNHCR, paragraful 116.

36 Vezi, de exemplu, Concluziile Comitetului Executiv nr. 29 (XXXIV) (1983), nr. 50 (XXXIX) (1988), nr.58 (XL) (1989), nr. 79 (XLVII) (1996), nr. 81 (XLVIII) (1997), nr. 85 (XLIX) (1998), nr. 87 (L) (1999), nr. 89 (L) (2000), nr. 90 (LII), 2001.

Astfel, practicile privind aplicarea clauzelor de încetare ar trebui dezvoltate într-o manieră consecventă cu obiectivul găsirii de soluții durabile. De aceea, încetarea nu ar trebui să aibă drept consecință șederea unor persoane cu un statut incert în statul gazdă. Încetarea nu ar trebui să aibă drept consecință obligarea persoanelor să se întoarcă într-un teritoriu cu situație volatilă, aceasta putând să submineze ideea de soluție durabilă și să cauzeze o instabilitate în plus sau să o reînnoiască într-o situație care este în proces de îmbunătățire, astfel existând riscul de viitoare valuri de refugiați. Cunoașterea acestor considerente asigură faptul că refugiații nu vor fi expuși returnării involuntare la situații ce ar putea determina din nou plecarea și nevoia recunoașterii statutului de refugiat. Această afirmație susține principiul conform căruia condițiile din țara de origine trebuie să se fi schimbat, într-o manieră profundă și durabilă, înainte ca încetarea să poată fi aplicată.

7. Încetarea, în conformitate cu art. 1 C(5) și 1 C(6), nu presupune consimțământul sau un act de voință al refugiatului. Încetarea statutului de refugiat pune capăt și drepturilor ce însoțesc acest statut. Ea poate conduce la returnarea persoanei în țara de origine și astfel se rup legăturile cu familia, relațiile sociale, precum și relațiile de muncă în cadrul comunității în care s-a stabilit refugiatul. Ca rezultat, o aplicare prematură sau insuficient motivată a clauzelor de încetare poate avea consecințe grave. Din această cauză este recomandat să se interpreteze clauzele și să se asigure că procedurile pentru determinarea clauzelor generale de încetare sunt corecte, clare și transparente.

B. EVALUAREA SCHIMBĂRII CIRCUMSTANȚELOR ÎN ȚARA DE ORIGINE

8. Articolul 1C(5) și (6) arată că încetează statutul de refugiat al unei persoane în situația în care „împrejurările în urma cărora ea a fost recunoscută ca refugiat au încetat să mai existe”. În sprijinul evaluării modului și măsurii în care s-a produs schimbarea condițiilor în țara de origine, înainte ca aceste clauze de „încetare” să poată fi invocate, Comitetul Executiv al UNHCR a propus principii directe, ce fac obiectul Concluziei Comitetului Executiv nr. 69 (XLIII)(1992), ce prevede:

„În luarea unei decizii privind aplicarea clauzelor de încetare bazate pe „încetarea circumstanțelor”, statele trebuie să evalueze cu grijă caracterul fundamental al schimbărilor în țara de cetățenie sau de origine, inclusiv a situației generale a drepturilor omului, precum și a motivului individual al temerii de persecuție, în scopul de a se asigura într-un mod obiectiv și verificabil că situația care a justificat acordarea statutului de refugiat a încetat să existe.

... Un element esențial într-o astfel de evaluare făcută de state este caracterul fundamental, stabil și durabil al schimbării, utilizându-se informații relevante în această privință, puse la dispoziție, printre altele, de instituții specializate relevante, în special de UNHCR.

9. Elementele-cheie relevante în evaluarea durabilității și nivelului schimbării, cerute înainte să se poată spune că circumstanțele în legătură cu care statutul de refugiat a fost recunoscut au încetat să existe, sunt subliniate în continuare.

Caracterul fundamental al schimbării

10. Pentru ca încetarea să poată fi aplicată, trebuie să se producă schimbări fundamentale, astfel încât refugiații să nu mai poată continua să refuze să se pună sub protecția țării de origine – [Articolul 1C (5)] sau, dacă nu au nicio naționalitate, să se poată întoarce în țara în care își aveau reședința obișnuită [Articolul 1C(6)]. Încetarea statutului, bazată pe „încetarea circumstanțelor”, are loc deci doar atunci când schimbările sunt legate de cauzele strămutării care au condus la recunoașterea statutului de refugiat.
11. Într-adevăr, atunci când se identifică un „anumit motiv al temerii de persecuție”³⁷, eliminarea acestei cauze are mai multă greutate decât o schimbare a altor factori. Deseori, totuși, circumstanțele dintr-o țară sunt interconectate, fie ele conflict armat, fie grave încălcări ale drepturilor omului, discriminări împotriva minorităților sau chiar absența unei bune guvernări, astfel încât rezolvarea uneia tinde să ducă la îmbunătățirea celorlalte. Prin urmare, toți factorii relevanți trebuie luați în considerare. Sfârșitul ostilităților, schimbarea politică deplină și reîntoarcerea la starea de pace și stabilitate reprezintă în continuare situația tipică în care se aplică articolele 1C(5) sau (6).
12. Repatrierea spontană, pe scară largă, a refugiaților ar putea fi un indicator al schimbării care se petrece sau s-a petrecut în țara de origine. Acolo unde întoarcerea foștilor refugiați este posibil să genereze noi tensiuni, în țara de origine, acest fapt ar putea totuși semnaliza absența unei schimbări efective, fundamentale. În mod similar, acolo unde circumstanțele particulare, care conduc la refugiere sau la refuzul de a se întoarce, s-au schimbat, însă doar pentru a fi înlocuite de alte circumstanțe diferite, care pot genera statutul de refugiat, articolele 1 C (5) sau (6) nu poate fi invocat.

Caracterul de durată al schimbării

13. Progreselor care evidențiază schimbările semnificative și profunde ar trebui să li se acorde timp pentru a se consolida, înainte de a se lua o decizie de încetare. Ocazional, după ce s-a scurs o scurtă perioadă de timp, se poate întreprinde o verificare dacă schimbările fundamentale au avut loc pe baze durabile. Acesta este cazul în situațiile în care, spre exemplu, schimbările sunt pașnice și se petrec în procesul constituțional, acolo unde există alegeri libere și corecte, rezultând o schimbare reală a guvernării, care se angajează să respecte drepturile fundamentale, și unde există și relativă stabilitate politică și economică în țară.
14. Este necesar să treacă o perioadă mai lungă de timp, înainte ca durabilitatea schimbării să poată fi testată, acolo unde schimbarea s-a produs în mod violent, de exemplu, prin răsturnare de regim. În lumina acestor circumstanțe, situația drepturilor omului trebuie evaluată cu atenție deosebită. Procesului de reconstrucție națională trebuie să îi fie acordat timp suficient pentru a avea loc și orice înțelegeri de pace cu grupurile militare de opoziție trebuie atent

37 Vezi Concluzia Comitetului Executiv nr. 69 (XLIII) (1992), paragraful a.

monitorizate. Acest fapt este relevant mai ales în urma conflictelor care implică grupuri etnice diferite, de vreme ce progresul către o reconciliere autentică s-a dovedit deseori dificil în asemenea cazuri. Dacă reconcilierea națională nu se fundamentează clar și dacă nu se instaurează pacea reală, schimbările politice survenite nu pot fi ferm stabilite.

Restaurarea protecției

15. O altă întrebare crucială, când se determina dacă circumstanțele s-au modificat într-atât încât să justifice încetarea, conform articolului 1C(5) sau (6), este dacă refugiatul se poate repune sub protecția propriei țări³⁸. O asemenea protecție trebuie, așadar, să fie efectivă și posibilă. Se impune mai mult decât securitate sau siguranță fizică. Trebuie să se includă existența unui guvern funcțional și a unor structuri administrative de bază, ceea ce se poate dovedi, spre exemplu, printr-un sistem funcțional al legii și justiției, la fel ca și existența unei infrastructuri adecvate, care să permită rezidenților să își exercite drepturile, incluzându-l pe cel la un nivel minim de trai.
16. Un indicator important în acest sens este situația generală a drepturilor omului într-o țară. Factorii care contează special în evaluarea acestei situații sunt: nivelul progresului democratic al țării, incluzând organizarea de alegeri libere și corecte, aderarea la instrumentele internaționale în materia drepturilor omului și accesul liber al organizațiilor independente, naționale sau internaționale, pentru verificarea respectării drepturilor omului. Nu există nicio cerință cu privire la faptul că standardele drepturilor omului trebuie să fie exemplare. Ceea ce contează este că s-au făcut îmbunătățiri semnificative, fapt ilustrat cel puțin prin respectul față de dreptul la viață și libertate, la interzicerea torturii; progresul marcant în stabilirea unui sistem judiciar independent, procese corecte și acces la justiție, la fel ca protejarea, printre altele, a drepturilor fundamentale la libertatea de expresie, asociere și religie. Alți indicatori importanți, specifici, includ declarațiile de amnistie, abrogarea legilor opresive și dizolvarea fostelor servicii de securitate.

C. ÎNCETAREA PARȚIALĂ

17. Convenția din 1951 nu exclude declarații de încetare pentru subgrupuri distincte de populație generală de refugiați dintr-o anumită țară, de exemplu, pentru cei care se refugiază de un regim, dar nu și pentru cei care fug după ce regimul a fost înlocuit³⁹. În contrast, schimbările din țara de origine a refugiatului, care afectează doar o parte a teritoriului, nu ar trebui să conducă în principiu la încetarea statutului de refugiat. Acest statut se poate încheia numai dacă baza persecuției este înlăturată fără precondiția ca refugiatul să fie obligat să se întoarcă în anumite zone sigure ale țării, pentru a scăpa de această persecuție. De asemenea, imposibilitatea cuiva de a circula sau de a se stabili undeva în țara de origine indică faptul că schimbările nu au fost fundamentale.

38 Vezi art. 12(4) al Pactului Internațional din 1966 privind drepturile civile și politice, care declară: „Nimeni nu poate fi în mod arbitrar lipsit de dreptul de a intra în propria sa țară”; și Comitetul pentru Drepturile Omului, în Comentariul general nr. 27, articolul 12 (libertatea de circulație), 1999.

39 Această abordare a avut-o UNHCR într-o singură ocazie.

D. ÎNCETAREA PE BAZE INDIVIDUALE

18. O interpretare strictă a articolelor 1C(5) și 6ar permite aplicarea sa pe o bază individuală. Se prevede: „Convenția va înceta să fie aplicabilă oricărei persoane, dacă nu mai poate continua să refuze protecția țării a cărei cetățenie o are, datorită faptului că împrejurările în urma cărora ea a fost recunoscută ca refugiat au încetat să mai existe” (sublinierea noastră). Totuși, articolul 1 C (5) și (6) a fost rareori invocat pentru cazuri individuale. Statele în general nu au revizuit periodic cazuri individuale pe baza schimbărilor fundamentale din țara de origine. Practicile de acest gen recunosc faptul că stabilitatea refugiatului ar trebui păstrată cât mai mult timp. Ele sunt totodată în concordanță cu articolul 34 din Convenția 1951, care îndeamnă statele să faciliteze pe cât posibil „asimilarea și naturalizarea refugiaților”. Acolo unde se aplică, pe bază individuală, clauzele de încetare, aceasta nu ar trebui să se facă în scopul unei reaudieri *de novo*.

E. EXCEPȚII DE LA ÎNCETARE

Nevoi continue de protecție internațională

19. Chiar în cazul în care circumstanțele s-au modificat, în ansamblu, astfel încât statutul de refugiat nu mai este necesar, circumstanțele specifice ale cazurilor individuale pot impune o protecție internațională în continuare. Este deci un principiu general faptul că toți refugiații afectați de clauzele generale de încetare trebuie să aibă posibilitatea, la cerere, de a beneficia de reexaminarea aplicării încetării pe temeiuri de protecție internațională, relevante în cazul lor individual⁴⁰.

„Motive imperioase”

20. Atât articolul 1C(5), cât și (6) conțin o excepție de la clauzele de încetare, oferind refugiatului posibilitatea de a invoca „motive imperioase care se referă la persecuții anterioare” pentru a refuza să se repună sub protecția acordată de țara de origine. Această excepție este prevăzută cu scopul de a acoperi cazurile în care refugiații sau membrii lor de familie, au suferit forme atroce de persecuție și nu se pot întoarce în țara de origine, sau în țara unde au avut reședința⁴¹. Aceasta ar putea, de exemplu, să includă: „foștii deținuți, din lagăre sau închisori, supraviețuitorii sau martorii unor violențe la adresa membrilor familiei, inclusiv violență sexuală, ca și persoanele grav traumatizate. Se presupune că astfel de persoane au suferit persecuții serioase, venite chiar de la elemente ale populației locale, și deci nu li se poate pretinde în mod rațional să se întoarcă”⁴². Copiilor ar trebui să li se acorde atenție specială, din acest punct de vedere, pentru că ei ar putea invoca „motive imperioase” pentru refuzul de a se întoarce în țara de origine.
21. Aplicarea excepției pe „motive imperioase” este interpretată ca extinzându-se dincolo de litera prevederii aplicabile refugiaților prevăzuți la articolul 1A(2)

40 Comitetul executiv, Concluzia nr. 69 (XLIII)(1992), paragraful d.

41 Vezi, printre altele, Manualul UNHCR, paragraful 136.

42 Vezi UNHCHR și studiul UNHCR, „Daunting Prospects Minority Women: Obstacles to their Return and Integration” [„Perspective descurajante. Femeile minoritare: obstacolele la adresa returnării și a integrării lor” Sarajevo, Bosnia și Herțegovina, aprilie 2000.

(extinzându-se dincolo litera prevederii aplicabile refugiaților prevăzuți la articolul 1A(2)). Acest fapt reflectă un principiu umanitar general, care este, la ora actuală, împământenit în practica statelor⁴³.

Rezidenții pe termen lung

22. În plus, Comitetul Executiv recomandă în Concluzia nr. 69, ca statele să ia în considerare „aranjamente potrivite” pentru persoanele care nu pot părăsi țara în care au cerut azil, din pricina unei șederi prelungite în acea țară, care a contribuit la consolidarea unor legături familiare, economice și sociale puternice. În atare situații, țările care oferă azil sunt încurajate să ofere - și adesea chiar o fac -, persoanelor în cauză un statut alternativ de rezident, care păstrează drepturile deja obținute, deși în unele situații statutul de refugiat poate fi retras. Adoptarea acestei abordări pentru refugiații pe termen lung nu este cerută expres de către Convenția din 1951, dar este în acord cu scopul umanitar general și cu drepturile deja obținute, după cum au fost precizate în sus-amintita Concluzie nr. 69 a Comitetului Executiv și în standardele privind drepturile omului⁴⁴.

F. Încetarea și afluxul masiv de persoane

Determinările *prima facie* din Convenția din 1951

23. Situațiile de aflux masiv de persoane includ grupuri de persoane recunoscute drept refugiați, prin determinare în grup, deoarece există motive obiective și destul de ușor observabile cu privire la părăsirea țării de origine sau la circumstanțele din țara de origine. Imposibilitatea determinării individuale imediate a statutului de refugiat, a dus la utilizarea unei desemnări sau acceptări în grup a refugiaților *prima facie*⁴⁵. Pentru atare grupuri se aplică principiile generale descrise mai sus pentru încetarea statutului de refugiat.

Protecția temporară în situațiile de aflux masiv, care includ persoanele menționate în Convenția din 1951

24. Unele state au dezvoltat protecție temporară⁴⁶, potrivit căreia asistența și protecția împotriva returnării au fost extinse, pe bază de grup, fără o determinare a statutului de refugiat *prima facie* pentru grup sau fără determinări ale statutului pentru membrii grupului. Deși doctrina încetării nu se aplică în mod formal, această metodă de protecție este elaborată pe baza cadrului Convenției din 1951 și membrii grupului pot fi sau pot include refugiați în baza Convenției. Prin urmare, deciziile statelor de a retrace protecția temporară ar trebui, precedate de o evaluare amănunțită a schimbărilor din țara de origine. Asemenea decizii ar trebui să fie însoțite de oferirea posibilității, acelor care nu doresc să se întoarcă și cer

43 Vezi, în general, J. Fitzpatrick and R. Bonoan, "Cessation of Refugee Protection", Refugee Protection in International Law: UNHCR's Global Consultations on International Protection („Încetarea protecției refugiaților”, Protecția refugiaților în Dreptul Internațional: Consultările Globale ale UNHCR privind protecția internațională), editori E. Feller, V. Türk și F. Nicholson, (Cambridge University Press, 2003 în apariție)

44 Vezi, de exemplu, nota de subsol 8.

45 Vezi, „Protecția în situațiile de aflux masiv de persoane: cadrul general de protecție, Consultările Globale privind Protecția Internațională”, EC/GC/01/4, 19 februarie 2001.

46 Vezi, de exemplu, Directiva Uniunii Europene privind protecția temporară, 2001/55/CE, 20 iulie 2001.

protecția internațională, de a avea acces la procedura de azil. În acest context este, de asemenea, recomandabil ca statele să furnizeze situații de excepție pentru persoanele care invocă „motive imperioase”, ca urmare a persecuțiilor anterioare.

II. ASPECTE PROCEDURALE

25. După cum s-a menționat mai devreme, o declarație a clauzelor generale de încetare s-ar putea să aibă consecințe grave asupra refugiaților recunoscuți. Se recunoaște pierderea statutului de refugiat și a drepturilor care decurg din acest statut; ceea ce poate implica returnarea acestor persoane în țara de origine. Așadar, următoarele aspecte procedurale ar trebui respectate:

Considerații generale:

- (i) La evaluarea situației unei țări de origine, statele și UNHCR trebuie „să se asigure în mod obiectiv și verificabil că situația care a justificat acordarea statutului de refugiat a încetat să existe”⁴⁷. Cum s-a menționat mai sus, această evaluare ar trebui să ia în considerare o gamă largă de factori, incluzând situația generală a drepturilor omului.
- (ii) Țării ce a acordat azil îi revine sarcina de a demonstra că în țara de origine s-au petrecut schimbări fundamentale, stabile, durabile și că invocarea articolului 1C(5) și (6) este posibilă. Pot exista cazuri în care anumite grupuri sunt excluse de la aplicarea acestei clauze generale de încetare, deoarece ele rămân supuse riscului de persecuție.
- (iii) Este important ca atât procesul de declarație, cât și planurile de implementare să fie consultative și transparente, incluzând în special UNHCR, dat fiind rolul său de monitorizare⁴⁸. ONG-urile și refugiații ar trebui de asemenea implicați în acest proces consultativ. Vizitele de monitorizare făcute în țara de origine ar putea fi facilitate, acolo unde este fezabil, pentru a examina condițiile existente și situația refugiaților care s-au întors deja din proprie inițiativă.
- (iv) Declarațiile privind încetarea generală a statutului de refugiat ar trebui să fie publice.
- (v) Consilierea refugiaților, diseminarea informațiilor și, dacă este necesar, asigurarea de asistență celor care se întorc, sunt aspecte fundamentale ale unei implementări reușite a clauzelor generale de încetare.
- (vi) Procedurile care fac operabilă o asemenea declarație de încetare trebuie îndeplinite într-o manieră flexibilă, treptată, în special în țările în curs de dezvoltare, care găzduiesc mulți refugiați. Este nevoie de o perioadă de timp între momentul declarației și cel al implementării, care să fie destinat pregătirilor pentru revenirea în țară și aranjamentelor pentru rezidenții pe termen lung, cu drepturi deja dobândite.
- (vii) Luând în considerare potențialul impact al unei declarații a clauzelor generale de încetare asupra refugiaților și a familiilor lor, este nevoie să li se acorde posibilitatea, la cerere, a reconsiderării aplicării clauzelor de încetare, pe baza temeiurilor relevante pentru cazurile lor individuale, pentru a se putea stabili dacă intră în categoria excepțiilor⁴⁹. În asemenea situații, totuși, nu se poate

⁴⁷ Acest standard riguros este reflectat în Concluzia Comitetului Executiv nr. 69 (XLIII) (1992), paragraful a.

⁴⁸ Vezi paragraful 8 (a) al Statutului UNHCR, articolul 35 al Convenției din 1951 și articolul II al Protocolului din 1967, ca și, în special, al doilea paragraf din preambulul Concluziei Comitetului Executiv nr. 69 (XLIII) (1992).

⁴⁹ Vezi paragrafele 19-22 din aceste Principii directe și Concluzia nr. 69 a Comitetului Executiv (XLIII)(69) (XLIII) (1992).

întreprinde nicio acțiune în vederea retragerii drepturilor refugiatului până la decizia finală.

- (viii) UNHCR își menține un rol în acordarea de asistență pentru returnarea persoanelor afectate de declarație de încetare, sau în integrarea celor cărora li s-a permis să rămână, deoarece se află pentru o perioadă de grație sub mandatul UNHCR.

Cereri de acordare a statutului de refugiat după declarația de încetare

- (ix) O declarație a clauzelor generale de încetare nu poate servi automat drept barieră împotriva cererilor refugiaților, fie la momentul difuzării sale, fie ulterior. Deși clauzele generale de încetare ar putea fi declarate cu privire la o țară anume, acest fapt nu împiedică persoanele care părăsesc această țară să solicite statut de refugiat. Spre exemplu, chiar dacă într-un stat au loc schimbări fundamentale, membrii unor subgrupuri identificabile (ca acelea bazate pe etnicitate, religie, rasă sau opinie politică) pot întâmpina încă circumstanțe speciale care să justifice statutul de refugiat. Pe de altă parte, o persoană poate avea o temere bine întemeiată de persecuție din partea unei alte persoane sau din partea unui grup pe care guvernul nu este capabil sau nu dorește să îl țină sub control, un exemplu fiind persecuția pe motive de gen.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 4:

Alternativa refugului intern sau a relocării interne în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, coroborat cu Articolul 35 al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și/sau Protocolul din 1967*. Aceste Principii Directoare completează *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților* (reeditat, Geneva, ianuarie 1992). Acestea înlocuiesc documentul de poziție UNHCR *Relocarea internă ca alternativă rezonabilă la solicitarea azilului* (așa-numitele „alternativa refugului intern” sau „principiul relocării”) (Geneva, februarie 1999). Sunt rezultatul, printre altele, al Celei de-a Doua Direcții a Consultărilor Globale privind procesul de Protecție Internațională în care s-a examinat acest subiect în cadrul reuniunii de experți de la San Remo, Italia, din septembrie 2001, și au scopul de consolida standarde și practici adecvate pe această temă, având în vedere evoluțiile recente din practica statelor.

Principiile Directoare sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

I. INTRODUCERE

1. Alternativa refugiului intern sau a relocării interne este un concept care este din ce în ce mai mult luat în considerare de către factorii de decizie în determinarea statutului de refugiat. Până acum, nu a existat o abordare unitară a acestui concept și, ca urmare, au apărut practici divergente, atât în interiorul, cât și între jurisdicții. Date fiind diversele abordări, aceste Principii Directoare sunt menite să ofere factorilor de decizie o abordare mai structurată pentru a analiza acest aspect al determinării statutului de refugiat.
2. Conceptul de alternativă a refugiului intern sau a relocării interne nu este un principiu singular al dreptului refugiaților, și nici un test unic al determinării statutului de refugiat. Un refugiat este o persoană care întrunește criteriile menționate în articolul 1A(2) al *Convenției din 1951 și/sau Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților* (în continuare, *Convenția din 1951*). Aceste criterii vor fi interpretate într-un spirit liberal și umanitar, în concordanță cu înțelesul lor obișnuit și în lumina obiectului și scopului *Convenției din 1951*. Conceptul de alternativă a refugiului intern sau a relocării interne nu este menționat explicit în aceste criterii. Cu toate acestea, întrebarea dacă un solicitant are alternativa relocării interne sau a refugiului intern poate apărea în procesul de determinare a statutului de refugiat.
3. Unii au plasat conceptul de alternativă a refugiului intern sau a relocării interne în cadrul clauzei de „temere bine întemeiată de a fi persecutat” a definiției, iar alții în cadrul clauzei de „nedorind...sau neputând...să se pună sub protecția aceluia stat”. Aceste abordări nu sunt neapărat contradictorii, din moment ce definiția cuprinde un test holistic al elementelor conexe. Cum interacționează aceste elemente, precum și importanța acordată unuia sau altuia dintre elemente, trebuie determinat în funcție de elementele de fapt ale fiecărui caz individual.⁵⁰
4. Dreptul internațional nu prevede ca persoanele amenințate să epuizeze mai întâi toate opțiunile în țările lor înainte de a cere azil; azilul nefiind considerat ultima opțiune. De aceea, conceptul de alternativă a refugiului intern sau a relocării interne nu ar trebui invocate într-o manieră care să submineze doctrine importante privind drepturile omului, doctrine care stau la baza regimului de protecție internațională, și anume dreptul unei persoane de a-și părăsi țara, dreptul de a cere azil, precum și protecția împotriva returnării forțate (*refoulement*). Mai mult, din moment ce conceptul poate apărea doar în contextul unei evaluări pe fond a cererii refugiatului, acesta nu poate fi folosit pentru a refuza accesul la procedurile de determinare a statutului de refugiat. O considerare a relocării interne sau a refugiului intern trebuie să țină cont de circumstanțele personale ale solicitantului și de condițiile din țara pentru care alternativa relocării interne sau alternativa refugiului intern este propusă.⁵¹
5. Considerarea posibilelor zone de relocare internă nu este relevantă pentru refugiații care intră sub incidența articolului I(2) al „*Convenției OUA privind aspecte*

50 Pentru detalii, vezi UNCHR „Interpreting Article 1 of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees”, „Interpretarea articolului 1 al Convenției din 1951 privind statutul de refugiat”, Geneva, aprilie, 2001 (denumit în continuare, UNCHR „Interpretarea articolului 1”), paragraful 12.

51 *Ibid.* paragrafele 35-37.

specifice ale problemei refugiaților din Africa” (1969). Articolul I(2) clarifică în mod special definiția unui refugiat ca „orice persoană care, din cauza unei agresiuni externe, ocupații, dominații străine sau a unor evenimente puternic dăunătoare ordinii publice în o parte din sau în întreaga țară de origine sau naționalitate, este obligată să părăsească locul de reședință obișnuit pentru a căuta refugiu în altă parte în afara țării de origine sau naționalitate”.⁵²

II. ANALIZA DE FOND

A. Parte a analizei holistice a statutului de refugiat

6. Convenția din 1951 nu cere și nici nu sugerează că teama de a fi persecutat trebuie întotdeauna extinsă la întreg teritoriul țării de origine a refugiatului.⁵³ De aceea, conceptul de alternativă a refugiului intern sau a relocării interne se referă la o zonă specifică a țării unde nu există un risc de temere bine întemeiată de persecuție și unde, date fiind circumstanțele particulare ale cazului, se poate aștepta în mod rezonabil ca persoana să se stabilească și să ducă o viață normală.⁵⁴ În consecință, dacă relocarea internă sau refugiul intern este considerat în contextul determinării statutului de refugiat, o zonă anume trebuie identificată și solicitantului trebuie să i se ofere o oportunitate adecvată pentru a răspunde.
7. În contextul analizei holistice a cererii pentru statutul de refugiat, în care a fost stabilită, într-o parte a țării de origine, o temere bine întemeiată de persecuție pentru un motiv al Convenției, analiza posibilității relocării necesită două seturi principale de analiză, pe baza răspunsurilor la următoarele seturi de întrebări:

I. Analiza relevanței:

- a) *Este zona de relocare sigură, practică și accesibilă din punct de vedere juridic pentru persoană?* Dacă vreuna din aceste condiții nu este întrunită, considerarea unei locații alternative în țară nu este relevantă.
- b) *Este statul agentul de persecuție?* Se prezumă că autoritățile naționale acționează în întreaga țară. Dacă autoritățile sunt agenții de persecuție, există, în principiu, presupunerea că o deplasare internă sau alternativa refugiului intern nu este disponibilă.
- c) *Este agentul de persecuție unul nestatal?* Dacă există un risc că agentul nestatal va persecuta solicitantul în zona propusă, atunci zona nu va fi o alternativă pentru relocarea internă sau pentru refugiul intern. Această constatare va depinde de a determina dacă este probabil ca persecutorul să-l urmărească pe solicitant în zonă și dacă protecția statutului față de vătămarea de care acesta se teme este disponibilă acolo.
- d) *Va fi solicitantul expus unui risc de a fi persecutat sau de a suferi vreo altă vătămare gravă după relocare?* Aceasta va include forma de persecuție inițială sau altă formă de persecuție sau altă vătămare gravă în zona de relocare.

52 (accentuare adăugată) Declarația de la Cartagena din 1984 se referă în mod expres la articolul I(2) al „Convenției pentru refugiați OUA”.

53 Vezi Manual UNCHR de proceduri și Criterii pentru determinarea statutului de refugiat” (1979, Geneva, reeditat 1992) (în continuare „Manualul UNCHR”), paragraful 91.

54 Pentru chestiuni privind sarcina probei pentru stabilirea acestor aspecte, vezi secția III.A de mai jos.

II. Analiza caracterului rezonabil:

- a) *Poate solicitantul, în contextul țării în cauză, să ducă o viață relativ normală fără a avea de înfruntat excesive? Dacă nu, nu ar fi rezonabil să se aștepte ca persoana să se mute acolo.*

Domeniul evaluării

8. Pentru a determina dacă zona propusă de refugiu intern sau de relocare internă este o alternativă potrivită într-un anumit caz, se cere o evaluare îndelungată, care să ia în considerare nu numai circumstanțele care au dus la apariția temerii de persecuție și la plecarea din zona de origine, dar și dacă zona propusă oferă o alternativă reală pentru viitor. Evaluarea previzionară este cu atât mai importantă cu cât, deși respingerea cererii de azil nu determină automat acțiunile care vor urma, returnarea forțată poate fi o consecință.

B. Analiza relevanței

9. Întrebările din paragraful 7 pot fi analizate mai în detaliu după cum urmează:

Este zona de relocare sigură, practică și accesibilă din punct de vedere juridic pentru persoană?

10. O zonă nu este o alternativă pentru relocarea internă sau refugiul intern dacă există obstacole care nu pot fi depășite în mod rezonabil. De exemplu, solicitantului nu ar trebui să i se ceară să facă față unor pericole fizice pe drumul către zona aleasă, cum ar fi câmpuri de mine, lupte faționale, schimbarea fronturilor de război, tâlhării sau alte forme de hărțuire sau exploatare.
11. Dacă solicitantul statutului de refugiat ar trebui să treacă prin zona inițială de persecuție pentru a ajunge în zona propusă, acea zonă nu poate fi considerată o alternativă de relocare internă sau refugiu intern. În mod similar, tranzitul prin aeroporturi poate face accesul periculos, în special în cazurile în care statul este agentul de persecuție sau în care agentul de persecuție este un grup nestatal care controlează aeroportul.
12. De asemenea, zona propusă trebuie să fie accesibilă din punct de vedere juridic, asta însemnând ca persoana să aibă dreptul de a călători acolo, de a intra și de a rămâne. Statutul juridic incert poate crea presiuni de mutare în zone nesigure sau în zona inițială de persecuție. Această chestiune poate cere atenție specială în cazul apatrizilor sau al persoanelor fără documente.

Este statul agentul de persecuție?

13. Necesitatea unei analize a relocării interne apare doar în cazurile în care teama de persecuție este limitată la o anumită parte a țării, în afara căreia persecuția nu se poate materializa. În termeni practici, aceasta exclude, în mod normal, cazurile în care persecuția emană, este acceptată sau tolerată de către agenții statali, incluzând partidul oficial din statele totalitare, deoarece se presupune că acestea

își exercită autoritatea în toate părțile țării.⁵⁵ În aceste circumstanțe, persoana este amenințată cu persecuția în toată țara, exceptând cazurile în care în mod excepțional se stabilește cu claritate că riscul de persecuție pornește de la o autoritate a statului ale cărei puteri sunt limitate la o anumită zonă geografică sau unde statul controlează doar anumite părți ale țării.⁵⁶

14. Unde riscul de persecuție pornește de la instituții, organisme sau administrații locale sau regionale ale unui stat, rareori va fi necesar să se considere o potențială relocare, deoarece, în general, se presupune că asemenea instituții regionale sau locale își derivă autoritatea de la stat. Posibilitatea relocării interne poate fi relevantă doar dacă există o dovadă clară că autoritatea de la care emană persecuția nu se extinde și în afara propriei regiuni și că există circumstanțe speciale care să explice eșecul guvernului național în a contracara persecuția localizată.

Este agentul de persecuție unul nestatal?

15. În cazul în care solicitantul se teme de persecuție din partea unui agent nestatal, principalele investigații ar trebui să includă o evaluare a motivației agentului de persecuție, a abilității agentului de persecuție de a-l urmări pe solicitant în zona propusă și a protecției oferite solicitantului în acea zonă de către autoritățile statului. Asemeni altor chestiuni referitoare la protecția oferită de stat în general, aceasta din urmă implică o evaluare a capacității și a voinței statului de a proteja solicitantul de persecuția de care acesta se teme. Spre exemplu, este posibil ca un stat să fi pierdut controlul efectiv asupra teritoriului său, aflându-se, prin urmare, în imposibilitatea de a oferi protecție. Legile și mijloacele prin care solicitantul poate obține protecția statului pot reflecta voința acestuia, dar dacă ele nu sunt efective în practică, acestea în sine nu indică faptul că protecția este disponibilă. Dovezi ale incapacității sau ale lipsei de disponibilitate a statului de a oferi protecție solicitantului în cadrul zonei originare de persecuție vor fi relevante în acest sens. Se poate presupune că, dacă statul nu poate, sau nu este dispus să protejeze individul într-o anumită zonă a țării, atunci el nu va fi capabil sau dispus să extindă protecția în cadrul altor zone. Acest fapt se poate aplica în particular cazurilor de persecuție pe motive de gen.
16. Nu toate sursele de posibilă protecție sunt echivalente cu protecția oferită de către stat. De exemplu, dacă zona se află sub controlul unei organizații internaționale, acordarea statutului de refugiat nu ar trebui să fie refuzată numai pe baza supoziției că persoana amenințată ar putea fi protejată de către acea organizație. Informațiile referitoare la cazul respectiv vor avea o importanță deosebită. Regula generală este că se consideră inoportună echivalarea exercițiului unei anumite autorități administrative, precum și al controlului teritoriului de către organizații internaționale (temporar, sau pe o perioadă de tranziție) cu protecția națională oferită de către state. Conform dreptului internațional, organizațiile internaționale nu au atribuțiile unui stat.

55 Vezi Sinteza concluziilor – Protecția internă/Relocare / Refugiu intern, Consultări globale privind protecția internațională, masa rotundă a experților de la San Remo, 6-8 septembrie 2001 (denumit în continuare „Sinteza concluziilor – protecția internațională/relocare/refugiu intern), paragraful 2; UNCHR, „Interpretarea articolului 1”, paragrafele 12-13.

56 Vezi de asemenea paragrafele 16, 17, 27 ale acestor Principii Directoare.

17. În mod similar, este inoportun să se considere că persoana va fi protejată de un clan local, sau de miliții, într-o zonă în care acestea nu sunt autoritatea recunoscută și/sau unde controlul exercitat de acestea poate fi numai temporar. Protecția trebuie să fie efectivă și durabilă: aceasta trebuie să fie oferită de către o autoritate organizată și stabilă, care să exercite control total asupra populației și teritoriului aflate în discuție.

Va fi ca solicitantul expus vreunui risc de a fi persecutat sau de a suferi vreo altă vătămare gravă după relocare?

18. Nu este suficient să se stabilească pur și simplu că agentul originar de persecuție nu este prezent *deocamdată* în zona propusă. Mai degrabă, trebuie să existe un motiv pentru a se considera că este probabil ca agentul de persecuție să rămână localizat și în afara zonei desemnate pentru relocare internă.
19. Solicitanților nu li se cere, sau nu se așteaptă din partea lor să își suprimă opiniile politice sau orientarea religioasă pentru a evita persecuția în zona de relocare internă sau refugiu intern. Alternativa relocării interne trebuie să reprezinte mai mult decât un „*paradis sigur*”, aflat la depărtare de zona de origine.
20. În plus, o persoană care are o temere de persecuție, pentru unul dintre motivele stipulate de Convenția din 1951 într-o zonă a țării, nu poate fi relocată într-o altă zonă cu pericole grave. În cazul în care solicitantul ar fi expus unui nou risc de vătămare gravă, inclusiv o amenințare serioasă la adresa vieții, siguranței, libertății, sănătății, sau unui risc de gravă⁵⁷, relocarea internă sau alternativa refugului intern nu este viabilă, indiferent dacă există sau nu o legătură cu unul dintre motivele Convenției⁵⁸. Prin urmare, evaluarea noilor riscuri ar trebui să ia în considerare și vătămrile grave acoperite în general sub formele complementare de protecție⁵⁹.
21. Zona propusă de asemenea nu reprezintă o alternativă de relocare internă sau de refugiu intern în cazul în care, în perimetrul respectiv, condițiile sunt de așa natură încât solicitantul să fie obligat să se reîntoarcă în zona inițială de persecuție, sau într-o altă zonă a țării, unde sunt posibile persecuția sau alte forme de vătămare gravă.

C. Analiza caracterului rezonabil

22. În afară de necesitatea de a nu exista o teamă de a fi persecutat în cazul alternativei relocării interne sau a refugului intern, relocarea trebuie să fie pentru solicitant rezonabilă din toate punctele de vedere. Acest test al „caracterului rezonabil” a fost adoptat de multe jurisdicții. Este cunoscut și ca un test de „greutăți exagerate” sau „protecție efectivă”.

⁵⁷ Vezi Manualul UNHCR, paragrafele 51-52.

⁵⁸ Un drept mai general de a nu fi returnat într-o țară unde există riscul torturii, sau al unui tratament crud sau inuman se găsește, fie în mod explicit, fie prin interpretare, în instrumentele Internaționale privind drepturile omului. Cele mai importante sunt articolul 3 al Convenției din 1984 împotriva torturii, articolul 7 al Pactului internațional din 1966 cu privire la drepturile civile și politice și Articolul 3 al Convenției europene din 1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

⁵⁹ Vezi documentele ONU EC/50/SC/CRP. 18, 9 iunie 2000, și EC/GC/01/18, 4 septembrie 2001.

23. „Testul caracterului rezonabil” reprezintă un instrument legal folositor care, deși nu este derivat în mod precis din limbajul Convenției din 1951, s-a dovedit a fi suficient de flexibil încât să răspundă întrebării dacă, în orice fel de circumstanțe, este de așteptat în mod rezonabil din partea unui anume solicitant să se mute în zona propusă în scopul de a-și depăși temerea bine întemeiată de a fi persecutat. Nu este o analiză bazată pe ceea ce o ipotetică „persoană rezonabilă” se așteaptă să facă. Problema este legată de ce anume este considerat a fi rezonabil, atât din punct de vedere subiectiv, cât și din punct de vedere obiectiv, date fiind persoana solicitantă și condițiile propusei alternative a relocării interne sau a refugiului intern.

Poate solicitantul, în contextul țării în cauză, să ducă o viață relativ normală fără a avea de înfruntat greutăți excesive?

24. Pentru a răspunde acestei întrebări, este necesar să se evalueze circumstanțele personale ale solicitantului, existența persecuției anterioare, a siguranței și securității, a respectului pentru drepturile omului și posibilitatea supraviețuirii din punct de vedere economic.

Circumstanțe personale

25. Circumstanțelor personale ale unei persoane ar trebui să li se dea întotdeauna importanța cuvenită atunci când se evaluează dacă ar fi exagerat de dificil, prin urmare nerezonabil, ca persoana să se mute în zona propusă. Deosebit de relevanți în acest sens sunt factori precum: vârstă, sex, starea de sănătate, infirmități, situație familială și relațiile de familie, vulnerabilități sociale sau de alt tip, considerente etnice, culturale, sau religioase, legături și compatibilități politice și sociale, abilități lingvistice, educație și experiență și oportunități profesionale de muncă, și orice fel de persecuții anterioare, împreună cu efectele lor psihologice. În particular, lipsa legăturilor etnice sau culturale poate duce la izolarea persoanei și chiar la discriminare în comunități în cadrul cărora relațiile de acest tip reprezintă o trăsătură dominantă a vieții cotidiene. Există posibilitatea ca anumiți factori, care nu pot împiedica singuri relocarea, să reușească acest lucru atunci când efectul lor cumulat este luat în considerare. În funcție de circumstanțele personale, acei factori capabili să asigure bunăstarea materială și psihologică a persoanei, cum ar fi prezența membrilor familiei sau alte strânse legături sociale în zona propusă, pot fi mai importanți decât alții.

Persecuțiile anterioare

26. Traumele psihologice suferite în urma persecuțiilor anterioare pot fi relevante pentru a se stabili dacă este rezonabil să se aștepte din partea solicitantului să se refugieze în zona propusă. Furnizarea de evaluări psihologice care să ateste că este probabil ca aceste traume psihologice să reapară este un argument solid pentru ca relocarea în zona respectivă să nu fie considerată o alternativă rezonabilă. În anumite jurisdicții, simplul fapt că persoana a suferit persecuții în trecut este suficient în sine pentru a preveni recurgerea la varianta relocării interne.

Siguranță și securitate

27. Solicitantul trebuie să poată găsi siguranță și securitate, precum și să fie ferit de pericol și de riscul de a fi rănit. Acestea trebuie să fie durabile, nu iluzorii sau greu de prevăzut. În majoritatea cazurilor, țările care sunt pe punctul de a intra într-un conflict armat nu sunt sigure pentru relocare, mai ales din cauza schimbării fronturilor armate, care poate aduce insecuritate într-o zonă considerată a fi sigură până atunci. În situațiile în care alternativa propusă a relocării interne sau a refugiului intern este controlată de un grup armat și/sau de către o entitate de tipul statului, este necesar să se examineze amănunțit durabilitatea situației respective, precum și abilitatea entității care deține controlul de a asigura protecție și stabilitate.

Respectarea drepturilor omului

28. În cazurile în care respectul pentru drepturile fundamentale ale omului – incluzând în particular pentru drepturile care nu sunt derogabile –, este problematic, zona propusă nu poate fi considerată o alternativă rezonabilă. Aceasta nu înseamnă că privarea de orice drept civil, politic sau socioeconomic în zona propusă o va descalifica de la a reprezenta o alternativă pentru relocarea internă sau refugiul intern. Este necesară, mai degrabă, o evaluare din perspectiva practică, pentru a se stabili dacă drepturile care nu vor fi respectate sau protejate sunt fundamentale pentru persoană, astfel încât privarea de aceste drepturi să fie suficient de vătămătoare pentru ca zona respectivă să devină o alternativă nerezonabilă.

Supraviețuirea din punct de vedere economic

29. Condițiile socioeconomice din zona propusă vor fi relevante pentru această parte a analizei. În cazul în care nu există condiții pentru ca solicitantul să își câștige traiul sau să aibă acces la cazare, sau dacă asistența medicală nu poate fi asigurată sau este evident inadecvată, zona nu poate fi considerată o alternativă rezonabilă. Inclusiv din perspectiva drepturilor omului, ar fi nerezonabil să se aștepte din partea unei persoane să se mute într-o zonă în care se va confrunta cu lipsuri economice, sau cu un trai inferior nivelului minim de subsistență. Pe de altă parte, simpla scădere a nivelului de trai sau înrăutățirea statutului economic pot să nu fie motive suficient de puternice pentru a respinge zona propusă ca nerezonabilă. Condițiile din zonă trebuie să permită ducerea unei vieți relativ decente în contextul țării aflate în discuție. Dacă, spre exemplu, o persoană nu ar avea legături de familie și ar fi incapabilă să beneficieze de siguranță prin intermediul unei rețele sociale informale, relocarea nu ar fi rezonabilă decât dacă persoana în cauză ar putea să ducă o viață relativ normală, nu doar la un nivel minim de subsistență.
30. În cazul în care persoanei i-ar fi negat accesul la pământ, resurse și protecție în zona propusă, din motive de neapartenență la clanul, tribul, gruparea etnică, religioasă și/sau culturală dominante, atunci relocarea acolo nu ar fi rezonabilă. De exemplu, în multe părți din Africa și Asia, precum și în alte zone, factorii obișnuiți de natură etnică, tribală, religioasă și/sau culturală permit accesul la pământ, resurse și protecție. În astfel de situații, nu ar fi rezonabil să se aștepte

din partea cuiva care nu aparține grupului dominant să-și stabilească reședința acolo. De asemenea, unei persoane nu ar trebui să i se ceară să se stabilească în zone precum cartierele sărace din zonele urbane, unde ar fi nevoită să trăiască în condiții deosebit de grele.

D. Relocarea și persoanele strămutate în interiorul țării

31. Prezența persoanelor strămutate în interiorul țării care primesc asistența internațională într-o anumită parte a țării nu reprezintă în sine o dovadă concludentă că este rezonabil pentru solicitant să se mute acolo. Spre exemplu, standardul și calitatea vieții persoanelor strămutate în interiorul țării sunt adesea insuficiente pentru a sprijini concluzia că traiul în zonă ar fi o alternativă rezonabilă la plecarea în afara țării. Mai mult, în cazurile în care strămutarea în interiorul țării este rezultatul politicilor de „purificare etnică”, refuzul acordării statutului de refugiat pe baza conceptului de relocare internă sau de refugiu intern poate fi interpretat ca o trecere cu vederea a situației rezultate pe teren, generând astfel preocupări suplimentare.
32. Realitatea este că mii de persoane strămutate în interiorul țării nu se bucură de drepturi elementare și nu au oportunitatea de a-și exercita dreptul de a solicita azil în afara țării lor. Prin urmare, deși în prezent există standarde cu care este de acord, în mare măsură, întreaga comunitate internațională, implementarea lor în practică nu este asigurată. În plus, *Principiile directeare privind strămutarea în interiorul țării* afirmă în mod special la principiul 2(2) că ele nu trebuie interpretate ca „restricționând, modificând sau reducând prevederile niciunui instrument de drept internațional al drepturilor omului sau drept internațional umanitar sau a drepturilor garantate persoanelor de legile interne” și că, în particular, ele „nu prejudiciază dreptul de a cere și de a se bucura de azil în alte țări”.⁶⁰

III. ASPECTE PROCEDURALE

A. Sarcina probei

33. Utilizarea conceptului de relocare nu ar trebui să genereze greutăți adiționale solicitanților de azil. Regula generală trebuie în continuare aplicată, adică, sarcina de a dovedi o afirmație revine celui care o emite. Acest fapt este în conformitate cu paragraful 196 al Manualului, care afirmă că:
„În timp ce sarcina producerii de dovezi aparține, în principiu, solicitantului, datoria de a stabili și evalua toate faptele pertinente este împărțită între solicitant și examinator. Mai mult, în anumite cazuri, este posibil ca cel care va folosi toate mijloacele aflate la dispoziția sa, pentru a produce dovezile necesare în sprijinul cererii, să fie chiar examinatorul.”
34. Pe această bază, factorului de decizie îi revine sarcina probei pentru a stabili dacă o analiză a relocării este relevantă pentru cazul aflat în discuție. Dacă aceasta

⁶⁰ Vezi și W. Kälin, *Principiile Directoare privind strămutarea în interiorul țării: adnotări*. Studii în politicile juridice transnaționale nr.32/2000 (Societatea Americană de Drept Internațional, Institutul Brookings, Proiect privind deplasarea internă) pp. 8-10.

este considerată relevantă, este sarcina persoanei care face această afirmație să identifice zona propusă pentru relocare și să aducă dovezi care să stabilească faptul că aceasta reprezintă o alternativă rezonabilă pentru persoana în cauză.

35. Regulile de bază ale echității procedurale cer ca solicitantul de azil să fie anunțat în mod clar și adecvat că o astfel de posibilitate este luată în considerare.⁶¹ Totodată, se cere ca persoanei să i se dea ocazia să ofere argumente de ce (a) considerarea unei locații alternative nu este relevantă pentru cazul său și (b) dacă este considerată relevantă, de ce zona propusă nu ar fi rezonabilă.

B. Proceduri accelerate sau de admisibilitate

36. Dată fiind natura complexă și substanțială a cercetării, examinarea alternativei relocării interne, sau a refugiului intern nu este adecvată în cazul procedurilor accelerate, sau în cazul în care se decide dacă o persoană poate fi admisă pentru o procedură ordinară de determinare a statutului.⁶²

C. Informații referitoare la țara de origine

37. În timp ce examinarea relevanței și a caracterului rezonabil ale unei potențiale zone interne de relocare necesită întotdeauna o evaluare a circumstanțelor personale ale solicitantului, informațiile și cercetările bine documentate, de bună calitate și actuale, referitoare la condițiile din țara de origine reprezintă componente importante ale unei asemenea examinări. Totuși, utilitatea acestor informații poate fi limitată în cazuri în care situația din țara de origine este instabilă și acolo unde pot apărea schimbări neașteptate în zone anterior considerate a fi sigure. Este posibil ca astfel de schimbări să nu fi fost înregistrate până la momentul interviului solicitantului.

IV. CONCLUZII

38. Conceptul alternativei relocării interne sau a refugiului intern nu este menționat în mod explicit între criteriile enumerate în cadrul articolului 1 A(2) al Convenției din 1951. Totuși, problema dacă un solicitant are alternativa relocării interne sau a refugiului intern poate surveni ca parte a determinării holistice a statutului de refugiat. Este relevantă numai în anumite cazuri, în particular atunci când agentul de persecuție este un agent nestatal. Chiar și atunci când este relevantă, aplicabilitatea sa va depinde de o evaluare completă a tuturor circumstanțelor cazului, precum și a caracterului rezonabil al relocării într-o altă zonă a țării de origine.

23 iulie 2003

61 Vezi „Sinteza concluziilor” – Protecție internă/ Relocare/ Refugiu intern, paragraful 7.

62 Vezi „Sinteza concluziilor” – Protecție internă/ Relocare/ Refugiu intern, paragraful 6; Concluziile Comitetului Executiv nr. 87 (L), 1999, paragraful j și Nota privind Protecția Internațională, 1999, paragraful 26 (Document N.U. A/AC. 96/914, 7 iulie 1999).

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 5:

Aplicarea clauzelor de excludere: Articolul 1F din Convenția din 1951 privind Statutul Refugiaților

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați*, coroborat cu articolul 35 al *Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și Articolul II al Protocolului din 1967*. Aceste Principii Directoare completează *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților* (reeditat, Geneva, ianuarie 1992). Acestea rezumă *Nota privind aplicarea clauzelor de excludere: Articolul 1F din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților* (4 septembrie 2003), care este parte integrantă a poziției UNHCR privind acest aspect. Totodată, acestea înlocuiesc documentul *Clauzele de excludere: principii directoare privind aplicarea acestora* (UNHCR, Geneva, 1 decembrie 1996) și *Nota privind clauzele de excludere* (UNHCR, Geneva, 30 mai 1997) și sunt rezultatul, printre altele, a Consultărilor Globale privind procesul de Protecție Internațională care au examinat acest subiect în cadrul reuniunii de experți de la Lisabona, Portugalia, din mai 2001. O actualizare a acestor principii directoare a fost, de asemenea, considerată necesară având în vedere evoluțiile contemporane din dreptul internațional.

Principiile Directoare sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ NR. 5

Aplicarea clauzelor de excludere: Articolul 1F din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților

I. INTRODUCERE

A. Informații generale

1. Punctul 7(d) din Statutul UNHCR din 1950, articolul 1F din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților (*denumită în continuare „Convenția din 1951”*) și articolul I(5) din Convenția din 1969 a Organizației Unității Africane (OUA) privind aspectele specifice ale problemelor refugiaților din Africa (*în continuare denumită „Convenția OUA”*)) obligă statele și UNHCR să refuze beneficiile statutului de refugiat anumitor persoane care altfel s-ar califica pentru acest statut. Aceste prevederi sunt numite în mod curent „clauze de excludere”. Principiile directoare oferă o sinteză a principalelor aspecte legate de aceste prevederi – îndrumări suplimentare pot fi găsite în Nota Explicativă a UNHCR privind Clauzele de Excludere: Articolul 1F din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților (*denumită în continuare „Nota Explicativă”*) care este parte integrantă a acestor principii directoare.
2. Motivul pentru stabilirea clauzelor de excludere, care trebuie să fie luat în considerare atunci când se analizează aplicabilitatea acestor clauze, este acela că anumite fapte sunt atât de grave încât persoanele care le-au comis nu merită protecția internațională ca refugiat. Scopul principal al clauzelor este să îi priveze pe cei care se fac vinovați de acte de cruzime și crime grave de drept comun de protecția internațională acordată refugiaților și de a asigura că astfel de persoane nu abuzează de instituția azilului în scopul evitării răspunderii în fața legii pentru propriile fapte. Clauzele de excludere trebuie aplicate „cu conștiinciozitate” pentru a apăra integritatea instituției azilului, așa cum este aceasta recunoscută de Comitetul Executiv al UNHCR prin Concluzia nr. 82 (XLVIII) din 1997. În același timp, având în vedere posibilele consecințe grave ale excluderii, este important să se aplice aceste clauze cu foarte mare precauție și numai în urma unor evaluări complete ale circumstanțelor individuale ale fiecărui caz. Prin urmare, clauzele de excludere trebuie întotdeauna interpretate într-o manieră restrictivă.
3. Clauzele de excludere cuprinse în Convenția din 1951 sunt exhaustive. Trebuie să se țină cont de acest lucru atunci când se interpretează articolul I(5) din Convenția OUA care conține un limbaj aproape identic. Articolul 1 F din Convenția din 1951 stipulează faptul că prevederile acestei convenții „nu se aplică persoanei în privința căreia există motive întemeiate de a considera” că:
 - a) a comis o crimă împotriva păcii, o crimă de război sau o crimă împotriva

- umanității, așa cum sunt definite în instrumentele internaționale elaborate pentru a prevedea dispoziții privitoare la aceste crime,
- b) a comis o crimă gravă de drept comun în afara țării de primire, înainte de a fi admisă în aceasta ca refugiat, sau
 - c) s-a făcut vinovată de acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.

5

B. Legătura cu alte prevederi ale Convenției din 1951

4. Trebuie să se facă distincție între articolul 1F din Convenția din 1951 și **articolul 1D** care se aplică unei anumite categorii de persoane care primesc protecție sau asistență din partea organelor și a agențiilor Națiunilor Unite altele decât UNHCR.⁶³ De asemenea, trebuie să se facă distincție între articolul 1F și **articolul 1E** care face referire la persoane ce nu au nevoie (și nu care nu merită să beneficieze) de protecție internațională. Mai mult, nu trebuie să se facă confuzie între clauzele de excludere și **articolul 32 și articolul 33(2)** din Convenție care au ca obiect expulzarea și respectiv retragerea protecției împotriva returnării pentru refugiații recunoscuți care reprezintă un pericol pentru statul gazdă (de exemplu, din cauza crimelor grave săvârșite în statul respectiv). Articolul 32 (2) face trimitere la riscurile ulterioare pe care un refugiat recunoscut le poate reprezenta pentru statul-gazdă.

C. Limite temporale

5. Articolul 1F lit. a) și lit. c) se referă la crime indiferent unde și când au fost comise acestea. Prin opoziție, obiectul articolului 1F lit. b) este limitat în mod explicit la crimele comise în afara țării de primire înainte ca persoana să fie admisă în aceasta ca refugiat.

D. Anularea sau revocarea în baza clauzelor de excludere

6. În cazul în care există elemente care ar fi putut conduce la excludere, dar care ies la lumină doar după acordarea statutului de refugiat, acestea pot justifica anularea statutului de refugiat în baza clauzelor de excludere. Reversul este, de asemenea, aplicabil, informații care ar putea pune sub semnul întrebării motivele pentru care o persoană a fost exclusă trebuie să ducă la reconsiderarea eligibilității persoanei pentru statutul de refugiat. În cazul în care un refugiat se implică în activități care cad sub incidența articolului 1F lit. a sau 1F lit. c, acest aspect atrage aplicarea clauzelor de excludere și **revocarea** statutului de refugiat, cu condiția ca toate criteriile privind aplicarea acestor clauze să fie îndeplinite.

E. Responsabilitatea pentru stabilirea excluderii

7. Statele care au aderat la Convenția din 1951/Protocolul din 1967 și/sau Convenția OUA, și UNHCR trebuie să analizeze dacă clauzele de excludere se aplică în contextul determinării statutului de refugiat. Punctul 7(d) din Statutul UNHCR

⁶³ Vezi UNHCR, „Notă privind aplicabilitatea articolului 1D din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, refugiaților din Palestina”, octombrie 2002.

conține motive similare cu cele din articolul 1F din Convenția din 1951, deși oficialii UNHCR trebuie să se conducă după formularea din articolul 1F, întrucât aceasta reprezintă formularea cea mai recentă și specifică.

F. Consecințele excluderii

8. Deși unui stat nu i se permite să acorde statutul de refugiat în conformitate cu Convenția din 1951 sau cu Convenția OUA unei persoane pe care a exclus-o, statul nu este obligat să ia măsuri într-o direcție anume. Statul respectiv poate alege să acorde persoanei excluse drept de ședere pe alte motive, însă alte obligații rezultate din dreptul internațional pot impune extrădarea unei persoane sau punerea acesteia sub urmărire penală. O decizie a UNHCR de a exclude o persoană de la acordarea statutului de refugiat înseamnă că acea persoană nu mai poate primi protecție sau asistență din partea Biroului.
9. Totuși, o persoană exclusă poate fi protejată prin alte instrumente internaționale împotriva returnării într-o țară unde riscă să fie supusă la rele tratamente. De exemplu, Convenția din 1984 împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane și degradante interzice în mod absolut returnarea unei persoane într-o țară unde riscă să fie supusă la tortură. Alte instrumente internaționale și regionale privind drepturile omului conțin prevederi similare.*

II. ANALIZA DE FOND

A. Articolul 1F lit. a: Crime împotriva păcii, crime de război și crime împotriva umanității

10. Printre diversele instrumente internaționale care oferă îndrumare cu privire la tipul de fapte care intră în categoria acestor crime internaționale se numără Convenția pentru prevenirea și sancționarea genocidului din 1948, cele patru Convenții de la Geneva din 1949 privind protejarea victimelor de război și cele doua Protocoale adiționale din 1977, Statutele Tribunalului Penal Internațional pentru fosta Iugoslavia și Rwanda, Carta Tribunalului Militar Internațional (Carta de la Londra) din 1945 și, mai recent, Statutul Curții Penale Internaționale din 1998, intrat în vigoare la 1 iulie 2002.
11. Conform Cartei de la Londra, o **crimă împotriva păcii** implică „planificarea, pregătirea, inițierea sau conducerea unui război de agresiune, sau a unui război care încalcă tratatele, înțelegerile sau asigurările internaționale, sau participarea la un plan comun sau conspirație în vederea ducerii la îndeplinire a oricărei fapte menționate mai sus”. Dată fiind natura acestei crime, ea poate fi comisă doar de către o persoană aflată într-o poziție înaltă de autoritate care reprezintă un stat sau o entitate asimilată statutului. În practică, această prevedere a fost invocată foarte rar.
12. Anumite încălcări ale dreptului umanitar internațional constituie o crimă de război.** Deși asemenea crime pot fi comise atât în cursul unui conflict armat internațional, cât și al unui război civil, conținutul crimei depinde de natura conflictului. Crimele de război includ acte precum uciderea intenționată sau tortura populației civile, lansarea de atacuri nediscriminatorii

* Pentru detalii, vezi anexa A la Nota explicativă de însoțire a acestor principii directoare.

** Pentru instrumente care definesc crimele de război, vezi anexa B la Nota explicativă.

asupra civililor și privarea intenționată a unui civil sau prizonier de război de dreptul la un proces drept și riguros.

13. Caracteristica distinctivă a unei **crime împotriva umanității**, care include acte precum genocidul, crima, violul și tortura, este aceea că aceste fapte trebuie să se fi săvârșit în cadrul unui atac răspândit sau sistematic direcționat împotriva unei populații civile. Un act izolat poate totuși să se constituie în crimă împotriva umanității dacă este parte dintr-un sistem coerent sau dintr-o serie de acte repetate și sistematice. Deoarece asemenea crime pot avea loc atât pe timp de pace, cât și în timpul unor conflicte armate, aceasta este cea mai largă categorie prezentată la articolul. 1F lit. a.

5

B. Articolul 1F lit. b: Crime grave de drept comun

14. Această categorie nu include crimele minore și nici privarea de posibilitatea exercitării legitime a drepturilor omului. În procesul de stabilire dacă o anumită faptă este suficient de gravă, standardele internaționale prevalează asupra celor locale. Următorii factori trebuie luați în considerare: natura faptei, prejudiciul adus, tipul procedurii utilizate pentru condamnarea crimei, natura pedepsei și dacă majoritatea jurisdicțiilor ar considera fapta crimă gravă. Așadar, de exemplu, uciderea, violul și furtul armat ar cădea fără îndoială în categoria încălcărilor grave, în timp ce furtul simplu nu este inclus în această categorie.
15. O crimă gravă se consideră **de drept comun** dacă alte motive (cum ar fi cele personale sau câștigul material) se constituie în caracteristică predominantă a crimei comise. Acolo unde nu există o legătură clară între crimă și presupusul obiectiv politic sau când actul în cauză este disproporționat față de presupusul obiectiv politic, predomină motivele care nu au o bază politică. Motivația, contextul, metodele și proporționalitatea crimei față de obiectivele sale sunt factori importanți în evaluarea naturii politice. Faptul că o anumită crimă este desemnată ca fiind de drept comun într-un tratat de extrădare este relevant, dar nu se poate trage o concluzie doar pe baza acestui argument. Actele de violență extremă, precum actele considerate în general ca fiind de natură „teroristă”, în mod aproape cert nu pot trece testul preponderenței, fiind cu totul disproporționale față de orice obiectiv politic. Mai mult decât atât, pentru ca o crimă să fie considerată ca având o natură politică, obiectivele politice trebuie să fie în concordanță cu principiile drepturilor omului.
16. Articolul 1F lit. b) prevede condiția ca respectiva crimă să fie comisă „în afara țării de primire, înainte (ca persoana) să fie admisă în aceasta ca refugiat”. Persoanele care comit „crime grave de drept comun” pe teritoriul țării de primire se supun sistemului de drept penal al acestei țări și, în cazul unei crime grave, intră sub incidența articolului 32 și a articolului 33(2) din Convenția din 1951.

C. Articolul 1F lit. c: Acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite

17. Având în vedere cadrul larg, general al scopurilor și principiilor Națiunilor Unite,

domeniul de aplicabilitate al acestei categorii de acțiuni nu este unul foarte clar delimitat și ar trebui, prin urmare, să fie interpretat în sens restrâns. Într-adevăr, acesta este rareori aplicat și în multe cazuri este foarte probabilă aplicarea articolului 1F lit. a sau 1F lit. b. articolul 1F lit. c poate fi invocat numai în situații extreme pentru o activitate prin care se atacă chiar baza coexistenței comunității internaționale. O asemenea activitate trebuie să aibă o dimensiune internațională. Crimele care au potențialul de a afecta pacea internațională, securitatea și relațiile pașnice între state, precum și încălcarea gravă și susținută a drepturilor omului, pot intra în această categorie. Dat fiind faptul că articolele 1 și 2 din Carta Națiunilor Unite expun principiile fundamentale pe care statele trebuie să le respecte în cadrul relațiilor reciproce, s-ar putea considera că, în principiu, doar persoanele care s-au aflat în poziții de putere într-o entitate statală sau asimilată statului ar putea fi capabile de a comite asemenea acte. În cazurile care presupun existența unui act terorist, o aplicare corectă a articolului 1F lit. c) implică evaluarea gradului în care acțiunea aduce atingere pe plan internațional – în termeni de gravitate, impact internațional și implicații pentru pacea și securitatea internaționale.

D. Responsabilitatea individuală

18. Pentru a fi justificată excluderea, responsabilitatea individuală trebuie stabilită prin relaționare cu o crimă de tipul celor stipulate la articolul 1F. Considerații specifice cu privire la crimele împotriva păcii și actele împotriva scopurilor și principiilor ONU au fost discutate mai sus. În general, responsabilitatea individuală este a persoanei care a comis sau a avut o contribuție substanțială la comiterea actului criminal, fiind conștientă de faptul că acțiunea sau omisiunea ar putea facilita comiterea unui act criminal. Nu este obligatoriu ca persoana să fi comis fizic actul criminal în cauză. Instigarea, înlesnirea, complicitatea și participarea la o acțiune criminală comună pot fi suficiente.
19. Faptul că o persoană a fost la un moment dat un membru de rang superior într-un guvern represiv sau membru într-o organizație implicată în acte de violență contrare legii nu presupune în sine răspunderea individuală pentru acte care impun excluderea. O prezumție de responsabilitate poate însă rezulta atunci când persoana a continuat să fie membru al unui guvern în mod clar implicat în activități care cad sub incidența articolului 1F. Mai mult, scopurile, activitățile și metodele unor grupuri au o natură prin excelență violentă, cu consecința că apartenența voluntară la un asemenea grup poate conduce la o prezumție de responsabilitate individuală. Cu toate acestea, o asemenea prezumție de responsabilitate trebuie tratată cu atenție, pentru a se lua în considerare probleme care privesc activitățile reale ale grupului, structura sa organizațională, poziția persoanei în cadrul acestuia și abilitatea sa de a influența semnificativ activitățile grupului, precum și posibila fragmentare a grupului. Mai mult decât atât, asemenea prezumții pot fi combătute în contextul procedurilor de azil.
20. În ceea ce privește foștii combatanți, aceștia nu trebuie în mod necesar considerați ca fiind pasibili de excludere, decât în măsura în care, bineînțeles, se raportează sau se indică încălcări grave ale dreptului internațional privind

drepturile omului sau ale dreptului internațional umanitar săvârșite de persoana în cauză.

E. Temeiuri pentru respingerea responsabilității individuale

5

21. Răspunderea penală poate apărea, în mod normal, atunci când persoana în cauză a comis elemente materiale ale crimei în cunoștință de cauză și cu intenție. În cazul în care un **element mintal** nu este îndeplinit, de exemplu, din cauza ignorării unui element-cheie, nu se stabilește esponsabilitatea penală individuală. În unele cazuri este posibil ca persoana să nu fi avut capacitatea mintală pentru a fi trasă la răspundere pentru o crimă, de exemplu, din cauza alienării mintale, a unui handicap mintal, a unei contaminări involuntare cu substanțe toxice, sau a lipsei maturității, în cazul copiilor.
22. Factorii considerați în general ca reprezentând elemente de apărare în fața responsabilității penale trebuie luați în considerare. De exemplu, respectarea ordinelor superiorilor se aplică doar în cazul în care persoana a fost obligată în mod legal să se supună ordinului, nu cunoștea natura ilegală a acestuia, iar ordinul în sine nu avea un caracter ilegal evident. În ceea ce privește coerciția, aceasta se aplică atunci când fapta în cauză a rezultat din necesitatea ca persoana implicată să evite amenințarea iminentă cu moartea, sau o continuă și iminentă vătămare corporală gravă exercitată asupra sa sau a altei persoane, iar persoana nu a avut intenția de a cauza o vătămare mai gravă decât cea pe care dorea să o evite. Acțiunea în legitimă apărare sau pentru apărarea terților sau a proprietății trebuie să fie în același timp rezonabilă și proporțională cu natura amenințării.
23. În cazul în care **ispășirea** pedepsei pentru crima comisă se consideră că a avut loc, aplicarea clauzelor de excludere nu se mai justifică. Acest caz poate apărea dacă persoana a ispășit o pedeapsă luată printr-o decizie penală pentru crima săvârșită, sau dacă a trecut o perioadă semnificativă de timp de la comiterea infracțiunii. Factori relevanți pot include gravitatea infracțiunii, perioada de timp de la comiterea faptei și orice tip de exprimare a regretului de către persoana în cauză. În analizarea posibilității absolvirii sau a amnistierii, trebuie să se ia în considerare dacă aceasta reflectă voința democratică a țării respective și dacă persoana a fost trasă la răspundere în orice alt mod. Unele crime sunt, totuși, atât de grave încât aplicarea articolului 1F este considerată încă justificată în ciuda unei grațieri sau amnistieri.

F. Considerente privind proporționalitatea

24. Includerea unui test de proporționalitate atunci când se ia în considerare posibilitatea excluderii și consecințele acesteia constituie un instrument analitic foarte folositor pentru a asigura aplicarea clauzelor de excludere într-o manieră conformă cu prevalența obiectului și scopului umanitare ale Convenției de la 1951. Conceptul a evoluat în special prin relație cu articolul 1F lit. b și reprezintă un principiu fundamental al multor domenii din dreptul internațional. În ceea ce privește orice exceptare de la garanția drepturilor omului, clauzele de excludere trebuie aplicate într-o manieră proporțională cu obiectivele urmărite, astfel încât

gravitatea actului în cauză să fie pusă în balanță cu consecințele excluderii. Totuși, o asemenea analiză de proporționalitate ar trebui să nu fie necesară în cazul crimelor împotriva păcii, crimelor împotriva umanității și a faptelor care intră sub incidența articolului 1F lit. c, întrucât faptele din această categorie au un pronunțat caracter de atrocitate. Rămâne însă relevant pentru crimele stipulate în articolul 1F lit. b și crimele de război mai puțin grave care cad sub incidența articolului 1F lit. a.

G. Acțiuni și cazuri speciale

25. În ciuda lipsei unei definiții a **terorismului** agreate la nivel internațional, faptele considerate de obicei ca fiind de natură teroristă intră cel mai probabil sub incidența clauzelor de excludere, deși articolul 1F nu trebuie interpretat ca fiind o simplă prevedere împotriva terorismului. Luarea în considerare a clauzei de excludere este, totuși foarte des inutilă întrucât persoanele suspectate de implicare în acte de terorism nu sunt eligibile pentru statutul de refugiat, teama lor fiind mai degrabă legată de legitima condamnare, prin opoziție cu persecutarea pe motivele stipulate în Convenție.
26. Dintre toate clauzele de excludere, articolul 1F lit. b) poate fi în mod special relevant întrucât actele de violență de tip terorist sunt foarte probabil disproporționate față de orice obiectiv politic. Fiecare caz trebuie analizat individual. Faptul că o persoană este inclusă pe o listă națională sau internațională de suspecți de terorism (sau asociați cu o organizație teroristă) ar trebui să atragă luarea în considerare a clauzelor de excludere, dar nu constituie în sine dovadă suficientă pentru a justifica excluderea. Luarea deciziei de excludere nu trebuie să fie bazată doar pe apartenența la o organizație anume, deși prezumția responsabilității individuale ar putea reieși în cazul în care organizația este cunoscută în mod obișnuit ca extrem de violentă, iar apartenența la organizație este voluntară. În asemenea cazuri, este necesar să se examineze rolul persoanei și poziția în cadrul organizației, activitățile exercitate de aceasta, cât și probleme similare cum ar fi cele menționate mai sus la paragraful 19.
27. Întrucât actele **de deturnare** se încadrează în categoria „crimelor grave” stipulate la Articolul 1F lit. b, numai circumstanțe excepționale pot justifica neaplicarea clauzelor de excludere. Actele de tortură sunt interzise conform dreptului internațional. În funcție de context, acestea conduc în general la aplicarea clauzelor de excludere menționate la Articolul 1F.
28. Clauzele de excludere se aplică în principiu **minorilor**, însă numai dacă aceștia au atins vârsta responsabilității penale și posedă capacitatea mintală pentru a fi trași la răspundere pentru crima în cauză. Dată fiind vulnerabilitatea copiilor, trebuie exercitată foarte multă grijă în considerarea excluderii cu privire la un minor, iar elemente ale apărării de tipul coerciției trebuie în mod special analizate cu atenție. În cazul în care UNHCR are competența de a stabili, conform mandatului, acordarea statutului de refugiat, toate cazurile de acest tip trebuie înaintate Biroului Central înainte ca o decizie finală să fie luată.

29. În cazul în care solicitantul principal este exclus de la acordarea statutului de refugiat, persoanele aflate în grija acestuia trebuie să-și stabilească propriile motivații pentru solicitarea statutului de refugiat. Dacă acestora din urmă li se recunoaște statutul de refugiat, persoana exclusă nu se poate baza pe dreptul la reîntregire familială pentru a solicita protecție și ajutor în calitate de refugiat.
30. Clauzele de excludere se pot aplica și în situații de **flux masiv de persoane**, deși în practică, procedeul necesar al analizei individuale a cazurilor poate crea dificultăți practice și operaționale. Totuși, până la momentul în care un asemenea procedeu poate fi pus în aplicare, toate persoanele trebuie să primească protecție și asistență, fiind bineînțeles separate elementele armate de populația civilă refugiată.

III. ASPECTE PROCEDURALE

31. Date fiind consecințele grave ale excluderii, este esențial ca **garanții de siguranță** riguroase să fie integrate în procedura de determinare a excluderii. Deciziile de excludere trebuie în principiu să fie considerate în contextul **procedurii standard de determinare a statutului de refugiat**, și nu în procedura de admisibilitate sau cea accelerată, astfel încât o evaluare factuală și legală deplină a cazului să poată fi implementată. Natura excepțională a articolului 1F sugerează că, în general, clauzele de includere trebuie să fie luate în considerare înaintea celor de excludere, însă nu există o formulă rigidă în acest sens. Excluderea ar putea în mod excepțional să fie analizată fără să se facă trimitere în mod special la clauzele de includere (i) atunci când există o condamnare de către o curte penală Internațională; (ii) în cazurile în care există dovezi evidente și ușor accesibile cu privire la implicarea solicitantului în săvârșirea unei crime deosebit de grave, în mod special în cazurile care intră sub incidența articolului 1F lit c, și (iii) în faza de apel în cazurile unde excluderea este aspectul în cauză.
32. **Unități specializate pe clauze de excludere** în cadrul instituțiilor responsabile pentru determinarea statutului de refugiat ar putea fi înființate, pentru a face față cazurilor de excludere și pentru a asigura că aceste cazuri sunt rezolvate într-o procedură rapidă. Ar putea fi prudent să se întârzie deciziile de excludere până la finalizarea procedurilor penale interne, întrucât acestea ar putea avea implicații semnificative față de cererea de azil. În general, însă, cererea pentru acordarea statutului de refugiat ar trebui rezolvată printr-o decizie finală înainte de executarea oricărui ordin de extrădare.
33. **Confidențialitatea** cererii de azil trebuie respectată pe tot parcursul procedurii. În cazuri excepționale, contactul cu țara de origine ar putea fi justificat pe motive de apărare a securității naționale, însă chiar și atunci existența cererii de azil nu trebuie divulgată.
34. **Responsabilitatea pentru strângerea dovezilor** cu privire la excludere aparține statului (sau UNHCR), iar solicitantului trebuie să i se acorde beneficiul dubiului, ca în cazul tuturor procedurilor de determinare a statutului de refugiat. Totuși, în

cazul în care persoana care a fost condamnată de către o curte penală internațională, sau în cazul în care responsabilitatea individuală pentru acțiuni care dau naștere excluderii este presupusă, așa cum este specificat la paragraful 19 din aceste principii directoare, responsabilitatea pentru strângerea dovezilor este inversată, creându-se o prezumție atacabilă de excludere.

35. Pentru a respecta **standardul probei** specificat la articolul 1F, sunt necesare dovezi credibile și clare. Nu este necesar ca un solicitant să fi fost condamnat pentru o infracțiune și nici nu trebuie ca standardul probei conform dreptului penal să fie întrunit. Confesiunile și mărturiile martorilor, de exemplu, pot fi suficiente dacă sunt de încredere. Lipsa de cooperare din partea solicitantului nu justifică în sine stabilirea vinei pentru fapta care duce la excludere în absența unei dovezi clare și convingătoare. Considerarea excluderii poate totuși să fie irelevantă dacă refuzul cooperării duce la imposibilitatea stabilirii elementelor de bază în privința cererii de azil.
36. **Excluderea** nu trebuie să se bazeze pe **dovezi confidentiale** care nu pot fi atacate de persoana în cauză. În mod excepțional, dovezi anonime (cazuri în care sursa nu este divulgată) pot fi folosite, dar numai acolo unde acest lucru este absolut necesar pentru protejarea siguranței martorilor, iar posibilitatea solicitantului de azil de a ataca dovezile nu este prejudiciată în mod substanțial. Dovezile secrete sau dovezile discutate cu ușile închise (cazul în care și substanța dovezii nu este divulgată) nu trebuie să fie folosite ca bază pentru excludere. Acolo unde interesele de securitate națională sunt în joc, acestea pot fi protejate prin introducerea de prevederi procedurale care să respecte și drepturile solicitantului de azil la un proces adecvat.

UNHCRUnited Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

Distr. GENERAL

HCR/GIP/04/06

28 aprilie 2004

Original: limba engleză

6

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 6:

Cererile de azil pe motive de religie ce intră sub incidența articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau sub incidența Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați*, coroborat cu Articolul 35 al *Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și Articolul II al Protocolului din 1967*. Aceste Principii Directoare completează *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților* (reeditat, Geneva, ianuarie 1992). Acestea au la bază, printre altele, o masă rotundă organizată de UNHCR și Church World Service la Baltimore, Maryland, Statele Unite ale Americii, în octombrie 2002, precum și o analiză a practicii relevante a statelor și a dreptului internațional.

Principiile Directoare sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ NR. 6

Cererile de azil pe motive de religie ce intră sub incidența articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau sub incidența Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

I. INTRODUCERE

1. Cererile de azil pe motive de religie pot fi printre cele mai complexe. Factorii de decizie nu au avut întotdeauna o abordare consecventă, în special în aplicarea termenului „religie” din definiția refugiatului cuprinsă în Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, și deci în determinarea a ceea ce ar constitui „persecuție” în acest context. Solicitățile de azil pe motiv de religie se pot suprapune peste unul sau mai multe motive specificate în definiția refugiatului, sau, așa cum des se poate întâmpla, ele pot include și convertiri după plecare, constituind astfel solicitări *sur place*. Deși aceste îndrumări nu intenționează să enunțe o definiție perfectă a „religiei”, ele oferă însă factorilor de decizie parametri de ghidare care să le faciliteze, în astfel de cazuri, procesul de determinare a statutului de refugiat.
2. Dreptul la libertatea gândirii, a conștiinței și a religiei este unul dintre drepturile și libertățile fundamentale în dreptul internațional al drepturilor omului. În analiza cererilor pe motiv de religie, este deci folositor, printre altele, să se ia în considerare Articolul 18 al Declarației universale din 1948 a drepturilor omului („Declarația Universală”) și Articolele 18 și 27 ale Pactului internațional din 1966 cu privire la drepturile civile și politice („Pactul Internațional”). De altfel, sunt relevante de asemenea și Comentariile Generale emise de către Comitetul pentru Drepturile Omului⁶⁴, Declarația din 1981 de eliminare a tuturor formelor de intoleranță și discriminare pe motive de religie sau credință, Declarația din 1992 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice, precum și corpul de rapoarte al Raportorului Special pentru Intoleranța Religioasă⁶⁵. Aceste standarde internaționale referitoare la drepturile omului oferă indicii privind definirea termenului de „religie” și în contextul dreptului internațional privind refugiații, în raport cu care pot fi examinate acțiunile întreprinse de state de restricționare sau de interzicere a anumitor practici.

II. ANALIZA SUBSTANȚIALĂ

A. Definirea „religiei”

64 Vezi, în special, Comitetul pentru Drepturile Omului, Comentariul general nr. 22, adoptată la 20 iulie 1993, documentul ONU CCPR/C/21/Rev.1/ADD.4, 27 septembrie 1993.

65 Se găsesc la <http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/FramePage/intolerance+En?OpenDocument>. Instrumentele relevante includ Articolul 9 al Convenției Europene a Drepturilor Omului din 1950; Articolul 12 al Convenției americane din 1969 a drepturilor omului; articolul 8 al Cartei africane din 1981 a drepturilor omului și ale popoarelor.

3. Definiția refugiatului cuprinsă în articolul 1A(2) al Convenției din 1951, stipulează: «A. Pentru scopul prezentei convenții, termenul de refugiat se va aplica oricărei persoane care: (2) în urma [...] unor temeri justificate de a fi persecutat din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nicio cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită, ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă.
4. Lucrările pregătitoare ale Convenției din 1951 arată că persecuția pe motiv de religie a reprezentat o parte integrală și acceptată a definiției de refugiat pe parcursul procesului de redactare a acesteia. Totuși, nu a existat nicio încercare de a defini astfel termenul.⁶⁶ Nu există nicio definiție a „religiei” universal acceptată, dar instrumentele menționate în paragraful 2 în mod cert oferă informații referitoare la interpretarea termenului „religie” în contextul dreptului internațional al refugiaților. Utilizarea lui în Convenția din 1951 poate fi considerată ca făcând referire la libertatea de gândire, a conștiinței și a credinței⁶⁷. Precum notează Comitetul pentru Drepturile Omului, „religia” nu este „limitată... la religiile tradiționale sau la religii și credințe cu caracteristici instituționale sau cu caracteristici analoage acelorale ale religiilor tradiționale”⁶⁸. De asemenea, acoperă pe larg și acte de refuz de a respecta sau de nerespectare a unei religii sau de a avea anumite credințe religioase. Termenul însă nu este unul fără limite, dreptul internațional al drepturilor omului prevede un număr de limitări legale ale exercitării libertății religioase așa cum se subliniază mai detaliat în paragrafele 15-16 de mai jos.
5. Solicitățile bazate pe motive de „religie” pot include unul sau mai multe dintre elementele următoare:
 - a) religia ca și credință (incluzând și ateii);
 - b) religia ca identitate;
 - c) religia ca mod de viață.
6. „Credința”, în acest context, ar trebui interpretată în așa fel încât să includă credințele teiste, nonteiste și ateiste. Credințele pot lua forma convingerilor sau valorilor referitoare la realitatea divină sau ultimă, ori a destinului spiritual al umanității. Solicitanții pot fi considerați eretici, apostatici, schismatici, păgâni sau superstițioși chiar de către alți adepți ai propriei tradiții religioase și pot fi chiar persecutați pentru aceasta.
7. „Identitatea” este mai puțin o problemă de credință teologică și mai mult o problemă de apartenență la o comunitate care este legată de credințe, ritualuri,

66 O sursă-cheie în deliberarea statelor a fost definiția refugiatului dată de Constituția din 1946 a Organizației Internaționale pentru Refugiați (IRO). Aceasta i-a inclus pe cei care exprimau obiecții valabile împotriva întoarcerii datorate unei temeri de persecuție pe motive de „rasă, religie, naționalitate sau opinie politică”. (Un al cincilea motiv, apartenența la un anumit grup social, a fost inclus mai târziu în procesul de negocieri vizând Convenția din 1951.)

67 A se vedea, de asemenea, Manualul UNHCR referitor la proceduri și criterii de determinare a statutului de refugiat, 1979, Geneva, re-editat în 1992 (aici, „Manualul UNHCR”), paragraful 71.

68 Comitetul pentru Drepturile Omului, Comentariul general nr. 22, nota nr. 64 paragraful 2.

tradiții, etnicitate, naționalitate sau strămoși comuni. Un solicitant se poate identifica cu, poate avea un simț de apartenență la, sau poate fi identificat de către ceilalți ca aparținând unui grup particular sau unei comunități. În multe cazuri, persecutorii pot ținti grupuri religioase care sunt diferite de ale lor, datorită faptului că aceștia privesc identitatea religioasă a solicitanților ca pe o parte a amenințării la propria identitate sau legitimitate.

8. Pentru unele persoane, „religia” este un aspect vital al „modului de a trăi” și al modului în care ei relaționează, complet sau parțial, cu mediul extern. Religia acestora se poate manifesta în sine, prin activități precum ar fi purtarea de îmbrăcăminte distinctivă sau respectarea unor practici religioase speciale, inclusiv respectarea unor sărbători religioase sau a unor cerințe alimentare. Astfel de practici pot părea insignifiante pentru terți, dar pot fi esența religiei pentru adepții în cauză.
9. Stabilirea sincerității credinței, a identității și/sau a unui anumit mod de viață nu este în mod necesar relevantă în fiecare caz.⁶⁹ S-ar putea să nu fie neapărat necesar, de exemplu, pentru o persoană (sau pentru un grup) să declare că aparține unei religii, că este de o anumită credință religioasă sau că aderă la o anumită practică religioasă, atunci când persecutorul impută sau atribuie această religie, credință sau practică persoanei sau grupului. Așa cum se dezbate mai jos, în paragraful 31, nu este necesar ca solicitantul să știe sau să înțeleagă câtuși de puțin despre religie, atâta timp cât el sau ea a fost identificat de către ceilalți ca aparținând acelui grup, iar în consecință ajunge să se teamă de persecuție. O persoană (sau un grup) poate fi persecutată pe motiv de religie, chiar dacă persoana sau alți membri ai grupului neagă în mod hotărâtor că identitatea, credința și/sau modul lor de viață ar constitui o „religie”.
10. În mod similar, nașterea într-o anumită comunitate religioasă, sau o legătură strânsă între rasă și/sau etnie pe de o parte și religie pe de alta, poate exclude nevoia de a investiga adeziunea unui individ la o anumită credință sau buna-credință a unei pretenții de apartenență la o anumită comunitate, dacă aderența la acea religie este atribuită persoanei.

B. Temere bine întemeiată de persecuție

a) În general

11. Dreptul la libertatea religiei include și libertatea persoanei de a-și manifesta religia sau credința, fie în mod individual, fie în cadrul comunității alături de alte persoane, atât public, cât și privat, prin venerare, sărbătorire, practicare sau predicare.⁷⁰ Singurele circumstanțe în care această libertate poate fi restricționată sunt cele prevăzute de articolul 18(3) al Pactului internațional, așa cum sunt descrise mai jos, în paragrafele 15-16.
12. Persecuția pe motive de religie poate lua astfel mai multe forme. În funcție de circumstanțele particulare fiecărui caz în parte, incluzând aici și efectul avut asupra

⁶⁹ Pentru continuarea analizei în ceea ce privește problema credibilității, a se vedea paragrafele 28-33 de mai jos.

⁷⁰ A se vedea Declarația universală, articolul 18, și Pactul internațional, articolul 18(1).

persoanei în cauză, exemplele pot include interdicția de intrare într-o comunitate religioasă, venerarea în cadrul comunității împreună cu ceilalți membri în public sau în privat, instruirea religioasă sau măsuri serioase de discriminare impuse persoanelor din cauza practicării propriei religii, apartenenței la sau identificării cu o anumită comunitate religioasă, sau din cauza schimbării credinței.⁷¹ În același mod, în comunități în care există o religie dominantă sau în care există o corelație strânsă între stat și instituțiile religioase, discriminarea pe baza neaderării unui membru la religia dominantă sau la practicile acesteia poate evolua până la persecuție în unele cazuri.⁷² Persecuția poate fi interreligioasă (îndreptată împotriva adepților sau comunităților de alte credințe), intrareligioasă (în cadrul aceleiași religii, dar între diferite secte, sau între membrii aceleiași secte), sau o combinație a celor două tipuri.⁷³ Solicitantul poate aparține unei minorități sau unei majorități religioase. Solicitățile pe motive de religie pot fi depuse și de către persoane aflate în căsătorii cu religie mixtă.

13. Aplicând același standard ca și pentru celelalte motive specificate în Convenție, credința, identitatea sau modul de viață ținând de o anumită religie, pot fi considerate ca fiind atât de fundamentale pentru identitatea umană încât individul să nu trebuiască să fie obligat să le ascundă, să le schimbe sau să renunțe la ele pentru a putea evita persecuția.⁷⁴
14. Fiecare solicitare necesită analizarea pe fond a situației personale. Ariile relevante de interes includ profilul și experiențele personale ale solicitantului, credința, identitatea și/sau modul de viață religioase, cât de importante sunt acestea pentru solicitant, ce efect au restricțiile asupra persoanei, natura rolului și activităților sale în cadrul religiei, dacă aceste activități au fost sau pot fi aduse în atenția persecutorului și dacă acestea pot rezulta în tratament cu potențial de persecuție. În acest context, temerea bine întemeiată „nu trebuie să fie în mod necesar bazată pe experiența personală a solicitantului”. Ceea ce, de exemplu, s-a întâmplat unui prieten sau unei rude a solicitantului, altor membri ai aceluiași grup religios, adică altor persoane aflate în situații similare, „poate demonstra, de asemenea, că teama sa de a deveni mai devreme sau mai târziu o victimă a persecuției, este bine întemeiată”.⁷⁵ Simpla apartenență la o anumită comunitate religioasă nu este în mod normal suficientă pentru a justifica solicitarea statutului de refugiat. Așa cum este specificat în Manualul UNHCR, s-ar putea să existe circumstanțe speciale în care simpla apartenență la un grup este suficientă, în special atunci

71 *Manualul UNHCR*, nota nr. 4, paragraful 72.

72 În acest context, articolul 27 al Pactului internațional prevede: „statele în care există minorități etnice, religioase sau lingvistice, persoanele aparținând acestor minorități nu pot fi lipsite de dreptul de a avea, în comun cu ceilalți membri ai grupului lor, propria lor viață culturală, de a profesa sau practica propria religie sau de a-și folosi propria limbă.”

73 Raportul Interimar al Raportului Special pentru Intoleranță Religioasă, „Implementation of the Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination based on Religion or Belief”, UN doc. A/53/279, 24 august 1998, paragraful 129.

74 A se vedea, de asemenea, „Principii directe ale UNHCR privind protecția internațională: «Apartenența la un anumit grup social» în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților”, HCR/GIP/02/02, 7 mai 2002, paragraful 6. În mod similar, în cazurile de refugiu intern sau relocare internă, solicitantul nu trebuie obligat și nici nu trebuie așteptat din partea acestuia să-și suprimă opiniile religioase pentru a evita persecuția în zonele de relocare internă sau refugiu intern. A se vedea „Principii directe ale UNHCR privind protecția internațională: „Alternativa refugului intern sau relocării interne” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 referitor la statutul refugiaților”, HCR/GIP/03/04, 23 iulie 2003, paragrafele 19, 25.

75 *Manualul UNHCR*, nota 67, paragraful 73.

când se ia în calcul întreaga situație religioasă și politică a țării de origine, fapt ce poate indica un climat de reală insecuritate pentru membrii comunității religioase în cauză.⁷⁶

b) Restricții sau limitări ale exercitării libertății religioase

15. Articolul 18(3) al Pactului Internațional permite restricționări ale „libertății de manifestare a religiei sau credințelor unui individ” dacă aceste limitări „sunt prescrise de lege și sunt necesare pentru protejarea siguranței publice, ordinii, sănătății ori moralei sau a drepturilor și libertăților fundamentale ale celorlalți”. Așa cum specifică și Comitetul pentru Drepturile Omului: „Limitările pot fi aplicate doar pentru acele scopuri în vederea cărora au fost prevăzute, și trebuie să fie direct legate și proporționale cu nevoia specifică pentru care au fost introduse. Restricțiile nu pot fi impuse în scopuri discriminatorii sau aplicate în mod discriminatoriu.”⁷⁷ Așadar, analizarea cu atenție de ce și cum au fost impuse este necesară în evaluarea legitimității restricțiilor sau limitării în sine. Restricțiile și limitările permise pot include măsuri preventive împotriva activităților criminale (de exemplu, omuciderile rituale), sau a practicilor tradiționale periculoase, și/sau limitări ale practicilor religioase care afectează interesul superior al copilului, conform standardelor dreptului internațional. O altă restricție justificată, chiar necesară, poate face referire la incriminarea discursurilor de incitare la ură, inclusiv când sunt comise în numele religiei. Nu prezintă relevanță faptul că o restricție a exercitării libertății religioase are sprijinul majorității populației din țara de origine a solicitantului și/sau că este limitată la manifestarea unei religii în public.
16. În stabilirea considerentului dacă restricțiile sau limitările se ridică la nivel de persecuție, factorul de decizie trebuie nu numai să ia în considerare standardele internaționale ale drepturilor omului, incluzând aici limitările legale ale exercitării libertății religioase, ci și să evalueze amplitudinea restricțiilor și severitatea pedepselor în cazul nerespectării acestora. Importanța sau centralitatea practicii în cadrul religiei și/sau pentru individ personal este de asemenea relevantă. Factorul de decizie trebuie să analizeze cu atenție astfel de solicitări, având în vedere faptul că ceea ce poate părea trivial pentru un terț poate ocupa un loc central în cadrul credințelor solicitantului. Acolo unde practica restricționată nu este importantă pentru persoană, dar este importantă pentru religie, atunci posibilitatea ca aceasta să se ridice la nivelul de persecuție fără prezența unor factori adiționali, este una foarte scăzută. În mod contrar, practica religioasă restricționată poate să nu fie prea importantă pentru religie, dar poate avea o importanță deosebită pentru persoană, și ar putea astfel să reprezinte persecuție pe motive de conștiință sau credință proprie.

c) Discriminarea

17. Cererile pe motive religioase implică adeseori discriminarea.⁷⁸ Chiar dacă discriminarea pe motive religioase este interzisă de dreptul internațional al drepturilor omului, nu toate discriminările se ridică la nivelul necesar pentru a

⁷⁶ *Manualul UNHCR*, nota 67, paragraful 73

⁷⁷ A se vedea Comitetul pentru Drepturile Omului, Comentariul general nr. 22, nota nr. 64, paragraful 8.

⁷⁸ A se vedea în general, *Manualul UNHCR*, menționat anterior la nota 67 paragrafele 54-55.

obține recunoașterea statutului de refugiat. În vederea analizării unei cereri de azil trebuie făcută o distincție între discriminarea care duce doar la un tratament preferențial și discriminarea care devine persecuție deoarece, în tot sau în parte, aceasta restricționează sever drepturile fundamentale ale omului de care se bucură solicitantul. Exemple de discriminare care ajunge la persecuție includ, dar nu cu caracter limitativ, discriminarea care are drept consecințe un prejudiciu substanțial pentru persoana în cauză, cum ar fi restricțiile grave ale dreptului de a-și câștiga existența sau asupra accesului normal disponibil instituției de învățământ și/sau la serviciile de sănătate. Aceasta se poate întâmpla în cazul în care măsurile economice impuse „distrug existența economică” a unui anumit grup religios.⁷⁹

18. Existența unor legi discriminatorii nu ar trebui în mod normal să constituie o persecuție, dar poate fi un factor important, chiar indicativ, care trebuie luat în considerare. O evaluare a implementării acestor legi și a efectelor lor este în orice caz hotărâtoare în stabilirea persecuției. În mod similar, existența unei legislații, privind libertatea de religie, nu înseamnă că indivizii sunt protejați. În multe cazuri se poate ca o astfel de legislație să nu fie implementată în practică sau ca obiceiurile și tradiții, de exemplu, în practică să nu țină cont de aceasta.
19. Discriminarea poate lua forma unor restricții sau limitări ale credinței sau practicării religiei. Spre exemplu, restricțiile au inclus pedepse pentru convertirea la o credință diferită (apostazia) sau pentru prozelitism, ori pentru celebrarea anumitor sărbători caracteristice religiei respective. Înregistrarea obligatorie a grupurilor religioase și impunerea unor anumite reguli pentru a le restrânge exercitarea libertății de religie sau de convingere pot avea, de asemenea, un scop sau rezultate discriminatorii. Astfel de acțiuni sunt legitime doar dacă sunt „prevăzute în lege, obiective, rezonabile și transparente, și nu au drept scop sau rezultat discriminarea”.⁸⁰

d) Convertirea forțată

20. Convertirea forțată la o religie este o încălcare gravă a dreptului fundamental al omului de libertate a gândirii, conștiinței și religiei și adesea reprezintă componenta obiectivă a persecuției. Solicitantul va trebui totuși să demonstreze temerea subiectivă că acea convertire ar fi persecutorie asupra sa personal. În general aceasta s-ar rezolva dacă persoana are anumite convingeri sau o anumită credință sau un mod de viață legat de o religie diferită, sau dacă a ales să se disocieze de orice confesiune sau comunitate religioasă. În cazul în care solicitantul nu a avut o anumită convingere religioasă (incluzând ateismul), nicio identificare clară cu o anumită religie sau comunitate religioasă înainte de convertire sau de amenințarea cu convertirea, este necesar să se stabilească impactul unei asemenea convertiri asupra persoanei (de exemplu, poate fi un act fără efecte personale corelative).

e) Acceptarea sau conformarea forțată la practici religioase

⁷⁹ *Manualul UNHCR*, a se vedea nota 67, paragrafele 54 și 63.

⁸⁰ Raportorul Special pentru libertatea de religie sau de convingere, raportul interimar anexat notei către Secretarul General, „Eliminarea tuturor formelor de intoleranță religioasă”, documentul ONU. A/58/296, 19 august 2003, paragrafele 134-135.

21. Acceptarea forțată a unor practici religioase poate, spre exemplu, lua forma unei educații religioase obligatorii care este incompatibilă cu credințele religioase, identitatea sau stilul de viață al copilului sau al părinților săi. De asemenea, ar putea implica o obligație de a participa la ceremonii religioase sau a depune un jurământ de credință către un anumit simbol religios. Pentru a stabili dacă aceste constrângeri constituie persecuție, trebuie examinate politicile și actele pe care persoana sau grupul este forțat să le accepte, punctul până la care intră în contradicție cu credința, identitatea sau modul de viață al persoanei și pedeapsa pentru neacceptare. O astfel de acceptare forțată s-ar putea ridica la nivelul persecuției în momentul în care devine un obstacol intolerabil în calea propriilor credințe, propriei identități sau modului de viață și/sau consecința neacceptării constituie o pedeapsă disproporționată.
22. Acceptarea forțată poate implica, de asemenea, impunerea unui anumit cod penal sau civil menit a fi bazat pe o doctrină religioasă la care cei neimplicați pot obiecta. În cazul în care un astfel de cod conține garanții de fond sau procedurale discriminatorii și, în special, în cazul în care impune niveluri diferite de pedepsire pentru adepți și terți, acesta poate fi considerat persecutoriu. În cazurile în care legea impune pedepse disproporționate pentru încălcarea acesteia (spre exemplu, închisoare pentru blasfemie sau practicarea unei religii alternative ori pedeapsa cu moartea pentru adulter) indiferent dacă cei condamnați sunt sau nu adepți ai aceleiași religii va constitui persecuție. Aceste cazuri sunt mai dese acolo unde există o separare limitată sau deloc între stat și religie.
23. Un cod religios specific poate fi persecutoriu nu doar în cazul în care este impus celor neimplicați, dar și când se aplică disidenților din interior sau membrilor de aceeași credință. Intrarea în vigoare a legilor antiblasfemie, de exemplu, poate fi folosită adeseori pentru a suprima dezbateri religioase între adepții aceleiași religii și ar putea fi o persecuție pe motive religioase și/sau politice chiar dacă se aplică asupra adepților aceleiași religii.

C . Considerente speciale

a) Genul

24. O atenție specială trebuie acordată impactului genului asupra cererilor pe motive religioase ale refugiaților, deoarece femeile și bărbații pot avea moduri diferite de a se teme de sau a suferi persecuție din cauza religiei. În acest sens, impunerea purtării unor anumite haine, limitarea libertății de mișcare, practici tradiționale vătămătoare sau tratament inegal sau discriminatoriu, inclusiv supunerea la legi și/sau pedepse discriminatorii, pot fi relevante⁸¹. În unele țări, fete tinere sunt obligate în numele religiei să îndeplinească anumite sarcini tradiționale asemeni unor sclave și să asigure servicii sexuale pentru preoți sau pentru alți bărbați. De asemenea pot fi forțate să se căsătorească la o vârstă prematură, pot fi pedepsite pentru crime de onoare comise în numele religiei sau pot fi victime ale unor mutilări genitale pe motive religioase. Altele sunt oferite divinităților și ulterior cumpărate de indivizi care cred că astfel le vor fi împlinite anumite dorințe. În

⁸¹ Pentru mai multe informații, vezi UNHCR „Principii Directoare privind protecția internațională: Persecuția pe motive de gen în contextul articolului 1 A(2) din Convenția din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul de refugiat”, HCR/GIP/02/01, 7 mai 2002, în special paragrafele 25-26.

anumite comunități, femeile sunt în continuare considerate „vrăjitoare” și sunt ucise prin ardere sau lovituri cu pietre⁸². Aceste practici pot fi iertate din punct de vedere cultural în comunitatea de origine a solicitantului, dar totuși pot constitui persecuție. Mai mult, persoanele pot fi persecutate din cauza căsătoriei sau relației cu o persoană care aparține altei religii. În situația în care, din cauza genului solicitantului, reprezentanții statului nu doresc sau sunt în imposibilitatea de a proteja persoana în cauză de acest tratament, situația nu trebuie privită ca un conflict privat, ci trebuie considerată un motiv întemeiat pentru acordarea statutului de refugiat.

b) Obiecțiuni bazate pe motive de conștiință

25. Un număr de credințe religioase și secte aparținând unor anumite religii au drept principiu de bază neparticiparea la serviciul militar și un număr important de solicitanți cer protecție pe baza refuzului de a îndeplini serviciul militar. În țări unde serviciul militar este obligatoriu, neîndeplinirea acestuia constituie infracțiune și în mod frecvent este pedepsită prin lege. De asemenea, indiferent dacă serviciul militar este obligatoriu sau nu, dezertarea reprezintă în mod invariabil infracțiune⁸³.
26. În situația în care serviciul militar este obligatoriu, statutul de refugiat poate fi stabilit dacă refuzul de a face serviciul militar este bazat pe convingeri religioase, morale sau politice veritabile, sau pe motive valide de conștiință⁸⁴. Astfel de cereri subliniază distincția dintre persecuție și acuzare. Acuzarea și pedeapsa ulterioară, conform unei legi general aplicabile, nu sunt neapărat considerate persecuție⁸⁵, chiar dacă există unele excepții de la această regulă. În cazurile obiecțiunilor bazate pe motive de conștiință, o lege de aplicabilitate generală poate fi considerată persecuție, în funcție de circumstanțe – spre exemplu, în situația în care are impactul diferit asupra unor anumite grupuri, când este aplicată în mod discriminatoriu sau când pedeapsa în sine este excesivă sau în mod disproporționat severă, ori în mod rezonabil este de așteptat ca serviciul militar să nu poată fi îndeplinit de persoana respectivă din cauza credințelor sale religioase oneste. Când există alternative la serviciul militar, precum serviciul în favoarea comunității, în mod normal nu ar trebui să existe motive pentru o astfel de cerere. Unele forme ale serviciului în folosul comunității pot fi excesiv de împovăraătoare, încât să constituie o formă de pedeapsă, sau îndeplinirea serviciului să implice realizarea unor sarcini care intră în contradicție cu credințele religioase ale solicitantului. În plus, solicitantul poate demonstra că există motive

82 Pentru descrierea acestor practici, vezi „Integrarea drepturilor omului pentru femei și violența pe motive de gen împotriva femeilor, Raportul Raportorului Special privind violența împotriva femeilor, cauze și consecințe, dna Radika Coomaraswamy, depus în conformitate cu Rezoluția 2001/49 a Comisiei pentru Drepturile Omului, Practici culturale violente în familie împotriva femeilor”, E/CN.4/2002/83, 31 ianuarie 2002, disponibil la [http://www.unhchr.ch/huridoca/huridoca.nsf/0/42E719FAE543562C1256BA7004E963C/\\$File/G0210428.doc?OpenElement](http://www.unhchr.ch/huridoca/huridoca.nsf/0/42E719FAE543562C1256BA7004E963C/$File/G0210428.doc?OpenElement); „Drepturi civile și politice și, în special, intoleranța religioasă”, raport depus de dl. Abdelfattah Amor, Raportor Special, conform Rezoluției 2001/42 a Comisiei pentru Drepturile Omului, Apendix: „Studiu privind libertatea religioasă și de convingere și condiția femeii cu privire la religie și tradiții”, E/CN.4/2002/73/Add.2, 5 aprilie 2002, disponibil (numai în franceză) la <http://www.unhchr.ch/huridoca/huridoca.nsf/2848af408d01ec0ac1256609004e770b/9fa99a4d3f9eade5c1256b9e00510d71?OpenDocument&Highlight=2,E%2FCN.4%F2002%F73%2FAdd.2>

83 Vezi, în general, *Manualul UNHCR*, nota 67 de mai sus, paragrafele 167-74.

84 *Manualul UNHCR*, nota 67 de mai sus, paragraful 170.

85 *Manualul UNHCR*, nota 67 de mai sus, paragrafele 55-60.

pentru o cerere de determinare a statutului de refugiat, când refuzul de a face serviciul militar nu este determinat de vreo sancțiune dură, dar persoana are o temere bine întemeiată de hărțuire, discriminare sau violență gravă din partea altor persoane (spre exemplu soldați, autorități locale sau vecini) pentru refuzul său de a face serviciul militar.

III. ASPECTE PROCEDURALE

a) Informații generale

27. Considerentele următoare au o relevanță deosebită în examinarea cererilor de azil din motive religioase:
 - a) Practicile, tradițiile și credințele religioase pot fi complexe și pot varia de la o credință religioasă sau de la o sectă la alta, de la o țară la alta sau de la o regiune la alta. Din acest motiv, sunt necesare informații de încredere, precise, actualizate, caracteristice unei anumite țări sau regiuni sau unei secte sau credințe.
 - b) Determinarea statutului de refugiat pe motive religioase poate fi făcută cu ajutorul unor experți independenți care să dețină cunoștințe *particularizate* despre țara, regiunea sau contextul în care a fost formulată cererea în mod particular și/sau folosind mărturii coroborate ale altor adepți ai aceleiași credințe.
 - c) Factorii de decizie trebuie să fie obiectivi și să nu hotărască doar pe baza propriilor experiențe, chiar dacă sunt adepți ai aceleiași religii ca și solicitantul de azil. Trebuie evitate presupuneri generale despre o anumită religie sau adepții ei.
 - d) În soluționarea cererilor bazate pe motive religioase, factorii de decizie trebuie să țină cont de frecvențele interacțiuni între religie și gen, rasă, cultură, etnie, norme culturale, identitate, mod de viață și alți factori.
 - e) În selecția interviuatorilor și a interpreților trebuie să fie luate în considerare orice aspecte culturale, religioase sau de gen care ar putea constitui un obstacol în comunicare⁸⁶.
 - f) Interviuatorii trebuie să ia în considerare posibilitatea ca interpretul să fie părtinitor, să aibă prejudecăți legate de motivele solicitantului fie din cauză că împărtășește aceeași religie sau nu, fie orice altă potențială temere a solicitantului, lucru care i-ar afecta mărturia. Cum este valabil în cazul tuturor cererilor de azil, este deosebit de important ca interpreții să aibă cunoștință de terminologia relevantă.

Credibilitatea

28. Credibilitatea este un element central în analizarea cererilor de azil pe motive de religie. Deși pentru factorii de decizie este mai ușor ca în timpul cercetării și pregătirii să aibă o listă cu anumite aspecte ce trebuie acoperite pe parcursul interviului, examinarea sau testarea extensivă a dogmelor și a cunoștințelor despre religia solicitantului nu este neapărat necesară sau utilă. În orice caz, testarea cunoștințelor trebuie să aibă în vedere circumstanțele individuale, în special, deoarece cunoștințele despre o anumită religie pot varia considerabil în funcție de starea socială, economică și educațională a persoanei, precum și de vârsta și sexul acesteia.

⁸⁶ Vezi, de asemenea, *UNHCR, Principii Directoare privind persecuția pe motive de gen*, nota nr. 81 de mai sus.

29. Experiența a demonstrat că este mai eficient să folosești varianta bazată pe narațiunea solicitantului în interviu, incluzând întrebări deschise, care permit solicitantului să explice semnificația din punct de vedere personal a religiei pentru el, practicile la care a participat (sau pe care s-a temut să le practice de frica persecuției) sau să explice alți factori relevanți pentru argumentarea temerii sale de a fi persecutat. Obținerea informațiilor despre experiențele sale individuale se poate face cerând solicitantului să descrie în detaliu cum a devenit adept al religiei respective, locul și modalitatea de închinare, ritualurile la care a participat, semnificația religiei respective pentru solicitant sau valorile pe care persoana credea că le expune religia respectivă. De exemplu, persoana poate să nu fie capabilă să spună Cele Zece Porunci sau să numească Cei Doisprezece Preoți Musulmani, dar poate fi capabil să indice o înțelegere a principiilor de bază ale religiei sale în general. Obținerea informațiilor legate de identitatea religioasă sau ca mod de viață a solicitantului poate fi mai potrivită și folositoare, și chiar necesară. Uneori, cunoștințele detaliate ale solicitantului despre religia respectivă nu corespund unei sincerități a credinței.
30. După cum este menționat în paragraful 9, indivizii pot fi persecutați din motive religioase chiar dacă le-au fost aduse la cunoștință în mică măsură sau deloc principiile și practicile religiei respective. O lipsă a cunoștințelor poate fi explicată printr-o cercetare mai amănunțită a practicilor religioase în regiunea în discuție sau prin înțelegerea aspectelor subiective și personale ale cazului solicitantului. De exemplu, gradul de represiune a unui grup religios în societate poate restricționa capacitatea unui individ de a studia și practica religia sa. Chiar și în cazul în care individul are posibilitatea de a primi educație religioasă într-un mediu ostil, se poate că aceia care îl învață să nu aibă calificarea necesară. Femeilor, în special, le este interzis accesul la educație religioasă. Indivizii aflați în comunități izolate din punct de vedere geografic pot adera la o anumită religie și astfel să înfrunte persecuția fără să dețină informații despre practicile sale formale. De-a lungul timpului, comunitățile pot adapta anumite practici religioase sau credințe pentru a servi nevoilor lor, sau pot să le combine cu practici și credințe mai tradiționale, în special în cazul în care religia a apărut pe fondul unei tradiții existente timp îndelungat. De exemplu, solicitantul poate să nu facă diferența între practicile creștine și cele animiste.
31. Cunoștințe mai puțin formale pot fi cerute de la o persoană care aparține unei anumite religii prin naștere, și care nu a practicat-o în mod constant. Niciun fel de cunoștințe nu sunt cerute în cazul în care o anumită credință sau adeziune la o religie i-a fost imputată sau atribuită solicitantului de azil.
32. O gamă mai largă de cunoștințe se așteaptă a fi deținute de indivizi care susțin că sunt lideri religioși și care au fost instruiți în mod substanțial în domeniul respectiv. Nu este necesar ca o asemenea învățare sau pregătire să fie conformă în totalitate cu standardele testate obiectiv, întrucât sistemul de învățare poate varia de la o țară la alta, de la o regiune la alta, dar unele clarificări privind rolul lor și semnificația unor anumite practici sau ritualuri ar fi relevante. Chiar și solicitanții cu un nivel înalt de școlarizare și educație în ceea ce privește religia lor pot să nu cunoască anumite practici și învățături de natură mai complexă, formală sau obscură.
33. Interviuri ulterioare și suplimentare pot fi solicitate în cazul în care anumite afirmații sau cereri făcute de solicitant sunt incompatibile cu declarațiile anterioare sau cu unele semnificații generale ale practicilor religioase ale celorlalți membri ai religiei din regiunea sau zona respectivă. Solicitanților le trebuie acordată șansa de a explica discrepanțele sau neconcordanțele din declarațiile lor.

c) Convertirea după plecare

34. În cazul în care indivizii se convertesc la o altă religie după plecarea din țara de origine, aceasta poate avea ca efect depunerea unei cereri de acordare a protecției *sur place*⁸⁷. În astfel de situații, preocupările privind credibilitatea solicitantului tind să crească și este necesară o examinarea și în profunzime a circumstanțelor și autenticității convertirii. Printre elementele pe care factorii de decizie trebuie să le evalueze se găsesc natura și legătura între convingerile religioase avute în țara de origine și cele din prezent, orice nemulțumire creată de religia din țara de origine, de exemplu din cauza poziției lor privind problemele de gen sau orientarea sexuală, modul în care solicitantul a aflat despre noua religie în țara de azil, experiența sa privind această religie, starea sa psihică și existența unor dovezi coroborate cu privire la implicarea și apartenența la noua religie.
35. Atât circumstanțele specifice din țara de azil, cât și cazul individual pot justifica un studiu suplimentar al unor anumite cereri. În cazurile în care, spre exemplu, convertiri organizate sunt desfășurate sistematic de grupuri religioase locale din țara de azil, cu scopul de a permite solicitanților să aibă acces la opțiuni de relocare, și/sau învățarea, îndrumarea solicitanților este un lucru obișnuit, testarea cunoștințelor are o valoare restrânsă. Mai degrabă, intervievatorul trebuie să pună întrebări deschise și să încerce să obțină informații despre motivațiile convertirii și despre efectele acesteia asupra vieții solicitantului. Rămâne oricum testul dacă solicitantul are o teamă bine întemeiată de persecuției pe un temei din Convenție, dacă este returnat. Prin urmare, ar trebui să se țină seama dacă această convertire a ajuns la cunoștința autorităților din țara de origine și de modul în care ar fi privită această convertire de autoritățile respective⁸⁸. Sunt necesare informații despre țara de origine pentru a stabili dacă teama de persecuție este întemeiată din punct de vedere obiectiv.
36. Așa-numitele activități de „interes propriu” nu creează o teamă de persecuție bine întemeiată pe unul din motivele din Convenție în țara de origine a solicitantului, dacă natura oportunistă a acestor activități este evidentă pentru toți, incluzând autoritățile de acolo, și nu vor fi consecințe negative grave în cazul întoarcerii persoanei în cauză. În toate situațiile, trebuie totuși luate în considerare consecințele întoarcerii în țara de origine și orice vătămare posibilă care ar putea justifica acordarea statutului de refugiat sau oricărei alte forme de protecție. În cazul în care cererea este găsită a fi întemeiată pe „interes propriu”, dar solicitantul are o temere bine întemeiată de persecuție în cazul returnării în țara de origine, este necesară acordarea protecției internaționale. În situații în care natura oportunistă a actului este evidentă, acest fapt ar putea cântări considerabil în evaluarea potențialelor soluții durabile care sunt disponibile în astfel de cazuri, precum și, spre exemplu, în evaluarea tipului de rezidență.

87 O astfel de cerere poate apărea și când solicitantul se căsătorește cu cineva cu o altă religie în țara de azil, sau își educă copiii în acea altă religie acolo, iar țara de origine va utiliza acest fapt ca motiv de persecuție.

88 Vezi *Manualul UNHCR*, nota 67 de mai sus, paragraful 96.

UNHCRUnited Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

Distr. GENERAL

HCR/GIP/06/07

1 aprilie 2006

Original: limba engleză

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 7:

7

Aplicarea articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților în raport cu victimele traficului de ființe umane și persoanele expuse riscului de a fi traficate

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați*, coroborat cu articolul 35 al *Convenției din 1951 privind statutul refugiaților* și articolul II al *Protocolului din 1967*. Aceste Principii Directoare completează *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților* (reeditat, Geneva, ianuarie 1992). În plus, acestea trebuie coroborate cu Principiile Directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen în contextul Articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților (HCR/GIP/02/01) și cele privind "apartenența la un anumit grup social" în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților (HCR/GIP/02/02), ambele din 7 mai 2002.

Principiile Directoare sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ NR. 7

Aplicarea articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților în raport cu victimele traficului de ființe umane și persoanele expuse riscului de a fi traficate

I. INTRODUCERE

1. Traficul de persoane, al cărui obiectiv principal este obținerea de profit prin exploatarea ființelor umane, este interzis de dreptul internațional și incriminat în legislația unui număr tot mai mare de state. Cu toate că gama actelor incluse în definiția traficului variază de la o jurisdicție națională la alta, statele au răspunderea de a combate traficul și de a proteja și asista victimele traficului.
2. Problema traficului a atras substanțial atenția în ultimii ani, dar nu este un fenomen modern. Numeroase instrumente juridice, începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea, au căutat să abordeze diversele forme și manifestări ale traficului.⁸⁹ Aceste instrumente rămân în vigoare și sunt relevante pentru înțelegerea contemporană a traficului și a celor mai bune metode pentru combaterea lui. Protocolul din 2000 pentru prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special de femei și copii (denumit în continuare „Protocolul privind traficul”)⁹⁰, completând Convenția din 2000 a Organizației Națiunilor Unite împotriva crimei organizate transnaționale (denumită în continuare „Convenția împotriva criminalității transnaționale”)⁹¹ oferă o definiție internațională a traficului. Aceasta reprezintă un pas înainte esențial în eforturile depuse pentru combaterea traficului și pentru asigurarea respectului deplin al drepturilor indivizilor afectați de trafic.
3. Traficul în contextul comerțului sexual este foarte bine documentat și afectează în principal femei și copii care sunt forțați să se prostitueze sau sunt supuși altor forme de exploatare sexuală.⁹² Traficul însă nu se limitează la comerțul sexual sau la femei. Include, de asemenea, ca minim, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile similare sclaviei, servitutea sau prelevarea organelor.⁹³ În funcție de circumstanțe, traficul poate constitui o crimă împotriva umanității și, într-un conflict

89 S-a estimat că, între anii 1815 și 1957, aproximativ 300 de acorduri internaționale au fost adoptate pentru desființarea sclaviei în diversele ei forme, inclusiv, de exemplu, Convenția internațională din 1910 pentru desființarea traficului cu sclavi albi, Declarația din 1915 referitoare la abolirea universală a comerțului cu sclavi, Convenția din 1926 privind sclavia, Convenția din 1949 pentru desființarea traficului de persoane și a exploatarei prostituției altora și Convenția adițională din 1956 privind abolirea sclaviei, comerțului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor similare cu sclavia.

90 Intrat în vigoare pe 25 decembrie 2003.

91 Intrată în vigoare pe 29 septembrie 2003.

92 Luând în considerare faptul că majoritatea victimelor traficului sunt femei sau fete, sexul este un factor relevant în evaluarea solicitărilor lor pentru obținerea statutului de refugiat. Vezi mai departe, UNHCR, „Principii directoare privind protecția internațională: persecuția pe motive de gen în contextul articolului 1A(2) din Convenția din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților” (denumite în continuare „Principii directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen”), HCR/GIP/02/01, 7 mai 2002, paragraful 2.

93 Vezi articolul 3(a) al Protocolului privind traficul, menționat în paragraful 8 de mai jos.

armat, crimă de război.⁹⁴ O trăsătură comună a tuturor formelor de trafic este că victimele sunt tratate ca marfă, se află în „proprietatea” traficantilor, cu foarte puțină considerație pentru drepturile și demnitatea lor umane.

4. În unele aspecte, traficul de persoane se aseamănă cu introducerea ilegală de migranți, care face obiectul unui alt Protocol la Convenția împotriva criminalității transnaționale.⁹⁵ Ca și traficul, introducerea ilegală de migranți are loc deseori în condiții periculoase și/sau degradante, implicând abuzuri față de drepturilor omului. Cu toate acestea este, în esență, un act voluntar care implică plata unui tarif celui care efectuează contrabanda pentru a furniza un anumit serviciu. Relația dintre migrant și contrabandist se termină fie la sosirea migrantului la destinație, fie în momentul în care individul este abandonat pe drum. Victimele traficului se disting de migranții introduși ilegal, din cauza naturii prelungite a exploatării pe care o suferă, care include abuzuri grave și continue ale drepturilor lor din partea traficantilor. Bandele de contrabandiști și de traficanti, cu toate acestea, sunt deseori strâns legate, ambele profitând de vulnerabilitățile celor care caută protecție internațională sau acces la piețele de muncă din străinătate. Migranții ilegali care se bazează pe serviciile contrabandiștilor pe care i-au angajat voluntar pot ajunge și ei victime ale traficului, dacă serviciile pe care le-au căutat inițial se metamorfozează în scenarii de trafic abuziv și exploator.
5. Implicarea UNHCR în problema traficului are, în esență, două aspecte. În primul rând, Biroul are răspunderea de a se asigura că refugiații, solicitanții de azil, persoane strămutate în interiorul țării (PSI), apatrizii și alte persoane de interes nu devin victimele traficului. În al doilea rând, Biroul are răspunderea de a se asigura că indivizii care au fost supuși traficului și care se tem de persecuție la revenirea în țara lor de origine sau indivizii cărora le este teamă de a fi supuși traficului, a căror solicitare de protecție internațională se încadrează în definiția refugiatului inclusă în Convenția din 1951 și/sau Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților (denumită în continuare „Convenția din 1951”) sunt recunoscuți ca refugiați și li se acordă protecția internațională corespunzătoare.
6. Nu toate victimele sau victimele potențiale ale traficului se încadrează în definiția refugiatului. Pentru ca cineva să fie recunoscut ca refugiat, trebuie îndeplinite toate elementele definiției refugiatului. Aceste principii directoare au scopul de a oferi îndrumare în aplicarea articolului 1A(2) din Convenția din 1951 victimelor sau victimelor potențiale ale traficului. De asemenea, se referă la problemele legate de victimele traficului care apar în contextul Convenției din 1954 privind statutul apatrizilor și al Convenției din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie. Protecția victimelor sau a victimelor potențiale al traficului cum este stabilită în aceste principii directoare este suplimentară și distinctă față de protecția luată în considerare în partea a II-a a Protocolului privind traficul.⁹⁶

94 Vezi, de exemplu, articolele 7(1)(c), 7(1)(g), 7(2)(c) și 8(2)(xxii) ale Statutului din 1998 al Curții Penale Internaționale, A/CONF.183/9, care se referă expres la „subjugare”, „sclavie sexuală” și „prostituție silită” ca fiind crime împotriva umanității și crime de război.

95 Protocolul din 2000 împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare (intrat în vigoare pe 28 ianuarie 2004).

96 Partea a II-a a Protocolului privind traficul se referă la protecția victimelor traficului. Acoperă probleme precum asigurarea protecției confidențialității și identității victimelor; oferirea către victime a informațiilor legate de procedurile administrative și judiciare relevante, precum și asistență pentru a le permite să-și prezinte opiniile și preocupările în fazele corespunzătoare ale procedurilor penale împotriva inculpaților; oferirea de sprijin victimelor în vederea recuperării fizice, psihologice și sociale; permiterea victimelor să rămână pe teritoriul temporar sau permanent; repatrierea victimelor luând în considerare siguranța lor; și alte măsuri.

II. ANALIZA PE FOND

a) Probleme de definiții

7. Funcția primară a Convenției împotriva criminalității transnaționale și a Protocoloalelor adiționale împotriva traficului și de persoane și a traficului ilegal de migranți este controlul criminalității. Acestea caută să definească activitățile criminale și să călăuzească statele în combaterea lor prin cele mai bune metode. Ele oferă totuși o orientare utilă asupra unor aspecte ale protecției victimelor și astfel constituie un punct de pornire util pentru orice analiză a necesității protecției internaționale rezultate în urma traficului.

8. Articolul 3 al Protocolului privind traficul stipulează:
„În sensul acestui Protocol:
 - a) „Traficul de persoane” înseamnă recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor, prin intermediul amenințărilor sau utilizării forței sau a altor forme de constrângere, al răpirii, fraudei, înșelării, abuzului de putere sau al unei poziții de vulnerabilitate sau al efectuării sau primirii plăților sau beneficiilor pentru a obține consimțământul unei persoane care are control asupra altei persoane, în scopul exploatarei. Exploatarea va include cel puțin exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile similare sclaviei, servitutea și prelevarea de organe;
 - b) consimțământul unei victime a traficului de persoane la exploatarea intenționată menționată la litera (a) al acestui articol nu este relevant în cazurile în care s-au folosit oricare din metodele de la litera (a);
 - c) recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil în scopul exploatarei este considerată, trafic de persoane, chiar dacă nu implică niciuna din metodele stipulate în alineatul (a) al acestui articol;
 - d) „Copil” înseamnă orice persoană cu vârsta sub 18 ani.”

9. Protocolul privind traficul definește astfel traficul prin trei seturi de elemente esențiale și interconectate:
Actul: recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor;
Metodele: prin amenințări sau utilizarea forței sau a altor forme de constrângere, a răpirii, fraudei, înșelăciunii, abuzului de putere sau a unei poziții de vulnerabilitate sau prin acordarea sau primirea de plăți sau beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care are control asupra victimei;
Scopul: exploatarea victimei, inclusiv, cel puțin, exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau servicii forțate, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute și prelevare de organe.⁹⁷

97 În sensul acestor principii directoare, definiția din Protocolul privind traficul este utilizată deoarece reprezintă consensul prezent internațional cu privire la semnificația traficului. Pentru înțelegerea deplină a termenilor juridici utilizați în definiția din Protocol, este totuși necesară trimiterea și la alte instrumente juridice, de exemplu, la un număr de Convenții ale Organizației Internaționale a Muncii, inclusiv Convenția nr. 29 din 1930 privind munca forțată sau obligatorie, Convenția nr. 105 din 1957 privind abolirea muncii forțate, Convenția nr. 143 din 1975 privind muncitorii migranți (Prevederi suplimentare) și Convenția nr. 182 din 1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor. La acestea se face referire în primul raport al Raportorului special cu privire la traficul de persoane, în special de femei și copii, dna Sigma Huda, E/CN.4/2005/71, 22 decembrie 2004, paragraful 22. Al doilea raport al acesteia, intitulat „Integrarea drepturilor omului pentru femei și o perspectivă a genului”, E/CN.4/2006/62, 20 februarie 2006, abordează aceeași problemă mai detaliat în paragrafele 31-45. Raportorul special a fost numit în 2004 în conformitate cu crearea unui nou mandat de către a 60-a Sesiune a Comisiei pentru Drepturile Omului (Rezoluția 2004/110).

10. Un aspect important al acestei definiții este reprezentat de înțelegerea traficului ca un proces care cuprinde un număr de acțiuni legate între ele, în locul unei singure acțiuni la un moment dat. Odată ce se asigură controlul inițial, victimele sunt de regulă mutate într-un loc unde există o piață pentru serviciile lor, deseori unde nu au cunoștințe în materie de limbă și alte cunoștințe care le-ar putea permite să ceară ajutor. În timp ce toate aceste acțiuni pot avea loc fără să se depășească granițele unei țări,⁹⁸ ele pot avea loc și peste granițe, recrutarea având loc într-o țară și acțiunea de primire a victimei și exploatarea acesteia având loc în alta. Fie că se trece sau nu o graniță internațională, intenția exploatarei individului în cauză stă la baza întregului proces.
11. Articolul 3 al Protocolului privind traficul stipulează că oriunde se utilizează oricare din metodele prevăzute în definiție, consimțământul victimei la exploatarea intenționată nu este relevant.⁹⁹ Atunci când victima este un copil,¹⁰⁰ problema consimțământului este și mai puțin relevantă, deoarece orice recrutare, transport, transfer, adăpostire sau primire a copiilor în scopul exploatarei este o formă de trafic, indiferent de metodele utilizate.
12. Unele victime sau victime potențiale ale traficului pot fi cuprinse în definiția refugiatului inclusă în articolul 1A(2) din Convenția din 1951 și, astfel, pot avea dreptul la protecția internațională a refugiaților. O astfel de posibilitate nu este mai puțin implicită în clauza de salvagardare cuprinsă în articolul 14 al Protocolului privind traficul, care stipulează:
 1. Niciuna dintre prevederile acestui Protocol nu afectează drepturile, obligațiile și responsabilitățile statelor și persoanelor prevăzute în dreptul internațional, inclusiv în dreptul umanitar internațional și dreptul internațional al drepturilor omului și, mai ales, dacă este cazul, în Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților și principiul nereturnării pe care acestea îl conțin.¹⁰¹
 2. Măsurile prevăzute în acest Protocol sunt interpretate și aplicate într-un mod care nu este discriminatoriu față de persoane pe baza faptului că ele sunt victime ale traficului de persoane. Interpretarea și aplicarea acelor măsuri sunt în conformitate cu principiile de nediscriminare recunoscute la nivel internațional.

98 Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, deschisă spre semnare în mai 2005, abordează în mod direct problema traficului în interiorul granițelor naționale.

99 Articolul 3(b) al Protocolului privind traficul. Vezi și al doilea raport al Raportorului special pentru traficul de persoane, menționat mai sus la nota de subsol 97, paragrafele 37-43 privind „nerelevanța consimțământului”.

100 Articolul 3(c) al Protocolului privind traficul respectă Convenția din 1989 privind drepturile copilului, care definește copilul ca fiind „orice persoană sub vârsta de 18 ani.”

101 Agenda pentru protecție, A/AC.96/965/Add.1, 2002, scopul 2, obiectivul 2, solicită statelor să se asigure că sistemele lor de azil sunt deschise la primirea cererilor de la victime individuale ale traficului. Această interpretare a clauzei de salvagardare a articolului 14 ca impunere asupra statelor a unei obligații de a considera necesitățile de protecție internațională ale victimelor traficului este întărită de paragraful 377 al Raportului explicativ care însoțește Convenția Consiliului Europei. Acesta prevede în raport cu articolul 40 al acelei Convenții: Faptul de a fi o victimă a traficului de ființe umane nu poate exclude dreptul persoanelor de a solicita și a se bucura de azil și părțile se vor asigura că victimele traficului au acces adecvat la proceduri de azil corecte și eficiente. Părțile vor lua, de asemenea, orice măsuri sunt necesare pentru a asigura respectarea deplină a principiului nereturnării. În plus, „Principiile recomandate și ghidul privind drepturile omului și traficul cu persoane” ale Biroului Înaltului Comisar al Drepturilor Omului (OHCHR) prezentate Consiliului Economic și Social ca anexă la raportul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, E/2002/68/Add. 1, 20 mai 2002, disponibil la www.ohchr.org/english/about/publications/docs/trafficking.doc, abordează în norma 2.7 importanța asigurării faptului că procedurile și procesele să fie funcționale pentru luarea în considerare a cererilor de azil din partea persoanelor supuse traficului (și pentru solicitanții de azil introduși ilegal) și că se respectă și susține principiul nereturnării permanent.

13. O cerere pentru protecție internațională prezentată de către o victimă sau o victimă potențială a traficului poate apărea într-un număr de circumstanțe distincte. Victima poate să fi fost traficată în străinătate, poate să fi scăpat de cei ce au traficat-o și poate cere protecția statului în care se află în momentul de față. Victima poate să fi fost traficată pe teritoriul național, poate să fi scăpat de cei care au traficat-o și să fi fugit în străinătate în căutarea protecției internaționale. Persoana în cauză poate să nu fi fost traficată, dar să se teamă că ar putea cădea victimă a traficului și poate să fi fugit în străinătate în căutarea protecției internaționale. În toate aceste cazuri, trebuie să se constate că persoana în cauză are „o temere bine întemeiată de persecuție” legată de una sau mai multe din motivele enunțate în Convenție, pentru a putea fi recunoscută ca refugiat.

b) Temerea bine întemeiată de persecuție

14. Ceea ce constituie o temere bine întemeiată de persecuție va depinde de circumstanțele particulare ale fiecărui caz.¹⁰² Se poate considera că persecuția implică încălcări grave ale drepturilor omului, inclusiv amenințări la adresa vieții sau libertății, precum și alte forme de prejudicii grave sau situații periculoase intolerabile, cum se constată în funcție de opiniile, sentimentele și profilul psihologic al solicitantului de azil.
15. În această privință, evoluția dreptului internațional în incriminarea traficului poate ajuta factorii de decizie să determine natura persecutorie a diverselor acte asociate cu traficul. Cererile de azil depuse de victimele traficului sau de victimele potențiale ale traficului trebuie astfel examinate în detaliu pentru a se stabili dacă vătămarea de care se tem, ca rezultat al experienței traficului sau ca rezultat al anticipării sale constituie persecuție în cazul individual. Inerente în experiențele legate de trafic sunt formele grave de exploatare cum ar fi răpirea, încarcerarea, violul, sclavia sexuală, prostituția silită, munca forțată, prelevarea de organe, bătăile fizice, înfometarea, lipsirea de tratament medical. Astfel de acte constituie încălcări grave ale drepturilor omului, care vor echivala în general cu persecuția.
16. În cazurile în care experiența de trafic a solicitantului de azil se determină a fi o experiență unică din trecut, care este puțin probabil să se repete, s-ar putea să fie adecvat totuși ca individul în cauză să fie recunoscut ca refugiat dacă există motive serioase, rezultate din persecuțiile anterioare, cu condiția să fie îndeplinite celelalte elemente conexe ale definiției refugiatului. Acestea ar include situațiile în care persecuția suferită în timpul experienței de trafic, chiar dacă a trecut, a fost extrem de atroce și persoana suferă efecte psihologice traumatice permanente care ar face ca revenirea în țara de origine să fie intolerabilă. Cu alte cuvinte, impactul persecuției anterioare asupra individului se manifestă în continuare. Natura vătămării suferite anterior va avea impact și asupra opiniilor, sentimentelor și profilului psihologic al solicitantului de azil și astfel va influența evaluarea faptului dacă vreo vătămare viitoare sau situație periculoasă temută vor constitui persecuție în acel caz.

¹⁰² UNHCR, *Manual privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat*, 1979, reeditat în 1992, paragraful 51 (denumit în continuare „Manualul UNHCR”).

17. În afară de persecuția suferită de indivizi în timpul traficului, ei se pot confrunta cu represalii și/sau posibila retrafficare dacă ar fi returnați pe teritoriul de unde au fugit sau de unde au fost traficați.¹⁰³ De exemplu, cooperarea victimei cu autoritățile din țara de azil sau țara de origine în cadrul investigațiilor ar putea duce la apariția riscului de vătămare din partea traficantilor la întoarcere, mai ales dacă traficul a fost comis de rețele internaționale de trafic. Represaliile din partea traficantilor pot constitui persecuție, aceasta depinzând de faptul dacă actele de care se teme individul implică încălcări grave ale drepturilor omului sau alte vătămări serioase sau situații periculoase intolerabile și în urma evaluării impactului lor asupra individului în cauză. Represaliile traficantilor se pot abate și asupra membrilor familiei victimei, ceea ce poate face ca temerea de persecuție a victimei să fie bine întemeiată, chiar dacă aceasta nu a fost supusă direct la astfel de represalii. Avându-se în vedere încălcări grave ale drepturilor omului pe care le implică deseori astfel de situații, descrise în paragraful 15 de mai sus, retrafficarea constituie, de regulă, persecuție.
18. În plus, victima se poate teme de ostracizare, discriminare sau pedepse din partea familiei și/sau a comunității locale sau, în unele cazuri, din partea autorităților, la revenire. Astfel de tratamente sunt extrem de relevante în cazul persoanelor traficate pentru prostituție. În cazul individual, ostracizarea, discriminarea sau pedepsele severe pot echivala cu persecuție, mai ales dacă sunt agravate de către trauma suferită în timpul și în urma procesului de trafic. În cazul în care persoana se teme de astfel de tratamente, temerea sa de persecuție este diferită față de temerea de persecuție care rezultă din expunerea continuă la violență în situațiile de trafic, nefiind totuși mai puțin validă. Chiar dacă ostracizarea sau pedepsirea din partea familiei sau a membrilor comunității nu echivalează cu persecuție, o astfel de respingere și izolare din partea rețelelor de asistență socială poate de fapt supune persoana unui mai mare risc de a fi retrafficată sau expusă la represalii, ceea ce poate apoi da naștere unei temeri bine întemeiate de persecuție.

c) Femei și copii victime ale traficului

19. Recrutarea forțată sau înșelătoare a femeilor și copiilor cu scopul prostituției forțate sau al exploatarei sexuale este o formă de violență bazată pe sex care poate constitui persecuție.¹⁰⁴ În special, femeile și copiii traficați pot fi susceptibili de represalii serioase din partea traficantilor după evadarea lor și/sau la revenire, precum și unei posibilități reale de a fi retrafficăți sau supuși ostracizării severe și/sau discriminării severe din partea familiei și a comunității.

¹⁰³ Vezi, „Raportul Grupului de lucru privind formele contemporane de sclavie în 29-a sa sesiune”, E/CN.4/Sub.2/2004/36, 20 iulie 2004, Secțiunea a VII-a, linii directoare adoptate în sesiunea a 29-a, p. 16, paragraful 29. Acesta „solicită ca toate statele să se asigure ca protecția și susținerea victimelor se află în centrul oricărei politici antitrafic, și în mod special să se asigure că: (a) nicio victimă a traficului nu este îndepărtată din țara gazdă dacă există o posibilitate rezonabilă că va fi retrafficată sau supusă altor forme de vătămări grave, indiferent dacă aceasta se hotărăște să coopereze la urmărirea judiciară”.

¹⁰⁴ Vezi Principii directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen, nota de subsol 92 de mai sus, paragraful 18. Comisia pentru Drepturile Omului a recunoscut, de asemenea, că astfel de violențe pot constitui persecuție în sensul definiției refugiatului, când a îndemnat statele „să integreze o perspectivă a genului în toate politicile și programele, inclusiv în politicile regulile și practicile naționale în materie de migrație și azil, după caz, pentru a promova și proteja drepturile tuturor femeilor și fetelor, inclusiv prin considerarea măsurilor care trebuie urmate pentru recunoașterea persecuției și violenței pe motive de gen în evaluarea motivelor pentru acordarea statutului de refugiat și a azilului”. Vezi Rezoluția 2005/41, Eliminarea violenței împotriva femeilor, a 57-a ședință, 19 aprilie 2005, paragraful operațional 22.

20. În anumite situații, copiii neînsoțiți sau separați¹⁰⁵ sunt extrem de vulnerabili la trafic.¹⁰⁶ Astfel de copii pot fi traficați cu scopul adopției nelegale. Aceasta poate avea loc cu sau fără știința și consimțământul părinților copiilor. Traficanții pot alege ca ținte și orfanii. În evaluarea necesităților de protecție internațională ale copiilor care au fost traficați, este esențial să se aplice cu rigurozitate principiul interesului superior al copilului.¹⁰⁷ Toate cazurile de copii traficați necesită examinarea atentă a posibilei implicări a membrilor familiei sau a îngrijitorilor în acțiunile care au declanșat traficul.

d) Agenți ai persecuției

21. Definiția refugiatului este suficient de cuprinzătoare pentru a recunoaște atât agenți de persecuție statali, cât și nestatali. Chiar dacă persecuția este deseori comisă de autoritățile unei țări, ea poate fi comisă și de către persoane, dacă actele de persecuție sunt „tolerate de autorități în cunoștință de cauză sau dacă autoritățile refuză, sau se dovedesc incapabile să ofere protecție efectivă”¹⁰⁸ În majoritatea cazurilor în care sunt implicate victime sau victime potențiale ale traficului, actele de persecuție sunt emise de la indivizi, și anume, traficanți sau organizații criminale ori, în unele situații, membri ai familiei sau ai comunității. În aceste situații, este necesar, de asemenea, să se examineze dacă autoritățile din țara de origine pot și sunt dispuse să protejeze victima sau victima potențială la revenire.
22. Dacă autoritățile din țara de origine sunt capabile să protejeze victimele sau victimele potențiale ale traficului va depinde de faptul dacă mecanismele legislative și administrative pentru prevenirea și combaterea traficului, precum și pentru protejarea și asistarea victimelor au fost adoptate și dacă aceste mecanisme sunt aplicate efectiv în practică.¹⁰⁹ Partea a II-a a Protocolului privind traficul solicită statelor să ia anumite măsuri cu privire la protecția victimelor traficului, care pot avea un caracter îndrumător atunci când se face evaluarea caracterului adecvat al protecției și asistenței oferite. Măsurile nu se limitează numai la protecția intimității și a identității victimelor traficului, ci și la recuperarea lor fizică, psihică și socială.¹¹⁰ Articolul 8 al Protocolului privind traficul de

105 Cum se arată în *Principiile directe interagenție privind copiii neînsoțiți sau separați*, 2004, „copiii separați sunt cei care au fost separați de ambii părinți sau de îngrijitorul principal obișnuit sau legal, dar nu neapărat de alte rude”, în timp ce copiii neînsoțiți sunt „copiii care au fost separați de ambii părinți și de alte rude și nu sunt îngrijiți de un adult care, prin lege sau tradiție, este răspunzător pentru aceasta”.

106 Există o serie de instrumente internaționale care oferă îndrumări specifice legate de necesitățile și drepturile copiilor. Acestea trebuie luate în considerare în evaluarea solicitărilor victimelor copii. Vezi, de exemplu, Convenția din 1989 privind drepturile copilului, Protocolul facultativ din 2000 la această Convenție referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, Convenția nr. 28 din 1980 de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, Protocolul din 2000 privind traficul și Convenția OIM nr. 182 din 1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor. Vezi și Comitetul pentru drepturile copiilor, „Comentariul general nr. 6 (2005) Tratamentul copiilor neînsoțiți și separați în afara țărilor lor de origine”, CRC/CG/2005/6, 1 sept. 2005.

107 Vezi, *Principii directe UNHCR privind determinarea formală a interesului superior al copilului*, ediție provizorie aprilie 2006; Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF), „Ghidul pentru protecția drepturilor copiilor victime ale traficului”, mai 2003, în curs de actualizare.

108 Vezi *Manualul UNHCR*, nota de subsol 102 de mai sus, paragraful 65; UNHCR, „Interpretarea articolului nr. 1 al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților” (denumită în continuare „Interpretarea articolului 1”), aprilie 2001, paragraful 19; *Principii directe UNHCR privind persecuția pe motive de gen*, nota de subsol 92 de mai sus, paragraful 19.

109 Vezi partea a II-a a Protocolului privind traficul subliniat în nota de subsol 96 de mai sus.

110 *Ibid.*

asemenea solicită statelor părți care facilitează revenirea cetățenilor lor sau a rezidenților permanenți care au fost traficați să acorde atenția cuvenită siguranței persoanelor în cauză în momentul acceptării lor înapoi. Măsurile de protecție prevăzute în partea a II-a a Protocolului privind traficul nu sunt exhaustive și trebuie interpretate în lumina altor instrumente și principii directoare pertinente cu caracter obligatoriu sau neobligatoriu în materia drepturilor omului.¹¹¹

23. Multe state nu au adoptat și implementat măsuri suficient de riguroase pentru incriminarea și prevenirea traficului sau pentru satisfacerea nevoilor victimelor. Când un stat nu reușește să adopte măsuri rezonabile care sunt în cadrul competenței sale pentru prevenirea traficului și acordarea protecției și asistenței eficiente victimelor, temerea de persecuție a individului este probabil bine întemeiată. Simpla existență a unei legi care interzice traficul cu persoane nu va fi suficientă în sine pentru excluderea posibilității persecuției. Dacă legea există, dar nu este aplicată efectiv, sau dacă mecanismele administrative pentru acordarea de protecție și asistență victimelor sunt în vigoare, dar persoana în cauză nu poate obține accesul la astfel de mecanisme, se poate considera că statul este incapabil să ofere protecție victimei sau victimei potențiale a traficului.
24. Pot exista și situații în care activitățile de trafic sunt tolerate *de facto* sau scuzate de către autorități sau chiar facilitate în mod activ de către funcționari corupți ai statului. În aceste situații, agentul persecuției poate fi însuși statul, care devine răspunzător, direct sau ca rezultat al inacțiunii sale, de neacordarea protecției persoanelor de sub jurisdicția sa. Dacă aceasta este situația va depinde de rolul avut de către funcționarii statului și de faptul dacă aceștia acționează în capacitate personală, în afara cadrului autorității guvernului, sau pe baza poziției de autoritate avute în cadrul structurilor guvernamentale care susțin sau scuză traficul. În ultimul caz, se poate considera că acțiunile de persecuție emană din partea statului însuși.

e) Locul de persecuție

25. Ca să se încadreze în definiția articolului 1A(2) al Convenției din 1951, solicitantul trebuie să fie în afara țării sale de origine și, din cauza unei temeri bine întemeiate de persecuție, să nu poată sau să nu dorească să se pună sub protecția acelei țări. Necesitatea de a fi în afara țării de origine nu înseamnă însă că individul trebuia să părăsească țara din cauza unei temeri bine întemeiate de persecuție.¹¹² Când temerea apare după ce acesta a părăsit țara de origine, acesta ar fi un refugiat *sur place*, cu condiția îndeplinirii celorlalte elemente din definiția refugiatului. Astfel, chiar dacă victimele traficului ar fi putut să nu își părăsească țara de origine din cauza unei temeri bine întemeiate de persecuție, o astfel de

¹¹¹ Vezi, Înalțul Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, „Principii recomandate și principii directoare privind drepturile omului și traficul de persoane”, nota de subsol 101, care prevede la Principiul nr. 2: „Statele au răspunderea în conformitate cu dreptul internațional să acționeze cu stăruință cuvenită pentru prevenirea traficului, pentru anchetarea și urmărirea în justiție a traficanților și pentru asistarea și protecția persoanele traficate”. Numeroase instrumente cu caracter obligatoriu și neobligatoriu subliniază obligația Statelor de a susține drepturile omului ale victimelor traficului. Vezi, de exemplu, Convenția Consiliului Europei, citată mai sus la nota de subsol 98, Convenția din 2002 a Asociației Asia de Sud pentru Cooperare Regională (SAARC) privind prevenirea și combaterea traficului de femei și copii în vederea prostituției și Planul de acțiune din 2003 al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) pentru combaterea traficului de persoane.

¹¹² Vezi *Manualul UNHCR*, nota de subsol 102, paragraful 94.

temere poate surveni după părăsirea țării de origine. În asemenea cazuri, determinarea statutului de refugiat trebuie să se efectueze din acest punct de vedere.

26. Fie că temerea de persecuție apare înaintea părăsirii țării de origine, fie sau după, locul în care are loc persecuția este un aspect crucial în evaluarea corectă a cererilor de azil depuse de către indivizii care au fost traficați. Convenția din 1951 cere ca refugiatul să demonstreze o temere bine întemeiată de persecuție legată de țara naționalității sau reședinței sale obișnuite. În cazul în care o persoană a fost traficată în propria țară sau are temerea că va fi traficată și fugă în altă țară în căutarea protecției internaționale, legătura dintre temerea de persecuție, motivul fugii și dorința de a nu reveni este evidentă și orice nevoie de protecție internațională trebuie determinată din perspectiva pericolului la care este supusă persoana în cazul în care ar fi obligată să revină în țara naționalității sau reședinței sale obișnuite. Dacă nu se stabilește nicio astfel de temere în legătură cu țara de origine, atunci se cuvine ca statul căruia i s-a solicitat azil să respingă cererea pentru obținerea statutului de refugiat.
27. Situația din țara de origine sau de reședință obișnuită a solicitantului este principalul termen de referință în raport cu care se va determina existența unei temeri bine întemeiate de persecuție. Cu toate acestea, chiar și în cazurile în care exploatarea la care a fost supusă victima are loc în principal în afara țării de origine, aceasta nu exclude existența unei temeri bine întemeiate de persecuție în țara proprie a individului. Traficul de persoane peste granițe internaționale creează o situație complexă, ce necesită o analiză largă care să ia în considerare diversele forme de vătămare care au avut loc în diferite puncte ale traseului de pe parcursul traficului. Naturii continue și interconectate a gamei actelor de persecuție implicate în contextul traficului transnațional trebuie să i se acorde atenția cuvenită. Mai mult, traficul implică un lanț de agenți, începând cu cei răspunzători pentru recrutarea în țara de origine, continuând cu cei care organizează și facilitează transportul, transferul și/sau vânzarea victimelor, și până la „cumpărătorul” final. Fiecare dintre acești agenți este direct interesat de întreprinderea traficului și poate reprezenta o reală amenințare la adresa victimei. În funcție de complexitatea bandelor de trafic implicate, solicitanții pot să fi suferit și să aibă temerea de vătămare într-un număr de locuri, inclusiv în țările pe care le-au tranzitat, în statul în care au depus solicitarea de azil și în țara de origine. În astfel de condiții, existența unei temeri bine întemeiate de persecuție va fi evaluată în raport cu țara de origine a solicitantului.
28. O victimă a traficului determinată ca refugiat se poate teme în continuare de represalii, pedepse sau retrafficare în țara de azil. Dacă un refugiat este supus riscului în țara sa de azil ori are nevoi speciale, care nu pot fi îndeplinite în țara de azil, poate apărea necesitatea ca acesta să fie relocalat într-o terță țară.¹¹³

f) Legătura cauzală („din motive de”)

29. Pentru a se califica pentru statutul de refugiat, temerea bine întemeiată de

¹¹³ UNHCR, *Manual de relocare*, ediția noiembrie 2004, capitolul 4.1.

persecuție a unui individ trebuie să fie legată de unul sau mai multe dintre motivele prevăzute în Convenție, cu alte cuvinte, trebuie să fie „din motive de” rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică. Este suficient ca motivul din Convenție să fie un factor relevant care contribuie la persecuție; nu este necesar să fie cauza unică sau chiar dominantă. În multe jurisdicții, legătura causală („din motive de”) trebuie să fie stabilită în mod explicit, în timp ce în alte state cauzalitatea nu este tratată ca o chestiune de analizat separat, ci este integrată în analiza holistică a definiției refugiatului.¹¹⁴ În legătură cu solicitările de azil care implică traficul de persoane, problema dificilă a factorului de decizie va fi probabil legarea temerii bine întemeiate de persecuție de unul din motivele prevăzute în Convenție. În cazurile în care persecutorul atribuie sau conferă solicitantului un motiv din Convenție, acesta este suficient pentru a satisface legătura causală.¹¹⁵

30. În cazurile în care există un risc de persecuție din partea unui agent nestatal din rațiuni legate de unul dintre motivele prevăzute în Convenție, legătura causală este stabilită, fie că absența protecției statului este legată de Convenție sau nu. Pe de altă parte, acolo unde riscul de persecuție de către un agent nestatal nu este legat de unul dintre motivele prevăzute în Convenție, dar incapacitatea sau lipsa de voință a statului de a oferi protecție se datorează unuia dintre motivele prevăzute în Convenție, legătura causală este, de asemenea, stabilită.
31. Traficul de persoane este o activitate comercială, a cărei motivație principală este mai curând profitul decât persecuția pe unul dintre motivele prevăzute în Convenție. Cu alte cuvinte, victimele vor fi alese mai mult din cauza valorii lor comerciale potențiale percepute de către traficanți. Acest motiv economic primordial nu exclude însă posibilitatea existenței motivelor prevăzute de Convenție în vizarea și selecționarea victimelor traficului. Scenariile în care traficul poate prospera coincid frecvent cu situațiile în care victimele potențiale pot fi vulnerabile traficului tocmai din cauza caracteristicilor pe care le conține definiția refugiatului din Convenția din 1951. De exemplu, state în care au avut loc tulburări sociale importante și/sau o tranziție economică sau care au fost implicate într-un conflict armat rezultând în destrămarea legii și ordinii sunt susceptibile la creșterea sărăciei, privațiunilor și dislocării populației civile. Crima organizată are astfel posibilitatea să exploateze incapacitatea sau lipsa de voință a agenților de aplicare a legii de a menține legea și ordinea, în special incapacitatea asigurării securității grupurilor specifice sau vulnerabile.
32. Membrii unei anumite rase sau ai unui anumit grup etnic dintr-o țară pot fi deosebit de vulnerabili la trafic și/sau mai puțin eficient protejați de către autoritățile țării de origine. Victimele pot fi vizate în funcție de etnie, naționalitate, religie sau opinii politice într-un context în care indivizi cu anumite profile sunt deja mai vulnerabili la diverse forme de exploatare și abuz. Indivizii pot fi vizați și din cauza apartenenței lor la un anumit grup social. De exemplu, printre copiii sau femeile dintr-o anumită societate, unele subgrupuri de copii și femei pot fi și mai vulnerabile la a fi traficate și pot constitui un grup social în sensul definiției refugiatului. Astfel, chiar dacă un

¹¹⁴ Vezi UNHCR *Principii directeare privind persecuția pe motiv de gen*, nota de subsol 92, paragraful 20.

¹¹⁵ Vezi UNHCR „Interpretarea articolului 1”, nota de subsol 108, paragraful 25.

individ nu este traficat numai și numai din cauza unuia dintre motivele prevăzute în Convenție, unul sau mai multe dintre aceste motive din Convenție ar fi putut sta la baza alegerii unei anumite victime de către traficanți.

f) Motive prevăzute în Convenție

33. Legătura causală poate fi stabilită cu oricare dintre motivele prevăzute în Convenție sau cu o combinație a acestor motive. Cu toate că o solicitare pentru acordarea statutului de refugiat, ca să fie eligibilă, trebuie să stabilească o legătură causală cu măcar un singur motiv, o analiză completă a cazurilor de trafic poate deseori dezvălui un număr de motive cumulative, interconectate.

Rasa

34. În sensul definiției refugiatului, rasa a fost definită ca incluzând „toate tipurile de grupuri etnice la care se referă termenul de <rase> în limbajul obișnuit”.¹¹⁶ În situații de conflict armat unde există o politică deliberată de exploatare sau victimizare a anumitor rase sau grupuri etnice, persecuția se poate manifesta prin traficare a membrilor aceluși grup. Acest tip de vizare a victimelor poate fi conjugat cu o motivație de ordin economic ce urmărește mai ales obținerea de avantaje financiare. Chiar și în absența unui conflict armat, membrii unui grup rasial pot fi anume vizați pentru trafic din motive diverse, dacă statul este incapabil sau nu dorește să protejeze membrii aceluși grup. Acolo unde traficul servește comerțul sexual, femeile și fetele pot fi vizate anume ca rezultat al cererii de pe piață pentru o anumită rasă (sau naționalitate). Cum a remarcat Raportorul special privind traficul, o astfel de cerere „este deseori bazată în plus pe disparitățile (de putere socială ce țin de rasă, naționalitate, castă și culoare”.¹¹⁷

Religia

35. Indivizii pot de asemenea să fie aleși de către traficanți deoarece aparțin unei anumite comunități religioase, și anume, pot fi aleși din cauză că religia sau credința lor îi evidențiază ca făcând parte dintr-un grup vulnerabil în anumite condiții, dacă, de exemplu, se cunoaște faptul că autoritățile nu oferă suficientă protecție anumitor grupuri religioase. Din nou, profitul s-ar putea să fie factorul cel mai important, dar acest fapt nu înlătură relevanța religiei ca un factor în stabilirea profilului și alegerii victimelor. Pe de altă parte, traficul poate fi metoda aleasă pentru persecutarea membrilor unei anumite credințe.¹¹⁸

Naționalitatea

36. Naționalitatea are o semnificație mai largă decât cetățenia. Se poate referi în aceeași măsură la apartenența la un grup etnic sau lingvistic și se poate suprapune cu termenul de „rasă”.¹¹⁹ Traficul poate reprezenta metoda aleasă pentru persecutarea membrilor unui anumit grup național într-un context în care

¹¹⁶ UNHCR, *Manual*, paragraf 68.

¹¹⁷ Vezi, Raportul Raportorului special, „Integrarea drepturilor omului la femei și o perspectivă a sexului”, nota de subsol 97, paragrafele 48 și 66.

¹¹⁸ Vezi, în general, UNHCR „Principii directe privind protecția internațională: Cererile de azil pe motive de religie ce intră sub incidența articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau sub incidența Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților”, HCR/GIP/04/06, 28 aprilie 2004.

¹¹⁹ UNHCR, *Manual*, paragraful 74.

există un conflict interetnic în cadrul unui stat și anumite grupuri beneficiază de mai puține garanții de protecție. din nou, chiar și acolo unde motivul principal al traficantului este câștigul financiar, naționalitatea cuiva poate rezulta într-o vulnerabilitate mai mare la trafic.

c. Apartenența la un anumit grup social¹²⁰

37. Victimele și victimele potențiale ale traficului pot fi calificate ca refugiați în cazurile în care se poate demonstra ca au temerea de a fi persecutate pe motiv de apartenență la un anumit grup social. În determinarea acestui motiv nu este necesar ca membrii unui anumit grup să se cunoască între ei sau să se asocieze între ei ca grup. Este, însă, necesar¹²¹ să împartă o trăsătură comună, în afara riscului de persecuție sau să fie percepuți ca grup de către societate. Trăsătura comună va fi deseori una inerentă, de neschimbat sau în alt fel fundamentală pentru identitatea, conștiința sau exercitarea drepturilor omului.¹²² Acțiunea de persecuție împotriva unui grup poate fi relevantă pentru creșterea vizibilității grupului, fără să fie caracteristica sa definitorie.¹²³ Ca și în cazul celorlalte motive din Convenție, mărimea grupului social vizat nu este un criteriu relevant în baza căruia să se determine dacă un grup social există în sensul articolului 1A(2).¹²⁴ În timp ce solicitantul trebuie totuși să demonstreze o temere bine întemeiată de persecuție pe baza apartenenței sale la un anumit grup social, acesta nu va trebui să demonstreze că toți membrii grupului sunt expuși riscului de persecuție pentru a se stabili existența grupului.¹²⁵
38. Femeile reprezintă exemplul unui subgrup social de indivizi definit prin caracteristici înnăscute și de neschimbat și sunt în mod frecvent tratate diferit față de bărbați. Ca atare, ele pot constitui un anumit grup social.¹²⁶ Factorii care pot distinge femeile ca ținte pentru traficanți sunt în general legați de vulnerabilitatea lor în anumite situații sociale; astfel, unele subgrupuri sociale de femei pot fi, la rândul lor, considerate ca fiind anumite grupuri sociale. Bărbații sau copiii sau unele subgrupuri sociale ale acestor grupuri pot fi de asemenea considerate ca fiind anumite grupuri sociale. Exemple de subgrupuri sociale de femei sau copii ar putea fi, depinzând de context, femei necăsătorite, văduve, femei divorțate, femei analfabete, copii separați sau neînsoțiți, orfani sau copii ai străzii. Apartenența la un astfel de anumit grup social poate fi unul din factorii care contribuie la temerea unui individ de a fi supus persecuției, de exemplu, la exploatare sexuală, ca rezultat al traficării sale sau al temerii de a fi traficat.
39. Victimele anterioare ale traficului pot fi de asemenea considerate ca fiind un grup social bazat pe caracteristica de neschimbat, comună și istorică de a fi fost traficate. O societate poate, de asemenea, în funcție de context, să privească

120 Vezi, în general, UNHCR, „Principii directe privind protecției internaționale: Apartenența la un anumit grup social în contextul articolului 1A(2) din Convenția din 1951 și/sau Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților”, HCR/GIP/02/02, 7 mai 2002.

121 Ibid., paragraful 15

122 Ibid., paragraful 11

123 Ibid., paragraful 14

124 Ibid., paragraful 18

125 Ibid., paragraful 17.

126 Ibid., paragraful 12. Vezi și Principii directe UNHCR privind persecuția pe motive de gen, nota de subsol 92, paragraful 30.

persoanele care au fost traficate ca un grup cognoscibil în cadrul acelei societăți. Grupurile sociale anumite nu pot fi cu toate acestea definite exclusiv în baza persecuției suferite de membrii acelui grup sau de o temere comună de persecuție.¹²⁷ Astfel ar trebui notat că experiența anterioară a traficului constituie unul din elementele definitorii ale grupului în astfel de cazuri, în locul temerii unei persecuții viitoare sub forma ostracizării, pedepselor, represaliilor sau retraficării. În astfel de situații, grupul nu ar putea fi definit numai prin temerea sa de o persecuție viitoare.

Opinia politică

40. Indivizii pot fi vizați pentru trafic din cauza faptului că au o anumită opinie politică sau sunt percepuți ca și când ar avea acea opinie. Considerente asemănătoare se aplică pentru celelalte motive din Convenție, și anume, indivizii pot fi, depinzând de circumstanțe, vizați din cauza opiniilor lor politice percepute sau existente care îi fac vulnerabili și mai puțin pasibili să se bucure de protecția efectivă a statului.

III. APATRIDIA ȘI TRAFICUL

41. Convenția din 1954 privind statutul apatrizilor și Convenția din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie stabilesc un cadru legal pentru definirea drepturilor apatrizilor, obligațiile statelor părți de a evita întreprinderea de acțiuni care rezultă în apariția cazurilor de apatridie și măsurile necesare pentru rezolvarea situațiilor de apatridie. Convenția din 1954 se aplică oricărei persoane care „nu este considerată a fi cetățean de către nici un stat în conformitate cu legislația sa”,¹²⁸ și anume, se aplică în avantajul celor cărora li se refuză cetățenia în conformitate cu legislația oricărui stat. Convenția din 1961 cere în general ca statele să evite întreprinderea acțiunilor care ar avea ca rezultat apariția cazurilor de apatridie și interzice în mod explicit privarea de naționalitate dacă aceasta ar duce la apatridie.¹²⁹ Aceasta constituie o interdicție a acțiunilor care ar duce la apariția apatridiei, precum și o obligație de evitare a situațiilor în care apatridia poate apărea din eroare sau neglijență. Singura excepție la această interdicție este atunci când naționalitatea s-a obținut în mod fraudulos.¹³⁰
42. Când se încearcă evaluarea și rezolvarea situației unei persoane care a fost traficată, este important să se recunoască implicațiile potențiale ale apatridiei. Simplul fapt că cineva a căzut victimă traficului nu duce *per se* la lipsirea de cetățenie a celui în cauză. Victimele traficului continuă să posede cetățenia pe care o dețineau în momentul în care au intrat sub controlul traficantilor. Dacă însă acești traficanți le-au confiscat actele de identitate, cum se întâmplă de obicei ca

127 Vezi Principiile directe UNHCR privind apartenența la un anumit grup social, nota de subsol 120 de mai sus, paragraful 14.

128 Vezi articolul 1(1) al Convenției din 1954.

129 Vezi articolul 8(1) al Convenției din 1961.

130 În plus față de Convențiile din 1954 și 1961 privind apatridia, alte instrumente internaționale sau regionale stabilesc principii asemănătoare. Vezi, de exemplu, Convenția din 1965 privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, Pactul internațional din 1966 cu privire la drepturile civile și politice, Convenția din 1979 asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, Convenția europeană din 1997 asupra cetățeniei, Convenția americană din 1969 privind drepturile omului și Carta africană din 1990 privind drepturile și bunăstarea copilului.

metodă de stabilire și exercitare a controlului asupra victimelor lor, s-ar putea să nu-și poată dovedi cetățenia. Această lipsă a documentelor și imposibilitatea temporară de stabilire a identității nu este neapărat un caz unic al persoanelor traficate. Această situație ar trebui să fie și, în multe cazuri, chiar este ușor de depășit cu ajutorul autorităților statului de origine.¹³¹

43. Oricine are dreptul să revină în propria țară.¹³² Statele trebuie să extindă protecția diplomatică și asupra cetățenilor lor din străinătate. Aceasta include facilitarea reîntrării în țară, inclusiv în cazul victimelor traficului care se află în străinătate. Dacă însă statul refuză această asistență și nu oferă documentația necesară pentru întoarcerea individului, una dintre consecințele practice poate fi lipsirea efectivă de cetățenie a individului în cauză.¹³³ Chiar dacă indivizii nu au fost considerați anterior lipsiți de cetățenie de către țara ai cărei cetățeni sunt, s-ar putea găsi în situația în care sunt tratați astfel dacă încearcă să obțină protecția aceluia stat.¹³⁴ Mandatul UNHCR în materie de apatridie poate însemna că trebuie să întreprindă acțiuni pentru asistarea persoanelor aflate în astfel de situații.¹³⁵
44. Pot exista și situații în care apatrizii sunt traficați în afara țării reședinței lor obișnuite. Lipsa documentelor conjugată cu apatridia le poate pune în situația de a nu putea reveni în țara reședinței lor obișnuite. În timp ce acest fapt în sine nu face ca o persoană să fie refugiat, individul în cauză ar putea fi eligibil pentru statutul de refugiat în cazul în care refuzul țării reședinței sale obișnuite de a-i permite să reintre în țară este legat de unul dintre motivele din Convenție și incapacitatea de a reveni în țară duce la vătămarea gravă sau la încălcarea sau încălcări grave ale drepturilor omului, care echivalează cu persecuție.

IV. ASPECTE PROCEDURALE

45. Dată fiind gama largă a situațiilor în care cazurile de trafic ies la lumină și victimele traficului pot fi identificate, este important ca mecanisme să fie stabilite la nivel național pentru a asigura recuperarea fizică, psihologică și socială a victimelor traficului. Aceasta include furnizarea de cazare, consiliere juridică și informații, asistență medicală, psihologică și materială, precum și oportunități de angajare în muncă, educaționale și de pregătire într-o manieră care să ia în considerare vârsta, sexul și nevoile speciale ale victimelor traficului.¹³⁶ Este de asemenea necesar ca victimelor traficului să li se asigure accesul corespunzător la proceduri de azil corecte și eficiente¹³⁷ și la consiliere juridică adecvată, ca să poată depune

131 În astfel de situații, este necesar să se respecte principiile confidențialității. Acestea cer, printre altele, ca orice contact cu țara de origine să nu indice dacă individul în cauză a solicitat azil sau dacă a fost traficat.

132 Declarația universală din 1948 a drepturilor omului, articolul 13(2). Vezi și articolul 12(4) al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice, care stipulează: „Nicio persoană nu va fi privată arbitrar de dreptul de a intra în propria sa țară.”

133 Vezi Concluzia nr. 90 a Comitetului Executiv (LII), 2001, paragraful (s), în care Comitetul Executiv al UNHCR își exprimă îngrijorarea față de faptul că multe victime ale traficului sunt efectiv lipsite de cetățenie din cauza incapacității de a li se stabili identitatea și statutul naționalității.

134 Ceea ce se întâmplă, în ciuda obligațiilor statelor prevăzute în Convenția din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie, în plus față de articolul 8 din Protocolul privind traficul.

135 Atunci când Convenția din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie a intrat în vigoare, Adunarea Generală a ONU a desemnat UNHCR ca fiind organul ONU mandatat să acționeze în numele apatrizilor. Din 1975, Rezoluțiile Adunării Generale au detaliat și mai mult răspunderile UNHCR privind prevenirea apatridiei și protecția apatrizilor.

136 Vezi articolul 6 în partea a II-a din Protocolul privind traficului.

în mod efectiv o solicitare de azil. Luând în considerare complexitățile solicitărilor de azil prezentate de victimele sau victimele potențiale ale traficului, astfel de solicitări de obicei necesită o examinare a temeiniciei lor în procedurile obișnuite.

46. La primirea solicitanților care susțin ca au fost victime ale traficului și la intervievarea acestor persoane, este extrem de important să li se ofere un mediu de susținere, astfel încât să fie asigurați de confidențialitatea cererii lor. Asigurarea intervievatorilor de același sex cu solicitantul poate fi extrem de importantă în acest caz. Intervievatorii trebuie să ia în considerare și faptul că victimelor care au scăpat de traficanți le poate fi teamă să dezvăluie adevărata măsură a persecuției pe care au suferit-o. Unii pot fi traumatizați și să necesite asistență medicală și/sau psihosocială specializată, precum și consilierea din partea unui expert.
47. Această asistență trebuie oferită victimelor într-o manieră sensibilă față de vârstă și sex. Multe situații de trafic, în special traficul în scopul exploatarei prostituției altora sau al altor forme de exploatare sexuală, pot avea un efect disproporționat de sever asupra femeilor și copiilor. Astfel de persoane ar putea fi corect considerate ca victime ale persecuției pe motive de gen. În multe, dacă nu în majoritatea cazurilor, pot să fi fost supuse unor încălcări grave ale drepturilor fundamentale ale omului, inclusiv unor tratamente inumane sau degradante și, în unele cazuri, la tortură.
48. Femeile în special se pot simți rușinate de ceea ce li s-a întâmplat sau pot suferi traume cauzate de abuzuri sexuale și violență, precum și de circumstanțele în care au fugit de la traficanți. În astfel de situații, teama de traficanți va fi foarte reală. În plus, este posibil să le fie frică de respingere și/sau represalii din partea familiei și/sau a comunității, lucru care ar trebui luat în considerare când se analizează solicitările lor. Pe fondul acesta și pentru a asigura că solicitările depuse de femei victime ale traficului sunt considerate corect în procesul de determinare al statutului de refugiat, trebuie avută în vedere o serie de măsuri. Măsurile au fost prevăzute în partea a III-a a Principiilor directoare UNHCR privind protecția internațională referitoare la persecuția pe motive de gen și sunt aplicabile în mod egal în contextul solicitărilor legate de trafic.¹³⁷
49. Copiii necesită de asemenea atenție specială cu privire la îngrijirea lor, precum și la asistența oferită în prezentarea solicitărilor de azil. În acest context, trebuie stabilite procedurile pentru identificarea rapidă a copiilor victime ale traficului, ca și programele și politicile specializate pentru protecția și susținerea copiilor victime, inclusiv prin numirea unui tutore, furnizarea de consiliere conform vârstei și eforturi de urmărire care țin cont de necesitatea confidențialității și a unui mediu de ocrotire. Informații suplimentare legate de tratarea adecvată a solicitărilor

¹³⁷ Vezi Agenda pentru protecție, scopul 2, obiectivul 2 și „Principii recomandate și principii directoare privind drepturile omului și traficul de persoane” ale OHCHR, nota de subsol 101, principiul 2.7 și Convenția Consiliului Europei, Raportul Explicativ, paragraful 377.

¹³⁸ Vezi Principii directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen, nota de subsol 92. Informații complementare pot fi găsite în documentul elaborat de Organizația Mondială a Sănătății, London School of Hygiene and Tropical Medicine și Programul Daphne al Comisiei Europene, WHO Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women, 2003, disponibil la <http://www.who.int/gender/documents/en/final%20recommendations%2023%20oct.pdf>.

depusă de către copiii victime ale traficului pot fi găsite în „Principiile directoare pentru protecția drepturilor copiilor victime ale traficului” al Fondului Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF)¹³⁹ și în „Principiile recomandate și principiile directoare privind drepturile omului și traficul de persoane” ale Biroului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului¹⁴⁰ și în Comentariul general nr. 6 al Comitetului pentru drepturile copilului.¹⁴¹

50. Un considerent suplimentar și specific se leagă de importanța evitării oricărei legături, fie directă, fie implicită, între evaluarea temeiniciei motivelor solicitării de azil și voința unei victime de a oferi probe într-o procedură juridică împotriva traficantilor săi. Oferirea de probe care să ajute la identificarea și urmărirea în justiție a traficantilor poate pune probleme specifice de protecție care trebuie abordate printr-un program special conceput pentru protecția martorilor. Faptul că o persoană a fost de acord să ofere astfel de probe nu o va transforma totuși în refugiat, decât dacă repercusiunile de care se teme la o eventuală revenire în țara de origine echivalează cu persecuție și pot fi legate de unul sau mai multe dintre motivele prevăzute în Convenție. În schimb, faptul că o victimă a traficului refuză să ofere probe nu trebuie să ducă la o concluzie negativă asupra solicitării sale de azil.

7

139 Vezi mai sus, nota de subsol 107.

140 Vezi mai sus, nota de subsol 101. Principiul 8 enunță măsuri speciale pentru protecția și susținerea copiilor victime ale traficului.

141 Vezi mai sus, nota de subsol 106, în special paragrafele 64-78.

UNHCRUnited Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

Distr. GENERAL

HCR/GIP/09/08

22 aprilie 2009

Original: limba engleză

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 8:

8

Cereri de azil depuse de copii conform articolelor 1(A)2 și 1(F) ale Convenției din 1951 și/sau protocolul din 1967 privind statutul refugiaților

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați*, coroborat cu articolul 35 al *Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și Articolul II al Protocolului din 1967*. Aceste Principii Directoare completează *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților* (reeditat, Geneva, ianuarie 1992).

Principiile Directoare sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judeciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ NR. 8

Cereri de azil depuse de copii conform articolelor 1(A)2 și 1(F) ale Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

I. INTRODUCERE

1. Aceste principii directoare oferă îndrumare privind aspectele de fond și procedurale de desfășurare a procedurii de determinare a statutului de refugiat într-o manieră sensibilă la aspectele legate de copii. Acestea subliniază drepturile specifice și nevoile de protecție ale copiilor aflați în procedura de azil. Deși definiția refugiatului din articolul 1(A)2 al Convenției din 1951 și Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților (denumite în continuare Convenția din 1951 și Protocolul din 1967) se aplică tuturor persoanelor indiferent de vârstă, aceasta a fost în mod tradițional interpretată din perspectiva experiențelor adulților. Acest lucru a făcut ca numeroase cereri depuse de copiii să fie evaluate incorect sau chiar trecute cu vederea.¹⁴²
2. Circumstanțele specifice cu care se confruntă copiii solicitanți de azil ca persoane cu cereri independente de azil nu sunt în general bine înțelese. Copiii pot fi percepuți mai degrabă ca parte a unei unități familiale decât ca persoane cu drepturi și interese proprii. Acest fapt este parțial explicat de rolurile de subordonare, pozițiile și statutul pe care copiii încă îl mai au în multe societăți în întreaga lume. Există o probabilitate mai mare ca relatările copiilor să fie examinate individual atunci când copiii sunt neînsoțiți decât când sunt însoțiți de familiile lor. Chiar și așa, experiențele lor unice privind persecuția, cauzate de factori precum vârsta, gradul de maturitate și dezvoltare și dependența lor de adulți nu au fost mereu luate în considerare. Copiii pot să nu fie capabili să-și formuleze clar cererile de azil, așa cum o fac adulții și de aceea necesită o asistență specială.
3. Conștientizarea globală privind violența, abuzul și discriminarea la care sunt supuși copiii este în creștere,¹⁴³ așa cum apare reflectat în dezvoltarea standardelor internaționale și regionale ale drepturilor omului. Deși aceste / progrese încă mai

142 Principii directoare UNHCR privind politici și proceduri în procesarea cererilor de azil depuse de minori neînsoțiți, Geneva, 1997 (în continuare „Principii directoare UNHCR privind cererile de azil depuse de minori neînsoțiți”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3360.html>, în special partea a 8-a.

143 Vezi, de exemplu, Adunarea Generală ONU, Drepturile Copilului,; Nota Secretarului General ONU , A/61/299, 29 august 2006 (în continuare „Studiul ONU privind violența împotriva copiilor”) <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453780fe0.html>; Comisia ONU privind Statutul Femeilor, Eliminarea tuturor formelor de discriminare și violență împotriva fetelor E/CN.6/2007/2, 12 decembrie 2006, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46c5b30c0.html>; Adunarea Generală ONU, Impactul conflictului armat asupra copiilor : Nota Secretarului General ONU (the „Studiul Machel”), A/51/306, 26 august 1996, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f2d30.html>, și revizuirea strategică marcând aniversarea de 10 ani a studiului Machel, Adunarea Generală ONU , Reportul Reprezentantului Special al Secretarului General ONU și pentru copii și conflictul armat, A/62/228, 13 august 2007, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47316f602.html>.

așteaptă să fie complet incluse în procedura de determinare a statutului de refugiat, multe autorități naționale de azil recunosc tot mai mult că copiii pot avea motive individuale de persecuție. În cadrul *Concluziilor privind copiii în situații de risc (2007)*, Comitetul Executiv al UNHCR subliniază nevoia recunoașterii copiilor ca „subiecți activi de drept” în conformitate cu dreptul internațional. Comitetul Executiv a recunoscut de asemenea, faptul că copiii pot să experimenteze forme și manifestări specifice de persecuție.¹⁴⁴

4. Adoptarea unei interpretări specifice copiilor a Convenției din 1951 nu înseamnă, bineînțeles, faptul că copiii solicitanți de azil sunt în mod automat îndreptățiți la statutul de refugiat. Copilul solicitant trebuie să stabilească faptul că are o teamă bine întemeiată de persecuție pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică. Așa cum se întâmplă și în cazul genului, vârsta este relevantă în ceea ce privește întreaga definiție a refugiatului.¹⁴⁵ Așa cum apare notat de către Comitetul ONU privind Drepturile Copilului, definiția refugiatului:

8

... trebuie interpretată într-o manieră specifică vârstei și genului, luând în considerare motivele particulare pentru și forme și manifestări ale persecuției experimentate de copii. Persecuția rudelor; recrutarea minorilor; traficul copiilor pentru practicarea prostituției și exploatare sexuală sau supunerea la mutilare genitală feminină sunt unele dintre formele și manifestările de persecuție specifice copiilor ce pot să justifice acordarea statutului de refugiat dacă astfel de acte sunt legate de unul dintre temeiurile Convenției din 1951 privind statutul refugiaților. Astfel, statele trebuie să acorde o atenție deosebită la astfel de forme și manifestări ale persecuției precum și violenței de gen în cadrul procedurilor de determinare a statutului de refugiat.¹⁴⁶

Alături de vârstă, factori precum drepturile specifice ale copiilor, etapa de dezvoltare a unui copil, cunoașterea și/sau amintirea condițiilor din țara de origine și vulnerabilitatea trebuie, de asemenea, să fie avute în vedere pentru a asigura o aplicare adecvată a criteriilor de eligibilitate pentru statutul de refugiat.¹⁴⁷

5. O aplicare specifică copilului a definiției refugiatului va fi în acord cu Convenția din 1989 privind drepturile copilului (în continuare CDC).¹⁴⁸ Comitetul privind drepturile copilului a identificat următoarele patru articole ale CDC ca principii

¹⁴⁴ Comitetul Executiv, Concluzii privind copiii aflați în situații de risc, 5 octombrie 2007, nr. 107 (LVIII) - 2007, (în continuare „Concluzia nr. 107 a Comitetului Executiv”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/471897232.html>, paragraful (b)(x)(viii).

¹⁴⁵ UNHCR, Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 1: Persecuția pe motive de gen în contextul Articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, 7 Mai 2002 (în continuare „UNHCR, Principii Directoare privind Persecuția pe motive de gen”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f1c64.html>, paragrafele 2, 4

¹⁴⁶ Comitetul ONU privind Drepturile Copilului, *Comentariul general nr. 6 (2005): Tratatamentul minorilor neînsoțiți și copiii separați în afara țării de origine*, CRC/GC/2005/6, Sep. 2005 (în continuare „CDC, Comentariul general nr. 6”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42dd174b4.html>, paragraful 74.

¹⁴⁷ Principii directoare UNHCR privind cererile de azil depuse de minori neînsoțiți, op cit., pagina 10.

¹⁴⁸ Fiind aproape universal ratificată, CDC este tratatul de drepturile omului ratificat la scară cea mai largă, disponibil la <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b38f0.html>. Drepturile conținute în aceasta se aplică tuturor copiilor care se află sub jurisdicția statelor care au ratificat CDC. Pentru o analiză detaliată a prevederilor CDC, vezi UNICEF, Manualul pentru implementarea Convenției cu privire la drepturile copilului, a treia ediție revizuită, septembrie 2007 (în continuare denumit „UNICEF, Manualul pentru implementarea CDC”). Poate fi comandat la http://www.unicef.org/publications/index_43110.html.

generale pentru implementarea ei;¹⁴⁹ Articolul 2: obligația statelor de a respecta și de a asigura drepturile stipulate în Convenție fiecărui copil aflat sub jurisdicția sa fără discriminare;¹⁵⁰ Articolul 3 (1): interesul superior al copilului reprezintă un considerent primar în toate acțiunile care au în vedere copii;¹⁵¹ Articolul 6: dreptul inerent la viață al copilului și obligația statelor părți de a asigura în cea mai mare măsură posibilă supraviețuirea și dezvoltarea copilului;¹⁵² și Articolul 12: dreptul copilului de a-și exprima în mod liber opinia privind „toate chestiunile ce afectează copilul” și de a se acorda acestor opinii o însemnătate corespunzătoare.¹⁵³ Aceste principii relevă atât aspectele de fond, cât și cele procedurale ale determinării unei cereri pentru statutul de refugiat depuse de un copil.

II. ASPECTE LEGATE DE DEFINIȚIE

6. Aceste principii directoare acoperă toți copiii solicitanți de azil, inclusiv pe cei însoțiți, neînsoțiți și copiii separați, ce pot avea motive individuale pentru acordarea statutului de refugiat. Fiecare copil are dreptul de a depune o cerere independentă pentru statutul de refugiat, indiferent dacă este însoțit sau neînsoțit. „Copiii separați” sunt copiii separați de ambii părinți sau de foștii îngrijitori legali sau tradiționali, dar care nu sunt neapărat alte rude. În comparație, „copiii neînsoțiți” sunt copiii care au fost separați de ambii părinți și de alte rude și nu sunt îngrijiți de un adult, care prin lege sau prin tradiție, este responsabil cu acest lucru.¹⁵⁴
7. În sensul acestor principii, „copiii” sunt definiți ca fiind toate persoanele cu vârsta sub 18 ani.¹⁵⁵ Orice persoană sub 18 ani care este principalul solicitant de azil are dreptul la garanții procedurale specifice copiilor. Coborârea limitei de vârstă până la care o persoană este considerată copil minor sau aplicarea unei abordări restrictive a vârstei pentru a trata copiii precum adulții în cadrul procedurii de azil poate duce la încălcarea drepturilor acestora conform legislației internaționale a drepturilor omului. Faptul că este tânără și vulnerabilă poate face o persoană să fie

149 CDC, Comentariul general nr. 5 (2003): Măsuri generale pentru implementarea Convenției cu privire la drepturile copilului (articolele 4, 42 și 44, paragraful 6), CRC/GC/2003/5, 3 octombrie 2003 (în continuare „CDC, Comentariul general nr. 5”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4538834f.html>, paragraful 12.

150 CDC, Comentariul general nr. 6, paragraful 18.

151 *Ibid*, A se vedea, de asemenea, Concluzia nr. 107 a Comitetului Executiv, paragraful (b)(5), și, privind modul de desfășurare a procedurilor de determinare și evaluare a „interesului superior al copilului”, UNHCR, Principii directoare privind determinarea interesului superior al copilului, Geneva, mai 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48480c342.html>.

152 CDC, Comentariul general nr. 6, paragrafele 23–24.

153 *Ibid*, paragraful 25. Vezi, de asemenea, CDC, Comentariul general gr. 12 (2009): Dreptul la opinie al copilului, CDC/C/GC/12, 20 iulie 2009 (în continuare „CDC, Comentariul general nr. 12”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ae562c52.html>.

154 CDC, Comentariul general nr. 6, paragrafele 7–8. Vezi, de asemenea, UNHCR, Principii directoare privind cererile de azil depuse de minori neînsoțiți, op cit., p. 5, paragrafele 3.1-3.2. Vezi, de asemenea, UNHCR, UNICEF et al, Principiile directoare interagenției privind minorii neînsoțiți și copiii separați, Geneva, 2004 (mai jos „Principii directoare interagenției”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4113abc14.html>, p. 13.

155 CDC, articolul 1 prevede ca „prin copil se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului stabilește limita majoratului sub această vârstă.” În plus, Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate, 19 mai 2004, 2004/83/CE, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4157e75e4.html>, prevede că „«minori neînsoțiți» înseamnă resortisanții țărilor terțe sau apatrizii sub optsprezece ani, care intră pe teritoriul statelor membre fără a fi însoțiți de o persoană adultă care să fie responsabilă pentru ei prin lege sau cutumă și atâta timp cât nu sunt efectiv luați în îngrijire de o astfel de persoană; această expresie desemnează, de asemenea, minorii care sunt lăsați neînsoțiți după intrarea pe teritoriul statelor membre”, articolul 2 litera (i).

în mod special predispusă la persecuție. Astfel, pot exista cazuri excepționale pentru care aceste principii directe sunt relevante chiar dacă solicitantul are 18 ani sau un pic peste 18 ani. Acesta poate fi cazul când persecuția a împiedicat dezvoltarea sa, iar maturitatea sa psihologică poate fi comparată cu cea a unui copil.¹⁵⁶

8. Chiar și la o vârstă mică, copilul poate fi considerat principalul solicitant de azil.¹⁵⁷ Părintele, cel care are în grija minorul sau altă persoană care reprezintă copilul trebuie să-și asume un rol mai însemnat în asigurarea faptului că toate aspectele relevante ale cererii sunt prezentate.¹⁵⁸ Cu toate acestea, dreptul copiilor de a-și exprima punctul de vedere în toate chestiunile ce îi afectează, inclusiv acela de a fi audiați în cadrul tuturor procedurilor juridice și administrative, trebuie de asemenea să fie luat în considerare.¹⁵⁹ Un solicitant copil, atunci când este însoțit de părinți, membri ai familiei extinse sau ai comunității care prin lege sau tradiție sunt responsabili pentru copil, are dreptul la consiliere și îndrumare adecvată din partea acestora în exercitarea drepturilor sale, într-o manieră care să corespundă capacităților în dezvoltare ale copilului.¹⁶⁰ În cazul în care copilul este principalul solicitant de azil, vârsta acestuia și implicit nivelul de maturitate, dezvoltarea psihologică și capacitatea de a articula anumite puncte de vedere și opinii vor reprezenta un factor important în evaluarea pe care o face factorul de decizie.
9. Acolo unde părinții sau cel care are în grijă minorul cer azil pe baza unei temeri de persecuție a copilului, în mod normal copilul va fi solicitantul principal chiar și atunci când este însoțit de părinți. În astfel de cazuri, la fel cum recunoașterea unui părinte ca refugiat poate deriva în recunoașterea copilului, un părinte, *mutatis mutandis*, poate primi un statut ce derivă din recunoașterea copilului ca refugiat.¹⁶¹ În situațiile în care părinții și copilul au propriile cereri de azil, este preferabil ca fiecare cerere să fie evaluată separat. Introducerea a numeroase măsuri procedurale și probatorii enumerate mai jos în partea a IV a va spori vizibilitatea copiilor care este posibil să fie solicitanți principali în cadrul familiilor lor. Cu toate acestea, acolo unde experiențele copilului sunt considerate mai degrabă ca parte a cererii părintelui decât în mod independent, este importantă, de asemenea, luarea în considerare a cererii și din perspectiva copilului.¹⁶²

156 Tribunalul de Apel în materie de Imigrări din Regatul Unit (acum Tribunal de Azil și Imigrări) a decis că „a adopta o poziție rigidă în această privință ar însemna să nu luăm în considerare că în multe zone din lume chiar și astăzi vârsta exactă și data nașterii sunt imprecise. Este recomandabil ca marja de eroare să fie privită cu generozitate”; *Sarjoy Jakitay v. Secretary of State for the Home Department*, Apelul nr. 12658 (neraportat), U.K. IAT, 15 Nov. 1995. Vezi, Decizia VA0-02635, VA0-02635, Canada, Immigration and Refugee Board (în continuare „IRB”), 22 martie 2001, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b18dec82.html>.

157 Vezi, de exemplu, *Chen Shi Hai v. The Minister for Immigration and Multicultural Affairs*, [2000] HCA19, Australia, High Court, 13 Aprilie 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6df4.html>. În acest caz, care privește un băiat de 3 ani și 6 luni, s-a stabilit că „în conformitate cu legea australiană, copilul este îndreptățit să aibă drepturile sale determinate așa cum prevede legea. El nu este inclus pentru toate scopurile în identitatea și drepturile legale ale părinților”, paragraful 78.

158 Vezi, de asemenea, UNHCR, Copiii refugiați: principii directe privind protecția și asistența, Geneva, 1994, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3470.html>, pp. 97–103.

159 CDC, articolul 12(2); CDC, Comentariul general nr. 12, paragrafele 32, 67, 123.

160 CDC, articolul 5.

161 UNHCR, Nota de îndrumare cu privire la Cererile de Azil privind Mutilarea Genitală Feminină, Mai 2009 (mai jos „UNHCR, Nota de îndrumare privind MGF”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a0c28492.html>, paragraful 11. Vezi, de asemenea, UNHCR, Comitetului Executiv privind protecția familiei refugiatului, nr. 88 (L), 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c4340.html>, para. (b)(iii).

162 Vezi, de exemplu, EM (Lebanon) (FC) (Appellant) v. Secretary of State for the Home Department (Respondent) [EM (Liban) (FC) (reclamant) împotriva Secretarului de Stat pentru afaceri interne (pârât)], Camera Lorzilor din Regatul Unit, 22 octombrie 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/490058699.html>; Apelurile refugiaților nr. 76250 și 76251, nr. 76250 și 76251, Noua Zeelandă, Refugee Status Appeals Authority [Autoritatea de Apel pentru Statutul de Refugiat] (în continuare „RSA”), 1 decembrie, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/494f64952.html>.

III. ANALIZA DE FOND

a) Teama bine întemeiată de persecuție

10. Termenul de „persecuție”, deși nu este în mod expres definit în cadrul Convenției din 1951, poate fi considerat ca implicând încălcări serioase ale drepturilor omului, inclusiv amenințarea vieții și libertății, precum și alte tipuri de vătămări serioase sau situații intolerabile, așa cum apar ele evaluate din punctul de vedere al vârstei, opiniilor, sentimentelor și profilului psihologic ale solicitantului.¹⁶³ Discriminarea poate echivala cu persecuția în anumite situații în care tratamentul față de care există o teamă sau care este suferit duce la consecințe care prejudiciază în mod substanțial copilul în cauză.¹⁶⁴ Principiul interesului superior al copilului cere ca vătămarea să fie evaluată din punctul de vedere al copilului. Acest lucru poate include o analiză referitoare la modul în care drepturile sau interesele copilului sunt sau vor fi afectate de către vătămare. Relele tratamente ce nu echivalează cu persecuția în cazul unui adult pot echivala cu persecuția în cazul unui copil.¹⁶⁵
11. Atât factorii obiectivi, cât și cei subiectivi sunt relevanți pentru a stabili dacă un copil solicitant are o teamă bine întemeiată de persecuție.¹⁶⁶ O evaluare precisă necesită atât o analiză actualizată, cât și cunoașterea circumstanțelor din țara de origine specifice copiilor, inclusiv a existenței serviciilor de protecție a copilului. Respingerea unei cereri a unui copil în baza supoziției ca agenții persecuției nu vor lua în serios punctele de vedere ale unui copil sau nu le vor considera o amenințare reală poate fi eronată. Se poate întâmpla ca un copil să nu-și poată exprima teamă atunci când se așteaptă de la el acest lucru sau, invers, să exagereze teama. În astfel de circumstanțe, factorii de decizie trebuie să realizeze o evaluare obiectivă a riscului pe care copilul îl poate suferi, indiferent de teama copilului.¹⁶⁷ Acest lucru necesită luarea în considerare a probelor dintr-o arie largă de surse, inclusiv din cadrul informațiilor din țara de origine specifice copiilor. Atunci când părintele său cel care are în grijă un copil are o teamă bine întemeiată

163 Vezi UNHCR, Manualul privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, 1979, reeditat, Geneva, ianuarie 1992 (în continuare „UNHCR, Manualul”) <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html>, paragrafele 51–52; UNHCR, Principii Directoare privind Protecția Internațională Nr. 7: Aplicarea articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților în raport cu victimele traficului de ființe umane și persoanele expuse riscului de a fi traficate, 7 aprilie 2006 (în continuare „UNHCR, principii directoare privind victimele traficului”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/443679fa4.html>, para. 14.

164 UNHCR, Manualul, paragrafele 54–55.

165 Vezi, de exemplu, Biroul SUA de Servicii de Cetățenie și Imigrare, Guidelines For Children’s Asylum Claims [Principii directoare pentru cererile de azil depuse de copii], 10 decembrie 1998 (în continuare „Principiile directoare SUA pentru cererile de azil depuse de copii”), www.unhcr.org/refworld/docid/3f8ec0574.html, notând că „prejudiciul de care un copil se teme sau de care suferă un copil, oricum poate fi mai mic decât cel suferit de un adult și tot se califică drept persecuție.” Vezi, de asemenea, Chen Shi Hai, op. cit., în care instanța a stabilit că „măsuri care pot fi văzute ca aplicare acceptabilă a legii și programe de aplicare generală în cazul părinților poate fi persecuție în cazul copilului”, paragraful 79.

166 UNHCR, Manualul, paragrafele 40–43.

167 Vezi UNHCR, Manualul, parag. 217–219. Vezi, de asemenea, Yusuf v. Canada (Ministerul Muncii și Imigrării), [1992] 1 F.C. 629; F.C.J. 1049, Canada, Tribunalul Federal, 24 octombrie 1991, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/403e24e84.html>. Instanța a concluzionat că: „suntem reticenți să credem că o cerere de azil poate fi respinsă numai pe motivul că solicitantul este un tânăr sau o persoană care suferă de dizabilități mintale, ea va fi incapabilă să experimenteze teama pe motive care există în termeni obiectivi”, la 5.

de persecuție pentru copil, se poate presupune că și copilul are o astfel de temere, chiar dacă nu și-o exprimă sau nu simte această temere.¹⁶⁸

12. Alături de vârstă, alte caracteristici sociale, economice și bazate pe identitate, precum trecutul familial, clasă, casta, sănătatea, nivelul educației și al venitului, pot duce la sporirea riscului de vătămare, pot influența tipul de comportament persecutoriu aplicat copilului și pot exacerba efectul vătămării asupra copilului. De exemplu, copiii care sunt fără adăpost, abandonați sau altfel fără îngrijire parentală pot să riște abuzuri sexuale și exploatare sau să fie recrutați sau folosiți de către forțe/grupuri armate sau bande criminale. Copiii străzii, în special, pot fi adunați și reținuți în condiții degradante sau să fie supuși la alte forme de violență, inclusiv la crime ce au ca scop „purificarea socială”¹⁶⁹ Copiilor cu dizabilități pot să li se refuze tratamentele medicale specializate sau de rutină sau să fie ostracizați de familie sau comunitate. Copiii aflați în ceea ce pot fi considerate situații familiale neconvenționale incluzând, de exemplu, cei născuți în afara căsătoriei, prin încălcarea politicilor familiale coercitive,¹⁷⁰ sau prin viol, pot să sufere abuzuri și discriminări severe. Fetele însărcinate pot fi respinse de familiile lor și supuse la hărțuire, violență, prostituție forțată sau altă muncă înjositoare.¹⁷¹

Drepturi specifice copilului

13. O înțelegere contemporană și specifică copilului a persecuției înglobează numeroase tipuri de încălcări ale drepturilor omului, inclusiv încălcarea drepturilor specifice copilului. În determinarea caracterului persecutoriu al unei acțiuni aplicate împotriva unui copil, este esențial să se analizeze standardele prevăzute de CDC și alte instrumente internaționale ale drepturilor omului relevante aplicabile copiilor.¹⁷² Copiii au dreptul la o gamă de drepturi specifice copilului stipulate de CDC ce recunosc vârsta lor mică și dependența acestora și sunt fundamentale pentru protecția, dezvoltarea și supraviețuirea acestora. Aceste drepturi includ, dar nu se limitează la, următoarele: dreptul de a nu fi separat de părinți (articolul 9); protecția față de toate formele de violență fizică și psihică, abuz, neglijare și exploatare (articolul 19); protecția față de practicile tradiționale care aduc prejudicii sănătății copiilor (articolul 24); un standard al vieții adecvat pentru dezvoltarea copilului (articolul 27); dreptul de a nu fi deținut sau încarcerat decât ca ultim resort (articolul 37) și protejarea împotriva recrutării minorilor (articolul 38). CDC recunoaște de asemenea dreptul copiilor refugiați sau copiilor

168 Vezi, de exemplu, Canada (Ministerul Cetățeniei și Imigrării) v. Patel, 2008 FC 747, [2009] 2 F.C.R. 196, Canada, Tribunalul Federal, 17 iunie 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a6438952.html>, la 32–33.

169 „Purificare socială” se referă la procesul de înlăturare a unui grup indezirabil dintr-o zonă și poate implica asasinat, dispariții, violență și alte rele tratamente. Vezi UNICEF, cu Manualul pentru implementarea CDC, pp. 89, 91, 287. Vezi, de asemenea, Cazul „Copiii Străzii” (Villagrán-Morales et al.) v. Guatemala, Curtea Interamericană a Drepturilor Omului (în continuare „IACtHR”), Decizia din 19 noiembrie 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b17bc442.html>, par. 190–191. Instanța a stabilit că exista un fenomen de violență prevalentă împotriva copiilor străzii din Guatemala. Bazându-se pe CDC să interpreteze articolul 19 din Convenția americană din 1969 a drepturilor omului, „Pactul de la San Jose”, Costa Rica (mai jos „ACHR”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b36510.html>, instanța a notat că statul a încălcat integritatea lor fizică, mentală și morală, precum și dreptul lor la viață și a eșuat să ia vreo măsură pentru a preveni ca aceștia să trăiască în mizerie, astfel negându-le minimele condiții pentru un trai demn.

170 Vezi mai departe, UNHCR, Nota privind cererile de azil pe motiv de legi sau politici coercitive de planificare familială, august 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4301a9184.html>.

171 UNHCR, Principii directe privind persecuția pe motive de gen, op cit., paragraful 18.

172 În contextul Africii, Carta africană a drepturilor și bunăstării copiilor trebui de asemenea luată în considerare (în continuare „Carta africană”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b38c18.html>.

solicitanți de azil la protecție adecvată și asistență umanitară atunci când se bucură de drepturile aplicabile stipulate în CDC și în alte instrumente internaționale ale dreptului omului și instrumente umanitare (articolul 22).

14. Nevoile socio-economice ale copiilor sunt de cele mai multe ori mult mai constrângătoare decât cele ale adulților, dată fiind dependența acestora față de adulți și a nevoilor unice de dezvoltare. Astfel, privarea de drepturi economice, sociale și culturale poate fi la fel de relevantă pentru evaluarea cererii unui copil ca și drepturile civile și politice. Este important să nu se atribuie în mod automat o semnificație mai mare anumitor încălcări decât altora ci să se evalueze impactul general al vătămării copilului respectiv. Încălcarea unui drept poate expune un copil la alte abuzuri; de exemplu, o negare a dreptului la educație sau a unui standard de viață adecvat poate duce la un risc sporit de alte forme de vătămare, inclusiv violența și abuzul.¹⁷³ Mai mult, pot exista scopuri sau intenții politice, rasiale, de gen sau religioase îndreptate împotriva unui anumit grup de copii sau părinților acestora ce au la bază măsuri discriminatorii cu privire la accesul și exercitarea drepturilor economice, sociale și culturale. Așa cum a notat Comitetul ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale:
Lipsa oportunităților educaționale pentru copii de cele mai multe ori întărește supunerea acestora la diferite alte încălcări ale drepturilor omului. De exemplu, copiii ce trăiesc în sărăcie extremă și nu duc o viață sănătoasă sunt în mod special vulnerabili la muncă forțată și alte forme de exploatare. Mai mult, există o corelație directă între, de exemplu, nivelurile de școlarizare primară pentru fete și reducerea majoră a căsătoriilor între copii.¹⁷⁴

Manifestări ale persecuției copiilor

15. Deși copiii pot să sufere forme similare sau identice de vătămare ca adulții, aceștia le pot trăi în mod diferit. Acțiunile sau amenințările care pot să nu atingă pragul persecuției în cazul unui adult pot să echivaleze cu persecuția în cazul unui copil din cauza simplului fapt că este un copil. Imaturitatea, vulnerabilitatea, mecanisme nedezvoltate de supraviețuire și dependența, precum și diferitele stadii de dezvoltare și capacități întârziate pot fi legate direct de modul în care un copil trăiește sau se teme de vătămare.¹⁷⁵ În mod special în cereri în care vătămarea suferită sau tema este mai severă decât simpla hărțuire, dar mai puțin severă decât o amenințare asupra vieții și libertății, circumstanțele personale ale copilului, inclusiv vârsta acestuia, pot fi factori importanți în a decide dacă echivalează cu persecuția. Pentru o evaluare precisă a severității actelor și a impactului acestora asupra copilului, este necesară examinarea detaliilor fiecărui caz și adaptarea pragului la care un act poate fi considerat persecutoriu în ce privește copilul respectiv.
16. În cazul unui copil solicitant, vătămarea psihologică poate fi în mod special un factor relevant de luat în considerare. Copiii sunt mult mai predispuși la a fi stresați

¹⁷³ CDC, Comentariul general nr. 5, op cit., paragrafele 6–7. Vezi mai jos la v. Încălcarea drepturilor economice, sociale și culturale.

¹⁷⁴ Comitetul ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale (în continuare „CDESC”), Comentariul general nr. 11: Planuri de Acțiune pentru Educație Primară (Art. 14 din Pact), E/1992 /23, 10 mai 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4538838c0.html>, paragraful 4.

¹⁷⁵ Vezi pentru detalii Salvați Copiii și UNICEF, *Evoluția abilităților copilului*, 2005, <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/evolving-eng.pdf>.

de situații ostile, a crede amenințări improbabile sau să fie afectați emoțional de circumstanțe nefamiliare. Amintirea evenimentelor traumatizante poate să persiste la un copil și să-l supună la un risc mărit de vătămare viitoare.

17. Copiii sunt, de asemenea, mult mai sensibili la acte care au în vedere rudele apropiate. Vătămarea aplicată împotriva membrilor familiei copilului poate să susțină o teamă bine întemeiată a copilului. De exemplu, un copil care a fost martor la violențe împotriva, sau a trecut prin dispariția sau omorârea unui părinte sau a altei persoane de care copilul depinde, poate să aibă o teamă bine întemeiată de persecuție chiar dacă acțiunea nu l-a avut în mod direct ca ținta.¹⁷⁶ În anumite circumstanțe, de exemplu, separarea forțată a unui copil de părinții săi, din cauza legilor discriminatorii de custodie sau din cauza detenției părinților copiilor pot echivala cu persecuția.¹⁷⁷

8

Forme de persecuție specifice copiilor

18. Copiii pot fi, de asemenea, supuși la forme specifice de persecuție care sunt influențate de vârstă, lipsa maturității și vulnerabilitatea lor. Faptul că solicitantul de azil este un copil poate reprezenta un factor central în ceea ce privește vătămarea aplicată sau temută. Acest lucru se poate întâmpla deoarece așa-zisa persecuție se aplică doar sau afectează în mod disproporționat copiii sau din cauză că anumite drepturi specifice copiilor sunt încălcate. Comitetul Executiv UNHCR a recunoscut faptul că formele de persecuție specifice copiilor pot să includă recrutarea minorilor, traficul copilului și mutilarea genitală feminină (în continuare „MGF”).¹⁷⁸ Alte exemple includ, dar nu sunt limitate la, violența familială și domestică, căsătorie forțată sau a minorilor,¹⁷⁹ munca copiilor obligatorie sau periculoasă, munca forțată,¹⁸⁰ prostituție forțată și pornografie infantilă.¹⁸¹ Astfel de forme de persecuție înglobează, de asemenea, încălcarea drepturilor de supraviețuire și dezvoltare, precum și discriminarea severă a copiilor născuți în afară regulilor stricte de planificare familială¹⁸² și a copiilor apatrizi în urma pierderii naționalității și a drepturilor inerente. Unele dintre cele mai comune forme de persecuție specifică copiilor ce apar în contextul solicitărilor de azil sunt subliniate în detaliu mai jos.

176 Vezi, de exemplu, Cicek v. Turkey, Cererea nr. 67124/01, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare „ECtHR”), 18 ianuarie 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42d3e7ea4.html>, paragrafele 173–174; Bazorkina v. Russia, Cererea nr. 69481/01, ECtHR, 27 iulie 2006, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/44cdf4ef4.html>, parag. 140–141.

177 Vezi EM (Lebanon) (FC) (Appellant) v. Secretary of State for the Home Department (Respondent) [EM (Liban) (FC) (reclamant) împotriva Secretarului de Stat pentru afaceri interne (pârât)] 76226 și 76227, nr. 76226 și 76227, Noua Zeelandă, RSAA, 12 ianuarie 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49a6ac0e2.html>, paragrafele 112–113.

178 Comitetul Executiv, Concluzia nr. 107, paragraful (g)(viii).

179 CDC, Art. 24(3); Internațional cu privire la drepturile civile și politice (în continuare „ICCPR”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3aa0.html>, art. 23; Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b36c0.html>, art. 10; Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3970.html>, Art. 16.

180 CDC, articolele 32–36; Organizația Internațională a Muncii, Convenția privind cele mai grave forme ale muncii copiilor, C182 (în continuare „Convenția OIM privind cele mai grave forme ale muncii copiilor”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ddb6e0c4.html>; Convenția privind vârsta minimă, C138, (hereafter „ILO Minimum Age Convention”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/421216a34.html>, articolele 2(3), 2(4).

181 CDC, art. 34; Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b38bc.html>.

182 Vezi, de exemplu, Xue Yun Zhang v. Gonzales, No. 01-71623, U.S. Court of Appeals for the 9th Circuit, 26 mai 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b17c7082.html>; Chen Shi Hai, op. cit.

i. Recrutarea minorilor

19. Exista un consens în creștere privind interzicerea recrutării și folosirea copiilor sub 18 ani în conflicte armate.¹⁸³ Dreptul umanitar internațional interzice recrutarea și participarea la ostilități a copiilor sub vârsta de 15 ani fie în conflicte armate internaționale¹⁸⁴ sau neinternaționale.¹⁸⁵ Articolul 38 al CDC reiterează obligațiile statelor parte conform dreptului umanitar internațional. Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale clasifică drept crime de război înrolarea și folosirea copiilor sub 15 ani în cadrul forțelor armate în momentul unui conflict armat.¹⁸⁶ Curtea Specială pentru Sierra Leone a concluzionat faptul că recrutarea copiilor sub 15 ani în cadrul forțelor armate constituie o crimă conform dreptului internațional general.¹⁸⁷
20. Protocolul facultativ la CDC cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate stipulează faptul că statele părți trebuie să ia toate măsurile posibile pentru a asigura faptul că membrii forțelor armate care au sub 18 ani nu vor lua parte la ostilități și pentru a asigura faptul că persoanele sub 18 ani nu sunt recrutate în mod coercitiv în forțele armate respective.¹⁸⁸ Protocolul Opțional stipulează o interdicere absolută a recrutării sau utilizării, sub orice circumstanțe, a copiilor care au sub 18 ani de către grupuri armate care sunt diferite de forțele armate ale statului.¹⁸⁹ Modifică, de asemenea, articolul 38 al CDC prin ridicarea vârstei minime pentru recrutare voluntară.¹⁹⁰ Statele, de asemenea, se angajează să utilizeze toate măsurile posibile pentru a interzice și sancționa din punct de vedere penal recrutarea minorilor și utilizarea copiilor soldați de către grupuri armate nestatale.¹⁹¹ Comitetul privind Drepturile Copiilor subliniază faptul că
- ... recrutarea minorilor (inclusiv a fetelor pentru servicii sexuale sau căsătorie forțată cu un militar) și participarea directă sau indirectă la ostilități constituie o încălcare serioasă a drepturilor omului și, prin urmare, persecuție și trebuie să ducă la acordarea statutului de refugiat acolo unde teama bine întemeiată de o astfel de recrutare sau participare la ostilități are la bază „motive de rasă, religie,

183 Vezi UNICEF, *Principiile de la Paris și orientările privind copiii asociați cu forțele sau grupurile armate*, februarie 2007 (denumite în continuare „Principiile de la Paris”). Deși nu e obligatorie, ele reflectă o tendință puternică pentru o interdicție a recrutării persoanelor care nu au vârsta adultă. Vezi Rezoluția Consiliului de Securitate ONU 1612 (2005) (privind copiii în conflictul armat), 26 iulie 2005, S/RES/1612, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/43f308d6c.html>, paragraful 1; 1539 privind protecția copiilor afectați de conflictul armat, S/RES/1539, 22 aprilie 2004, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/411236fd4.html>.

184 Protocolul Adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949, și privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale (Protocol I), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b36b4.html>, articolul 77(2).

185 Protocolul Adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949, și privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional (Protocol II), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b37f40.html>, articolul 4(3).

186 Adunarea Generală ONU Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, A/CONF. 183/9, 17 iulie 1998 (mai jos „ICC Statute”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3a84.html>, art. 8 (2) (b) [xxvi] and (e)[vii].

187 vezi *Prosecutor v. Sam Hinga Norman*, cazul nr. SCSL-2004-14-AR72(E), Decizia privind Moțiunea Preliminară Bazată pe Lipsa de Jurisdicție (Recrutarea Copiilor), 31 mai 2004, paragrafele 52–53; Consiliul de Securitate ONU, Raportul Secretarului-General ONU privind stabilirea unei instanțe speciale pentru Sierra Leone, 4 Oct. 2000, S/2000/915, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6afbf4.html>, para. 17, care recunoaște caracterul cutumiar al interdicției recrutării copiilor.

188 Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47dfb180.html>, Arts. 1–2. Sunt în prezent 127 state părți la Protocolul facultativ. Vezi, de asemenea, Carta Africană, care stabilește vârsta de 18 ani ca vârstă minimă pentru recrutarea obligatorie, articolele 2 și 22.2, Convenția OIM privind cele mai rele forme de munca infantile, care include recrutarea forțată a copiilor sub vârsta de 18 ani, Arts. 2 și 3(a) în definiția celor mai grave forme ale muncii copiilor.

189 Protocolul facultativ la CDC eferitor la implicarea copiilor în conflicte armate, articolul 4.

190 Ibid., articolul 3.

191 Ibid., articolul 4.

naționalitate, apartenența la un anumit grup social sau opinie politică” (articolul 1A(2), Convenția din 1951 privind statutul refugiaților).¹⁹²

21. Din perspectiva UNHCR, recrutarea forțată și recrutarea în vederea participării directe la ostilități a unui copil cu vârsta sub 18 ani în cadrul forțelor armate ale statului va echivala cu persecuția. Același lucru se va aplica și la situațiile în care un copil riscă o nouă recrutare forțată sau va fi pedepsit pentru că a evitat recrutarea forțată sau a dezertat din cadrul forțelor armate ale statului. La fel, recrutarea realizată de un grup armat non-statal a oricărui copil cu vârsta sub 18 ani va fi considerată persecuție.
22. Recrutarea voluntară a unui copil cu vârsta peste 16 ani de către un stat este permisă conform Protocolului facultativ al CDC privind implicarea copiilor în conflicte armate.¹⁹³ Cu toate acestea, autoritățile statale de recrutare trebuie să instituie garanții pentru a asigura faptul că recrutarea este voluntară, că se realizează cu consimțământul informat al părinților și că copiii care sunt astfel recrutați li se solicită să facă dovadă vârstei înainte de a fi recrutați. În astfel de cazuri, este importantă să se evalueze dacă recrutarea a fost cu adevărat voluntară, luând în considerare faptul că copiii sunt în mod special susceptibili la răpire, manipulare și forță și este posibil să nu poată opune rezistență unei recrutări. Aceștia se pot înrola sub constrângere, în propria apărare, pentru a evita vătămarea familiei, pentru a căuta protecție în fața unei căsătorii nedorite sau abuzurilor sexuale în interiorul căminului lor, sau pentru a avea acces la mijloace de bază de supraviețuire, precum mâncare sau adăpost. Familiile copiilor pot de asemenea să-i încurajeze să participe la conflicte armate, în ciuda riscurilor și a pericolelor.
23. În plus, copiii pot avea o teamă bine întemeiată de persecuție ce rezultă din tratamentul la care sunt supuși și/sau din comportamentele în care li se cere să se angajeze de către forțele armate sau grupul armat. Băieților și fetelor asociate cu forțele armate sau grupuri armate li se poate cere să servească ca bucătari, hamali, mesageri, spioni, precum și să ia parte în mod direct la ostilități. Fetele, în special, pot fi forțate să întrețină relații sexuale cu membrii armatei.¹⁹⁴ De asemenea, este important de reținut faptul că copiii care au fost eliberați din cadrul forțelor sau grupurilor armate și se întorc în țara și comunitatea de origine pot să aibă riscul de a fi hărțuiți, recrutați din nou sau pedepsiți, incluzând încarcerarea sau execuția extrajudiciară.

ii. Traficarea și exploatarea prin munca a copiilor

24. Așa cum apare recunoscut de mai multe jurisdicții, copiii traficați sau copiii care se tem de traficare au cereri valide pentru statutul de refugiat¹⁹⁵. Principiile directoare

¹⁹² CDC, Comentariul general, nr. 6, paragraful 59. vezi, de asemenea, paragraful 58.

¹⁹³ Protocolul facultativ la CDC cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate, articolul 3. Statelor părți li se cere să crească vârsta minimă pentru recrutarea voluntară de la cea stabilită în articolul 38, para. 3 al CDC, deci, de la 15 la 16 ani.

¹⁹⁴ Principiile de la Paris definesc copiii asociați cu o forță armată sau un grup armat precum urmează: „Un copil asociat cu o forță armată sau un grup armat se referă la orice persoană sub 18 ani care este sau a fost recrutată sau utilizată de o forță armată sau un grup armat în orice capacitate inclusiv, dar fără a fi limitat la copii, băieți și fete utilizați ca luptători, bucătari, hamali, mesageri, spioni sau în scopuri sexuale. Nu se referă numai la un copil care ia sau a luat parte în mod direct la ostilități”. Articolul 2.1.

¹⁹⁵ Vezi, de exemplu, Ogbeide contra Secretarului de Stat pentru afaceri interne, nr. HX/08391/2002, U.K. IAT, 10 Mai 2002 (neraportat); Li și alții contra Ministrului cetățeniei și imigrației, IMM-932-00, Canada, Tribunalul Federal, 11 decembrie 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b18d3682.html>.

UNHCR privind victimele traficului de ființe umane și persoanele aflate în risc de a fi traficate sunt la fel de aplicabile unei cereri de azil depuse de un copil. Impactul specific al unei experiențe de traficare asupra unui copil și încălcarea drepturilor specifice copiilor la care aceștia sunt îndreptați trebuie, de asemenea, să fie luate în considerare.¹⁹⁶

25. Traficarea copiilor are loc dintr-o varietate de motive, dar toate au același scop de a obține profit prin exploatarea ființelor umane.¹⁹⁷ În acest context, este importantă reținerea faptului că orice recrutare, transportare, transfer, adăpostire sau primire a copiilor în scopul exploatarei reprezintă o formă de traficare indiferent de mijloacele utilizate. Astfel, este irelevant dacă copilul a consimțit asupra acestui fapt sau nu.¹⁹⁸
26. Traficarea unui copil este o încălcare serioasă a unei serii de drepturi fundamentale și astfel constituie persecuție. Aceste drepturi includ dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare, dreptul de a fi protejat de toate formele de violență, inclusiv exploatare sexuală și abuz, și dreptul de a fi protejat de exploatarea prin muncă și răpire, vânzare și traficare, așa cum apare în mod special stipulat de articolul 35 al CDC.¹⁹⁹
27. Impactul represaliilor manifestate de membrii rețelei de traficare, excluziunea socială, ostracizarea și/sau discriminarea²⁰⁰ împotriva unui copil victimă a traficului care este returnat în țara sa de origine trebuie evaluate într-o manieră specifică copilului. De exemplu, o fată care a fost traficăată pentru exploatare sexuală poate ajunge să fie respinsă de familia sa și să devină un paria social în cadrul comunității sale dacă este returnată. Un băiat, care a fost trimis de acasă de către părinții săi în speranța și în așteptarea faptului că va studia, munci în străinătate și va trimite bani înapoi la familie poate fi de asemenea exclus din cadrul familiei dacă aceștia din urmă află că acesta a fost traficat în vederea exploatarei prin muncă. Astfel de victime copiii ai traficării pot să aibă posibilități deosebit de limitate de a accesa și de a beneficia de drepturile omului, inclusiv drepturi de supraviețuire, dacă sunt returnați înapoi acasă.
28. În cazurile de azil care implică copiii victime ale traficării, decidenții trebuie să acorde o atenție particulară indiciilor privind posibila complicitate a părinților copilului, a altor membri de familie sau a îngrijitorilor în aranjarea traficării sau în consimțirea acesteia. În astfel de cazuri, capacitatea și voința statului de a proteja

196 Vezi UNHCR, Principiile Directoare privind Victimele Traficului. Vezi, de asemenea, UNICEF, Principii Directoare privind Protecția Copiilor Victime ale Traficului, octombrie 2006, http://www.unicef.org/ceecis/0610-Unicef_Victims_Guidelines_en.pdf, care fac referire la statutul de refugiat pentru copiii care au fost traficați.

197 Aceste motive includ, dar nu se limitează la munca pe datorie, plata datoriei, exploatarea sexuală, recrutarea de către forțe și grupuri armate și adopția ilegală. Fetele, în particular, pot fi traficate în scop de exploatare sexuală și căsătorii aranjate, în timp ce băieții pot fi în special în risc de a fi traficați pentru diverse forme de muncă forțată.

198 Pentru o definiție a scopului de traficare, vezi următoarele instrumente regionale și internaționale: Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special de femei și copii, adițional la Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate, 15 noiembrie 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4720706c0.html>, special articolul 3; Convenția Consiliului Europei privind Acțiunea împotriva Traficului de Ființe Umane, CETS No. 197, 3 May 2005 <http://www.unhcr.org/refworld/docid/43fded544.html>.

199 Pentru o analiză detaliată a cadrului legal de drepturile omului privind traficul de copii, vezi UNICEF, Manualul pentru implementarea CDC, op cit., în particular pp. 531–542.

200 UNHCR, Principii Directoare privind Victimele Traficului, op cit., paragrafele 17–18.

copilul trebuie să fie analizate cu atenție. Copiii care riscă să fie (din nou) traficați sau care riscă represalii serioase trebuie să fie considerați că având o teamă bine întemeiată de persecuție în sensul definiției refugiatului.

29. În afara traficării, alte forme mai grave de exploatare prin muncă, precum sclavia, servitutea și alte forme de muncă forțată, precum și utilizarea copiilor pentru prostituție, pornografie și activități ilicite (de exemplu, traficul de droguri) sunt interzise de dreptul internațional.²⁰¹ Astfel de practici reprezintă încălcări grave ale drepturilor omului și astfel vor fi considerate persecuție indiferent dacă sunt înfăptuite independent sau ca parte a unei experiențe de traficare.
30. Dreptul internațional interzice de asemenea muncă ce poate vătăma sănătatea, siguranța și moralitatea unui copil, cunoscută de asemenea că „munca riscantă”.²⁰² În a determina dacă o muncă este riscantă trebuie avute în vedere următoarele condiții de muncă: muncă ce expune copii la violență fizică și mentală; muncă ce are loc în subteran, sub apă, la înălțimi periculoase sau în spații restrânse; muncă ce implică echipamente periculoase sau manevrarea manuală a unor încărcături grele; programe de muncă lungi și medii nesănătoase.²⁰³ Munca prestată de un copil sub vârsta minimă desemnată pentru acel tip de muncă și care se consideră că poate inhiba educația copilului și dezvoltarea completă este de asemenea interzisă conform standardelor internaționale.²⁰⁴ Astfel de forme de muncă pot să echivaleze cu persecuția, evaluate în conformitate cu experiența particulară a copilului, vârsta acestuia și alte circumstanțe. De exemplu, se poate considera persecuție în cazurile în care un copil de vârstă mică este obligat să efectueze o muncă periculoasă care periclitează sănătatea fizică și/sau mintală și dezvoltarea acestuia.

iii. Mutilarea genitală feminină (MGF)

31. Toate formele de MGF²⁰⁵ sunt considerate dăunătoare și încalcă o gamă largă de drepturi ale omului,²⁰⁶ așa cum afirmă jurisprudența internațională și națională și doctrina legală. Multe jurisdicții au recunoscut că FGM implica pricinuirea gravă de rău ce echivalează cu persecuție.²⁰⁷ Cum această practică afectează disproporționat copilele,²⁰⁸ se poate considera că este o formă de persecuție specifică copiilor. Pentru mai multe informații despre MGF în contextul determinării

201 Organizația Mondială a Muncii, Convenția privind cele mai grave forme ale muncii copiilor, articolul 3 (a–c).

202 Ibid., articolul 3(d).

203 Ibid., articolul 4 în coroborare cu Recomandările Organizației Mondiale a Muncii privind cele mai rele forme de muncă infantilă, 1999, R190, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ddb6ef34.html>, la 3 și 4.

204 Convenția OIM privind vârsta minimă, articolul 2.

205 Mutilarea Genitală Feminină (MGF) cuprinde toate procedurile care implică înlăturarea organelor genitale sau alte vătămări ale organelor genital feminine din ale motive decât cele medicale. Vezi pentru detalii, OHCHR, UNAIDS et al., Eliminarea Mutilării Genitale Feminine: O Declarație Interagenții, februarie 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47c6aa6e2.html>.

206 Acestea includ dreptul la viață, la protecția împotriva torturii, tratamentelor inumane, cu cruzime, degradante sau inumane, la protecția împotriva violenței fizice și psihice și dreptul de a avea cel mai înalt standard de sănătate.

207 Vezi, de exemplu, Mlle Diop Aminata, 164078, Commission des Recours des Réfugiés[Comitetul de apel pentru refugiați] (în continuare „CRR”), Franța, 17 iulie 1991, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7294.html>; Khadra Hassan Farah, Mahad Dahir Buraleh, Hodan Dahir Buraleh, Canada, IRB, 10 Mai 1994, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b70618.html>; în re Fauziya Kasinga, 3278, U.S. Board of Immigration Appeals ([Consiliul SUA de Recurs pentru Imigrare] (în continuare „BIA”), 13 iunie 1996, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47bb00782.html>.

208 MGF este cel mai adesea utilizată la fetele până în de 15 ani, de asemenea, fetele și femeile mai mari de vârstă pot fi supuse acestor practici.

statutului de refugiat, vezi Nota de îndrumare a UNHCR cu privire la cererile de azil pe motive de mutilarea genitală feminină.²⁰⁹

iv. Violența domestică împotriva copiilor

32. Toate formele de violență împotriva copiilor, inclusiv cea psihică, psihologică și violența sexuală, în timp ce copiii sunt în grija părinților sau a altora, este interzisă de CDC.²¹⁰ Violența împotriva copiilor poate fi comisă în sferă privată de către cei care se înrudesc cu ei prin sânge, intimitate sau lege.²¹¹ Chiar dacă în mod frecvent se întâmplă în numele disciplinei, este important să ținem minte că exercitarea dreptului de părinte și afecțiunea pentru copii, care cere de multe ori acțiuni fizice și intervenții de protejare a copilului, este diferită de folosirea forței în mod deliberat și punitiv care cauzează durere și umilință.²¹² Anumite forme de violență, mai ales cele împotriva copiilor foarte mici, pot cauza rău permanent sau chiar moarte, deși se poate ca inculpații să nu fi intenționat să cauzeze atâta rău.²¹³ Violența, acasă, poate avea un impact semnificativ asupra copiilor pentru că de cele mai multe ori ei nu au niciun mijloc alternativ de sprijin.²¹⁴
33. Unele jurisdicții au recunoscut că unele acte fizice, sexuale și forme mentale de violență domestică pot fi considerate persecuție.²¹⁵ Exemple de astfel de acte includ bătăi, abuz sexual la domiciliu, incest, practici tradiționale dăunătoare, crime de onoare, căsătorii forțate și timpurii, viol și violența legată de exploatarea sexuală comercială.²¹⁶ În unele cazuri, violența mentală poate fi la fel de dăunătoare pentru victimă ca răul fizic și poate echivala cu persecuție. Astfel de violență poate include forme serioase de umilire, hărțuire, abuz, efectele izolării și alte practici care cauzează sau pot rezulta în vătămare psihologică.²¹⁷ Violența domestică poate, de asemenea, fi inclusă în domeniul torturii și al altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane și degradante.²¹⁸ Un nivel minim de severitate este cerut pentru a deveni persecuție. Când se evaluează nivelul severității vătămării, un număr de factori cum ar fi frecvența, tiparul, durata și impactul asupra unui copil anume, trebuie luate în considerare. Vârsta copilului și dependența de făptaș, precum și efectele pe termen lung asupra dezvoltării fizice și psihologice trebuie luate în considerare.

209 UNHCR, Nota de îndrumare privind MGF, op cit.

210 CDC, articolele 19, 37.

211 Declarația privind Eliminarea Violentei împotriva Femeilor, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f25d2c.html>, articolul 2(a).

212 Vezi CDC, Comentariul general nr. 8 (2006): Dreptul copilului la protecție împotriva pedepselor corporale și a altor forme de pedepse cu cruzime sau degradante (articolele 19; 28, paragrafele 2 și 37, printre altele, CDC/C/GC/8, 2 Mar. 2007 (mai jos „CDC, Comentariul general nr. 8”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/460bc7772.html>, paragrafele 13–14, 26.

213 Studiul ONU privind violența împotriva copiilor, op. cit., paragraful 40.

214 Vezi pentru detalii UNICEF, Violența Domestică împotriva Femeilor și Fetelor, Innocenti Digest nr. 6, 2000, <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest6e.pdf>.

215 Vezi UNHCR, Manualul pentru protecția femeilor și fetelor, februarie 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47cfc2962.html>, pp. 142–144. Vezi, de asemenea, de exemplu, Rosalba Aguirre-Cervantes a.k.a. Maria Esperanza Castillo v. Immigration and Naturalization Service, U.S. Court of Appeals for the 9th Circuit, 21 Mar. 2001, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f37adc24.html>.

216 Comisia ONU pentru Drepturile Omului, Rezoluția Drepturilor Omului 2005/41: Eliminarea violenței împotriva femeilor, E/CN.4/RES/2005/41, 19 aprilie 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45377c59c.html>, paragraful 5.

217 CDC, Comentariul General Nr. 8, op cit., paragraful 11. Vezi, de asemenea, studiul ONU privind violența împotriva copiilor, op. cit., para. 42; UNICEF, Violența Domestică împotriva Femeilor și Fetelor, op cit., pp. 2–4.

218 CDC, Comentariul general nr. 8, op cit., paragraful 12; Consiliul Drepturilor Omului, Raportul Raportorului Special privind tortura și alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, A/HRC/7/3, 15 ianuarie 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47c2c5452.html>, paragrafele 45–49.

v. Încălcarea drepturilor economice, sociale și culturale

8

34. Drepturile economice, sociale și culturale sunt centrale în supraviețuirea și dezvoltarea copiilor.²¹⁹ Comitetul ONU pentru drepturile copilului a declarat că: ... dreptul la supraviețuire și dezvoltare nu poate fi implementat decât într-o manieră holistică, prin aplicarea tuturor prevederilor Convenției, inclusiv drepturile la sănătate, nutriție adecvată, securitate socială, un standard adecvat al vieții, un mediu sănătos și sigur, educație și joacă.²²⁰ În timp ce CDC și Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale din 1966 contemplează realizarea progresivă a drepturilor economice, sociale și culturale, aceste instrumente impun diverse obligații variate statelor părți, care sunt de efect imediat.²²¹ Aceste obligații includ evitarea luării de măsuri retrogresive, îndeplinirea elementelor minime de bază ale fiecărui drept și asigurarea nediscriminării în întrebuințarea acestor drepturi.²²²
35. Încălcarea unui drept economic, social sau cultural poate echivala cu persecuție acolo unde niște elemente minime de bază ale acelui drept nu sunt realizate. De exemplu, negarea dreptului unui copil al străzii la un standard de viață adecvat (inclusiv accesul la hrană, apă și cazare) poate duce la o situație intolerabilă care amenință dezvoltarea și supraviețuirea acelui copil. În mod similar, refuzul acordării tratamentului medical, mai ales acolo unde copilul în cauză suferă de o boală care îi pune viața în pericol, poate ajunge să fie considerate persecuție.²²³ Persecuția poate de asemenea să fie determinată de acumularea unui număr de încălcări mai puțin serioase.²²⁴ Acesta poate fi cazul, de exemplu, acolo unde copiii cu dizabilități sau copiii apatrizi le lipsește accesul la înregistrarea nașterii și, ca rezultat, sunt excluși de la educație, sănătate și alte servicii.²²⁵
36. Măsurile de discriminare pot deveni persecuție când duc la consecințe de o natură vătămătoare pentru copilul în cauză.²²⁶ Copiii cărora le lipsește grija și sprijinul adulților, sunt orfani, abandonati sau respinși de către părinții lor și fug

219 CDC, articolul 6.2.

220 CDC, Comentariul General Nr. 7: Implementarea drepturilor copilului în copilăria timpurie, CRC/C/GC/7/Rev.1, 20 septembrie 2006 (în continuare denumit „CDC, Comentariul general nr. 7”) <http://www.unhcr.org/refworld/docid/460bc5a62.html>, paragraful 10.

221 Vezi CDESC, Comentariul general nr. 3: Natura obligațiilor statelor părți (articolul 2, paragraful 1, din Pact), E/1991/23, 14 Dec. 1990, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4538838e10.html>, para. 1; CDC, Comentariul general nr. 5, paragraful 6.

222 Vezi Comisia ONU pentru Drepturile Omului, Nota verbală datată 86/12/05 de la Misiunea Permanentă a Olandei la Biroul Organizației Națiunilor Unite la Geneva adresată Centrului pentru Drepturile Omului („Principiile Limburg”), 8 ianuarie 1987, E/CN.4/1987/17 la B.16, 21–22, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48abd5790.html>; Comisia Internațională a Juriștilor, Îndrumările de la Maastricht privind Încălcările Drepturilor Economice, Sociale și Culturale, 26 ianuarie 1997, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48abd5730.html>, at II.9 și 11.

223 Vezi, de exemplu, Cazul RRT nr. N94/04178, N94/04178, Australia, Tribunalul de Reexaminare pentru Refugiați] în continuare, 10 iunie 1994, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6300.html>.

224 UNHCR, Manualul, paragraful 53. Vezi, de asemenea, Canada (Cetățenie și Imigrație) contra Oh, 2009 FC 506, Canada, Tribunalul Federal, 22 mai 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a897a1c2.html>, at 10.

225 Vezi Cazul copiilor Yean și Bosico contra Republicii Dominicane, IACtHR, 8 septembrie 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/44e497d94.html>. Dreptul la cetățenie și educație li s-a negat unor fete de origine haitiană din cauză că, între altele, nu aveau certificate de naștere; Cazul „Institutului de Reeducare Juvenilă” contra Paraguayului, IACtHR, 2 septembrie 2004, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b17bab62.html>. Instanța a stabilit că eșecul de a asigura grupurilor sever marginalizate accesul la servicii medicale de bază a constituit o violare a dreptului la viață din Convenția Americană privind Drepturile Omului (ACHR). See also, CRC, Comentariul general nr. 7, paragraful 25; CDC, Comentariul general nr. 9 (2006): Drepturile copiilor cu dizabilități, CDC/C/GC/9, 27 februarie 2007 (în continuare „CDC, Comentariul general nr. 9”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/461b93f72.html>, parag. 35–36.

226 UNHCR, Manualul, paragraful 54.

de violențele din casele lor pot fi afectați în mod particular de astfel de forme de discriminare. În timp ce este clar că nu toate acțiunile discriminatorii care duc la privarea de drepturi economice, sociale și culturale sunt echivalente în mod necesar cu persecuția, este important ca consecințele acestor acte să fie evaluate acum și în viitor pentru fiecare copil în cauză. De exemplu, ținând cont de importanța fundamentală a educației și impactul semnificativ pe care refuzul acestui drept îl poate avea asupra viitorului copilului, dacă unui copil îi este refuzat dreptul la educație într-un mod sistematic, i se poate aduce o vătămare semnificativă.²²⁷ Educația pentru fete poate să nu fie tolerată de către societate,²²⁸ sau prezența la școală poate deveni de nesuportat pentru copil din cauza vătămării suferite pe temeiuri rasiale sau etnice.²²⁹

b) Agenți ai persecuției

37. În cererile de azil ale copiilor, agentul persecuției este în mod frecvent un agent nestatal. Aceștia pot include grupuri militarizate, bande criminale, părinți și alte persoane care îi iau în îngrijire, lideri religioși și comunitari. În astfel de situații, evaluarea veridicității fricii trebuie să includă considerente referitoare la incapacitatea și indisponibilitatea statului de a proteja victima.²³⁰ Dacă statul sau agenții săi au întreprins destule acțiuni pentru a proteja copilul va fi analizat caz cu caz.
38. Evaluarea nu va depinde numai de existența unui sistem juridic care incriminează și sancționează comportamentul persecutor. Depinde și de felul în care autoritățile se asigură că aceste incidente sunt investigate eficient și de identificarea și pedepsirea celor responsabili.²³¹ Deci, adoptarea de legislație care interzice sau denunță o anume practică persecutorie împotriva copiilor, în sine, nu reprezintă o dovadă suficientă pentru a refuza cererea unui copil de a obține statut de refugiat.²³²

227 Vezi Cazul RRT nr. V95/03256, [1995] RRTA 2263, Australia, RRT, 9 octombrie 1995, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b17c13a2.html>, în care Tribunalul a stabilit că „interzicerea în mod discriminatoriu la educație primară este o astfel de încălcare a unui drept fundamental al omului, că reprezintă persecuție.” la 47.

228 Vezi Ali contra Ministerului cetățeniei și imigrației, IMM-3404-95, Canada, IRB, 23 septembrie 1996, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b18e21b2.html>, care privește o fată de 9 ani din Afganistan. Instanța a concluzionat că „Educația este un drept al omului fundamental și recomand Comitetului să constate că ea poate fi recunoscută ca refugiată conform Convenției.”

229 Decizii atât din Canada, cât și din Australia au acceptat că intimidarea și hărțuirea copiilor la școală poate fi persecuție. Vezi, de exemplu, Decizia VA1-02828, VA1-02826, VA1-02827 și VA1-02829, VA1-02828, VA1-02826, VA1-02827 și VA1-02829, Canada, IRB, 27 februarie 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b18e03d2.html>, paragraful 36; Cazul RRT nr. N03/46534, [2003] RRTA 670, Australia, RRT, 17 iulie 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b17bfd62.html>.

230 Vezi CDC, articolul 3, care impune o îndatorire a Statelor Partii să asigure protecția și asistența copiilor cu privire la acțiunile statului și ale agenților privați; ACHR, articolele 17 și 19; Carta africană, articolele 1(3), 81. Vezi, de exemplu, UNHCR, Manualul para. 65; UNHCR, Principii directeare privind persecuția pe motive de gen, paragraful 19; Opinia consultativă privind situația juridică și drepturile omului ale copilului, Nr. OC-17/02, IACtHR, 28 august 2002, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4268c57c4.html>.

231 Vezi, de exemplu, Cauza Velásquez Rodríguez, seria C, nr. 4, IACtHR, 29 iulie 1988, paragraful 174 <http://www.unhcr.org/refworld/docid/40279a9e4.html>; M.C. contra Bulgariei, Cererea nr. 39272/98, ECtHR, 3 decembrie 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47b19f492.html>. Vezi de asemenea Liniile directeare generale nr. 19 și 20 ale Comitetului ONU pe eliminarea discriminării împotriva femeilor, adoptate în Sesiunea a Unsprezecea, 1992 (conținute în Documentul A/47/38), A/47/38, 1992, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453882a422.html>, paragraful 9; Comisia ONU pentru Drepturile Omului, Standardul de acțiune cu diligență ca un instrument pentru eliminarea violenței împotriva femeilor; Raport al Raportorului Special privind violența împotriva femeilor, cauzele sale și consecințele, Yakin Ertürk, E/CN.4/2006/61, 20 ianuarie 2006, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45377afb0.html>.

232 UNHCR, Principii directeare privind persecuția pe motive de gen, paragraful 11.

39. Accesul unui copil la protecția statului depinde și de abilitatea și dorința părinților copilului, a altor persoane care au în îngrijire minorul sau a tutorilor primari, de a exercita drepturi și de a obține protecție în numele copilului. Aceasta poate include înaintarea unei plângeri poliției, autorităților administrative sau instituțiilor din serviciul public. Însă, nu toți copiii vor avea un adult care să îi poată reprezenta, cum este cazul, de exemplu, când copilul este neînsoțit sau orfan, sau când un părinte, alte persoane care au în îngrijire minorul sau gardian este agentul de persecuție. Este important să luăm în considerare că, datorită vârstei foarte mici, copiii s-ar putea să nu fie capabili să abordeze ofițerii de implementare a legii sau să-și articuleze frica sau plângerea în același fel ca adulții. Copiii pot fi mai ușor refuzați sau neluăți în serios de către oficialii responsabili, iar oficialilor însăși le pot lipsi abilitățile de a intervieva și asculta copiii.

c) Temeiurile Convenției de la 1951

40. Ca și cu cererile de acordare a statutului de refugiat din rândul adulților, este necesar să se stabilească dacă frica bine se stabilească de persecuție a copilului este legată de unul dintre cele cinci temeuri listate în articolul 1A(2) din Convenția din 1951. Este necesar ca temeiul din Convenție să fie un factor relevant persecuției, însă nu este necesar ca acesta să fie singură cauză, sau chiar cel mai dominant.

Rasa, naționalitatea sau etnicitatea

41. Rasa, naționalitatea sau etnicitatea sunt la baza cererii de azil a copiilor în multe contexte. Politicile care neagă copiilor de o anume rasă sau etnicitate dreptul la o naționalitate sau înregistrarea la naștere²³³ sau care refuza copiilor aparținând unui grup etnic anume dreptul la educație sau servicii de sănătate cad în această categorie. Acest temei al Convenției se aplică în mod similar politicilor care sunt menite să despartă copiii de părinții lor din cauza apartenenței la un anume grup rasial, etnic sau indigen. Țintirea sistematică a fetelor aparținând unei minorități etnice pentru viol, trafic sau recrutare pentru forțe sau grupuri armate poate fi analizată în cadrul acestui temei al Convenției.

Religia

42. Ca și în cazul adulților, credința religioasă a unui copil sau refuzul de a nu renunța la această credință, îl poate supune riscului de persecuție. Pentru ca un temei al Convenției să fie stabilit, nu este necesar ca copilul să fie un practicant activ. Este suficient ca copilul să fie perceput ca având o anume credință religioasă sau aparținând de o sectă sau un grup religios, de exemplu, datorită credinței religioase a părinților.²³⁴
43. Copiii au o influență limitată, dacă nu deloc, asupra cărei religii aparțin sau observă, iar apartenența la o religie poate fi practic înăscută cum este cazul și cu etnicitatea

²³³ Declarația Universală a Drepturilor Omului, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3712c.html>, articolul 15; ICCPR, articolele 24(2) and (3); CRC, articolul 7.

²³⁴ UNHCR, Principii directoare privind protecția internațională nr. 6: Cererile de azil pe motive de religie ce intră sub incidența articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau sub incidența Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților HCR/GIP/04/06, 28 aprilie 2004 (în continuare, „Principii directoare UNCHR privind persecuția pe motive de religie”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4090f9794.html>.

sau rasa. În unele țări, religia repartizează anumite roluri sau comportamente copiilor. Ca o consecință, dacă un copil nu-și îndeplinește rolul încredințat sau refuză să respecte un anumit cod religios și, drept consecință, este pedepsit, poate avea o frică bine întemeiată de persecuție pe motive de religie.

44. Motivele de persecuție legate de refuzul unui copil de a adera la rolurile bazate pe gen prescrise, pot fi analizate și pe baza acestui temei. Fetele, în particular, pot fi afectate de persecuție pe baza religiei. Adolescentelor li se poate cere să îndeplinească anumite îndatoriri tradiționale în care iau rolul de sclave sau să presteze servicii sexuale. De asemenea, se poate să fie supuse la MGF sau să fie pedepsite pentru crime de onoare în numele religiei.²³⁵ În alte contexte, copiii – atât băieții, cât și fetele – ,pot fi vizați în mod special pentru a se alătura unor grupuri armate sau forțe armate ale statului ce urmează de ideologii religioase sau similare.

Opinia politică

45. Aplicarea temeiului Convenției de „opinie politică” nu este limitată la cererile adulților. O cerere bazată pe opinia politică presupune că solicitantul are sau se presupune că are, opinii care nu sunt tolerate de autorități sau de societate și care sunt critice la adresa politicilor, tradițiilor sau metodelor general acceptate. Dacă un copil este capabil să aibă o părere politică este o întrebare de fapt și trebuie determinată prin evaluarea nivelului de maturitate și dezvoltare a copilului, nivelului de educație și abilității sale de a exprima aceste preferințe. Este important să ținem cont că acești copii pot fi politic activi și pot avea anumite opinii politice independente de adulți și pentru care se pot teme de persecuție. Multe mișcări de eliberare națională sau de protest sunt conduse de studenți activiști, inclusiv școlari. De exemplu, copiii pot fi implicați în distribuirea pamfletelor, participarea la demonstrații, pot fi folosiți drept curieri sau pot fi implicați în activități subversive.
46. În plus, viziunile sau opiniile adulților, cum sunt părinții, pot fi imputate copiilor de autorități sau de agenți nestatali.²³⁶ Acesta poate fi cazul chiar dacă un copil nu este capabil să exprime preferințele politice sau activitățile părinților, inclusiv acolo unde părinții ascund în mod deliberat această informație de copil pentru a-l proteja. În astfel de circumstanțe, aceste cauze ar trebui analizate nu numai în funcție de temeiul opiniei politice, dar și în termenii temeiului care face referire la apartenența la un anumit grup social (în acest caz, „familia”).
47. Temeiurile de opinie politică și religie pot frecvent să se suprapună în cererile copiilor de azil. În anumite societăți, rolul acordat femeilor și fetelor poate fi atribuit cerințelor statului sau religiei oficiale. Autoritățile sau alți agenți ai persecuției pot percepe neconformarea unei fete cu acest rol ca un eșec în practicarea sau adoptarea unor anumite credințe religioase. În același timp, neconformarea poate însemna adoptarea unei opinii politice inacceptabile care amenință structurile de

²³⁵ Ibid, paragraful 24.

²³⁶ Vezi Cazul lui Timnit Daniel și Simret Daniel, A70 483 789 & A70 483 774, U.S. BIA, 31 ianuarie 2002 (nepublicat, decizie cu un context fără precedent). Curtea a hotărât că noțiunea „că inculpații erau prea tineri pentru a avea o opinie politică este irelevantă, este de ajuns ca oficialii credeau că ei susțineau EPLF”.

putere fundamentale. Acesta poate fi cazul în societățile unde separarea între instituțiile religioase și stat și între legi și doctrine este mică.²³⁷

Apartenența la un anumit grup social

8

48. Cererile de statut de refugiat ale copiilor au fost, cel mai frecvent, analizate în contextul temeiului Convenției „apartenența la un anumit grup social” chiar dacă orice temei al Convenției poate fi aplicat. Cum este menționat și în Principiile Directoare ale UNHCR:

un anumit grup social este un grup de persoane care au o caracteristică comună, alta decât riscul de a fi persecutate, sau care sunt percepute ca un grup de către societate. Caracteristica respectivă va fi, cel mai adesea, una înnăscută, imuabilă, sau care este fundamentală identității, conștiinței sau exercitării drepturilor omului.²³⁸

49. Chiar dacă vârsta, în termeni stricți, nu este nici intrinsecă, nici permanentă, întrucât se schimbă în continuu, a fi copil este de fapt o caracteristică imuabilă, la orice moment dat în timp. Unui copil îi este clar imposibil să se disocieze de vârsta sa pentru a evita frica persecuției.²³⁹ Faptul că un copil va crește mare la un moment dat este irelevant pentru identificarea unui anumit grup social, din moment ce aceasta este bazată pe fapte prezentate în cererea de azil. A fi copil este direct relevant pentru identitate, atât în ochii societății, cât și din perspectiva copilului în sine. Multe politici guvernamentale sunt date de vârstă sau au legătură cu vârsta, cum ar fi politica privind vârsta minimă de înrolare în armată, pentru consimțământ sexual, pentru căsătorie, sau pentru intrarea sau părăsirea școlii. Copiii împart de asemenea multe caracteristici generale, cum ar fi inocența, imaturitatea relativă, impresionabilitatea, dezvoltarea capacităților. În cele mai multe societăți, copiii sunt diferențiați de adulți datorită nevoii lor de atenție sau îngrijiri speciale, și se fac referiri la ei printr-o serie de descrieri folosite pentru a-i identifica sau a-i eticheta, cum ar fi „tânăr”, „infant”, „copil”, „băiat”, „fată” sau „adolescent”. Identificarea grupurilor sociale poate fi ajutată și de faptul că copiii împart o experiență comună, construită social, cum ar fi abuzul, abandonul, sărăcia sau strămutarea lor în interiorul țării.

50. Deci, o gamă largă de grupări de copii, poate sta la baza unei cereri de statut de refugiat în baza temeiului „apartenenței la un anumit grup social”. Așa cum „femeile” au fost recunoscute ca un anumit grup social în diverse jurisdicții, „copiii”

237 UNHCR, Principii directoare privind persecuția pe motive de gen, op. cit. paragraful 26.

238 UNHCR, Principii directoare privind protecția internațională nr. 2: „Apartenența la un anumit grup social” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, HCR/GIP/02/02, 7 mai 2002, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f23f4.html>, paragraful 11.

239 Vezi Cazul lui S-E-G-, et al., 24 I&N Dec. 579 (BIA 2008), U.S. BIA, 30 iulie 2008,

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4891da5b2.html>, care menționa că „recunoaștem că inconstanța vârstei nu poate fi controlată și că, dacă un individ a fost persecutat în trecut datorită unui anumit grup social definit pe bază de vârstă, sau suferă o astfel de persecuție la un moment în care vârsta individului îl plasează într-un anumit grup, o cerere de azil poate fi încă determinată.” (p. 583); LQ (Vârsta: Caracteristica Imuabilă) Afghanistan contra Secretarului de Stat al Departamentului de Interne, [2008] U.K. AIT 00005, 15 Mar. 2007, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47a04ac32.html>, găsește că solicitantul, „deși, presupunând că supraviețuiește, va înceta să mai fie un copil, este invariabil copil la data evaluării” la 6; Decizia V99-02929, V99-02929, Canada, IRB, 21 februarie 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b18e5592.html>, care a găsit ca „vulnerabilitatea unui copil apare ca rezultat a statutului lui de minor. Vulnerabilitatea lui ca minor este o caracteristică intrinsecă și de neschimbat, fără să se țină cont că copilul va crește și va deveni adult.”

sau un subset mai mic de copii pot constitui un anumit grup social.²⁴⁰ Vârsta și alte caracteristici pot duce la apariția unor grupuri cum ar fi „copiii abandonați”²⁴¹, „copiii cu dizabilități”, „orfanii”, sau copiii născuți în afară politicilor restrictive de planificare a familiei, sau a căsătoriilor neautorizate, cunoscuți și ca „copiii negrii”.²⁴² Familia solicitantului poate constitui și ea un grup social relevant.²⁴³

51. Apartenența solicitantului la un grup social definit de faptul că membrii grupului sunt copii nu încetează să existe numai pentru că i se termină copilăria. Consecințele unei apartenențe anterioare la un astfel de grup social pot să continue chiar și dacă factorul cheie al acelei identități (adică, vârsta fragedă a aplicantului) nu mai este aplicabil. De exemplu, o experiență trecută și împărtășită poate fi o caracteristică care este neschimbabilă și istorică și poate ajuta la identificarea unor grupuri cum ar fi „foștii soldați copii”²⁴⁴ sau „copii traficați” din cauza unei frici de persecuție în viitor.²⁴⁵
52. Printre cele mai evidente grupuri sociale se numără următoarele:
 - i. **Copiii străzii** sunt considerați un anumit grup social. Copiii care locuiesc și/sau lucrează pe străzi sunt printre cei mai vizibili, de obicei identificați ca paria sociali. Ei împart caracteristicile comune ale tinereții lor și ale faptului că strada le este casă și/sau sursă a existenței. În special pentru copiii care au crescut în aceste situații, felul în care au trăit este fundamental identității lor și adeseori, foarte dificil de schimbat. Mulți dintre acești copii au îmbrățișat denumirea de „copii ai străzii” pentru că le oferă o identitate și o apartenență chiar dacă ei locuiesc și/sau lucrează pe stradă dintr-o multitudine de motive. Ei pot, de asemenea, să împartă experiențe din trecut cum ar fi violența domestică, abuzul sexual, și exploatarea sau experiența de a fi orfan sau abandonat.²⁴⁶
 - ii. **Copii afectați de HIV/SIDA**, inclusiv cei care sunt HIV-pozitivi și cei cu un părinte HIV pozitiv sau alte rude, pot fi considerați un grup social special.

240 În *re Fauziya Kasinga*, op. cit., s-a susținut că „femeile tinere” pot constitui un grup social anume.

241 În V97-03500, Canada, Divizia de Determinare a Refugiaților conform Convenție, 31 mai 1999, s-a acceptat că copiii abandonați din Mexic pot fi un anume grup social. (Un rezumat este disponibil la http://www2.irb-cisr.gc.ca/en/decisions/reflex/index_e.htm?action=article.view&id=1749). Vezi de asemenea Cazul RRT nr. 0805331, [2009] RRTA 347, Australia, RRT, 30 aprilie 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a2681692.html>, în care Tribunalul a hotărât că grupul social al solicitantului (un copil de doi ani) era „copii ai dizidenților persecutați”.

242 Aceasta a fost afirmată în câteva decizii din Australia. Vezi, de exemplu, Chen Shi Hai, op. cit. și, mai recent în Cazul RRT Nr. 0901642, [2009] RRTA 502, Australia, RRT, 3 iunie 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a76ddb2.html>.

243 Vezi Aguirre-Cervantes, op. cit., unde Curtea a decis că „a fi membru de familie este clar o caracteristică imuabilă, fundamentală identității unui om”, și a menționat că „dovezi indiscutabile demonstrează că scopul DI. Aguirre a fost să domine și să persecute membrii familiei sale apropiate”.

244 În *Lukwago v. Ashcroft*, Attorney General, 02-1812, Curtea de Apel SUA pentru al Treilea Circuit, 14 mai 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47a7078c3.html>, Curtea a stabilit că „apartenența la grupul foștilor copii soldați care au scăpat din captivitatea LRA se potrivește cu recunoașterea BIA-ului însuși ca o experiență trecută comună poate fi de ajuns să creeze o legătură între membrii unui „anumit grup social”.

245 UNHCR, Principii directe privind victimele traficului, paragraful 39. vezi de asemenea, Cazul RRT nr. N02/42226, [2003] RRTA 615, Australia, RRT, 30 iunie 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b17c2b02.html>, despre o femeie tânără din Uzbekistan. Grupul identificat era „femei uzebece forțate să se prostitueze în străinătate care sunt percepute ca a fi încălcat obiceiuri sociale.”

246 Vezi, de exemplu, Cazul B-F-O-, A78 677 043, U.S. BIA, 6 noiembrie 2001 (nepublicat, decizie fără precedent). Curtea a decis că aplicantul, care era un copil al străzii abandonat, avea o frică de persecuție bine fondată bazată pe apartenența la un anume grup social. Vezi, de asemenea, LQ (Vârsta: Caracteristica imuabilă) Afghanistan contra Secretarului de Stat al Departamentului de Interne, op. cit. Tribunalul a decis că teama de vătămare a solicitantului ca orfan și copil al străzii „ar fi un rezultat al apartenenței lui la un grup ce împărțea o caracteristică imuabilă și constituia, conform scopurilor Convenției Refugiaților, un grup social anume”, la 7.

Faptul că sunt HIV-pozitivi este independent de persecuția de care suferă drept consecință a statusului lor privind HIV. Statusul lor sau cel al familiei îi poate departaja și, chiar dacă este gestionabil și/sau tratabil, statusul rămâne neschimbat.²⁴⁷

- iii. Acolo unde copiii sunt izolați ca un grup țintă pentru **recrutare sau folosire de către o forță sau un grup armat**, ei pot forma un grup social specific datorită naturii intrinseci și de neschimbat a vârstei lor, precum și datorită faptului că sunt percepuți ca un grup de către societatea în care trăiesc. Ca și în cazul adulților, un copil care dezertează sau refuză să devină asociat cu o forță armată poate fi perceput ca având o părere politică, caz în care legătura cu temeiul Convenției de opinie politică poate fi stabilită.²⁴⁸

d) Alternativa „refugiului intern” sau alternativa „relocării interne”

- 53. O evaluare a problematicei alternativei refugiului intern conține două părți: relevanța unei asemenea investigații, și caracterul rezonabil al oricărei zone de relocare internă propusă.²⁴⁹ Interesul superior al copilului informează atât relevanța cât și caracterul rezonabil al evaluării.
- 54. Ca și în cazul adulților, relocarea internă este **relevantă** numai unde solicitantul poate accesa practic, în siguranță și legal locul relocării.²⁵⁰ În special în privința persecuției bazate pe gen, cum ar fi violența domestică și MGF care sunt în mod tipic comise de către agenți privați, lipsa protecției eficiente a statului într-o parte a țării poate fi un indicator că statul nu este capabil sau dispus să protejeze copilul în nicio altă parte a țării.²⁵¹ Dacă copilul trebuie relocat, de exemplu, de la o zonă rurală la una urbană, riscurile protecției ar trebui examinate cu grijă în locul de relocare, ținând cont de vârstă și capacitatea de a se descurca a copilului.
- 55. În cazuri în care o alternativă de refugiu intern sau de relocare alternativă este considerată relevantă, un loc propus pentru relocare internă care poate fi **rezonabil** pentru un adult, poate fi nepotrivit pentru un copil. Testul „caracterului rezonabil” este unul specific fiecărui solicitant și, deci, nu este legat de o „persoană rezonabilă” ipotetică. Vârsta și interesul superior al copilului sunt printre factorii care trebuie luați în considerare în evaluarea viabilității unui loc propus pentru relocare internă.²⁵²
- 56. Acolo unde copiii sunt neînsoțiți și, deci, nu se pot întoarce în țara de origine împreună cu membrii familiei sau alt suport din partea adulților, o atenție specială trebuie acordată examinării dacă această returnare este rezonabilă sau nu. Alternativele de refugiu intern sau relocare internă, de exemplu, nu sunt potrivite acolo unde copiii neînsoțiți nu au rude cunoscute în țara de origine care ar fi dispuse să-i întrețină și să aibă grijă de ei și se propune ca ei să fie relocați să locuiască singuri fără asistență și îngrijiri adecvate din partea statului. Ceea ce

247 Vezi, de asemenea CDC, Comentariu general nr. 3: HIV/AIDS pe drepturile copiilor, 17 martie 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4538834e15.html>.

248 UNHCR, Manual, paragrafele 169–171; UNHCR, Principii directe privind persecuția pe motive de religie paragrafele 25–26.

249 UNHCR, Principii directe privind protecția internațională nr. 4: „Alternativa refugiului intern sau a relocării interne” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, HCR/GIP/03/04, 23 iulie 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f2791a44.html>.

250 Ibid, paragraful 7.

251 Ibid, paragraful 15.

252 Ibid, paragraful 25. Vezi mai mulți factori în CDC, Comentariul general nr. 6, paragraful 84, privind returnarea în țara de origine. Deși a fost schițată cu alt context în minte, acești factori sunt la fel de relevanți pentru evaluarea unei alternative de refugiu intern/relocare internă.

reprezintă un mic inconvenient pentru un adult poate constitui o greutate excesivă pentru copil, mai ales în absența unui prieten sau relații.²⁵³ O astfel de relocare poate încălca dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare, principiul interesului superior al copilului, și dreptul de a nu fi supus la tratament inuman.²⁵⁴

57. Dacă singura opțiune viabilă este plasarea copilului în grijă instituțională, o evaluare corespunzătoare trebuie să fie efectuată cu privire la facilitățile de îngrijire, sănătate și educaționale care trebuie asigurate și cu privire la perspectivele pe termen lung ale adulților care au fost instituționalizați ca și copii²⁵⁵. Tratamentul, precum și percepțiile sociale și culturale ale orfanilor și a altor copii care au nevoie de îngrijiri instituționalizate trebuie evaluate cu grijă întrucât acești copii pot fi subiectul dezaprobării publice, prejudecăților sau abuzului, făcând astfel locul propus pentru relocare nerezonabil din anumite circumstanțe.

e) Aplicarea cauzelor de excludere la copii

58. Clauzele de excludere cuprinse în articolul 1F al Convenției din 1951 susțin că anumite acte sunt atât de grave încât fac ca autorii lor să nu mai merite protecție internațională ca refugiați.²⁵⁶ Din moment ce articolul 1F este menit să protejeze integritatea azilului, trebuie aplicat „scrupulos”. Ca orice excepție de la garanțiile drepturilor omului, o interpretare restrictivă a clauzelor de excludere este necesară pentru a evita posibilele consecințe de excludere a asupra persoanei²⁵⁷. Clauzele de excludere sunt enumerate exhaustiv în articolul 1F și nicio rezervă nu este permisă.²⁵⁸
59. Având în vedere circumstanțele și vulnerabilitățile particulare ale copiilor, aplicarea cauzelor de excludere la copii trebuie întotdeauna să fie exercitată cu mare grijă. În cazul copiilor tineri, clauzele de excludere este posibil să nu se aplice deloc.

253 Vezi, de exemplu, Elmi contra Ministerului Cetățeniei și Imigrației, Canada, Tribunalul Federal, nr. IMM-580-98, 12 martie 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b17c5932.html>.

254 CDC, articolele 3, 6 și 37. Vezi, de asemenea, Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga contra Belgiei, Cererea nr. 13178/03, ECtHR, 12 octombrie 2006, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45d5cef72.html>, care privea returnarea (nu relocarea internă) a unei fete neînsoțite de cinci ani. Curtea a fost „uimită de eșecul de a asigura pregătire, supervizare și garanții adecvate pentru deportarea ei”, menționând că astfel de „condiții sigur i-au cauzat o anxietate extremă și au dat dovadă de o așa lipsă de umanitate față de cineva de vârsta ei și aflat în situația ei de minor neînsoțit, încât echivalează cu tratament inuman (încălcarea articolului 3 din Convenția europeană a drepturilor omului)” paragrafele 66, 69.

255 Vezi CDC, Comentariul general nr. 6, paragraful 85. Vezi, de asemenea, Principiile directe interagenții, op cit., care menționează că îngrijire interinstituțională trebuie să fie considerată de ultim resort, din moment ce „instituțiile de plasament pot foarte rar să ofere grijă pe dezvoltare și să sprijine nevoile unui copil și frecvent nu pot nici să ofere un standard de protecție rezonabil”, p. 46.

256 Îndrumări UNHCR de interpretare juridică privind standardele de fond și procedurale pentru aplicarea articolului 1F sunt prevăzute în Principiile directe UNHCR privind protecția internațională nr. 5: Aplicarea clauzelor de excludere: articolul 1F din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, HCR/GIP/03/05, 4 septembrie 2003, (în continuare „UNHCR, Principiile directe privind excluderea”) <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f5857684.html>; UNHCR, Nota privind aplicarea clauzelor de excludere: Articolul 1F din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, 4 septembrie 2003, (în continuare „UNHCR, Nota privind excluderea”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f5857d24.html>; UNHCR, Declarație pe Art. 1F al Convenției de la 1951, Iulie 2009, (în continuare „UNHCR, Declarație pe art.1F”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a5de2992.html>, și UNHCR, Manual, paragrafele 140–163.

257 UNHCR, Principiile directe privind excluderea, paragraful 2; UNHCR Nota privind excluderea, paragraful 4. UNHCR, Manual paragraful 149. Vezi de asemenea Concluziile Comitetului Executiv nr. 82 (XLVIII), Protejarea Azilului, 17 octombrie 1997, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c958.html>, para. (v); Nr. 102 (LVI) 2005, Concluzie Generală pe Protecția Internațională, 7 octombrie 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/43575ce3e.html>, para. (i); nr. 103 (LVI), Concluzie privind acordarea de protecție internațională, inclusiv prin forme complementare de protecție, 7 octombrie 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/43576e292.html>, para. (d).

258 UNHCR, Principiile directe privind excluderea, paragraful 3; UNHCR, Nota privind excluderea, paragraful 7.

Acolo unde copiii sunt acuzați că ar fi comis crime în timp ce propriile drepturi le-au fost încălcate (de exemplu în timp ce erau asociați cu forțe armate sau grupuri armate), este important să se țină cont că ei pot fi victime ale încălcării dreptului internațional, și nu doar inculpați.²⁵⁹

60. Chiar dacă clauzele de excludere prevăzute la articolul 1F nu disting între adulți și copii, articolul 1F poate fi aplicat unui copil numai dacă a atins vârsta răspunderii penale cum este ea stabilită de legea internațională și/sau națională la momentul comiterii actului care declanșează excluderea.²⁶⁰ Deci, un copil sub această vârstă minimă nu poate fi considerat responsabil pentru un act excludabil.²⁶¹ Articolul 40 al CDC cere statelor să stabilească vârste minime pentru responsabilitatea penală, dar nu este nicio limită universal recunoscută.²⁶² În diferite jurisdicții, vârsta minimă variază de la 7 ani la mai mult, cum ar fi 16 sau 18 ani, în timp ce Statutele Curții Speciale pentru Sierra Leone²⁶³ și Curții Penale Internaționale²⁶⁴ au stabilit vârsta la 15 și, respectiv, 18 ani.
61. Ținând cont de disparitățile în stabilirea unei vârste minime pentru răspunderea penală de către state și în diferite jurisdicții, gradul de maturitate emoțională, mintală și intelectuală a oricărui copil a cărui vârstă este peste limita națională pentru răspunderea penală ar trebui evaluat pentru a determina dacă a avut capacitatea mintală pentru a fi tras la răspundere pentru o crimă ce intră sub incidența articolului 1F. Astfel de considerente sunt importante în mod particular acolo unde limita de vârstă este mai scăzută, dar este de asemenea relevant dacă nu există nicio dovadă a vârstei și dacă nu poate fi stabilit dacă copilul este la sau peste vârsta de răspundere penală. Cu cât este mai mic copilul, cu atât mai puternică este prezumția că nu a existat discernământul la momentul relevant.
62. Ca orice analiză a clauzelor de excludere, o analiză în trei pași trebuie să fie întreprinsă dacă sunt indicii că un copilul a fost implicat în acțiuni care cad sub

259 Principiile de la Paris menționează: „Copiii care sunt acuzați de crime conform dreptului internațional, comise în timp ce erau asociați cu forțe sau grupuri armate, ar trebui considerați în primul rând ca victime ale încălcării dreptului internațional; nu doar făptași. Trebuie să fie tratați conform dreptului internațional într-un cadru de justiție de reparație și reabilitare socială, consistentă cu legea internațională care oferă copiilor protecție specială prin numeroase acorduri și principii”, para. 3.6. Ar trebui să se aibă în vedere că procurorii de la SCSL au ales să nu pună sub acuzare copii cu vârstele între 15 și 18 ani având în vedere că ei înșiși erau victimele crimelor internaționale.

260 UNHCR, Principiile directe privind excluderea, paragraful 28.

261 UNHCR, Nota de Fond pe Clauze de Excludere, paragraful 91. Dacă vârsta responsabilității penale este mai mare în țara de origine decât în țara gazdă acest lucru ar trebui luat în considerare în favoarea copilului.

262 Comitetul pe Drepturile Copilului a recomandat Statelor să nu scadă vârsta minimă la 12 ani și au menționat că o vârstă mai mare, cum ar fi 14 sau 16 ani, „contribuie la un sistem de justiție juvenilă care (...) are de-a face cu copii care se află în conflict cu legea fără să recurgă la proceduri judiciare”; vezi, CDC, Comentariul general nr. 10 (2007): Drepturile copilului în justiția juvenilă, CRC/C/GC/10, 25 aprilie 2007, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4670fca12.html>, para. 33. Vezi de asemenea Adunarea Generală ONU, Regulile standard minime ale ONU pentru administrarea justiției juvenile (în continuare „Regulile de la Beijing”), A/RES/40/33, 29 noiembrie 1985, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f2203c.html>, care prevăd că „începutul acelei vârste nu ar trebui fixat la un nivel de vârstă prea mic ținând cont de factori cum ar fi maturitatea emoțională, mintală și intelectuală”, articolul 4.1.

263 Consiliul de Securitate ONU, Statutul Curții Speciale pentru Sierra Leone, 16 ianuarie 2002, articolul 7.

264 Statut CPI, articolul 26.

incidența clauzelor de excludere.²⁶⁵ O astfel de analiză impune ca: (i) acțiunile în cauză să fie evaluate pe baza temeiurilor excluderii, ținând cont de natura actelor, contextul și toate circumstanțele individuale în care s-au întâmplat; (ii) să se stabilească în fiecare caz că copilul a comis o crimă care este acoperită de una dintre subclauzele articolului 1F, sau că un copil a participat la comiterea unei crime într-un mod care atrage răspundere penală în concordanță cu standardele aplicabile internațional; (iii) să se stabilească, în cazurile în care responsabilitatea individuală este stabilită, dacă consecințele excluderii de la statusul de refugiat sunt proporționale cu gravitatea actului comis.²⁶⁶

63. Este important să se facă o analiză serioasă și individualizată a tuturor circumstanțelor în fiecare caz. În cazul unui copil, analiza excluderii trebuie să ia în considerare nu numai principii generale de excludere, dar și regulile și principiile care adresează statusul special, drepturile și protecția acordate copiilor sub legea internațională și națională la toate stadiile procedurii de azil. Trebuie să fie luate în considerare în special, principiile referitoare la interesul superior al copilului, capacității mintală a copiilor și abilitatea lor de a înțelege și consimții acte pe care li se cere sau ordonă să le facă. O aplicare riguroasă a standardelor legale și procedurale ale excluderii este de asemenea critică.²⁶⁷
64. Pe baza celor de mai sus, următoarele considerente sunt de o importanță centrală în aplicarea cauzelor de excludere la acte comise de copii:
 - i. Când se determină responsabilitatea individuală pentru acte care declanșează excluderea, problema dacă un copil are **discernământul necesar** (sau *mens rea*), adică dacă copilul a acționat cu intenția și cunoștința că necesare pentru a fi tras la răspundere pentru un act care declanșează excluderea, este un factor central în analiza excluderii. Această evaluare trebuie să ia în considerare elemente cum ar fi dezvoltarea emoțională, mintală și intelectuală a copilului. Este important să se determine dacă copilul a fost suficient de matur să înțeleagă natura și consecințele comportamentului lui și, deci, să comită, sau să participe la comiterea unei crime. Temeiuri pentru absența *mens rea* includ, de exemplu, dizabilități mintale severe, intoxicare involuntară sau imaturitate.
 - ii. Dacă capacitatea mintală se stabilește, alte temeuri pentru **respingerea responsabilității individuale** trebuie examinate și anume dacă copilul a acționat sub stare de necesitate, coerciție sau în apărarea sa sau altora. Astfel de factori sunt de o relevanță particulară când se evaluează cererile făcute de foști soldați copii. Factori adiționali care trebuie luați în considerare pot fi: vârsta la care copilul s-a implicat în forțele sau grupurile armate; perioada de timp în care a fost membru; consecințele refuzului de a se alătura grupului; orice folosire forțată a drogurilor; a alcoolului sau a medicației; nivelul

²⁶⁵ Pentru mai multe informații pe excludere în ceea ce privește soldații copii, vezi UNHCR, Opinia consultativă a Biroului Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) privind standardele internaționale pentru excluderea de la statutul de refugiat așa cum este aplicată copiilor soldați, 12 septembrie 2005 (n continuare „UNHCR, Opinia consultativă privind aplicarea excluderii copiilor soldați”), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/440eda694.html>.

²⁶⁶ UNHCR, Declarație privind articolul 1F, p. 7.

²⁶⁷ Pentru o analiză detaliată pe chestiuni procedurale privind excluderea, vezi UNHCR, Principiile directe privind excluderea, paragrafele 31–36 și UNHCR, Nota privind excluderea, paragrafele 98–113.

educației și înțelegerea evenimentelor în cauză și trauma, abuzul sau relele tratamente pe care le-a suferit.²⁶⁸

- iii. În sfârșit, dacă responsabilitatea individuală este stabilită, trebuie să se stabilească dacă consecințele excluderii de la statutul de refugiat sunt proporționale cu gravitatea actului comis.²⁶⁹ Asta implică o măsurare a gravității infracțiunii în comparație cu nivelul fricii de persecuție la întoarcere. Dacă solicitantul este în situația de a se confrunta cu persecuție severă, crimă de care se face vinovat trebuie să fie foarte gravă pentru a-l exclude de la statutul de refugiat. Probleme care trebuie considerate includ orice factori atenuanți sau agravanți care sunt relevanți cazului. Când se evaluează cererea copilului, chiar dacă circumstanțele nu sunt destule pentru apărare, factori cum ar fi vârsta, maturitatea sau vulnerabilitatea copilului sunt considerente importante. În cazul copiilor soldați, acești factori include rele tratamente aplicate de către personalul militar și circumstanțele din timpul serviciului. Consecințele și tratamentul pe care copilul le poate suferi la întoarcere (ncălcări grave ale drepturilor omului ca o consecință a faptului că a evadat din cadrul forțelor armate sau grupului) trebuie luate în considerare de asemenea.

IV. ASPECTE PROCEDURALE ȘI PROBATORII

65. Datorită vârstei foarte mici, dependenței și relativei imaturități, copiii trebuie să se bucure de garanții procedurale și probatorii specifice, pentru a asigura că decizii corecte de determinare a statusului de refugiat sunt luate cu privire la cererile lor.²⁷⁰ Măsurile generale enunțate mai jos stabilesc standarde minime pentru tratamentul copiilor în timpul procedurii de azil. Ele nu exclud aplicarea principiilor directoare detaliate prevăzute, de exemplu, în Pachetul de resurse: Acțiunea pentru drepturile copiilor²⁷¹, în Principii directoare interagenții privind copiii neînsoțiți și separați și ghidurile naționale.²⁷²

268 Decizii din Franța au recunoscut că copiii care au comis infracțiuni, care ar trebui în principiu să ducă la aplicarea cauzelor de excludere, pot fi scutiți dacă sunt în situații foarte vulnerabile. Vezi, de exemplu, 459358, M.V.; Excludere, CRR, 28 aprilie 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/43abf5cf.html>; 448119, M.C, CRR, 28 ianuarie 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b17b5d92.html>. Vezi și MH (Siria) contra Secretarului de Stat de la Departamentul de Interne DS (Afghanistan) contra Secretarului de Stat de la Departamentul de Interne, [2009] EWCA Civ 226, Curtea de Apel (U.K.), 24 martie 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49ca60ae2.html>, para. 3. Pentru un ghid mai detaliat pe temeluri care resping responsabilitatea individuală, vezi, UNHCR Principiile directoare privind excluderea, paragrafele 21–24. UNHCR, Nota privind excluderea, paragrafele 91–93. UNHCR, Opinie Consultativă pe Aplicarea Clauzei de Excludere la Copiii Soldați, op cit. pp. 10–12.

269 Pentru un ghid detaliat pe proporționalitate, vezi UNHCR, Principiile directoare privind excluderea, paragraful 24; UNHCR, Nota privind excluderea, paragrafele 76–78.

270 Vârsta relevantă aplicabilă pentru ca copiii să beneficieze de garanții procedurale adiționale elaborate în această secțiune este data la care copilul solicită azil și nu data la care se ajunge la o decizie. Aceasta trebuie diferențiată de evaluarea pe fond a cererii lor de azil în care natura prospectivă a cercetării cere ca și vârsta de la data la care s-a luat decizia să fie relevantă.

271 Acțiune pentru drepturile copiilor Pachetul de resurse ARC, un instrument de consolidare a capacităților pentru protecția copilului în situații de criză și după, elaborat de Salvați Copiii, UNHCR, UNICEF, OHCHR, Comitetul Internațional de Salvare și Terre des Hommes, 7 decembrie 2009, <http://www.savethechildren.net/arc>.

272 Vezi, de exemplu, Instrucțiunile de Azil din Regatul Unit, Procesarea unei cereri de azil înaintată de un copil, 2 Nov. 2009, <http://www.bia.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/asylumprocessguidance/specialcases/guidance/processingasylumapplication1.pdf?view=Binary>; Codul de practică al Agenției Vamale din Regatul Unit pentru protejarea copiilor, decembrie 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4948f8662.html>; Finlanda, Directoratul pentru Imigrație Ghid pentru Intervievarea Copiilor (Separați), Mar. 2002, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/430ae8d72.html>; Ghid SUA pentru Copiii cu Cereri de Azil, op cit.; Canada, IRB, Ghid emis de președinte în conformitate cu secțiunea 65(4) a Legii privind imigrația: Ghidul 3 - copiii solicitanți de azil: probleme procedurale și probatorii, 30 septembrie 1996, nr. 3, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b31d3b.html>.

66. Cererile făcute de copiii solicitanți, chiar dacă sunt însoțiți sau nu, ar trebui, în mod normal, să fie procesate prioritar, din moment ce ei au frecvent nevoie de protecție specială și asistență. Procesare prioritară înseamnă perioade de așteptare reduse la fiecare stadiu al procedurii de azil, inclusiv în ceea ce privește luarea unei decizii în privința cererii. Însă, înainte de a începe procedura, copiilor le trebuie timp suficient să se pregătească și să reflecteze asupra prezentării experiențelor lor. Vor avea nevoie de timp să construiască relații de încredere cu tutorii lor și cu alt personal profesional pentru a se simți în siguranță. De obicei, acolo unde cererea copilului este legată direct de cererile membrilor familiei care îl acompaniază sau copilul solicită statutul derivat, nu va fi necesar să se prioritizeze cererea copilului decât dacă alte considerente sugerează că procesarea prioritară este recomandată.²⁷³
67. Nu există o regulă generală care se prescrie în numele cui cererea de azil a copilului trebuie făcută, mai ales acolo unde copilul este foarte mic sau cererea este bazată pe teamă părinților pentru siguranța copilului lor. Aceasta va depinde de reglementările naționale care se aplică. Este nevoie însă de suficientă flexibilitate pentru a permite ca numele solicitantului principal să fie modificat în timpul procedurilor dacă, de exemplu, se descoperă că este mai potrivit ca principalul solicitant să fie copilul, și nu părintele copilului. Această flexibilitate asigură că tehnicitatea administrativă nu prelungește inutil procesul.²⁷⁴
68. Pentru copiii solicitanți neînsoțiți și separate, trebuie făcute eforturi cât mai repede posibil pentru a iniția găsirea și reunificarea familiei cu părinții sau alți membri ai familiei. Vor fi însă excepții de la această prioritate, acolo unde se descoperă informații care arată că găsirea sau reunificarea poate pune părinții sau alți membri ai familiei în pericol, unde copilul a fost ținta abuzului și neglijenței și/sau părinții sau membrii familiei au fost implicați sau ar putea fi implicați în persecutarea lor.²⁷⁵
69. Un tutore independent, calificat trebuie să fie desemnat imediat, fără să implice costuri în cazul copiilor neînsoțiți sau separați. Copiii care sunt principalii solicitanți într-o procedură de azil, au dreptul și la un reprezentant legal.²⁷⁶ Acești reprezentanți ar trebui să fie pregătiți special și ar trebui să ajute copilul de-a lungul întregii proceduri.
70. Dreptul copiilor de a-și exprima părerea și de a participa într-un mod relevant este de asemenea important în contextul procedurilor de azil.²⁷⁷ Relatarea unui copil a

273 UNHCR, Standarde procedurale pentru determinarea statutului de refugiat conform mandatului UNHCR, 20 noiembrie 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42d66dd84.html>, pag 3.25, 4.21–4.23.

274 Aceasta este în mod special relevantă în relație cu cereri precum MGF sau mariajul forțat, unde părinții fug împreună cu copiii lor pentru că se tem pentru viața lor, deși copilul s-ar putea să nu înțeleagă total motivul pentru care au fugit.

275 Găsirea și reunificarea familiei au fost adresate în mai multe Concluzii ale Comitetului Executiv, inclusiv cea mai recentă, Concluzia nr. 107, para. (h)(iii). Vezi de asemenea UNHCR, Ghid pentru Determinarea Interesului Superior al Copilului, op cit.; CDC, Comentariu general nr. 6, paragraful 81.

276 „Tutore” aici se referă la o persoană independentă cu abilități specializate care veghează asupra interesului superior al copilului și a bunăstării sale generale. Procedurile de numire a unui tutore nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât procedurile naționale administrative și judiciare existente pentru numirea tutorilor pentru copiii care sunt cetățeni ai țării respective. „Reprezentantul legal” se referă la un avocat sau la o altă persoană calificată să acorde asistență juridică și să informeze copilul în procedurile de azil și în contactul cu autoritățile pe chestiuni legale. Vezi ExCom, Concluzia Nr. 107, para. (g)(viii). Pentru mai multe detalii, vezi CRC, Comentariu general nr. 6, parag. 33–38, 69. Vezi de asemenea UNHCR, Principii directe privind copiii neînsoțiți solicitanți de azil, op cit., p. 2 și parag. 4.2, 5.7, 8.3, 8.5.

277 CDC, art. 12. CDC nu stabilește nicio vârstă minimă privind dreptul copiilor de a-și exprima părerea în mod liber din moment ce este clar că copiii pot și își formează păreri de la o vârstă foarte fragedă.

experienței prin care a trecut este foarte frecvent esențială pentru identificarea nevoilor sale de protecție și, în multe cazuri, copilul va fi singura sursă de informație. Pentru a ne asigura că copilul are oportunitatea de a exprima aceste păreri și nevoi este nevoie de dezvoltarea și integrarea unor proceduri sigure și potrivite copiilor și a unor medii care generează încredere la toate stagiile procesului de azil. Este important ca copiilor să li se dea într-o limbă și într-o manieră pe care le înțeleg toate informațiile necesare privind opțiunile posibile existente și consecințele ce derivă din ele.²⁷⁸ Aceasta include informații asupra dreptului lor la intimitate și confidențialitate care îi ajută să-și exprime părerile fără coerciție, constrângeri sau frică de pedeapsă.²⁷⁹

71. Trebuie să fie selectate metode de comunicare corespunzătoare pentru diferitele stagii ale procedurii, inclusiv interviul de azil, și nevoia de a lua în considerare vârsta, genul, mediul cultural, maturitatea copilului, precum și circumstanțele zborului și modul în care a ajuns.²⁸⁰ Metode utile de comunicare non-verbala pentru copii pot include joacă, desenatul, scrisul, mima, povestirea, cântatul. Pentru copiii cu dizabilități se cere „orice mod de comunicare de care au nevoie pentru a le facilita exprimarea părerilor”.²⁸¹
72. Nu se poate aștepta de la copii să ofere relatări ale experiențelor lor ca și adulții. Se poate să aibă dificultăți în a-și exprima frica dintr-o multitudine de motive, inclusiv trauma, instrucțiunile părinților, lipsa educației, frică de autoritățile statului sau de persoane în poziții de putere, utilizarea unor mărturii preconcepute de către traficanții de ființe umane, sau frică de represalii. Se poate să fie prea tineri sau imaturi pentru a putea evalua ce informație este importantă sau să interpreteze la ce au fost martori sau ce au experimentat într-o manieră care este ușor de înțeles pentru adulți. Unii copii s-ar putea să omită sau să distorsioneze informații vitale sau să fie incapabili să diferențieze imaginarul de realitate. S-ar putea să experimenteze și dificultăți în legătură cu noțiuni abstracte cum ar fi timpul sau distanța. Deci, ceea ce poate constitui o minciună în cazul unui adult se poate să nu fie neapărat o minciună în cazul copilului. Este deci, esențial ca examinatorii să aibă pregătirea și abilitățile necesare pentru a fi în stare să evalueze în mod corect autenticitatea și semnificația relatărilor copilului.²⁸² Aceasta se poate să necesite implicarea experților în interviuarea copiilor într-un cadru informal sau observarea copiilor și comunicarea cu ei într-un mediu în care se simt în siguranță, de exemplu, într-un centru de recepție.
73. Chiar dacă sarcina probei este de obicei împărțită între examinator și solicitant în cazul cererilor înaintate de adulți, se poate să fie necesar ca un examinator să-și asume o mai mare responsabilitate în cazul cererilor înaintate de copii, mai ales dacă copilul în cauză este neînsoțit.²⁸³ Dacă faptele cazului nu pot fi constatate și/sau copilul este incapabil să-și exprime cerințele, examinatorul trebuie să ia o decizie pe baza circumstanțelor știute, ceea ce s-ar putea să ceară o aplicare

278 CDC, Comentariul general nr. 6, para. 25; CDC, Comentariul general nr. 12, paragrafele 123–124.

279 CRC, Arts. 13, 17.

280 Copiii Separați în Programe Europene, SCEP Declarație de Bune Practici, a treia ediție, 2004, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/415450694.html>, paragrafele 12.1.3. 446

281 CDC, Comentariul general nr. 9 paragraful 32.

282 Comitetul Executiv, Concluzia Nr. 107, paragraf (d).

283 Ibid, para. (g)(viii), care recomandă ca statele să-și dezvolte cerințe adaptate de administrare a probelor.

liberală a beneficiului îndoielii.²⁸⁴ În mod similar, copilului trebuie să i se acorde beneficiul îndoielii în cazul în care există probleme în ceea ce privește credibilitatea unor părți ale cererii sale.²⁸⁵

74. Așa cum informațiile despre țara de origine pot fi subiective din punct de vedere al genului în sensul că este mai probabil să reflecte experiențele bărbaților, și nu ale femeilor, și experiențele copiilor pot fi ignorate. În plus, copiii pot avea cunoștințe limitate asupra condițiilor din țările de origine sau pot să nu fie capabili să explice motivele persecuției lor. Din aceste motive, autoritățile din domeniul azilului, trebuie să facă eforturi speciale pentru a aduna informații relevante asupra țării de origine și alte dovezi.
75. Evaluările vârstei sunt conduse în cazurile în care vârsta copilului este neclară și trebuie să se facă o evaluare complexă care să ia în considerare atât înfățișarea fizică, cât și maturitatea psihologică a individului.²⁸⁶ Este important ca aceste metode de evaluare să fie aplicate într-o așa manieră în care, în caz de incertitudine, individul să fie considerat copil.²⁸⁷ Cum vârsta nu este calculată în aceeași manieră universal sau în funcție de același grad de importanță, este nevoie de grijă când se fac inferențe adverse de credibilitate acolo unde standardele culturale sau ale țării scad sau cresc vârsta unui copil. Copiilor trebuie să li se dea informații clare asupra scopului și procesului de evaluare a vârstei într-o limbă pe care o înțeleg. Înainte ca o procedură de evaluarea a vârstei să fie demarată, este important ca un tutore independent și calificat să fie numit pentru a da sfaturi copilului.
76. În circumstanțe normale, testarea ADN va fi făcută numai când este autorizată de lege și cu consimțământul individului care trebuie testat, iar tuturor indivizilor li se va da o explicație completă asupra motivelor testării. În unele cazuri însă copiii s-ar putea să nu fie capabili să fie de acord datorită vârstei, imaturității, inabilității de a înțelege ce implică aceasta sau pentru orice alte motive. În asemenea situații, tutorele desemnat (în absența unui membru de familie) își va da sau nu consimțământul în numele lor, ținând cont de părerile copilului. Testele ADN ar trebui folosite numai acolo unde alte mijloace de verificare s-au dovedit insuficiente. S-ar putea să se dovedească a fi foarte utile în cazul copiilor care sunt suspectați că au fost traficați de indivizi care s-au dat drept părinți, frați sau altfel de rude.²⁸⁸
77. Deciziile trebuie comunicate copiilor într-o limbă și într-o manieră pe care le înțeleg. Copiii trebuie să fie informați în persoană de decizie, în prezența tutorelor, a reprezentantului legal și/sau a altui asistent, într-un mediu neamenințător și îngăduitor. Dacă decizia este negativă, trebuie să se acorde o atenție deosebită atunci când copilului i se aduce la cunoștință și i se explică care sunt următorii pași care se pot urma pentru a evita sau reduce stresul sau trauma psihologică.

²⁸⁴ UNHCR, Manual, paragrafele 196, 219.

²⁸⁵ Principii directoare interagenții , op. cit., p. 61.

²⁸⁶ Comitetul Executiv, concluzia nr. 107, para. (g)(ix).

²⁸⁷ Ibid, para. (g)(ix); UNHCR, Principii directoare privind politici și proceduri în procesarea cererilor de azil depuse de minori neînsoțiți, op cit., paragrafele 5.11, 6.

²⁸⁸ UNHCR, Nota privind testarea ADN - Testare pentru stabilirea relațiilor de familie în contextul refugiaților, Iunie 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48620c2d.html>.

UNHCRUnited Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

Distr. GENERAL

HCR/GIP/12/09

23 octombrie 2012

Original: limba engleză

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 9:

9

Cererile de azil pe motiv de orientare sexuală și/sau identitate de gen în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului la aceasta din 1967 privind statutul refugiaților

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați*, coroborat cu articolul 35 al *Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și Articolul II al Protocolului din 1967*. Aceste Principii Directoare completează *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951* (reeditat, Geneva, ianuarie 2011). În special, acestea trebuie citite în coroborare cu următoarele documente UNHCR: *Principiile Directoare nr. 1 privind persecuția pe motive de gen în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților* (mai 2002); *Principiile Directoare nr. 2 privind „apartenența la un anumit grup social” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind Statutul Refugiaților* (mai 2002); și *Principiile Directoare nr. 6 privind solicitările de azil pe motive de religie ce intră sub incidența articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau sub incidența Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților* (aprilie 2004). Acestea înlocuiesc *Nota de Orientare UNHCR privind cererile de azil pe motiv de orientare sexuală și/sau identitate de gen* (noiembrie 2008).

Principiile Directoare sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat și Principiile directoare privind protecția internațională sunt disponibile la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f33c8d92.html>.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ NR. 9

I. INTRODUCERE

1. În multe părți ale lumii, indivizii se confruntă cu abuzuri grave ale drepturilor omului și cu alte forme de persecuție datorate orientării sexuale și/sau identității lor de gen, efective sau percepute. Deși persecuția lesbienelor, homosexualilor, bisexualilor, transsexualilor și intersexualilor (denumiți împreună în cele ce urmează „LGBTI”)¹, precum și a persoanelor care sunt percepute a face parte din categoria LGBTI nu este un fenomen nou², în multe țări de azil faptul că persoanele care se refugiază din calea persecuției din motivul propriei orientări sexuale și/sau identități de gen pot îndeplini condițiile pentru statutul de refugiat în conformitate cu articolul 1A(2) al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și/sau cu Protocolul la aceasta din 1967 (denumite în cele ce urmează „Convenția din 1951”)³ este conștientizat pe scară din ce în ce mai largă. Cu toate acestea, aplicarea definiției refugiatului se face în continuare într-o manieră neunitară în acest domeniu.
2. Faptul că persoanele din categoria LGBTI sunt ținte ale omorurilor, violenței sexuale și pe bază de gen, atacurilor fizice, torturii, detenției arbitrare, acuzațiilor de comportamente imorale sau deviate, negării drepturilor la asociere, expresie și informare, și discriminării la angajare, oferirea de asistență medicală și educație, în toate regiunile lumii, a fost consemnat în numeroase documente⁴. Multe țări continuă să promoveze legi penale foarte dure care sancționează relațiile sexuale consensuale între persoane de același sex, unele stipulând încarcerarea, pedepse corporale și/sau chiar pedeapsa cu moartea.⁵ În aceste țări, dar și în altele,

1 Pentru o discuție privind termenii, vezi mai jos punctul III. Terminologie. În înțelesul acestor principii directoare, „identitate de gen” include și „intersexualitate”.

2 Convenția din 1951 privind statutul refugiaților a fost elaborată în mare măsură ca răspuns la actele de persecuție produse în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, o perioadă în care intoleranța și violența au costat viețile a mii de oameni având un context personal LGBTI. Vezi, documentul UNHCR, „Concluzii în Sinteza concluziilor: solicitanții de azil și refugiații în căutare de protecție din cauza orientării sexuale și a identității lor de gen”, noiembrie 2010, Masa rotundă a experților organizată de UNHCR la Geneva, Elveția, 30 septembrie – 1 octombrie 2010 (denumit în cele ce urmează „Concluziile în rezumat ale mesei rotunde UNHCR”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cff99a42.html>, paragraful 3.

3 Adunarea Generală a Națiunilor Unite, Convenția privind statutul refugiaților, 28 iulie 1951; Protocolul privind statutul refugiaților, 31 ianuarie 1967.

4 Vezi Consiliul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, „Raportul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului asupra legilor și practicilor discriminatorii și actelor de violență împotriva persoanelor, ce au la bază orientarea sexuală și identitatea de gen a acestora”, 17 noiembrie 2011 (denumit în cele ce urmează „Raportul OHCHR privind orientarea sexuală și identitatea de gen”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ef092022.html>. Pentru o prezentare generală a jurisprudenței și doctrinei, vezi și Comisia Internațională a Juriștilor (denumită în cele ce urmează „ICJ”) „Orientarea sexuală și identitatea de gen în dreptul drepturilor omului, referințe la jurisprudența și doctrina sistemului drepturilor omului al Națiunilor Unite, 2010, a patra ediție actualizată, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c627bd82.html>; ICJ, Orientarea sexuală și identitatea de gen în dreptul drepturilor omului, referințe la jurisprudența, legislația și doctrina din Consiliul Europei și Uniunea Europeană, octombrie 2007, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a54bbb5d.html>; ICJ, Orientarea sexuală și identitatea de gen în dreptul drepturilor omului: referințe la jurisprudența și doctrina sistemului inter- american, iulie 2007, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ad5b83a2.html>.

5 Vezi Asociația Internațională a Lesbienelor, Homosexualilor, Bisexualilor, Transsexualilor și Hermafrodiților, „Homofobia sub tutela statului, un studiu global asupra legilor care interzic activitatea sexuală consimțită între adulți de același sex”, mai 2012, disponibil la: http://old.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2012.pdf.

autoritățile nu dovedesc că doresc sau că sunt capabile să apere indivizii de abuzurile și persecuția actorilor nestatali, ducând la impunitatea făptașilor și, implicit, dacă nu explicit, la tolerarea acestor abuzuri și acte de persecuție.

3. Dintre factorii care se intersectează și care pot alimenta și agrava efectele violenței și discriminării, enumerăm sexul, vârsta, cetățenia, originea etnică/rasa, statutul social sau economic și statutul HIV. Din cauza acestor multiple niveluri ale discriminării, persoanele din categoria LGBTI sunt deseori marginalizate în societate și izolate de comunitate și de familiile lor. Acumularea unor sentimente de rușine și/sau homofobie reprimată la unele persoane nu este o situație neobișnuită. Din cauza acestor factori, dar și a altora, persoanele în cauză pot să exprime anumite rețineri în a informa ofițerii de decizie în materie de azil că temerea lor reală de persecuție are de fapt la bază orientarea sexuală și/sau identitatea lor de gen.
4. Experiențele persoanelor din categoria LGBTI diferă în mare măsură și sunt puternic influențate de mediul lor cultural, economic, familial, politic, religios și social. Contextul personal al solicitantului poate avea un impact asupra modului în care acesta își exprimă orientarea sexuală și/sau identitatea de gen sau în care explică motivele pentru care nu afișează în mod deschis un stil de viață LGBTI. Este important ca deciziile privind cererile de azil depuse de persoane din categoria LGBTI să nu aibă la bază o înțelegere superficială a experiențelor persoanelor din categoria LGBTI sau ipoteze eronate, necorespunzătoare din punct de vedere cultural sau stereotipice. Aceste principii directe oferă îndrumări de fond și procedurale privind determinarea statutului de refugiat în cazul persoanelor, pe baza orientării sexuale și/sau identității de gen a acestora, în vederea asigurării unei interpretări corecte și armonizate a definiției refugiatului dată de Convenția din 1951.⁶

II. DREPTUL INTERNAȚIONAL AL DREPTURILOR OMULUI

5. Articolul 1 al Declarației universale a drepturilor omului stipulează că „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”, iar articolul 2 prevede mai departe că „fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta declarație”.⁷ Toate persoanele, inclusiv cele din categoria LGBTI, au dreptul să se bucure de protecția conferită de dreptul internațional al drepturilor omului, în condiții de egalitate și nediscriminare.⁸
6. Deși cele mai importante tratate în materie de drepturile omului nu recunosc în mod explicit un drept la egalitate pe baza orientării sexuale și/sau identității de gen,⁹ discriminarea pe aceste motive a fost interzisă de dreptul internațional al

6 Aceste principii directe completează „Ghidul UNHCR privind protecția internațională nr. 1: Persecuția pe motiv de gen în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului la aceasta privind statutul refugiaților din 1967”, 7 mai 2002 (denumit în cele ce urmează „Principii directe UNHCR privind persecuția pe motiv de gen”, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f1c64.html>).

7 Adunarea Generală a Națiunilor Unite, Declarația universală a drepturilor omului, 10 decembrie 1948.

8 Raportul OHCHR privind orientarea sexuală și identitatea de gen, paragraful 5.

9 Cu toate acestea, unele instrumente regionale interzic discriminarea pe motiv de orientare sexuală. Vezi spre exemplu, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, articolul 21, 18 decembrie 2000, precum și Rezoluția Organizației Statelor Americane, Drepturile omului, orientarea sexuală și identitatea de gen, AG/RES. 2721 (XLII-O/12), 4 iunie 2012.

drepturilor omului.¹⁰ Spre exemplu, motivele excluse ale „sexului” și „altui statut” conținute în clauzele de nediscriminare ale celor mai importante instrumente internaționale în materie de drepturile omului au fost acceptate ca incluzând și orientarea sexuală și identitatea de gen.¹¹ În ceea ce privește drepturile fundamentale și principiul nediscriminării, ca aspecte esențiale ale Convenției din 1951 și ale dreptului internațional al refugiaților¹², definiția refugiatului trebuie interpretată și aplicată acordându-le acestora atenția cuvenită, inclusiv interzicerea discriminării pe baza orientării sexuale și a identității de gen.

7. Principiile Yogyakarta privind aplicarea dreptului internațional al drepturilor omului în legătură cu orientarea sexuală și identitatea de gen au fost adoptate în anul 2007 de un grup de experți în materie de drepturile omului și, deși nu au un caracter imperativ, reflectă principiile consfințite ale dreptului internațional.¹³ Ele stabilesc cadrul protecției drepturilor omului aplicabil în contextul orientării sexuale și/sau identității de gen. Principiul 23 subliniază dreptul de a solicita și obține azil din calea persecuției pe motiv de orientare sexuală și/sau identitate de gen:

Orice persoană are dreptul de a solicita și obține azil în alte țări de azil, refugiindu-se din calea persecuției, inclusiv persecuția pe motiv de orientare sexuală sau identitate de gen. Un stat nu poate îndepărta de pe teritoriu, expulza sau extrăda o persoană către un alt stat dacă acolo respectiva persoană se poate confrunta cu o temere justificată de tortură, persecuție sau altă formă de tratament sau pedepse cu cruzime, inuman sau degradante, ce au la bază orientarea sexuală sau identitatea de gen.

III. TERMINOLOGIE

8. Aceste principii directe se doresc a fi cuprinzătoare și relevante pentru întreaga plajă de cereri ce au la bază motive de orientare sexuală și/sau identitate de gen. Conceptele de orientare sexuală și identitate de gen sunt prevăzute în Principiile Yogyakarta, iar această terminologie este utilizată și în înțelesul acestor principii directe. Orientarea sexuală se referă la „capacitatea oricărei persoane de a fi atrasă profund emoțional, afectiv și sexual și de a întreține relații intime cu

10 „Discriminarea”, așa cum este utilizat acest termen în Pactul [privind drepturile civile și politice], trebuie înțeleasă ca implicând orice distincție, excludere, restricție sau preferință care se bazează sau se întemeiază pe orice motiv, cum ar fi rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, proprietate, statut dobândit prin naștere sau altfel, și care are scopul sau efectul de a anula sau împiedica recunoașterea, conferirea sau exercitarea de către toate persoanele, de pe poziții de egalitate, a drepturilor și libertăților acestora”. Comitetul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, CCPR Comentariul general nr. 18: Nediscriminarea, 10 noiembrie 1989, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453883fa8.html>, paragraful 7.

11 Comitetul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului a reținut în anul 1994 în decizia de referință Tonnen împotriva Australiei că Pactul internațional privind drepturile civile și politice (adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la data de 16 decembrie 1966, denumit în cele ce urmează „ICCPR”) interzice discriminarea pe motiv de orientare sexuală, vezi CCPR/C/50/D/488/1992, 4 aprilie 1994, (denumită în cele ce urmează „Tonnen împotriva Australiei”) disponibilă la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48298b8d2.html>. Acest lucru a fost ulterior afirmat de numeroase alte organisme ale tratatului Națiunilor Unite privind drepturile omului, inclusiv recunoașterea faptului că identitatea de gen se numără printre motivele de discriminare interzise. Vezi mai departe, Raportul OHCHR privind orientarea sexuală și identitatea de gen, paragraful 7.

12 Convenția din 1951, preambul alin. 1, articolul 3.

13 ICJ, Principiile Yogyakarta – Principiile aplicării dreptului internațional al drepturilor omului în legătură cu orientarea sexuală și identitatea de gen (denumite în cele ce urmează „Principiile Yogyakarta”), martie 2007, disponibile la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48244e602.html>.

persoane de sex diferit sau de același sex sau de persoane de sexe diferite”.¹⁴ Identitatea de gen se referă la „experiența de gen resimțită profund, intern și individual de fiecare persoană, care poate corespunde sau nu sexului dobândit la naștere, inclusiv sentimentul propriului corp și alte exprimări ale genului, inclusiv vestimentația, modul de exprimare verbală și manierismul”.¹⁵

9. Orientarea sexuală și identitatea de gen sunt concepte vaste care creează spațiu pentru autoidentificare. Cercetările efectuate în decursul ultimilor decenii au demonstrat că orientarea sexuală poate să urmeze un continuum, inclusiv atracția exclusivă sau neexclusivă față de același sex sau de sexul opus.¹⁶ Identitatea de gen și modul de exprimare a acesteia pot îmbrăca numeroase forme, unele persoane neidentificându-se nici ca bărbați, nici ca femei, sau ca ambele. Indiferent dacă orientarea sexuală a unui individ este determinată, printre altele, de influențe genetice, hormonale, de dezvoltare, sociale și/sau culturale (sau de o combinație a acestora), majoritatea oamenilor au libertate minimă sau sunt privați de posibilitatea de a-și alege orientarea sexuală.¹⁷ Deși pentru cei mai mulți, orientarea sexuală sau identitatea de gen sunt stabilite la o vârstă fragedă, pentru alții ele pot să continue, să evolueze pe toată durata vieții. Diferite persoane realizează, în diferite momente ale vieților lor, că aparțin categoriei LGBTI, iar modul în care se exprimă din punct de vedere sexual și al genului poate varia în funcție de vârstă și de alți factori determinanți de ordin social și cultural.¹⁸
10. Cererile de azil ce au la bază motivul orientării sexuale și/sau identității de gen provin deseori de la membrii unui subgrup specific, adică lesbiene, homosexuali, bisexuali, transsexuali, intersexuali și alte minorități sexuale¹⁹ (de regulă abreviat „LGBT”, „LGBTI” sau „LGBTIQ”²⁰). Experiențele membrilor acestor diferite grupuri vor fi deseori deosebite de la grup la grup, și, după cum am remarcat deja mai sus la paragraful 4, chiar și de la membru la membru. Drept urmare, este esențial ca decidenții să înțeleagă deopotrivă contextul fiecărei cereri de azi, precum și relatările individuale, care nu pot fi cu ușurință clasificate în categoria experiențelor sau etichetelor obișnuite.²¹

Lesbiene

O lesbiană este o femeie care simte o atracție fizică, romantică și/sau emoțională față de o altă femeie. Lesbienele sunt deseori supuse unor multiple discriminări

14 Principiile Yogyakarta, preambul.

15 Ibid.

16 Asociația Psihologică Americană, „Orientarea sexuală și homosexualitatea” (denumit în cele ce urmează „APA, Orientarea sexuală și homosexualitatea”), disponibil la adresa: <http://www.apa.org/helpcenter/sexual-orientation.aspx>.

17 Oamenii de știință nu au ajuns la un consens cu privire la motivele exacte pentru care un individ dezvoltă o anume orientare sexuală. Vezi APA, Orientarea sexuală și homosexualitatea.

18 Cererea nr. 76175, Autoritatea de Apel din Noua Zeelandă, 30 aprilie 2008, disponibilă la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/482422f62.html>, paragraful 92.

19 Termenul în limba engleză pentru minorități sexuale („queer” – ciudat) este în mod tradițional unul peiorativ, totuși a fost înșușit de unele persoane din categoria LGBT pentru a se descrie pe ei înșiși.

20 UNHCR a optat să se refere la persoanele din categoria „LGBTI”, care se dorește a include o gamă largă de persoane care se tem de persecuție datorită orientării lor sexuale și/sau identității lor de gen. Vezi în plus, UNHCR, „Lucrând cu lesbiene, homosexuali, bisexuali, transsexuali și intersexuali în situații de strămutare forțată”, 2011, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e6073972.html>. Pentru mai multe informații despre terminologie, vezi spre exemplu Alianța Homosexualilor și Lesbianelor împotriva Defăimării, „Ghid de referință pentru mass-media: o resursă pentru jurnaliști”, actualizat în mai 2010, disponibilă la adresa: <http://www.glaad.org/reference>.

21 Considerente privind fiecare grup sunt prezente pe tot parcursul acestui acestor principii directoare.

datorită genului lor, statutului lor economic și/sau social deseori inferior, cuplat cu orientarea lor sexuală. Lesbiennele sunt deseori supuse riscurilor provenite din partea actorilor nestatali, inclusiv acte cum ar fi viol „corectiv”, violență de represalii din partea foștilor parteneri sau soți, căsătorie forțată și crime comise în numele „onoarei” de către membrii familiei. Unele lesbiene solicitante de azil nu avuseseră experiențe anterioare de persecuție; spre exemplu, atunci când nu au avut sau au avut doar relații lesbiene sporadice. Lesbiennele pot deseori să fi fost implicate în relații heterosexuale, dar acest lucru nu este neapărat necesar, din cauza presiunii sociale de a se căsători și a naște copii. Ele pot să se angajeze în relații de lesbianism sau să se identifice ca și lesbiene doar mai târziu în viață. Ca și în cazul tuturor celorlalte cereri de azil, este important să se asigure că evaluarea temerii de persecuție a acestora privește spre viitor și că deciziile nu au la bază noțiuni stereotipice despre lesbiene.

Homosexuali

Termenul *homosexual* este deseori utilizat pentru a descrie un bărbat care simte o atracție fizică, romantică și/sau emoțională persistentă față de un alt bărbat, deși homosexual poate fi de asemenea utilizat pentru a descrie atât bărbații, cât și femeile homosexuale (lesbienele). Homosexualii domină din punct de vedere numeric cererile de azil ce au la bază orientarea sexuală și identitatea de gen, deși cererile lor nu pot fi privite drept un „standard” pentru alte cazuri de orientare sexuală și/sau identitate de gen. Homosexualii sunt deseori mai vizibili decât alte grupuri LGBTI în viața publică din multe societăți și pot deveni ținta campaniilor politice negative. Este însă important să se evite presupunerea că toți homosexualii își exprimă public sexualitatea sau că toți homosexualii sunt efeminați. Sfidând privilegiul masculin prin adoptarea unor roluri și caracteristici percepute ca „feminine”, homosexualii pot fi priviți ca „trădători”, fie că sunt, fie că nu sunt efeminați. Ei pot fi supuși unui risc specific de abuz în închisori, în armată²² și în alte medii și locuri de muncă dominate de masculinitate. Unii homosexuali pot să fi avut anterior relații heterosexuale din cauza presiunilor societății, inclusiv de a se căsători și/sau a avea copii.

Bisexuali

Bisexual descrie un individ care este atras fizic, romantic și/sau emoțional de bărbați și femei deopotrivă. Termenul bisexual tinde să fie interpretat și aplicat neomogen, deseori cu o conotație prea restrânsă. Bisexualitatea nu trebuie să implice atracția față de ambele sexe în același timp, și nici nu trebuie să implice o atracție egală față de sau același număr de relații cu ambele sexe. Bisexualitatea este o identitate unică, ce necesită o examinare în sine. În unele țări, persecuția poate fi direcționată în mod expres către un comportament homosexual sau lesbian, dar, cu toate acestea, implică acte ale indivizilor care se identifică pe sine ca fiind bisexuali.

22 Vezi spre exemplu, Cazul RRT nr. 060931294, [2006] RRTA 229, Australia, RRTA, 21 decembrie 2006, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47a707ebd.html>; MS (Risc – Homosexualitate – Serviciu Militar) Macedonia împotriva SSHD, CG [2002] UKIAT 03308, Tribunalul pentru Imigrație și Azil din Regatul Unit, 30 iulie 2002, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46836aba0.html>, care a reținut că „condițiile atroce de detenție” în respectiva țară încalcă drepturile apelantului în conformitate cu Convenția europeană pentru protejarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (ECHR), articolul 3. Și lesbienele pot fi supuse riscului în aceste medii. Vezi Smith împotriva Ministrului Cetățeniei și Imigrației, 2009 FC 1194, Canada, Curtea Federală, 20 noiembrie 2009, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b3c7b8c2.html>.

Bisexualii își descriu deseori propria orientare sexuală drept „fluidă” sau „flexibilă” (vezi mai jos la paragraful 47).

Transsexual

Termenul *transsexuali* descrie oamenii a căror identitate de gen și/sau expresie a genului diferă de sexul biologic dobândit la naștere.²³ Transsexualitatea este o identitate de gen, nu o orientare sexuală, iar un transsexual poate fi și heterosexual, homosexual, lesbiană sau bisexual.²⁴ Transsexualii se îmbracă sau se comportă în maniere care sunt deseori diferite de cele la care societatea se așteaptă în general de la ei, în funcție de sexul dobândit la naștere. De asemenea, ei pot să nu se prezinte sau comporte în acest mod tot timpul. Spre exemplu, unii indivizi aleg să își exprime genul ales doar în anumite momente, în medii în care se simt în siguranță. Pentru că nu se integrează percepțiilor binare acceptate de a fi bărbat sau femeie, ei pot fi percepuți drept o amenințare la adresa normelor și valorilor sociale. Această neconformitate îi expune la riscuri. Transsexualii sunt de regulă puternic marginalizați, iar cererile lor pot să aducă la lumină situații grave de violență fizică, psihologică și/sau sexuală. Atunci când autoidentificarea și aspectul fizic nu se potrivesc cu sexul din certificatul de naștere și documentele de identitate, transsexualii sunt supuși unor riscuri cu atât mai mari.²⁵ Tranziția pentru modificarea sexului înăscut nu este un proces simplu și poate implica o gamă largă de ajustări personale, legale și medicale. Nu toți transsexualii aleg tratamentul medicamentos sau alte demersuri pentru a face ca aspectul lor exterior să corespundă identității interne. Drept urmare, este important ca factorii de decizie să evite accentuarea exagerată a operației de schimbare de sex.

9

Intersexuali

Termenul de *intersexualitate* sau „tulburări ale dezvoltării sexului” (DSD)²⁶ se referă la situația în care un individ se naște cu o anatomie reproductivă sau sexuală

- 23 Termenul poate include, fără a fi însă limitat la transsexuali (termenul în limba engleză „transsexual” este un termen mai vechi care și-a avut originea în comunitățile medicale și psihologice), travestiți și alte persoane care se abat de la propriul gen. Vezi mai departe APA, „Răspunsuri la întrebările despre transsexuali, identitate de gen și expresia genului”, disponibil la adresa: <http://www.apa.org/topics/sexuality/transgender.aspx>.
- 24 Vezi și Cazul RRT nr. 0903346, [2010] RRTA 41, Australia, Tribunalul de Apel pentru Refugiați, 5 februarie 2010, (denumit în cele ce urmează „Cazul RRT nr. 0903346”) disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b8e783f2.html>, care a vizat o solicitantă transsexuală ce se temea de persecuție din cauza propriei identități de gen.
- 25 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit faptul că autoritățile trebuie să recunoască în mod legal genul schimbat. Goodwin împotriva Regatului Unit, Cererea nr. 28957/95, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 11 iulie 2002, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad9f762.html>, constatând o încălcare a dreptului la intimitate al solicitantului, reținând că „stresul și alienarea rezultate dintr-o discordanță între poziția în societate asumată de un transsexual post-operație și statutul impus prin lege care refuză să recunoască schimbarea de sex, nu pot, în opinia Curții, să fie privite doar ca un inconvenient minor rezultat dintr-o formalitate”, paragraful 77, și că „în conformitate cu articolul 8 al Convenției, în special, noțiunea de autonomie personală este un principiu important care fundamentează interpretarea garanțiilor pe care acest instrument le consfințește, protecția este acordată sferei personale a fiecărui individ, inclusiv dreptul de a stabili detaliile propriei identități: ca și ființe individuale”, paragraful 90. Vezi de asemenea și Recomandarea Consiliului Europei CM/Rec (2010)5 a Consiliului de Miniștri ai Statelor Membre cu privire la măsurile de combatere a discriminării pe motive de orientare sexuală sau identitate de gen, care recunoaște că „Statele membre trebuie să ia măsurile corespunzătoare pentru a garanta deplina recunoaștere juridică a schimbării genului unei persoane în toate aspectele vieții, în special dând posibilitatea schimbării de nume și de gen în documentele oficiale într-o manieră rapidă, transparentă și accesibilă”, la 21.
- 26 De remarcat că anumiți indivizi (și/sau fișele medicale ale acestora) vor folosi doar denumirea afecțiunii lor specifice, cum ar fi hiperplazie adrenală congenitală sau sindromul insensibilității androgene, mai degrabă decât să folosească termenul de intersexualitate sau DSD.

și/sau tipare ale cromozomilor care nu par a se încadra în noțiunile biologice tipice de a fi bărbat sau femeie. Aceste afecțiuni se pot manifesta la naștere, pot să apară la pubertate sau pot fi descoperite doar printr-un consult medical. Indivizii în aceste situații erau anterior denumiți „hermafrodiți”, însă acest termen este considerat depășit și nu mai trebuie folosit decât dacă solicitantul îl folosește.²⁷ O persoană intersexuală se poate identifica drept bărbat sau femei, iar orientarea sexuală a acesteia poate fi lesbiană, homosexuală, bisexuală sau heterosexuală.²⁸ Persoanele intersexuale pot fi supuse persecuției în modalități care au legătură cu anatomia lor atipică. Ei se pot confrunta cu discriminare și abuz pentru că suferă de o dizabilitate fizică sau o afecțiune medicală sau pentru că nu se conformează aspectului corporal așteptat de la o femeie sau un bărbat. Unii copii intersexuali nu sunt înregistrați la naștere de autorități, ceea ce poate duce la un număr de riscuri asociate și la negarea drepturilor omului la care sunt îndreptățiți. În unele țări, a fi intersexual poate fi perceput drept un lucru diabolic sau parte a unei vrăjitorii și poate face ca întreaga familie să devină ținta abuzurilor.²⁹ La fel ca și în cazul transsexualilor, și aceștia riscă să fie lezați pe durata tranziției către genul ales pentru că, spre exemplu, documentele lor de identificare nu indică genul ales de ei. Persoanele care se identifică drept intersexuali pot fi priviți de ceilalți ca transsexuali, pentru simplul fapt că într-o anumită cultură situația de intersexualitate nu poate fi înțeleasă.

11. Nu toți solicitanții se vor identifica cu terminologia și construcțiile LGBTI prezentate mai sus sau pot să nu cunoască aceste etichetări. Unii dintre ei pot doar să repete termenii (derogatorii) folosiți de persecutor. Decidenții trebuie deci să fie extrem de atenți la lipsa de flexibilitate cu care pot să aplice aceste etichetări pentru că poate conduce la evaluări adverse ale credibilității sau la nerecunoașterea ca atare a unei cereri valide. Spre exemplu, bisexualii sunt deseori clasificați în analiza cererilor de azil ca homosexuali, lesbiene sau heterosexuali, pe când intersexualii pot să nu se identifice ca aparținând categoriei LGBTI deloc (ei nu își percep afecțiunea ca parte a propriei identități, spre exemplu), iar bărbații care au relații sexuale cu bărbați nu se identifică întotdeauna ca homosexuali. Este important, de asemenea, să se clarifice distincția între orientare sexuală și identitate de gen. Acestea sunt concepte distincte, după cum am explicat la paragraful 8, și prezintă diferite aspecte ale identității fiecărei persoane.

IV. ANALIZA DE FOND

A. Context

12. O analiză adecvată a îndeplinirii de către un solicitant din categoria LGBTI a condițiilor impuse de Convenția din 1951 pentru statutul de refugiat trebuie întotdeauna să pornească de la ipoteza că solicitanții au dreptul să trăiască în

27 Serviciile de Cetățenie și Imigrație ale Statelor Unite, „Ghid pentru analiza și soluționarea cererilor pentru statutul de refugiat și de azil ale lesbieneilor, homosexualilor, bisexualilor, transsexualilor și intersexualilor (LGBTI)”, 27 decembrie 2011 (denumit în cele ce urmează „USCIS, Ghid pentru analiza și soluționarea cererilor LGBTI”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f269cd72.html>, p. 13.

28 Vezi mai departe, pagina web a Susținătorilor Alegerii Informate: <http://aiclegal.org/faq/#whatisintersex>.

29 Jill Schnoebelen, Acuzațiile de vrăjitorie, Protecția refugiaților și drepturilor omului: o trecere în revistă a dovezilor, UNHCR, Noi publicații în cercetarea refugiaților, Documentul de cercetare nr. 169, ianuarie 2009, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/4981ca712.pdf>.

societate așa cum sunt și nu trebuie să ascundă asta.³⁰ După cum s-a afirmat în luările de poziții adoptate în numeroase jurisdicții, orientarea sexuală și/sau identitatea de gen sunt aspecte fundamentale ale identității umane, care sunt fie înnăscute, fie de neschimbat, sau că unei persoane nu ar trebui să i se ceară să renunțe la acestea sau să le ascundă.³¹ Deși orientarea sexuală și/sau identitatea de gen a unei persoane se poate manifesta prin comportamentul sexual sau un act sexual, sau prin aspectul exterior sau vestimentația adoptată, există numeroși alți factori prin care aceasta poate fi exprimată, inclusiv modul în care solicitantul trăiește în societate sau modul în care acesta își exprimă (sau dorește să își exprime) identitatea.³²

13. Orientarea sexuală și/sau identitatea de gen a unui solicitant pot prezenta relevanță pentru o cerere de azil, atunci când acesta se teme de riscul persecuției din cauza orientării sale sexuale și/sau identității de gen, percepute sau reale, care nu se conformează sau nu sunt privite a se conforma normelor politice, sociale sau culturale predominante. Intersecția dintre gen, orientare sexuală și identitate de gen este parte integrantă din evaluarea cererilor care ridică probleme de orientare sexuală și/sau identitate de gen. Vătămarea, ca urmare a neconformării cu rolurile de gen așteptate, este deseori un element central al acestor cereri. Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen recunosc faptul că:
 Cererile de azil ce au la bază o orientare sexuală diferită conțin un element de gen. Sexualitatea sau practicile sexuale ale solicitantului se pot dovedi relevante pentru o cerere de azil, atunci când acesta a fost supus unor acțiuni de persecuție din cauza sexualității sale sau a practicilor sexuale. În multe astfel de cazuri, solicitantul a refuzat să adere la rolurile sau așteptările de comportament atribuite

- 30 UNHCR, HJ (Iran) și HT (Camerun) împotriva Secretarului de Stat al Departamentului de Interne – Cazul pentru primul interviu (Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați), 19 aprilie 2010 (denumit în cele ce urmează „UNHCR, HJ și HT”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4bd1abbc2.html>, paragraful 1. Pentru o comparație cu alte motive prevăzute de Convenție, vezi paragraful 29 al documentului depus în susținerea poziției. Vezi de asemenea, HJ (Iran) și HT (Camerun) împotriva Secretarului de Stat al Departamentului de Interne, Regatul Unit, [2010] UKSC 31, Curtea Supremă, 7 iulie 2010 (denumit în cele ce urmează „HJ și HT”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c3456752.html>.
- 31 Vezi spre exemplu, Canada (Procurorul General) împotriva Ward, [1993] 2 S.C.R. 689, Canada, Curtea Supremă, 30 iunie 1993 (denumit în cele ce urmează „Canada împotriva Ward”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b673c.html>; Geovanni Hernandez-Montiel împotriva Serviciului de Imigrări și Naturalizare, Statele Unite, 225 F.3d 1084, A72-994-275, (9th Cir. 2000), 24 august 2000, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ba9c1119.html>, ulterior afirmat de Morales împotriva Gonzales, Statele Unite, 478 F.3d 972, Nr. 05-70672, (9th Cir. 2007), 3 ianuarie 2007, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4829b1452.html>; Apelații S395/2002 și S396/2002 împotriva Ministrului pentru Imigrări și Afaceri Multiculturale, [2003] HCA71, Australia, Înalta Curte, 9 decembrie 2003 (denumit în cele ce urmează „S395/2002”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3fd9eca84.html>; Apelul refugiatului nr. 74665, Noua Zeelandă, Autoritatea de Apel pentru Statutul Refugiatului, 7 iulie 2004 (denumit în cele ce urmează „Apelul refugiatului nr. 74665”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42234ca54.html>; HJ și HT, nota de subsol 30 de mai sus, paragrafele 11, 14, 78.
- 32 Principiile Yogyakarta, principiul 3 afirmă că orientarea sexuală și identitatea de gen autodefinite ale fiecărei persoane sunt parte integrantă a personalității acesteia și reprezintă unul dintre aspectele fundamentale ale autodeterminării, demnității și libertății. Vezi mai departe, S395/2002, paragraful 81; Cazul Toboso-Alfonso, Consiliul pentru apeluri în domeniul imigrației din Statele Unite, 12 martie 1990 (denumit în cele ce urmează „Cazul Toboso-Alfonso”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6b84.html>. Nasser Mustapha Karouni împotriva lui Alberto Gonzales, Procuror General, Statele Unite, Nr. 02-72651, (9th Cir. 2005), 7 martie 2005 (denumit în cele ce urmează „Karouni”) disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4721b5c32.html>, la III[6]; Lawrence și alții împotriva statului Texas, Curtea Supremă a Statelor Unite, 26 iunie 2003, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f21381d4.html>, care a reținut că „Atunci când sexualitatea este exprimată în mod deschis în comportamentul intim cu o altă persoană, comportamentul nu poate fi decât un singur element într-o legătură personală care este de mai lungă durată”, p. 6.

sexului pe care îl are, așa cum este acesta definit din punct de vedere social sau cultural.³³

14. Impactul genului este relevant pentru cererile de azil depuse de bărbați și femei LGBTI deopotrivă.³⁴ Decidenții trebuie să acorde atenție diferențelor remarcate între experiențele acestora în funcție de sex/gen. Spre exemplu, normele heterosexuale sau homosexuale sau informațiile despre țară pot să nu se aplice experiențelor lesbienele a căror poziție, într-un context dat, poate fi similară cu cea a altor femei din societatea în care trăiesc. Identitățile diverse și în evoluție și modul de exprimare al acestora, circumstanțele efective ale individului și contextul cultural, juridic, politic și social trebuie să fie luate pe deplin în considerare.³⁵
15. Dezaprobarea de către societate a identităților sexuale variate sau a modului de exprimare a acestora constă de regulă în mai mult decât dezaprobarea practicilor sexuale. Aceasta este deseori accentuată de o reacție la neconformarea cu normele și valorile culturale, de gen și/sau sociale așteptate. Normele societății cu privire la cine sunt bărbații și femeile și la cum ar trebui aceștia să se comporte au în mod uzual la bază standarde heteronormative. Bărbații și femeile deopotrivă pot fi supuși unor acte de violență pentru a-i face să se conformeze rolurilor de gen atribuite de societate și/sau a-i intima pe alții „dând un exemplu”. Acest tip de vătămare poate fi „sexualizat” ca și mijloc suplimentar de a degrada, transforma în obiect sau pedepsi victima pentru orientarea sexuală și/sau identitatea ei de gen, dar poate îmbrăca și alte forme.³⁶

B. Temerea întemeiată de a fi persecutat

16. Termenul „persecuție”, deși nu este definit în mod expres în Convenția din 1951, poate fi considerat a implica încălcări grave ale drepturilor omului, inclusiv amenințări la adresa vieții sau libertății, precum și orice alte tipuri de riscuri serioase. În plus, forme mai puțin grave ale acestor vătămări, cumulate însă, pot reprezenta persecuție. Ceea ce reprezintă persecuție va depinde însă de circumstanțele cazului, inclusiv vârsta, genul, opiniile, sentimentele și caracterul psihologic al solicitantului.³⁷
17. Discriminarea este numitorul comun al experiențelor multor indivizi LGBTI. Ca și în cazul altor cereri de azil, discriminarea va fi considerată persecuție atunci când măsurile discriminatorii, individuale sau cumulative, conduc la consecințe care au un puternic caracter vătămător pentru persoana în cauză.³⁸ Evaluarea măsurii în care efectele cumulate ale acestor cazuri de discriminare reprezintă persecuție se va realiza făcând referire la informații despre țara de origine care sunt demne de încredere, relevante și actuale.³⁹

33 Principii directoare UNHCR privind persecuția pe motiv de gen, paragraful 16.

34 Principii directoare UNHCR privind persecuția pe motiv de gen, paragraful 3.

35 Sinteza concluziilor ale mesei rotunde UNCHR, paragraful 5.

36 Sinteza concluziilor ale mesei rotunde UNCHR, paragraful 6, 16.

37 Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat pe baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, HCR/IP/4/ENG/REV. 3 (denumit în cele ce urmează „Manualul UNHCR”), paragrafele 51–53.

38 Ibid, paragraful 54–55.

39 Molnar împotriva Canadei (Ministrul Cetățeniei și Imigrației), 2005 FC 98, Canada, Curtea Federală, 21 ianuarie 2005 (denumit în cele ce urmează „Molnar împotriva Canadei”) disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fe81df2.html>.

18. Nu toți solicitanții din categoria LGBTI s-au confruntat cu persecuție în trecut (vezi mai jos paragrafele 30-33 privind tănuirea ca și formă de persecuție, precum și paragraful 57 privind cererile *sur place*. Persecuția trecută nu este o condiție prealabilă pentru statutul de refugiat și, în fapt, temerea întemeiată de persecuție trebuie să se bazeze pe evaluarea situației dificile cu care solicitantul s-ar confrunta în condițiile în care ar fi returnat în țara de origine.⁴⁰ Solicitantul nu trebuie să demonstreze că autoritățile aveau cunoștință de orientarea sa sexuală și/sau de identitatea sa de gen înainte de momentul când și-a părăsit țara de origine.⁴¹
19. Comportamentul și acțiunile se pot raporta la orientarea sau identitatea unei persoane în modalități complexe. Acestea pot fi exprimate sau dezvăluite în multe modalități, unele mai subtile, altele mai evidente, prin aspect, mod de exprimare verbală, comportament, vestimentație și manierism; sau nu pot fi deloc divulgate astfel. Deși o anumită activitate care exprimă sau dezvăluie orientarea sexuală și/sau identitatea de gen a unei persoane poate fi uneori considerată trivială, problema care se pune în acest caz este legată de consecințele unui astfel de comportament. Cu alte cuvinte, o activitate asociată cu orientarea sexuală poate expune sau dezvălui doar identitatea stigmatizată, fără a reprezenta cauza sau fundamentul persecuției. În opinia UNHCR, distincția între formele de exprimare care se raportează la o „zonă centrală” a orientării sexuale și cele care nu se raportează la aceasta, nu prezintă deci relevanță în scopul evaluării existenței unei temeri întemeiate de persecuție.⁴²

Persecuția

20. Amenințările cu abuzuri grave și violență sunt des întâlnite în cererile depuse de LGBTI. Violența fizică, psihologică și sexuală, inclusiv violul⁴³, ating în general pragul necesar pentru a fi clasificate drept persecuție. Violul, în special, a fost

40 Vezi spre exemplu, Bromfield împotriva Mukasey, Statele Unite, 543 F.3d 1071, 1076-77 (9th Cir. 2008), 15 septembrie 2008, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/498b08a12.html>, Cazul RRTnr. 1102877, [2012] RRTA101, Australia, Tribunalul de Apel pentru Refugiați, 23 februarie 2012, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f8410a52.html>, paragraful 91.

41 Manualul UNHCR, paragraful 83.

42 Bundesrepublik Deutschland împotriva Y (C-71/11), Z (C-99/11), C-71/11 și C-99/11, CJEU, 5 septembrie 2012, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/505ace862.html>, alin. 62; RT (Zimbabwe) și alții împotriva Secretarului de Stat al Departamentului de Interne, [2012] UKSC 38, Curtea Supremă a Regatului Unit, 25 iulie 2012, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/500fdacb2.html>, alin. 75–76 (Lord Kerr); Declarația UNHCR privind persecuția religioasă și interpretarea articolului 9(1) al Directivei CE privind standardele minime pentru calificarea pentru statut de refugiat sau protecție subsidiară, și UNHCR, Secretarul de Stat al Departamentului de Interne (Apelant) împotriva RT (Zimbabwe), SM (Zimbabwe) și AM (Zimbabwe) (Pârâți) și Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați (Intervenient) – Cazul pentru intervenient, 25 mai 2012, Cazul nr. 2011/0011, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fc369022.html>, paragraful 12(9).

43 Tribunalele penale internaționale au lărgit în jurisprudența lor domeniul de cuprindere ale infracțiunii de violență sexuală ce poate fi incriminată ca și viol, pentru a include sexul oral și vaginal sau penetrarea anală cu folosirea unor obiecte sau a oricărei părți a corpului făptașului. Vezi spre exemplu Procurorul împotriva lui Anto Furundzija (Hotărârea de judecată), IT-95-17/1-T, Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (ICTY), 10 decembrie 1998, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/40276a8a4.html>, paragraful 185; Procurorul împotriva lui Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac și Zoran Vukovic (Hotărârea de apel), IT-96-23 & IT-96-23/1-A, ICTY, 12 iunie 2002, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3debaafe4.html>, paragraful 128. Vezi și, Curtea Penală Internațională, Elementele infracțiunilor, 2011, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ff5dd7d2.html>, articolele 7 (1) (g)-1 și 8(2)(b)(xxii)-1. Pentru alte elemente de jurisprudență în legătură cu refugiații, vezi Ayala împotriva Procurorului General al Statelor Unite, Statele Unite, Nr. 09-12113, (11th Cir. 2010), 7 mai 2010 (denumit în cele ce urmează „Ayala împotriva Procurorului General al Statelor Unite”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c6c04942.html>, care a constatat că violul oral a reprezentat o formă de persecuție.

recunoscut ca o formă de tortură, ce lasă „cicatrici psihologice adânci asupra victimei”.⁴⁴ Violul a fost identificat drept un instrument folosit în scopul „intimidării, degradării, umilirii, discriminării, pedepsirii, controlului sau distrugerii persoanei. Asemenea torturii, violul este și el încălcare a demnității personale.”⁴⁵

21. Multe societăți continuă, spre exemplu, să privească homosexualitatea, bisexualitatea și/sau persoanele și comportamentele transsexuale drept boli, afecțiuni mintale sau abateri de la morală, și, în consecință, pot aplica varii măsuri pentru a încerca să schimbe sau să modifice orientarea sexuală și/sau identitatea de gen a unei persoane. Eforturile îndreptate înspre schimbarea orientării sexuale sau identității de gen a unui individ, prin forță sau coerciție, pot reprezenta tortură sau tratamente inumane sau degradante și pot implica și alte încălcări grave ale drepturilor omului, inclusiv a dreptului la libertate și siguranță personală. Exemple extreme care pot la prima vedere să fie clasificate drept persecuție includ instituționalizarea forțată, operațiile forțate de schimbare de sex, terapia forțată cu electroșocuri și injectarea forțată de medicamente sau terapia forțată cu hormoni.⁴⁶ Experimentele medicale sau științifice neconsimțite sunt identificate în mod specific drept o formă de tortură sau tratament inuman sau degradant prin Pactul internațional privind drepturile civile și politice.⁴⁷ Unii intersexuali pot fi forțați să se supună unei intervenții chirurgicale ce vizează „normalizarea” lor, iar acolo unde aceasta are loc fără consimțământul lor, șansele ca procedura să fie clasificată drept persecuție sunt foarte mari. În aceste cazuri însă, este important să se facă diferența între intervențiile chirurgicale necesare pentru protejarea vieții sau a sănătății, și cele realizate în scop cosmetic sau de conformitate socială. Evaluarea trebuie să se concentreze pe măsura în care intervenția sau tratamentul au avut un caracter voluntar și s-au realizat cu consimțământul, exprimat în cunoștință de cauză, al individului.⁴⁸

-
- 44 Aydin împotriva Turciei, 57/1996/676/866, Consiliul Europei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 25 septembrie 1997, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7228.html>, paragraful 83. Vezi și, HS (Homosexuali, minori, riscuri la returnare) Iran împotriva Secretarului de Stat al Departamentului de Interne [2005] UKAIT 00120, Tribunalul pentru azil și imigrație din Regatul Unit (AIT), 4 august 2005, disponibil la adresa <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47fdafe0.html>, care recunoaște drept tortură agresiunea sexuală la care solicitantul a fost supus în timpul detenției, paragrafele 57, 134; Arrêt n° 36 527, Belgia: Conseil du Contentieux des Etrangers, 22 decembrie 2009, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad94692.html>, care face referire la tortură și alte încălcări grave ale integrității fizice a apelantului pe perioada detenției ca fiind forme de persecuție.
 - 45 Procurorul împotriva lui Jean-Paul Akayesu (Hotărârea de judecată), ICTR-96-4-A, Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda, 1 iunie 2001, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4084f42f4.html>, paragraful 687.
 - 46 Principiile Yogyakarta, principiul 18: „În ciuda oricărei alte clasificări contrare, orientarea sexuală și identitatea de gen a unei persoane nu sunt, în sine, afecțiuni medicale și nu trebuie tratate, vindecate sau suprimate”. Vezi și, Alla Konstantinova Pitcherskaia împotriva Serviciului de Imigrări și Naturalizare, Statele Unite, 95-70887, (9th Cir. 1997), 24 iunie 1997 (denumit în cele ce urmează „Pitcherskaia împotriva INS”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4152e0fb26.html>.
 - 47 ICCPR, Articolul 7, „... În special, nicio persoană nu va fi supusă unui experiment medical sau științific fără consimțământul liber exprimat al acesteia”. După cum au afirmat, printre alții, și Comitetul Națiunilor Unite Împotriva Torturii și Raportorul Special al Națiunilor Unite privind tortura și alte Tratamente sau Pedepse cu cruzime, inumane sau degradante, în această categorie intră și supunerea unor bărbați suspectați de un comportament homosexual la examinări anale neconsimțite pentru a le dovedi acestora homosexualitatea. Vezi mai departe Raportul OHCHR privind orientarea sexuală și identitatea de gen, paragraful 37.
 - 48 Vezi Comitetul Națiunilor Unite pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor (CEDAW), Comunicatul nr. 4/2004, 29 august 2006, CEDAW/C/36/D/4/2004, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fdb288e2.html>, care a considerat că sterilizarea neconsimțită este o încălcare a dreptului femeii de a-și exprima consimțământul în cunoștință de cauză și la demnitate, paragraful 11.3. În ceea ce privește intervenția chirurgicală la naștere, interesul superior al copilului va fi considerentul primordial, având în vedere și drepturile și obligațiile părinților, ale tutorilor legali sau ale altor persoane legal responsabile de acesta [Convenția privind drepturile copilului (CDC) Articolul 3]. Dacă operația de reschimbare a sexului sau reconstructivă este avută în vedere doar ulterior în timpul copilăriei, „Statele părți vor asigura copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia în toate aspectele care privesc copilul, iar aceste opinii vor avea greutatea corespunzătoare, în conformitate cu vârsta și gradul de maturitate al copilului” (CDC, articolul 12(1)).

22. Detenția, inclusiv în instituții psihologice sau medicale, exclusiv din motivul orientării sexuale și/sau identității de gen, este considerată o încălcare a interdicției internaționale impuse privării arbitrare de libertate și constituie în mod normal persecuție.⁴⁹ Mai mult, după cum a luat notă și Raportorul Special al Națiunilor Unite privind tortura și alte tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante, în unitățile de detenție există de regulă o ierarhie foarte strictă, iar cei de la baza acestei ierarhii, cum ar fi deținuții LGBTI, suferă multiple forme de discriminare. Deținuții transsexuali bărbați care devin femei sunt supuși unui risc aparte de abuz fizic și sexual, dacă sunt plasați împreună cu populația masculină generală a penitenciarului.⁵⁰ Segregarea administrativă sau izolarea, doar pentru simplul fapt că persoana în cauză este LGBTI, poate duce la traume psihologice grave.⁵¹
23. Normele și valorile sociale, inclusiv așa-zisa „onoare” a familiei sunt de regulă strâns corelate în cererile de azil ale persoanelor LGBTI. Deși „simpla” dezaprobare a familiei sau comunității nu reprezintă persecuție, poate fi totuși un factor important în contextul general al cererii. Atunci când dezaprobarea familiei sau a comunității se manifestă, spre exemplu, sub forma amenințărilor cu violență fizică gravă sau chiar cu moartea din partea membrilor familiei sau a comunității în general, comise în numele „onoarei”, aceasta va fi în mod evident clasificată ca persecuție.⁵² Alte forme de persecuție includ căsătoria forțată sau sub vârsta legală, sarcina forțată și/sau violul marital (mai multe informații despre viol sunt prezentate mai sus la paragraful 20). În contextul cazurilor de orientare sexuală și/sau identitate de gen, aceste forme de persecuție sunt deseori întrebuintate ca mijloace de negare sau „corectare” a neconformității. Lesbienele, femeile bisexuale și transsexualii sunt supuși unui risc aparte care se datorează inegalităților predominante de gen, care restricționează autonomia în luarea deciziilor cu privire la sexualitate, reproducție și viața de familie.⁵³
24. Persoanele din categoria LGBTI au uneori probleme în a-și exercita pe deplin drepturile omului în chestiuni reglementate de dreptul privat sau al familiei, cum ar fi moștenirea, custodia, dreptul de vizită pentru copii sau dreptul la pensie.⁵⁴

49 Vezi Grupul de Lucru al Națiunilor Unite privind Detenția Arbitrară, Opinile nr. 22/2006 privind Camerun și nr. 42/2008 privind Egipt; A/HRC/16/47, anexă, paragraful 8(e). Vezi și, „Principii directoare UNHCR privind criteriile și standardele aplicabile în legătură cu detenția solicitanților de azil și alternativele la detenție”, 2012, (denumit în cele ce urmează „Ghidul UNHCR privind detenția”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/503489533b8.html>.

50 Raportul OHCHR privind orientarea sexuală și identitatea de gen, paragraful 34.

51 După cum a fost remarcat și în Principii directoare UNHCR privind detenția, „izolarea nu este o modalitate corespunzătoare de a gestiona sau asigura protecția acestor persoane”, paragraful 65.

52 Comitetul Națiunilor Unite pentru drepturile omului și Comisia Inter-Americană privind drepturile omului au concluzionat că lipsa de acțiune a statului față de amenințările cu moartea reprezintă o încălcare a dreptului la viață. Vezi și, Cazul RRT nr. 0902671, [2009] RRTA 1053, Australia, Tribunalul de Apel pentru Refugiați, 19 noiembrie 2009, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b57016f2.html>, care a reținut că „șansele ca solicitantul să fie supus unui risc serios, posibil chiar de moarte, ca urmare a unei crime de onoare, dacă acesta este returnat [în țara sa de origine] acum sau într-un viitor ce poate fi previzionat în mod rezonabil, sunt reale și reprezintă un risc serios [...] prin faptul că este deliberat sau intenționat și implică persecuție din unul dintre motivele prevăzute de Convenție”. Vezi și, Muckette împotriva Ministrului Cetățeniei și Imigrației, 2008 FC 1388, Canada, Curtea Federală, 17 decembrie 2008, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4989a27e2.html>. Cazul a fost remis spre analiză de vreme ce instanța inferioară „nu a putut să concluzioneze dacă amenințările cu moartea erau sau nu reale și, în fapt, nu le-a reținut pentru că nimeni nu încercase să ucidă solicitantul”.

53 Raportul OHCHR privind orientarea sexuală și identitatea de gen, paragraful 66.

54 Ibid., paragrafele. 68–70.

Drepturile acestora la libertatea de expresie, asociere și întrunire pot fi restricționate.⁵⁵ Există și situații în care li se pot nega acestor persoane o gamă de drepturi economice și sociale, inclusiv în legătură cu locuințele, educația⁵⁶ și asistența medicală.⁵⁷ Tinerii din categoria LGBTI pot fi împiedicați să frecventeze cursurile, hărțuiți și intimidați și/sau exmatriculați. Ostracismul comunității poate avea un impact nociv asupra sănătății mintale a celor vizați, mai ales atunci când acest ostracism s-a manifestat pentru o perioadă îndelungată de timp și este însoțit de impunitate sau trecut cu vederea. Efectul cumulat al acestor limitări impune exercitării drepturilor omului poate reprezenta persecuție într-un anumit caz.

25. Persoanele din categoria LGBTI pot de asemenea să se confrunte cu situații de discriminare în accesarea și păstrarea unui loc de muncă.⁵⁸ Orientarea sexuală și/sau identitatea lor de gen pot fi expuse la locul de muncă, ducând la hărțuire, retrogradare sau concediere. În cazul transsexualilor, mai ales, privarea de un loc de muncă, deseori combinată cu lipsa unei locuințe și a sprijinului familiei, îi poate forța pe aceștia să accepte, să presteze activități cu caracter sexual, în care sunt supuși la o largă varietate de pericole fizice și riscuri pentru propria lor sănătate. Deși concedierea nu este în general considerată persecuție, chiar dacă are un caracter discriminatoriu sau injust, dacă o persoană poate să demonstreze că identitatea sa ca membru al categoriei LGBTI poate să o împiedice pe aceasta să se bucure de orice loc de muncă remunerat în țara sa de origine, acest fapt poate fi considerat persecuție.⁵⁹

Legile care incriminează relațiile între persoane de același sex

26. Mulți solicitanți lesbiene, homosexuali sau bisexuali provin din țări de origine unde relațiile sexuale consimțite cu persoane de același sex sunt incriminate. Faptul că aceste legi penale au un caracter discriminatoriu și încalcă normele internaționale ale drepturilor omului⁶⁰ a fost deja stabilit. Atunci când persoanele se confruntă cu riscul de a fi persecutate sau pedepsite prin pedeapsa cu moartea, condamnări cu încarcerarea sau pedepse corporale grave, inclusiv flagelare, caracterul lor persecutoriu este cu atât mai evident.⁶¹

55 Ibid., paragrafele 62–65.

56 Ibid., paragrafele 58–61.

57 Ibid., paragrafele 54–57.

58 Ibid., paragrafele 51–53.

59 USCIS, Ghid pentru soluționarea cererilor LGBTI, p. 23. Vezi și, Kadri împotriva lui Mukasey, Statele Unite, nr. 06-2599 și 07-1754, (1st Cir. 008), 30 septembrie 2008, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/498b0a212.html>. Cazul a fost remis spre analiza standardului pentru persecuția economică, la care se face referire în In re T-Z-, 24 I & N. Dec. 163 (Consiliul pentru apeluri în domeniul imigrației din Statele Unite, 2007), care a reținut că „vătămarea [fără a avea un caracter fizic] sau suferirea ... spre exemplu a impunerii deliberate a unui dezavantaj economic sever sau privarea de libertate, hrană, locuință, loc de muncă sau alte elemente esențiale ale vieții, se clasifică drept persecuție”.

60 Vezi, spre exemplu, Toonen împotriva Australiei, nota de subsol 11 de mai sus, care a constatat că legea sodomiei în vigoare pe teritoriul în cauză încalcă dreptul la intimitate și egalitate în fața legii.

61 Uniunea Europeană, Parlamentul European, Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (reformare), (denumită în cele ce urmează „Directiva UE privind calificarea”), articolul 9; COC și Vrije Universiteit Amsterdam, Refugiarea din calea homofobiei, cererile de azil în legătură cu orientarea sexuală și identitatea de gen în Europa, septembrie 2011 (denumit în cele ce urmează „Raportul privind refugiarea din calea homofobiei”) disponibil la adresa: (continua pe pagina următoare)

27. Chiar dacă sunt puse doar inconsecvent, rar sau niciodată în aplicare, legile penale care interzic relațiile între persoane de același sex pot conduce la o situație intolerabilă pentru o persoană LGBT, care poate îndeplini criteriile pentru a fi considerată persecuție. În funcție de contextul specific al țării, incriminarea relațiilor între persoane de același sex poate crea sau alimenta o atmosferă opresivă de intoleranță și genera amenințarea cu persecuția în cazul în care aceste relații există. Existența acestor legi poate fi folosită în scop de șantaj de către autorități sau de actori nestatali. Ele pot promova o retorică politică ce poate expune persoanele LGBT la riscul persecuției cu caracter vătămător. În plus, ele pot reprezenta bariere în calea obținerii protecției statului pentru persoanele din categoria LGBT.
28. Evaluarea „temerii întemeiate de a fi persecutat” în aceste cazuri trebuie să se bazeze pe fapte, axându-se în egală măsură pe circumstanțele individuale și contextuale ale cazului. Sistemul juridic din țara în cauză, inclusiv orice legislație incidentă, interpretarea acesteia, punerea ei în aplicare și impactul pe care îl are asupra solicitantului, trebuie să fie de asemenea examinat.⁶² Elementul „temere” se referă nu doar la persoanele cărora aceste legi le-au fost deja aplicate, ci și la indivizii care doresc să evite riscul aplicării unor astfel de legi asupra lor. În cazurile în care informațiile despre țara de origine nu stabilesc cu certitudine dacă sau măsura în care respectivele legi sunt efectiv puse în aplicare, un climat predominant și generalizat de homofobie în țara de origine poate să reprezinte în sine o dovadă concludentă că persoanele din categoria LGBTI sunt totuși supuse persecuției.
29. Chiar și atunci când relațiile consimțite între persoane de același sex nu sunt incriminate prin prevederi specifice, legile cu aplicabilitate generală, spre exemplu legile privind moralitatea sau ordinea publică (vagabondajul, spre exemplu), pot fi aplicate selectiv și îndreptate împotriva persoanelor LGBTI într-o manieră discriminatorie, făcând intolerabilă viața solicitantului și reprezentând astfel o formă de persecuție.⁶³

Tăinuirea orientării sexuale și/sau a identității de gen

30. În mod frecvent, persoanele LGBTI țin secrete anumite aspecte și, uneori, chiar părți importante ale vieții lor. Mulți dintre ei nu vor fi trăit în mod deschis ca LGBTI în țara lor de origine, iar unii nu vor fi avut relații intime deloc. Mulți își reprimă orientarea sexuală și/sau identitatea de gen pentru a evita consecințele grave ale descoperirii lor, inclusiv riscul de a fi supuși la sancțiuni penale grave, raiduri arbitrare ale domiciliilor, discriminare, dezaprobarea societății sau excluderea din familie.

61 (cont) <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ebba7852.html>, pp. 22–24. Vezi și Arrêt n° 50 966, Belgia, Conseil du Contentieux des Etrangers, 9 noiembrie 2010, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad967f2.html>, cu privire la o lesbiană, a constatat că sentința cu închisoarea de la 1 la 5 ani și amenzile de la 100.000 la 1.500.000 franci CFA pentru comportamentul homosexual, precum și faptul că societatea era una homofobică, reprezintă motive suficiente pentru a reprezenta persecuție în circumstanțele cazului, paragraful 5.71. Similar, în Arrêt n° 50 967, Belgia, Conseil du Contentieux des Etrangers, 9 noiembrie 2010, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad97d92.html>, cu privire la un homosexual.

62 Manualul UNHCR, paragraful 45.

63 Cazul RRT nr. 1102877, [2012] RRTA 101, Australia, Tribunalul de Apel pentru Refugiați, 23 februarie 2012, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f8410a52.html>, paragraful 89, 96; Cazul RRT nr. 071862642, [2008] RRTA 40, Australia: Tribunalul de Apel pentru Refugiați, 19 februarie 2008, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4811a7192.html>.

31. Faptul că un solicitant poate avea capacitatea de a evita persecuția tăinuind sau fiind „discret” cu privire la orientarea sa sexuală și/au identitatea de gen sau că a făcut acest lucru anterior nu reprezintă un motiv valid pentru a i se refuza statutul de refugiat. După cum a fost deja afirmat în numeroase jurisdicții, unei persoane nu i se poate refuza statutul de refugiat pe baza cerinței de a-și modifica sau ascunde identitatea, opiniile sau caracteristicile pentru a evita persecuția.⁶⁴ Persoanele LGBTI sunt la fel de îndreptățite ca oricare altele la libertate de expresie și asociere.⁶⁵
32. Având în vedere acest principiu general, chestiunea care trebuie astfel supusă analizei se referă la situația grea cu care solicitantul s-ar confrunta dacă ar fi returnat în țara de origine. Acest lucru impune o examinare bazată pe fapte - ce anume s-ar întâmpla dacă solicitantul s-ar întoarce în țara a cărei cetățenie o deține sau unde și-a stabilit reședința obișnuită și dacă este vorba de persecuție. Întrebarea nu este dacă solicitantul, adoptând o atitudine discretă, ar putea să trăiască în respectiva țară fără a-și atrage asupra sa consecințe negative. Este important să remarcăm faptul că, chiar și atunci când solicitanții au reușit până în prezent să evite riscurile ascunzându-se, circumstanțele lor personale se pot modifica în timp, iar secretizarea nu reprezintă o opțiune pentru întreaga lor viață. Riscul de a fi descoperiți nu are în mod necesar legătură doar cu comportamentul lor. Există mai mereu posibilitatea de a fi descoperiți, împotriva voinței lor, spre exemplu, din greșeală, ca urmare a zvonurilor sau a acumulării suspiciunilor.⁶⁶ Ce este important de recunoscut este faptul că, chiar și atunci când persoanele din categoria LGBTI își ascund orientarea sexuală sau identitatea de gen, ele pot fi în continuare supuse riscului expunerii și vătămării aferente pentru că nu au respectat normele sociale așteptate (spre exemplu, să se căsătorească și să facă copii). Lipa unor anumite activități și comportamente așteptate din partea lor semnaleză o diferență între aceștia și restul oamenilor și îi poate supune riscului de vătămare.⁶⁷
33. Forțarea unei persoane să își ascundă orientarea sexuală și/sau identitatea de gen poate duce la grave traume psihologice și de altă natură. Atitudinile, normele

64 Spre exemplu, HJ și HT, nota de subsol 30 de mai sus; UNHCR, HJ și HT, nota de subsol 30 de mai sus, alin. 26–33; S395/2002, nota de subsol 31 de mai sus; Apelul refugiatului nr. 74665, nota de subsol 31 de mai sus; Karouni, nota de subsol 32 de mai sus; KHO:2012:1, Finlanda, Curtea Supremă Administrativă, 13 ianuarie 2012, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f3cdf7e2.html>. Vezi și, „Principiile directoare UNHCR privind protecția internațională nr. 2: „Aparența la un anumit grup social” în contextul Articolului 1(A)2 al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului la aceasta din 1967 privind statutul refugiaților”, 7 mai 2002, HCR/GIP/02/02 (denumit în cele ce urmează „Principiile directoare UNHCR privind grupurile sociale”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f23f4.html>, alin. 6, 12; „Principiile directoare UNHCR privind protecția internațională nr. 6: cererile de azil pe motive de religie, în conformitate cu Articolul 1A(2) al Convenției din 1951 și Protocolului la aceasta din 1967 privind statutul refugiaților”, 28 aprilie 2004, HCR/GIP/04/06, (denumit în cele ce urmează „Principiile directoare UNHCR privind religia”), paragraful 13; UNHCR, Secretarului de Stat al Departamentului de Interne (Apelant) împotriva RT (Zimbabwe), SM (Zimbabwe) și AM (Zimbabwe) (Pârâți) și Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (Intervenient) - Cazul pentru intervenient, 25 mai 2012, 2011/0011, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fc369022.html>, paragraful 9.

65 După cum a reținut Curtea Supremă a Regatului Unit în cazul HJ și HT, nota de subsol 30 de mai sus: „Logica ce a stat la baza Convenției este că [...] oamenii trebuie să poată să trăiască în mod liber, fără a se teme că pot suferi vătămări de intensitatea sau durata impuse pentru că sunt, să spunem, negri sau descendenți ai unui fost dictator sau homosexuali. În absența oricărui indiciu cu privire la o situație contrară, presupunerea este că ei ai libertatea de a trăi în mod deschis în această manieră, fără a se teme de persecuție. Permițându-le să trăiască deschis și fără teamă, statul care îi primește le acordă astfel o protecție care vine să înlocuiască protecția pe care statele lor de origine ar fi fost datoare să le-o ofere”, paragraful 53.

66 S395/2002, nota de subsol 31 de mai sus, paragrafele 56–58.

67 SW (lesbiene - HJ și HT aplicat) Jamaica împotriva Secretarului de Stat al Departamentului de Interne, UK, CG [2011] UKUT 00251(IAC), Tribunalul Superior (Camera pentru Imigrație și Azil), 24 iunie 2011, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e0c3fae2.html>.

și valorile discriminatorii și de dezaprobare pot avea un efect grav asupra sănătății mintale și fizice a persoanelor din categoria LGBTI⁶⁸ și, în anumite cazuri, pot conduce la o situație foarte grea și de netolerat, ce poate fi considerată persecuție.⁶⁹ Sentimentele de autonegare, angoasă, rușine, izolare și chiar ură față de propria persoană, care pot genera ca răspuns incapacitatea individului de a fi deschis cu privire la propria sexualitate sau identitate de gen, sunt factori ce trebuie avuți în vedere, chiar și pe termen lung.

Agenții persecuției

9

34. Definiția refugiatului lasă suficient spațiu de manevră pentru recunoașterea persecuției care emană din partea statului și a actorilor nestatali în egală măsură. Persecuția statului poate fi comisă, spre exemplu, prin incriminarea relațiilor consimțite între persoane de același sex și punerea în aplicare a unor legi în acest sens sau ca urmare a vătămarilor administrate de oficiali ai statului sau de cei care se află sub controlul statului, cum ar fi organele de poliție sau armata. Actele individuale ale ofițerilor „pungași” pot fi considerate persecuție a statului, mai ales atunci când acești ofițeri sunt membri ai organelor de poliție și ai altor agenții al căror scop este protecția persoanelor.⁷⁰
35. În situațiile în care amenințarea cu vătămarea provine din partea actorilor nestatali, persecuția se constată atunci când statul nu are capacitatea sau disponibilitatea de a asigura protecție împotriva acestei vătămări. Actorii nestatali, inclusiv membrii familiei, vecinii sau comunitatea în ansamblul ei, pot să fie direct sau indirect implicați în acte de persecuție, inclusiv intimidare, hărțuire, violență domestică sau alte forme de violență fizică, psihologică sau sexuală. În anumite țări, grupurile armate sau violente, cum ar fi grupurile paramilitare sau de rebeli, precum și bandele criminale și de vigilenți, pot viza în mod specific persoane din categoria LGBTI.⁷¹
36. În scenariile care implică agenți nestatali ai persecuției, protecția statului împotriva temerii afirmate trebuie să fie în egală măsură disponibilă și efectivă.⁷² Protecția

68 Discriminarea persoanelor din categoria LGBTI a fost asociată cu probleme de sănătate mintală. Studiile au arătat că atitudinile negative internalizate față de neheterosexualitate în cazul persoanelor LGB au legătură cu dificultăți în aspecte cum ar fi stima de sine, depresie, tulburările psihosociale și psihologice, sănătatea fizică, intimitatea, sprijinul social, calitatea relațiilor și dezvoltarea carierei. Vezi mai departe, APA, „Ghidul de practici pentru clienții LGB, Ghidul privind practica psihosocială în cazul clienților lesbiene, homosexuali și bisexuali” (denumit în cele ce urmează „Ghidul APA de practici pentru clienții LGB”), disponibil la adresa: <http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/guidelines.aspx?item=3>.

69 Pathmakanthan împotriva lui Holder, Statele Unite, 612 F.3d 618, 623 (7th Cir. 2010), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d249efa2.html>.

70 Vezi Ayala împotriva Procurorului General al Statelor Unite, nota de subsol 42 de mai sus. Tratatul aplicat de un grup de polițiști (jaf și agresiune sexuală) a reprezentat persecuție și a fost s-a considerat că a avut la bază orientarea sexuală a solicitantului.

71 P.S., a/k/a S.J.P., împotriva lui Holder, Procurorul General, Statele Unite, nr. 09-3291, Agenția nr.. A99-473-409, (3rd Cir. 2010), 22 iunie 2010, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fbf263f2.html>, a privit un homosexual care a fost vizat de un grup armat nestatal. Vezi și, Cazul RRT nr. N98/22948, [2000] RRTA 1055, Australia, Tribunalul de Apel pentru Refugiați, 2 noiembrie 2000, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7a97fd2.html>, care a constatat că solicitantul a fost supus riscului de persecuție din partea grupurilor de „vigilenți”. Etichetarea homosexualilor sărăci ca „dispensabili” îi pune pe aceștia în situația de a deveni ținta „operațiunilor de epurare”.

72 Manualul UNHCR, alin. 97–101; Comitetul Națiunilor Unite pentru drepturile omului, Comentariul general nr. 31 [80], Caracterul obligației juridice generale impuse statelor părți la Pact, 26 mai 2004, CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/478b26ae2.html>, paragrafele 8, 15–16; CEDAW, Recomandarea generală nr. 28 privind obligațiile fundamentale ale statelor contractante prin articolul 2 al Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, 19 octombrie 2010, CEDAW/C/2010/47/GC.2, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d467ea72.html>, paragraful 36.

statului nu va fi considerată, în mod normal, nici disponibilă, nici efectivă atunci când, spre exemplul, poliția nu răspunde cererilor de protecție sau autoritățile refuză să investigheze, urmărească penal sau sancționeze, cu diligența cuvenită, făptașii (nестatali) ai actelor de violență împotriva persoanelor din categoria LGBTI.⁷³ În funcție de situația din țara de origine, legile care incriminează relațiile între persoane de același sex sunt în mod normal un semn că protecția persoanelor LGB nu este disponibilă. Atunci când țara de origine menține astfel de legi, nu ne putem aștepta în mod rezonabil ca solicitantul să caute mai întâi să obțină protecție din partea statului împotriva vătămării, pentru ceea ce legea definește drept un act criminal. În astfel de situații, trebuie să se pornească de la premisa că, în absența dovezilor contrare, țara în cauză nu poate sau nu dorește să protejeze solicitantul.⁷⁴ Ca și în cazul altor tipuri de cereri, un solicitant nu trebuie să arate că s-a adresat autorităților pentru a beneficia de protecție înainte de a decide să se refugieze. Mai degrabă, acesta trebuie să demonstreze faptul că protecția nu este disponibilă sau efectivă sau că o astfel de protecție este extrem de greu de obținut la întoarcerea în țară.

37. Dacă situația juridică și socioeconomică a persoanelor din categoria LGBTI se îmbunătățește în țara de origine, disponibilitatea și eficacitatea protecției statului trebuie să fie evaluate cu mare atenție, pe baza unor informații despre țara de origine care sunt demne de încredere și actuale. Reformele trebuie să aibă mai mult decât un simplu caracter tranzitoriu. Atunci când legile care incriminează relațiile între persoane de același sex sunt abrogate sau se iau alte măsuri cu caracter pozitiv, aceste reforme pot să nu aibă un impact imediat sau într-un viitor previzibil asupra modului în care societatea în general privește indivizii cu o orientare sexuală și/sau o identitate de gen diferite.⁷⁵ Existența anumitor elemente, cum ar fi legile antidiscriminare sau prezența organizațiilor și evenimentelor LGBTI nu subminează neapărat caracterul întemeiat al temerii solicitantului.⁷⁶ Atitudinile care se manifestă în societate pot să nu se alinieze legilor, iar prejudecățile pot să se accentueze chiar, fără a diminua în vreun fel riscurile, acolo unde autoritățile se dovedesc incapabile să pună în aplicare legi de protecție.⁷⁷ O schimbare *de facto*, nu doar *de jure* este necesară, iar analiza circumstanțelor fiecărui caz în parte este esențială.

73 Vezi, spre exemplu, Biroul de Interne al Regatului Unit, „Problemele de orientare sexuală în cererile de azil”, 6 octombrie 2011, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4eb8f0982.html>, p. 6.

74 Sinteză concluziilor mesei rotunde UNCHR, paragraful 8.

75 Cazul RRT nr. 0905785, [2010] RRTA 150, Australia, Tribunalul de Apel pentru Refugiați, 7 martie 2010, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c220be62.html>, a constatat că neincriminarea actelor homosexuale într-o anumită țară avea șanse reduse de a avea un impact imediat asupra modului în care oamenii percep homosexualitatea, paragraful 88.

76 USCIS, Ghidul pentru soluționarea cererilor LGBTI, p. 25. Vezi și Guerrero împotriva Canadei (Ministrul Cetățeniei și Imigrației), 2011 FC 860, Canada, Curtea Federală, 8 iulie 2011, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fa952572.html>, care a luat notă de faptul că prezența multor organizații neguvernamentale care luptă împotriva discriminării pe motiv de orientare sexuală este în sine un factor determinant pentru analiza condițiilor din respectiva țară.

77 Vezi Hotărârea nr. 616907, K, Franța, Cour nationale du droit d'asile, 6 aprilie 2009, rezumat disponibil la Contentieux des réfugiés: Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile - Année 2009, 26 octombrie 2010, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad9db02.html>, pp. 61–62, care a recunoscut ca refugiat un homosexual dintr-un anumit teritoriu pe baza faptului că, chiar dacă o lege din anul 2004 interzicea toate tipurile de discriminare pe motiv de orientare sexuală, cei care își afișau homosexualitatea în public erau supuși în mod regulat hărțuirii și discriminării, fără a avea posibilitatea de a beneficia de protecție din partea autorităților.

C. Legătura de cauzalitate („pe motiv de”)

38. Ca și în cazul altor tipuri de cereri de azil, temerea bine întemeiată de persecuție trebuie să fie „pe motiv de” unul dintre cele cinci temeuri cuprinse în definiția refugiatului din articolul 1A(2) al Convenției din 1951. Motivul prevăzut de Convenție trebuie să fie un factor ce contribuie la temerea bine întemeiată de persecuție, deși nu trebuie să fie în același timp și cauza unică sau chiar dominantă.
39. Făptașii își pot argumenta violența pe care o administrează persoanelor din categoria LGBTI făcând referire la intenția de a „corecta”, „vindeca” sau „trata” persoana.⁷⁸ Intenția sau motivul făptașului se pot dovedi factori relevanți pentru stabilirea „legăturii de cauzalitate”, dar nu sunt condiții prealabile ce trebuie îndeplinite.⁷⁹ Pentru a se stabili legătura de cauzalitate, nu este nevoie ca persecutorul să aibă o intenție punitivă.⁸⁰ Accentul se pune pe motivele situației grele de care solicitantul se teme în contextul general al cazului, precum și pe modul în care acesta ar suferi vătămarea, mai degrabă decât pe ceea ce gândește făptașul. Cu toate acestea, atunci când se poate demonstra că persecutorul atribuie sau impută un motiv prevăzut de Convenție solicitantului, acest lucru este suficient pentru a satisface cerința legăturii de cauzalitate.⁸¹ Dacă persecutorul este un actor nestatal, legătura de cauzalitate poate fi stabilită fie dacă actorul nestatal va vătăma persoana din categoria LGBTI dintr-un motiv prevăzut de Convenție, fie dacă statul nu va proteja aceasta persoană dintr-un motiv prevăzut de Convenție.⁸²

9

D. Motivele prevăzute de Convenție

40. Cele cinci motive prevăzute de Convenție, și anume rasa, religia, naționalitatea, apartenența la un anumit grup social și opinia politică, nu se exclud unul pe celălalt și pot să se suprapună. Într-un anumit caz pot prezenta relevanță mai multe motive prevăzute de Convenție. Cererile de azil ce au la bază motivul orientării sexuale și/sau identității de gen sunt de cele mai multe ori recunoscute sub umbrela motivului „apartenenței la un anumit grup social”. Alte motive se pot, de asemenea, dovedi relevante, în funcție de contextul politic, religios și cultural al cererii. Spre exemplu, activiștii LGBTI și apărătorii drepturilor omului (sau cei percepuți ca activiști/apărători) pot să își bazeze cererile atât pe motivul opiniei politice, cât și pe cel al religiei, sau pe ambele, dacă, spre exemplu, activitatea lor de susținere este privită ca fiind contrară opiniilor și/sau practicilor politice sau religioase predominante.
41. Indivizii pot fi supuși persecuției din cauza orientării sexuale sau identității lor de gen efective sau percepute. Opinia, crezul sau apartenența pot fi atribuite unui

78 Principiile Yogyakarta, principiul 18.

79 Manualul UNHCR, paragraful 66.

80 Pitcherskaia împotriva INS, nota de subsol 45 de mai sus, a constatat că cerința impusă solicitantului de a dovedi intenția punitivă a făptașului era nejustificată.

81 UNHCR, „Interpretarea articolului 1 al Convenției privind statutul refugiaților din 1951”, aprilie 2001, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b20a3914.html>, paragraful 19.

82 Principiile directoare UNHCR privind grupurile sociale, paragraful 23.

solicitant de către stat sau de agentul nestatal al persecuției, chiar dacă aceste persoane nu aparțin în fapt categoriei LGBTI, iar pe baza acestei percepții ei pot fi, în consecință, persecutați. Spre exemplu, femeile și bărbații care nu se încadrează în aspectul și rolurile stereotipice pot fi priviți drept LGBTI. Nu este nevoia ca ei să aparțină efectiv acestei categorii.⁸³ Transsexualii se confruntă deseori cu riscuri doar pe baza orientării sexuale atribuite lor. Partenerii transsexualilor pot fi priviți ca homosexuali sau lesbiene doar pentru simplul fapt că nu se conformează rolurilor și comportamentelor de gen acceptate sau pentru că se asociază cu transsexuali.

Religia

42. Atunci când un individ este perceput ca neconformându-se învățăturilor unei anumite religii din motivul orientării sexuale sau identității sale de gen, și acesta este, în consecință, supus unei vătămări grave sau pedepselor, persoana în cauză poate avea o temere bine întemeiată de persecuție pe motiv de religie.⁸⁴ Învățăturile celor mai importante religii din lume, cu privire la orientarea sexuală și/sau identitatea de gen, diferă, iar unele s-au modificat în timp sau în anumite contexte, mergând de la condamnare fățișă, inclusiv etichetarea homosexualității drept „oroare”, „păcat”, „tulburare” sau apostazie, până la acceptarea deplină a unei orientări sexuale și/sau identități de gen diferite. Persoanele care nu sunt LGBTI pot fi supuse persecuției pe motiv de religie, spre exemplu atunci când acestea sunt percepute (în mod eronat) ca fiind LGBTI sau când susțin sau se consideră că susțin această categorie sau drepturile ei.
43. Atitudinile negative manifestate de grupurile și comunitățile religioase față de persoanele din categoria LGBTI se pot exprima în numeroase moduri, de la descurajarea activităților între persoane de același sex sau a comportamentelor sau exprimării identității transsexuale între adepți, până la opoziție activă, inclusiv proteste, bătăi, arătarea cu degetul/facerea de rușine și „excomunicarea” sau chiar execuția. Motivele religiei și opiniei politice se pot suprapune atunci când instituțiile statului și cele religioase nu sunt clar separate.⁸⁵ Organizațiile religioase pot imputa opoziția persoanelor din categoria LGBTI față de învățăturile sau guvernanta lor, indiferent dacă lucrurile stau sau nu așa. Solicitanții LGBTI pot continua să fie adepți unei credințe în contextul căreia au fost supuși vătămării sau amenințării cu vătămarea.

Apartenența la un anumit grup social

44. Convenția din 1951 nu include o listă specifică a grupurilor sociale. Mai degrabă, „formularea apartenență la un anumit grup social trebuie interpretată într-o manieră

83 Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motiv de gen, alin. 32; UNHCR, Opinia consultativă a UNHCR către Asociația Barourilor din Tokyo cu privire la cererile de azil ce au la bază motivul orientării sexuale, 3 septembrie 2004, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4551c0d04.html>, paragraful 5. Vezi și, Kwasi Amanfi împotriva lui John Ashcroft, Procurorul General, Statele Unite, nr. 01-4477 și 02-1541, (3rd Cir. 2003), 16 mai 2003, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47fdb2c1a.html>, care a vizat un solicitant care a pretins că a fost persecutat din motivul homosexualității imputate.

84 Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen, alin. 25. Vezi prin analogie, In Re S-A, Decizia provizorie nr. 3433, Consiliul pentru apeluri în chestiuni de imigrație din Statele Unite, 27 iunie 2000, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6f224.html>.

85 Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motiv de gen, paragraful 26.

evolutivă, deschisă caracterului divers și în continuă transformare ale grupurilor din diferitele societăți, precum și normelor internaționale ale drepturilor omului, și ele într-o permanentă evoluție.”⁸⁶ UNHCR definește un anumit grup social ca fiind: un grup de persoane care împărtășesc o caracteristică comună, alta decât riscul de a fi persecutate, sau care sunt percepute ca grup de către societate. Caracteristica va fi deseori una înnăscută, de nealterat sau care este în orice alt mod fundamentală pentru identitatea, conștiința sau exercitarea drepturilor omului de către un individ”.⁸⁷

45. Cele două abordări – „caracteristicile protejate” și „percepția socială” – aplicate pentru a identifica „anumite grupuri sociale” reflectate de această definiție sunt teste alternative, nu cumulative. Abordarea „caracteristicilor protejate” examinează în ce măsură grupul este unit, *fie* printr-o caracteristică înnăscută sau de nealterat, *fie* printr-o caracteristică atât de fundamentală pentru demnitatea umană încât o persoană nu ar trebuie să fie constrânsă să renunțe la ea. Abordarea „percepției sociale”, pe de altă parte, examinează în ce măsură un anumit grup social împărtășește o caracteristică comună ce îl face cognoscibil sau distinge membrii grupului de societate în ansamblul ei.
46. Indiferent de abordare, și anume „caracteristicile protejate” sau „percepția socială”, a fost recunoscut pe scară largă faptul că, prin aplicarea corectă a oricăreia dintre aceste două abordări, lesbienele⁸⁸, homosexualii⁸⁹, bisexualii⁹⁰ și transsexualii⁹¹ sunt într-adevăr membri ai unui „anumit grup social” în înțelesul dat acestei expresii de definiția refugiatului.⁹² Un număr relativ redus de cereri a provenit din partea solicitanților intersexuali, dar aceștia îndeplinesc și ei criteriile pentru oricare dintre cele două abordări.
47. Orientarea sexuală și/sau identitatea de gen sunt considerate caracteristici înnăscute și de neschimbat sau caracteristici atât de fundamentale pentru demnitatea umană, încât persoana nu trebuie să fie constrânsă să renunțe la ele. Atunci când identitatea solicitantului este încă în evoluție, acesta își poate descrie

86 Principiile directoare UNHCR privind grupurile sociale, paragraful 3.

87 Principiile directoare UNHCR privind grupurile sociale, paragraful 11. Accentuare adăugată.

88 Vezi spre exemplu, Pitcherskaia împotriva INS, nota de subsol 45 de mai sus; Deciziile VA0-01624 și VA0-01625 (In Camera), Canada, Consiliul pentru Imigrație și Refugiați, 14 mai 2001, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48246f092.html>; Islam (A.P.) împotriva Secretarului de Stat al Departamentului de Interne; R împotriva Tribunalului de apel în probleme de imigrație și altul, Ex Parte Shah (A.P.), Camera Lorzilor din Regatul Unit (Comisia Judiciară), 25 martie 1999, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3dec8abe4.html>, pp. 8–10.

89 Vezi, spre exemplu, Cazul Toboso-Alfonso, nota de subsol 32 de mai sus; Apelul refugiatului nr. 1312/93, Re GJ, Noua Zeelandă, Autoritatea de Apel pentru Statutul de Refugiat, , 30 august 1995, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6938.html>.

90 Vezi, spre exemplu, VRAW împotriva Ministrului Imigrării și Afacerilor Multiculturale și Indigene, [2004] FCA 1133, Australia, Curtea Federală, 3 septembrie 2004, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dada05c2.html>; Decizia T98-04159, Consiliul pentru Imigrație și Refugiați of Canada, 13 martie 2000, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dada1672.html>.

91 Vezi, spre exemplu, Cazul RRT nr. 0903346, nota de subsol 24 de mai sus; CE, SSR, 23 iunie 1997, 171858, Ourbih, 171858, Franța, Conseil d'Etat, 23 iunie 1997, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b67c14.html>.

92 Orientarea sexuală și/sau identitatea de gen au fost incluse în mod explicit în definiția refugiatului în unele legislații regionale și naționale. Spre exemplu, Uniunea Europeană a adoptat o definiție a unui anumit grup social, recunoscând faptul că „în funcție de condițiile predominante din țara de origine, un grup social specific poate fi un grup ai cărui membri au drept caracteristică comună orientarea sexuală”, Directiva UE privind calificarea, articolul 10.

orientarea sexuală și/sau identitatea de gen drept fluide sau poate să manifeste confuzie sau nesiguranță cu privire la propria sexualitate și/sau identitate. În ambele cazuri, aceste caracteristici vor fi oricum considerate fundamentale pentru identitatea în evoluție a persoanei și, pe bună dreptate, încadrate în motivul apartenenței la un grup social..

48. Nu este prevăzută nicio cerință ca membrii grupului social să se asocieze între ei sau să fie vizibili din punct de vedere social, în scopul definiției refugiatului. „Percepția socială” nu urmărește să sugereze un sentiment de comunitate sau identificare a grupului care poate să se manifeste pentru membrii unei organizații sau asociații. Astfel, membrii unui grup social pot chiar să nu se recunoască între ei.⁹³
49. Decidenții trebuie să evite să se bazeze pe stereotipuri sau presupuneri, inclusiv urme vizibile sau absența acestora. Acest lucru poate induce în eroare în stabilirea apartenenței solicitantului la un anumit grup social. Nu toate persoanele din categoria LGBTI arată sau se comportă în conformitate cu noțiunile stereotipice. În plus, deși un atribut sau o caracteristică exprimate în mod vizibil pot întări constatarea că solicitantul aparține grupului social LGBTI, acestea nu sunt precondiții pentru recunoașterea grupului.⁹⁴ De fapt, un grup de persoane poate căuta să evite să își afișeze caracteristicile în societate tocmai pentru a preveni persecuția (vezi paragrafele 30-33 de mai sus⁹⁵). Abordarea „percepției sociale” nu impune nici ca atributul comun să fie literalmente vizibil cu ochiul liber, nici ca atributul să fie ușor de identificat de către publicul larg.⁹⁶ Drept urmare, nu este necesar ca membrii unui grup sau caracteristicile lor comune să fie cunoscute în mod public într-o societate. Determinarea are la bază doar măsura în care grupul este „cognoscibil” sau „distins față de societate” într-un sens mai general și abstract.

Opinia politică

50. Termenul opinie politică trebuie interpretat în sens larg pentru a include orice opinie asupra oricărei chestiuni în care se pot implica aparatul statului, societății sau politic.⁹⁷ Acesta poate include o opinie pe marginea rolurilor de gen așteptate în familie sau cu privire la educație, muncă sau alte aspecte ale vieții.⁹⁸ Exprimarea unei orientări sexuale și identități de gen diferite poate fi considerată a avea un caracter politic în anumite circumstanțe, mai ales în țările unde o astfel de neconformitate este privită drept o contestare a politicii guvernamentale sau drept o amenințare la adresa normelor și valorilor sociale predominante. Declarațiile

93 Principiile directoare UNHCR privind grupurile sociale, paragrafele 15–16.

94 Hotărârea nr. 634565/08015025, C, Franța, Cour nationale du droit d'asile, 7 iulie 2009, rezumat disponibil la Contentieux des réfugiés: Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile - Année 2009, 26 octombrie 2010, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad9db02.html>, pp. 58–59, ce a recunoscut ca refugiat un homosexual care nici nu și-a pretins, nici nu și-a manifestat homosexualitatea în mod deschis.

95 UNHCR, HJ și HT, nota de subsol 30 de mai sus, paragraful 26.

96 Vezi, spre exemplu, UNHCR, Valdiviezo-Galdamez împotriva lui Holder, Procurorul General. Informare din partea Înalțului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați în calitate de Amicus Curiae în susținerea solicitantului, 14 aprilie 2009, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49ef25102.html>; Gatimi et al. împotriva lui Holder, Procurorul General, nr. 08-3197, Curtea de Apel a Statelor Unite pentru al VII-lea Circuit, 20 august 2009, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4aba40332.html>.

97 Canada împotriva lui Ward, nota de subsol 31 de mai sus.

98 Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen, paragraful 32.

anti LGBTI pot fi parte din retorica statului care, spre exemplu, neagă existența homosexualității în țară sau afirmă că homosexualii și lesbienele nu sunt considerați parte a identității naționale.

E. ALTERNATIVA REFUGIULUI INTERN SAU RELOCĂRII

51. Conceptul de alternativă a refugiului intern sau relocării (IFA) se referă la măsura în care este posibil ca un individ să fie relocalat într-o anumită zonă a țării unde riscul persecuției temute să fie nefondat și unde, date fiind anumite circumstanțe ale cazului, individul în cauză se poate aștepta în mod rezonabil să se stabilească și să ducă o viață normală.⁹⁹ Protecția trebuie să fie disponibilă într-o manieră efectivă și relevantă. Agențiile Națiunilor Unite, organizațiile neguvernamentale, societatea civilă și alți actori nestatali nu se pot substitui protecției statului.
52. În contextul evaluării holistice a cererii pentru statutul de refugiat, evaluarea disponibilității IFA impune două analize importante: (i) analiza relevanței¹⁰⁰ și (ii) analiza caracterului rezonabil.¹⁰¹ În analiza relevanței și caracterului rezonabil ale unei anumite locații propuse pentru refugiu intern sau relocare, considerentele de gen trebuie luate în calcul.
53. În ceea ce privește analiza relevanței, dacă țara în cauză incriminează relațiile între persoane de același sex și pune în aplicare o legislație în acest sens, presupunerea logică este că respectivele legi se aplică pe întreg teritoriul. Dacă temerea de persecuție este în legătură cu aceste legi, analiza IFA nu prezintă relevanță. Legile care nu permit transsexualilor sau intersexualilor să aibă acces și să beneficieze de tratament medical adecvat, dacă este solicitat, sau să schimbe datele de identificare a genului în documentele de identitate, se vor aplica de regulă la nivel național și trebuie luate în considerare atunci când se analizează locația propusă pentru relocare.
54. Mai mult, intoleranța față de persoanele din categoria LGBTI tinde să se manifeste pe întreg cuprinsul țării în multe situații și, drept urmare, alternativa refugiului intern nu va fi de cele mai multe ori disponibilă. Relocarea nu este nici ea o alternativă relevantă dacă expune solicitantul la formele de persecuție cu care s-a confruntat inițial sau la noi forme ale persecuției. IFA nu trebuie să fie luată în calcul atunci când relocarea implică (re)ascunderea orientării sexuale și/sau a identității de gen a unei persoane pentru ca aceasta să fie în siguranță (vezi paragrafele 30-33).¹⁰²

99 Vezi „Principiile directoare UNHCR privind protecția internațională nr. 4: Alternativa refugiului intern sau relocării în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și Protocolului la aceasta din 1967 privind statutul refugiaților”, 23 iulie 2003, HCR/GIP/03/04 (denumit în cele ce urmează „Principiile directoare UNHCR privind alternativa refugiului intern”), paragraful 6.

100 Elementele ce trebuie examinate în contextul acestei analize sunt următoarele: este zona de relocare accesibilă din punct de vedere practic, al siguranței și legal pentru solicitant? Agentul persecuției este statul sau un actor nestatal? Va fi solicitantul expus riscului de a fi persecutat sau de a fi vătămat grav în cazul relocării?

101 Criteriul ce trebuie examinat în cadrul acestei analize este: pPoate solicitantul să ducă o viață relativ normală fără a se teme de greutăți inutile?

102 Vezi, spre exemplu, Okoli împotriva Canadei (Ministrul Cetățeniei și Imigrației), 2009 FC 332, Canada, Curtea Federală, 31 martie 2009, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a5b4bfa2.html>, care a constatat că ascunderea unei caracteristici de nealterat, și anume, a orientării sexuale a solicitantului reprezenta o „cerință de nepermis” pentru evaluarea alternativei refugiului intern, paragrafele 36–37, 39; HJ și HT, nota de subsol 30 de mai sus, paragraful 21.

55. Unele țări au înregistrat progrese sociale și politice, localizate mai ales în mediul urban, iar aceste locații pot reprezenta, în anumite circumstanțe, o alternativă de relocare. În acest context, este important să reamintim faptul că factorii de decizie au sarcina de a proba că analiza relocării prezintă relevanță pentru cazul în cauză, inclusiv identificarea locației de relocare și colectarea de informații despre țara de origine cu referire la acesta (vezi mai departe paragraful 66).¹⁰³
56. Pentru a determina dacă refugiu intern este o alternativă rezonabilă, decidentul trebuie să evalueze dacă întoarcerea în locul propus de relocare cauzează greutăți exagerate, inclusiv prin examinarea circumstanțelor personale ale solicitantului¹⁰⁴: existența persecuției anterioare, siguranța și securitatea, respectul pentru drepturile omului și posibilitatea supraviețuirii economice.¹⁰⁵ Solicitantul trebuie să aibă acces la un nivel minim al drepturilor politice, civile și socio-economice. Femeile au la dispoziție mai puține oportunități economice decât bărbații, sau nu pot trăi separat de membrii de sex masculin ai familiei, iar acest lucru trebuie evaluat în contextul general al cazului.¹⁰⁶

F. CERERILE *SUR PLACE*

57. O cerere *sur place* este depusă după sosirea în țara de azil, fie ca urmare a activităților solicitantului în țara de azil, fie ca și consecință a evenimentelor care s-au produs sau se produc în țara de origine a solicitantului, după plecarea acestuia.¹⁰⁷ Cererile *sur place* pot să apară și datorită schimbărilor de identitate personală sau expresie de gen suferite de solicitant după sosirea acestuia în țara de azil. Trebuie remarcat faptul că unii solicitanți LGBTI pot să nu se fi identificat pe ei înșiși ca LGBTI înainte de sosirea în țara de azil sau pot să fi decis în mod conștient să nu acționeze în niciun fel cu privire la orientarea sexuală sau identitatea lor de gen în propria țară de origine. Temerea lor de persecuție poate astfel să se manifeste sau să își găsească exprimarea în timp ce ei se află în țara de azil, dând astfel naștere unei cereri de azil *sur place*. Multe astfel de cereri apar atunci când persoanele din categoria LGBTI se implică în activism politic sau activități media sau când orientarea lor sexuală este expusă de o altă persoană.

V. ASPECTE PROCEDURALE

Aspecte generale

58. Persoanele din categoria LGBTI au nevoie de un mediu de sprijin pe toată durata procedurii de determinare a statutului de refugiat, inclusiv a analizei preliminare, astfel încât să își prezinte cererile complet și fără teamă. Un mediu sigur este la fel de important și în timpul consultărilor cu reprezentanții legali.

103 Principiile directoare UNHCR privind alternativa refugiuului intern, paragrafele 33–34.

104 Boer-Sedano împotriva lui Gonzales, Statele Unite, 418 F.3d 1082, (9th Cir. 2005), 12 august 2005, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4821a2ba2.html>, a constatat că starea de sănătate a solicitantului [infectat cu HIV] face relocarea nerezonabilă.

105 Principiile directoare UNHCR privind alternativa refugiuului intern, paragrafele 22–30.

106 Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen.

107 Manualul UNHCR, paragrafele 94, 96.

59. Discriminarea, ura și violența, în toate formele sale, pot avea un impact nociv asupra capacității solicitantului de a-și prezenta cererea. Unii vor fi profund afectați de sentimente de rușine, homofobie internalizată și traume, și, în consecință, capacitatea lor de a-și prezenta cazul poate fi considerabil diminuată. Atunci când solicitantul este în plin proces de acceptare a propriei identități sau se teme să își exprime în mod deschis orientarea sexuală sau identitatea de gen, acesta poate fi reticent la a identifica amploarea efectivă a persecuției suferite sau temute.¹⁰⁸ Deciziile adverse nu trebuie să se bazeze, în general, pe faptul că persoanele nu și-au declarat orientarea sexuală sau identitatea de gen în etapa de preanaliză sau în etapele incipiente ale interviului. Datorită naturii lor, de cele mai multe ori foarte complexă, cererile ce au la bază orientarea sexuală și/sau identitatea de gen nu se pretează în general la procedura accelerată de analiză a cererii sau la aplicarea conceptelor „țării de origine sigure”.¹⁰⁹
60. Pentru a se asigura că cererile de azil în legătură cu orientarea sexuală și/sau identitatea de gen sunt analizate corespunzător în procesul de determinare a statutului de refugiat, trebuie avute în vedere următoarele măsuri:
- Un mediu deschis și confortabil este deseori crucial pentru stabilirea de raporturi bazate pe încredere între intervievator și solicitant, și va ajuta la divulgarea informațiilor personale și sensibile. La începutul interviului, intervievatorul trebuie să asigure solicitantul că toate aspectele cererii acestuia vor fi tratate cu confidențialitate.¹¹⁰ Inclusiv interpreții au obligația de a păstra confidențialitatea.
 - Intervievatorii și decidenții trebuie să mențină o abordare obiectivă astfel încât să nu tragă concluzii ce au la bază percepții stereotipice, incorecte sau necorespunzătoare despre persoanele din categoria LGBTI. Prezența sau absența anumitor comportamente sau aspectului stereotipic nu trebuie să constituie factori în ajungerea la concluzia că solicitantul are sau nu o anumită orientare sexuală sau identitate de gen.¹¹¹ Nu există caracteristici sau calități universale care să identifice persoanele din categoria LGBTI mai multe decât pe indivizii heterosexuali. Experiențele de viață ale acestora pot diferi în mare măsură, chiar și atunci când provin din aceeași țară.
 - Intervievatorul și interpretul trebuie să evite să exprime, verbal sau prin limbajul trupului, orice judecată cu privire la orientarea sexuală, identitatea de gen, comportamentul sexual sau tiparul relațiilor solicitantului. Intervievatorii și interpreții care se simt inconfortabil puși în fața unor situații de diversitate a orientărilor sexuale și identităților de gen pot să afișeze în mod necorespunzător un limbaj al trupului care să semnaleze distanțare sau înjositor. Autoconștientizarea și cursurile specializate (vezi punctul iv.) sunt deci aspecte critice ale unei determinări juste a statutului.

108 Unii solicitanți LGBTI pot, spre exemplu, să își modifice cererile în timpul procesului declarând inițial că orientarea lor sexuală le-a fost impusă sau depunând o cerere care nu are legătură cu orientarea sexuală sau identitatea lor de gen, pentru a admite în final că aparțin categoriei LGBTI.

109 UNHCR, „Declarație privind dreptul la o cale de atac efectivă în legătură cu procedurile de azil accelerate”, 21 mai 2010, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4bf67fa12.html>, paragrafele 11–12.

110 Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen, paragrafele 35, 36.iv.

111 Această problemă a fost dezbătută de numeroase instanțe din Statele Unite: *Shahinaj împotriva lui Gonzales*, 481 F.3d 1027, (8th Cir. 2007), 2 aprilie 2007, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4821bd462.html>; *Razkane împotriva lui Holder*, Procurorul General, nr. 08-9519, (10th Cir. 2009), 21 aprilie 2009, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a5c97042.html>; *Todorovic împotriva Procurorului General al Statelor Unite*, nr. 09-11652, (11th Cir. 2010), 27 septembrie 2010, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cd968902.html>.

- iv. Cursurile specializate cu privire la anumite aspecte specifice ale cererilor depuse de LGBTI pentru factorii de decizie, interviuatori, interpreți, avocați și reprezentanți legali sunt cruciale.
- v. Folosirea unui vocabular care nu este ofensator și care arată o dispoziție pozitivă față de diversitatea orientărilor sexuale și identităților de gen, mai ales în limba solicitantului, este esențială.¹¹² Utilizarea unei terminologii inadecvate poate împiedica solicitantii să prezinte natura efectivă a temerii lor. Utilizarea unor termeni ofensatori poate face parte din persecuție, spre exemplu, în acte de intimidare sau hărțuire. Chiar și anumiți termeni relativi neutri sau științifici pot avea același efect ca unii termeni peiorativi. Spre exemplu, deși este folosit pe scară largă, termenul „homosexual” este considerat a avea un caracter derogatoriu în anumite țări.
- vi. Anumite solicitări specifice făcute de solicitanți în legătură cu genul interviuatorilor sau interpreților trebuie să fie soluționate favorabil. Acest lucru se poate dovedi de ajutor pentru ca solicitantul să mărturisească, cât mai deschis cu putință, în legătură cu chestiunile sensibile. Dacă interpretul este din aceeași țară, de aceeași religie sau provine din același context cultural, acest fapt poate să accentueze sentimentul de rușine al solicitantului și să îl împiedice pe acesta să prezinte integral toate aspectele relevante ale cererii.
- vii. Chestionarea cu privire la incidentele de violență sexuală trebuie să se facă cu aceeași sensibilitate ca și în cazul altor victime ale agresiunilor sexuale, indiferent dacă victimele sunt bărbați sau femei.¹¹³ Respectul pentru demnitatea umană a solicitantului de azil trebuie să fie permanent principiul călăuzitor.¹¹⁴
- viii. În cazul cererilor ce au la bază orientarea sexuală și/sau identitatea de gen depuse de femei, Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen prezintă protecții suplimentare.¹¹⁵ Solicitante de azil trebuie, spre exemplu, să fie intervievate separat, fără prezența unui membru al familiei de sex masculin, pentru a se asigura că au posibilitatea să își prezinte cazul.
- ix. Anumite protecții procedurale specifice se aplică în cazul solicitanților copii, inclusiv procesarea cu prioritate și numirea unui tutore calificat, precum și a unui reprezentant legal.¹¹⁶

61. Atunci când un individ caută să obțină azil într-o țară unde relațiile între persoane de același sex sunt incriminate, aceste legi pot împiedica accesul acestuia la procedurile de azil sau pot face ca persoana să aibă rețineri în a-și exprima orientarea sexuală sau identitatea de gen în cadrul interviurilor pentru determinarea statutului. În astfel de cazuri, implicarea directă a UNHCR se poate

¹¹² Pentru o propunere de terminologie corespunzătoare, vezi mai sus paragrafele 9-12.

¹¹³ Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen, paragraful 36 viii, xi.

¹¹⁴ „Rezumatul Raportului întâlnirii informare a experților pe tema cererilor de azil în legătură cu orientarea sexuală și identitatea de gen”, 10 septembrie 2011 (denumit în cele ce urmează „Rezumatul raportului întâlnirii informare a experților”), disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fa910f92.html>, paragraful 34.

¹¹⁵ Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe motive de gen paragrafele 35–37.

¹¹⁶ Principiile directoare UNHCR privind protecția internațională nr. 8: cererile de azil depuse de copii în conformitate cu articolele 1(A)2 și 1(F) ale Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților”, 22 decembrie 2009, HCR/GIP/09/08, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b2f4f6d2.html>, paragrafele. 65–77.

dovedi necesară, inclusiv pentru a realiza determinarea statutului de refugiat pe baza propriului mandat.¹¹⁷

Credibilitatea și stabilirea orientării sexuale și/sau a identității de gen a solicitantului

62. Afirmarea contextului solicitantului LGBTI este în mod esențial o problemă de credibilitate. Evaluarea credibilității în aceste cazuri trebuie să se realizeze într-o manieră individualizată și sensibilă. Explorarea elementelor din jurul percepțiilor personale, trăirilor și experiențelor solicitantului în ceea ce privește diferențele, stigmatizarea și rușinea au de regulă mai mari șanse să ajute decidentul să constate orientarea sexuală sau identitatea de gen a solicitantului, mai degrabă decât să se axeze pe practicile sexuale.¹¹⁸
63. Întrebările deschise și cele specifice, concepute într-o manieră care să evite emiterea de judecăți, pot permite solicitantului să își explice cererea într-o manieră care să nu implice confruntarea. Elaborarea unei liste cu întrebări, ca etapă pregătitoare a interviului, se poate dovedi utilă, dar este important de asemenea să reținem că nu există o formulă magică cu privire la întrebările ce trebuie adresate și nici un set de răspunsuri „corecte”. Arii utile ale interogării pot include următoarele:
- i. Autoidentificarea: Autoidentificarea ca și persoană LGBTI trebuie să fie privită drept o indicare a orientării sexuale și/sau identității de gen a solicitantului. Contextul social și cultural al solicitantului pot afecta modul în care persoana se identifică pe sine. Unii indivizi LGBTI, spre exemplu, pot să ascundă profunde sentimente de rușine și/sau homofobie internalizată, care conduc la negarea propriei orientări sexuale și/sau la adoptarea unor comportamente verbale și fizice care se aliniază normelor și rolurilor heterosexuale. Solicitanții care provin din țări foarte intolerante pot, spre exemplu, să nu fie pregătiți să se identifice drept LGBTI. Doar acest fapt nu trebuie să elimine posibilitatea ca solicitantul să aibă o cerere ce are la bază orientarea sexuală sau identitatea de gen, acolo unde sunt prezenți și alți indicatori.
 - ii. Copilăria: În anumite cazuri, înainte ca persoanele din categoria LGBTI să ajungă să își înțeleagă pe deplin propria identitate, pot să se fi simțit „diferite” ca și copii. Acolo unde prezintă relevanță, explorarea acestei experiențe de „diferențiere” se poate dovedi utilă pentru stabilirea identității solicitantului. Principalele atracții care formează baza orientării sexuale a adultului pot apărea în perioada dintre mijlocul copilăriei și adolescența timpurie¹¹⁹, deși unele persoane pot să nu fi resimțit nicio atracție pentru persoane de același sex decât mult mai târziu în viață. De asemenea, persoanele pot să nu fi fost

117 În general, UNHCR poate fi solicitat să realizeze determinări ale statutului de refugiat și să recunoască statutul de refugiat pe baza propriului mandat doar atunci când statele nu au aderat încă la instrumentele internaționale în materie de refugiați sau, dacă au aderat la acestea, nu au elaborat încă proceduri naționale, sau aceste proceduri nu funcționează încă. Această funcție însă poate fi exercitată deopotrivă într-un stat care este și în unul care nu este semnat al instrumentelor internaționale în materie de refugiați. În aceste situații, UNHCR realizează determinarea statutului de refugiat în scopul oferirii de protecție (pentru a proteja refugiații împotriva returnării și detenției, spre exemplu) și/sau pentru a facilita găsirea unei soluții durabile. Vezi, spre exemplu, UNHCR, MM (Iran) împotriva Secretarului de Stat al Departamentului de Interne – Luarea de poziție scrisă în numele Înalțului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, 3 august 2010, C5/2009/2479, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c6aa7db2.html>, paragraful 11.

118 „RRaportul de sinteză UNHCR al întâlnirii informare a experților, paragraful 32.

119 APA, Orientarea sexuală și homosexualitate.

conștientie de deplina lor identitate de gen înainte de adolescență, maturitatea timpurie sau chiar mai târziu în viață, de vreme ce codurile de gen din multe societăți sunt mai puțin prescriptive sau stricte în timpul copilăriei decât la maturitatea (timpurie).

- iii. Auto-realizarea: Expresia „ieșirea la lumină” poate însemna în egală măsură că persoana din categoria LGBTI ajunge să își accepte propria identitate LGBTI și/sau că își comunică această identitate către alții. Întrebările cu privire la aceste procese de afirmare sau autorealizare pot fi o modalitate utilă de a determina solicitantul să vorbească despre propria identitate, inclusiv în țara de origine și în țara de azil. Unele persoane știu că sunt LGBTI de multă vreme, înainte, de exemplu, să se fi angajat în relații cu alte persoane și/sau să își fi exprimat identitatea în mod deschis. Unii, spre exemplu, se pot angaja în activități sexuale (cu parteneri de același sex și/sau de sex diferit) înainte de a-și eticheta în mod clar orientarea sexuală. Prejudiciile și discriminarea pot ridica bariere în calea acceptării propriei orientări sexuale și/sau identități de gen și îngreuna în consecință acest proces.¹²⁰
- iv. Identitatea de gen: Faptul că un solicitant transsexual nu s-a supus unui tratament medical sau altor proceduri pentru a-l ajuta să își coreleze aspectul cu identitatea preferată, nu trebuie să fie privit ca o dovadă a faptului că persoana nu este transsexual. Unii transsexuali se identifică cu identitatea aleasă fără tratament medical ca parte a procesului de tranziție, în timp ce alții nu au acces la un astfel de tratament. Adresarea de întrebări despre demersurile pe care un solicitant transsexual le-a făcut în procesul de tranziție se poate dovedi o abordare corespunzătoare.
- v. Neconformitatea: Solicitanții din categoria LGBTI pot să fi crescut în medii culturale în care sexualitatea și/sau identitatea lor de gen sunt teme rușinoase sau tabu. Drept urmare, ei pot ajunge să se lupte cu propria orientare sexuală sau identitate de gen în anumite momente ale vieții. Acest lucru poate să îi îndepărteze sau să îi plaseze în opoziție cu propriile familii, prietenii, comunitățile și societatea în general. Experiențele de dezaprobare și de „a fi diferit” sau „altceva” pot duce la sentimente de rușine, stigmatizare sau izolare.
- vi. Relații de familie: Solicitanții pot sau nu să își fi dezvăluit orientarea sexuală și/sau identitatea de gen către membrii apropiați ai familiei. Aceste dezvăluiri pot să abunde în dificultăți și să conducă la reacții violente sau abuzive din partea membrilor familiei. După cum am remarcat și mai sus, un solicitant poate să fie căsătorit sau divorțat și/sau să aibă copii. Acești factori priviți în izolare nu înseamnă însă că solicitantul nu este LGBTI. Dacă există preocupări legate de credibilitatea unui solicitant care este căsătorit, se impune atunci ca acesta să fie întrebat câteva lucruri despre motivele căsătoriei. Dacă solicitantul poate să ofere explicații unitare și rezonabile cu privire la motivul pentru care este căsătorit și/sau are copii, respectiva parte a mărturiei trebuie să fie considerată credibilă.¹²¹
- vii. Relațiile sentimentale și sexuale: Relațiile solicitantului și atracțiile simțite față de parteneri sau speranța de a avea relații în viitor, vor fi de regulă parte a relatărilor persoanelor din categoria LGBTI. Nu toți însă, mai ales cei tineri, vor

¹²⁰ APA, Orientarea sexuală și homosexualitate.

¹²¹ Ghidul USCIS pentru soluționarea cererilor LGBTI, pp. 39–40.

avea relații sentimentale sau sexuale despre care să relateze. Faptul că un solicitant nu a avut relațiile în țara de origine nu înseamnă că acesta nu este în categoria LGBTI. Ci mai degrabă poate să fie un indiciu al faptului că acesta a încercat să evite riscurile. Presupunând că solicitantul a fost implicat într-o relație cu o persoană de același sex, factorii de decizie trebuie să fie atenți la modul în care adresează întrebări despre relațiile anterioare și prezente, de vreme ce acest lucru implică informații personale pe care solicitantul se poate dovedi rezervat să le discute în cadrul unui interviu. Întrebări detaliate despre viața sexuală a solicitantului trebuie evitate. Aceasta nu este o metodă eficace de afirmare a temeiniciei temerii solicitantului de persecuție din motivul orientării sale sexuale și/sau identității de gen. Intervievatorii și decidenții trebuie să rețină faptul că orientarea sexuală și identitatea de gen sunt în strânsă legătură cu identitatea persoanei, indiferent dacă aceasta se manifestă sau nu prin acte sexuale.

- viii. Relațiile în comunitate: Întrebările referitoare la cunoștințele despre persoane de contact, grupuri sau activități LGBTI în țara de origine și de azil se pot dovedi utile. Este însă important de reținut faptul că solicitanții care nu vorbesc în mod deschis despre propria orientare sexuală sau identitate de gen în țara de origine, pot să nu aibă informații despre locurile sau cultura LGBTI. Spre exemplul, ignorarea locurilor cunoscute de întâlnire și activităților grupurilor LGBTI nu este în mod neapărat un indiciu al lipsei de credibilitate a solicitantului. Neimplicarea alături de alți membri ai comunității LGBTI în țara de origine sau Nealăturarea la grupuri LGBTI pot fi explicate prin factori economici, locația geografică, barierele lingvistice și/sau culturale, lipsa unor astfel de oportunități, opțiunile personale sau teama de expunere.¹²²
- ix. Religia: Atunci când identitatea personală a solicitantului este în strânsă legătură cu credința, religia și/sau crezurile acestuia, acest fapt poate fi util pentru examinarea, ca și relatare suplimentară, a orientării sexuale sau identității de gen a acestuia. Influența religiei în viața persoanelor din categoria LGBTI poate fi complexă, dinamică și o sursă de ambivalență.¹²³

Aspecte probatorii

- 64. Propria mărturie a solicitantului este sursa primară și deseori singura sursă de dovezi, mai ales atunci când persecuția provine din partea membrilor familiei sau ai comunității. În lipsa unor informații despre țara de origine, decidentul va trebui să se bazeze doar pe declarațiile solicitantului. În mod normal, un interviu ar trebuie să se dovedească suficient pentru a scoate la lumină povestea solicitantului.¹²⁴ Nu ar trebui niciodată să se aștepte de la solicitanți și nici nu trebuie să fie solicitați să prezinte dovezi documentare sau fotografice ale relațiilor intime. De asemenea, de la un cuplu nu trebuie să se aștepte să își demonstreze fizic orientarea sexuală în cadrul unui interviu, orice astfel de așteptare fiind una complet necorespunzătoare.

¹²² Essa împotriva Canadei (Ministrul Cetățeniei și Imigrației), 2011 FC 1493, Canada, Curtea Federală, 20 decembrie 2011, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f901c392.html>, paragrafele 30–31, a constatat că insistența Consiliului cu privire la frecventarea sau cunoașterea de către solicitant a locurilor de întâlnire a homosexualilor în țara azil pentru a demonstra că este homosexual nu avut un caracter rezonabil.

¹²³ APA, Ghidul de practici pentru clienții LGB.

¹²⁴ Manualul UNHCR, paragrafele 196, 203–204.

65. „Testarea” medicală a orientării sexuale a solicitantului reprezintă o încălcare a drepturilor fundamentale ale omului și nu trebuie folosită.¹²⁵ Pe de altă parte, dovezi medicale ale intervențiilor chirurgicale necesare tranziției, tratamentului cu hormoni sau caracteristicilor anatomice (în cazul intersexualilor) pot să susțină relatarea personală.
66. Informații relevante și specifice despre țara de origine, referitoare la situația și tratamentul aplicat persoanelor din categoria LGBTI sunt de regulă greu de găsit. Acest lucru nu va conduce însă în mod automat la concluzia că cererea solicitantului este nefondată sau că persoanele din categoria LGBTI nu sunt persecutate în respectiva țară.¹²⁶ Măsura în care organizațiile internaționale și alte grupuri pot să monitorizeze și consemneze abuzurile împotriva categoriei LGBTI rămâne limitată în multe țări. Activismul în creștere a fost deseori întâmpinat cu atacuri asupra apărătorilor drepturilor omului, ceea ce le împiedică șansele de a consemna încălcările. Stigmatul atașat problemelor ce vizează orientarea sexuală și/sau identitatea de gen contribuie de asemenea la nesemnălarea incidentelor. Informațiile privind anumite grupuri, în special bisexuali, lesbiene, transsexuali și intersexuali, sunt disperate. Este foarte important să se evite tragerea automată de concluzii pe baza informațiilor despre un grup sau altul; cu toate acestea, ele pot să reprezinte un indiciu al situației solicitantului în anumite circumstanțe.

125 Vezi mai departe „Comentariile UNHCR pe marginea practicii falometriei în Republica Cehă pentru a determina credibilitatea cererii de azil ce are la bază persecuția pe motiv de orientare sexuală”, aprilie 2011, disponibil la adresa: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4daeb07b2.html>.

126 Vezi, spre exemplu, Molnar împotriva Canadei, nota de subsol 39 de mai sus.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 10:

10

Cererile pentru statutul de refugiat în legătură cu satisfacerea stagiului militar în contextul articolului 1A (2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

UNHCR emite aceste *Principii Directoare* în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați*, coroborat cu articolul 35 al *Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și Articolul II al Protocolului din 1967*. Aceste Principii Directoare completează *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951* (reeditat în 2011) și, în special, trebuie citite în coroborare cu următoarele documente UNHCR: *Principiile Directoare nr. 6 privind solicitările de azil pe motive de religie* și *Principiile Directoare privind protecția internațională nr. 8: cereri de azil depuse de copii conform Articolele 1(A)2 și 1(F) ale Convenției din 1951 și Protocolul din 1967 privind Statutul Refugiaților*. Acestea înlocuiesc *Poziția UNHCR privind anumite tipuri de sustragere de la efectuarea stagiului militar (1991)*.

Principiile Directoare, ce reprezintă rezultatul unor consultări ample, oferă îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și pentru personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat în baza mandatului.

Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat și Principiile directoare privind protecția internațională sunt disponibile la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f33c8d92.html>.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ NR. 10

Cererile pentru statutul de refugiat în legătură cu satisfacerea stagiului militar în contextul Articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților

I. INTRODUCERE

1. Situația „dezertorilor și a persoanelor care se sustrag de la satisfacerea stagiului militar” este abordată în mod specific în Manualul privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutului refugiaților [„Manualul UNHCR”].¹ De la momentul publicării Manualului UNHCR au avut loc importante evoluții în ceea ce privește atât practica statelor, cât și restricțiile impuse cu privire la stagiul militar în dreptul internațional. Date fiind aceste evoluții, precum și divergențele constatate la nivel de jurisprudență, UNHCR emite prezentele Principii Directoare cu scopul de a facilita o aplicare unitară și principială a definiției refugiatului din articolul 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților în aceste cazuri. Prezentele Principii Directoare analizează poziția persoanelor care caută protecție internațională pentru a evita recrutarea de către forțele armate ale statului și satisfacerea serviciului militar în aceste forțe, precum și recrutarea forțată de către grupările armate nestatale.
2. Prezentele Principii Directoare realizează o analiză a definiției principalilor termeni [Partea a II-a], urmată de o prezentare generală a evoluțiilor juridice cu privire la serviciul militar [Partea a III-a]. Partea a IV-a examinează criteriile de determinare a statutului de refugiat așa cum se aplică acestea cererilor care implică serviciul militar. Partea a V-a dezbate aspectele procedurale și probatorii. Principiile Directoare se concentrează pe interpretarea elementelor componente ale „incluserii” din definiția refugiatului. Considerentele privind excluderea nu sunt abordate, deși ele pot reprezenta o problemă în anumite cazuri, și, în consecință, impun o evaluare adecvată.² De asemenea, aspectele legate de păstrarea caracterului civil și umanitar al azilului, deși se pot dovedi deseori relevante pentru aceste cereri, nu sunt tratate de prezentele Principii Directoare.³

1 UNHCR, Manualul privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și cu Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților (republicat, Geneva, 2011) („Manualul UNHCR”), disponibil la <http://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>, paragrafele 167-174.

2 În loc, se face referire la UNHCR, Liniile de îndrumare privind protecția internațională nr. 5: Aplicarea clauzelor de excludere: Articolul 1F al Convenției privind statutul refugiaților, HCR/GIP/03/05, 4 septembrie 2003, („Principiile directoare ale UNHCR privind excluderea”), disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3f5857684.html>.

3 A se vedea, Concluzia Comitetului Executiv („ExCom”) nr. 94 (LII), 2002, privind caracterul civil și umanitar al azilului, paragraful (c)(vii).

II. TERMINOLOGIE

3. În înțelesul prezentelor Principii Directoare, următorii termeni vor fi definiți după cum urmează:

Serviciu alternativ se referă la serviciul în interes public prestat în locul serviciului militar obligatoriu în cadrul forțelor armate ale statului de către persoane care obiectează pe considerente de conștiință la satisfacerea serviciului militar [„obiectori de conștiință”]. Serviciul alternativ poate îmbrăca forma unui serviciu cu caracter civil în afara forțelor armate sau un rol necombatant în armată.⁴ Serviciul civil poate implica, spre exemplu, desfășurarea de activități în instituțiile de sănătate administrate de stat sau activități voluntare în cadrul organizațiilor caritabile în țară sau în străinătate. Serviciul necombatant în armată poate face referire la anumite poziții, cum ar fi bucătar sau personal administrativ.

10

Obiecție de conștiință față de serviciul militar se referă la o obiecție față de prestarea unui astfel de serviciu care „derivă din principii și motive de conștiință, inclusiv convingeri profunde rezultate din motive religioase, de moralitate, etice, umanitare sau similare.”⁵ O astfel de obiecție nu se limitează doar la **obiectorii absoluți de conștiință** [pacifiști], adică cei care se opun oricărei utilizări a forțelor armate sau participării în orice război. De asemenea, îi include și pe cei care cred că „utilizarea forței se justifică în anumite circumstanțe, dar nu și în altele, și, drept urmare, se impune obiectarea la aceste alte cazuri.”[**obiecție parțială** sau **obiecție selectivă** la serviciul militar]⁶ O obiecție de conștiință se poate dezvolta în timp și astfel voluntarii pot ajunge într-un anumit moment să ridice pretenții ce au la bază o obiecție de conștiință, indiferent dacă are un caracter absolut sau parțial.

Dezertarea implică abandonarea misiunii sau postului de către o persoană fără permisiune sau opunerea la mobilizare pentru satisfacerea obligațiilor militare.⁷ În funcție de legislația națională, chiar și o persoană care are vârsta necesară pentru satisfacerea stagiului militar, și-a îndeplinit obligațiile prevăzute la nivel național și a fost demobilizată, dar care este în continuare privită ca făcând obiectul serviciului național, poate fi considerată dezertor în anumite circumstanțe. Dezertarea se poate produce din forțele de poliție, jandarmerie sau servicii de securitate echivalente și este termenul utilizat pentru dezertorii din grupările armate nestatale. Dezertarea poate fi din motive de conștiință sau din alte motive.

Sustragerea de la satisfacerea serviciului militar are loc atunci când o persoană nu se înregistrează ca urmare a unei mobilizări sau recrutări pentru satisfacerea

4 A se vedea și, spre exemplu, Consiliul ONU pentru drepturile omului, Raport analitic privind obiecția de conștiință la serviciul militar: Raportul Înaltului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, A/HRC/23/22, 3 iunie 2013, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/51b5c73c4.html>.

5 A se vedea Comisia ONU pentru drepturile omului, Rezoluția 1998/77, „Obiecția de conștiință la serviciul militar”, E/CN.4/RES/1998/77, 22 aprilie 1998, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3b00f0be10.html>. În anul 2006, Comisiei i-a luat locul Consiliul ONU pentru drepturile omului.

6 A se vedea, ONU, Obiecția de conștiință la serviciul militar, E/CN.4/Sub.2/1983/30/Rev.1, 1985 („raportul Eide și Mubanga-Chipoya”), disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/5107cd132.html>, paragraful 21. A se vedea și paragrafele 128-135 cu privire la persecuție în contextul obiecției de conștiință la conflictele care încalcă regulile de bază ale comportamentului uman.

7 A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Feti Demirtaş contra Turciei, Cererea nr. 5260/07, 17 ianuarie 2012, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4ff5996d2.html>.

serviciului militar obligatoriu sau nu răspunde la astfel de acțiuni. Acțiunea de sustragere poate fi rezultatul plecării în străinătate a persoanei care se sustrage sau poate implica, printre altele, returnarea documentației de mobilizare către autoritățile militare. În acest ultim caz, persoana poate fi descrisă și ca o persoană care se opune satisfacerii serviciului militar, deși titulatura de persoană care se sustrage de la satisfacerea serviciului militar este utilizată pentru a face referire la ambele scenarii în prezentele principii directoare. Sustragerea de la satisfacerea serviciului militar poate avea și un caracter preemptiv în sensul că se poate impune luarea de măsuri pentru a anticipa cererea efectivă de înregistrare și prezentare pentru serviciu. Sustragerea de la satisfacerea serviciului militar are loc doar atunci când înrolarea în serviciile militare este obligatorie („recrutare”). Sustragerea de la satisfacerea serviciului militar poate fi din motive de conștiință sau din alte motive.

Recrutarea forțată este termenul utilizat în prezentele principii directoare pentru a face referire la recrutarea constrânsă, obligatorie sau involuntară în forțele armate ale statului sau într-o grupare armată nestatală.

Serviciu militar se referă în principal la forțele armate ale statului. Acesta poate avea loc pe timp de pace sau în timpul unui conflict armat și poate fi voluntar sau obligatoriu. Serviciul militar obligatoriu impus de stat este cunoscut și sub denumirea de **conscriptie** sau „recrutare”. Atunci când persoanele se alătură în mod voluntar armatei statului, vorbim despre înrolare.

Rezerviști sunt persoanele care servesc în forțele armate de rezervă ale statului. Despre ei nu se consideră că sunt în serviciu activ, ci li se cere să fie disponibili pentru a răspunde oricărei mobilizări în caz de urgență.

4. În situația în care nu există alternative la serviciul militar obligatoriu, obiecția de conștiință a unei persoane se poate manifesta prin sustragere de la satisfacerea serviciului militar sau dezertare. Cu toate acestea, sustragerea de la satisfacerea serviciului militar sau dezertarea nu sunt sinonime cu obiecția de conștiință, de vreme ce alte motivații, cum ar fi teama de serviciul militar sau de condițiile respectivului serviciu, pot fi implicate. Obiecția de conștiință, sustragerea de la satisfacerea serviciului militar și dezertarea se pot produce pe timp de pace și în timpul conflictelor armate în egală măsură. Mai mult, deși obiecția de conștiință și sustragerea/dezertarea au tendința să se manifeste în legătură cu conscripția, ele se pot produce și atunci când decizia inițială de alăturare la forțele armate a avut un caracter voluntar sau când obligația de a satisface serviciul militar obligatoriu a fost inițial acceptată.⁸

III. DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVIND SERVICIUL MILITAR

A. Dreptul statelor de a solicita serviciul militar

5. Statele au un drept la autoapărare în conformitate cu Carta ONU și dreptul

8 A se vedea, spre exemplu, Comisia ONU pentru drepturile omului, Rezoluția 1997/77, preambulul, a se vedea nota 5 de mai sus.

internațional cutumiar.⁹ Statele sunt îndreptățite să solicite propriilor cetățeni să satisfacă serviciul militar în scopuri militare,¹⁰ dar acest lucru în sine nu reprezintă o încălcare a drepturilor persoanei.¹¹ Acest lucru este recunoscut în mod explicit în prevederile privind drepturile omului cu referire la munca forțată, cum ar fi articolul 8 al Pactului internațional privind drepturile politice și civile („ICCPR”).¹² Statele pot, de asemenea, să impună sancțiuni persoanelor care dezertează sau se sustrag serviciului militar, atunci când această dezertare sau sustragere nu are la bază motive valabile de conștiință, cu condiția ca aceste sancțiuni și procedurile asociate să respecte standardele internaționale.¹³

6. Dreptul statului de a-și obliga cetățenii să satisfacă serviciul militar nu este supus altor cerințe în dreptul internațional al drepturilor omului, precum și dreptul internațional umanitar și penal [a se vedea părțile a III-a B și a III-a C de mai jos]. În general, pentru ca recrutarea și serviciul militar să fie justificate, anumite criterii trebuie îndeplinite: stipularea în lege, implementarea într-o manieră care să nu fie arbitrară sau discriminatorie, funcțiile și disciplina recruților trebuie să aibă la bază nevoi și planuri militare și să permită contestarea în instanță.¹⁴
7. Poziția grupărilor armate nestatale diferă de cea a statelor prin faptul că doar statele pot solicita recrutarea militară. Dreptul internațional nu dă dreptul grupărilor armate nestatale, indiferent dacă sunt autoritatea *de facto* asupra unei anumite părți a teritoriului, să recruteze pe o bază obligatorie sau forțată.

10

-
- 9 Articolul 51, Carta ONU. A se vedea și Curtea Internațională de Justiție, Cazul privind activitățile militare și paramilitare în interiorul și împotriva Nicaragui (Nicaragua contra Statelor Unite ale Americii) (pe fond), 27 iunie 1986, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4023a44d2.html>, paragrafele 187-201.
 - 10 În această situație nu intră recrutarea persoanelor care nu sunt cetățeni ai statului din teritoriile ocupate în contextul conflictului armat: a se vedea articolul 51 al Convenției din 1949 de la Geneva privind protecția civililor pe timp de război (Convenția a IV-a de la Geneva), care prevede că „Puterea ocupantă nu va putea constrânge persoanele protejate să servească în forțele sale armate sau auxiliare.” „Persoane protejate” se referă în acest context la civilii din teritoriul ocupat care nu sunt cetățeni ai puterii ocupante.
 - 11 Comitetul ONU pentru drepturile omului („HRC”) a semnalat acest lucru în legătură cu o plângere de discriminare (articolul 26 al Pactului internațional privind drepturile civile și politice („ICCPR”). A se vedea, M.J.G. (nume șters) contra Olandei, CCPR/C/32/D/267/1987, 24 martie 1988, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/50b8eca22.html>, paragraful 3.2; a se vedea, similar, cazul anterior R.T.Z. (nume șters) contra Olandei, CCPR/C/31/D/245/1987, 5 noiembrie 1987, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/50b8ed122.html>. Faptul că legislația drepturilor omului, în special ICCPR, se aplică militarilor și civililor deopotrivă a fost afirmat în mod explicit de HCR în cazul Vuolanne contra Finlandei, CCPR/C/35/D/265/1987, 2 mai 1989, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/50b8ee372.html>.
 - 12 Articolul 8(3)(c)(ii) al ICCPR face o derogare de la interdicția aplicată muncii forțate sau obligatorii (regăsită în Articolul 8(3)(a)), „orice serviciu cu caracter militar și, în țările în care obiecția de conștiință este admisă, orice serviciu național cerut în virtutea legii celor care ridică obiecții de conștiință.” În plus, articolul 2(2)(a) al Convenției Organizației Internaționale a Muncii („OIM”) nr. 29: Convenția privind munca forțată face o derogare de la interdicția prevăzută privind munca forțată sau obligatorie (articolul 2(2)), „orice muncă sau serviciu pretins în virtutea legilor privind serviciul militar obligatoriu și destinat unor lucrări cu caracter pur militar.” Referirea la „legile privind serviciul militar obligatoriu” indică faptul că pentru ca respectiva derogare să fie valabilă, trebuie să fie prevăzută de lege. A se vedea și deciziile HCR în cazurile Venier și Nicholas contra Franței, CCPR/C/69/D/690/1996, 1 august 2000, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/50b8ec0c2.html> și Foin contra Franței, CCPR/C/67/D/666/1995, 9 noiembrie 1999, în care HRC a reținut că, în baza articolului 8 al ICCPR statele pot solicita un serviciu cu caracter militar, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4a3a3aebf.html>, paragraful 10.3.
 - 13 Cu privire la proceduri, în Curtea Europeană a Drepturilor Omului, a se vedea Savda contra Turciei, Cererea nr. 42730/05, 12 iunie 2012, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4fe9a9bb2.html>, a se vedea și, Feti Demirtaş contra Turciei, a se vedea nota 7 de mai sus.
 - 14 Comisia Inter-Americană privind Drepturile Omului („IACHR”), „Al patrulea raport privind situația drepturilor omului în Guatemala”, <http://www.cidh.org/countryrep/Guatemala93eng/toc.htm> OEA/Ser.L/V/II.83, Doc. 16 rev., 1 iunie 1993, capitolul V. A se vedea și, IACHR, Piché Cuca contra Guatemalei, Reportul nr. 36/93, cazul 75, deciziile pe fond, 6 octombrie 1993, care indică faptul că procesul de recrutare trebuie să poată fi contestat în instanță, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/5020dd282.html>.

B. Dreptul la obiecția de conștiință împotriva serviciului militar obligatoriu

8. Dreptul la obiecția de conștiință față de serviciul militar pentru stat este un drept derivativ ce are la bază o interpretare a dreptului la libertatea de gândire, conștiință și religie consfințit în articolul 18 al Declarației universale a drepturilor omului și articolul 18 al ICCPR. Jurisprudența internațională cu privire la acest drept este în continuă evoluție. Jurisprudența Comitetului ONU privind drepturile omului [HRC] a trecut de la caracterizarea acestui drept ca derivat din dreptul „de manifestare” a propriilor credințe religioase ale unei persoane și, în consecință, supunerii acestuia anumitor restricții prevăzute de articolul 18(3),¹⁵ la perceperea acestuia drept ca „aparținând dreptului” la libertate de gândire, conștiință și religie prevăzut chiar de articolul 18(1).¹⁶ Aceasta este o transformare importantă, deși nu lipsită de opinii divergente.¹⁷ În conformitate cu HRC, dreptul „îndreptățește persoana la o derogare de serviciului militar obligatoriu dacă acesta nu poate fi reconciliat cu religia sau credințele persoanei. Dreptul nu trebuie afectat de constrângere.”¹⁸ HRC a lămurit în plus că „un stat poate, dacă dorește, să constrângă persoana care obiectează să aleagă o alternativă civilă la serviciul militar, în afara sferei militare și nu sub comandă militară. Serviciul alternativ nu trebuie să aibă caracter punitiv. Trebuie să fie un serviciu real pentru comunitate și să fie compatibil cu respectarea drepturilor omului.”¹⁹ Chiar și în jurisprudența sa timpurie, în cadrul căreia HRC și-a bazat deciziile pe dreptul de manifestare a religiei sau credințelor unei persoane [regăsit în articolul 18(1) coroborat cu articolul 18(3) al ICCPR], statul trebuie să demonstreze că o astfel de restricție a fost „necesară”, dat fiind faptul că multe alte țări au reușit să reconcilieze interesele persoanei cu interesele statului prin prestarea de servicii alternative.²⁰
9. Drepturile unui obiector de conștiință în conformitate cu articolul 18 al ICCPR va fi respectat indiferent dacă respectiva persoană este (i) scutită de obligația de a satisface serviciul militar sau (ii) este disponibil un serviciu alternativ corespunzător. În evaluarea caracterului corespunzător al serviciului alternativ, se are de regulă în vedere faptul că acesta trebuie să fie compatibil cu motivele obiecției de conștiință, să aibă un caracter necombatant sau civil, să fie în interes

15 Articolul 18(3) al ICCPR prevede anumite limitări ale dreptului unei persoane de a-și manifesta religia sau convingerile, și anume „prevăzute de lege și necesare pentru ocrotirea securității, ordinii și sănătății publice ori a moralei sau a libertăților și drepturilor fundamentale ale altora.” Pentru o analiză aprofundată, a se vedea UNHCR, Principiile directoare privind protecția internațională nr. 6: Cererile de azil pe motive de religie în baza articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, HCR/GIP/04/06, 28 aprilie 2004, („Principiile directoare UNHCR privind cererile pe motive de religie”), disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4090f9794.html>, paragraful 15. Mai mult, spre deosebire de alte drepturi prevăzute de Convenție, nu se permite impunerea niciunor restricții în temeiul securității naționale. După cum și HRC a reținut „... astfel de restricții nu trebuie să aducă atingere esenței dreptului în cauză.” A se vedea HRC, Yoon și Choi contra Republicii Coreea, CCPR/C/88/D/1321-1322/2004, 23 ianuarie 2007, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/48abd57dd.html>, paragraf 8.3. și Eu-min Jung și alții împotriva Republicii Coreea, CCPR/C/98/D/1593-1603/2007, 30 aprilie 2010, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4c19e0322.pdf>, para. 74.

16 A se vedea, HCR, Atasoy și Sarkut contra Turciei, CCPR/C/104/D/1853-1854/2008, 19 iunie 2012, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4ff5b14c2.html>, paragrafele 10.4-10.5; și Jong-nam Kim și alții împotriva Republicii Coreea, CCPR/C/106/D/1786/2008, 1 februarie 2013, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/532a9ffa4.html>, paragrafele 7.4–7.5.

17 A se vedea, Opinia individuală a membrului Comitetului Dl. Mr. Gerald L. Neuman, alături de membrii Dl. Yuji Iwasawa, Dl. Michael O’Flaherty și Dl. Walter Kaelin (în acord), Atasoy și Sarkut contra Turciei, ibid.

18 Min-Kyu Jeong și alții împotriva Republicii Coreea, paragraful 7.3; Atasoy și Sarkut contra Turciei, paragraful 10.4, și Jong-nam Kim și alții împotriva Republicii Coreea, paragraful 7.4, a se vedea nota 16 de mai sus.

19 Min-Kyu Jeong și alții contra Republicii Coreea, alin. 7.3., a se vedea nota 16 de mai sus.

20 A se vedea, Yoon și Choi contra Republicii Coreea, paragraful. 8.4. și Eu-min Jung și alții contra Republicii Coreea, alin. 7.4., a se vedea nota 15 de mai sus.

21 Comisia ONU pentru drepturile omului, Rezoluția 1997/77, para. 4, a se vedea nota 5 de mai sus. A se vedea 18 de mai sus.

22 A se vedea, Min-Kyu Jeong și alții contra Republicii Coreea, para. 7.3; Atasoy și Sarkut contra Turciei, para. 10.4, și Jong-nam Kim și alții contra Republicii Coreea, para. 7.4, nota 16 de mai sus..

public și să nu aibă un caracter punitiv²¹. Spre exemplu, serviciul civil în cadrul administrației civile se va dovedi necesar în cazurile persoanelor care obiectează în mod deschis față de orice asociere cu armata²². Cu toate acestea, atunci când obiecția se referă în mod specific la personalul care poartă arme, alternativa serviciului necombatant în armată poate fi corespunzătoare. Multe state evită dificultățile aferente evaluării sincerității unei cereri pe considerente de obiecția de conștiință permițând persoanei să aleagă în mod liber între serviciul militar și cel alternativ²³. În anumite state, recunoașterea obiecției de conștiință a fost acordată doar anumitor grupuri religioase. Cu toate acestea, acest lucru nu este în conformitate nici cu domeniul dreptului la libertate de gândire, conștiință și religie, nici cu interzicerea discriminării²⁴.

10. Dreptul la obiecția de conștiință este de asemenea reafirmat în instrumentele regionale, fie explicit, fie prin interpretare²⁵, precum și în varii documente de stabilire a unor standarde internaționale²⁶.

10

- 23 Pentru o prezentare generală a practicii statelor, a se vedea Raport analitic privind obiecția de conștiință la serviciul militar: Raportul Înalțului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, a se vedea nota 4 de mai sus. A se vedea și, War Resisters' International, Studiul global privind recrutarea și obiecția de conștiință la serviciul militar, disponibil la: <http://www.wri-irg.org/co/rta/index.html>. Cu privire la țările europene, a se vedea decizia Curții Europene a Drepturilor Omului în cazul Bayatyan contra Armeniei, Cererea nr. 23459/03, 7 iulie 2011, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e254eff2.html>, para. 110.
- 24 A se vedea, spre exemplu, HRC, Comentariul general nr. 22: Dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie (articolul 18), CCPR/C/21/Rev.1/Add.4, 30 iulie 1993, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/453883fb22.pdf>, care prevede că „[...] nu se va face nicio diferențiere între obiectorii de conștiință pe baza naturii convingerilor lor individuale [...]”, para. 11. Cu privire la practica statelor de a recunoaște obiecția de conștiință chiar și atunci când aceasta își are originea în afara anumitor religii formale, a se vedea Raport analitic privind obiecția de conștiință la serviciul militar: Raportul Înalțului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, para. 12, a se vedea nota 4 de mai sus. A se vedea și Brinkhof contra Olandei, CCPR/C/48/D/402/1990, 29 iulie 1993, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4a3a3ae913.html>.
- 25 Dreptul la obiecția de conștiință este explicit recunoscut în două tratate regionale: Carta din 2000 a drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, articolul 10(2); Convenția Ibero-americană din 2005 privind drepturile tinerilor, articolul 12(3). Dreptul derivă și din dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie prevăzut de tratatele regionale în materia drepturilor omului și a fost recunoscut ca atare de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (a se vedea Bayatyan contra Armeniei, para. 110, nota 28 de mai sus, urmat de Feti Demirtaş contra Turciei, nota 7 de mai sus, Savda contra Turciei, a se vedea nota 13 de mai sus, și Tarhan contra Turciei, Cererea nr. 9078/06, 17 iulie 2012, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/51262a732.html>) și de IACHR (a se vedea Cristián Daniel Sahli Vera și alții contra Chile, Cazul 12.219, Reportul nr. 43/05, 10 martie 2005, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4ff59edc2.html>; a se vedea și soluționarea amiabilă în cazul Alfredo Diaz Bustos contra Boliviei, Cazul 14/04, Reportul nr. 97/05, 27 octombrie 2005, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4ff59fbc2.pdf>, para. 19). A se vedea și IACHR, Raport anual, 1997, capitolul VII: Recomandarea 10, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/50b8bd162.html>; Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, Recomandarea 1518 (2001) cu privire la exercitarea dreptului la obiecția de conștiință față de serviciul militar în statele membre ale Consiliului Europei, 23 mai 2001, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/5107cf8f2.html>; Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, Recomandarea nr. R (87) 8, 9 aprilie 1987, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/5069778e2.html>; și Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, Recomandarea CM/Rec (2010) 4 cu privire la drepturile omului ale membrilor forțelor armate, 24 februarie 2010, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/506979172.html>.
- 26 A se vedea, Rezoluția Adunării Generale a ONU, 33/165, 1978 privind statutul persoanelor care refuză serviciul în forțele armate sau de poliție utilizate pentru punerea în aplicare a regimului apartheid, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3b00f1ae28.html>. A se vedea HRC, Comentariul general nr. 22: Dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie (articolul 18), para. 11, a se vedea nota 24 de mai sus, precum și Observațiile finale ale HCR privind Ucraina, CCPR/CO/73/UKR, 12 noiembrie 2001, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3cbbef1c4.html> para. 20, și privind Kârgâzstanul, CCPR/CO/69/KGZ, 24 iulie 2000, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/507572ef2.html>, para. 18. Fosta Comisie ONU pentru drepturile omului a afirmat de asemenea că un drept la obiecția de conștiință derivă din dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie (Rezoluția Comisiei ONU pentru drepturile omului, Obiecția de conștiință față de serviciul militar, E/CN.4/RES/1989/59, 8 martie 1989, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f0b24.html>, consolidată și detaliată în rezoluțiile E/CN.4/RES/1993/84, 10 martie 1993, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f1228c.html>; E/CN.4/RES/1995/83, 8 martie 1995, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f0d220.html>; E/CN.4/RES/1998/77, a se vedea nota 5 de mai sus, E/CN.4/RES/2000/34, 20 aprilie 2000, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00efa128.html>; E/CN.4/RES/2002/45, 23 aprilie 2002, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/5107c76c2.html>, și E/CN.4/RES/2004/35, 19 aprilie 2004, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/415be85e4.html>). Organul succesor al acestei Comisii, Comitetul ONU pentru drepturile omului, a avizat această poziție în propria rezoluție din 2012 privind obiecția de conștiință (A/HRC/RES/20/2, 16 iulie 2012, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/501661d12.html>) și recent în rezoluția sa din 2013 (A/HRC/24/L.23, 23 septembrie 2013, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/526e3e114.html>).

11. Dreptul la obiecția de conștiință se aplică obiecțiilor absoluți, parțiali sau selectivi [a se vedea II]²⁷; voluntarilor, precum și recruților, înainte și după alăturarea la forțele armate; pe timp de pace și în timpul conflictelor armate²⁸. Acesta include obiecția față de serviciul militar ce are la bază motive morale, etice, umanitare sau similare²⁹.

C. Interzicerea recrutării sub vârsta legală și participării la ostilități

12. Există măsuri explicite de protecție pentru a preveni expunerea copiilor la serviciul militar.³⁰ Orice recrutarea (deopotrivă obligatorie și voluntară) în forțele armate ale statului și orice participare la ostilități³¹ a celor cu vârsta sub 15 ani este interzisă în baza dreptului internațional al tratatelor.³² O astfel de recrutare este considerată crimă de război.³³ Indiferent dacă este realizată de organisme guvernamentale sau de grupări armate nestatale, recrutarea obligatorie a persoanelor cu vârsta sub 18 ani este interzisă în baza Protocolului facultativ din 2000 la Convenția cu privire la drepturile copilului („CDC”) din 1989 privind implicarea copiilor în conflicte armate [„Protocolul opțional la CDC”].³⁴ O restricție similară se regăsește și în Convenția Organizației Internaționale a Muncii privind cele mai grave forme ale muncii copiilor din 1999.³⁵ Protocolul facultativ la CDC din 2000 impune statelor să ia „toate măsurile fiabile” pentru a preveni „implicarea directă în ostilități” a copiilor cu vârsta de sub 18 ani, indiferent dacă au calitatea de membri ai propriilor forțe armate sau ai altor grupări armate și interzice orice recrutare directă pe baze voluntare a copiilor cu vârsta de sub 18 ani în grupările armate nestatale.³⁶ Deși înrolarea voluntară a copiilor cu vârsta

27 Deși HRC nu a luat în discuție obiecția de conștiință parțială sau selectivă nici în Comentariul general nr. 22: Dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie (articolul 18), a se vedea nota 22 de mai sus, nici în recentele sale decizii date în cazul unor plângeri individuale, un număr de țări au elaborat prevederi cu privire la obiecțiile de conștiință selectivi sau parțiali. A se vedea, spre exemplu, Raportul analitic privind obiecția de conștiință la serviciul militar: Raportul Înalțului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, para. 47, a se vedea nota 4 de mai sus.

28 A se vedea partea a II-a privind terminologia.

29 A se vedea și Savda contra Turciei, para. 96, nota 13 de mai sus.

30 În acest sens a se vedea Consiliul de Securitate al ONU, Rezoluția 1882 (2009) privind copiii și conflictul armat, S/RES/1882 (2009), 4 august 2009, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4a7bdb432.html>.

31 Din punct de vedere tehnic, dreptul internațional umanitar face deosebirea între conflictele armate interne și conflictele armate internaționale în acest sens. În conflictul armat intern (articolul 4(3)(c), Protocolul adițional II la Convențiile de la Geneva din 1949, cu privire la protecția victimelor conflictului armat intern (Protocolul adițional II)) interdicția se referă la utilizarea în ostilități. În conflictul armat internațional (articolul 77(2), Protocolul adițional I la Convențiile de la Geneva din 1949, cu privire la protecția victimelor conflictului armat internațional (Protocolul adițional I)) se limitează la participarea directă la ostilități. Convenția privind drepturile copilului („CDC”) adoptă standardul mai strict al „participării direct la ostilități”, a se vedea articolul 38(2) al CDC.

32 Articolul 77(2), Protocolul adițional I; articolul 4(3)(c), Protocolul adițional II; articolul 38(2) al CDC.

33 A se vedea articolele 8(2)(b)(xxvi) și 8(2)(e)(vii) ale Statutului din 1998 al Curții Penale Internaționale („Statutul CPI”) din 1998 care enumeră ca și crime de război „recrutarea sau înrolarea copiilor cu vârsta de sub 15 ani în forțele armate naționale sau utilizarea acestora pentru a lua parte în mod activ la ostilități.” A se vedea și Curtea Penală Internațională („CPI”), Situația în Republica Democrată Congo, în cazul Procurorului contra Thomas Lubanga Dyilo, ICC-01/04-01/06, 14 martie 2012, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4f69a2db2.html>; Tribunalul Special pentru Sierra Leone („SCSL”), Procurorul contra Issa Hassan Sesay, Morris Kallon și Augustine Gbao (forțele RUF acuzate) (Hotărârea în proces), Cazul nr. SCSL-04-15-T, 2 martie 2009, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/49b102762.html>, la alin. 184 (constatând că interzicerea acestui tip de recrutare este normă de drept internațional cutumiar). Alte dezbateri privind semnificația crimei de război reprezentată de recrutare sub vârsta legală se regăsesc în SCSL, Procurorul contra Charles Ghankay Taylor, SCSL-03-01-T, 18 mai 2012, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/50589aa92.html>

34 Articolele 2 și 4 ale Protocolului facultativ din 2000 la Convenția cu privire la drepturile copilului privind implicarea copiilor în conflicte armate.

35 Articolul 3(a), Convenția OIM nr. 182 din 1999 privind cele mai grave forme de muncă a copiilor din 1999.

36 Articolele 1 și 4 ale Protocolului facultativ din 2000 la CDC.

de 16 ani și mai mare este permisă în cazul forțelor armate ale statului, statul are obligația de a prevedea mijloace de protecție prin care să asigure, printre altele faptul că o astfel de recrutare este cu adevărat voluntară.³⁷ În ciuda diferitelor limite de vârstă prevăzute de dreptul internațional, opinia UNHCR este că recrutarea forțată și/sau participarea directă la ostilități a unui copil sub vârsta de 18 ani în forțele armate ale statului sau de către un grup armat nestatal ar însemna persecuție³⁸. Instrumentele regionale conțin și interdicții privind recrutarea și participarea directă a copiilor la ostilități³⁹.

IV. ANALIZA DE FOND

10

A. Temerea bine întemeiată de a fi persecutat

13. Sensul temerii bine întemeiate de a fi persecutat depinde de circumstanțele particulare ale cazului, inclusiv contextul solicitantului, profilul și experiențele acestuia analizate în lumina informațiilor actualizate despre țara de origine.⁴⁰ Este important să se ia în considerare experiențele personale ale solicitantului, precum și experiențele altora aflați în situații similare, de vreme ce acestea pot ilustra foarte bine că există o probabilitate rezonabilă ca riscul de care solicitantul se teme să se materializeze mai devreme sau mai târziu.⁴¹ La primul nivel, întrebarea ce trebuie adresată este: *Care ar fi greutățile [consecința (consecințele)] pentru solicitant în cazul în care ar fi returnat? La al doilea nivel, întrebarea este: Greutățile [sau consecința (consecințele)] se ridică la nivel de persecuție?* Standardul probei pentru determinarea riscurilor este probabilitatea rezonabilă.⁴²
14. Persecuția va fi stabilită dacă persoana este supusă riscului unei amenințări la adresa libertății,⁴³ altor încălcări grave ale drepturilor omului sau altui risc serios.⁴⁴ Spre exemplu, sancționarea disproporționată sau arbitrară pentru refuzul de a satisface serviciul militar sau de a se angaja în acte contrare dreptului internațional – cum ar fi sentințe cu închisoare excesiv de lungi sau pedepse corporale – vor reprezenta o formă de persecuție. Alte drepturi ale omului implicate în astfel de cereri includ nediscriminarea și dreptul la un proces just, precum și interdicțiile impuse torturii sau tratamentelor inumane, muncii forțate și sclaviei/servituții.⁴⁵

37 Articolul 3 al Protocolului facultativ din 2000 la CDC. A se vedea și Principiile directoare ale UNHCR privind protecția internațională nr. 8 Cererile de azil depuse de copii în baza Articolelor 1A(2) și 1(F) ale Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, HCR/GIP/09/08, 22 decembrie 2009, („Principiile directoare ale UNHCR privind cererile de azil depuse de copii”), disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html>, para. 22.

38 Principiile directoare ale UNHCR privind cererile de azil depuse de copii, paragraful 21.

39 A se vedea Articolul 22(2) al Cartei africane privind drepturile și bunăstarea copilului din 1990, precum și articolul 12(3) al Convenției ibero-americane privind drepturile tinerilor.

40 Manualul UNHCR, paragrafele 51-53, a se vedea nota 1 de mai sus.

41 Manualul UNHCR, paragrafele 42-43, a se vedea nota 1 de mai sus, și Liniile de îndrumare ale UNHCR privind cererile pe considerente de religie, alin. 14, a se vedea nota 15 de mai sus.

42 A se vedea, UNHCR, Notă privind standardul și sarcina probei, 16 decembrie 1998, („Nota privind standardul și sarcina probei”), disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3338.html>, alin. 10; UNHCR Interpretarea articolului 1F al Convenției privind statutul refugiaților, aprilie 2001, („Interpretarea dată de UNHCR articolului 1F”), disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3b20a3914.html>, paragrafele 16-17.

43 Articolul 33(f) al Convenției din 1951.

44 A se vedea Manualul UNHCR, paragrafele 51-53, a se vedea nota 1 de mai sus. A se vedea și UNHCR, Liniile de îndrumare privind protecția internațională nr. 7: Aplicarea articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților victimelor traficului de persoane și persoanelor supuse riscului de a fi traficate, HCR/GIP/06/07, 7 aprilie 2006, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/443679fa4.html>, alin. 14 și Manualul UNHCR, paragrafele 54-55, a se vedea nota 1 de mai sus.

45 A se vedea, spre exemplu, IACHR, „Al patrulea raport privind situația drepturilor omului în Guatemala” <http://www.cidh.org/countryrep/Guatemala93eng/toc.htm> OEA/Ser.L/V/II.83, Doc. 16 rev., 1 iunie 1993, capitolul V.

15. În evaluare riscului de persecuție, este important să se ia în considerare nu doar consecințele directe ale refuzului unei persoane de a satisface serviciului militar [spre exemplu, urmărire penală și sancțiune], ci și consecințele indirecte negative. Astfel de consecințe indirecte pot proveni de la actorii nemilitari și nestatali, spre exemplu violență fizică, discriminare severă și/sau hărțuire de către comunitate. Alte forme de retribuție punitivă pentru sustragerea de la satisfacerea serviciului militar pot fi de asemenea evidente în alte situații, cum ar fi dreptul de a deține terenuri, de a se înscrie la universitate sau de a accesa serviciile sociale.⁴⁶ Aceste tipuri de risc pot reprezenta persecuție dacă sunt suficient de grave în sine și individual, sau dacă în mod cumulativ conduc la limitări grave ale exercitării de către solicitant a drepturilor fundamentale ale omului, făcându-i viața de nesuportat.
16. Cererile în legătură cu serviciul militar pot să apară în diferite situații. Prezenta secțiune ilustrează cinci tipuri comune de cereri, deși unele se suprapun.

(i) Obiecția față de serviciul militar în folosul statului din motive de obiecție de conștiință [obiectori de conștiință absoluți sau parțiali]

17. În evaluarea tipurilor de tratamente care pot reprezenta persecuție în cazurile în care solicitantul este un obiector de conștiință [a se vedea V.A de mai jos privind aspectele credibilității și autenticității convingerilor solicitantului], principala problemă se referă la dacă legislația națională privind serviciul militar prevede situația obiectoarelor de conștiință fie (i) scutindu-i de serviciul militar, fie (ii) prevăzând un serviciu alternativ corespunzător. După cum am specificat în partea a III-a de mai sus, statele pot solicita în mod legitim propriilor cetățeni să presteze un serviciu militar sau alternativ. Cu toate acestea, atunci când această cerință nu mai este compatibilă cu standardele dreptului internațional, recrutarea poate reprezenta persecuție.
18. În țările unde nu sunt posibile nici derogări nici servicii alternative, se va impune o examinare atentă a consecințelor pentru solicitant. Spre exemplu, în cazul în care persoana va fi forțată să satisfacă serviciul militar sau să participe la ostilități împotriva propriei conștiințe, sau riscă să fie supusă persecuției sau unei pedepse disproporționate sau arbitrară pentru că refuză să facă acest lucru, va fi vorba de persecuție. Mai mult, amenințarea cu această persecuție și cu astfel de sancțiuni, care pun presiune pe obiectorul de conștiință să își schimbe convingerile, cu încălcarea dreptului acestuia la libertate de gândire, conștiință și religie, va îndeplini condițiile pentru a fi catalogată persecuție.⁴⁷
19. Pragul de persecuție nu va fi atins în țările care nu au prevăzută opțiunea serviciului alternativ, ci unde singura consecință este riscul teoretic al serviciului militar pentru că în practică recrutarea nu se aplică sau poate fi evitată prin plata unei taxe administrative.⁴⁸ Similar, acolo unde persoana care se sustrage de la

46 În ceea ce privește refuzul înscrierii la școală sau universitate, vezi, de exemplu, UNHCR, Principii directoare privind eligibilitatea pentru evaluarea nevoilor de protecție internațională ale solicitanților de azil din Eritreea, aprilie 2009, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/49de06122.html>, pagina 13; cu privire la suspendarea dreptului de proprietate asupra terenurilor și refuzul accesului la serviciile publice, vezi, de exemplu, UNHCR, Principii directoare privind eligibilitatea pentru evaluarea nevoilor de protecție internațională ale solicitanților de azil din Eritreea, 20 aprilie 2011, HCR/EG/ERT/11/01, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4d4fe0ec2.html>, paginile 10 și, respectiv, 25..

47 A se vedea Comisia ONU pentru drepturile omului, Drepturile civile și politice, inclusiv problema torturii și detenției: Raportul Grupului de lucru pe problema detenției arbitrare, E/CN.4/2001/14, 20 decembrie 2000, Recomandarea nr. 2, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3b00f54d18.html>, paragrafele 91-94.

48 Taxele administrative excesive menite să îi împiedice pe obiectorii de conștiință să opteze pentru serviciul alternativ sau care sunt considerate punitive, vor fi considerate discriminatorii și, cumulativ, pot atinge pragul persecuției.

satisfacere serviciului militar este scutită de serviciul militar sau unde unui dezertor i se oferă o posibilitate onorabilă de a se achita de sancțiune, problema persecuției nu se va pune, decât în prezența altor factori.

20. Acolo unde serviciul alternativ este disponibil, dar are un caracter punitiv prin natura sa și modul de implementare, datorită tipului de serviciu în cauză sau duratei disproporționate a acestuia, problema persecuției poate fi totuși pusă în discuție. O discrepanță legată de durata serviciului alternativ nu va fi în sine suficientă pentru a atinge pragul persecuției. Dacă, spre exemplu, durata serviciului alternativ are la bază criterii obiective și rezonabile, cum ar fi natura respectivului serviciu sau nevoia de pregătire specială pentru realizarea serviciului în cauză, nu va fi vorba de persecuție.⁴⁹ Cu toate acestea, acolo unde serviciile alternative au mai degrabă un caracter teoretic, spre exemplu, pentru că prevederile legislative relevante nu au fost niciodată aplicate, procedura de solicitare a serviciului alternativ este arbitrară și/sau nereglementată, sau procedura este disponibilă unora, nu tuturor, se impun investigații suplimentare. În cazurile în care solicitantul nu s-a supus procedurii existente, este important să se înțeleagă motivele pentru care nu a făcut acest lucru. Dacă se constată că motivele sunt în legătură cu o temere bine întemeiată de a fi persecutat pentru exprimarea publică a propriilor convingeri, acest lucru trebuie să constituie un factor în analiza generală.

10

(ii) Obiecția față de serviciul militar în contradicție cu regulile de bază ale comportamentului uman

21. Cererile de azil în legătură cu serviciul militar pot fi exprimate și ca obiecție față de (i) un anumit conflict armat sau (ii) mijloacele și metodele de război (comportamentul unei părți la conflict). Prima obiecție se referă la utilizarea ilicită a forței [*jus ad bellum*], în timp ce cea de-a doua la mijloacele și metodele de război așa cum sunt acestea reglementate în dreptul umanitar internațional [*jus in bello*], precum și în dreptul internațional al drepturilor omului și în dreptul internațional penal.⁵⁰ Luate împreună, aceste obiecții se referă la forțarea de a participa la activitățile conflictului despre care solicitantul consideră că sunt în contradicție cu regulile de bază ale comportamentului uman.⁵¹ Astfel de obiecții pot fi exprimate ca și o obiecție ce are la bază conștiința unui individ, drept urmare, pot fi tratate ca și un caz de „obiecție de conștiință” [a se vedea (i) de mai sus]; cu toate acestea, lucrurile nu vor sta întotdeauna așa. Indivizii pot, spre exemplu, să obiecteze față de participarea la activitățile militare deoarece consideră că acest

49 A se vedea abordarea HRC în cazul Foin contra Franței, a se vedea nota 12 de mai sus. A se vedea, similar, Richard Maille contra Franței, CCPR/C/69/D/689/1996, 31 iulie 2000, disponibil la:

<http://www.refworld.org/docid/3f588efd3.html>, și Venier contra Franței, a se vedea nota 12 de mai sus.

50 *Jus ad bellum* se referă la constrângerile prevăzute de dreptul internațional cu privire la utilizarea forței, în timp ce *jus in bello* guvernează comportamentul părților la conflictul armat. În mod tradițional, acesta din urmă se referă la dreptul internațional umanitar, dar standarde relevante se regăsesc și în prevederile aplicabile ale dreptului internațional al drepturilor omului și ale dreptului internațional penal.

51 A se vedea Manualul UNHCR, paragrafele 170-171, nota 1 de mai sus. Cu privire la paragraful 171: „Acolo unde, însă, tipul de acțiune militară cu care o persoană nu dorește să fie asociată, este condamnat de comunitatea internațională ca fiind în contradicție cu regulile de bază ale comportamentului uman, sancțiunea pentru dezertare sau sustragerea de la satisfacere serviciului militar poate, în lumina tuturor celorlalte cerințe ale definiției, să reprezinte în sine un caz de persecuție.” A se vedea, la nivel regional, și Consiliul Uniunii Europene, „Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate”, JO/L 304/12, 30 septembrie 2004, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4157e75e4.html>. Articolul 9(2)(e) include printre formele de persecuție: „urmărirea penală sau sancțiuni în cazul refuzului de a efectua serviciul militar în situații de conflict, atunci când serviciul militar ar presupune comiterea unor infracțiuni sau îndeplinirea unor acte care intră sub incidența clauzelor de excludere prevăzute la articolul 12(2).”

lucru este necesar pentru conformarea cu codurile militare de conduită ale acestora, în timp ce alții pot refuza să se implice în activități care reprezintă încălcări ale dreptului internațional umanitar, penal sau al drepturilor omului.

22. Recunoașterea dreptului de a obiecta din aceste motive și acordarea statutului de refugiat sunt în conformitate cu logica ce stă la baza clauzelor de excludere prevăzute de Convenția din 1951. Articolele 1F(a) și 1F(c) exclud de la protecție persoanele despre care există motive temeinice să se creadă că au comis crime împotriva păcii, crime de război sau crime împotriva umanității sau care se fac vinovate de acte contrare scopurilor și principiilor ONU și despre care se consideră, în consecință că nu merită protecție internațională din postura de refugiați. Obligația persoanelor, prevăzută de dreptul internațional umanitar și penal, de a se abține de la anumite acte în timpul conflictelor armate se reflectă și în dreptul internațional al refugiaților în situația celor care sunt supuși riscului de a fi pedepsiți pentru exercitarea rezervei care se așteaptă de la ei în baza dreptului internațional [a se vedea paragraful 14]. În acest sens, este important să se remarce absența apărării ordinelor ierarhice care sunt în mod evident ilegale.⁵²

Obiecția față de participarea într-un conflict armat nelegitim

23. În cazul în care un conflict armat este considerat nelegitim din perspectiva dreptului internațional [cu încălcarea *jus ad bellum*], nu este necesar ca solicitantul să fie supus riscului de a atrage răspunderea penală individuală dacă ar fi fost să participe la conflictul în cauză, ci, mai degrabă, solicitantul va trebui să stabilească faptul că obiecția ridicată este una autentică și că din cauza acestei obiecții este supus riscului de persecuție. Responsabilitatea individuală față de crima de agresiune se declanșează în baza dreptului internațional doar pentru persoanele care erau într-o poziție de autoritate în statul în cauză.⁵³ Soldații care s-au înrolat înainte sau în timpul conflictului în cauză pot face obiectul acestei responsabilități pe măsură ce cunoștințele lor sau opiniile legate de legalitatea utilizării forței evoluează.
24. În determinarea legalității conflictului în cauză, condamnarea acestuia de către comunitatea internațională are o mare forță probatorie, dar nu este esențială pentru constatarea faptului că utilizarea forței reprezintă o încălcare a dreptului internațional. Astfel de pronunțări nu au întotdeauna loc, nici măcar atunci când dovezile obiective conduc spre un act de agresiune care a avut loc. Astfel, determinarea legalității utilizării forței trebuie să se facă prin aplicarea regulilor guvernante din dreptul internațional. Normele relevante reprezintă obligația statelor de a se abține de la amenințarea cu forța sau utilizarea forței împotriva altor state, dreptul la apărare individuală sau colectivă, autorizarea utilizării forței în linie cu puterile Consiliului de Securitate al ONU pentru menținerea păcii și securității.⁵⁴

52 A se vedea, spre exemplu, articolul 33 al Statutului CPI, a se vedea nota 33 de mai sus.

53 A se vedea, spre exemplu, Curtea Penală Internațională, Elementele crimelor, ICC- ASP/1/3 la 108, Doc. ONU PCNICC/2000/1/Add.2 (2000), articolul 8 bis, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4ff5dd7d2.html>.

54 A se vedea, respectiv Articolele 2(4), 51 și 42 ale Cartei ONU. A se vedea și Adunarea Generală a ONU, Declarație privind inadmisibilitatea intervenției și a interferențelor în afacerile interne ale statelor, 9 decembrie 1981, A/RES/36/103, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3b00f478f.html>.

25. Dacă dovezile obiective ale evaluării conduc spre concluzia că nu este vorba de un conflict armat nelegitim, în conformitate cu dreptul internațional, cererea de azil va fi în mod obișnuit respinsă, exceptând situația în care sunt prezenți și alți factori. De asemenea, în situațiile în care legitimitatea unui conflict armat nu a fost încă stabilită în baza dreptului internațional, cererea poate fi evaluată în conformitate cu punctul (i) de mai sus ca și un caz prezentat de un obiector de conștiință.

Obiecția față de mijloacele și metodele de război (comportamentul părților)

26. În situațiile în care obiecția solicitantului se referă la metodele și mijloacele angajate într-un conflict armat [adică, comportamentul uneia sau mai multora dintre părțile la conflict], se impune realizarea unei evaluări a probabilității rezonabile ca persoana în cauză să fie forțată să participe la acte care încalcă standardele prescrise de dreptul internațional. Standardele relevante se regăsesc în dreptul internațional umanitar [*jus in bello*], dreptul internațional penal, precum și dreptul internațional al drepturilor omului, după caz.
27. Crimele de război și crimele împotriva umanității reprezintă încălcări grave ce atrag răspunderea individuală direct în baza dreptului internațional [al tratatelor sau cutumiar]. Evoluțiile în înțelegerea elementelor respectivelor infracțiuni trebuie luată în considerare în determinarea tipului de conduită sau de metode de război care constituie astfel de crime.⁵⁵ Mai mult, alte încălcări ale dreptului internațional umanitar se pot dovedi cumulat relevante pentru evaluarea tipurilor de acte pe care o persoană poate fi forțată să le comită într-un conflict armat. Relevanța dreptului internațional al drepturilor omului în situațiile de conflict armat intern sau internațional este un alt aspect important ce trebuie avut în vedere.
28. Determinarea existenței unei probabilități rezonabile ca o persoană să fie forțată să comită acte sau să suporte responsabilitatea pentru respectivele acte care încalcă regulile de bază ale comportamentului uman va depinde în mod normal de o evaluare a comportamentului general în respectivul conflict. Astfel, măsura în care încălcările regulilor de bază ale comportamentului uman apar în conflict va prezenta relevanță. Cu toate acestea, riscul ca o persoană să fie constrânsă să se implice într-un act sau în acte, mai degrabă decât conflictul în sine reprezintă problema, astfel că circumstanțele individuale ale solicitantului trebuie examinate având în vedere rolul în care respectiva persoană va fi implicată.
29. Dacă solicitantul va fi probabil implicat într-un rol care exclude expunerea riscului participării la actul (actele) în cauză – spre exemplu o poziție necombatantă ca bucătar sau doar roluri de asistență tehnică logistică – atunci pretinsa persecuție are doar șanse reduse să se materializeze în lipsa altor factori. Factorii suplimentari

55 Pentru o prezentare generală a se vedea Nota UNHCR privind clauzele de excludere, 4 septembrie 2003, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3f5857d24.html>, paragrafele 30-32. Exemple de crime de război în contextul unui conflict armat internațional sunt considerate uciderea deliberată a civililor, soldaților neimplicați în luptă sau prizonierilor de război, torturarea, uciderea sau rănirea trădătorilor aparținând armatei ostile, direcționarea deliberată a atacurilor către populație civilă, violul, recrutarea copiilor cu vârsta sub 15 ani în forțele armate sau utilizarea lor pentru a lua parte în mod activ la ostilități, precum și utilizarea armelor otrăvitoare. În cadrul unui conflict armat intern, crimele de război includ direcționarea deliberată a atacurilor către populația civilă, uciderea sau rănirea unui combatant advers trădător, violul, recrutarea copiilor cu vârsta sub 15 ani în forțele armate sau utilizarea lor pentru a lua parte în mod activ la ostilități.

pot include legătura între rolul logistic sau de asistență tehnică al solicitantului și caracterul previzibil al [sau contribuția la] comiterii crimelor cu încălcarea dreptului internațional umanitar/penal. Mai mult, motivele pentru care solicitantul obiectează - indiferent de caracterul previzibil sau depărtarea de comiterea crimelor corelate cu activitățile proprii - pot fi suficiente pentru a-l încadra pe acesta în categoria obiectoarelor de conștiință [a se vedea punctul (i) de mai sus].

30. La polul opus, acolo unde există o probabilitate rezonabilă ca o persoană să nu poată evita implicarea într-un rol combatant care o va expune la riscul comiterii de acte ilegale, temerea acesteia de a fi persecutată va fi considerată bine întemeiată [a se vedea paragraful 14]. În anumite cazuri, conflictul în cauză poate fi unul care nu este caracterizat în general de încălcarea dreptului internațional. Cu toate acestea, persoana în cauză poate fi membru al unei unități ale cărei misiuni particulare să însemne că aceasta este implicată în mod specific sau sunt șanse mai mari ca aceasta să fie implicată în încălcări ale regulilor de bază ale comportamentului uman. În atare circumstanțe, poate exista probabilitatea rezonabilă ca persoana în cauză să fie forțată să comită, spre exemplu, crime de război sau crime împotriva umanității. Acolo unde există opțiuni de eliberare, realocare [inclusiv către un serviciu alternativ] sau căi de atac eficiente împotriva superiorilor sau armatei, care să fie examinate în mod just și fără retribuție, problema persecuției nu se va pune, decât dacă sunt prezenți și alți factori.⁵⁶

(iii) Condițiile serviciului militar de stat

31. În cazurile care implică condiții în cadrul forțelor militare de stat, o persoană nu va fi în mod evident refugiat dacă singurul motiv al acesteia pentru a dezerta sau a se sustrage recrutării este simplul fapt că nu îi place serviciul militar de stat sau că se teme de luptă. Cu toate acestea, atunci când condițiile serviciului militar de stat sunt atât de dure încât se ridică la nivel de persecuție, apare necesitatea protecției internaționale.⁵⁷ Aceasta va fi situația atunci când, spre exemplu,

56 A se vedea spre exemplu, Raport analitic privind obiecția de conștiință la serviciul militar: Raportul Înalțului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, a se vedea nota 4 de mai sus, cu privire la practicile din anumite state care permit soldaților înrolați să se transfere la o unitate necombatantă diferită dacă au o obiecție de conștiință față de un anumit conflict sau de utilizarea armelor în general, alin. 26-27. O astfel de opțiune poate totuși să nu fie la îndemâna unei persoane a cărei obiecție față de un anumit conflict nu are la bază o obiecție de conștiință.

57 A se vedea, spre exemplu, Lord Justice Laws în obiter dictum „Ar trebui să subliniez că este clar (într-adevăr fără de tăgădă) că există circumstanțe în care un obiector pe motive de conștiință poate pretinde pe bună dreptate că pedeapsa pentru sustragerea de la recrutare ar echivala cu persecuția: în cazul în care serviciul militar în care este mobilizat implică acte, cu care acesta poate fi asociat, care sunt contrare regulilor de bază ale conduitei umane; în cazul în care condițiile serviciului militar sunt ele însele atât de dure încât să echivaleze cu persecuția de fapt; în cazul în care pedeapsa în cauză este disproporționat de aspră sau severă. Mă ocup de cazul în care nu este prezent niciunul dintre acești factori suplimentari” în Yasin Sepet, Erdem Bulbul contra Secretarului de Stat al Departamentului de Interne, C/2777; C/2000/2794, Regatul Unit: Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor), 11 mai 2001, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3ffbc024.html>, paragrafele 61. A se vedea Grupul de lucru al ONU în problema detenției arbitrare, Opinia nr. 24/2003 (Israel), E/CN.4/2005/6/Add.1, 19 noiembrie 2004, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/470b77b10.html>. Similar, HRC, Comentariul general nr. 32: Dreptul la egalitate în fața instanțelor și tribunalelor și la un proces echitabil (articolul 14), 23 august 2007, disponibil la <http://www.refworld.org/docid/478b2b2f2.html>, în care se afirmă că „Sanționarea repetată a obiectoarelor de conștiință pentru nesupunerea la un nou ordin de a servi în armată poate echivala cu pedepsirea pentru aceeași infracțiune dacă un astfel de refuz ulterior are la bază aceeași decizie neschimbată înrădăcinată în motive de conștiință”, paragraful 55; a se vedea și Comisia ONU pentru drepturile omului, Rezoluția 98/77, para. 5, a se vedea nota 5 de mai sus. Ulterior deciziei HCR cu privire la articolul 18 și la dreptul la obiecția de conștiință, în cazul Yoon și Choi contra Republicii Coreea, a se vedea nota 15 de mai sus, Grupul de lucru al ONU privind problema detenției arbitrare a afirmat că încarcerarea unui obiector de conștiință pentru refuzul de a efectua serviciul militar constituie detenție arbitrară și o încălcare a drepturilor garantate de Articolul 18 al ICCPR, precum și de articolul 9 al ICCPR: Opinia nr. 16/2008 (Turcia), A/HRC/10/21/Add.1, 4 februarie 2009, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/5062b12e2.html>. A se vedea și Curtea Europeană a Drepturilor Omului care a reținut că efectul cumulat al urmărilor penale și sancționării repetate a obiectoarelor de conștiință pentru dezertare a reprezentat „moartea civilă” a acestora și tratament degradant cu încălcarea articolului 3 al CEDO. A se vedea Ülke contra Turciei, Cererea nr. 39437/98, 24 ianuarie 2006, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4964bd752.html> precum și Savda contra Turciei, nota 13 de mai sus, și Tarhan contra Turciei, nota 21 de mai sus, și Feti Demirtaş contra Turciei, a se vedea nota 7 de mai sus.

termenii sau condițiile serviciului militar reprezintă tortură sau alte tratamente cu cruzime sau degradante,⁵⁸ încalcă dreptul la securitate⁵⁹ și la integritate personală,⁶⁰ sau implică muncă forțată sau obligatorie,⁶¹ sau forme de sclavie sau servitute [inclusiv sclavie sexuală].⁶²

32. Astfel de cazuri implică în mod aparte discriminare pe motiv de origine etnică sau gen. Atunci când relele tratamente care fac obiectul temerii sunt aplicate în cadrul forțelor armate de stat de personal militar, se impune evaluarea măsurii în care respectivele practici sunt sistematice și/sau autorizate în practică, tolerate sau trecute cu vedere de ierarhia militară. Se impune, de asemenea, și o evaluare a disponibilității corecțiilor împotriva acestor rele tratamente.
33. În conformitate cu dreptul internațional, interzicerea „muncii forțate sau obligatorii”⁶² nu include serviciul militar sau alternativ. Cu toate acestea, acolo unde se poate stabili că serviciul militar obligatoriu este utilizat pentru a forța recruții să execute lucrări publice, iar aceste lucrări nu au un „caracter pur militar” sau nu sunt pretinse în caz de urgență și nu constituie o necesitate pentru apărarea națională sau o obligație civică normală, respectiva lucrare va fi încadrată drept muncă forțată.⁶³ În conformitate cu Organizația Internațională a Muncii, condiția de „caracter pur militar” urmărește în mod specific să prevină mobilizarea recruților în scopul executării de lucrări publice.⁶⁴ În situații de urgență, care pun în pericol existența statului sau bunăstarea unei părți sau a întregii populații, recruții pot fi totuși mobilizați pentru a desfășura activități care nu au un caracter militar. Durata și amplexarea serviciului obligatoriu, precum și scopul efectuării acestuia, trebuie să se limiteze doar la ceea ce este strict necesar în situația dată.⁶⁵ Utilizarea unui recrut pentru a obține profit prin exploatarea acestuia [de exemplu, sclavie, sclavie sexuală, practici asimilate sclaviei și servitute] este interzisă în dreptul internațional și incriminată în legislația națională a unui număr din ce în ce mai mare de state.
34. Ca și în cazul altor cereri de azil descrise mai sus la punctele (i)-(ii), dacă solicitantul are posibilitatea de a fi eliberat, redistribuit [inclusiv către un serviciu alternativ corespunzător] și/sau o cale de atac efectivă, fără retribuție, problema persecuției nu va fi pusă decât dacă sunt prezenți și alți factori.

(iv) Recrutarea forțată și/sau condițiile serviciului în grupările armate nestatale

35. În ceea ce privește recrutarea în grupările armate nestatale, se reamintește faptul că grupările armate nestatale nu au dreptul să recruteze prin constrângere sau

58 A se vedea articolul 7 al ICCPR.

59 A se vedea articolul 9 al ICCPR.

60 Pentru interpretare, a se vedea Articolele 7, 9 și 17 ale ICCPR.

61 A se vedea articolul 8(3) al ICCPR și Articolul 1(b) al Convenției privind abolirea muncii forțate, 1957 (nr. 105).

62 A se vedea articolul 8(1) al ICCPR și Articolul 6 al Convenției din 1979 privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor („CEDAW”).

63 A se vedea articolul 8 al ICCPR.

64 Convenția OIM nr. 29 privind munca forțată sau obligatorie. A se vedea și IACHR, „Al patrulea raport privind situația drepturilor omului în Guatemala”, <http://www.cidh.org/countryrep/Guatemala93eng/toc.htm> OEA/Ser.L/V/II.83, Doc. 16 rev., 1 iunie 1993, capitolul V.

65 Își are corolarul în articolul 1 al Convenției privind abolirea muncii forțate, 1957 (nr. 105), care interzice utilizarea muncii forțate sau obligatorii „ca metodă de mobilizare și de utilizare a mâinii de lucru în scopul dezvoltării economice.”

66 OIM, Comisia de experți pentru aplicarea Convențiilor și Liniile directoare (CEACR), CEACR: Cerere directă individuală directă cu privire la Convenția privind munca forțată (nr. 29) Eritreea (ratificare: 2000), 2010.

prin forță.⁶⁷ O persoană care caută protecție internațională în străinătate de teama recrutării forțate sau recrutării repetate de către grupările armate nestatale, poate îndeplini condițiile pentru statutul de refugiat cu condiția ca celelalte elemente din definiția refugiatului să fie stabilite, în special faptul că statul nu poate sau nu dorește să protejeze persoana împotriva acestei recrutări [a se vedea paragrafele 42-44 și 60-61 de mai jos]. De asemenea, recrutarea forțată de către grupările nestatale pentru realizarea de lucrări fără caracter militar poate reprezenta, printre altele, muncă forțată, servitute și/sau sclavie și, în consecință, persecuție.⁶⁸

36. În cazul în care solicitantul este supus unor condiții ale serviciului care reprezintă încălcări grave ale dreptului internațional umanitar sau penal,⁶⁹ încălcări grave ale drepturilor omului sau alte vătămări grave, este vorba de persecuție.⁷⁰

(v) Recrutarea ilegală a copiilor

37. Anumite preocupări speciale legate de protecție apar atunci când copiii sunt supuși riscului de a fi recrutați forțat sau de a efectua serviciul forțat.⁷¹ Același lucru este valabil și în cazul copiilor care poate s-au oferit „voluntar” pentru activități militare în cadrul forțelor armate de stat sau grupărilor militare nestatale. Vulnerabilitatea și imaturitatea copiilor îi fac pe aceștia susceptibili în mod aparte la recrutare prin constrângere și obediență față de forțele armate de stat sau o grupare armată nestatală, iar acest lucru trebuie avut în vedere.
38. După cum am menționat la în partea a III-a C de mai sus, în dreptul internațional umanitar și dreptul internațional al drepturilor omului sunt impuse importante restricții recrutării și participării copiilor la ostilități, indiferent dacă este vorba de un conflict armat internațional sau intern, în legătură cu forțele armate de stat și cu grupările armate nestatale în egală măsură.⁷² Copiii trebuie să fie protejați împotriva acestor încălcări și, în consecință, un copil care evită recrutarea forțată sau urmărirea penală și/sau sancționarea sau alte forme de represalii pentru dezertare se va considera că are o temere bine întemeiată de persecuție.
39. Pot exista situații de copii care „se oferă voluntar” sub presiune sau care sunt trimiși să lupte de părinții sau comunitățile lor. Și aceste cazuri dau în mod similar dreptul la statutul de refugiat. Principala întrebare are în vedere probabilitatea riscului ca respectivul copil să fie recrutat și/sau forțat să lupte, iar aceste nevoi trebuie evaluate în lumina informațiilor actualizate despre țara de origine, luând

67 A se vedea paragraful. 7 de mai sus.

68 A se vedea articolul 8(3) al ICCPR, Articolul 1(b) al Convenției privind abolirea muncii forțate (nr. 105), 1957; Articolul 8(1) al ICCPR; și Articolul 6 al CEDAW.

69 A se vedea articolul 3, comun tuturor celor patru Convenții de la Geneva din 1949, articolul 8, Statutul de la Roma al CPI (ultima modificare în 2010), 17 iulie 1998, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3a84.html>.

70 Spre exemplu tortura, alte tratament sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante (a se vedea articolul 7 al ICCPR), încălcările drepturilor la securitate (a se vedea Articolul 9 al ICCPR) și integritate personală (a se vedea pentru interpretare Articolele 7, 9 și 17 ale ICCPR), munca forțată și obligatorie (a se vedea articolul 8(3) al ICCPR și articolul 1(b) al Convenției privind abolirea muncii forțate din 1957 (nr. 105)) sau formele de sclavie (inclusiv sclavia sexual, a se vedea articolul 8(1) și articolul 6 al CEDAW)

71 Ghidul UNHCR privind cererile de azil depuse de copii, a se vedea nota 37 de mai sus.

72 A se vedea, în general, Comitetul ONU pentru drepturile copilului, CDC Comentariul general nr. 6: Tratatul copiilor neînsoțiți și separați în afara țării lor de origine, („CDC Comentariul general nr. 6”), CRC/GC/2005/6, 1 septembrie 2005, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/42dd174b4.html>, paragraful 59.

în considerare profilul copilului și experiențele anterioare ale acestuia, precum și experiențele altor copii în situații similare. În cererile de azil care privesc încălcări ale restricțiilor impuse recrutării și participării copiilor la ostilități, este important faptul că nu există cerințe suplimentare care să vizeze o analiză a obiecției de conștiință.

40. Persecuția își poate avea originea în natura tratamentului la care copilul va fi supus în timpul în care face parte din armată sau un grup armat. În acest sens, este important să remarcăm faptul că în plus față de participarea activă la ostilități, copiii sunt de asemenea utilizați și ca spioni, mesageri, hamali, sclavi [inclusiv sclavi sexuali] și/sau pentru plasarea sau îndepărtarea minelor terestre. Indiferent de funcția deținută de copil, acesta poate fi expus la forme grave sau multiple de vătămare, inclusiv plasarea lui într-o poziție din care să fie martor la crime atroce.⁷³
41. Persecuția se poate produce și atunci când există riscul de rele tratamente la returnarea în țara de origine, spre exemplu datorită asocierii anterioare a copilului cu forțele armate de stat sau grupările armate nestatale, ca și soldat/combatant/luptător sau într-un alt rol. Copiii pot fi considerați „inamici” de către respectivul stat sau grupare armată nestatală și, drept urmare, supuși riscului de represalii, inclusiv agresiuni fizice sau ostracizare din partea comunității într-o asemenea măsură încât viața se devină de netolerat. În toate aceste cazuri, o atenție aparte trebuie acordată vulnerabilităților specifice și interesului superior al copiilor solicitanți.⁷⁴

10

Agenții persecuției

42. Definiția refugiatului permite recunoașterea atât a agenților statali, cât și a celor nestatali ai persecuției. În țările afectate de război civil, violență generalizată, situații de insurgență sau fragmentare a statului, amenințarea recrutării forțate emană deseori de la grupările armate nestatale. Acest lucru poate fi o consecință a pierderii de către stat a controlului asupra unor părți ale teritoriului. Alternativ, statul poate capacita, direcționa, controla sau tolera activitățile grupărilor armate nestatale [spre exemplu, unități paramilitare sau grupări private de securitate]. Convergența intereselor statului și ale grupărilor armate nestatale implicate în recrutarea forțată poate să nu fie întotdeauna foarte clară. Alți actori nestatali pot comite de asemenea acte de persecuție, sub alte forme decât recrutarea forțată, spre exemplu, prin intermediul violenței și discriminării din partea membrilor familiei și vecinilor îndreptate împotriva foștilor copii soldați percepuți ca ajutând în trecut inamicul.
43. În toate cazurile care implică vătămări din partea grupărilor armate nestatale și altor actori nestatali, se impune o revizuire a măsurii în care statul este capabil și/sau dispus să asigure protecție împotriva acestor vătămări.
44. În situația în care cererea de azil are la bază riscul de a fi forțat să comită acte care încalcă regulile de bază ale comportamentului uman, se impune examinarea

73 A se vedea nota 70 de mai sus, a se vedea și Ghidul UNHCR privind cererile de azil depuse de copii, paragraful 23, a se vedea nota 37 de mai sus.

74 Ghidul UNHCR privind cererile de azil depuse de copii, paragrafele 4 și 5, a se vedea nota 37 de mai sus și CDC Comentariul general nr. 6, a se vedea nota 72 de mai sus.

măsurii în care respectivele încălcări au loc, precum și a capacității și/sau disponibilității autorităților, în special a celor militare, de a preveni viitoare încălcări. Încălcările izolate ale *jus in bello* care sunt investigate în mod efectiv și tratate de autoritățile militare vor indica existența protecție disponibile și efective din partea statului. Reacțiile de acest tip ale statului vor implica luarea de măsuri împotriva celor responsabili și punerea în aplicare a altor măsuri pentru a preveni repetiția.

45. În ceea ce privește relele tratamente din partea altor soldați, cum ar fi situații grave de intimidare sau tracasare, se impune să se stabilească dacă aceste acte sunt tolerate de către autoritățile militare și dacă sunt disponibile metode corective în cadrul sistemului militar sau în alte sisteme componente ale structurii statului.

Amnistiiile

46. La încetarea unui conflict, statul poate amnistia persoanele care au evitat serviciul militar, în special pe obiectorii de conștiință. Astfel de inițiative pot garanta imunitatea față de urmărire penală sau pot oferi o recunoaștere oficială a statutului de obiector de conștiință, îndepărtând astfel riscul de vătămare asociat cu urmărirea penală sau sancționarea. Cu toate acestea, impactul unei amnistii asupra temerii de persecuție resimțită de o persoană impune o evaluare atentă. Amnistiiile pot însă să nu îi privească pe toți dezertorii sau toate persoanele care se sustrag de la satisfacerea serviciului militar. Mai mult, se impune să se examineze și dacă respectiva protecție este efectivă în practică; dacă persoana poate în continuare să fie supusă recrutării în forțele armate; dacă aceasta poate fi supusă altor forme de persecuție, dincolo de orice răspundere penală anulată de grațiere; și/sau dacă persoana este supusă riscului de a fi vizată de actorii nestatali – inclusiv de grupurile din comunitate, pentru că este considerată trădător, spre exemplu – indiferent de legislația adoptată de stat. În special, persoanele care au fost martore la comiterea de crime de război sau alte acte grave și care au dezertat din acest motiv, pot să resimtă o temere bine întemeiată de persecuție în anumite circumstanțe dacă, spre exemplu, li s-a cerut să fie martori în proceduri penale care îi pot expune la riscuri serioase la întoarcere.

B. Motivele prevăzute de Convenție

47. Ca și în cazul tuturor cererilor de azil, temerea bine întemeiată de persecuție trebuie să fie în legătură cu unul sau mai multe dintre motivele specificate în definiția refugiatului din articolul 1A(2) al Convenției din 1951; adică trebuie să fie „din motive de” rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică. Motivele prevăzute de Convenție trebuie doar să fie un factor care contribuie la temerea bine întemeiată de persecuție și nu trebuie să se demonstreze că acesta este dominant sau chiar cauza unică. Mai mult, unul sau mai multe dintre motivele prevăzute de Convenție se pot dovedi relevante, iar acestea nu se exclud reciproc și se pot suprapune.
48. Intenția sau motivul persecutorului poate fi un factor relevant în stabilirea legăturii de cauzalitate între temerea de persecuție și un motiv prevăzut de Convenție, însă nu este și unul decisiv, îndeosebi datorită faptului că deseori este dificil de

stabilit.⁷⁵ Nu este nevoie ca persecutorul să aibă o intenție punitivă pentru a stabili legătura de cauzalitate; accentul se pune mai degrabă pe motivele situației dificile a solicitantului și pe modul în care acesta le va trăi cel mai probabil. Chiar și atunci când o persoană este tratată în același mod cu majoritatea populației, acest fapt nu înlătură posibilitatea ca persecuția să aibă la bază unul dintre motivele prevăzute de Convenție. Similar, dacă persecutorul atribuie sau impută solicitantului un motiv prevăzut de Convenție, acest lucru este suficient pentru a satisface legătura de cauzalitate. În cazul în care persecutorul este un actor armat nestatal, legătura de cauzalitate este stabilită *fi*e atunci când persecutorul vatămă solicitantul pentru un motiv în legătură cu Convenția, *fi*e când statul nu îl protejează pe acesta pentru un motiv prevăzut de Convenție.⁷⁶

10

Religia

49. Motivul religie nu este limitat la sistemele de credințe [„teiste, neteiste sau ateiste”],⁷⁷ ci acoperă și conceptele de identitate sau mod de viață.⁷⁸ Acesta se împletește cu articolul 18 al ICCPR și include considerente mai largi ale gândirii și conștiinței, inclusiv morala, etica, opiniile umanitare sau similare. Motivul religiei este astfel de o importanță aparte în cazurile care implică obiecția de conștiință, inclusiv cea exprimată prin sustragerea de la satisfacere serviciului militar sau dezertare, după cum am explicat și în partea a III-a. B. În ceea ce privește cererile depuse de obiectori de conștiință, Manualul UNHCR prevede că:

Refuzul de a efectua serviciul militar poate avea la bază și convingeri religioase. Dacă un solicitant poate să arate că propriile sale convingeri religioase sunt autentice, precum și că respectivele convingeri nu sunt luate în considerare de autoritățile din țara sa atunci când i se solicită să efectueze serviciul militar, acesta poate să susțină o cerere de azil. O astfel de cerere va fi însă în mod evident susținută și de alte indicii ale faptului că solicitantul sau familia acestuia s-au confruntat cu dificultăți datorită convingerilor lor religioase.⁷⁹

50. Motivul religiei se poate dovedi relevant și în cazurile ce au la bază serviciul militar, altele decât situația obiecției de conștiință. Recruții pot fi luați în detenție, supuși relexor tratamentelor (cum ar fi bătăile sau o presiune psihică severă) și discriminării grave pe motivul convingerilor, identității sau practicilor religioase. Asupra lor poate fi pusă și o anumită presiune pentru a renunța la propriile convingeri religioase și a se converti.

Opinia politică

51. Motivul opiniei politice este mai amplu decât afilierea la o anumită mișcare sau ideologie politică; acesta vizează „orice opinie asupra oricărei chestiuni care

⁷⁵ Manualul UNHCR, paragraful 66, a se vedea nota 1 de mai sus.

⁷⁶ A se vedea UNHCR, Principiile directoare privind protecția internațională nr. 2: „Aparența la un anumit grup social” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților HCR/GIP/02/02, 7 mai 2002, („Principiile directoare UNHCR ale privind grupul social”), disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3d36f23f4.html>, alin. 23.

⁷⁷ Principiile directoare ale UNHCR privind cererile pe considerente de religie, paragraful 6, a se vedea nota 15 de mai sus.

⁷⁸ Ibid, paragrafele 4 și 8.

⁷⁹ Manualul UNHCR, paragraful 172, a se vedea nota 1 de mai sus.

poate implica aparatul statului, guvernul, societatea sau politicile.”⁸⁰ Mai mult, acesta acoperă deopotrivă deținerea unei opinii politice efective și exprimarea acesteia, neutralitatea politică, precum și cazurile în care solicitantului îi este imputată o anumită opinie politică chiar dacă acesta nu are o astfel de opinie.⁸¹ Această ultimă situație poate să apară în cazurile în care statul sau o grupare armată nestatală atribuie individului o anumită opinie politică.

52. Cazurile care implică obiecția față de serviciul militar trebuie analizate pe baza existenței unei legături de cauzalitate cu motivul opiniei politice prevăzut în Convenția din 1951. În funcție de fapte, o obiecție față de serviciul militar - mai ales acele obiecții care au la bază o opinie conform căreia conflictul încălcă regulile de bază ale comportamentului uman (a se vedea partea a IV-a A (ii) de mai sus) – pot fi privite prin prisma unei opinii politice avute efectiv sau imputate. În legătură cu acesta din urmă, autoritățile pot interpreta opoziția unei persoane față de participarea la un conflict sau un act (acte) drept o manifestare a dezacordului politic cu politicile statului. Actul de dezertare sau sustragere poate fi în sine o exprimare a opiniilor politice sau poate fi perceput ca atare.
53. Motivul opiniei politice se poate dovedi relevant în anumite circumstanțe. Spre exemplu, o cerere de azil depusă de un soldat care ia cunoștință de faptul că personalul militar comite sau tolerează activități criminale în contextul unui conflict și se opune acestora, cum ar fi vânzarea ilegală de arme, extorcarea civililor sau traficul de droguri și de persoane, și care se teme de persecuție ca urmare a opoziției exprimate față de respectivele activități, poate fi analizată din perspectiva motivului opiniei politice. Faptul că soldatul raportează aceste situații sau încearcă să fugă din serviciul militar poate fi privit de autorități drept o dovadă a opoziției politice. Obiecția față de recrutarea de către grupările armate nestatale poate fi de asemenea o manifestare a opiniei politice.
54. Opinia politică poate fi de asemenea și motivul aplicabil în legătură cu membrii familiei unui obiector de conștiință, unei persoane care se sustrage de la satisfacere serviciului militar sau unui dezertor care este identificat de către stat sau de către o grupare armată nestatală ca fiind afiliat unei anumite cauze politice. În astfel de cazuri, persecuția poate fi în legătură cu opinia politică imputată, pe baza faptului că despre membrii familiei se presupune că împărtășesc opinii similare celei atribuite obiectorului de conștiință, persoanei care se sustrage de la satisfacere serviciului militar sau dezertorului. Motivul relevant pentru aceste cazuri poate fi și „familia” ca și grup social (a se vedea paragraful 58 de mai jos).

Rasa sau naționalitatea

55. Rasa și naționalitatea, în sensul originii etnice, sunt deseori factori în cazurile care au legătură cu serviciul militar. Temerea bine întemeiată de persecuție poate fi

80 UNHCR, Principiile directoare privind protecția internațională nr. 1: Principiile directoare privind persecuția pe considerente de gen în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, HCR/GIP/02/01, 7 mai 2002, („Principiile directoare ale UNHCR privind persecuția pe motive de gen”), disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3d36f1c64.html>, paragraful 32.

81 A se vedea UNHCR, Secretarul de Stat al Departamentului de Interne (apelant) contra RT (Zimbabwe), SM (Zimbabwe) și AM (Zimbabwe) (intimați) și Înalțul Comisar ONU pentru Refugiați (intervenient) - Cazul pentru intervenient, 25 mai 2012, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4fc369022.html>, paragraful 8.

bazată direct pe rasa solicitantului, spre exemplu atunci când recruții care aparțin unui anumit grup rasial se confruntă cu condiții mai dure decât alți recruți sau sunt în fapt singurii care fac de fapt obiectul recrutării. Similar, copiii se pot confrunta cu recrutare forțată din cauza faptului că aparțin unui grup etnic vizat. Cazurile care au la bază condițiile serviciului militar care dau naștere la persecuție pot fi și în legătură cu discriminarea, pe baza rasei și/sau originii etnice, și pot invoca acest motiv.

Apartenența la un anumit grup social

56. Convenția din 1951 nu conține o listă exactă a grupurilor sociale particulare. Mai degrabă, „termenul apartenență la un anumit grup social trebuie interpretat într-o manieră evolutivă și să rămână deschis naturii diverse și în continuă schimbare a grupurilor din diferitele societăți și normelor internaționale ale drepturilor omului în evoluție.”⁸² UNHCR definește un „anumit grup social” după cum urmează:

Un anumit grup social implică un grup de persoane care împărtășesc o caracteristică comună, alta decât riscul de a fi persecutați și care sunt percepuți ca un grup de către societate. Această caracteristică va fi deseori una înăscută, de neschimbat sau care este în orice alt mod fundamentală pentru identitatea, conștiința sau exercitarea drepturilor omului de către o persoană.⁸³

57. Cele două abordări - „caracteristica protejată” și „percepția socială” - aplicate pentru a identifica acele „anumite grupuri sociale” identificate în această definiție sunt teste alternative, și nu cumulative. Abordarea bazată pe „caracteristicile protejate” examinează dacă un grup este conectat fie prin caracteristica înăscută, fie printr-o caracteristică atât de fundamentală pentru demnitatea umană încât respectiva persoană nu ar trebui constrânsă să renunțe la ea. O caracteristică de neschimbat „poate fi înăscută (cum ar fi sexul sau etnia) sau imposibil de modificat (cum ar fi faptul istoric al unei asocieri trecute, ocupației sau statutului).”⁸⁴ Abordarea bazată pe „percepția socială” are în vedere dacă un anumit grup social împărtășește o caracteristică comună care îl face recognoscibil sau îi diferențiază pe membrii săi de societate în ansamblu. Această ultimă abordare nu impune ca respectiva caracteristică comună să fie identificabilă cu ușurință de publicul larg sau să fie vizibilă cu ochiul liber. Unui solicitant nu i se va cere să demonstreze că toți membrii unui anumit grup social sunt supuși riscului de persecuție pentru a stabili existența unui anumit grup social.⁸⁵ Mai mult, indiferent de abordarea adoptată, un anumit grup social se poate forma chiar și atunci când acoperă un număr mare de persoane.⁸⁶ Totuși, nu toți cei care se încadrează într-un anumit grup social vor fi în mod neapărat și refugiați; se impune existența unei temeri bine întemeiate de persecuția din cauza apartenenței la respectivul grup.

58. În cadrul oricăreia dintre aceste abordări, „obiectorii de conștiință” formează un anumit grup social dat fiind faptul că ei împărtășesc o convingere care este

82 Principiile directoare ale UNHCR privind grupul social, paragraful 3, a se vedea nota 81 de mai sus.

83 Ibid, paragraful 11.

84 Ibid, paragraful 6.

85 Ibid, paragraful 17.

86 Ibid, paragraful 18-19.

fundamentală pentru propria identitate și că pot fi percepuți ca și un anumit grup de către societate. Persoanele care au experiențe anterioare comune, cum ar fi copiii soldați, pot constitui un anumit grup social. La fel pot sta lucrurile și în cazul persoanelor care se sustrag de la satisfacerea serviciului militar sau dezertorilor, de vreme ce ambele categorii de solicitanți au în comun o caracteristică de neschimbat, adică un istoric în evitarea sau sustragerea de la serviciul militar. În anumite societăți, dezertorii pot fi percepuți ca un anumit grup social datorită atitudinii generale față de serviciul militar ca și semn al loialității față de țară și/sau datorită tratamentului diferit aplicat acestor persoane (spre exemplu, discriminare în ceea ce privește accesul la locuri de muncă în sectorul public), ceea ce face ca aceștia să se detașeze sau diferențieze ca și grup. Același lucru este valabil și în cazul celor care se sustrag de la satisfacerea serviciului militar. Recruții pot forma un anumit grup social caracterizat de tinerețea lor, includerea forțată în trupele militare sau statutul de inferioritate datorat lipsei de experiență și gradului.

59. Femeile formează un anumit grup social, definit de caracteristici înnăscute și de neînlăturat și tratat frecvent în mod diferit de bărbați.⁸⁷ Acesta poate fi motivul relevant în cererile care vizează violența sexuală împotriva femeilor soldat sau femeilor sau fetelor forțate să fie sclave sexuale; deși nu înlătură aplicarea și a altor motive. Fetele formează o subcategorie a acestui grup social. Copiii sunt de asemenea un anumit grup social, iar acesta va reprezenta motivul relevant în cazurile care vizează temerea de recrutare forțată sub vârsta legală.⁸⁸

C. Alternative refugiului sau relocării interne

60. Atunci când persecuția ce face obiectul temerii provine de la stat și/sau agenți statali sau este trecută cu vederea sau tolerată de aceștia, alternativa refugiului sau relocării interne nu va fi de regulă o opțiune de vreme ce se presupune că actorii statali controlează și acoperă întreg teritoriul țării. În cazul obiectorilor de conștiință față de serviciul militar de stat, în situațiile în care statul nu asigură posibilitatea scutirii sau a serviciului alternativ și în care temerea de persecuție este în legătură cu aceste acte normative și/sau practici și modul în care sunt puse în aplicare, o analiză a alternativei refugiului sau relocării interne (IFA) nu va prezenta relevanță de vreme ce se poate presupune că obiectorul se va confrunta cu persecuție pe tot teritoriul țării.⁸⁹
61. Pentru a determina dacă IFA este disponibilă în cazurile în care riscul de persecuție emană de la grupările armate nestatale, este necesar să se evalueze capacitatea și/sau disponibilitatea statului de a proteja solicitantul împotriva riscului ce face obiectul temerii. Evaluarea trebuie să ia în considerare dacă protecția statului este una efectivă și cu un caracter durabil și dacă este asigurată de o autoritate organizată și stabilă care exercită control deplin asupra teritoriului și populației în cauză. În contextul special al conflictelor armate interne, se impune

87 Principiile directoare UNHCR privind persecuția pe considerente de gen, alin. 30, a se vedea nota 79 de mai sus.

88 Ghidul UNHCR privind cererile de azil depuse de copii, paragraful 48 și următoarele, a se vedea nota 37 de mai sus.

89 Principiile directoare UNHCR privind protecția internațională nr. 4: „Alternativa refugiului intern sau relocării interne” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților, HCR/GIP/03/04, 23 iulie 2003, („Principiile directoare ale UNHCR privind refugiul intern”), disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3f2791a44.html>.

o analiză specială a profilului solicitantului și dacă acesta a fost recrutat și/sau a participat la activitățile unei grupări armate nestatale considerate a fi în opoziție față de guvern, și dacă represaliile din partea guvernului sunt probabile. De cele mai multe ori nu se poate aștepta în mod rezonabil de la foștii recruți nestatali să se relocheze într-un teritoriu controlat de guvern, într-o situație de conflict în derulare, mai ales dacă respectivul conflict are o dimensiune religioasă sau etnică.

V. ASPECTE PROCEDURALE ȘI PROBATORII

A. Stabilirea faptelor relevante

10

62. Evaluarea credibilității se referă la procesul prin care se stabilește dacă, în lumina tuturor informațiilor de care factorul de decizie dispune, declarațiile solicitantului cu privire la elementele importante ale cererii pot fi, per ansamblu, acceptate ca fiind oferite cu sinceritate în scopul evaluării eligibilității pentru statutul de refugiat. În situațiile în care, în ciuda eforturilor autentice depuse de un solicitant pentru a oferi probe întru susținerea faptelor importante, se manifestă în continuare anumite dubii cu privire la anumite fapte susținute de acesta, solicitantul trebuie să beneficieze de prezumția de bună-credință în legătură cu afirmațiile la care lipsesc dovezile, odată ce factorul de decizie a fost satisfăcut de credibilitatea generală a cererii.⁹⁰
63. În cererile legate de serviciul militar, informațiile credibile și relevante despre țara de origine, inclusiv în ce măsură sunt disponibile alte opțiuni, cum ar fi scutirea sau un serviciu alternativ, maniera în care recrutarea se face, precum și tratamentul aplicat persoanelor sau grupurilor în cadrul forțelor armate ale țării de origine, pot fi de ajutor în evaluarea sincerității relatării solicitantului și determinarea formelor de tratament și a probabilității ca acesta să fie confruntat cu astfel de forme în cazul returnării.⁹¹
64. Stabilirea autenticității și/sau importanței personale a convingerilor, gândurilor și/sau moralei solicitantului joacă un rol cheie în cererile pentru acordarea statutului de refugiat, ce au la bază obiecția față de serviciul militar, în special obiecția de conștiință (a se vedea partea a IV-a A (i)-(ii)).⁹² Solicitantului trebuie să i se ofere posibilitatea de a explica, în timpul interviului individual, importanța personală a motivelor care au stat în spatele obiecției, precum și modul în care aceste motive îi afectează capacitatea de a efectua serviciul militar. Obținerea de informații cu privire la natura motivelor îmbrățișate, circumstanțele în care solicitantul a ajuns să le adopte, maniera în care respectivele convingeri intră în conflict cu satisfacerea serviciului militar, precum și importanța motivelor pentru codul religios sau moral/etic al solicitantului este o abordare deopotrivă adecvată și utilă în determinarea credibilității afirmațiilor solicitantului.

⁹⁰ Manualul UNHCR, paragraful 204, a se vedea nota 1 de mai sus.

⁹¹ Manualul UNHCR, paragraful 196 și 203-204, a se vedea nota 1 de mai sus, și Interpretarea dată de UNHCR articolului 1, paragraful 10, a se vedea nota 42 de mai sus. Notă la Studiul global privind recrutarea și obiecția de conștiință la serviciul militar, care oferă o analiză de la țară la țară, a se vedea nota 28 de mai sus.

⁹² Pentru o discuție generală cu privire la aspectele credibilității în cererile ce au la bază libertatea de gândire, conștiință și religie, a se vedea Principiile directoare ale UNHCR privind cererile pe motive de religie, paragrafele 28-29, a se vedea nota 15 de mai sus.

65. Acolo unde obiecția față de serviciul militar derivă dintr-o religie formală, obținerea de informații despre experiențele religioase ale persoanei se poate dovedi relevantă, solicitându-i acestuia, spre exemplu să descrie modul în care a adoptat respectiva religie, lăcașele de cult frecventate și modul de practicare a religiei sau ritualurile în care s-a implicat, semnificația personală a religiei sau valorile pe care acesta consideră că respectiva religie le promovează, în special în legătură cu utilizarea armelor. Acestea fiind spuse, o examinare pe larg sau o testare a doctrinelor sau cunoștințelor persoanei despre respectiva religie nu sunt întotdeauna abordări necesare sau utile, mai ales de vreme ce aceste cunoștințe vor varia considerabil în funcție de circumstanțele personale ale persoanei în cauză. Cunoștințele detaliate ale solicitantului despre propria religie nu sunt în mod neapărat corelate cu sinceritatea convingerilor și viceversa.
66. Cazuri care implică convingeri greșite cu privire la abordarea pe care o anumită religie o adoptă referitor la utilizarea armelor, pot fi întâlnite ocazional. Atunci când problema este reprezentantă de convingerile greșite, se impune să se stabilească faptul că solicitantul, în ciuda convingerilor greșite, se confruntă în continuare cu o temere bine întemeiată de persecuție pentru unul dintre motivele prevăzute de Convenție.⁹³
67. Dacă solicitantul a înțeles greșit natura unui anumit conflict, cum ar fi conformitatea acestuia cu dreptul internațional, acest lucru nu subminează în mod automat credibilitatea motivelor susținute pentru obiecția față de serviciul militar. Evaluarea credibilității în aceste situații trebuie să se facă în lumina explicațiilor oferite de solicitant: de ce implicarea în conflict ar contraveni propriilor convingeri religioase sau morale, precum și despre realitatea situației din teren. Cu toate acestea, deși solicitantul poate fi credibil în obiecția exprimată, atunci când această obiecție are la bază o ipoteză falsă, riscul de persecuție nu poate fi constatat decât dacă persoana în cauză se confruntă și cu alte consecințe cu caracter persecutoriu pentru faptul că a dezertat sau s-a sustras serviciului militar și se poate stabili o legătură de cauzalitate cu motivele prevăzute de Convenție.
68. În cazul acelor obiectori ale căror motive pentru obiecție sunt chestiuni de gândire sau conștiință (mai degrabă decât de religie), aceștia nu vor putea să facă referire la practicile unei comunități religioase sau la învățăturile unei instituții religioase pentru a-și fundamenta afirmațiile. Aceștia ar trebui însă să poată să își articuleze baza morală sau etică a propriilor convingeri. Poate fi vorba în acest caz de convingeri sau practici sociale sau comunitare, convingeri părintești sau convingeri filozofice sau legate de drepturile omului. Comportamentul și experiențele anterioare pot face lumină în ceea ce privește aceste opinii.
69. În cazurile în care sunt implicate persoane care s-au oferit voluntar pentru serviciul militar sau au răspuns la o mobilizare, pentru ca apoi să dezerteze, este important să se recunoască faptul că și convingerile religioase sau de altă natură se pot dezvolta sau modifica în timp, la fel cum se poate întâmpla și cu circumstanțele serviciului militar în cauză. Astfel, aprecierile negative cu privire la credibilitatea solicitantului nu ar trebuie să fie concluzionate doar pe baza faptului că respectiva

93 Ibid, paragraful 30.

persoană s-a alătura inițial serviciului militar în mod voluntar; integralitatea circumstanțelor din jurul convingerilor îmbrățișate de solicitant și situația de fapt trebuie de asemenea examinate cu mare atenție.

B. Cererile depuse de copii

70. Datorită vârstei, dependenței și imaturității relative ale copiilor, sunt necesare protecții procedurale și probatorii specifice în cazul cererilor de azil depuse de copii.⁹⁴ Copiii care au fost pentru un anumit timp soldați/combatanți/luptători sau care au avut un rol de asistență pentru grupările armate pot suferi în mod aparte de pe urma unor traume severe și pot fi intimidăți de figurile ce reprezintă autoritatea. Acest lucru le poate afecta capacitatea de a-și relata în mod inteligibil experiențele. Astfel, tehnicile adaptate de intervievare, precum și crearea unui mediu de intervievare deloc amenințător sunt aspecte esențiale în timpul procedurii de determinare a statutului de refugiat.
71. În cazurile care privesc copii, factorii de decizie vor avea o sarcină a probei mai mare decât în cazul altor cereri de azil, mai ales dacă este vorba de un copil neînsoțit.⁹⁵ Dată fiind imaturitatea lor, de la copii nu se poate aștepta să își relateze experiențele la fel ca adulții. Dacă faptele cazului nu pot fi stabilite și/sau copilul este incapabil să își articuleze complet cererea, decizia va avea la bază toate circumstanțele cunoscute.
72. Evaluarea vârstei va avea o importanță aparte în cererile de azil ce au la bază serviciul militar, în situațiile în care există dubii cu privire la vârsta solicitantului. Acest lucru se aplică nu doar cererilor cu privire la recrutare, ci și în situațiile în care copilul consideră că s-a oferit „voluntar” date fiind limitele serviciului voluntar stabilite în dreptul internațional (a se vedea partea a III-a B de mai sus). Evaluarea vârstei, care poate fi parte a unei evaluări mai complexe ce ia în considerare atât aspectul fizic, cât și gradul de maturitate psihică al solicitantului, se va realiza într-o manieră sigură și adaptată vârstei și genului copilului, acordând atenția cuvenită demnității umane.⁹⁶ Dacă rezultatele evaluării sunt neconcludente, solicitantul va fi considerat copil. Anterior evaluării, se va numi un tutore independent care să consilieze copilul cu privire la scopul și procesul procedurii de evaluare, care trebuie explicate în mod clar și într-o limbă pe care copilul o poate înțelege. Testarea ADN-ului, în circumstanțe normale, trebuie să se facă doar dacă acest lucru este permis prin lege și cu consimțământul exprimat în cunoștință de cauză de persoanele relevante.

10

94 Pentru o discuție completă privind protecțiile minime necesare, a se vedea Principiile directoare UNHCR privind cererile de azil depuse de copii, paragrafele 65-77, a se vedea nota 37 de mai sus. A se vedea și ExCom, Concluzia privind copiii supuși riscului, nr. 107 (LVIII), 5 octombrie 2007, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/471897232.html>, paragraful G (viii). Dacă un solicitant este sau nu copil, din perspectiva respectivelor protecții și garanții, va depinde de vârsta avută la data la care cererea de azil a fost depusă.

95 Principiile directoare UNHCR privind cererile de azil depuse de copii, paragraful 73, a se vedea nota 37 de mai sus.

96 A se vedea mai departe, Principiile directoare UNHCR privind cererile de azil depuse de copii, paragrafele 75- 76, a se vedea nota 37 de mai sus.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 11:

Recunoașterea prima facie a statutului de refugiat

11

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, coroborat cu Articolul 35 al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și Articolul II al Protocolului din 1967*. Aceste Principii Directoare completează *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților* (1979, reeditat, Geneva, 2011).

Principiile Directoare, beneficiind de consultări extinse, sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie, precum și pentru personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său și/sau oferă consultanță guvernelor cu privire la aplicarea unei metode prima facie.

Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat și Principiile directoare privind protecția internațională sunt disponibile la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f33c8d92.html>.

Anunțurile de consultare publică cu privire la viitoarele principii directoare vor fi postate pe: <http://www.unhcr.org/544f59896.html>.

I. INTRODUCERE

1. O abordare *prima facie* înseamnă recunoașterea de către un stat sau UNHCR a statutului de refugiat pe baza unor circumstanțe aparente și obiective în țara de origine sau în cazul unor solicitanți de azil apatrizi, țara de rezidență anterioară.¹ O metodă *prima facie* recunoaște că cei care fug de aceste circumstanțe prezintă riscul de vătămare care îi încadrează în definiția de refugiat aplicabilă.²
2. Deși o metodă *prima facie* poate fi aplicată în cadrul procedurilor de stabilire a statutului de refugiat (vezi Partea III. D a acestui Ghid), este mai des utilizată în situații de grupuri, de exemplu când stabilirea unui statut individual este imposibilă, impracticabilă sau inutilă în situații la scară largă. O metodă *prima facie* poate fi aplicată și la alte exemple de plecări în grup, de exemplu, când caracterul de refugiat al unui grup de persoane în situații similare este aparent.
3. Recunoașterea statutului de refugiat pe bază *prima facie* este o practică obișnuită a statelor și UNHCR timp de peste 60 ani. În ciuda utilizării sale comune și faptului că majoritatea refugiaților din întreaga lume sunt recunoscuți pe bază *prima facie*,³ a existat o aplicare limitată a unor standarde uniforme care îndrumă practica. Acest Ghid explică baza legală precum și unele aspecte procedurale și probatorii ale aplicării unei abordări *prima facie*. Ele prezintă standardele de aplicare generală de către state și UNHCR, chiar dacă unele dintre acestea (de exemplu, decrete legale) sunt utilizabile numai de către state. Ghidul se concentrează pe determinarea de grup, chiar dacă se referă la modul în care o abordare *prima facie* poate fi aplicată în procedurile individuale în partea III. D.

A. Definiție și descriere

4. În general, „*prima facie*” înseamnă „la prima vedere”,⁴ sau „la prima facie.”⁵ Manualul UNHCR cu privire la procedurile și criteriile pentru stabilirea statutului de refugiat descrie stabilirea „*prima facie*” grupului astfel:
au apărut situații [...] în care grupuri întregi au fost strămutate în circumstanțe care indică faptul că membrii grupului ar putea fi considerați individual refugiați. În aceste situații nevoia de a acorda asistență este adesea extrem de urgentă și poate să nu fie posibil din motive pur practice să se stabilească statutul de refugiat individual pentru fiecare membru al grupului. S-a recurs așadar la așa-numita „determinare în grup” a statutului de refugiat, prin care fiecare membru al grupului este privit la prima vedere (în absența unor dovezi care să ateste contrariul) ca refugiat.⁶

1 UNHCR, „Protection of Refugees in Mass Influx Situations: Overall Protection Framework” [Protecția refugiaților în situații de aflui în masă: Cadrul global de protecție], 19 februarie 2001, EC/GC/01/4, disponibil la: <http://www.unhcr.org/3ae68f3c24.html>, para. 6.

2 Ivor C. Jackson, „Conceptul de refugiat în situații de grup” (Martinus Nijhoff, 1999), p. 3.

3 Datele UNHCR arată că în 2012, 1.121.952 de refugiați au fost recunoscuți pe bază de grup și 239.864 au fost recunoscuți individual. Toți refugiații recunoscuți prin determinare de grup au fost recunoscuți conform unei abordări *prima facie*.

4 Provine din latină. „Un caz în care există dovezi care vor fi suficiente pentru a susține o acuzație și care va rămâne valabil cu excepția cazului în care există dovezi care resping acuzația”: Osborn’s Concise Law Dictionary (ediția a 10-a, Thomson Sweet & Maxwell, 2005).

5 Dicționarul Oxford (ediția 1 1933, retipărită în 1978, versiunea online, disponibilă la: <http://www.oed.com/view/Entry/151264?redirectedFrom=prima+facie#eid>).

6 Manualul și Principiile directoare UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, reeditat în decembrie 2011, HCR/1P/4/ENG/REV.3 (denumit în continuare „Manualul UNHCR”), para. 44.

5. Statutul de refugiat poate fi recunoscut la *prima facie* în conformitate cu oricare dintre definițiile refugiatului aplicabile, inclusiv:
 - Articolul 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților (denumit în continuare „Convenția din 1951”);⁷
 - Una din definițiile din instrumentele regionale referitoare la statutul de refugiat;⁸
 - Statutul UNHCR și mandatul său cu privire la refugiați așa cum sunt dezvoltate sub îndrumarea Adunării Generale a Națiunilor Unite.⁹

Definițiile regionale de refugiat au fost concepute să răspundă în parte la sosirile la scară largă de oameni care fug de circumstanțe obiective din țările lor de origine, precum conflicte, ocupație, încălcări în masă ale drepturilor umane, violență generalizată sau evenimente care tulbură ordinea publică și sunt astfel în mod deosebit potrivite formelor de recunoaștere în grup. Deși este adesea asociată cu definiția refugiatului conform Convenției din 1969 a Organizației Unității Africane (Uniunea Africană) care guvernează aspectele specifice ale problemelor refugiaților în Africa (denumită în continuare „Convenția OUA”),¹⁰ adoptarea unei abordări *prima facie* nu este unică Africii. Oricare instrument este aplicat, evaluarea este bazată pe circumstanțe evidente și obiective din țara de origine sau de fostă rezidență obișnuită relevantă pentru definiția termenului de refugiat aplicabilă (II. A).
6. O abordare *prima facie* se aplică numai pentru recunoașterea statutului de refugiat. Deciziile de respingere necesită o evaluare individuală.

B. Statutul de refugiat și drepturile aplicabile

7. Fiecare refugiat recunoscut *prima facie* beneficiază de statutul de refugiat în țara în care se face recunoașterea și se bucură de drepturile cuprinse în convenția aplicabilă/instrumentul aplicabil. Recunoașterea Prima facie a statutului de refugiat nu trebuie confundată cu un statut interimar sau temporar, în așteptarea unei confirmări ulterioare. Mai degrabă, de îndată ce statutul de refugiat a fost stabilit la prima vedere, el rămâne valabil în acea țară până când condițiile pentru încetare¹¹ sunt îndeplinite sau statutul lor este anulat¹² sau revocat.¹³

7 Recunoașterea prima facie se poate aplica la refugiaților palestinieni în conformitate cu Articolul 1D al Convenției din 1951, în circumstanțe în care protecția sau asistența UNRWA a încetat.

8 Vezi de exemplu, definițiile extinse ale refugiatului prevăzute în instrumentele regionale: Organizația Unității Africane (Uniunea Africană), Convenția care guvernează aspectele specifice problemelor refugiaților în Africa, 10 septembrie 1969 (denumită în continuare „Convenția OUA”), art. I(2); Declarația de la Cartagena cu privire la refugiați, adoptată la Colocviul cu privire la protecția internațională a refugiaților în America Centrală, Mexic și Panama, 22 noiembrie 1984 (denumită în continuare „Declarația de la Cartagena”), concluzia III(3).

9 UNHCR, „Notă cu privire la Mandatul Înalțului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați și Biroul acestuia”, octombrie 2013, p. 3, care prezintă pe scurt mandatul UNHCR pentru refugiați, care acoperă „toate persoanele din afara țării lor de origine pentru motive de teamă de persecuție, conflict, violență generalizată sau alte circumstanțe care au tulburat grav ordinea publică și care drept consecință, solicită protecție internațională.”

10 Convenția OAU, art. 1.

11 Vezi UNHCR, „Clauze de încetare: Ghidul cu privire la aplicarea lor”, 26 aprilie 1999, disponibil la: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=3c06138c4>, para. 2 și UNHCR, „Principii Directoare privind protecția internațională nr. 3: Încetarea statutului de refugiat în conformitate cu Articolul 1C(5) și (6)”, 10 februarie 2003, HCR/GIP/03/03, disponibile la: <http://www.refworld.org/docid/3e50de6b4.html> (denumit în continuare „UNHCR, Principii Directoare privind încetarea”), para. 1.

12 Vezi UNHCR, „Notă cu privire la anularea statutului de refugiat”, 22 noiembrie 2004, disponibil la: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=41a5dfd94> (denumită în continuare „Nota UNHCR cu privire la anulare”), para. 1(i).

13 Vezi UNHCR, „Principii Directoare privind protecția internațională nr. 5: Aplicarea clauzelor de excludere: articolul 1F al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților”, 4 septembrie 2003, HCR/GIP/03/05, disponibile la: <http://www.unhcr.org/3f7d48514.html> (denumite în continuare „UNHCR Principii Directoare privind excluderea articolul 1F”), para. 6.

8. Refugiații recunoscuți *prima facie* ar trebui să fie informați în consecință și ar trebui să li se elibereze documentația care certifică statutul lor.¹⁴

C. Cadrul de utilizare și situațiile în care o abordare *prima facie* este adecvată

9. O abordare *prima facie* este potrivită pentru situațiile sosirilor la scară largă a refugiaților. Situațiile la scară largă sunt caracterizate prin sosirea peste o frontieră internațională a unor persoane care au nevoie de protecție internațională într-un număr și într-un ritm așa de mare încât determinarea individuală a cererilor lor este inaplicabilă.¹⁵
10. O abordare *prima facie* poate fi de asemenea potrivită în legătură cu grupuri de indivizi în situații similare a căror sosire nu este la scară largă, dar care împărtășesc un risc aparent comun de vătămare. Caracteristicile împărtășite de indivizi în situații similare pot fi, de exemplu, etnia lor, locul fostei reședințe obișnuite, religia, sexul, apartenența politică sau vârsta, sau o combinație a acestora, care îi expune la risc.
11. O abordare *prima facie* poate fi utilizată în context urban, rural, precum și în tabără sau în afara taberei.
12. O abordare *prima facie* poate să nu fie adecvată în toate situațiile menționate mai sus, având în vedere factorii de securitate, juridici sau operaționali. Răspunsurile de protecție alternative pot fi mai potrivite situației de față, precum screeningul sau alte proceduri (de exemplu, protecția temporară) și, în unele cazuri, stabilirea statutului individual.¹⁶

II. ANALIZA DE FOND

A. Circumstanțe evidente, obiective

13. Recunoașterea *prima facie* este bazată pe circumstanțe evidente și obiective în țara de origine sau fosta țară de reședință obișnuită care sunt evaluate conform definiției termenului de refugiat aplicată acelei situații.
14. În stabilirea instrumentului adecvat prin care se recunoaște statutul de refugiat, Convenției din 1951 ar trebui să fie în general considerate ca instrumentul juridic

14 Comitetul Executiv, (denumit în continuare „ExCom”) Concluzia nr. 8 (XXVIII), 12 octombrie 1977 cu privire la determinarea statutului de refugiat, disponibilă la: <http://www.unhcr.org/3ae68c6e4.html>, para (v).

15 UNHCR, „Principiile directe cu privire la aplicarea în situații de aflux masiv a clauzelor de excludere ale articolului 1F al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților”, 7 februarie 2006, disponibil la:

<http://www.refworld.org/docid/43f48c0b4.html> (denumite în continuare „Principiile directe UNHCR de excludere în contextul unui aflux masiv”), para. 1. „Mișcările la scară largă” sau „sosirile la scară largă” sunt termenii preferați pentru aceste principii directe, deși se observă că alți termeni sunt utilizați în alte Ghiduri precum „afluxul masiv”. Nu există un număr științific de persoane pentru ca o situație să se califice drept „mișcare la scară largă” sau „sosire la scară largă”, ci mai degrabă denumirea este la alegerea statului de sosire, care ia decizii în aceste privințe precum capacitatea pentru înregistrare, procesarea și asistența la răspuns, precum și viteza și rata de sosiri zilnice sau lunare.

16 Orice răspuns de protecție alternativă nu va aduce atingere și nu ar trebui să submineze regimul de protecție stabilit de Convenția din 1951 sau alte instrumente juridice la care statul este parte. Vezi II. E cu privire la aranjamentele de protecție sau ședere temporară.

universal și principal pentru refugiați, dacă nu există motive întemeiate de a proceda altfel.¹⁷

15. Cu privire la definiția din Convenția din 1951, în cazul în care există dovezi de persecuție împotriva unui întreg grup pe motivul Convenției din 1951, statutul de refugiat ar trebui să fie recunoscut în conformitate cu Convenția din 1951. O evaluare individualizată a elementului de teamă nu este necesară în aceste circumstanțe, pentru că este la prima vedere consecința evidentă a evenimentului sau situației care a generat fuga.
16. În ce privește definiția refugiatului în instrumentele regionale, persoanele pot fi alternativ sau suplimentar recunoscute în definițiile extinse ale termenului de refugiat în Convenția OUA sau Declarația de la Cartagena.¹⁸ În aceste cazuri, statele sunt de acord cu caracterul „generator de refugiat” al anumitor situații și aplică o metodă *prima facie*.
17. Informațiile țării vor juca un rol important în identificarea circumstanțelor evidente care stau la baza unei decizii de recunoaștere a statutului de refugiat pe bază *prima facie*.¹⁹ Aceste informații ar trebui să fie relevante, actuale și din surse de încredere. În același timp, complexitatea evenimentelor în țara de origine sau țara fostei reședințe pot genera cel puțin inițial informații sporadice sau contradictorii. Din cauza mandatului său de protecție internațională, inclusiv responsabilitatea sa de supraveghere,²⁰ prezența pe teren și activitățile operaționale, UNHCR este adesea într-o poziție unică de a obține informații de prima mână cu privire la cauzele și motivațiile de fugă. UNHCR are o practică îndelungată în a recomanda guvernelor aplicarea unei abordări *prima facie* în anumite situații. Acolo unde informațiile sunt incerte sau situația este incertă, alte răspunsuri de protecție (precum protecția temporară, vezi II. E. mai jos) pot fi potrivite în primele stadii înainte de a activa o abordare *prima facie*.

11

B. Dovezi contrare

18. O abordare *prima facie*, odată ce este adoptată, se aplică tuturor persoanelor care aparțin clasei de beneficiari, cu excepția cazului în care există dovezi contrare în cazul individual. Dovezile contrare sunt informații cu privire la o persoană care sugerează că aceasta nu trebuie considerată refugiat – pentru că nu este un membru al unui anumit grup sau, deși este membru, nu trebuie considerat drept refugiat din alte motive (de exemplu, excludere).

17 Vezi UNHCR, „Sinteza concluziilor cu privire la protecția internațională a persoanelor care fug de conflictul armat și alte situații de violență; Masa rotundă din 13 și 14 septembrie 2012, Cape Town, Africa de Sud”, 20 decembrie 2012, para. 6, disponibile la: <http://www.refworld.org/docid/50d32e5e2.html>. În Sinteza concluziilor, se consemnează că unele state au adoptat practici diferite: unele state au adoptat abordarea secvențială recomandată în care o evaluare pe baza criteriilor Convenției din 1951 cu privire la definiția termenului de refugiat precedă aplicarea uneia din definițiile extinse; alte state au adoptat o abordare „natura fugii” în care situația predominantă în țara de origine (de exemplu, un conflict armat) conduce mai degrabă la o aplicare inițială a unei definiții extinse, decât definiția termenului de refugiat din Convenția din 1951; și alte situații au necesitat o abordare pragmatică, în care o definiție extinsă este aplicată din motive de eficiență și ușurință (para. 31).

18 Vezi para. 5 din aceste principii directoare.

19 Vezi în general, UNHCR, „Informații din țara de origine: pentru creșterea cooperării internaționale”, februarie 2004, disponibile la: <http://www.refworld.org/docid/403b2522a.html>, para 14.

20 Vezi UNHCR, „Notă cu privire la mandat”.

19. Exemple de dovezi contrare includ, dar nu sunt limitate la informații că solicitantul:
 - i. nu este din țara de origine desemnată sau fosta țară de reședință sau nu are caracteristicile comune care stau la baza constituirii unui grup desemnat;
 - ii. nu a fugit într-o perioadă de timp desemnată;
 - iii. a plecat din motive care nu țin de protecție și nu au legătură cu situația/evenimentul în cauză și nu are cerere *sur place*;
 - iv. și-a stabilit reședința în țara de azil și este recunoscut de autoritățile competente ca având drepturile și obligațiile atașate naționalității acelei țări (articolul 1E, Convenția din 1951);²¹
 - v. se poate încadra în clauzele de excludere din articolul 1F al Convenției din 1951 sau al instrumentelor regionale relevante.²²

20. Din motive de securitate juridică, orice dovezi contrare ar trebui să fie înregistrate și evaluate cât mai curând posibil după sosire. Aceste informații pot apărea, de exemplu, în timpul înregistrării (vezi III. B. de mai jos). Acolo unde dovezile contrare apar în timpul înregistrării, diferite strategii de management al cazului pot fi instituite (vezi III. B. de mai jos). Așa cum se prevede mai sus în paragraful 6, o abordare *prima facie* se aplică numai pentru recunoașterea statutului de refugiat. Deciziile de respingere necesită o evaluare individuală.

21. Dovezile contrare care existau deja la momentul recunoașterii pot apărea numai după recunoașterea statutului de refugiat și, în acest caz, procedurile de anulare trebuie inițiate.²³

C. Abordarea combatanților sau elementelor armate

22. Datorită caracterului civil și umanitar al azilului, combatanții și alte elemente armate nu sunt eligibili pentru protecție internațională, până când se va stabili că au renunțat cu adevărat și permanent la activitățile militare sau armate.²⁴ În contextul mișcărilor la scară largă ca urmare a unui conflict armat, combatanții și alte elemente armate trebuie identificați timpuriu și separați de populația civilă printr-un mecanism de screening atent.²⁵ Chiar dacă ei au renunțat permanent la activitățile lor militare sau armate și astfel au devenit eligibili pentru a solicita statutul de refugiat, o examinare individuală completă a cererii lor de refugiat este în general necesară (în special datorită posibilei implicări în acte care pot fi excluse).²⁶

21 UNHCR, „Notă cu privire la interpretarea articolului 1E al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților”, martie 2009, disponibilă la: <http://www.refworld.org/pdfid/49c3a3d12.pdf>.

22 UNHCR, Principii Directoare privind excluderea articolul 1F.

23 Vezi UNHCR, „Notă despre anulare”.

24 ExCom, „Caracterul civil și umanitar al azilului”, 8 octombrie 2002, Concluzia nr. 94 (LIII), disponibil la: <http://www.unhcr.org/3dafdd7c4.html>, para. (c)(vii) (denumită în continuare „Concluzia ExCom nr. 94”).

25 Ibid. para. (c)(iii).

26 UNHCR, „Principii Directoare privind excluderea articolul 1F”, para. 15; reformulat în, „Ghidul operațional UNHCR cu privire la menținerea caracterului civil și umanitar al azilului” din septembrie 2006, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/452b9bca2.html>, p. 33 (denumit în continuare „Ghidul operațional UNHCR cu privire la menținerea caracterului civil și umanitar al azilului”).

23. Proceduri speciale trebuie implementate pentru copii care au participat anterior la activități armate.²⁷
24. Membrii civili ai familiilor combatanților pot beneficia de statutul de refugiat pe bază *prima facie* dacă nu există dovezi contrare în cazul individual.²⁸

D. Cererile *sur place*

25. Persoanele care au plecat din țara lor de origine sau de fostă reședință obișnuită înainte de situația/evenimentul care a dat naștere unei abordări *prima facie* pot de asemenea beneficia de o declarație a statutului de refugiat la prima vedere.²⁹ Dacă acea persoană și-a stabilit reședința în țara de azil și este recunoscută de autoritățile competente ca având drepturile și obligațiile atașate naționalității acelei țări, articolul 1E al Convenției din 1951 se poate aplica (vezi para. 19).

11

E. Relația cu aranjamentele de protecție sau ședere temporară

26. Statutul de refugiat pe bază *prima facie* trebuie diferențiat de formele de protecție temporară sau aranjamente de ședere. Aceste aranjamente au o istorie îndelungată ca răspuns de urgență la mișcările pe scară largă ale persoanelor care au nevoie de protecție internațională, asigurând protecție împotriva expulzării și tratamentul adecvat în conformitate cu standardele internaționale cu privire la drepturile omului.³⁰ Ele nu sunt concepute să înlocuiască mecanismele de protecție existente (precum recunoașterea *prima facie*) și sunt de obicei aplicate în statele non-membre sau ca abordări regionale în crize specifice în regiuni cu puține state membre la instrumente internaționale și regionale privind statutul de refugiat.³¹
27. În anumite scenarii, poate fi adecvat să se aplice un aranjament de protecție sau ședere temporară, ca măsură preliminară la abordarea *prima facie* sau la sfârșit, chiar și în state părți la instrumente relevante. În contexte incerte sau de tranziție, precum la începutul unei crize în care cauza exactă și caracterul mișcării este incert, și drept urmare, o decizie de recunoaștere *prima facie* nu poate fi luată imediat sau la sfârșitul unei crize, când motivația pentru plecările constante poate

27 „Ghidul Operațional UNHCR, cu privire la menținerea caracterului civil și umanitar al azilului”, partea 2J; „Principiile directoare UNHCR privind protecția internațională nr. 8: Cereri de azil depuse de copii conform articolelor 1(A)2 și 1(F) ale Convenției din 1951 și/sau Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților”, 22 decembrie 2009, HCR/GIP/09/08, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html> para. 51; „Principiile directoare UNHCR privind protecția internațională nr. 10: Cererile pentru statutul de refugiat în legătură cu satisfacerea stagiului militar în contextul articolului 1A (2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 cu privire la statutul refugiaților”, 3 decembrie 2013, HCR/GIP/13/10/Corr. 1, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/529ee33b4.html>, para. 12, 37–41.

28 Concluzia ExCom nr. 94, para. (c)(vi).

29 Manualul UNHCR, para. 94–96.

30 Principiile directoare UNHCR cu privire la aranjamentele de protecție sau ședere temporară”, februarie 2014, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/52fba2404.html> (denumit în continuare „Ghidul UNHCR cu privire la aranjamentele de protecție sau ședere temporară”). Ghidul identifică patru situații în care aranjamentele de protecție sau ședere temporară sunt adecvate, în para. 9: (i) sosirile la scară largă de solicitanți de azil sau alte crize umanitare similare; (ii) mișcări de populație transfrontaliere complexe sau mixte, inclusiv sosirile în barcă și scenariile de salvare de la înec; (iii) contexte incerte sau de tranziție; sau (iv) alte condiții excepționale și temporare din țara de origine care necesită protecție internațională și care împiedică întoarcerea în siguranță și cu demnitate.

31 „Principiile directoare UNHCR cu privire la aranjamentele de protecție sau ședere temporară”, para. 3 și 8.

necesita o evaluare suplimentară, aranjament de protecție sau ședere temporară poate fi răspunsul potrivit.³²

F. Încetarea

28. Deși articolele 1C(1)-(4) se aplică pe baza acțiunilor unei persoane, clauzele „circumstanțe încetate” din articolul 1C(5)-(6) al Convenției din 1951 („încetarea generală”) sunt larg activate de State pentru a fi aplicate refugiaților recunoscuți *prima facie*.³³ Cu privire la aceștia, deși toți refugiații recunoscuți care se încadrează în termenii unei declarații de încetare generală își pierd statutul lor de refugiat automat când declarația de încetare intră în vigoare, acestora ar trebui să le fie acordată posibilitatea înainte de data intrării în vigoare să solicite o scutire de încetare („proceduri de scutire”). Chiar dacă circumstanțele generale au încetat să existe, un anumit număr de refugiați ar putea să aibă o frică bine întemeiată de persecuție fie în legătură cu circumstanțe din trecut sau noi circumstanțe, fie pot avea motive convingătoare care reies dintr-o anterioară persecuție care justifică nevoia lor constantă de protecție internațională.³⁴

III. ASPECTE PROBATORII ȘI PROCEDURALE

29. Decizia de a adopta o abordare *prima facie* se bazează pe o evaluare realizată de autoritatea competentă din țara de azil sau de către UNHCR, în mandatul său, dacă circumstanțe aparente și obiective din țara de origine sau din fosta țară de rezidență au determinat persoanele să plece (sau să stea în afara țării lor) și îndeplinesc criteriile definiției de refugiat aplicabile. Este o practică standard de a consulta UNHCR la activarea și încheierea unei abordări *prima facie* și de a obține coerența regională.

A. Decizia formală reglementată de lege

30. Decizia de a adopta o abordare *prima facie* trebuie luată în conformitate cu legislația națională. State diferite au adoptat moduri diferite de recunoaștere a statutului de refugiat pe această bază, cea mai frecventă fiind decizia guvernului sau a ministerului guvernamental competent sau prin decizia președintelui sau a cabinetului. Este posibil ca această decizie să fie luată de parlament sau autoritatea administrativă responsabilă pentru problemele refugiaților din țara de azil care stabilește statutul de refugiat. În fiecare caz, entitatea trebuie să aibă autoritatea legală în acest scop. Decizia poate lua forma unei declarații publicate, unui decret sau ordin (cu scopul acestor principii directoare, denumită în continuare „Decizia”).³⁵

32 Ibid., para. 9(iii).

33 UNHCR, „Principii directoare privind încetarea”, para 23.

34 UNHCR, „Ghidul cu privire la procedurile de scutire cu privire la Declarațiile de încetare”, decembrie 2011, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/4eef5c3a2.html>.

35 În unele cazuri, autoritățile guvernamentale au decis să recunoască refugiații pe bază *prima facie* fără a emite o decizie formală și au informat UNHCR cu privire la această Decizie printr-o scrisoare. Deși UNHCR salută notificarea sa formală privind decizia de recunoaștere *prima facie* a statutului de refugiat, aceasta ar trebui să fie adăugată la procedurile mai formale descrise în textul paragrafelor 30–31.

31. Decizia trebuie să specifice în general următoarele:
 - i. legea internă aplicabilă care prevede autoritatea pentru declararea unei abordări *prima facie*;
 - ii. titlul Convenției din 1951 sau un instrument regional prin care statutul de refugiat este recunoscut, împreună cu drepturile și obligațiile care însoțesc acest statut;
 - iii. o descriere a evenimentelor/circumstanțelor din țara de origine sau de fostă rezidență obișnuită care stau la baza Deciziei sau caracteristicile clasei de beneficiari la care se aplică procedura;
 - iv. revizia periodică și metodele de reziliere.
32. Modele de decizii care acoperă cele două situații distincte descrise în paragrafele 9–10 sunt atașate ca anexele A și B la aceste principii directoare.
33. În conformitate cu mandatul său, UNHCR are autoritatea de a declara persoanele refugiați pe baza unei determinări *prima facie*. Statele sunt solicitate să coopereze cu UNHCR în exercitarea funcțiilor sale pentru a acorda protecție internațională și a găsi soluții pentru refugiați, împreună cu guvernele și alți actori relevanți.³⁶

B. Identificarea și înregistrarea

34. Procedurile de înregistrare sunt esențiale pentru aplicarea unei abordări *prima facie* și sunt principalul mod în care persoanele sunt identificate în cadrul procesării în grup.³⁷ Procedurile de înregistrare au scopul de a asigura că persoanele sunt identificate corect pentru a beneficia de abordarea *prima facie* precum și de a-i îndruma pe cei pentru care examinări individualizate suplimentare sunt necesare. Deși tipul și gradul de extindere a datelor culese variază de la o situație la alta,³⁸ scopul înregistrării ca parte a aplicării unei abordări *prima facie* ar fi acela de a obține suficiente informații despre individ și membrii familiei sale pentru a stabili apartenența lor la clasa de beneficiari. Întrebări adecvate pentru identificarea dovezilor contrare, inclusiv a persoanelor care pot fi excluse, trebuie incluse în procesul de înregistrare.³⁹ Înregistrarea ar trebui să aibă loc cât mai curând posibil după sosire.⁴⁰
35. Dacă există indicii de dovezi contrare, persoanele trebuie supuse unui proces de

36 UNHCR, „Notă cu privire la mMandat”, pp. 3–4. Vezi Convenția din 1951, art. 35; Protocolul din 1967, art. II, precum și Declarația de la Cartagena, Concluzia II(2); Convenția OUA, art. VIII(1); și Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, 13 decembrie 2007, JO C 115/47 din 9.05.2008, art. 78 (1) prin referire generală la Convenția din 1951; Declarația 17 a Tratatului de la Amsterdam, Declarația în Articolul 73k al Tratatului de instituire a Comunității Europene, JO C 340/134 din 10.11.1997; Directiva 2005/85/CE a Consiliului privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat, OJ L 326/13 din 13.12.2005, art. 21.

37 Vezi UNHCR ExCom, „Înregistrarea refugiaților și solicitanților de azil”, 5 octombrie 2001, Concluzia nr. 91 (LII), disponibil la: <http://www.unhcr.org/3bd3e1d44.html>, para. (a).

38 UNHCR, „Manualul pentru înregistrare”, septembrie 2003, disponibil la: <http://www.refworld.org/docid/3f967dc14.html>, p. 21, 30, 32, 41 și 53 (denumit în continuare „Manualul UNHCR pentru înregistrare”); înregistrarea este o metodă sistematică de identificare, înregistrare, verificare, actualizare și gestionare a informațiilor despre persoane cu scopul de a le proteja, documenta și acorda asistență (dacă și când este necesar). Înregistrarea este de asemenea un pas de pornire fundamental pentru găsirea unor soluții durabile.

39 Vezi UNHCR, „Principiile directoare privind excluderea în situații de aflui în masă”, para. 51–53. Vezi II. B a acestui Ghid.

40 UNHCR, „Manualul pentru înregistrare”, p. 7.

înregistrare mai aprofundat pentru a culege mai multe informații. Dacă au rămas îndoieli, persoana trebuie îndrumată către procedurile obișnuite pentru stabilirea statutului de refugiat pentru a evalua probleme precum credibilitatea și/sau excluderea. În cazul în care procedurile obișnuite de stabilire a statutului de refugiat nu sunt operaționale, o evaluare a dovezilor contrare trebuie întârziată, asigurându-se totodată că informațiile sunt înregistrate clar în sistemul de înregistrare. Acest lucru va avea efectul de a facilita o revizuire a eligibilității pentru statutul de refugiat sau posibila anulare la un stadiu ulterior, când procesarea individuală devine fezabilă și/sau operațională.⁴¹ Între timp, aceste persoane trebuie să beneficieze de o formă de ședere alternativă.

C. Decizia de a înceta abordarea *prima facie* și a reveni la stabilirea obișnuită a statutului individual

36. O abordare *prima facie* rămâne adecvată cât timp circumstanțe evidente care predomină în țara de origine sau de fostă reședință continuă să justifice o abordare în grup a statutului de refugiat. Decizia de a adopta o abordare *prima facie*, trebuie să fie revizuită periodic astfel încât practica utilizată să fie deliberativă. În mod similar, prin înregistrare, profilul persoanelor și motivele lor de fugă pot fi monitorizate constant.
37. Dacă circumstanțele se modifică, trebuie luată în calcul cu atenție încetarea abordării *prima facie*. Aceste revizuii sunt ghidate de situația din țara de origine, în timp ce se recunoaște nevoia de consecvență și stabilitate în abordările de recunoaștere a statutului de refugiat.⁴²
38. La fel ca decizia de recunoaștere *prima facie* a statutului de refugiat, decizia de a înceta această procedură revine autorității competente din țara de azil. Decizia de a înceta procedura *prima facie* va fi comunicată în același mod (adică, prin declarație, decret sau ordin) ca decizia inițială pentru implementarea abordării *prima facie*, cu menționarea datei de încetare. Trebuie menționat clar în această decizie, precum și prin activități publice de comunicare și sensibilizare, că încetarea procedurii *prima facie* nu afectează statutul de refugiat al celor care au fost recunoscuți deja prin această abordare (statutul lor va înceta numai în conformitate cu articolul 1C al Convenției din 1951, vezi II. F). La fel, această decizie nu va afecta dreptul solicitanților de azil de a aplica pentru azil prin proceduri individuale. Încetarea procedurii *prima facie* semnalează faptul că sistemul de azil a revenit la normal, iar cererile pentru acordarea statutului de refugiat vor fi evaluate prin procedurile individuale de stabilire a statutului de refugiat.
39. Un model al unei decizii de încetare a procedurii *prima facie* este prezentat în anexa C.

⁴¹ Vezi UNHCR, „Principiile directoare privind excluderea în situații de aflus în masă”, para. 54–55.

⁴² Concluzia UNHCR ExCom cu privire la efectul extraterritorial al statutului de refugiat, nr. 12 (XXIX), 17 octombrie 1978, disponibilă la: <http://www.refworld.org/docid/3ae68c4447.html>, para (b).

D. Abordarea *prima facie* în procedurile individuale

40. Deși aceste principii directoare s-au concentrat pe aplicarea în grup a abordării *prima facie*, mai multe state au aplicat abordări *prima facie* în cadrul procedurilor individuale. În contextul procedurilor individuale, abordarea *prima facie* poate fi o parte a proceselor simplificate sau accelerate bazate pe natura evident întemeiată a unei clase de cereri sau pe o prezumpție de includere.⁴³ Adoptarea unei abordări *prima facie* în procedurile individuale are scopul de a furniza aplicantului un „beneficiu evident”⁴⁴ sub forma acceptării anumitor fapte obiective. Statutul de refugiat trebuie acordat celor care pot dovedi că aparțin unei „clase de beneficiari” prestabilite, dacă nu există dovezi contrare.

41. Adoptarea unei abordări *prima facie* în procedurile individuale are multe avantaje, printre care echitatea și eficiența. În termeni de echitate, ea permite cazurilor similare să fie tratate la fel cât timp factorii de decizie sunt obligați să accepte anumite fapte obiective cu privire la riscurile care există în țara de origine sau de fostă rezidență obișnuită. În termeni de eficiență, această metodă ar reduce în general timpul necesar pentru audierea cazurilor pentru că persoanele sunt obligate să dovedească numai dacă (i) este cetățean al țării de origine sau, în cazul solicitanților de azil apatrizi, un fost rezident obișnuit, (ii) aparține grupului identificat și/sau (iii) perioada de timp a evenimentului/situației în cauză.⁴⁵

11

43 Este cunoscută și sub denumirea de procesare „pozitivă accelerată” sau o nomenclatură similară.

44 Acest avantaj probatoriu a fost denumit „scurtătură probatorie” de către J.-F. Durieux, „The Many Faces of “Prima Facie”: Group-Based Evidence in Refugee Status Determination” [Multiplele fațete ale „Prima Facie”: Dovezi bazate pe grup în stabilirea statutului de refugiat] (2008) 25(2) Refuge 151.

45 UNHCR, „Notă cu privire la sarcina și standardul probei în cererile de acordare a statutului de refugiat”, 16 decembrie 1998, disponibilă la: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3338.html>, para. 8.

Anexa A: Modelul de decizie pentru adoptarea unei abordări *prima facie* pentru o sosire la scară largă

Declarația recunoașterii *prima facie*

ÎN EXERCITAREA puterilor conferite de *[legislația internă]*, *[autoritatea relevantă]* declară următoarele:

1. Începând din *[inserați data]*, orice persoană care fuge din *[țara de origine]* și sosește în *[țara de azil]* în data sau după *[data]* datorită unor *[circumstanțe/evenimente]* este recunoscută *prima facie* ca refugia.
2. Orice persoană care a sosit în *[țara de azil]* din *[țara de origine sau, în cazul solicitanților de azil apatrizi, țara fostei reședințe]* înainte de *[data]* și nu poate sau nu dorește să se întoarcă în *[țara de origine sau de fostă rezidență obișnuită]* datorită *[circumstanțelor/evenimentelor]* va beneficia de asemenea de recunoaștere *prima facie* ca refugiat (recunoaștere *sur place*).
3. Orice persoane recunoscute ca refugiați în conformitate cu *[articolul 1A(2) al Convenției din 1951/Protocolul din 1967 și/sau definiția regională a refugiatului]* și *[legea națională relevantă]* se vor bucura de drepturi și beneficii în calitate de refugiați în conformitate cu *[Convenția din 1951 /instrumentul regional privind refugiații, după caz]*, și au obligația să respecte legile și reglementările naționale.
4. Această decizie de recunoaștere a refugiaților în conformitate cu abordarea *prima facie* va fi revizuită periodic și va rămâne valabilă până când va fi terminată prin *[hotărârea formală a autorității competente]*, după analizarea cu atenție a informațiilor țării de origine și consultarea cu UNHCR.

[semnătura]

[ștampila]

[data]

Anexa B: Modelul de decizie pentru adoptarea unei abordări *prima facie* pentru grupuri de persoane care se află în situații similare

Declarația cu privire la recunoașterea *prima facie* pentru [descrierea grupului]

ÎN EXERCITAREA puterilor conferite de [legislația internă], [autoritatea relevantă] declară următoarele:

11

1. Începând din [insezați data], următoarele persoane vor fi recunoscute ca refugiați:
 - [insezați descrierea grupului]
2. Aceste persoane recunoscute ca refugiați în conformitate cu [articolul 1A(2) al Convenției din 1951/Protocolul din 1967 și/sau definiția regională a refugiatului] și [legea națională relevantă] se vor bucura de drepturi și beneficii în calitate de refugiați în conformitate cu [Convenția din 1951/instrumentul regional privind refugiații, după caz], și au obligația să respecte legile și reglementările naționale.
3. Această decizie de recunoaștere a refugiaților în conformitate cu abordarea *prima facie* va fi revizuită periodic și va rămâne valabilă până când va înceta prin [hotărârea formală a autorității competente], după analizarea cu atenție a informațiilor țării și consultarea cu UNHCR.

[semnătura]

[ștampila]

[data]

Anexa C: Modelul deciziei de terminare a unei metode prima facie

Decizia de încetare a recunoașterii prima facie pentru [descriere]

ÎN EXERCITAREA puterilor conferite de *[legislația internă]*, *[autoritatea relevantă]* declară următoarele:

1. Decizia [inșerați numărul și data deciziei] adoptată de *[autoritatea relevantă]* pentru recunoașterea prima facie a refugiaților din *[denumirea țării de origine/circumstanțe/evenimente]* după analizarea situației actuale din țara de origine și în urma consultării cu UNHCR, este terminată în conformitate cu *[legea națională aplicabilă]*, cu efect din *[inșerați data]*.
2. Nimic din această decizie de încetare a unei abordări *prima facie* nu înlătură dreptul solicitanților de azil de a cere azil sau alte forme de protecție internațională în cadrul procedurilor obișnuite de stabilire a statutului de refugiat.
3. Această decizie nu va afecta în nici un fel statutul de refugiat al celor care au fost recunoscuți prin această abordare *[data și numărul deciziei care declară recunoașterea prima facie]*. Ei vor continua să fie recunoscuți ca refugiați până când statutul lor încetează în conformitate cu articolul 1C al Convenției din 1951.

[semnătura]

[ștampila]

[data]

UNHCRUnited Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

Distr. GENERAL

HCR/GIP/16/12

2 decembrie 2016

Original: limba engleză

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 12:

Cererile de acordare a statutului de refugiat legate de situații de conflict armat și violență în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul de refugiat și definițiile regionale ale refugiaților

12

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați*, coroborat cu articolul 35 al *Convenției din 1951 privind statutul refugiaților* și articolul II al *Protocolului din 1967*, articolul VIII(1) din *Convenția Organizației Unității Africane din 1969 privind aspectele specifice ale problemelor refugiaților în Africa* și cu angajamentul II(e) din *Declarația de la Cartagena din 1984 privind refugiații*.

Aceste Principii Directoare clarifică paragraful 164 din *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951* și completează *Manualul* în alte aspecte. Acestea trebuie citite în coroborare cu celelalte Principii Directoare UNHCR privind protecția internațională.

Principiile Directoare, beneficiind de consultări extinse, sunt menite să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

Manualul și UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat și Principiile directoare privind protecția internațională sunt disponibile la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f33c8d92.html>.

Anunțurile de consultare publică referitoare la viitoarele principii directoare privind protecția internațională vor fi publicate online la adresa: <http://www.unhcr.org/544f59896.html>.

I. INTRODUCERE

A. Sferă de aplicare și terminologie

1. Situațiile de conflict armat și violență sunt astăzi cauzele majore ale fluxurilor de refugiați. Majoritatea acestor situații generează persecuții politice, religioase, etnice, sociale sau de gen. Convenția din 1951 privind statutul refugiaților¹ și/sau Protocolul la aceasta din 1967² (Convenția din 1951) se aplică direct civililor strămutați din cauza situațiilor de conflict armat și violență.
2. Scopul acestor Principii Directoare este de a oferi orientări de fond și de procedură pentru evaluarea cererilor de acordare a statutului de refugiat care implică situații de conflict armat și violență, și de a promova consecvența în aplicarea Convenției din 1951 și a definițiilor regionale ale refugiaților.³
3. Aceste Principii Directoare oferă îndrumări privind aspectele de includere a definițiilor refugiaților în:
 - Articolul 1A(2) din Convenția din 1951 și Protocolul la aceasta din 1967 (Partea II din aceste Principii Directoare),
 - Articolul I(2) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 privind aspectele specifice ale problemelor refugiaților în Africa⁴ (Convenția Organizației Unității Africane din 1969) (Partea III din aceste Principii Directoare), și
 - Concluzia III(3) din Declarația de la Cartagena din 1984 privind refugiații (Declarația de la Cartagena) (Partea IV din aceste Principii Directoare).⁵

Includerea definițiilor regionale ale refugiaților în aceste Principii Directoare privește aplicarea acestora la cererile de acordare a statutului de refugiat legate de situații de conflict armat și violență și nu aduce atingere aplicării acestor definiții la alte situații.

4. Aceste Principii Directoare nu se referă la excludere⁶ sau încetare⁷, la aspecte legate

1 Convenția privind statutul refugiaților (28 iulie 1951) 189 UNTS 137 (Convenția din 1951), <http://www.refworld.org/docid/3be01b964.html>.

2 Protocolul privind statutul refugiaților (31 ianuarie 1967) 606 UNTS 267 (Protocolul din 1967), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3ae4.html>.

3 Pentru mai multe informații privind contextul și motivele dezvoltării acestor Principii Directoare, UNHCR, Sinteza concluziilor cu privire la protecția internațională a persoanelor care fug de conflictul armat și alte situații de violență; Masa rotundă din 13 și 14 septembrie 2012, Cape Town, Africa de Sud, 20 decembrie 2012, („UNHCR Cape Town Summary Conclusions”), <http://www.refworld.org/docid/50d32e5e2.html>.

4 Convenția Organizației Unității Africane din 1969 privind aspectele specifice ale problemelor refugiaților în Africa (10 septembrie 1969) 1001 UNTS 45 (Convenția Organizației Unității Africane din 1969), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36018.html>.

5 Declarația de la Cartagena din 1984 privind refugiații, Colocviul privind protecția internațională a refugiaților în America Centrală, Mexic și Panama, 22 noiembrie 1984, (Declarația de la Cartagena), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36ec.html>. Declarația de la Cartagena din 1984 nu este un tratat în sensul articolului 1(a) din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor (23 mai 1969) 1155 UNTS 331.

6 UNHCR, Principii Directoare privind protecția internațională nr. 5: Aplicarea clauzelor de excludere: articolul 1F din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, 4 septembrie 2003, HCR/GIP/03/05, <http://www.refworld.org/docid/3f5857684.html>. Vezi și UNHCR, Principiile directoare UNHCR cu privire la aplicarea în situații de aflux masiv a clauzelor de excludere ale articolului 1F al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților 7 februarie 2006, <http://www.refworld.org/docid/43f48c0b4.html>.

7 UNHCR, Principii Directoare privind protecția internațională nr. 3: Încetarea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 1C(5) și (6) a Convenției din 1951 privind statutul refugiaților (Clauzele privind „Încetarea circumstanțelor”), 10 februarie 2003, HCR/GIP/03/03, <http://www.refworld.org/docid/3e50de6b4.html>.

de caracterul civil și umanitar al azilului,⁸ sau la cereri legate de serviciul militar,⁹ pentru care sunt disponibile alte principii directoare. Aceste Principii Directoare nu se ocupă de recunoașterea *prima facie* a statutului de refugiat, care este acoperită de Principiile directoare privind protecția internațională nr. 11.¹⁰ Cu toate acestea, documentul discută relația dintre definiția refugiaților din Convenția din 1951 și definițiile regionale ale refugiaților, inclusiv ce abordări pot fi utilizate în aplicarea diferitelor definiții (paragrafele de la 86 până la 88 din aceste principii directoare). Principiile Directoare se concentrează asupra statutului de refugiat și nu abordează în mod specific formele subsidiare sau complementare de protecție internațională.

5. În scopul acestor Principii Directoare, expresia „situații de conflict armat și violență” se referă la situații marcate de un grad semnificativ de răspândire sau de un nivel important al violenței și care afectează populația civilă. Astfel de situații pot implica violență între actori statali și nestatali, inclusiv bande organizate,¹² și violență între diferite grupuri la nivelul societății. Mai mult, aceste situații pot implica violență între două sau mai multe state, între state și grupări armate non-statale, sau între diverse grupări armate nestatale. Orice clasificare anume a unei grupări armate, spre exemplu ca politică sau criminală, nu este necesară sau determinantă în scopul determinării statutului de refugiat. Mai mult, în timp ce în anumite circumstanțe situațiile de conflict armat și violență la care se face referire în aceste Principii Directoare pot fi clasificate drept conflict armat internațional (IAC)¹³ sau fără caracter internațional (NIAC)¹⁴ în sensul dreptului internațional umanitar (DIU), această clasificare nu este necesară în scopul determinării statutului de refugiat.¹⁵ Numeroase situații de conflict armat și violență nu sunt

12

- 8 Concluzia ExCom nr. 94 (LIII), 2002, para. (c)(viii). Ghidul Operațional UNHCR, cu privire la menținerea caracterului civil și umanitar al azilului, septembrie 2006, <http://www.refworld.org/docid/452b9bca2.html>.
- 9 Principii Directoare UNHCR privind protecția internațională nr. 10: Cererile pentru statutul de refugiat în legătură cu satisfacerea stagiului militar în contextul articolului 1A (2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 cu privire la statutul refugiaților, 3 decembrie 2013, HCR/GIP/13/10/Corr. 1, („Principii directoare UNHCR privind stagiului militar”), <http://www.refworld.org/docid/529ee33b4.html>.
- 10 UNHCR, Principii Directoare privind Protecția Internațională nr. 11: Recunoașterea *prima facie* a statutului de refugiat, 24 iunie 2015, HCR/GIP/15/11, (denumit în continuare „UNHCR Principii Directoare privind recunoașterea *prima facie*”), <http://www.refworld.org/docid/555c335a4.html>.
- 11 Paragraful 9 din aceste Principii Directoare conține o referire la relația dintre Convenția din 1951 și statutul de protecție subsidiară în baza dreptului Uniunii Europene (UE).
- 12 UNHCR, GNotă de orientare privind cererile de azil în legătură cu victimele grupurilor organizate, 31 martie 2010 („UNHCR Gangs Guidance Note”), <http://www.refworld.org/docid/4bb21fa02.html>.
- 13 Articolul 2(1) comun din Convențiile de la Geneva din 1949, inclusiv Convenția de la Geneva cu privire la protecția persoanelor civile în timp de război (Convenția de la Geneva IV), 12 august 1949, 75 UNTS 287, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36d2.html> și articolul 1(4) din Protocolul adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 și cu privire la protecția victimelor conflictelor armate internaționale (Protocolul I) 8 iunie 1977, 1125 UNTS 3, („Protocolul I la Convențiile de la Geneva”), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36b4.html>. Vezi și Comitetul Internațional al Crucii Roșii (ICRC), How is the Term „Armed Conflict” Defined in International Humanitarian Law?, martie 2008, pp. 1-3, <http://www.refworld.org/docid/47e24eda2.html> și Comitetul Internațional al Crucii Roșii (ICRC), International humanitarian law and the challenges of contemporary armed conflicts, [Dreptul umanitar internațional și provocările conflictelor armate contemporane] octombrie 2016, 32IC/15/11, <http://www.refworld.org/docid/58047a764.html>.
- 14 articolul comun 3 din Convențiile de la Geneva, inclusiv Convenția de la Geneva IV, supra, nota 13, și Articolul 1 din Protocolul adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 și cu privire la protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional (Protocolul II), 8 iunie 1977, 1125 UNTS 609, („Protocolul II la Convențiile de la Geneva”), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b37f40.html>. Vezi și Comitetul Internațional al Crucii Roșii (ICRC) 2008, supra, nota 13, pp. 3-5 și Comitetul Internațional al Crucii Roșii (ICRC) 2016, supra, nota 13.
- 15 Prin analogie, aceasta este poziția luată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) cu privire la înțelesul conflictului armat intern în Directiva UE privind calificarea, în Aboubacar Diakité v. Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, C-285/12, Uniunea Europeană: Curtea de Justiție a Uniunii Europene, 30 ianuarie 2014, par. 23, <http://www.refworld.org/docid/52ea51f54.html>. CJUE a considerat că „în timp ce [IHL] este conceput, inter alia, pentru a oferi protecție populațiilor civile dintr-o zonă de conflict restrângând efectele războaielor asupra persoanelor și proprietății, nu... prevede acordarea de protecție internațională anumitor persoane civile care se află în afara zonei de conflict și a teritoriului părților aflate în conflict.”

desemnate drept conflict armat în scopul DIU, însă mijloacele utilizate și consecințele acestora pot fi la fel de violente sau dăunătoare. Alte etichete, precum cele de situație de violență generalizată¹⁶ sau nediscriminatorie¹⁷, au mai fost utilizate de factori de decizie pentru a descrie situații de conflict armat și violență. Indiferent care ar fi aceste caracterizări, metoda de evaluare a cererii de acordare a statutului de refugiat este aceeași – este necesară o aplicare integrală și globală a definiției refugiaților la situația dată, astfel cum se stabilește în aceste principii directoare.

B. Relația dintre definiția refugiaților conform Convenției din 1951 / Protocolului din 1967 și definițiile regionale, și protecția subsidiară acordată de UE

6. Instrumentele regionale privind refugiații, precum Convenția Organizației Unității Africane din 1969 și Declarația de la Cartagena, completează Convenția din 1951/Protocolul din 1967, care rămân instrumentele universale și primare de protecție juridică pentru refugiați.¹⁸ Fiecare instrument regional încorporează definiția refugiatului conform Convenției din 1951 și elaborează criteriile așa-zis mai largi privind refugiații (denumite „definiții regionale”). Un scop principal al Convenției Organizației Unității Africane din 1969, precum și al Declarației de la Cartagena este de a oferi protecție refugiaților aflați în situații umanitare specifice, inclusiv sosiri masive ale persoanelor ce fug de situații sau circumstanțe specifice din țara de origine.¹⁹
7. Anumite scenarii de fapt pot sugera relevanța și aplicabilitatea simultană a definiției conform Convenției din 1951 și a uneia dintre definițiile regionale la o cerere individuală de acordare a statutului de refugiat și pot ridica probleme cu privire la ce definiție trebuie aplicată (vezi paragrafele de la 86 până la 88 din aceste principii directoare). În alte situații, o persoană poate fi refugiată conform uneia dintre definițiile regionale, dar nu și conform definiției din Convenția din 1951, inclusiv acolo unde nu poate fi stabilită nicio legătură causală între teama persoanei de a fi persecutată și un motiv al Convenției. În aceste circumstanțe, definițiile regionale extind categoriile persoanelor eligibile să beneficieze de statutul de refugiat.
8. Deși cele două definiții regionale diferă ușor în formulare, tipurile de situații sau circumstanțe la care se referă și pe care intenționează să le acopere pot fi asimilate în mare parte. Mai mult, deși definițiile regionale sunt detaliate, niciunul

16 Vezi paragrafele de la 71 până la 73 din aceste Principii Directoare.

17 În Uniunea Europeană, în contextul protecției internaționale, termenul „violență nediscriminatorie” este utilizat în articolul 15c din Directiva UE privind calificarea (reformare). Conform CJUE, violența nediscriminatorie „implică faptul că se poate extinde la persoane indiferent de circumstanțele personale ale acestora”, în *Elgafaji v. Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, Uniunea Europeană: Curtea de Justiție a Uniunii Europene, 17 februarie 2009, par. 34, <http://www.refworld.org/docid/499aeee52.html>.

18 Concluzia ExCom nr. 87 (L) 1999, par. (f) și Concluzia ExCom nr. 89 (LI) 2000. Vezi și Convenția Organizației Unității Africane din 1969, supra, nota 4, par. al nouălea preambular, referitor la Convenția din 1951 și la Protocolul din 1967 ca instrumentul universal și de bază pentru protecția refugiaților.

19 UNHCR, Principii Directoare privind recunoașterea *prima facie*, supra, nota 10, par. 5.

dintre instrumentele regionale nu are rolul de a oferi o definiție completă pentru fiecare situație în care persoanele sunt obligate să-și părăsească țara de origine și să treacă o frontieră internațională. În ce privește drepturile, Convenția din 1951 și instrumentele regionale recunosc fiecare statutul de refugiat și prevăd aplicarea drepturilor incluse în Convenția din 1951.²⁰ Așadar, în majoritatea cazurilor, definiția anume după care o persoană este recunoscută ca refugiată nu va avea o consecință semnificativă. În scopul securității juridice, totuși, este necesară interpretarea corespunzătoare a fiecărei definiții, recomandându-se o abordare secvențială a adjudecării (vezi paragrafele de la 86 până la 88 din aceste principii directoare). Factorii de decizie trebuie să aibă în vedere și faptul că sistemele de protecție regionale sunt menite a fi implementate într-un mod care completează și consolidează regimul Convenției din 1951.²¹

Protecția subsidiară acordată de UE

9. Directiva UE privind calificarea (reformare) prevede protecție subsidiară care este complementară protecției refugiaților avute în vedere de Convenția din 1951/Protocolul din 1967.²² Aceasta se aplică acelor care nu se califică drept refugiați, dar care se confruntă cu un risc real de a suferi vătămări grave, printre altele, atunci când există o „amenințare gravă și individuală la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat internațional sau intern”.²³ Anumite situații de fapt pot duce la o suprapunere între criteriile pentru protecția refugiaților în conformitate cu Convenția din 1951 și protecția subsidiară. Datorită primatului protecției refugiaților și limitării protecției subsidiare, care se aplică numai persoanelor care nu se califică drept refugiați,

20 Convenția Organizației Unității Africane din 1969 acceptă drepturile din Convenția din 1951 ca fiind aplicabile refugiaților recunoscuți în temeiul Convenției Organizației Unității Africane din 1969, vezi Convenția Organizației Unității Africane din 1969, supra, nota 4, par. al zecelea preambular și articolul VIII(2). Vezi și M. Sharpe, „The 1969 African Refugee Convention: Innovations, Misconceptions, and Omissions”, McGill Law Journal (2012) 58, p. 126-145. Declarația de la Cartagena acceptă la rândul său drepturile din Convenția din 1951 ca fiind aplicabile refugiaților recunoscuți în temeiul concluziei III(3) și mai solicită în mod expres țărilor din regiune să aplice Convenția Americană din 1969 privind drepturile omului pentru tratamentul refugiaților și le solicită țărilor să recunoască faptul că reîntregirea familiilor constituie un principiu fundamental, vezi Declarația de la Cartagena, supra, nota 5, concluzia III(1), III(8) și III(13).

21 Concluzia ExCom nr. 89 (LI), 2000 și Concluzia ExCom nr. 103 (LVI), 2005, inclusiv par. (b).

22 Uniunea Europeană: Consiliul Uniunii Europene, Directiva 2011/95/UE privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (reformare), 20 decembrie 2011, JO L 337; decembrie 2011, pp. 9-26, preambul, considerentul 33, <http://www.refworld.org/docid/4f197df02.html> (denumit în continuare „Directiva UE privind calificarea (reformare)”). CJUE a recunoscut cele două sisteme distincte de protecție în Salahadin Abdulla și alții v. Bundesrepublik Deutschland, C-175/08; C-176/08; C-178/08 și C-179/08, Uniunea Europeană: Curtea de Justiție a Uniunii Europene, 2 martie 2010, par. 78, <http://www.refworld.org/docid/4b8e6ea22.html>. Vezi și Concluzia ExCom nr. 103 (LVI), 2005, par. (b), (i) și (k).

23 Directiva UE privind calificarea (reformare), supra, nota 22, articolul 2(f), potrivit căruia o „persoană care poate beneficia de protecție subsidiară” înseamnă un resortisant al unei țări terțe sau o persoană apatridă care nu se califică drept refugiat dar pentru care au fost prezentate motive substanțiale pentru a considera că persoana în cauză, dacă ar fi returnată în țara sa de origine, sau în cazul unei persoane apatride, dacă ar fi returnată în țara în care a locuit în mod obișnuit anterior, s-ar confrunta cu un risc real de a suferi vătămări grave așa cum sunt definite în articolul 15, și căruia articolul 17(1) și (2) nu i se aplică, și care nu poate, sau, ca urmare a acestui risc, nu dorește să beneficieze de protecția acelei țări. Vătămrile grave așa cum sunt definite la articolul 15 din Directiva UE privind calificarea (reformare) constau în: „(a) pedeapsa cu moartea sau execuția; (b) tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine; (c) amenințările grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.”

cererile legate de situații de conflict armat și violență trebuie evaluate mai întâi în conformitate cu criteriile pentru protecția refugiaților. Numai când solicitantul nu se califică pentru statutul de refugiat, cererea acestuia trebuie evaluată în conformitate cu criteriile pentru protecție subsidiară.²⁴

II. ANALIZA DE FOND A ARTICOLULUI 1A(2) DIN CONVENȚIA DIN 1951

10. În conformitate cu sensul obișnuit ce trebuie acordat termenilor și prin prisma contextului, precum și a obiectului și scopului Convenției din 1951,²⁵ articolul 1A(2) se aplică persoanelor ce fug de situații de conflict armat și violență. În fapt, definiția acordată refugiatului de Convenția din 1951 nu face nicio distincție între refugiații care fug de persecuția pe timp de pace sau „pe timp de război”. Analiza necesară în temeiul Articolului 1A(2) se concentrează asupra unei temeri bine întemeiate de a fi persecutat pentru unul sau mai multe dintre motivele Convenției. Expresia „persoanele constrânse să-și părăsească țara de origine ca rezultat al conflictelor armate internaționale sau naționale nu sunt considerate, în mod normal, refugiați conform Convenției din 1951 sau Protocolului din 1967”, din paragraful 164 al Manualului UNHCR, trebuie înțeleasă ca limitată la situațiile în care nu există o legătură causală între temerea bine întemeiată a unei persoane de a fi persecutată și un motiv al Convenției din 1951.

A. O temere bine întemeiată de a fi persecutat

11. Amenințările la adresa vieții sau a libertății persoanei și alte încălcări grave ale drepturilor omului pot constitui persecuție în scopurile definiției refugiatului conform Convenției din 1951.²⁶ Mai mult, formele mai reduse de vătămare pot reprezenta persecuție în mod cumulativ.²⁷ Discriminarea va reprezenta persecuție atunci când efectul duce la o situație intolerabilă sau de natură a aduce prejudicii substanțiale persoanei vizate.²⁸ În mod similar, comportamentul ce reprezintă încălcări grave ale DIU pot constitui persecuție (vezi paragrafele 14 și 15 din aceste principii directoare).²⁹ Ceea ce constituie persecuție va depinde și de circumstanțele persoanei vizate, inclusiv vârsta, genul, convingerile, starea de sănătate, sentimentele și structura psihologică a solicitantului.³⁰

24 H. N. v împotriva Ministrului justiției, egalității și reformei legii, Irlanda, procuror general, C-604/12, Uniunea Europeană: Curtea de Justiție a Uniunii Europene, 8 mai 2014, par. 35, <http://www.refworld.org/docid/5375e84f4.html>. S-ar afla în contradicție cu Sistemul European Comun de Azil, cu Tratatul privind Uniunea Europeană și cu Convenția din 1951 atunci când protecția subsidiară s-ar aplica prima, de exemplu din cauza sarcinii comparativ sau considerate mai ușoare de a stabili existența violențelor și a conflictului prin informații general disponibile privind țara de origine mai degrabă decât de a stabili o temere bine întemeiată de a fi persecutat pentru unul sau mai multe motive din Convenție.

25 Concluzia ExCom nr. 103 (LVI), 2005, par. (c).

26 UNHCR, Manual și principiile directoare privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, decembrie 2011, HCR/1P/4/ENG/REV. 3, par. 51, <http://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html> („Manualul UNHCR”).

27 Ibid., par. 53.

28 Ibid., par. 54.

29 UNHCR, Expert Meeting on Complementarities between International Refugee Law, International Criminal Law and International Human Rights Law: Summary Conclusions, [Întâlnirea experților privind elementele complementare dintre dreptul internațional al refugiaților, dreptul internațional penal și dreptul internațional al drepturilor omului: Sinteză concluziilor] iulie 2011, par. 13-21, („Sinteză concluziilor UNHCR de la Arusha”), <http://www.refworld.org/docid/4e1729d52.html>.

30 Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 52 și 55.

12. Standardele menționate la paragraful 11 de mai sus nu trebuie aplicate diferit în contextul persoanelor ce fug de situații de conflict armat și violență. Nu este necesar niciun grad mai mare de severitate sau gravitate a vătămării pentru ca aceasta să constituie persecuție în situații de conflict armat și violență față de alte situații, și nici nu este relevant sau adecvat să se evalueze dacă solicitanții ar fi tratați mai rău decât ceea ce s-ar „aștepta” în mod obișnuit în situații de conflict armat și violență. Contextul global al unei situații de conflict armat și violență poate cumula efectele vătămării unei persoane, dând naștere în anumite circumstanțe la vătămări ce constituie persecuție. Situațiile prelungite de conflict armat și violență, spre exemplu, pot avea efecte dăunătoare grave asupra sănătății fizice și psihice a solicitanților sau asupra dezvoltării personale a acestora, care va trebui evaluată, având în vedere caracterul acestora, mediul social, poziția în societate, vârsta, genul și alți factori.³¹
13. Situațiile de conflict armat și violență implică în mod frecvent o expunere la încălcări grave ale drepturilor omului sau la alte vătămări grave ce constituie persecuție. Această persecuție poate include, dar fără a se limita la, situații de genocid³² și epurare etnică,³³ tortură și alte forme de tratamente inumane sau degradante,³⁴ viol și alte forme de violență sexuală,³⁵ recrutare forțată, inclusiv a copiilor,³⁶ arestări și detenție arbitrară; luarea de ostatici și dispariții forțate sau arbitrară; și o serie întreagă de alte forme de vătămări grave ce apar ca rezultat al circumstanțelor menționate, spre exemplu, în paragrafele 18 și 19 din aceste principii directe.

12

Relevanța dreptului internațional umanitar și penal

14. Multe dintre încălcările drepturilor omului menționate anterior, precum și alte vătămări grave, pot constitui, de asemenea, crime de război când sunt săvârșite în contextul și în asociere cu un conflict armat în sensul DIU, și/sau crime împotriva umanității când fac parte dintr-un atac extins sau sistematic asupra unei populații civile.³⁷ Deportările și transferul sau strămutările forțate, uneori sub forma epurărilor etnice sau a genocidului, pot reprezenta, de asemenea, crime de război atunci când sunt săvârșite în contextul și în asociere cu un conflict armat în sensul DIU, și crime împotriva umanității când fac parte dintr-un atac extins sau sistematic asupra unei populații civile.³⁸

31 Ibid., par. 43. UNHCR, Principii Directoare privind protecția internațională nr. 8: Cereri de azil depuse de copii conform articolele 1(A)2 și 1(F) ale Convenției din 1951 și Protocolului din 1967 privind Statutul Refugiaților, 22 decembrie 2009, HCR/GIP/09/08, par. 10, <http://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html>.

32 Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid (9 decembrie 1948) 78 UNTS 277, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3ac0.html>. Articolul 6, Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale (1 iulie 2002) 2187 UNTS 3, („Statutul de la Roma al CPI”), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3a84.html>.

33 Epurarea etnică este definită ca „o politică voluntară creată de un grup etnic sau religios pentru a îndepărta prin mijloace violente și care inspiră teroare populația civilă a altui grup etnic sau religios din anumite zone geografice”, Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, Raportul Comisiei de experți înființată în conformitate cu Rezoluția Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite 780 (1992), 27 mai 1994, S/1994/674, <http://www.refworld.org/docid/582060704.html>.

34 Vezi, inter alia, articolul 7, Pactul internațional privind drepturile civile și politice (16 decembrie 1996) 999 UNTS 171, (denumit în continuare ICCPR), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3aa0.html> și Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (10 decembrie 1984) 1465 UNTS 85, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3a94.html>.

35 Vezi paragrafele 26 și 27 din aceste principii directe.

36 UNHCR, Principii Directoare privind serviciul militar, supra, nota 9, par. 35 și de la 37 până la 41 („recrutarea ilegală a copiilor”).

37 Statutul de la Roma al CPI, supra, nota 32, articolele 7 și 8.

38 Sinteza concluziilor UNHCR de la Arusha, supra, nota 29, par. 9 și 10. Trebuie avut în vedere că în contextul unui conflict armat internațional în sensul DIU, pot avea loc evacuări din motive de securitate sau militare imperative în conformitate cu articolul 49 din Convenția de la Geneva pentru ameliorarea situației răniților din armatele de pe câmpul de luptă (Convenția de la Geneva I), 12 august 1949, 75 UNTS 31, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3694.html>. În contextul unui conflict armat fără caracter internațional, vezi articolul 17 din Protocolul II la Convențiile de la Geneva, supra, nota 14.

15. În scopul determinării statutului de refugiat, existența încălcărilor DIU poate fi informativă, dar nu poate stabili dacă comportamentul vizat reprezintă persecuție în sensul Convenției din 1951. Nu se poate aștepta ca un solicitant să stabilească faptul că a existat fie o încălcare a DIU, fie o crimă internațională săvârșită, pentru ca un factor de decizie să ajungă la concluzia că un anumit tip de vătămare constituie persecuție.³⁹ Nici criteriile pentru crime împotriva umanității ca persecuție, așa cum sunt definite în dreptul internațional penal,⁴⁰ nu se aplică determinării statutului de refugiat. Instanțele penale internaționale privesc mai ales vătămarile săvârșite în trecut în scopul urmăririi penale; mandatul acestora nu acoperă scopul umanitar mai larg de a oferi protecție internațională persoanelor civile. A se baza pe dreptul internațional umanitar sau penal în cel mai strict sens al acestora pentru a determina statutul de refugiat ar putea submina obiectivele de protecție internațională ale Convenției din 1951, și ar lăsa în afara protecției acesteia persoanele care se confruntă cu amenințări grave la adresa vieții sau libertății lor.⁴¹ Mai mult, chiar dacă anumite comportamente nu sunt interzise în baza dreptului internațional umanitar sau penal, acest lucru nu schimbă faptul că, în scopul dreptului internațional al refugiaților, comportamentele respective pot constitui persecuție.⁴²

Relevanța derogărilor potrivit dreptului internațional al drepturilor omului

16. Statele părți la tratatele relevante privind drepturile omului pot face derogare de la un număr limitat de drepturi ale omului în situații de urgență publică și care amenință existența națiunii.⁴³ Acolo unde există o stare legală de urgență, neasigurarea drepturilor derogabile poate să nu constituie neapărat persecuție dacă măsurile adoptate sunt strict cerute de exigențele situației.⁴⁴ Cu toate

39 De exemplu, cerințele privind intenția discriminatorie și ca infracțiunea să facă parte dintr-un atac generalizat sau sistematic asupra unei populații civile din dreptul internațional penal nu sunt solicitate de dreptul internațional al refugiaților, vezi Sinteza concluziilor UNHCR de la Arusha, supra, nota 29, par. 15.

40 Statutul de la Roma al CPI, supra, nota 32, articolul 7(l)(h).

41 Sinteza concluziilor UNHCR de la Arusha, supra, nota 29, par. 15.

42 Un astfel de comportament poate, de exemplu, reprezenta încălcări grave ale drepturilor omului. Dreptul internațional al drepturilor omului nu încetează să se aplice în timpul situațiilor de conflict armat, decât parțial prin efectul prevederilor de derogare de tipul celor care se găsesc, de exemplu, în articolul 4 din ICCPR, supra, nota 34. Vezi *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, Advisory Opinion, ICJ Reports 1996, [Legalitatea amenințării sau utilizarea armelor nucleare, aviz consultativ, rapoartele ICJ din 1996] p. 226, Curtea Internațională de Justiție (CIJ), 8 iulie 1996, par. 15, <http://www.refworld.org/docid/4b2913d62.html>; Advisory Opinion Concerning Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Curtea Internațională de Justiție, 9 iulie 2004, par. 106, <http://www.refworld.org/docid/414ad9a719.html>; și Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, Comentariul general nr. 31 [80], Natura obligației legale generale impuse statelor părți la Pact, 26 mai 2004, CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, par. 11, <http://www.refworld.org/docid/478b26ae2.html>. Vezi și AF (Siria), [2012] NZIPT 800388, Noua Zeelandă: Tribunalul pentru Imigrație și Protecție, 20 decembrie 2012, par. de la 45 la 49, <http://www.refworld.org/docid/54c127434.html>.

43 ICCPR, supra, nota 34, articolul 4. De asemenea, Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, Comentariul general CCPR nr. 29: Articolul 4: Derogări în timpul stării de urgență, 31 august 2001, CCPR/C/21/Rev.1/Add.11, (Comentariul general HRC nr. 29"), <http://www.refworld.org/docid/453883fd1f.html>, statele pot deroga numai de la drepturi identificate clar, și pot face acest lucru numai în măsura strict cerută de exigențele situației, conform celorlalte obligații în baza dreptului internațional și derogările nu se pot baza pe sau duce la discriminare. Măsurile adoptate trebuie să fie proporționale și temporare, iar organismul relevant pentru drepturile omului trebuie să fie notificat cu privire la derogare. La nivel regional, clauzele de derogare sunt prevăzute în Consiliul Europei, Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, modificată de Protocoalele nr. 11 și 14, 4 noiembrie 1950, ETS 5, Articolul 15, (CEDO), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html> și de Organizația Statelor Americane (OSA), Convenția americană privind drepturile omului, „Pactul de la San Jose”, Costa Rica, 22 noiembrie 1969, articolul 27, (Convenția Americană privind Drepturile Omului), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36510.html>.

44 MS (Coptic Christians) Egypt CG v împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, [2013] UKUT 00611 (IAC), Regatul Unit: Tribunalul Superior (Camera pentru imigrație și azil), 3 decembrie 2013, par. 120, <http://www.refworld.org/docid/52a5b86e4.html>.

acestea, pentru a determina cererea de acordare a statutului de refugiat a unui solicitant care a fugit de o astfel de situație, trebuie evaluate circumstanțele globale ale cazului. O stare de urgență poate fi ilegală sau poate implica măsuri care nu sunt strict cerute de exigențele situației sau poate implica măsuri care afectează drepturile inderogabile.

Riscurile individuale și de grup

17. În situații de conflict armat și violență, un solicitant poate fi expus unui risc de izolare sau vizare în scopul persecuției. În mod similar, în acest tip de situații, grupuri sau populații întregi pot fi expuse la riscul persecuției, lăsând fiecare membru al grupului în situație de risc.⁴⁵ Faptul că mulți sau toți membrii unor comunități sunt expuși riscului nu subminează validitatea cererii oricărei persoane individuale.⁴⁶ Testul este dacă temerea unei persoane de a fi persecutată este bine întemeiată. Uneori, impactul unei situații de conflict armat și violență asupra unei întregi comunități, sau asupra civililor în general, consolidează mai degrabă decât să slăbească natura bine întemeiată a temerii de persecuție a unei persoane anume.⁴⁷
18. În situații de conflict armat și violență, comunități întregi pot fi afectate de și pot fi expuse riscului de bombardamente aeriene, utilizarea de muniție cu dispersie, bombe cu tambur sau arme chimice, focuri de artilerie sau lunetiste, dispozitive explozive improvizate, mine antipersonal, atacuri cu mașină-capcană sau atentatori sinucigași, sau tactici de asediu, spre exemplu. Privarea sistematică de alimente și materiale medicale, oprirea furnizării de apă și electricitate, distrugerea proprietății sau militarizarea sau închiderea spitalelor și școlilor pot constitui, de asemenea, încălcări grave ale drepturilor omului sau ale DIU care afectează comunități întregi.⁴⁸ Expunerea la aceste acțiuni poate constitui persecuție în sensul articolului 1A(2) din Convenția din 1951, fie independent, fie cumulativ.
19. Atât consecințele directe, cât și cele indirecte ale situațiilor de conflict armat și violență pot constitui, de asemenea, persecuție, inclusiv consecințele pe termen lung ale acestor situații, cum ar fi demolarea infrastructurii vitale, nesiguranța și sărăcia extremă. Mai precis, situațiile de conflict armat și violență pot afecta în mod

45 Riscul vătămării ca rezultat al unor grade excepțional de ridicate de violență cu care se confruntă populația generală a fost discutat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în, printre altele, Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit, Cererile nr. 8319/07 și 11449/07, Consiliul Europei: Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 28 iunie 2011, <http://www.refworld.org/docid/4e09d29d2.html> și L.M. și alții împotriva Rusiei, Cererile nr. 40081/14, 40088/14 și 40127/14, Consiliul Europei: Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 15 octombrie 2015, <http://www.refworld.org/docid/561f770f4.html>.

46 UNHCR, Interpretarea articolului 1 din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, aprilie 2001, par. 21, <http://www.refworld.org/docid/3b20a3914.html>.

47 Potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului: „în legătură cu cererile de acordare a azilului bazate pe un risc general bine cunoscut, atunci când informațiile privind riscul respectiv pot fi ușor verificate dintr-un număr mare de surse, obligațiile care le incumbă statelor în temeiul articolelor 2 și 3 din Convenție în cazurile de expulzare implică obligația autorităților de a evalua riscul respectiv pe cont propriu”, vezi F.G. împotriva Suediei, Cererea nr. 43611/11, Consiliul Europei: Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 23 martie 2016, par. 126, <http://www.refworld.org/docid/56fd485a4.html>.

48 Criteriile relevante pentru a evalua intensitatea conflictului au fost formulate de Regatul Unit, Atribunalul pentru Azil și Imigrație/Autoritatea de Apel în Materie de Imigrare, în: AM & AM (Conflict armat: Categoriile de riscuri) Somalia v. împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, [2008] UKAIT 00091, Regatul Unit: Tribunalul pentru Azil și Imigrație/Autoritatea de Apel în Materie de Imigrare, 27 ianuarie 2009, <http://www.refworld.org/docid/4934f7542.html> și repetate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit, supra, nota 45, par. 241 și L.M. și alții împotriva Rusiei, supra, nota 45, par. 121.

semnificativ statul de drept, precum și structurile și sistemele de sprijin ale statului și ale societății. Situațiile de conflict armat și violență pot duce la o prăbușire totală sau parțială a instituțiilor și serviciilor guvernamentale, a instituțiilor politice și a poliției și sistemului de justiție. Serviciile vitale precum apa, electricitatea și salubritatea pot fi perturbate. Pot apărea, de asemenea, niveluri crescute de criminalitate; jafuri și corupție; nesiguranță alimentară, malnutriție sau foamete; constrângeri asupra accesului la educație și servicii de sănătate; scădere economică gravă, distrugerea mijloacelor de existență și sărăcie. Aceste consecințe ale situațiilor de conflict armat și violență pot fi suficient de grave, fie independent, fie cumulativ, pentru a constitui persecuție și a crea o temere bine întemeiată de a fi persecutat. Acest lucru este relevant și acolo unde riscul de persecuție provine de la actori nestatali (vezi paragrafele de la 28 la 30 din aceste principii directoare).

20. Alți factori ce trebuie luați în considerare includ propaganda care poate crea sau contribui la o atmosferă opresivă de intoleranță față de unul sau mai multe grupuri, și care promovează sau duc la riscul de persecuție.⁴⁹

Gradul de risc

21. Temerea de persecuție a unei persoane este bine întemeiată dacă se poate stabili, într-o măsură rezonabilă, că rămânerea sa în continuare în țara de origine a devenit intolerabilă sau ar deveni intolerabilă pentru sine.⁵⁰ Acest lucru nu necesită un calcul al probabilității,⁵¹ bazat, spre exemplu, pe numărul de persoane ucise, rănite sau strămutate, însă necesită o analiză a informațiilor cantitative și calitative evaluate în funcție de circumstanțele solicitantului (vezi paragrafele de la 89 la 92 din aceste principii directoare privind stabilirea faptelor).

Inexistența riscului diferențial

22. Așa cum s-a menționat la paragraful 17 din aceste principii directoare, o persoană poate avea o temere bine întemeiată de persecuție care este împărtășită de multe alte persoane, într-o măsură similară sau identică.⁵² Unui solicitant care fuge de o situație de conflict armat și violență nu i se cere să stabilească riscul vătămării ca fiind superior celui la care sunt expuse alte persoane aflate în circumstanțe similare (uneori denumit „test diferențial”).⁵³ Pentru a stabili temerea bine

49 De exemplu, în Rwanda în 1994, femeile tutsi erau prezentate în canalele mediatice controlate de hutu drept „agente seducătoare ale dușmanului”, articulând astfel cadrul care a făcut atacurile sexuale asupra femeilor tutsi o consecință previzibilă a rolului atribuit acestora”, vezi Procurorul împotriva v. Ferdinand Nahimana, Jean-Bosco Barayagwiza, Hassan Ngeze (Hotărâre și sentință), ICTR-99-52-T, Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda (ICTR), 3 decembrie 2003, par. 1079, <http://www.refworld.org/docid/404468bc2.html>.

50 Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 42.

51 Serviciul de Imigrație și Naturalizare împotriva v. Cardoza-Fonseca, 480 U.S. 421; 107 S. Ct. 1207; 94 L. Ed. 2d 434; 55 U.S.L.W. 4313, Curtea Supremă a Statelor Unite, 9 martie 1987, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b68d10.html>, la respingerea unui calcul luat în vedere de Stevens J.: „Analiza înaltului Comisar cu privire la standardul Națiunilor Unite este conformă cu examinarea pe care am realizat-o asupra originilor definiției din Protocol, precum și cu concluziile unui număr mare de specialiști care au studiat cazul. Pur și simplu definiția Națiunilor Unite nu lasă loc pentru a se conchide că din cauză că un solicitant are doar o probabilitate de 10% de a fi împușcat, torturat sau persecutat în alt mod, acesta nu are o „temere bine întemeiată” că evenimentul se poate produce.”

52 Surajnarain și alții împotriva Ministrului cetățeniei și imigrației, 2008 FC 1165, Canada: Curtea Federală, 16 octombrie 2008, par. 17, <http://www.refworld.org/docid/497f3bdc2.html>.

53 Ministrul imigrației și afacerilor multiculturale împotriva v. Haji Ibrahim, [2000] HCA 55, Australia: High Court, 26 octombrie 2000, <http://www.refworld.org/docid/3deb737f7.html>, par. 66 și 70. „Testul diferențial” a fost luat în considerare de Lord Lloyd of Berwick în R v. împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, Ex parte Adan, CO/872/98, Regatul Unit: Camera Lorilor (Comitetul Judiciar), 2 aprilie 1998, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b6c914.html>. Vezi și AM & AM (Conflict armat: Categoriile de riscuri) Somalia împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, supra, nota 48, par. 72.

întemeiată de a fi persecutat nu este necesar un grad mai mare de risc în situații de conflict armat și violență în comparație cu alte situații.

23. Mai mult, unele instanțe s-au referit la „riscul diferențial” pentru a evidenția necesitatea unei legături cauzale între risc (adică temerea bine întemeiată de a fi persecutat) și motivele persecuției (adică unul sau mai multe motive conform Convenției). Cu toate acestea, formularea respectivă poate duce la contopirea elementului de risc cu necesitatea existenței legăturii cauzale – discutată în paragrafele 32 și 33 din aceste principii directe, și nu respectă aplicarea adecvată a definiției refugiatului conform Convenției din 1951.⁵⁴

Evaluarea prospectivă a riscului

12

24. Convenția din 1951 îi protejează pe aceia care – la momentul deciziei – sunt expuși riscului de persecuție în țara de origine, indiferent dacă au suferit deja persecuție sau nu. O decizie asupra faptului dacă o persoană are sau nu o temere bine întemeiată de a fi persecutată necesită o evaluare prospectivă a tuturor faptelor relevante ale cazului (vezi paragrafele de la 89 la 92 din aceste principii directe). În lipsa unei schimbări relevante a circumstanțelor, persoanele care au fost supuse persecuției în trecut vor fi considerate ca expuse la riscul continuu de a fi persecutate.⁵⁵
25. La evaluarea riscului, este important să se ia în considerare caracterul fluctuant al multor situații contemporane de conflict armat și violență. Gradele variabile de violență sau control asupra unor teritorii sau populații sunt frecvente în situațiile de conflict armat și violență. De exemplu, chiar dacă gradul de violență la momentul luării deciziei este relativ scăzut, în timp situația de conflict armat și violență se poate schimba, crescând gradul riscului și stabilind o temere bine întemeiată. Pot exista motive pentru gradul mai redus de violență dintr-un anumit moment, precum atunci când taberele se regroupează sau își refac strategia, sau când a fost stabilită încetarea temporară a focului. În mod similar, chiar dacă violențele nu au izbucnit încă într-o parte anume a țării, se poate preconiza că violențele se vor răspândi și acolo, având în vedere contextul general și istoricul situației de conflict armat și violență, traiectoria și cartografierea violențelor, dinamica puterii în joc și alte condiții din țara de origine a solicitantului. Efectele violențelor trecute se pot ridica încă la nivelul persecuției, în ciuda unei suspendări temporare a ostilităților, și trebuie evaluate cu atenție. În plus, implementarea acordurilor de pace și demobilizare poate duce la umplerea vidurilor de putere de către noi actori armați, sau la consolidarea grupărilor formate din foști membri care nu s-au dezarmat și s-au reintegrat în societate. Acest lucru necesită și o analiză detaliată care evoluează constant ca răspuns la evoluțiile locale din țara de origine.

54 Recursul pentru refugiați nr. 71462/99, Tamil și un cetățean al Republicii Socialiste Democrată Sri Lanka împotriva Secției pentru statutul de refugiat din cadrul Serviciului de Imigrație din Noua Zeelandă, 71462/99, Noua Zeelandă: Autoritatea de Apel privind Statutul de Refugiat, 27 septembrie 1999, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b73cc.html>.

55 Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 45.

Persecuția sexuală și bazată pe motive de gen

26. Violența sexuală și bazată pe motive de gen, inclusiv violul, traficul de persoane, sclavia sexuală și sclavia conjugală/căsătoria forțată, reprezintă forme frecvente de persecuție în multe situații de conflict armat și violență.⁵⁶ Violența sexuală și bazată pe motive de gen poate fi utilizată ca tactică, strategie sau politică ilegală și criminală în situații de conflict armat și violență, pentru a copleși și slăbi adversarul în mod direct sau indirect, victimizând femeile și fetele și/sau bărbații și băieții.⁵⁷ Indiferent de motivația autorului individual, violența sexuală și bazată pe motive de gen poate forma parte dintr-o strategie militară sau politică voită de a înjosi, umili, teroriza sau distruge populațiile civile în vederea atingerii unor scopuri mai largi, sau se poate baza pe discriminare bazată pe motive de gen sau alte forme de discriminare, fiind astfel legată de unul sau mai multe motive din Convenția din 1951.⁵⁸
27. Pentru numeroase victime ale violenței sexuale și bazate pe motive de gen, tortură și alte acte de vătămare corporală și traumă psihologică, vătămarea poate continua mult după ce actul inițial de violență a fost comis și după ce situația de conflict armat și violență a încetat. Aceste persoane pot fi expuse riscului vătămării repetate⁵⁹ și/sau consecințele psihologice ale experiențelor acestora pot constitui în sine forme de persecuție,⁶⁰ îndeosebi când persoanele au suferit de vătămări exagerate care fac intolerabilă întoarcerea în țara de origine chiar dacă nu există un risc viitor de vătămări suplimentare.⁶¹

- 56 UNHCR, Principii directe privind protecția internațională nr. 1: Persecuția pe motive de gen în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, 7 mai 2002, HCR/GIP/02/01, par. 9, (denumit în continuare „UNHCR Principii Directoare privind persecuția pe motive de gen”), <http://www.refworld.org/docid/3d36f1c64.html>. UNHCR, Principii directe privind protecția internațională nr. 9: Cererile de azil pe motiv de orientare sexuală și/sau identitate de gen în contextul articolului 1A (2) al Convenției din 1951 și/sau Protocolului la aceasta din 1967 privind statutul refugiaților, 23 octombrie 2012, HCR/GIP/12/01, par. 20, („UNHCR Principii Directoare privind orientarea sexuală și/sau identitatea de gen”), <http://www.refworld.org/docid/50348afc2.html>. Violul, de exemplu, a fost considerat o încălcare gravă a drepturilor omului constituind persecuție în: SS (Adan - Violența sexuală - Scrisoarea UNHCR) Burundi v. împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, CG [2004] UKIAT 00290, Regatul Unit: Tribunalul pentru Azil și Imigrație / Autoritatea de Apel în Materie de Imigare, 29 octombrie 2004, par. 16, <http://www.refworld.org/docid/46836b180.html>. Secretarul General al ONU, Violența sexuală în conflict: raportul Secretarului General, 14 martie 2013, A/67/792-S/2013/149, („Raportul Secretarului General privind violența sexuală în conflict”), <http://www.refworld.org/docid/5167bd0f4.html>.
- 57 Zezi, de exemplu, Procurorul împotriva Issa Hassan Sesay, Morris Kallon și Augustine Gbao (acuzat de RUF) (hotărâre judecătorească), Nr. caz SCSL-04-15-T, Curtea Specială pentru Sierra Leone, 2 martie 2009, par. 1347, <http://www.refworld.org/docid/49b102762.html>. In re B (FC) (apelant) (2002). Regina împotriva Judecătorului de Fond, Ex parte Hoxha (FC), [2005] UKHL 19, Regatul Unit: Camera Lorzilor (Comitetul Judiciar), 10 martie 2005, par. 30, <http://www.refworld.org/docid/423ec7784.html>. Consiliul de Securitate, Rezoluția Consiliului de Securitate 2106 (2013) [privind violența sexuală în conflictele armate], 24 iunie 2013, S/RES/2106 (2013), par. 1, <http://www.refworld.org/docid/51d6b5e64.html>.
- 58 Sinteza concluziilor UNHCR de la Cape Town, supra, nota 3, par. 25 și 26. UNSG Report sexual violence in conflict, supra, nota 56, par. 5.
- 59 Cauza A-T-, 25 I&N Dec. 4 (BIA 2009), Consiliul SUA de Apel în materie de Imigrări, 4 iunie 2009, <http://www.refworld.org/docid/4a293b4a2.html>. Bah v. Y., Diallo v. împotriva Departamentului Securității Interne, 529 F.3d 99, 103 (2d Cir. 2008), Curtea de Apel a Statelor Unite pentru Al Doilea Circuit, 11 iunie 2008, <http://www.refworld.org/docid/48d8a32c2.html>.
- 60 In re B (FC) (apelant) (2002). Regina împotriva Judecătorului de Fond, Ex parte Hoxha (FC), supra, nota 57, par. 36, în care Baroana Hale de Richmond a considerat: „a suferi insulta și jignirea de a fi văzută de comunitatea ta drept „murdară ca și cum ai fi contaminată” deoarece ai suferit maltratarea gravă a unui viol deosebit de brutal și dezumanizant... este genul de negare cumulativă a demnității umane care... poate duce la persecuție.”
- 61 In re Y-T-L-, 23 I&N Dec. 601 (BIA 2003), Consiliul SUA de Apel în materie de Imigrări, 22 mai 2003, p 607, <http://www.refworld.org/docid/40449fa94.html>. Khadija Mohammed împotriva Alberto R. Gonzales, Procuror General; Khadija Ahmed Mohamed împotriva Alberto R. Gonzales, Procuror General, A79-257-632; 03-72265; 03-70803, Curtea de Apel a Statelor Unite pentru Al Nouălea Circuit, 10 martie 2005, pp. 3085-3086, <http://www.refworld.org/docid/423811c04.html>. UNHCR, Intervenția UNHCR în fața Camerei Lorzilor în cazul Zainab Esther Fornah (apelant) împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne (pârât), 14 iunie 2006, par. 24(2), <http://www.refworld.org/docid/45631a0f4.html>.

Agenți de persecuție

28. Într-o situație de conflict armat și violență, persecuția poate proveni de la actori statali sau nestatali, și de la una sau mai multe tabere implicate în situația de conflict armat și violență.⁶² Statutul de refugiat poate fi garantat în cazul persoanelor expuse la risc din partea actorilor din ambele sau toate taberele acestor situații. Agenții de persecuție pot include forțele armate ale țării, agenții săi de aplicare a legii sau forțele de securitate sau alte organisme sau grupări ale statului, și persoane pentru care statul este responsabil sau al căror comportament poate fi atribuit statului.⁶³ Statul poate autoriza, direcționa, controla, sprijini sau tolera activitățile așa-numiților actori nestatali, așa încât acțiunile acestora pot fi atribuite statului în anumite situații.⁶⁴ Agenții de persecuție includ și actori nestatali precum grupările paramilitare, miliții, insurgenți, bandiți, pirați, bande sau organizații criminale,⁶⁵ organizații teroriste, companii militare sau de securitate private, sau alte grupări sau persoane implicate în situații de conflict armat și violență. O analiză a acestor actori trebuie să ia în considerare faptul că și caracterul acestora poate trece de la una dintre aceste categorii la alta, sau că poate să se sustragă complet clasificării. Actorii nestatali pot include și vecini, membri ai familiei și alte persoane.
29. În numeroase situații de conflict armat și violență, repartizarea între actori statali și nestatali nu este întotdeauna clară, în special pe măsură ce puterea este transferată, situațiile se suprapun și alianțele se schimbă, sau unde actorii nestatali pătrund sau corup instituțiile statului și/sau agențiile de aplicare a legii sau forțele armate ale statului.⁶⁶ Nesiguranța din timpul unei tentative de lovitură de stat sau al unei lovituri de stat în desfășurare sau reușite, spre exemplu, poate estompa la rândul său aceste distincții. Cu toate acestea, nu este esențial să se determine exact de la cine poate proveni vătămarea de care solicitantul se teme; atâta timp cât se stabilește existența unei amenințări, aceasta va fi suficientă pentru determinarea unei temeri bine întemeiate de a fi persecutat.
30. În cazurile care implică actori nestatali sau neidentificați, este necesară evaluarea măsurii în care statul este capabil și/sau dispus să ofere protecție împotriva persecuției.⁶⁷ Particularitățile situației de conflict armat și violență vor fi relevante, deoarece statul poate fi împiedicat să extindă protecția la populațiile afectate, de exemplu în cazurile în care a pierdut controlul asupra teritoriului și populației sale sau acolo unde acest control este instabil sau nesigur. În astfel de situații, statul poate și să nu fie dispus să extindă protecția.

12

62 Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 65.

63 Comisia de Drept Internațional, Articole privind responsabilitatea statelor pentru acte greșite la nivel internațional, Anuarul Comisiei de Drept Internațional, 2001, vol. II (partea a doua), <http://www.refworld.org/docid/3ddb8f804.html>. Vezi și: Rezoluția 56/83 a Adunării Generale a ONU, 12 decembrie 2001; Rezoluția 59/35 a Adunării Generale a ONU, 2 decembrie 2004; și Rezoluția 71/133 a Adunării Generale a ONU, 13 decembrie 2016 Conform articolului 10 din textul susmenționat, comportamentul unei mișcări insurecționale sau al altei mișcări va fi considerat un act de stat potrivit dreptului internațional, atunci când mișcarea devine noul guvern sau când reușește să stabilească un nou stat într-o parte a teritoriului unui stat preexistent sau într-un teritoriu aflat sub administrația sa.

64 Ibid., articolele 8 și 9. UNHCR Principii Directoare privind serviciul militar, supra, nota 9, par. 42.

65 UNHCR Gangs Guidance Note, supra, nota 12, par. 4.

66 Vezi, de exemplu, UNHCR, Country of Origin Series: Guatemala: Background Paper, octombrie 2013, RBA/COI/GUA/13/01, p. 11, <http://www.refworld.org/docid/53832fe84.html>.

67 UNHCR Principii Directoare privind serviciul militar, supra, nota 9, par. 43.

Refugiații *sur place*

31. O temere bine întemeiată de a fi persecutat poate apărea după ce un solicitant și-a părăsit țara de origine, din cauza circumstanțelor apărute în țara de origine în timpul absenței solicitantului, și/sau ca urmare a acțiunilor acestuia după ce și-a părăsit țara de origine, făcând din solicitant un refugiat *sur place*.⁶⁸ În contextul cererilor de acordare a statutului de refugiat legate de situații de conflict armat și violență, o persoană poate deveni refugiat *sur place* ca urmare, de exemplu, a izbucnirii unei situații de conflict armat și violență, a intensificării unei situații preexistente dar latente de conflict armat și violență în țara sa de origine,⁶⁹ sau din cauză că persoana respectivă și-a exprimat obiecțiile sau a luat poziție împotriva situației de conflict armat și violență.

B. „Din cauza” unuia sau mai multor motive din Convenție

„Din cauza” (legătură cauzală)

31. Intenția sau motivul persecutorului poate reprezenta un factor relevant pentru stabilirea legăturii cauzale dintre temerea de a fi persecutat și un motiv din Convenția din 1951. Cu toate acestea, intenția sau motivul persecutorului nu sunt necesare sau decisive, nu în ultimul rând deoarece deseori sunt dificil de stabilit,⁷⁰ îndeosebi în situații de conflict armat și violență. O legătură cauzală poate fi stabilită și de strategiile, tacticile sau mijloacele și metodele de război ale persecutorului, de incapacitatea sau indisponibilitatea statului de a oferi protecție, sau de efectul/efectele situației de conflict armat și violență. Întrebarea care să îndrume factorii de decizie este: sunt motivele pentru care persoana se teme de o anumită situație dificilă, în contextul general al țării, legate de un motiv din Convenție?⁷¹
33. Situațiile de conflict armat și violență pot fi înrădăcinate în, motivate sau acționate de, și/sau realizate în baza diferențelor legate de rasă, etnie, religie, politică, gen sau grupuri sociale, sau pot afecta persoanele în funcție de acești factori. De fapt, ceea ce poate părea a fi un comportament nediscriminatoriu (adică un comportament prin care persecutorul nu caută să vizeze anumite persoane),⁷² poate fi orientat în realitate asupra unor întregi comunități sau zone ai căror locuitori sunt susținători efectivi sau percepuți ai uneia dintre taberele implicate în situația de conflict armat și violență. Rareori situațiile moderne de conflict armat și violență sunt caracterizate de violențe care nu sunt îndreptate în niciun fel împotriva unor populații anume, sau care nu au un efect disproporționat asupra unei populații anume, stabilind o legătură cauzală cu unul sau mai multe dintre

68 Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 43.

69 De exemplu, mozambicanii care se găseau în Africa de Sud între anii 1980 și 1985 puteau fi considerați refugiați *sur place*, vezi Africa de Sud: Instrucțiuni de control al pașapoartelor nr. 20 din 1994 – Principii directe pentru determinarea statutului de refugiat pentru mozambicanii din Africa de Sud, 1994, par. 5 [din Principiile directe] <http://www.refworld.org/docid/3ae6b5082c.html>.

70 Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 66. UNHCR Principii Directoare privind serviciul militar, supra, nota 9, par. 48.

71 Recursul pentru refugiați nr. 72635/01, 72635/01, Noua Zeelandă: Autoritatea de Apel privind Statutul de Refugiat, 6 septembrie 2002, par. 168, <http://www.refworld.org/docid/402a6ae14.html>. J C Hathaway și M Foster, The Law of Refugee Status [Legea statutului de refugiat](Cambridge University Press, 2014), p. de la 376 la 379.

72 Elgafaji v. Staatssecretaris van Justitie, supra, nota 17, par. 34.

motivele din Convenție. Cine face parte din sau cine este considerat sau perceput a fi afiliat cu o anumită tabără într-o situație de conflict armat și violență este interpretat deseori în sens larg de actori în timpul acestor situații – și poate include o serie de persoane, inclusiv membri ai familiilor luptătorilor, precum și toți cei care fac parte din aceleași grupuri religioase sau etnice sau care locuiesc în anumite cartiere, sate sau orașe. Un motiv din Convenție este imputat în mod obișnuit grupurilor de persoane în baza unor legături de familie, comunitare, geografice sau de alt tip.⁷³

Motivele Convenției

34. Motivele pentru temerea de a fi persecutat pot fi multiple. Unul sau multe dintre motivele Convenției pot fi relevante. Motivele nu se exclud reciproc și se suprapun în mod frecvent.⁷⁴ Un motiv din Convenție trebuie doar să fie un factor care contribuie la temere; nu este necesar să fie singura cauză sau cauza dominantă a temerii de a fi persecutat.
35. Situațiile de conflict armat și violență sunt deseori înrădăcinate în sau acționate de o varietate de motive, sau au consecințe care afectează diverse grupuri. Situațiile de conflict armat și violență implică deseori o serie de dimensiuni etnice, religioase, societale și politice, părțile implicate acționând în baza motivelor legate de etnie, religie sau sociale și urmărind – sau fiind percepute ca urmărind – scopuri politice și/sau religioase.
36. Chiar și atunci când motivele și vectorii din spatele comportamentului violent sau vătămător care rezultă din sau este prevalent în situații de conflict armat și violență pot părea la prima vedere a fi criminali sau a avea ca scop obținerea profiturilor, aceștia sunt deseori interconectați cu motivele Convenției.⁷⁵ De exemplu, grupările armate pot înființa asocieri criminale pentru a finanța un conflict etnic, religios sau politic; sau violența bandelor sau a altor grupări armate, dintre care amintim, de exemplu, carteluri de droguri, violență care are în principal scopul obținerii profiturilor, poate avea și scopul de a consolida sau extinde baza puterii grupării în societate, ceea ce poate caracteriza această violență ca fiind motivată politic.⁷⁶ Vizarea persoanelor, precum și a zonelor sau populațiilor întregi, are deseori scopuri sau legături etnice, religioase și/sau politice.
37. Exprimarea obiecțiilor sau luarea unei poziții neutre sau indiferente față de strategiile, tacticile sau comportamentul taberelor în situații de conflict armat și

12

73 UNHCR, Considerente de protecție internațională cu privire la persoanele care fug din Republica Arabă Siriană, actualizarea IV Update IV, noiembrie 2015, par. 17, <http://www.refworld.org/docid/5641ef894.html>. Arrest nr. 122 129, 122 129, Belgia: Conseil du Contentieux des Etrangers, 4 aprilie 2014, (în olandeză; pagină de titlu disponibilă în engleză), <http://www.refworld.org/docid/582068524.html>.

74 Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 67.

75 Recursul pentru refugiați nr. 76289, nr. 76289, Noua Zeelandă: Autoritatea de Apel privind Statutul de Refugiat, 8 mai 2009, par. 43, <http://www.refworld.org/docid/4a2e2a5e2.html>. Emilia Del Socorro Gutierrez Gomez împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, 00/TH/02257, Regatul Unit: Tribunalul pentru Azil și Imigrație / Autoritatea de Apel în Materie de Imigrare, 24 noiembrie 2000, par. 43, 44, 50, 51 și 73(XI), <http://www.refworld.org/docid/40487df64.html>. Osorio împotriva Serviciului de Imigrație și Naturalizare, 18 F.3d 1017: 1994 U.S. App. LEXIS 4170, Curtea de Apel a Statelor Unite pentru Al Doilea Circuit, 7 martie 1994, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b70e7.html>.

76 Vezi, de exemplu, NS (Grup social - Femei - Căsătorie forțată) Afganistan împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, CG [2004] UKIAT 00328, Regatul Unit: Tribunalul pentru Azil și Imigrație / Autoritatea de Apel în Materie de Imigrare, 30 decembrie 2004, par. 69, <http://www.refworld.org/docid/42c928984.html>; și Emilia Del Socorro Gutierrez Gomez împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, supra, nota 75, par. 40.

violență, sau refuzul de a se alătura, a sprijini, a contribui financiar la, a lua partea cuiva sau a se conforma normelor și obiceiurilor părților implicate în situație pot fi considerate – în opinia persecutorului – a critica scopurile politice ale acestuia, sau a devia de la normele sau practicile religioase sau societale ale persecutorului.⁷⁷ Aceste obiecții, poziții sau comportamente pot indica sau crea percepția în opinia persecutorului că persoana în cauză are o convingere politică sau o (lipsă de) credință religioasă, fiind afiliată la sau aparținând unui grup etnic sau social.

38. Persoanele care au anumite meserii, profesii sau ocupații pot fi expuse riscului din motive legate, spre exemplu, de convingerea lor politică sau (lipsa de) credință religioasă reală sau percepută.⁷⁸ Activitățile, rolul sau statutul acestora în cadrul societății care reiese din sau este asociat cu meseria, profesia sau ocupația pe care o au poate fi considerat o convingere reală sau percepută privind un subiect în care poate fi angajat aparatul de stat, guvernul, societatea sau politica,⁷⁹ în particular, într-o țară aflată în situație de conflict. Spre exemplu, jurnaliștii sau alți profesioniști din media, și apărătorii drepturilor omului și ai statului de drept pot raporta în mod faptic sau critic informații referitoare la comportamentul anumitor actori, cadrele medicale care tratează luptătorii opoziției pot fi considerați a sprijini opoziția, lucrătorii umanitari care își continuă munca umanitară pot fi percepuți a ajuta „dușmanul”,⁸⁰ iar liderii religioși pot lua partea sau pot fi considerați a lua partea uneia dintre tabere.
39. Cererile privind persecuția bazată pe motive de gen pot fi analizate în baza oricăror motive ale Convenției, adică în relație cu convingerea politică reală sau percepută, etnia⁸¹ și/sau religia sau grupul social (genul).⁸²

C. Alternativa refugiului intern sau a relocării

40. Relevanța unei alternative a refugiului intern sau a relocării în situații de conflict armat și violență trebuie evaluată cu atenție. Situațiile de conflict armat și violență sunt deseori caracterizate de lupte extinse, sunt frecvent instabile, cu linii de front

77 RT (Zimbabwe) și alții împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, [2012] UKSC 38, Regatul Unit: Curtea Supremă, 25 iulie 2012, par. 42, <http://www.refworld.org/docid/500fdacb2.html>. UNHCR, Secretarul de Stat pentru Departamentul de Interne (apelant) împotriva RT (Zimbabwe), SM (Zimbabwe) and AM (Zimbabwe) (respondenți) și Înalțul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați (intervenient) – Caz pentru intervenient, 25 mai 2012, 2011/0011, par. 10, <http://www.refworld.org/docid/4fc369022.html>. Souad Noune împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, C 2000/2669, Regatul Unit: Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor), 6 decembrie 2000, Schiemann LJ, par. 8(5) și 28(5), <http://www.refworld.org/docid/558bcbad4.html>.

78 M Foster, The 'Ground with the Least Clarity': A Comparative Study of Jurisprudential Developments relating to 'Membership of a Particular Social Group' [„Temeiul cel mai neclar”: Studiu comparativ al evoluțiilor jurisprudențiale legate de „Aparținerea la un anumit grup social”], august 2012, UNHCR PPLA/2012/02, capitolul 5.7.3, <http://www.refworld.org/docid/4f7d94722.html>. Emilia Del Socorro Gutierrez Gomez împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, supra, nota 75, par. 46.

79 G S Goodwin-Gill și J McAdam, The Refugee in International Law (Oxford: Oxford University Press, 2007), p. 87. Canada (Attorney General) v. Ward, [1993] 2 S.C.R. 689, Canada: Curtea Supremă, 30 iunie 1993, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b673c.html>.

80 UNHCR, Principiile directoare UNHCR privind eligibilitatea pentru evaluarea nevoilor de protecție internațională ale solicitanților de azil din Irak, 31 mai 2012, HCR/EG/IRQ/12/03, paginile 20 și 31, <http://www.refworld.org/docid/4fc77d522.html>.

81 Reală sau percepută, etnia este acoperită de motivele din Convenție privind rasa și/sau cetățenia, vezi, de exemplu, Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 68 și 74 și UNHCR, Principii Directoare privind persecuția pe motive de gen, supra, nota 56, par. 24 (rasa) și 27 (cetățenia).

82 UNHCR, Principii Directoare privind persecuția pe motive de gen, supra, nota 56, par. 25 (religia), de la 28 la 31 (apartenența la un anume grup social), și de la 32 la 34 (convingerea politică). UNHCR, Principii Directoare privind orientarea sexuală și/sau identitatea de gen, supra, nota 56, par. 42 și 43 (religia), de la 44 la 49 (apartenența la un anume grup social), și 50 (convingerea politică).

variabile și/sau escaladări ale violențelor, și deseori implică o varietate de actori statali și nestatali, care pot să nu fie identificabili cu ușurință, și care operează în diferite zone geografice. Mai mult, aceste situații afectează deseori în mod semnificativ structurile și sistemele de sprijin ale statului și ale societății (vezi paragraful 19 din aceste principii directoare), dând naștere la dificultăți pentru populațiile civile. Situația umanitară a populațiilor civile care locuiesc în zonele afectate de situații de conflict armat și violență este deseori sumbră, inclusiv ca urmare a blocării rutelor de aprovizionare și a restricțiilor aplicate ajutorului umanitar și libertății de circulație. Având în vedere acești factori, în multe situații de conflict armat și violență, poate să nu fie nici relevant, nici rezonabil să se aplice alternativa refugiului intern sau a relocării.

41. Numai atunci când situația de conflict armat și violență și impactul acesteia sunt limitate geografic și limitate la o zonă anume a țării ar fi relevant să se evalueze dacă există alternativa refugiului intern sau a relocării.⁸³ În aceste situații, trebuie realizată o examinare atentă a accesibilității practice, legale și sigure a zonei alternativei identificate, în special pentru persoana în cauză, și a capacității statului sau a altei entități de a oferi protecție eficientă. Protecția trebuie oferită de o autoritate organizată și stabilă care exercită control deplin asupra teritoriului și populației vizate.⁸⁴ Ar fi nepotrivit să se echivaleze exercitarea unei anumite autorități și a controlului administrativ asupra teritoriului de către organizații internaționale sau actori nestatali cu protecția națională oferită de un stat.⁸⁵ Acest control este deseori de tranziție sau temporar și nu are seria de funcții cerute de la un stat, inclusiv capacitatea de a reprimi resortisanți în teritoriu sau de a exercita alte funcții de bază ale guvernului. Mai precis, entitățile și organismele nestatale nu au atributele unui stat. Capacitatea acestora de a aplica legea este limitată. Mai mult, la determinarea dacă alternativa refugiului intern sau a relocării este rezonabilă, trebuie realizată o evaluare atentă a capacității persoanei de a trăi în siguranță și securitate fără dificultăți nejustificate, și de a i se asigura drepturile omului. În plus, și în particular, trebuie luată în considerare extinderea probabilă a situației de conflict armat și violență în zone noi (vezi paragrafele 25 și 40 din aceste principii directoare).⁸⁶ Nu este rezonabil să se aștepte relocarea internă a unei persoane într-o zonă de conflict armat și violență active.
42. Prezența persoanelor strămutate intern, inclusiv a celor care beneficiază de asistență internațională, într-o zonă a țării, nu reprezintă neapărat o dovadă a caracterului rezonabil al alternativei propuse de refugiu intern sau relocare în acea zonă a țării.⁸⁷ Persoanele strămutate intern nu beneficiază deseori de drepturile de bază⁸⁸ și se pot confrunta cu sărăcie economică sau cu o existență sub un nivel adecvat de subzistență, ceea ce ar reprezenta dovada caracterului

83 Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 91. Pentru îndrumările UNHCR privind evaluarea corespunzătoare a unei alternative de refugiu intern sau relocare internă, vezi UNHCR, Principii directoare privind protecția internațională nr. 4: „Relocarea internă” sau „alternativa refugiului intern” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, 23 iulie 2003, HCR/GIP/03/04, (denumit în continuare „UNHCR, Principii Directoare privind alternativa refugiului intern”), <http://www.refworld.org/docid/3f2791a44.html>.

84 UNHCR, Principii Directoare privind alternativa refugiului intern, supra, nota 83, par. 17.

85 Ibid., par. 16 și 17.

86 Ibid., par. 17 și de la 27 la 30.

87 Ibid., par. 31.

88 Ibid., par. 32.

89 Ibid., par. 29. Vezi și Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit, supra, nota 45, par. 291.

nerezonabil al alternativei propuse de refugiu intern sau relocare internă.⁸⁹ De asemenea, este necesar să se ia în considerare capacitatea autorităților locale de a oferi protecție împotriva vătămării, precum și dacă drepturile omului, în special drepturile inderogabile, sunt respectate.⁹⁰ Mai mult, în anumite situații, strămutarea internă poate reprezenta rezultatul politicilor de epurare etnică sau similare, încălcând interdicția transferului forțat și a strămutării arbitrare în temeiul DIU în contextul unui conflict armat. În aceste circumstanțe, nu trebuie să se presupună că există o alternativă a refugiului intern sau a relocării interne.⁹¹

43. De asemenea, „zonele protejate”⁹² sau „zonele de securitate”⁹³ și alte zone similare nu trebuie considerate neapărat o alternativă relevantă sau rezonabilă a refugiului intern sau a relocării. În temeiul DIU, zonele protejate agreeate de beligeranții în cauză sunt stabilite ca măsuri de protejare a populației civile și a altor categorii de persoane protejate (de exemplu, răniții și bolnavii, inclusiv combatanții/luptătorii răniți și bolnavi) împotriva efectelor conflictului armat. În mod similar, „zonele de securitate” și alte zone similare stabilite în baza rezoluțiilor Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite caută să prevină căderea anumitor zone și persoane în mâinile dușmanilor, chiar dacă stabilirea și implementarea lor diferă de „zonele protejate” în sensul DIU. În ciuda obiectivului global al acestor zone și arii, siguranța persoanelor care locuiesc în aceste zone și arii poate fi compromisă, ca rezultat al unor asedii sau atacuri împotriva zonei sau ariei și populației din acestea.

III. ANALIZA DE FOND A ARTICOLULUI I(2) DIN CONVENȚIA ORGANIZAȚIEI UNITĂȚII AFRICANE DIN 1969

44. Articolul I(1) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 reproduce definiția refugiatului inclusă în articolul 1A(2) din Convenția din 1951, așa cum a fost modificată de Protocolul din 1967,⁹⁴ în timp ce articolul I(2) oferă protecție refugiaților: „oricărei persoane care, datorită agresiunii externe, ocupației, dominației străine sau evenimentelor ce tulbură grav ordinea publică, fie într-o parte a teritoriului fie în întreaga țară de origine sau a cărei cetățenie o are, este obligată să părăsească locul de reședință obișnuită pentru a căuta refugiu într-un alt loc din afara țării sale de origine sau a cărei cetățenie o are.”

90 UNHCR, Principii Directoare privind alternativa refugiului intern, supra, nota 83, par. 28.

91 Ibid., par. 31.

92 Termenul „zone protejate” este termenul amplu utilizat de Comitetul Internațional al Crucii Roșii (CICR) pentru toate zonele relevante stipulate în Convențiile de la Geneva din 1949 și în Protocolul Adițional I, și vezi Regulile de la 35 la 37 din DIU cutumiar, în: J – M Henkaerts și L Doswald-Beck (eds.), Customary International Law, Volume I: Rules [Drept internațional cutumiar, volumul I: reguli] (Cambridge University Press, 2005), pp. 119-126. Bazele legale pentru stabilirea zonelor protejate în contextul unui conflict armat în sensul DIU pot fi regăsite în articolul 23 din Convenția de la Geneva I, supra, nota 38, Articolul 14 (zone și localități sanitare și de securitate) și articolul 5 (zone neutralizate) din Convenția de la Geneva IV, supra, nota 13, și articolul 59 (localități neapărate) și 60 (zone demilitarizate) din Protocolul I la Convenția de la Geneva, supra, nota 13.

93 În mai multe cazuri, Consiliul de Securitate al ONU a cerut crearea de „zone de securitate”, vezi, de exemplu, Rez. CSONU 787 (1992), 16 noiembrie 1992; Rez. CSONU 819 (1993), 16 aprilie 1993; Rez. CSONU 824 (1993), 6 mai 1993; Rez. CSONU 918 (1994), 17 mai 1994; și Rez. CSONU 929 (1994), 22 iunie 1994.

94 Spre deosebire de articolul 1A(2) din Convenția din 1951, articolul I(1) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 nu include limitarea temporală a unei temeri bine întemeiate ca urmare a „evenimentelor ce au avut loc înainte de 1 ianuarie 1951”; o limitare înlăturată ulterior odată cu adoptarea Protocolului din 1967, articolul I(2).

A. Considerente preliminare pentru îndrumarea interpretării

45. La aplicarea definiției din Convenția Organizației Unității Africane din 1969, primatul Convenției din 1951 trebuie avut în vedere, dat fiind statutul acesteia de „instrument universal și de bază” pentru protecția refugiaților.⁹⁵ Ca urmare a adoptării Protocolului din 1967, care a făcut Convenția din 1951 instrumentul global pentru protecția refugiaților, Convenția Organizației Unității Africane din 1969 a căutat în mare parte să abordeze provocările specifice cu care se confruntă țările africane când răspund crizelor refugiaților de pe teritoriul continentului.
46. Convenția Organizației Unității Africane din 1969 este un instrument ratificat la scară largă, cu forță juridică obligatorie,⁹⁶ orientat către protecție și sprijin umanitar⁹⁷ și care reflectă solidaritatea transafricană.⁹⁸ Convenția reafirmă în mod specific importanța instituției azilului,⁹⁹ principiul nereturnării¹⁰⁰ și al nediscriminării,¹⁰¹ obligațiile refugiaților¹⁰² și căutarea de soluții durabile, inclusiv respectul față de caracterul voluntar al repatrierii.¹⁰³ De asemenea, se evidențiază cooperarea cu Uniunea Africană și cu UNHCR,¹⁰⁴ iar Convenția le solicită tuturor statelor membre ale Organizației Unității Africane (în prezent Uniunea Africană) să adere la Convenția din 1951.¹⁰⁵

12

Sfera definiției din Convenția Organizației Unității Africane din 1969

47. În conformitate cu sensul obișnuit al termenilor, definiția din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 se aplică tuturor persoanelor din jurisdicția unui stat parte și nu este limitată la persoanele a căror țară de origine sau de cetățenie o au se află în Africa.
48. Articolul I(2) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 este prima definiție a refugiatului de acest tip care deviază de la comportamentul persecutoriu spre situații mai generalizate sau așa-numite identificabile „obiectiv”. Definiția Convenției Organizației Unității Africane din 1969 recunoaște faptul că

95 Convenția Organizației Unității Africane din 1969, supra, nota 4, paragraful al nouălea preambular.

96 Până în prezent, Convenția Organizației Unității Africane din 1969 a fost ratificată de 46 din cele 54 state membre ale Uniunii Africane (UA). Djibouti, Eritreea, Madagascar, Mauritius, Namibia, São Tomé și Príncipe și Somalia au semnat Convenția Organizației Unității Africane din 1969, dar nu au ratificat-o sau nu au aderat la aceasta. Numai Republica Arabă Democrată Saharawi (RADS) nu a semnat și nici nu a ratificat sau aderat la Convenția Organizației Unității Africane din 1969. Maroc este parte a Convenției, dar nu este stat membru al Uniunii Africane.

97 Convenția Organizației Unității Africane din 1969, supra, nota 4, paragraful al doilea preambular.

98 Ibid., paragraful al optulea preambular.

99 Ibid., Articolul II. Dreptul de a solicita și a obține azil este recunoscut în Articolul 12(3) din Carta africană a drepturilor omului și popoarelor, Organizația Unității Africane (OUA), Carta africană a drepturilor omului și popoarelor (Carta de la Banjul), 27 iunie 1981, CAB/LEG/67/3 rev. 5, 21 I.L.M. 58 (1982), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3630.html>.

100 Convenția Organizației Unității Africane din 1969, supra, nota 4, articolul II(3).

101 Ibid., articolul IV.

102 Ibid., articolul III.

103 Ibid., articolul II(5), care se referă la dreptul de ședere, de a primi ședere temporară și reinstalare. Dreptul la repatriere voluntară este reglementat de articolul V din Convenția Organizației Uniunii Africane din 1969.

104 Ibid., paragraful al unsprezecelea preambular și articolele VII și VIII.

105 Până în prezent, din cele 54 state membre ale Unității Africane, numai Comore, Eritreea, Libia, Mauritius și Sudanul de Sud nu au semnat și nu au ratificat Convenția din 1951, sau Protocolul la aceasta din 1967. Madagascar este parte la Convenția din 1951 dar nu și la Protocolul din 1967. Madagascar și Republica Congo continuă să recunoască limitarea geografică a Convenției din 1951. În sfârșit, Republica Cap Verde este parte la Protocolul din 1967, dar nu și la Convenția din 1951.

la anumite persoane, constrângerea de a-și părăsi țara poate apărea nu numai ca rezultat al comportamentului actorilor statali sau nestatali din țara de origine a refugiatului, ci și ca rezultat al pierderii autorității sau controlului de către guvernul respectiv ca urmare a agresiunilor externe, ocupației, dominației străine sau a unor evenimente ce perturbă grav ordinea publică.¹⁰⁶ Definiția Convenției Organizației Unității Africane din 1969 se concentrează asupra situațiilor care obligă persoanele să-și părăsească țările în căutarea siguranței și a unui sanctuar.

B. Elemente ale definiției din Convenția Organizației Unității Africane din 1969

49. Articolul I(2) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 protejează ca refugiați persoanele care (i) se află în afara țării de origine,¹⁰⁷ (ii) au fost obligate să-și părăsească locul reședinței obișnuite, (iii) deoarece una sau mai multe situații enumerate în definiție există în țara lor de origine sau a cărei cetățenie o au. Aceste elemente ale definiției din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 sunt explicate mai jos și trebuie avute în vedere ca parte a unei evaluări globale a cererii de acordare a statutului de refugiat.

Constrângerea de a-și părăsi locul reședinței obișnuite

50. Incluzând elementul de „constrângere” în definiție, Articolul I(2) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 pune în evidență gravitatea situației. Verbul „a constrânge” este înțeles cu sensul de „a îndemna în mod irezistibil, a obliga, a forța”.¹⁰⁸ Referirea la „locul reședinței obișnuite” al unei persoane trebuie înțeleasă ca făcând parte din obligația de a pleca și a căuta refugiu în afara țării de origine sau a cărei cetățenie o are, adică situația trebuie să aibă un impact asupra locului reședinței obișnuite al persoanei. Elementul „locul reședinței obișnuite” nu are alt efect juridic sau un efect juridic separat. Astfel, când situația în discuție este suficient de gravă pentru a fi rezonabil din punct de vedere obiectiv ca o persoană să-și părăsească locul reședinței obișnuite și să caute refugiu într-o altă țară, acea persoană trebuie protejată.¹⁰⁹
51. Articolul I(2) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 nu necesită o amenințare sau un risc de vătămare personalizată sau discriminatorie.¹¹⁰ Grupuri

¹⁰⁶ J.C. Hathaway, *The Law of Refugee Status* [Legea statutului de refugiat] (Butterworths, 1991), 17.

¹⁰⁷ Sintagma „țara de origine sau a cărei cetățenie o are” se referă la țara a cărei cetățenie o are persoana sau, în cazul persoanelor apatride, referirea la „țara de origine” poate fi asimilată celei la „țara de reședință obișnuită” din articolul 1A(2) din Convenția din 1951. Pentru a beneficia de Convenția Organizației Unității Africane din 1969, un solicitant trebuie să se găsească în afara țării sale de origine sau a cărei cetățenie o are.

¹⁰⁸ „compel” [a constrânge], verb, *The Oxford English Dictionary* ed. a II-a, OED online, 2015, Oxford University Press.

¹⁰⁹ Radjabu mpotriva Președintelui Comitetului permanent pentru problemele refugiaților, 8830/2010, Africa de Sud: Înalta Curte, 4 septembrie 2014, par. 6, <http://www.refworld.org/docid/540874f94.html>. Criteriul „rezonabil din punct de vedere obiectiv să părăsească” se referă la sensul obișnuit al cuvântului „constrângere”. Potrivit Curții, constrângerea mai degrabă decât voința reprezintă factorul predominant, prin care determinarea dacă o persoană este eligibilă pentru statutul de refugiat în baza definiției regionale necesită evaluarea existenței unor circumstanțe verificabile în mod obiectiv în țara de origine a persoanei, care corespund cu oricare dintre cele stipulate în definiție și dacă efectul acestora asupra persoanei în cauză a fost atât de important încât aceasta a fost constrânsă să-și părăsească locul de reședință obișnuită.

¹¹⁰ Articolul I(2) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 recunoaște riscul de vătămare, așa cum reiese din expresia „este constrâns să părăsească” din definiție coroborată cu principiul nereturnării stipulat în articolul II(3) din Convenție, care protejează persoanele de la a fi returnate într-un teritoriu în care viața, integritatea fizică sau libertatea le-ar fi amenințată. Cu toate acestea, amenințarea sau riscul vătămării nu reprezintă o cerință necesară pentru acordarea protecției în baza definiției regionale.

întregi de persoane sau o populație întreagă pot fi afectate de situație și pot fi constrânse să-și părăsească locul reședinței obișnuite din cauza situației în discuție. Întrucât articolul I(2) pune în evidență evaluarea gravității situației în cauză mai mult decât a motivelor pentru fugă sau a riscului de vătămare, factorii de decizie trebuie să evalueze dacă fuga din țara de origine sau a cărei cetățenie o au persoanele în cauză este rezonabilă din punct de vedere obiectiv.

Refugiații sur place

52. Cererile *sur place* de acordare a statutului sunt acceptate în temeiul Convenției Organizației Unității Africane din 1969 în conformitate cu interpretarea Convenției din 1951 (vezi paragraful 31 din aceste principii directoare).

Situațiile care constrâng persoanele să fugă

12

53. Situațiilor menționate în articolul I(2) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 trebuie să li se acorde înțelesul obișnuit în contextul lor și în lumina obiectului și scopului (orientate spre protecție).¹¹¹ De asemenea, oriunde acest lucru este posibil, trebuie interpretate în așa fel încât să rămână relevante și aplicabile situațiilor care nu erau previzibile la momentul elaborării Convenției Organizației Unității Africane din 1969.
54. Situația poate fi rezultatul unei „agresiuni externe”, respectiv al unei agresiuni prin utilizarea forței armate de către un stat împotriva suveranității, integrității teritoriale sau a independenței politice a altui stat, sau în orice alt mod care nu respectă Carta Organizației Națiunilor Unite.¹¹² Aceste situații pot include conflicte armate alimentate de implicări externe sau care s-au repercutat din statele vecine, inclusiv din cauza prezenței (membrilor) forțelor armate ale altui stat sau a incursiunilor grupărilor armate străine.
55. Situațiile de conflict armat și violență pot însoți sau pot fi rezultatul „ocupației”, și anume o situație prin care teritoriul este plasat în mod real sub autoritatea sau controlul efectiv al forțelor armate ale unui stat străin ostil.¹¹³ Acesta poate fi cazul și pentru alte situații care nu sunt clasificate ca „ocupație” în sensul DIU, unde o grupare armată sau mai multe din cadrul sau din afara țării exercită controlul asupra teritoriului.¹¹⁴ Situațiile de conflict armat și violență pot, de asemenea, însoți sau pot fi rezultatul „dominației străine”, mai precis controlul politic, economic sau cultural al unui stat de către unul sau mai multe alte state, asocieri de state sau organizații internaționale guvernate de stat sau de agenți ai acestora.¹¹⁵

¹¹¹ Concluzia ExCom nr. 103 (LVI), 2005, par. (c).

¹¹² Organizația Națiunilor Unite, Carta Organizației Națiunilor Unite, 24 octombrie 1945, 1 UNTS XVI, Articolul 2(4) și capitolul VII, („Carta ONU”), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3930.html>. Articolul 1 din Adunarea Generală a ONU, Definiția Agresiunii, 14 decembrie 1974, A/RES/3314, <http://www.refworld.org/docid/3b00ffc57c.html>, și articolul 3, care include o listă neexhaustivă a actelor care constituie acte de agresiune. Vezi și articolul 8bis din Statutul de la Roma al CPI, supra, nota 32.

¹¹³ Convenția de la Haga (IV): Respectarea legilor și obiceiurilor războiului pe usca și Anexa la aceasta: Regulamentul privind respectarea legilor și obiceiurilor războiului pe uscat, 18 octombrie 1907, articolul 42, <http://www.refworld.org/docid/4374cae64.html>. Vezi și Chiragov and Others v. Armenia, Cererea nr. 13216/05 Consiliul Europei: Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 16 iunie 2015, par. 96, <http://www.refworld.org/docid/5582d29d4.html>.

¹¹⁴ Comisia Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor, Declarația Comisiei Africane cu privire la situația actuală a drepturilor omului în Mali, 18 ianuarie 2013, <http://www.refworld.org/docid/5108d96a2.html>.

¹¹⁵ Carta Banjul, supra, nota 97, articolul 20(3): „Toate popoarelor vor avea dreptul la asistența statelor părți la prezenta Cartă în lupta lor de eliberare de sub dominația străină, fie aceasta politică, economică sau culturală.”

56. Expresia „evenimente care perturbă grav ordinea publică” trebuie interpretată conform obiectului și scopului umanitar al Convenției Organizației Unității Africane din 1969, pentru a include evenimente care afectează păstrarea ordinii publice (ordre public) bazate pe respectarea statului de drept și a demnității umane în așa măsură încât viața, siguranța și libertatea persoanelor sunt puse în pericol.¹¹⁶ Limita „gravității” se referă la evenimente de dezordine publică ce pot perturba funcționarea normală a instituțiilor statului și care pot afecta siguranța internă și externă și stabilitatea statului și a societății. Astfel de evenimente pot fi clasificate drept IAC sau NIAC în sensul DIU, dar pot include și evenimente neclasificate drept conflict armat în sensul DIU, care implică violențe săvârșite de către sau între diferite grupuri din societate sau între actori statali și nestatali.¹¹⁷ Motivul „evenimentelor care perturbă grav ordinea publică” pare să fie elementul principal al Articolului I(2) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969 potrivit căruia se determină statutul de refugiat.¹¹⁸
57. O perturbare gravă a ordinii publice poate fi determinată de acte sau incidente singulare, sau de o serie de acte sau incidente de natură sistematică sau cumulativă, față de care statul nu dorește sau nu poate oferi protecție. Conform sensului obișnuit al termenilor definiției, „evenimentele care perturbă grav ordinea publică” pot avea loc în orice parte a țării sau pe tot teritoriul acesteia. Situațiile care au determinat guvernul să declare starea de urgență pot fi un indicator important, deși neneccesar al motivului, cu toate că fiecare situație trebuie evaluată în mod individual.¹¹⁹
58. „Evenimentele care perturbă grav ordinea publică” includ și situații de violență generalizată, adică violență răspândită, care afectează grupuri mari de persoane sau populații întregi, încălcări grave și/sau masive ale drepturilor omului sau evenimente caracterizate de pierderea controlului de către guvern și incapacitatea sau refuzul acestuia de a-și proteja populația – inclusiv situații caracterizate de control social represiv și coercitiv exercitat de către actori nestatali, realizat deseori prin intimidare, hărțuire și violență.
59. Indicatorii faptici ai evenimentelor care perturbă grav ordinea publică includ: o stare declarată de urgență, încălcări ale DIU, inclusiv crime de război;¹²⁰ acte de terorism; un număr semnificativ de persoane ucise, rănite sau strămutate; închiderea școlilor; lipsa alimentelor, a serviciilor și materialelor medicale și a altor servicii vitale precum apă, electricitate și salubritate; o schimbare sau o prăbușire a instituțiilor și serviciilor guvernamentale, a sistemelor politice sau a poliției și sistemului de justiție; impunerea unei justiții și a unor sisteme administrative paralele sau informale; și/sau actori nestatali care controlează teritoriul statului.

116 UNHCR, Persoanele vizate de Convenția OUA care reglementează aspectele specifice ale problemelor refugiaților din Africa și de Declarația de la Cartagena privind refugiați (prezentat de Grupul African și Grupul Latino-American), 6 aprilie 1992, EC/1992/SCP/CRP.6, <http://www.refworld.org/docid/3ae68cd214.html>.

117 Vezi paragraful 5 din aceste principii directoare. Vezi și articolul 1(2) din Protocolul II la Convențiile de la Geneva, supra, nota 14.

118 M Sharpe, 'The 1969 OAU Refugee Convention in the Context of Individual Refugee Status Determination', în V Turk, A Edwards și C Wouters (editori), *In Flight from Conflict and Violence*, [Fugind de conflict și violență]. UNHCR's Consultations on Refugee Status and Other Forms of International Protection (Cambridge University Press și UNHCR, în apariție 2017), 133.

119 ICCPR, supra, nota 34, articolul 4. De asemenea, HRC, Comentariul general nr. 29, supra, nota 43.

120 Statutul de la Roma al CPI, supra, nota 32, articolul 8.

C. Alternativa refugiului intern sau a relocării interne

60. În general nu este relevant să se ia în considerare relocarea internă pentru determinarea statutului de refugiat în temeiul articolului I(2) din Convenția Organizației Unității Africane din 1969.¹²¹ Articolul I(2) acoperă ambele situații care afectează „o parte” sau „întreg” teritoriul refugiatului.¹²² Întrucât articolul I(2) se concentrează asupra situațiilor care perturbă grav structurile statului și ale societății, nu li se poate cere persoanelor să se îndrepte spre alte părți ale țării, chiar dacă situația din aceste zone poate fi mai puțin perturbată. Singura excepție ar fi dacă situația este limitată în mod indiscutabil la o anumită parte a țării sau la o anumită regiune sau un oraș anume, și când statul este capabil și dispus să-și protejeze cetățenii aflați în alte zone. Trebuie să se evalueze cu atenție aspectul răspândirii posibile a situației și a violenței și dezordinii care însoțesc situația respectivă în alte zone ale țării, folosind o abordare prospectivă.

12

IV. ANALIZA DE FOND A CONCLUZIEI III(3) DIN DECLARAȚIA DE LA CARTAGENA DIN 1984

A. Considerente preliminare pentru îndrumarea interpretării

61. Declarația de la Cartagena privind refugiații este un instrument regional de protecție, adoptat în anul 1984 de un grup de experți din mai multe țări din American Centrală și de Sud.¹²³ Aceasta a reprezentat rezultatul unui colocviu privind protecția internațională a refugiaților și persoanelor strămutate din America Centrală, Mexic și Panama care a avut loc în Cartagena de Indias, Columbia. Adoptarea declarației a reprezentat un răspuns umanitar și pragmatic la fluxurile persoanelor din situații de conflict și nu numai caracterizate de amenințări nediscriminatorii la adresa vieții, siguranței sau libertății. Declarația de la Cartagena reiterează natura pașnică, nepolitică și exclusiv umanitară a azilului și principiul nereturnării; importanța de a căuta soluții durabile în mod activ; și necesitatea coordonării și armonizării sistemelor universale și regionale și a eforturilor naționale.¹²⁴
62. Concluzia III(3) din Declarația de la Cartagena recomandă includerea în categoria refugiaților a: „persoanelor care și-au părăsit țara deoarece viețile, siguranța sau libertatea acestora au fost amenințate de violență generalizată, agresiune străină, conflicte interne, încălcări masive ale drepturilor omului sau alte circumstanțe care au perturbat grav ordinea publică.”¹²⁵

121 UNHCR, Principii Directoare privind alternativa refugiului intern, supra, nota 83, par. 5

122 Recueil des décisions (No 2 – 2008), Benin: Comité d'éligibilité au statut de réfugié, 2008, p. 97, <http://www.refworld.org/docid/563cede14.html>. Vezi și A. Edwards, 'Refugee Status Determination in Africa' (2006) 14 Afr J Intl Comp L 227.

123 Belize, Columbia, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexic, Nicaragua, Panama și Venezuela.

124 Vezi concluzia III(4) privind dreptul la azil; concluzia III(5) privind principiul nereturnării; concluzia III(11) privind integrarea și concluzia III(12) privind repatrierea voluntară; și concluziile de la III(14) la (17) privind cooperarea, coordonarea și armonizarea.

125 Textul original în limba spaniolă al concluziei III(3) din Declarația de la Cartagena se referă la „seguridad”, care se traduce mai degrabă prin „securitate”, și nu „siguranță”, care este cuvântul utilizat în Declarația de la Cartagena, supra, nota 5.

63. Definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena a atins o importanță deosebită în regiune, nu în ultimul rând datorită integrării sale în legile naționale și a aplicării sale în practică.¹²⁶ Autoritatea definiției refugiatului conform Declarației de la Cartagena a fost reafirmată de Curtea Interamericană a Drepturilor Omului (IACrHR),¹²⁷ de Declarația de la San José privind refugiații și persoanele strămutate (1994),¹²⁸ de Declarația din Mexic și Planul de acțiune pentru consolidarea protecției internaționale a refugiaților în America Latină (2004),¹²⁹ de Declarația de la Brasília privind protecția refugiaților și a persoanelor apatride în Americi (2011)¹³⁰ și de Declarația și Planul de acțiune din Brazilia (2014).¹³¹
64. Ca instrument de protecție, Declarația de la Cartagena se bazează pe angajamentul de a asigura tratamentul oferit de Convenția din 1951 tuturor refugiaților.¹³² S-a inspirat din Convenția Organizației Unității Africane din 1969, precum și din doctrina Comisiei Interamericane a Drepturilor Omului (IACHR).¹³³ Interpretarea acestora trebuie informată de dreptul internațional și regional, în special de normele și standardele Declarației americane a drepturilor și îndatoririlor omului,¹³⁴ de Convenția americană din 1969 a drepturilor omului¹³⁵ și de jurisprudența evolutivă a organismelor interamericane pentru drepturile omului.
65. Mai mult, ca instrument umanitar și orientat către protecție, Declarația de la Cartagena solicită o interpretare globală, evolutivă și flexibilă a definiției refugiatului.¹³⁶ Acolo unde înțelesul obișnuit nu este clar, textului trebuie să i se acorde o interpretare teleologică sau cu finalitate.

Sfera definiției refugiatului din Declarația de la Cartagena

66. Definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena oferă protecție internațională persoanelor ce fug de amenințări rezultate din circumstanțe identificabile „în mod

126 Până în prezent, definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena a fost încorporată în legislația națională a unui număr de 14 țări: Argentina, Belize, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexic, Nicaragua, Paraguay, Peru și Uruguay. În plus, Curtea Constituțională a Ecuadorului a ordonat ca definiția regională să fie reintrodusă în cadrul juridic național în septembrie 2014: Sentencia No 002-14-SIN-CC, Ecuador: Corte Constitucional, 14 august 2014, <http://www.refworld.org/docid/578f56084.html>.

127 Aviz consultativ OC-21/14 din 19 august 2014 solicitat de Republica Argentina, Republica Federativă a Braziliei, Republica Paraguay și Republica Orientală a Uruguayului: Drepturi și garanții ale copiilor în contextul migrației și/sau care au nevoie de protecție internațională, OC-21/14, Curtea Interamericană a Drepturilor Omului (IACrHR), 19 august 2014, par. 76, 77, 79 și 249, <http://www.refworld.org/docid/54206c744.html>.

128 Declarația de la San José privind refugiații și persoanele strămutate, 7 decembrie 1994, <http://www.refworld.org/docid/4a54bc3fd.html>.

129 Declarația din Mexic și Planul de acțiune pentru consolidarea protecției internaționale a refugiaților în America Latină, 16 noiembrie 2004, <http://www.refworld.org/docid/424bf6914.html>.

130 Declarația de la Brasília privind protecția refugiaților și a persoanelor apatride în Americi, 11 noiembrie 2010, <http://www.refworld.org/docid/4cdd44582.html>.

131 Declarația și Planul de acțiune din Brazilia, 3 decembrie 2014, <http://www.refworld.org/docid/5487065b4.html>.

132 Declarația de la Cartagena, supra, nota 5, concluzia III(8). Vezi și Recomandarea E din Actul final al Conferinței Națiunilor Unite din 1951 a plenipotențiarilor referitoare la statutul refugiaților și apatrizilor, Conferința plenipotențiarilor referitoare la statutul refugiaților și apatrizilor, 25 iulie 1951, A/CONF.2/108/Rev.1, <http://www.refworld.org/docid/40a8a7394.html>.

133 Vezi textul Declarației de la Cartagena, supra, nota 5, concluzia III(3).

134 Comisia Interamericană a Drepturilor Omului (IACHR), Declarația americană a drepturilor și îndatoririlor omului, 2 mai 1948, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3710.html>.

135 Declarația de la Cartagena, supra, nota 5, concluziile III(8) și (10) fac referire explicit la Convenția americană privind drepturile omului din 1969, supra, nota 43.

136 Concluzia ExCom nr. 103 (LVI), 2005, par. (c).

obiectiv” care au perturbat grav ordinea publică. Circumstanțele la care se referă definiția din Declarația de la Cartagena sunt caracterizate de natura nediscriminatorie, imprevizibilă sau colectivă a amenințărilor pe care le prezintă la adresa vieții, siguranței sau libertății unei persoane sau a unui grup de persoane, sau chiar a unor populații. Definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena se concentrează asupra expunerii persoanelor la amenințări inerente circumstanțelor la care se face referire.

67. Întrucât definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena se concentrează asupra amenințărilor nediscriminatorii, factorii de decizie sunt sfătuiți să adopte o abordare consecventă a persoanelor care fug de circumstanțe similare din aceeași țară. Acest lucru contribuie la abordarea lacunelor de protecție din regiune, și la asigurarea unor rezultate mai consecvente în rândul cazurilor.

12

B. Elemente ale definiției din Declarația de la Cartagena

68. Definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena protejează ca refugiați persoanele care (i) se află în afara țării lor,¹³⁷ (ii) din cauză că viața, siguranța sau libertatea lor a fost amenințată, (iii) ca rezultat al unor circumstanțe la care se face referire în definiția existentă în țara acestora. Elementele particulare ale definiției refugiatului din Declarația de la Cartagena sunt explicate mai jos. Aceste elemente trebuie avute în vedere ca făcând parte dintr-o evaluare globală.

Refugiații sur place

69. Cererile *sur place* de acordare a statutului sunt acceptate în temeiul definiției din Declarația de la Cartagena în conformitate cu interpretarea Convenției din 1951 (vezi paragraful 31 din aceste principii directoare).

Circumstanțele care constrâng persoanele să fugă

70. Aceste circumstanțe la care se face referire în definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena includ, fără a se limita la, violență generalizată, agresiuni străine, conflicte interne și încălcări masive ale drepturilor omului. Mai mult, alte circumstanțe care au perturbat grav ordinea publică din țară pot duce și la amenințări la adresa vieților, siguranței sau libertății persoanelor, obligându-le să părăsească țara. Sub îndrumarea scopului protector al Declarației de la Cartagena, circumstanțelor la care se face referire în definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena trebuie să li se acorde înțelesul obișnuit, oriunde acest lucru este posibil, și trebuie interpretate în mod evolutiv așa încât să rămână relevante pentru situațiile imprevizibile la momentul elaborării Declarației de la Cartagena.
71. „Violență generalizată” nu este un termen specific și nici nu are un înțeles strict sau restrâns. Adoptând o abordare de la caz la caz, termenul cuprinde situațiile

¹³⁷ În scopul definiției din Declarația de la Cartagena, referirea la „țara” din expresia „persoanele care și-au părăsit țara” trebuie interpretată în conformitate cu Convenția din 1951 ca fiind țara a cărei cetățenie o are persoana sau, în cazul persoanelor apatride, țara ultimei reședințe obișnuite.

caracterizate de violență care este nediscriminatorie și/sau suficient de răspândită până când afectează grupuri mari de persoane sau populații întregi. Pornind de la dreptul internațional al drepturilor omului pentru a determina dacă o situație de violență generalizată prevalează, ar fi adecvat să se identifice indicatorii faptici legați de numărul și tipul incidentelor de securitate, precum și nivelul general al violenței în țara de origine și efectul acesteia asupra populațiilor civile.¹³⁸ Situațiile de violență generalizată includ situații care implică încălcări masive și/sau grave ale drepturilor omului sau ale dreptului internațional umanitar. Violența generalizată este stabilită prin intensitatea sau răspândirea geografică a violenței, sau printr-o combinație a acestora.

72. Întrucât „violență generalizată” nu este un termen care se regăsește în DIU, nu poate fi limitat la situații de conflict armat în sensul DIU, deși poate include aceste situații dacă sunt îndeplinite condițiile de aplicabilitate a DIU. Vezi și paragraful 5 din aceste principii directoare în relație cu relevanța limitată a clasificării unei situații drept conflict armat în temeiul DIU pentru determinarea statutului de refugiat.
73. Situațiile de violență generalizată includ violența exercitată de actori statali sau nestatali. Ceea ce se discută este situația de pe teren și riscurile prezentate de violență.
74. „Agresiune străină” este înțeleasă a fi aceeași cu termenii „agresiune”, „război de agresiune” și „act de agresiune” așa cum sunt definiți în dreptul internațional, precum și cu termenul „agresiune externă” inclus în Convenția Organizației Unității Africane din 1969 (vezi paragraful 54 din aceste principii directoare).¹³⁹ În conformitate cu obiectul și scopul Declarației de la Cartagena, agresiunea străină poate fi echivalată cu infracțiunea ce duce la un IAC în sensul DIU,¹⁴⁰ precum și în legătură cu situații neclasificate astfel în DIU. Aceste situații pot include conflicte alimentate de implicări externe sau care s-au repercutat din statele vecine, inclusiv

138 IACrHR a considerat că în El Salvador la începutul anilor 1980 exista o situație de violență generalizată și nediscriminatorie, referindu-se la violență sistematică și care afecta în mod nediscriminatoriu un număr mare de persoane într-o perioadă prelungită de timp. Vezi Masacrele din El Mozote și locurile din apropiere v. El Salvador, Curtea Interamericană a Drepturilor Omului (IACrHR), 25 octombrie 2012, par. 70 și 193, <http://www.refworld.org/docid/564ecfee4.html>. Comisia Interamericană a Drepturilor Omului s-a referit la indicatori similari când a descris situații de „violență răspândită”. Aceștia includ următoarele: a) numărul incidentelor violente, precum și numărul victimelor acestor incidente este foarte ridicat; b) violența răspândită dă naștere la suferință semnificativă în rândul populației; c) violența se manifestă în cele mai exagerate forme, precum masacre, tortură, mutilare, tratamente cu cruzime, inumane și degradante, execuții sumare, răpiri, dispariții de persoane și încălcări grave ale DIU; d) săvârșirea actelor de violență este deseori îndreptată spre provocarea terorii și, în final, spre crearea unei situații în care persoanele nu mai au altă opțiune decât să părăsească zona afectată; e) violența poate proveni de la actori statali și nestatali, iar când provine de la primii, sau de la alții care acționează la instigarea sau cu acordul tacit al autorităților statului, autorii se bucură de impunitate; f) acolo unde violența provine de la agenți nestatali, autoritățile nu îi pot controla pe aceștia în mod eficient; și g) gradul și măsura violenței sunt atât de ridicate încât funcționarea normală a societății este grav perturbată. Vezi, de exemplu, Comisia Interamericană a Drepturilor Omului (IACrHR), Raport privind situația drepturilor omului în Jamaica, 10 august 2012, OEA/Ser.L/V/II.144, pp. 5 și 27, <http://www.refworld.org/docid/51ff65004.html>.

139 Vezi supra nota 112 și Cazul privind activitățile militare și paramilitare în Nicaragua și împotriva Nicaragiei (Nicaragua împotriva Statelor Unite ale Americii); pe fond, Curtea Internațională de Justiție (CIJ), 27 iunie 1986, <http://www.refworld.org/docid/4023a44d2.html>.

140 Vezi articolul comun 2(1) din Convențiile de la Geneva din 1949, supra, nota 13, care se aplică la CAI și se referă la „cazuri de război declarat sau la orice alt conflict armat ce poate surveni între două sau mai multe dintre Înaltele State Contractante”, și vezi și articolul 1(4) din Protocolul I la Convențiile de la Geneva, supra, nota 13, care se referă la „conflicte armate în care oamenii luptă împotriva dominației coloniale și ocupației străine și împotriva regimurilor rasiste exercitându-și dreptul la autodeterminare”

din cauza prezenței (membrilor) forțelor armate ale altui stat sau a incursiunilor grupărilor armate străine.

75. Sintagma „conflicte interne” din definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena include NIAC în sensul DIU.¹⁴¹ Cu toate acestea, având în vedere scopul protector al Declarației de la Cartagena, sintagma „conflicte interne” se extinde la conflicte armate interne care nu sunt clasificate drept NIAC în sensul DIU. DIU este considerat a fi informativ, dar nu de natură a determina dacă există un conflict intern. În mod similar, calificările realizate de părțile implicate sau afectate de acesta sunt considerate la rândul lor a fi informative, și nu de natură determinativă (vezi paragraful 5 din aceste principii directoare).¹⁴² În scopul definiției refugiatului din Declarația de la Cartagena, situațiile care sunt clasificate sub pragul unui NIAC în sensul DIU pot fi încadrate mai bine la motivul „violență generalizată” sau „încălcare masivă a drepturilor omului”.
76. Pentru a determina dacă prevalează o situație de „încălcare masivă a drepturilor omului”, referirea la jurisprudența IACrTHR este deosebit de relevantă. Termenul „masiv” se referă la gradul sau magnitudinea încălcării, indiferent de durata acesteia, iar prin natura sa, încălcarea poate fi rezultatul unui singur eveniment.¹⁴³ Acolo unde efectele încălcărilor drepturilor omului ajung dincolo de victimele efective/directe și afectează segmente mari ale populației, sau chiar societatea ca întreg, situația poate fi clasificată și drept „încălcare masivă a drepturilor omului”. Elementele de planificare și organizare din partea autorului – fie el un actor statal sau nestatal – pot indica, de asemenea, o situație de „încălcare masivă a drepturilor omului”, deși nu sunt neapărat necesare. În cazul actorilor nestatali care săvârșesc abuzuri asupra drepturilor omului, o situație de „încălcare masivă a drepturilor omului” poate exista când statul nu este capabil sau nu este dispus să-și protejeze cetățenii, nereușind să prevină, să cerceteze, să urmărească sau să sancționeze aceste încălcări.¹⁴⁴ În acest context, strămutarea poate fi un indicator al „încălcării masive a drepturilor omului” sau poate duce la încălcări grave ale drepturilor omului. Definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena nu face nicio distincție între tipurile de drepturi amenințate.

77. Existența unor hotărâri sau măsuri provizorii aplicate de IACrTHR¹⁴⁵ sau a unor

141 Vezi articolul comun 3 din Convențiile de la Geneva din 1949, supra, nota 38, articolul 1 din Protocolul II la Convenția de la Geneva, supra, nota 14 și Procurorul împotriva Dusko Tadic cunoscut și ca „Dule” (Decizie privind moțiunea de apărare pentru recurs provizoriu privind jurisdicția), IT-94-1, Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPI) (2 octombrie 1995, par. 70, <http://www.refworld.org/docid/47fdb520.html>).

142 De exemplu, deși desemnarea unei situații drept NIAC în sensul DIU de către Consiliul de Securitate al ONU ar fi suficientă pentru scopurile definiției refugiatului din Declarația de la Cartagena, această clasificare nu poate fi o cerință. Vezi și Sinteza concluziilor UNHCR de la Arusha, supra, nota 29, par. 24.

143 Cazul masacrului „Las Dos Erres” împotriva Guatemalei, Curtea Interamericană a Drepturilor Omului (IACrTHR), 24 noiembrie 2009, par. 73, 79 și 152, <http://www.refworld.org/docid/564ed31a.html>; Rio Negro Massacres v. Guatemala, Curtea Interamericană a Drepturilor Omului (IACrTHR), 4 septembrie 2012, par. 56, 58-60 și 63, <http://www.refworld.org/docid/564ed2714.html>.

144 González și alții („Câmpul de Bumbac”) împotriva Mexicului, Curtea Interamericană a Drepturilor Omului (IACrTHR), 16 noiembrie 2009, par. 236, <http://www.refworld.org/docid/564ed5234.html>.

145 Măsurile provizorii reprezintă un instrument utilizat de IACrTHR pentru a preveni afectarea ireparabilă a drepturilor și libertăților asigurate în temeiul Convenției Americane privind Drepturile Omului persoanelor care se află într-o situație de gravitate și urgență extreme. Măsurile sunt ordonate din oficiu sau la cererea părții și duc la o cerere de protecție adresată statului respondent al victimei(lor) presupuse. Vezi Convenția americană privind drepturile omului, supra, nota 43, articolul 63(2) și Organizația Statelor Americane (OSA), Regulamentul de procedură al Curții Interamericane a Drepturilor Omului, 16-29 noiembrie 2009, articolul 27, <https://www.cidh.oas.org/Basicos/English/Basic20.Rules%20of%20Procedure%20of%20the%20Court.htm>.

măsurile de precauție aplicate de IACHR¹⁴⁶ în legătură cu o situație dată ar reprezenta o dovadă concludentă că există o situație de încălcare masivă a drepturilor omului. Declarațiile organismelor sau curților drepturilor omului pot furniza, de asemenea, indicatori relevanți. Cu toate acestea, hotărârile sau măsurile respective nu sunt necesare pentru a califica o situație drept una de „încălcare masivă a drepturilor omului”. Aceasta este o evaluare faptică și care trebuie asumată de organismul relevant de acordare a azilului, pe baza informațiilor și dovezilor relevante, inclusiv mărturia solicitantului.

78. Dintre toate circumstanțele la care se face referire în definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena, „alte circumstanțe care au perturbat grav ordinea publică” este cel mai puțin frecvent aplicată de organismele naționale de acordare a azilului când determină cererile de acordare a statutului de refugiat în baza definiției refugiatului din Declarația de la Cartagena.¹⁴⁷ Noțiunea de „ordine publică”, deși nu are o definiție universal acceptată, poate fi interpretată în contextul definiției refugiatului din Declarația de la Cartagena ca referindu-se la pace, securitate internă și externă, precum și stabilitatea statului și a societății, plus funcționarea normală a instituțiilor statului, pe baza respectării statului de drept și a demnității umane. Circumstanțele care perturbă grav ordinea publică pot avea loc în vremuri de conflict armat în sensul DIU, precum și pe timp de pace. Vezi și paragrafele de la 56 la 59 din aceste principii directoare.
79. În jurisprudența IACrHR, circumstanțele care perturbă grav ordinea publică au fost definite prin referire, în parte, la actele statelor care fac derogare de la obligațiile privind drepturile omului în cazurile în care a fost declarată starea de urgență.¹⁴⁸ Cu toate acestea, declararea stării de urgență nu trebuie văzută ca o condiție prealabilă pentru existența unei circumstanțe care perturbă grav ordinea publică, deși în mod normal aceasta ar fi de natură să indice o astfel de situație.
80. Includerea adjectivului „alte” în „alte circumstanțe” din definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena le permite statelor să acorde protecție în circumstanțe altele decât cele legate de cele patru situații la care se face referire în definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena.

Amenințarea la adresa vieții, a siguranței sau a libertății

81. Al treilea element al definiției din Declarația de la Cartagena este legătura dintre circumstanța care are loc în țara de origine și amenințarea pe care aceasta o

146 Organizația Statelor Americane (OSA), Regulamentul de procedură al Curții Interamericane a Drepturilor Omului, 1 august 2013, <http://www.oas.org/en/iachr/mandate/Basics/rulesiachr.asp>. Articolul 25 stabilește că, în situații grave și urgente, Comisia poate, la inițiativa sa ori la cererea părții, solicita ca un stat să adopte măsuri de precauție pentru a preveni vătămarea ireparabilă a persoanelor sau afectarea subiectului procedurilor în legătură cu o petiție sau în caz pe rol, precum și a persoanelor aflate sub jurisdicția statului în cauză, independent de orice petiție sau caz aflat pe rol.

147 Sinteză concluziilor UNHCR privind interpretarea definiției extinse a refugiatului din Declarația de la Cartagena din 1984; masa rotundă din 15 și 16 octombrie 2013, Montevideo, Uruguay, 7 iulie 2014, p. 7, <http://www.refworld.org/docid/53c52e7d4.html>.

148 Convenția americană privind drepturile omului, supra, nota 43, articolul 27(1), care le permite statelor să adopte măsuri de derogare în vreme de război, pericol public sau altă situație de urgență care amenință independența sau securitatea unui stat parte. Vezi Corpul Habeas în situații de urgență [art. 27 (2), 25 (1) și 7 (6) din Convenția americană privind drepturile omului], OC-8/87, Curtea Interamericană a Drepturilor Omului, 30 ianuarie 1987, par. 19 și 20, <http://www.refworld.org/docid/402795714.html>.

reprezintă la adresa vieților, siguranței și libertății persoanelor care locuiesc în țara respectivă. „Amenințarea” sau elementul de risc din definiție sugerează posibilitatea vătămării unei persoane, a unui grup sau a unei întregi populații; nu implică faptul că vătămarea s-a materializat de fapt. Legătura dintre circumstanță și amenințare nu trebuie interpretată în așa fel încât să reducă sau să restricționeze în mod nenecesar sfera protecției internaționale acordate persoanelor care își părăsesc țara, de exemplu solicitând o evaluare individualizată a riscului la adresa vieții, a siguranței sau a libertății. De fapt, proximitatea spațială/geografică a circumstanței față de persoană ar fi suficientă pentru a crea o amenințare ce obligă persoana să părăsească țara.

82. Întrucât definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena este orientată spre circumstanțe care afectează grupuri sau populații întregi, nu se concentrează asupra circumstanțelor personale ale individului care fuge de pericol pentru viața, siguranța sau libertatea sa, ci mai degrabă asupra circumstanțelor obiective din țara de origine.
83. Referirea la viețile, siguranța sau libertatea persoanelor trebuie interpretată în sens larg, înglobând integritatea fizică și mentală a persoanelor, siguranța, libertățile, demnitatea umană și subzistența acestora, făcând referire la drepturile omului recunoscute internațional și regional.

12

Violența săvârșită de bande sau de grupări infracționale organizate

84. Persoanele care fug de violența săvârșită de bande sau de grupări infracționale organizate pot îndeplini criteriile de acordare a statutului de refugiat conform Convenției din 1951.¹⁴⁹ Persoanele care fug de acest tip de violență se pot încadra și într-una sau mai multe dintre circumstanțele menționate în definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena.

C. Alternativa refugiatului intern sau a relocării

85. Definiția refugiatului din Declarația de la Cartagena se concentrează asupra situațiilor care perturbă grav structurile statului și ale societății. În aceste circumstanțe, nu li se poate cere persoanelor să se mute în alte zone ale țării, chiar dacă situația din aceste zone poate fi mai puțin perturbată. Singura excepție ar fi dacă situația este limitată la o anumită parte a țării sau la o anumită regiune sau un oraș anume, și când statul este capabil și dispus să-și protejeze cetățenii aflați în celelalte zone vizate. Trebuie să se evalueze cu atenție aspectul răspândirii posibile a situației și a violenței și dezordinii care însoțesc situația respectivă în alte zone ale țării, folosind o abordare prospectivă.

¹⁴⁹ Pentru aplicarea Convenției din 1951 la astfel de situații, vezi: Notă de orientare UNHCR privind grupurile organizate, supra, nota 12.

V. ASPECTE PROCEDURALE ȘI PROBATORII

A. Abordări ale aplicării definiției din Convenția din 1951 / Protocolul din 1967 și a definițiilor regionale

86. Diferitele definiții ale refugiatului nu se exclud reciproc. Fiecare recunosc statutul de refugiat al persoanei, atrăgând după sine standardele tratamentului prevăzute de Convenția din 1951 (vezi paragraful 8 din aceste principii directoare).
87. La aplicarea definițiilor refugiatului, se preferă o abordare secvențială, prin care statutul de refugiat este evaluat inițial în baza definiției din Convenția din 1951 înainte de realizarea unei evaluări în baza definițiilor regionale dacă se stabilește că persoana nu este un refugiat în temeiul Convenției din 1951. O asemenea abordare subliniază caracterul universal al definiției refugiatului din articolul 1A(2) din Convenția din 1951, primatul acestei Convenții,¹⁵⁰ și caracterul explicit complementar al definițiilor regionale.¹⁵¹
88. Cu toate acestea, aplicarea definițiilor regionale ar fi mai practică și mai eficientă în situații de grup sau în contexte regionale specifice,¹⁵² atâta timp cât se aplică standardele de tratament din Convenția din 1951.

B. Stabilirea faptelor

89. Cererile de acordare a statutului de refugiat legate de situații de conflict armat și violență pot da naștere la aspecte factice complexe, referitoare la circumstanțele particulare ale solicitantului privite în comparație cu cauzele, caracterul și impactul situației de conflict armat și violență. În cazul în care nu se aplică recunoașterea prima facie a statutului de refugiat, cererile de acordare a statutului de refugiat trebuie examinate pe fond individual, luând în considerare informațiile actualizate și relevante privind țara de origine.

Informații privind țara de origine

90. Informațiile actualizate și relevante privind țara de origine sunt importante pentru a înțelege situația de conflict armat și violență și dacă țara de origine se confruntă cu una dintre situațiile sau circumstanțele la care se face referire în definițiile regionale.¹⁵³

150 Concluzia ExCom nr. 87 (L) 1999, par. (f); Concluzia ExCom nr. 89 (LI) 2000. Vezi și Convenția Organizației Unității Africane din 1969, supra, nota 4, paragraful al nouălea preambular, care se referă la Convenția din 1951/Protocolul la aceasta din 1967 ca instrumentul universal și de bază pentru protecția refugiaților.

151 Un argument suplimentar pentru o abordare secvențială în temeiul Convenției Organizației Unității Africane din 1969 îl reprezintă structura articolului I, în care la alineatul 1 este reprodusă definiția refugiatului din Convenția din 1951 înainte ca alineatul 2 să ofere definiția regională.

152 UNHCR, Principii Directoare privind recunoașterea *prima facie*, supra, nota 10, par. 2 și 5.

153 Radjabu împotriva Președintelui Comitetului permanent pentru problemele refugiaților, supra, nota 107, par. 6, conform Curții, stabilirea dacă o persoană este eligibilă pentru statutul de refugiat în baza definiției evaluarea necesită evaluarea existenței unor circumstanțe verificabile în mod obiectiv în țara de origine a persoanei, care corespund cu oricare dintre cele stipulate în definiție.

91. Informațiile relevante privind țara de origine includ informații atât calitative, cât și cantitative. Informațiile calitative sunt deosebit de relevante pentru a evita neînțelegerile, stereotipizarea și generalizările și permit o înțelegere mai profundă a situației de conflict armat și violență, adică a istoricului și a progresului situației, a actorilor implicați, a mijloacelor și metodelor de război, a strategiilor și a tacticilor folosite și a efectelor pe care le are situația asupra țării și persoanelor afectate.¹⁵⁴ Informațiile cantitative referitoare la situații de conflict armat și violență trebuie utilizate cu atenția adecvată. Diferite surse pot utiliza diferite metodologii, deseori în funcție de motivarea acestora de a colecta date, ceea ce duce la divergențe substanțiale între surse. În timp ce datele statistice pot indica impactul situației asupra populației, aceste date pot fi neconcludente sau nefiabile cu privire la riscul, vătămarea, motivul relevant din Convenția din 1951, și/sau legătura causală dintre riscul de vătămare și motiv, sau situațiile menționate în definițiile regionale. Informațiile statistice tind să se concentreze asupra aspectelor cuantificabile ale situației, precum numărul de victime civile sau numărul persoanelor strămutate, și pot să nu consemneze alte forme ale vătămării – cauzate direct sau indirect de conflictul armat sau violența în cauză – care afectează persoanele, structurile statului sau societățile.
92. La evaluarea cererilor de acordare a statutului de refugiat, informațiile din țara de origine trebuie să fie relevante circumstanțelor particulare ale solicitantului. Obținerea de informații fiabile și precise privind țara de origine care să fie specifice situației unor grupuri anume de solicitanți, inclusiv copii,¹⁵⁵ sau specifice situației unor persoane de diferite identități de gen și/sau orientări sexuale,¹⁵⁶ implică deseori provocări semnificative. Aceste provocări pot fi deosebit de pronunțate în situații de conflict armat și violență. În mod similar, informațiile disponibile privind țara de origine legate de situații de conflict armat și violență pot să nu reflecte circumstanțele specifice ale femeilor și ale bărbaților, inclusiv prevalența formelor de vătămare în funcție de gen, sau nu iau în considerare compoziția și comportamentul variabil al actorilor implicați.¹⁵⁷ Factorii de decizie trebuie să țină seama de acest fapt. În situații de conflict armat și violență, absența unor informații privind țara de origine legate de situația unor anumite grupuri nu trebuie interpretată ca sugerând că grupurile respective nu sunt expuse unor amenințări specifice.

Sarcina probei

93. Deși în general sarcina probei incumbă persoanei care depune cererea, obligația de a colecta și de a analiza toate faptele relevante și toate dovezile justificative este împărțită între solicitant și factorul de decizie.¹⁵⁸ Această responsabilitate comună este deosebit de importantă când țara de origine se confruntă cu o situație de conflict armat și violență, întrucât aceasta face obținerea informațiilor

¹⁵⁴ Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit, supra, nota 45, par. 241.

¹⁵⁵ UNHCR, Principii Directoare privind protecția internațională nr. 8: Cereri de azil depuse de copii conform articolele 1(A)2 și 1(F) ale Convenției din 1951 și Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, 22 decembrie 2009, HCR/GIP/09/08, par. 74, <http://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html>.

¹⁵⁶ UNHCR, Principii directoare privind persecuția pe motive de gen, supra, nota 56, par. 37. UNHCR, Principii Directoare privind orientarea sexuală și/sau identitatea de gen, supra, nota 56, par. 66.

¹⁵⁷ Sinteză concluziilor UNHCR de la Cape Town, supra, nota 3, par. 23.

¹⁵⁸ Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 196. Vezi și UNHCR, Dincolo de dovadă, evaluarea credibilității în sistemele de azil din UE: raport complet, mai 2013, pp. 86-88, <http://www.refworld.org/docid/519b1fb54.html>.

și a documentației – în general, precum și în legătură cu persoana în cauză – mai dificilă.¹⁵⁹ Persoanele care fug de astfel de situații se confruntă probabil cu probleme semnificative când doresc să ofere o prezentare detaliată a evenimentelor care să demonstreze nevoia de protecție internațională, și/sau când doresc să obțină dovezi care să le justifice cererea. Așadar, în aceste circumstanțe, este frecvent necesar să li se aplice solicitanților beneficiul dubiului.¹⁶⁰

159 Recursul pentru refugiați nr. 71462/99, Tamil și un cetățean al Republicii Socialiste Democrată Sri Lanka împotriva Secției pentru statutul de refugiat din cadrul Serviciului de Imigrație din Noua Zeelandă, 71462/99, supra, nota 54, par. 51.

160 Manualul UNHCR, supra, nota 26, par. 203.

PRINCIPII DIRECTOARE PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ nr. 13:

Aplicabilitatea articolului 1D al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților pentru refugiații palestinieni

13

UNHCR emite aceste Principii Directoare în conformitate cu mandatul său, așa cum este acesta prevăzut în *Statutul Biroului coroborat cu Articolul 35 al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și articolul II al Protocolului la acesta din 1967*, precum și cu instrumentele regionale relevante. Aceste Principii Directoare completează *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951* (Geneva: UNHCR, 1979; republicat în 2011) și alte Principii Directoare privind protecția internațională. Prezentele Principii Directoare înlocuiesc *Nota revizuită privind aplicabilitatea articolului 1D al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților pentru refugiații palestinieni*, octombrie 2009, și toate orientările relevante anterioare. În schimb, *Nota privind interpretarea dată de UNHCR articolului 1D al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și articolului 12 alin. (1) lit. (a) din Directiva UE privind calificare în contextul refugiaților palestinieni care solicită protecția internațională*, mai 2013, rămâne aplicabilă.

Aceste Principii Directoare, beneficiind de consultări extinse, sunt destinate să ofere îndrumări de interpretare juridică pentru guverne, practicieni în domeniul juridic, factori de decizie și membri ai sistemului judiciar, precum și personalul UNHCR care se ocupă cu determinarea statutului de refugiat conform mandatului său.

Aceste Principii Directoare au fost întocmite în strânsă cooperare cu Agenția ONU de cjurorare și construcție pentru Refugiații Palestinieni din Orientul mijlociu („UNRWA”).

În lumina politicilor de egalitate și nediscriminare ale UNHCR, ori de câte ori textul original al unui acord internațional a fost întocmit într-un limbaj specific din punctul de vedere al genului, iar genul nu reprezenta un element esențial, textul trebuie citit și înțeles astăzi ca și cum s-ar aplica în mod egal bărbaților și femeilor; din acest motiv, textele citate în publicațiile UNHCR reflectă acest principiu prin includerea unei formulări corespunzătoare în paranteze drepte.

Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat sunt disponibile la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f33c8d92.html>.

Anunțurile de consultare publică referitoare la viitoarele principii directoare vor fi publicate online la: <http://www.unhcr.org/544f59896.html>.

I. INTRODUCERE

1. Articolul 1D al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților („Convenția din 1951”)¹⁶¹ recunoaște că anumite categorii de refugiați pot beneficia de aranjamente separate în vederea protecției sau asistenței oferite de organisme sau instituții ale Organizației Națiunilor Unite, altele decât Biroul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați („UNHCR”). În prezent, articolul 1D se aplică refugiaților palestinieni, pentru care a fost înființată Agenția ONU de Ajutorare și Lucrări pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat („UNRWA”)¹⁶² în vederea oferirii unor soluții situația acestora.¹⁶³
2. Articolul 1D al Convenției din 1951 prevede ¹⁶⁴:
Această convenție nu va fi aplicabilă persoanelor care beneficiază în prezent de o protecție sau de o asistență din partea unui organism sau a unei instituții a Națiunilor Unite, alta decât Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați. Atunci când această protecție sau această asistență va înceta pentru un motiv oarecare, fără ca situația acestor persoane să fi fost reglementată în mod definitiv, în conformitate cu rezoluțiile pertinente adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite, aceste persoane vor beneficia, de drept, de regimul prevăzut de această convenție.
2. Articolul 1D al Convenției din 1951 este caracterizat adesea drept o „clauză de excludere”, deși are atât aspecte de excludere, cât și de includere¹⁶⁵, iar cele două

¹⁶¹ Convenția din 1951 privind statutul refugiaților (28 iulie 1951) 189 UNTS 137 (Convenția din 1951), <http://www.refworld.org/docid/3be01b964.html>, și Protocolul privind statutul refugiaților (31 ianuarie 1967) 606 UNTS 267 (Protocolul din 1967), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3ae4.html>.

¹⁶² Rezoluția 302 (IV) a Adunării Generale a ONU, Asistență pentru refugiați palestinieni, 8 decembrie 1949, A/RES/302, a înființat UNRWA, care are responsabilitățile de a oferi asistență și protecție refugiaților palestinieni. Rolul UNRWA este recunoscut și de instanțele de judecată: vezi, de exemplu, *Bolbol v. Bevândorlasi és Állampolgársági Hivatal*, („Bolbol”), C-31/09, Curtea de Justiție a Uniunii Europene („CJUE”), 17 iunie 2010, paragrafele 44, <http://www.refworld.org/docid/4c1f62d42.html>: „Nu poate fi contestat faptul că UNRWA constituie unul dintre organismele sau instituțiile ONU, altul decât UNHCR, la care se face referire în articolul 12 alin. (1) lit. (a) din Directivă și în articolul 1D al Convenției de la Geneva...”. Vezi și AD (Palestina), („AD Palestina”) [2015] NZIPT 800693-695, Noua Zeelandă: Tribunalul pentru Imigrare și Protecție, 23 decembrie 2015, paragrafele 101-116, <http://www.refworld.org/docid/56b1bcc24.html>.

¹⁶³ Înaintea înființării UNRWA, ONU mai înființase și Comisia Organizației Națiunilor Unite de Conciliere pentru Palestina („UNCCP”) pentru ca, printre altele, „să faciliteze repatrierea, relocarea și reabilitarea economică și socială a refugiaților și plata despăgubirilor, și pentru a menține relații strânse cu Directorul Agenției ONU de Ajutorare și Construcție pentru Refugiații Palestinieni și, prin acesta [sau aceasta], cu organismele și instituțiile corespunzătoare ale Organizației Națiunilor Unite.” Rezoluția 194 (III) a Adunării Generale a ONU, Palestina – Raport de progres al mediatorului Națiunilor Unite, 11 decembrie 1948, A/RES/194, paragraful 11. Până în 1951, UNCCP informase Adunarea Generală, și începuse să remarce anual, că nu putea găsi un mijloc de a obține progresul în ce privește implementarea paragrafului 11 al Rezoluției 194 (III). Vezi UNCCP, Raport de progres al Comisiei ONU de Conciliere pentru Palestina, Documentul ONU A/1985, 20 noiembrie 1951, alin. 79 și 80 pentru primul raport, și mai recent, Raportul UNCCP, 13 august 2015, A/70/319, anexa; Rezoluția 69/86 a Adunării Generale a ONU.

¹⁶⁴ În prezentele Principii Directoare, UNHCR denuște primul alineat al articolului 1D „articolul 1D alin. (1)” și al doilea alineat „articolul 1D alin. (2)”.

¹⁶⁵ Reprezentantul Franței la Conferința Plenipotențiarilor, dl. Rochefort, a declarat că „respectiva clauză este de fapt cea care prevede amânarea includerii”. Conferința Plenipotențiarilor privind statutul refugiaților și al apatrizilor, Rezumatul celei de-a treia sesiuni, 19 noiembrie 1951, Documentul ONU A/Conf.2/SR.3, p. 10. Toate documentele ONU sunt disponibile în baza de date a Sistemului Documentelor Oficiale ONU la <http://www.un.org/en/documents/index.html>. Vezi și James Hathaway și Michelle Foster, *The Law of Refugee Status*, (Cambridge: Cambridge University Press, a doua ediție, 2014), 513; și Lex Takkenberg, *The Status of Palestinian Refugees in International Law Statutul refugiaților palestinieni în dreptul internațional*, (Oxford: Oxford University Press, 1998), p. 66. Vezi și Guy Goodwin-Gill și Jane McAdam, care afirmă că articolul 1D „nu trebuie considerat o clauză de «excludere», cât mai degrabă o «clauză contingentă de includere». *The Refugee in International Law*, (Oxford: Oxford University Press, a treia ediție, 2007), 153; și Atle Grahl-Madsen, care o numește o „clauză suspensivă”, *The Status of Refugees in International Law [Refugiații în dreptul internațional]*, Volume I *Refugee Character [Statutul refugiaților în dreptul internațional, volumul I, Caracterul refugiaților]*, A.W. Sijthoff-Leyden, 1966, p. 263.

alineate ale sale trebuie citite secvențial. Cu alte cuvinte, o persoană trebuie să se încadreze întâi în sfera de aplicare a primului alineat înainte de a se încadra în cel de-al doilea. Alineatul 1 exclude în general de la protecția Convenției din 1951 pe acei refugiați palestinieni care beneficiază de protecție sau asistență din partea UNRWA, în timp ce alineatul 2 al articolului 1D îi include pe aceiași refugiați palestinieni atunci când protecția sau asistența respectivă au luat sfârșit. După încetarea protecției sau a asistenței (vezi secțiunea II E de mai jos), aceștia pot beneficia, de drept, de avantajele oferite de Convenția din 1951. În calitate de refugiați recunoscuți deja de comunitatea internațională,¹⁶⁶ nu este necesară nicio evaluare separată sau suplimentară în baza articolului 1A alin. (2) pentru ca aceștia să se califice pentru protecția oferită de Convenție. Solicitanții trebuie doar să demonstreze că se încadrează în sfera de aplicare a articolului 1D.

3. Toate statele semnatare ale Convenției din 1951 și/sau ale Protocolului din 1967 trebuie să se asigure că articolul 1D este integrat pe deplin în dreptul și practica națională. Integrarea deplină a acestei dispoziții în dreptul și practica națională este o chestiune ce ține de obligațiile statelor semnatare în temeiul instrumentelor internaționale privind refugiații.
4. Acest ghid abordează interpretarea articolului 1D al Convenției din 1951 cu privire la refugiații palestinieni ce solicită protecție în baza Convenției din 1951 în afara domeniilor de aplicare ale UNRWA. Principiile directoare prevăd interpretarea substanțială a articolului 1D (partea a II-a) dată de UNHCR, și abordează mai multe chestiuni procedurale și probatorii (partea a III-a), bazându-se pe practica statelor, pe jurisprudența internațională și națională, precum și pe opiniile unor juriști și experți universitari de seamă.

13

II. ANALIZĂ

A. Obiectul și scopul

5. În interpretarea articolului 1D, este necesar să se examineze obiectul și scopul acestuia, precum și contextul său, inclusiv prin recurgerea la lucrările pregătitoare ale Convenției din 1951 și la alte instrumente internaționale contemporane menite să răspundă la chestiunile referitoare la protecție și responsabilitatea instituțională pentru refugiații palestinieni. Este garantată o interpretare vastă, pe baza intenției părților, astfel cum aceasta este exprimată în sensul obișnuit al termenilor tratatului, analizată în context și în lumina obiectului și a scopului său.¹⁶⁷ Astfel, este limpede că articolul 1D al Convenției din 1951 are două scopuri corelate care îi orientează interpretarea și aplicarea. Primul scop este de a se asigura că

¹⁶⁶ „[R]efugiații palestinieni – și nu încape îndoială că palestinienii strămutați au fost considerați refugiați în toate etapele relevante – au fost priviți, în cadrul și în afara Organizației Națiunilor Unite, ca făcând parte dintr-o categorie specială.” Amer Mohammed El-Ali împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne și Daraz împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne (UNHCR, Intervenient), („El Ali”) Regatul Unit: Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor), 26 iulie 2002, [2002] EWCA Civ 1103, http://www.refworld.org/cases,GBR_CA_CIV,3f278a3a4.html, paragraful 15.

¹⁶⁷ Articolul 31 din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor, 23 mai 1969, Organizația Națiunilor Unite, Treaty Series, vol. 1155, p. 331, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3a10.html>. Vezi și Ian Brownlie, Principles of Public International Law [Principiile dreptului internațional public], (Oxford: Oxford University Press, 7th ed., 2008), 631.

refugiații palestinieni continuă să fie recunoscuți drept o clasă specifică,¹⁶⁸ și că aceștia continuă să beneficieze de protecție și drepturile aferente, până când situația lor va fi stabilită definitiv în conformitate cu rezoluțiile relevante ale Adunării Generale a ONU.¹⁶⁹ Acest scop este reflectat și în discuțiile cu privire la redactarea Statutului Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, în care se evidențiază că refugiaților palestinieni trebuie să li se acorde în continuare un statut special.¹⁷⁰ De asemenea, a fost recunoscut caracterul esențial al asigurării continuității protecției¹⁷¹ palestinienilor ca o clasă *sui generis* de refugiați în baza Convenției din 1951.

6. Al doilea scop al articolului 1D este evitarea dublării și suprapunerii competențelor UNHCR cu ale UNRWA. Responsabilitățile celor două instituții sunt menite a fi complementare.¹⁷² În această privință, remarcăm că în timp ce mandatul UNHCR este global, competența sa „nu va fi aplicabilă persoanelor ... care beneficiază în continuare de o protecție sau de o asistență din partea unui organism sau a unei instituții a Națiunilor Unite”.¹⁷³ În schimb, UNRWA are competențe în cinci regiuni geografice sau „domenii” de operare: Iordania, Liban, Republica Arabă Siriană, Cisiordania (inclusiv Ierusalimul de Est) și Fâșia Gaza.¹⁷⁴ Luate împreună, aceste teritorii constituie zonele de operare ale UNRWA, în care oferă protecție¹⁷⁵ sau asistență unei populații de peste cinci milioane de refugiați palestinieni.¹⁷⁶

168 „Articolul vizează, în mod fundamental, asigurarea protecției continue a palestinienilor ca persoane al căror statut de refugiați a fost deja recunoscut.” AD (Palestina), alin. 159, nota 2 supra. Articolul 1D a fost „destinat unei categorii existente de refugiați cu privire la care Adunarea Generală a luat deja anumite măsuri.” Takkenberg, nota 5 supra, 97.

169 Vezi și Mostafa Abed El Karem El Kott și alții v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, C-364/11, Uniunea Europeană: Curtea de Justiție a Uniunii Europene, 19 decembrie 2012, („El Kott”), <http://www.refworld.org/cases,ECJ,50d2d7b42.html>, paragraful 62, unde CJUE a afirmat că obiectivul articolului 1D este „de a se asigura că refugiații palestinieni continuă să beneficieze de protecție, ca refugiați palestinieni, până când situația lor va fi stabilită definitiv...”.

170 Adunarea Generală, A cincea sesiune, documente oficiale, a treia comisie, a 328-a ședință, 27 noiembrie 1950, alin. 52, 55 (dl. Baroody, Arabia Saudită), UN doc. A/C.3/SR.328, disponibil în baza de date a Sistemului Documentelor Oficiale ONU la <http://www.un.org/en/documents/index.html>. Citat și în intervenția UNHCR în fața Curții de Apel din Anglia și Țara Galilor în cauza El-Ali, <http://www.refworld.org/docid/3d1c73c04.html> („Intervenția UNHCR în cauza El-Ali”).

171 Adunarea Generală, Fifth Session, Official Records, Third Committee, 344th Meeting, 11 decembrie 1950, paragrafele 24-25 (DI Baroody, Arabia Saudită); paragraful 28 (dl Lesage, Canada); paragrafele 29-30 (dl Davin, Noua Zeelandă); paragraful 39 (dl Noriega, Mexic); alin. 42 (dl Raafat, Egipt), UN doc. A/C.3/SR.344, disponibil în baza de date a Sistemului Documentelor Oficiale ONU la <http://www.un.org/en/documents/index.html>. Citat și în Intervenția UNHCR în cauza El-Ali, nota 10 supra.

172 Vezi Goodwin Gill și McAdam, nota 165 supra, 152. Importanța acestei complementarități se reflectă în practica actuală a celor două instituții. Începând cu anul 2005, UNHCR și UNRWA organizează întâlniri anuale la nivel înalt pentru a discuta chestiuni de interes comun; iar din 2010, a fost înființat un grup de lucru comun care rămâne în contact regulat și se reunește de două ori pe an.

173 Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, („Statutul”), 14 decembrie 1950, A/RES/428(V), <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3628.html>, paragrafele 1 și 7(c). În ce privește diferențele de formulare dintre Statut („beneficiază în continuare”) și articolul 1D („beneficiază în prezent”), UNHCR interpretează sintagmele ca având același înțeles. „Din motive care nu sunt clare (dar care pot să fi fost dictate de constrângeri legate de timp), definiția refugiaților din proiectul de Convenție nu a fost modificată pentru a o alinia la Statutul UNHCR înainte de a fi trimisă la Conferința Plenipotențiarilor.” Goodwin-Gill și McAdam, nota 165 supra, p. 154. Pentru chestiunea Mandatului UNHCR, vezi și UNHCR, Notă privind Mandatul Înaltului Comisar pentru Refugiați și al Biroului acestuia, octombrie 2013, <http://www.refworld.org/docid/5268c9474.html>.

174 Vezi de exemplu Rezoluția 58/95 a Adunării Generale din 17 decembrie 2003 și, mai recent, Rezoluția 71/91 a Adunării Generale a ONU, Asistență pentru refugiații palestinieni: Rezoluție adoptată de Adunarea Generală, 22 decembrie 2016, A/RES/71/91: <http://www.refworld.org/docid/586cbe334.html>.

175 Este important de remarcat că UNRWA are un mandat de protecție încă de la înființarea sa. Cu toate acestea, funcția de protecție s-a dezvoltat de-a lungul timpului și a crescut din 2010 încoace, odată cu adoptarea unei politici de protecție și cu dezvoltarea instrumentelor și standardelor de protecție. Vezi UNRWA, Protejarea refugiaților palestinieni, 2015, <http://www.refworld.org/docid/5703647f4.html> și <https://www.unrwa.org/what-we-do/protection>. Totuși, UNRWA „nu deține, administrează sau monitorizează taberele, întrucât aceasta este responsabilitatea autorităților-gazdă.” <https://www.unrwa.org/palestinerefugees>. Vezi și nota 208 infra.

176 Pentru cele mai recente cifre ale UNRWA, vezi: <http://www.unrwa.org>.

B. Ratione personae: Sfera de aplicare personală a articolului 1D

7. Următoarele grupuri de persoane se încadrează în sfera de aplicare personală a articolului 1D:

Refugiații din Palestina: Persoanele care sunt „refugiați din Palestina”¹⁷⁷ în sensul Rezoluției 194 (III) a Adunării Generale a ONU din 11 decembrie 1948¹⁷⁸ și al Rezoluțiilor ulterioare ale Adunării Generale a ONU și care, ca urmare a Conflictului arabo-israelian din 1948, au fost strămutați din acea parte a Mandatului pentru Palestina care a devenit Israel, și care nu s-au putut întoarce în regiune.

Persoane strămutate: Persoanele care sunt „persoane strămutate” în sensul Rezoluției 2252 (ES-V) a Adunării Generale a ONU din 4 iulie 1967 și al Rezoluțiilor ulterioare ale Adunării Generale a ONU, și care, ca urmare a conflictului din 1967, au fost strămutate de pe teritoriul palestinian ocupat de Israel din 1967 și care nu s-au putut întoarce în regiune.¹⁷⁹ De asemenea, include persoanele strămutate din cauza „ostilităților ulterioare”.¹⁸⁰

Descendenți: Termenul „descendenți” se referă la toate persoanele născute din refugiați din Palestina sau persoane strămutate, astfel cum aceștia sunt definiți mai sus.¹⁸¹ Pe baza principiilor egalității de gen și a nediscriminării pe motive de sex, precum și pe baza principiului unității familiei, s-ar considera că acești descendenți, indiferent dacă sunt descendenți pe linie maternă sau paternă,¹⁸² se

13

177 Termenul de „refugiați din Palestina” nu a fost niciodată definit în mod expres de Adunarea Generală. Cu toate acestea, pentru încercările inițiale de definire a termenului, vezi Documentul ONU W/61/Add.1, Act adițional la definiția de „refugiat” în conformitate cu punctul 11 din Rezoluția Adunării Generale din 11 decembrie 1948, 29 mai 1951 care trebuie coroborat cu Nota Secretarului Principal, Documentul ONU A/AC.25/W/61, <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/418E7BC6931616B485256CAF00647CC7>. Definiția operațională a UNRWA a termenului de „refugiat din Palestina” în scopul înregistrării a evoluat de-a lungul anilor, întrucât inițial era o subcategorie de persoane „care au o nevoie [de protecție]”. Din 1984, a fost formulată ca „persoane al căror loc obișnuit de reședință a fost Palestina în perioada cuprinsă între 1 iunie 1946 și 15 mai 1948, și care și-au pierdut atât reședința, cât și sursele de venit în urma conflictului din 1948.”

178 Adunarea Generală a ONU a hotărât la paragraful 11 al Rezoluției 194 (III) că „refugiaților care doresc să se întoarcă acasă și să trăiască în pace cu vecinii lor trebuie să li se permită să facă acest lucru cât mai curând cu putință” și că „trebuie să se achite despăgubiri pentru proprietățile celor care aleg să nu se întoarcă și pentru pierderile sau prejudiciile materiale.”

179 Rezoluția 2452 (XXIII) A a Adunării Generale a ONU din 19 decembrie 1968 a solicitat întoarcerea „persoanelor strămutate”, așa cum au reiterat în fiecare an rezoluțiile ulterioare ale Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/0F32DC9EB80EE553852560DF004F1352>. Vezi și Bolbol (nota 162 supra), paragraful 47: „[N]u se poate susține, ca argument împotriva includerii persoanelor strămutate în urma ostilităților din 1967 în sensul articolului 1D al Convenției de la Geneva, că numai acei palestinieni care au devenit refugiați ca urmare a conflictului din 1948 și care beneficiau de protecție sau asistență din partea UNRWA la data încheierii versiunii originale a Convenției de la Geneva din 1951 sunt incluși în sfera de aplicare a articolului 1D al convenției respective [...]”

180 Vezi Rezoluția A/RES/37/120 a Adunării Generale a ONU, 16 decembrie 1982, care a extins mandatul UNRWA la persoanele strămutate în urma ostilităților ulterioare; <http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r120.htm>.

181 UNRWA, Instrucțiuni consolidate privind eligibilitatea și înregistrarea, 1 ianuarie 2009, („UNRWA ICEI (2009)”), <http://www.refworld.org/docid/520cc3634.html>, în partea III(A)(1), p. 3, prevede că „Refugiații din Palestina și descendenții refugiaților din Palestina de sex masculin, inclusiv copiii adoptați legal, sunt eligibili pentru înregistrarea în vederea beneficiilor de serviciile UNRWA.” Nu se consideră că descendenții femeilor care sunt refugiate recunoscute și care sunt (sau au fost) căsătorite cu soți care nu sunt refugiați recunoscuți îndeplinesc criteriile pentru stabilirea statutului de refugiat palestinian, dar aceștia (inclusiv copiii lor adoptați legal) „sunt eligibili să se înregistreze în vederea beneficiilor de serviciile UNRWA”, Partea II(A)(2).

182 Inclusiv descendenții unei femei refugiate palestinieni și ai unui bărbat care nu este refugiat, în sensul primului alineat din articolului 1D al Convenției din 1951, acesta fiind compatibil cu principiul nediscriminării pe motive de sex și evitând consecințe severe în ce privește unitatea familiei. Mai mult, abordarea adoptată în aceste principii directe, care recunoaște descendenții refugiaților palestinieni, este conformă cu abordarea generală a UNHCR față de situațiile îndelungate ale refugiaților în care copiii născuți din refugiați exilați sunt înregistrați ca refugiați până când se găsește o soluție de durată.

încadrează în sfera de aplicare a articolului 1D.¹⁸³ Aceștia includ descendenții care s-au născut în afara zonelor de operare ale UNRWA și care nu au avut niciodată reședința în aceste zone, în cazul în care sunt îndeplinite criteriile de aplicare a articolului 1D.

8. În scopul acestui Ghid, termenul de „refugiați palestinieni” este utilizat pentru a include „refugiații din Palestina”, „persoanele strămutate” și „descendenții” sau unul sau mai multe dintre aceste grupuri, a căror situație nu a fost stabilită definitiv în conformitate cu rezoluțiile relevante ale Adunării Generale a ONU.
9. Nu toți palestinienii se încadrează în clasa refugiaților palestinieni cărora li se aplică articolul 1D.¹⁸⁴ Aceste cazuri trebuie evaluate în același mod ca alte cereri de recunoaștere a statutului de refugiat, în baza articolului 1A(2).

C. Lectura secvențială

10. Cele două alineate ale articolului 1D trebuie coroborate și operează secvențial. Acest lucru înseamnă că factorii de decizie trebuie să evalueze (i) dacă solicitantul se încadrează în clasa palestinienilor cărora nu li se aplică protecția prevăzută de Convenția din 1951 deoarece acesta sau aceasta „beneficiază în prezent” de protecția sau asistența UNRWA; și dacă da, (ii) dacă solicitantul respectiv se încadrează totuși în al doilea alineat din cauza încetării protecției sau asistenței respective.

D. „Clauza de excludere” a articolului 1D alin. (1): Refugiați palestinieni care beneficiază sau sunt eligibili pentru a beneficia de protecția sau asistența UNRWA

11. „Excluderea” de la protecția prevăzută de Convenția din 1951 în temeiul articolului 1D alin. (1) nu înseamnă că persoanele care se încadrează în sfera de aplicare a acestei dispoziții nu trebuie considerate a fi refugiați. Din contră, intenția expresă a autorilor Convenției a fost de a oferi un regim separat unei întregi clase de persoane care beneficiază deja de avantaje specifice din partea organismelor sau a instituțiilor ONU. Astfel, articolul 1D are rolul clar de a acoperi toți refugiații palestinieni „care se încadrează în sfera de aplicare a mandatului UNRWA, indiferent când, sau dacă s-au înregistrat la agenția respectivă, sau dacă beneficiază de fapt de asistență”.¹⁸⁵ Interpretarea articolului 1D alin. (1) ca o clauză de excludere în acest sens ar fi incorectă, deoarece ar ignora caracterul articolului 1D de „clauză contingentă de includere”.¹⁸⁶ De asemenea, ar fi inconsecventă cu obiectul și scopul Convenției din 1951 și, în special, cu scopul articolului 1D în sine, respectiv de a asigura continuitatea protecției unei clase de persoane care sunt recunoscute deja ca refugiați de comunitatea internațională.

¹⁸³ Unii dintre acești descendenți pot să fi dobândit cetățenia părintelui care nu este refugiat/palestinian, așadar va fi necesară o evaluare individuală, care să aibă în vedere și principiul unității familiei.

¹⁸⁴ De exemplu, un palestinian originar din Cisiordania, care nu a fost strămutat niciodată.

¹⁸⁵ Guy Goodwin Gill și Susan M. Akram, „Brief Amicus Curiae”, Palestine Yearbook of International Law, [Anuarul dreptului internațional al Palestinei] 2000/2001, Vol. XI, 185, la p. 236. Vezi și AD (Palestine), nota 162 supra, în care s-a stabilit că sfera de aplicare a articolului 1D include persoane „care nu au apelat de fapt la protecția și asistența pentru care erau eligibile.” Paragraful 160 și vezi paragrafele 150-153 pentru o discuție privind dificultățile abordării „nu au apelat de fapt”.

¹⁸⁶ Vezi nota 165.

12. Mai mult, obiectul și scopul Convenției din 1951 și al dispozițiilor sale referitoare la palestinieni necesită ca sintagma „care beneficiază în prezent” din primul alineat al articolului 1D să fie înțeleasă cu sensul de (i) „persoane care au beneficiat și/sau care beneficiază în prezent” de protecție sau asistență, sau (ii) care sunt eligibile pentru o astfel de protecție sau asistență. Palestinenii care sunt eligibili sunt descriși în paragraful 8. Incluzând atât persoanele care beneficiază de fapt, cât și persoanele eligibile pentru a beneficia de protecția sau asistența UNRWA în sensul articolului 1D alin. (1), este recunoscut caracterul de refugiați continui al refugiaților palestinieni, precum și dreptul acestora de a beneficia de protecție.
13. În opinia UNHCR, ar fi incompatibil cu obiectul și scopul articolului 1D să se excludă din sfera sa de aplicare acei refugiați palestinieni care nu au apelat la protecția sau asistența UNRWA, deși îndeplinesc condițiile de eligibilitate, însă care au totuși nevoie de protecția oferită de Convenția din 1951 în baza alineatului 2 din articolul 1D.¹⁸⁷ O interpretare atât de restrânsă a primului alineat al articolului 1D ar duce de fapt la refuzarea protecției în cazul multor refugiați palestinieni, al căror statut de refugiați a fost deja recunoscut, ducând la apariția unor lacune în regimul de protecție.¹⁸⁸
14. Mai mult, persoanele cu o situație similară, care au fost strămutate ca urmare a aceluiași conflict, ar fi supuse unui tratament diferit dacă au apelat sau nu la asistență și în funcție de locul în care s-au refugiat. Unele ar fi examinate în temeiul articolului 1D, în timp ce altele ar fi examinate în temeiul articolului 1A alin. (2). O interpretare ce diferențiază aceste persoane cu situații similare este „în mod clar nerezonabilă și intră în conflict cu intențiile autorilor.”¹⁸⁹
15. În aceeași notă, interpretarea articolului 1D într-un mod care nu ar acoperi refugiații palestinieni care sunt eligibili pentru protecția sau asistența UNRWA ar duce la dublarea mandatelor în ce privește aceeași populație de refugiați, între UNHCR și UNRWA din interiorul zonelor de operare ale UNRWA. În opinia UNHCR, această aceeași interpretare orientează și interpretarea dispoziției în afara zonelor de operare ale UNRWA. Astfel, dispoziția ar trebui interpretată în așa fel încât să reflecte mandatele complementare ale celor două agenții, atât înăuntrul, cât și în afara zonelor de operare ale UNRWA.¹⁹⁰
16. De asemenea, ar fi incorect să interpretăm articolul 1D ca aplicându-se numai acelor persoane care erau refugiați palestinieni în anul 1951.¹⁹¹ Acest lucru ar fi

187 Această interpretare este diferită de poziția CJUE în Bolbol, (nota 162 supra), unde numai cei care „au beneficiat de fapt” de acea protecție sau asistență sunt considerați a se încadra în sfera de aplicare a primului alineat al articolului 1D, pe baza unei „lecturi clare” a articolului 1D (paragraful 51). Pentru a stabili modul în care această chestiune trebuie abordată și reconciliată ca o chestiune a dreptului european, UNHCR remarcă faptul că articolul 3 din Directiva privind standardele minime prevede ca statele membre să poată introduce sau păstra standarde mai favorabile pentru a determina eligibilitatea pentru statutul de refugiat. Statelor membre li se recomandă așadar să adopte interpretarea mai favorabilă sugerată de UNHCR, care respectă mai bine obiectul și scopul articolului 1D.

188 Vezi UNHCR, Nota privind interpretarea dată de UNHCR articolului 1D al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și articolului 12 alin. (1) lit. (a) din Directiva UE privind calificarea în contextul refugiaților palestinieni care solicită protecția internațională, mai 2013, <http://www.refworld.org/docid/518cb8c84.html>.

189 Brenda Goddard, „UNHCR and the International Protection of Palestinian Refugees”, [UNHCR și protecția internațională a refugiaților palestinieni] (2009) 28 Refugee Survey Quarterly, [Sondaj trimestrial privind refugiații] 475 la 493.

190 AD (Palestina), nota 162 supra, paragraful 159.

contrar intențiilor autorilor Convenției, care au căutat să asigure continuitatea protecției acordate clasei specifice de persoane menționate la articolul 1D până când situația acestora avea să fie stabilită definitiv, o necesitate ce continuă nu doar în cazul celor care erau refugiați palestinieni în 1951, ci și în cazul persoanelor care au fost strămutate de conflictul din 1967, precum și al descendenților acestora. Mai mult, ignoră schimbarea fundamentală generată de Protocolul din 1967, care a eliminat limitarea temporală asupra Convenției din 1951, cu scopul, astfel cum se exprimă în preambul, de a asigura „același statut” „tuturor refugiaților care intră sub incidența definiției date în convenție, fără a se ține seama de data limită de 1 ianuarie 1951”.¹⁹²

E. „Clauza de includere” a articolului 1D: protecția sau asistența va înceta pentru un motiv oarecare

17. Refugiații palestinieni (vezi paragraful 8) beneficiază de protecția stipulată în Convenția din 1951 în baza articolului 1D alin. (2) când protecția sau asistența din partea UNRWA va înceta. Interpretată în lumina înțelesului său obișnuit, examinată în context și cu respectarea obiectului și scopului Convenției din 1951,¹⁹³ sintagma „va înceta pentru un motiv oarecare” nu trebuie interpretată în sens restrictiv. Astfel cum se observă în jurisprudență, excluderea refugiaților palestinieni din sfera de aplicare a Convenției din 1951 prin articolul 1D „a avut rolul de a fi condițională și temporară, nu absolută și permanentă.”¹⁹⁴
18. Aplicarea alineatului 2 din articolul 1D nu este, însă, nelimitată.¹⁹⁵ Protecția în temeiul Convenției din 1951 nu se extinde la solicitanții care, fiind în afara zonei de operare a UNRWA, refuză să apeleze (din nou) la protecția sau asistența din partea UNRWA din motive de confort personal.¹⁹⁶ Acestea fiind spuse, motivele pentru care o persoană a părăsit o zonă de operare a UNRWA (de exemplu, în scop profesional sau de studiu, sau din motive de protecție) nu sunt decisive în sine. Ce este esențial este dacă protecția sau asistența UNRWA va înceta din cauza unuia sau a mai multor „motive obiective” pentru părăsirea zonei sau pentru împiedicarea acestor persoane să apeleze (din nou) la protecția sau asistența din partea UNRWA astfel cum se stabilește la paragraful 22 de mai jos (vezi și paragraful 26ff privind cererile *sur place*). Dacă o persoană nu are motive obiective pentru nu apela (din nou) la protecția sau asistența UNRWA, atunci protecția sau asistența respectivă nu poate fi considerată sau interpretată ca încetând în sensul alineatului 2 al articolului 1D atunci când un refugiat palestinian poate intra în siguranță în zona de operare a UNRWA.

191 Argumentul „istoric” potrivit căruia articolul 1D se limitează doar la persoanele care erau refugiați palestinieni în 1951, acceptat de Curtea de Apel din Regatul Unit în cauza El-Ali, nota 166 supra, a fost respins de CJUE în Bolbol, nota 162 supra, paragrafele 47-48. Vezi și respingerea de către Avocatul General Sharpston, paragrafele 62, 65-68, în Concluziile sale din cauza Bolbol, <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62009CC0031>.

192 Protocolul din 1967, preambul, paragraful al treilea, nota 161 supra. Vezi și Goodwin-Gill și McAdam, nota 165 supra, p. 158, nota 110.

193 Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor, articolul 31, nota 167 supra.

194 AD (Palestina), nota 162 supra, paragraful 99f.

195 „Simpla absență dintr-o astfel de zonă sau decizia voluntară de a o părăsi nu poate fi considerată drept încetarea asistenței.” El Kott, nota 169 supra, paragraful 59.

196 Vezi El Kott, nota 169 supra, paragrafele 49-51 și 59-63. Vezi și, pentru o analogie privind confortul personal, Statutul Biroului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, paragrafele 6(ii)(e) și (f), nota 173 supra.

19. Evaluarea includerii trebuie să se desfășoare nu doar având în vedere mandatul și operațiunile UNRWA, ci și circumstanțele persoanei și informațiile din țara de origine (ITO) relevante și actualizate.¹⁹⁷

Motive obiective ce aduc solicitantul în sfera de aplicare a articolului 1D alin. (2)

20. Deși autorii Convenției din 1951 au avut în vedere în principal aplicarea celui de-al doilea alineat în cazul încetării mandatului UNRWA, sintagma „pentru un motiv oarecare” este suficient de vastă pentru a include și alte circumstanțe decât încetarea mandatului UNRWA. Lucrările pregătitoare ale Convenției din 1951 confirmă această interpretare.¹⁹⁸ Un aspect important este că, acolo unde autorii au intenționat să limiteze sfera de aplicare a dispozițiilor în alte puncte ale Convenției, au făcut acest lucru explicit și au evidențiat posibilele excepții.¹⁹⁹
21. Motivele obiective,²⁰⁰ care aduc solicitantul în sfera de aplicare a articolului 1D alin. (2), includ:

13

(i) Încetarea mandatului UNRWA²⁰¹

- a. Încetarea mandatului UNRWA ar necesita în principiu o rezoluție a Adunării Generale a Națiunilor Unite. Acest element s-ar aplica în consecință întregii clase a palestinienilor, mai degrabă decât unor persoane individuale.

(ii) Incapacitatea UNRWA de a-și îndeplini mandatul de protecție sau asistență

- b. Ar trebui să se determine că întreruperea protecției sau asistenței din partea UNRWA, care s-ar aplica tuturor palestinienilor, a avut loc în fapt, într-o zonă de operare sau la nivel național. Acest lucru se poate întâmpla dacă, fără a aduce atingere existenței continue a agenției, ar deveni imposibil pentru UNRWA să-și îndeplinească misiunea.²⁰² Dovada acestei circumstanțe ar putea fi stabilită, de exemplu, printr-o rezoluție a Adunării Generale a

¹⁹⁷ „Informațiile din țara de origine (ITO) sunt informații utilizate în proceduri care evaluează cererile de acordare a statutului de refugiat sau a altor forme de protecție internațională. ITO sprijină consilierii juridici și persoanele care iau decizii privind protecția internațională la evaluarea: situației referitoare la drepturile omului și la siguranță; situației politice și cadrului legal; aspectelor culturale și atitudinilor societale; situației umanitare și economice; evenimentelor și incidentelor; precum și a geografiei din țările de origine ale solicitanților (sau, în cazul apatrizilor, din țările de reședință obișnuită anterioară) sau din țările de tranzit. Pentru a se califica drept ITO, este esențial ca sursa informațiilor să nu aibă niciun interes direct în rezultatul cererii individuale de acordare a protecției internaționale.” Centrul Austriac pentru Cercetare și Documentare a Țării de Origine și Azil (ACCORD), Cercetarea informațiilor privind țara de origine: manual de instruire, octombrie 2013, <http://www.refworld.org/docid/5273a56b4.html>.

¹⁹⁸ Vezi de exemplu declarația delegatului Egiptului, DI Raafat, Adunarea Generală, cincea sesiune, documente oficiale, a treia comisie, a 344-a ședință, 11 decembrie 1950, paragraful 13, Documentul ONU A/C.3/SR.344. Vezi și opiniile delegatului Franței, DI Rochefort, la Conferința Plenipotențiarilor, Rezumatul celei de-a doua ședințe, 20 iulie 1951, Documentul ONU/CONF.2/SR.2, p. 27. Ambele documente sunt disponibile în baza de date a Sistemului Documentelor Oficiale ONU la <http://www.un.org/en/documents/index.html>.

¹⁹⁹ De exemplu, autorii Convenției din 1951 au stabilit, într-o manieră clar limitată, lista motivelor pentru care se poate considera că statutul de refugiat va înceta în baza articolului 1C din Convenția din 1951. Vezi El Kott, nota 169 supra, paragraful 57.

²⁰⁰ În El Kott, CJUE a considerat că „motivele obiective” includ „motive în afara controlului persoanei” (adică independente de voința acesteia), nota 169 supra, alin. 58. UNHCR consideră că nu există nicio diferență semnificativă între motivele obiective și motivele în afara controlului persoanei, cu excepția celor remarcate la paragrafele 26-28 cu privire la solicitările *sur place*, unde hotărârea CJUE trebuie interpretată cu deosebită atenție, deoarece nu se aplica solicitărilor *sur place*.

²⁰¹ Vezi nota 162 și paragraful 7 supra.

²⁰² El Kott, nota 169 supra, paragraful 56. Suspendarea activităților nefundamentale o perioadă scurtă de timp nu ar fi suficientă.

Națiunilor Unite, prin rapoarte anuale ale UNRWA, declarații ale UNRWA că și-a întrerupt activitățile, sau alte dovezi prezentate de solicitant.²⁰³

- c. „Protecție sau asistență” sunt alternative: solicitantului nu i se cere să stabilească faptul că *atât* protecția, *cât și* asistența din partea UNRWA vor înceta. În ce privește întreruperea asistenței, însă, solicitantul ar trebui să stabilească faptul că asistența în temeiul mandatului UNRWA va înceta.²⁰⁴

(iii) Amenințarea la adresa vieții, a integrității fizice, a siguranței sau a libertății solicitantului sau alte motive serioase referitoare la protecție

- d. Refugiații palestinieni – în calitate de refugiați recunoscuți deja de comunitatea internațională prin diverse rezoluții ale Adunării Generale a ONU – nu au obligația de a stabili individual că tratamentul lor constituie persecuție în sensul articolului 1A alin. (2) din Convenția din 1951 sau că îndeplinesc celelalte cerințe prevăzute de definiția refugiaților din alineatul respectiv, pentru a beneficia de dispozițiile articolului 1D.²⁰⁵ Acestea fiind spuse, un refugiat palestinian supus riscului de persecuție în sensul articolului 1A alin. (2) s-ar încadra în mod clar în sfera de aplicare a alineatului (2) din articolul 1D.
- e. Dincolo de acest lucru, există o serie de amenințări care pot convinge un palestinian să părăsească zona de operare a UNRWA, cu rezultatul încetării protecției sau asistenței din partea UNRWA pentru el sau ea. În opinia UNHCR, atât amenințările la adresa unui grup, cât și amenințările individuale s-ar califica drept circumstanțe în afara controlului solicitantului. Exemple de amenințări la adresa unui grup ar include conflicte armate sau alte situații de violență, cum ar fi tulburările civile, insecuritatea pe scară largă sau evenimente care tulbură în mod grav ordinea publică.²⁰⁶ Amenințările de natură mai individualizată, care ar putea convinge un palestinian să părăsească zona UNRWA din motive în afara controlului său, ar include violența sexuală sau pe criterii de gen, tortura, tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante, traficul de persoane și exploatarea, recrutarea forțată, discriminarea severă,²⁰⁷ sau arestul ori detenția arbitrară.

203 Se poate face o comparație cu UNCCP, care continuă să existe, dar în fiecare an îi raportează Adunării Generale că nu își poate îndeplini mandatul: vezi nota 163 supra.

204 „Având în vedere realitatea îndelungată și continuă a deficitelor de finanțare, în cazul în care UNRWA ar continua să existe, dar ar fi în fapt incapabilă să ofere protecție sau asistență eficace din cauza lipsei finanțării, nu există niciun motiv, în principiu, pentru care aceasta să nu se califice și drept încetare a activităților în baza articolului 1D, care prevede în mod expres ca încetarea „pentru un motiv oarecare” să activeze clauza de includere.” AD (Palestina), nota 162 supra, paragraful 172. Vezi și El Kott, nota 169 supra, paragrafele 63, 65.

205 Vezi de exemplu decizia formulată de Conseil du Contentieux des Étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii) din Belgia, care afirmă că recunoașterea statutului de refugiat nu se bazează pe existența unui risc real la adresa siguranței personale, ci că este acordată automat în baza articolului 1D dacă persoana în cauză este deja un refugiat și a demonstrat că nu mai poate beneficia de asistența UNRWA. Arrêt No. 144 563, Belgia: Conseil du Contentieux des Étrangers, 30 aprilie 2015, http://www.refworld.org/cases/BEL_CCE,5963b1794.html.

206 Vezi UNHCR, Principii Directoare privind protecția internațională nr. 12: Cererile de acordare a statutului de refugiat legate de situații de conflict armat și violență în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 și definițiile regionale ale statutului de refugiat, 2 decembrie 2016, HCR/GIP/16/12, <http://www.refworld.org/docid/583595ff4.html>.

207 Aceasta ar include deseori, dar nu întotdeauna, discriminarea constantă și sistematică sau un tipar al acesteia. Vezi UNHCR, Interpretarea articolului 1 din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, aprilie 2001, <http://www.refworld.org/docid/3b20a3914.html>, la paragraful 17. De asemenea, include măsuri sau discriminarea care „duc la consecințe ce pot aduce prejudicii substanțiale [...] de exemplu], restricții severe asupra dreptului de a-și câștiga existența, dreptul de a-și practica religia, sau accesul la facilități educaționale disponibile în mod normal.” UNHCR, Manualul și principiile directoare privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, decembrie 2011, HCR/IP/4/ENG/REV. 3, <http://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>, („Manualul UNHCR”), paragraful 54.

- f. Acolo unde oricare dintre amenințările de mai sus provin de la autorități, este necesară protecția în baza articolului 1D. În mod similar, acolo unde autoritățile nu pot sau nu sunt dispuse să ofere protecție împotriva amenințărilor ce emană de la actorii nestatali, s-ar aplica, de asemenea, protecția în baza articolului 1D alin. (2). O evaluare de la caz la caz este necesară pentru a determina aplicarea articolului 1D în aceste cazuri.²⁰⁸

(iv) Obstacole de natură practică, juridică și/sau de siguranță care împiedică un solicitant să apeleze (din nou) la protecția sau asistența din partea UNRWA

- g. Obstacolele de natură practică includ obstacolele ce împiedică accesul la zona de operare a UNRWA, de exemplu, din cauza închiderii frontierelor.
- h. Obstacolele de natură juridică ar include lipsa documentației ce i-ar permite persoanei să călătorească sau să tranziteze sau să intre (din nou) și să aibă reședința în zona de operare relevantă a UNRWA. Acolo unde autoritățile refuză (re)primirea sau reînnoirea documentelor de călătorie sau a altor documente necesare, alineatul 2 al articolului 1D ar fi respectat. Solicitantul nu ar beneficia însă de protecție în baza Convenției din 1951 în temeiul articolului 1D alin. (2) dacă ar căuta să-și împiedice (re)primirea și șederea refuzând să coopereze, de exemplu, în ce privește dobândirea documentelor.²⁰⁹
- i. Obstacolele referitoare la siguranța sau securitatea personală care împiedică (re)apelarea la beneficii ar putea include pericolele *en route* cum ar fi terenurile minate, luptele între facțiuni, mutarea fronturilor de luptă sau amenințarea altor forme de hărțuire, violență sau exploatare, care ar împiedica solicitantul să se poată întoarce în siguranță. Sunt necesare informații actualizate privind perspectiva realistă de a putea apela (din nou) la protecție sau asistență. Fezabilitatea (re)apelării la acestea nu poate fi evaluată în mod abstract.
- j. Deși articolul 1D se concentrează asupra încetării protecției sau a asistenței din partea UNRWA, situația din statul în jurisdicția căruia funcționează UNRWA va fi nu doar relevantă, ci poate fi și decisivă în ce privește nevoia de protecție în baza Convenției din 1951. De exemplu, statul-gazdă sau autoritățile-gazdă – nu UNRWA –, vor controla dacă unui refugiat palestinian i se va permite să intre (din nou) pe teritoriul țării și să se (re)stabilească acolo, inclusiv dacă acesta sau aceasta poate obține documentația juridică necesară care stabilește dreptul său de a rămâne în statul sau pe teritoriul respectiv.²¹⁰ Riscul cu care se confruntă solicitantul poate proveni, de exemplu, direct de la

²⁰⁸ Furnizarea de servicii de către UNRWA nu este relevantă pentru această evaluare. Actorii nestatali, inclusiv organizațiile internaționale, nu au atributele unui stat, și nu sunt în poziția de a oferi protecție și de a asigura respectarea statului de drept în același mod ca un stat.

²⁰⁹ Articolul 2 din Convenția din 1951 prevede faptul că fiecare refugiat are obligații față de țara în care se găsește, care necesită în special ca acesta să respecte legile și normele acesteia, precum și măsurile luate pentru menținerea ordinii publice.

²¹⁰ De exemplu, în ce privește Cisiordania, poziția autorităților israeliene va fi decisivă. În mod similar, pentru trecerea frontierei spre Gaza din Egipt, poate fi necesară permisiunea Egiptului, reținând că uneori frontiera este închisă.

autorități. Aceste evaluări trebuie să se bazeze pe informații fiabile și actualizate și trebuie să se exercite o atenție specială acolo unde situația este instabilă sau neclară.

- k. Niciun stat nu poate presupune cu siguranță că un refugiat palestinian va putea avea acces la protecția sau asistența din partea UNRWA într-o zonă de operare în care nu a locuit niciodată, sau în alta decât cea în care a locuit anterior. Ca atare, factorii de decizie nu trebuie să evalueze legalitatea întoarcerii în legătură cu o zonă de operare a UNRWA cu care solicitantul nu are nicio legătură anterioară. Acest lucru le-ar impune obstacole nerezonabile și insurmontabile solicitanților, și ar ignora funcționarea generală a sistemului bazat pe state al relațiilor internaționale și al suveranității statelor. Mai mult, în conformitate cu principiile generale ale dreptului internațional al refugiaților, evaluarea dacă protecția sau asistența din partea UNRWA va înceta pentru o persoană care a locuit anterior într-o zonă a UNRWA trebuie realizată cu privire la zona de operare a UNRWA în care solicitantul a locuit anterior.²¹¹ Evaluarea nu trebuie făcută cu privire la fiecare dintre zonele de operare ale UNRWA, ci cu privire la o singură zonă de operare a acesteia.²¹²

22. Circumstanțele enumerate mai sus sunt alternative, nu conexe, astfel încât, în funcție de cazul dat, pot fi prezente una sau mai multe dintre circumstanțele susmenționate, aducând solicitantul în sfera de aplicare a articolului 1D alin. (2).²¹³ Aspectele probatorii ale stabilirii existenței circumstanțelor de mai sus sunt discutate în partea a III-a.

Circumstanțele personale ale solicitantului

23. Circumstanțele personale ale solicitantului sunt relevante pentru determinarea dacă există unul dintre motivele obiective care să justifice aplicarea alineatului al doilea al articolului 1D. Astfel, fiecare cerere trebuie determinată în funcție de meritele sale individuale, permițând examinarea unor factori specifici solicitantului.²¹⁴ Aceste circumstanțe personale pot include vârsta, sexul, genul, orientarea sexuală și identitatea de gen, sănătatea, dizabilitatea, starea civilă, situația și relațiile familiale, vulnerabilitățile sociale sau de alt tip, considerente de ordin etnic, cultural sau religios, legături și compatibilități politice sau sociale,

211 Vezi și El Kott, nota 169 supra, paragraful 77: „... persoana în cauză încetează a mai fi refugiat dacă se poate întoarce în zona de operare a UNRWA în care a locuit în mod obișnuit anterior deoarece circumstanțele care au dus la calificarea persoanei respective ca refugiat nu mai există.”

212 Acest aspect este sprijinit de formularea CJUE din El Kott, care folosește în mod repetat expresia „zonă de operare” la singular atunci când se referă la sfera de aplicare a evaluării ce trebuie desfășurate. El Kott, nota 169 supra, paragrafele 49, 50, 55, 58, 61, 62, 63, 64, 65.

213 Deși aspectele de includere ale articolului 1D alin. (2) vor fi stabilite acolo unde solicitantul a fost obligat să părăsească zona de operare a UNRWA unde siguranța sa personală este supusă unui risc sever și dacă este imposibil ca UNRWA să-i garanteze condițiile de trai în conformitate cu misiunea organizației, solicitantul nu are obligația de a le stabili pe amândouă. În El Kott (nota 169 supra), CJUE a acceptat în contextul faptelor prezentate că astfel de circumstanțe se „vor” încadra în sfera de aplicare a articolului 1D paragraful (2) (paragraful 65). CJUE nu a epuizat însă alte circumstanțe în care s-ar considera că protecția sau asistența respectivă va înceta, întrucât acest lucru depinde de cazul dat. O interpretare care le solicită pe ambele ar duce la rezultate perversite. De exemplu, dacă siguranța personală a unui solicitant este supusă unui risc serios, asistența oferită de UNRWA sub formă de bani sau rații alimentare ar fi irelevantă în ce privește nevoia sa de protecție.

214 O excepție ar fi în circumstanțele în care UNRWA va înceta să mai funcționeze ca agenție (vezi paragraful 22(i) de mai sus).

abilitățile lingvistice și orice alte experiențe anterioare de vătămare gravă și efectele psihologice ale acestora.

Relocarea internă

24. Nu se va considera că protecția sau asistența UNRWA va înceta dacă o persoană poate accesa și poate beneficia de protecție sau asistență din partea UNRWA în alt loc în cadrul aceleiași zone de operare a UNRWA. De exemplu, dacă o tabără este distrusă de un atac armat, iar protecția sau asistența din partea UNRWA este disponibilă de fapt altundeva în altă zonă a aceleiași țări sau a aceluiași teritoriu, iar persoana în cauză are acces la protecția sau asistența respectivă, atunci nu se îndeplinesc condițiile din al doilea alineat al articolului 1D în lipsa unor factori suplimentari. Cu toate acestea, nu se poate presupune că solicitantul se va reloca (sau se va întoarce) într-o altă țară sau într-un alt teritoriu în care nu are nicio legătură anterioară.²¹⁵

13

Nevoile de protecție *sur place*

25. O cerere de protecție *sur place* apare după sosirea în țara de azil, fie ca urmare a activităților solicitantului din țara de azil, fie ca o consecință a unor evenimente care au avut loc sau care au loc în țara de origine a solicitantului de la părăsirea sa de către solicitant.²¹⁶ Recunoașterea cererilor de protecție *sur place* formulate de refugiații palestinieni în baza articolului 1D este în conformitate cu principiile generale ale dreptului internațional al refugiaților aplicabile articolului 1 din Convenția din 1951 care acceptă cererile de recunoaștere a statutului de refugiat *sur place*, recunoscând că schimbările survenite în țara de origine în timp ce solicitantul se afla în străinătate îi pot acorda statutul de refugiat.²¹⁷ De exemplu, în cazul în care mandatul sau activitățile UNRWA încetează astfel cum se descrie la paragraful 22 de mai sus în timp ce persoana în cauză se află în afara zonei de operare a UNRWA, aceasta s-ar califica pentru protecția acordată de Convenția din 1951 în temeiul articolului 1D.
26. Deși sintagma „va înceta pentru un motiv oarecare” nu include în general motivele unui simplu confort personal pentru care solicitantul refuză să apeleze (din nou) la protecția sau asistența din partea UNRWA (așa cum am arătat la paragraful 19 de mai sus),²¹⁸ nu este relevant dacă solicitantul care a plecat în mod voluntar dintr-o zonă de operare a UNRWA (de exemplu, în scop profesional sau de studiu). Acesta încă este eligibil pentru a beneficia de protecția prevăzută în Convenția din 1951 în temeiul articolului 1D dacă îndeplinește criteriile acestuia.²¹⁹ Este necesară o examinare atentă a circumstanțelor din fiecare caz.
27. O persoană poate deveni un refugiat *sur place* într-o țară în care solicită azil, ca urmare a acțiunilor sale, cum ar fi asocierea cu persoane cărora deja le-a fost

215 UNHCR, Principii Directoare privind protecția internațională nr. 4: „Alternativa refugiatului intern sau a relocării interne” în contextul articolului 1A(2) al Convenției din 1951 și/sau al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, 23 iulie 2003, HCR/GIP/03/04, <http://www.refworld.org/docid/3f2791a44.html>.

216 Manualul UNHCR, nota 207 supra, paragrafele 94-96.

217 Ibid. Nu există niciun motiv pentru a aplica o abordare diferită solicitanților palestinieni în temeiul articolului 1D.

218 Această interpretare este strâns aliniată la practica statelor care nu acceptă în general eligibilitatea automată în baza articolului 1D pentru simplul motiv de a se afla în afara zonei de operare a UNRWA.

219 El Kott, nota 169 supra, paragraful 59.

recunoscut statutul de refugiat, sau exprimarea unor opinii politice în țara sa de reședință.²²⁰ Refugiații palestinieni activi politic care pot atrage atenția din cauza convingerilor sau a activităților lor, și care pot face acest lucru cu un risc considerabil la adresa lor sau a familiilor lor, nu pot fi obligați să înceteze activitățile respective ca o condiție preliminară pentru protecția în temeiul articolului 1D; acest lucru ar submina obiectul și scopul Convenției din 1951.²²¹

F. Eligibilitatea automată sau „de drept” pentru beneficiile prevăzute de Convenția din 1951

28. Când se stabilește că protecția sau asistența UNRWA va înceta din oricare dintre motivele menționate la paragraful 22, refugiatul palestinian are dreptul automat sau „de drept” de a beneficia de avantajele Convenției din 1951,²²² cu condiția ca articolele 1C, 1E sau 1F ale Convenției din 1951 să nu se aplice [vezi Secțiunile G, H și I de mai jos].²²³ Termenul „de drept” ar fi în totalitate redundant dacă dispoziția ar însemna pur și simplu că un refugiat palestinian ar putea solicita protecție internațională în conformitate cu regulile generale și în același mod în care o pot face toți solicitanții de azil în baza articolului 1A alin. (2) din Convenția din 1951.²²⁴
29. Expresia „regimul prevăzut de această convenție” din al doilea alineat al articolului 1D se referă la drepturile materiale cuprinse în articolele de la 2 la 34 din Convenția din 1951 și care sunt atașate condiției de refugiat, astfel cum aceasta este definită în articolul 1 al Convenției din 1951. Termenul „regimul” nu poate însemna simplul acces la procedurile de azil în vederea determinării statutului de refugiat, întrucât articolul 1 nu cuprinde în sine niciun beneficiu [n.tr. – sintagma din textul original al Convenției se referă la „benefits of this Convention”] – ci definește pur și simplu cine *are* și cine *nu are* dreptul de a accesa beneficiile

220 Manualul UNHCR, nota 207 supra, paragraful 96.

221 Prin analogie cu poziția generală că o persoană nu poate fi obligată să ascundă sau să fie discretă cu privire la o caracteristică protejată, vezi X, Y, Z v Minister voor Immigratie en Asiel, C-199/12 - C-201/12, Uniunea Europeană: Curtea de Justiție a Uniunii Europene, 7 noiembrie 2013, <http://www.refworld.org/docid/527b94b14.html>; Observațiile UNHCR în cauza X, Y și Z, 28 septembrie 2012, <http://www.refworld.org/docid/5065c0bd2.html>; Bundesrepublik Deutschland v Y and Z, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 5 septembrie 2012 <http://www.refworld.org/pdfid/505ace862.pdf>; RT (Zimbabwe) și alții împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne, [2012] UKSC 38, Regatul Unit: Curtea Supremă, 25 iulie 2012, <http://www.refworld.org/docid/500fdacb2.html>.

222 Vezi UNHCR, Intervenția scrisă în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza El Kott, 27 octombrie 2011, paragraful 4.3, C-364/11, <http://www.refworld.org/docid/4eaa95d92.html> și UNHCR, Intervenție verbală în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza El Kott și alții v. Ungaria, 15 mai 2012, C-364/11, <http://www.refworld.org/docid/4fbd1e112.html>, paragrafele 10, 12 și 14. („Intervenția verbală a UNHCR în cauza El Kott”). Opiniile UNHCR au fost acceptate de Curte în El Kott, nota 169 supra, paragrafele 80-81.

223 „Nu poate încăpea nicio îndoială că acea categorie de refugiați discutată în prezentul alineat este supusă clauzelor de excludere din articolele E și F, precum și clauzelor de încetare enumerate la articolul 1C al Convenției privind statutul refugiaților.” Grahl-Madsen, nota 165 supra, 142.

224 Intervenția verbală a UNHCR în cauza El Kott, nota 223 supra, paragraful 13. Deși o interpretare comună a acestei dispoziții este că îi dă dreptul persoanei în cauză numai să fie examinată în baza articolului 1A alin. (2) și că aceasta trebuie în continuare să îndeplinească standardul temerii bine întemeiate, „aceasta nu este interpretarea corectă a art. 1D interpretat în lumina istoriei sale și a scopului de protecție. Simplul înțeles al termenului de drept sugerează că nu este nevoie de niciun alt criteriu pentru a evalua situația – prin simplul fapt al acelei precondiții, persoanele vizate sunt refugiați *de jure* în temeiul Convenției din 1951 și ar trebui așadar să aibă dreptul la statutul de refugiat în orice stat parte la Convenția din 1951.” Mutaz M. Qafisheh și Valentina Azarov, „Article 1D”, în A. Zimmermann (ed.), The 1951 Convention relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol: A Commentary, [Convenția din 1951 privind statutul refugiaților și Protocolul din 1967: comentariu] (Oxford University Press, 2011), 537-569, la 567.

respective.²²⁵ Această interpretare este sprijinită și de versiunea la fel de autentică în limba franceză a articolului 1D, care folosește expresia „*bénéficient de plein droit du régime de cette convention*”. Aceștia au beneficii prin efectul legii și „de drept” odată ce îndeplinesc criteriile de la articolul 1D.²²⁶

30. Refugiații palestinieni protejați în temeiul articolului 1D au dreptul de a primi aceleași drepturi, beneficii și standarde de tratament ca alți refugiați al căror statut a fost recunoscut în baza articolului 1A alin. (1) sau (2), astfel încât nu există un tratament mai favorabil acordat refugiaților încadrați în sfera de aplicare a articolului 1D decât cel acordat altor refugiați. Fiecare dintre aceștia se bucură de beneficiile acordate prin Convenția privind statutul refugiaților, stipulate la articolele de la 2 la 34.²²⁷

G. Aplicabilitatea articolului 1C

13

31. Convenția din 1951 va înceta să se mai aplice în anumite condiții, clar definite la articolul 1C.²²⁸ Articolul 1C se aplică în principiu refugiaților palestinieni care beneficiază de Convenția 1951 în mod individual. Deși o interpretare literală a articolului 1C, care se referă în mod explicit numai la refugiații al căror statut este recunoscut în baza „articolului 1A” al Convenției din 1951, ar atrage inaplicabilitatea sa în cazul refugiaților palestinieni conform articolului 1D, o astfel de interpretare nu mai corespunde cu realitatea că mai mulți refugiați palestinieni au dobândit cetățenia și protecția altor țări,²²⁹ astfel încât nu mai au nevoie de protecția acordată prin Convenția din 1951. Fără a aduce atingere situației speciale a refugiaților palestinieni prevăzute de articolul 1D, se pot aplica dispozițiile articolului 1C, având în vedere trecerea considerabilă a timpului, circumstanțele diferite, practica statelor, și faptul că mulți palestinieni s-au stabilit în alte state, dobândind adesea o nouă cetățenie. Această interpretare a Convenției din 1951 trebuie neapărat să nu aducă atingere înțelesului de „persoane palestinieni”, precum și înțelesului termenilor de „refugiați” și „persoane strămutate”, astfel cum aceștia sunt utilizați în diverse Rezoluții ale Adunării Generale și Consiliului de Securitate al ONU.
32. În ciuda deciziei Adunării Generale a ONU din 2012²³⁰ de a-i acorda Palestinei statutul de stat observator terț la ONU, articolul 1D ar trebui să fie interpretat și

225 Ibid. Intervenția verbală a UNHCR în cauza El Kott. Această opinie este sprijinită de utilizarea termenului „beneficii” în alte locuri din Convenția privind statutul refugiaților, spre exemplu în articolele 5 și 7, într-un context care nu poate însemna decât drepturile materiale conferite prin Convenția privind statutul refugiaților. Termenul „beneficii” nu se poate referi nici pur și simplu la nereturnare.

226 El Kott, nota 169 supra, paragrafele 70-71. Vezi și AD (Palestina), nota 162 supra, paragraful 192.

227 Vezi Intervenția verbală a UNHCR în cauza El Kott, alin. 16, nota 62 supra. Argumentul discriminării a fost respins cu fermitate de CJUE în El Kott, nota 169 supra, paragraful 78.

228 UNHCR, „Clauzele de încetare: Principii directoare privind aplicarea” 26 aprilie 1999, <http://www.refworld.org/docid/3c06138c4.html> și UNHCR, Principii Directoare privind protecția internațională nr. 3: Încetarea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 1C(5) și (6) al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților (Clauzele privind „încetarea circumstanțelor”), 10 februarie 2003, HCR/GIP/03/03, <http://www.refworld.org/docid/3e50de6b4.html>.

229 „Un număr mare de refugiați palestinieni având reședința în Iordania au dobândit cetățenia iordaniană în conformitate cu dispozițiile relevante ale Legii privind cetățenia din 4 februarie 1954. Cetățenia a mai fost dobândită de mai mulți refugiați palestinieni cu reședința în Irak, Kuwait, Liban, Arabia Saudită și alte țări din regiune. Ca urmare a dobândirii noii cetățenii, aceste persoane nu mai sunt considerate refugiați în sensul Convenției din 1951” [în funcție de îndeplinirea criteriilor relevante stipulate la articolul 1C alin. 3]. Takkenberg, nota 165 supra, 127 (note de subsol omise).

230 Rezoluția 67/19 a Adunării Generale a ONU, Statutul Palestinei în Națiunile Unite, 29 noiembrie 2012, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/67/19.

aplicat în continuare astfel cum se evidențiază în aceste principii directe și până când situația palestinienilor este soluționată definitiv în conformitate cu rezoluțiile Adunării Generale. Este prematur să considerăm că protecția acordată în baza Convenției din 1951 ar trebui să înceteze să se mai aplice refugiaților palestinieni, din simplul motiv că Palestina a dobândit statutul de stat observator terț.

H. Aplicabilitatea articolului 1E

33. Faptul că unii refugiați palestinieni locuiesc în țări unde își exercită drepturile și obligațiile aferente în mod obișnuit posesorilor de cetățenie poate atrage aplicabilitatea articolului 1E²³¹ în cazul lor. În cazul copiilor și al altor descendenți ai refugiaților palestinieni care pot beneficia de drepturi și obligații identice cu cele ale resortisanților altei țări, este necesar să se ia în considerare și aplicarea articolului 1E al Convenției din 1951.²³²
34. Statele semnatare ale Protocolului privind regimul palestinienilor în statele arabe („Protocolul de la Casablanca”)²³³ redactat de Liga Statelor Arabe s-au angajat să le ofere refugiaților palestinieni o serie de drepturi echivalente cu cele acordate propriilor cetățeni, dar multe dintre acestea rămân nepuse în practică. Ar fi necesară o examinare atentă a situației din teritoriu anterior aplicării articolului 1E pe baza *Protocolului de la Casablanca*.

I. Aplicabilitatea articolului 1F

35. Persoanele cu privire la care există motive serioase pentru a considera că au săvârșit fapte ce intră în domeniul de aplicare al articolului 1F din Convenția din 1951²³⁴ nu au dreptul la protecție internațională ca refugiați.²³⁵

III. ASPECTE PROCEDURALE ȘI PROBATORII

A. Evaluarea individuală

36. Deși articolul 1D recunoaște o clasă specifică de refugiați care beneficiază de

²³¹ „Această convenție nu va fi aplicabilă unei persoane considerate de autoritățile competente ale țării în care această persoană și-a stabilit reședința ca având drepturi și obligații decurgând din faptul că are cetățenia acestei țări.” Articolul 1E, Convenția din 1951, nota 161 supra.

²³² Vezi UNHCR, Notă privind interpretarea articolului 1E al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților, martie 2009, <http://www.refworld.org/pdfid/49c3a3d12.pdf>.

²³³ Liga Statelor Arabe, Protocolul privind regimul palestinienilor în statele arabe („Protocolul de la Casablanca”), 11 septembrie 1965, <http://www.refworld.org/docid/460a2b252.html>. Protocolul de la Casablanca prevede dreptul la muncă echivalent cu cel al cetățenilor, drepturile la ședere, documente de călătorie, dreptul de a pleca și de a reveni în țară. Cu toate acestea, Protocolul nu a fost implementat în mod consecvent și a fost slăbit în 1991 prin rezoluția 5093 care le permite statelor să pună în aplicare Protocolul „în conformitate cu normele și legile în vigoare din fiecare stat”. Vezi și Goddard, nota 189 supra, 507.

²³⁴ Articolul 1F stipulează că dispozițiile Convenției din 1951 „nu vor fi aplicabile persoanelor despre care ar exista motive serioase să se creadă: a) că au comis o crimă contra păcii, o crimă de război sau o crimă contra umanității, în sensul instrumentelor internaționale elaborate pentru a prevedea dispoziții cu privire la aceste crime; b) că au comis o crimă gravă de drept comun în afara țării de primire, înainte de a fi admise în aceasta ca refugiați; c) că s-au făcut vinovate de acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.”

²³⁵ UNHCR, Principii directe privind protecția internațională nr. 5: Aplicarea clauzelor de excludere: Articolul 1F din Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, 4 septembrie 2003, HCR/GIP/03/05, <http://www.refworld.org/docid/3f5857684.html>. Vezi și Nota de informare privind aplicarea clauzelor de excludere: Articolul 1F al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților, 4 septembrie 2003, <http://www.refworld.org/docid/3f5857d24.html>.

protecția sau asistența unei alte entități a Națiunilor Unite decât UNHCR, aplicarea articolului 1D se va evalua în mod normal de la caz la caz.²³⁶

B. Data evaluării

37. Evaluarea se referă la dacă, la data examinării cererii individuale, protecția sau asistența din partea UNRWA a încetat în așa fel încât solicitantul nu poate sau nu este dispus să (re)apeleze la protecția sau asistența respectivă dintr-un motiv obiectiv în afara controlului său.

C. Sarcina și standardul probei

38. În cererile de recunoaștere a statutului de refugiat sau de acordare a protecției, inclusiv cele încadrate în sfera de aplicare a articolului 1D, în general solicitantul are sarcina de a produce dovezi, în măsura posibilului, pentru a-și sprijini afirmațiile și a-și justifica cererea. Solicitantul este obligat să prezinte o relatare veridică a faptelor relevante pentru cererea sa, în măsura în care cunoaște aceste fapte, și în măsura în care există informații disponibile pentru el sau ea, pe care trebuie în mod rezonabil să le furnizeze factorului de decizie. Factorul de decizie împarte sarcina de a verifica faptele relevante pentru determinarea statutului.²³⁷
39. Articolul 1D presupune să se examineze dacă (i) solicitantul se încadrează în categoria refugiaților palestinieni care beneficiază sau sunt eligibili să beneficieze de protecția sau asistența din partea UNRWA și (ii) protecția sau asistența din partea UNRWA a încetat pentru un motiv oarecare. Acestea sunt chestiuni de fapt. Factorul de decizie are datoria de a examina chestiunea și de a lua în considerare toate dovezile disponibile.
40. Evaluarea trebuie să aibă în vedere dacă, la data la care este examinată cererea persoanei vizate, aceasta nu poate sau nu este dispusă să (re)apeleze la protecția sau asistența UNRWA pentru un motiv în afara controlului său. De asemenea, trebuie cercetate circumstanțele din statul respectiv sau legate de autoritatea respectivă, precum și circumstanțele individuale ale solicitantului (vezi paragrafele 22 lit. (j) și 25).²³⁸ Sarcina probei este a autorităților decizionale acolo unde acestea afirmă că solicitantul s-ar putea reloca la nivel intern, în cadrul aceleiași zone de operare a UNRWA, sau, în lipsa altor factori, că acesta ar putea intra în siguranță și cu documentația legală corespunzătoare conform paragrafului 22 lit. (iv) de mai sus.

²³⁶ O abordare de grup, cum ar fi recunoașterea *prima facie* a statutului de refugiat, poate fi adecvată în anumite circumstanțe: vezi UNHCR, Principii Directoare privind protecția internațională nr. 11: Recunoașterea *prima facie* a statutului de refugiat (denumite în continuare „Principii Directoare privind recunoașterea *prima facie*”), 24 iunie 2015, HCR/GIP/15/11, <http://www.refworld.org/docid/555c335a4.html>.

²³⁷ Manualul UNHCR, nota 207 supra, paragrafele 196-205; UNHCR, Notă privind sarcina și standardul probei în cererile de recunoaștere a statutului de refugiat, 16 decembrie 1998, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3338.html>.

²³⁸ Capacitatea refugiaților palestinieni de a se deplasa dintr-o zonă de operare în alta este condiționată de recunoașterea sau de acordarea unui statut juridic de către guvernul-gazdă din zona de primire și de circumstanțele individuale ale refugiatului palestinian. Acesta este și cazul unei persoane care nu a locuit niciodată într-o zonă de operare a UNRWA.

Înregistrarea la UNRWA

41. Înregistrarea la UNRWA sau deținerea documentației UNRWA ar servi drept dovezi concludente, deși nu și necesare, că solicitantul se încadrează în sfera de aplicare a articolului 1D lit. (1).²³⁹ În lipsa acestei documentații sau a altor dovezi relevante, factorii de decizie se pot baza pe alte dovezi în acest sens, inclusiv, de exemplu, pe afirmațiile solicitantului, pe declarațiile pe proprie răspundere date de alte persoane sau pe furnizarea altor documente relevante.²⁴⁰ Dovada înregistrării la UNRWA nu trebuie considerată însă ca fiind o condiție prealabilă necesară pentru recunoașterea statutului.²⁴¹ „*Persoanele strămutate*”, de exemplu, nu sunt „înregistrate” în sistemul de înregistrare al UNRWA, însă UNRWA „*ține evidența corespunzătoare*” a acestor persoane.²⁴² În cele din urmă, prin definiție, o persoană care, deși este eligibilă să beneficieze de protecția sau asistența din partea UNRWA, nu a beneficiat de așa ceva, poate să nu fie înregistrată și să nu aibă astfel de dovezi. Cu toate acestea, persoana respectivă se poate încadra în sfera de aplicare a articolului 1D.

Dovezi ale unor motive obiective ce aduc solicitantul în sfera de aplicare a articolului 1D alin. (2)

42. Dovezile cu privire la partea de incluziune a evaluării pot decurge din surse variate. Solicitantul poate furniza dovezi care sunt relevante în propriile sale declarații. Declarația UNRWA că și-a întrerupt activitățile într-o zonă de operare dată ar fi o dovadă clară că acest lucru s-a întâmplat. Dovezile din alte surse că UNRWA și a întrerupt activitățile pot fi, la rândul lor, persuasive. Cu toate acestea, este important ca solicitantului să nu i se ceară să furnizeze sau să indice nicio eventuală declarație în acest sens.²⁴³ Dacă s-ar impune o astfel de cerință, aceasta ar pune o sarcină nejustificată asupra UNRWA, pe care nu ar putea să o îndeplinească în fiecare caz, de exemplu din cauza resurselor sau din motive logistice sau din motive de confidențialitate.²⁴⁴ În sfârșit, solicitantului nu trebuie să i se ceară să abordeze UNRWA direct, date fiind dificultățile practice pe care acest lucru le presupune.²⁴⁵ De asemenea, pot exista circumstanțe relevante pentru solicitantul respectiv de care UNRWA să nu aibă cunoștință și cu privire la care să nu poată furniza informații relevante.

239 UNRWA, Instrucțiuni consolidate privind eligibilitatea și înregistrarea, 2009, secțiunea III.A.1, pag. 3, nota 181 supra. CJUE a constatat că „[d]eși înregistrarea la UNRWA reprezintă o dovadă suficientă a beneficiarii efective de asistență din partea instituției, s-a explicat la paragraful 45 de mai sus că asistența respectivă poate fi oferită și în lipsa înregistrării, caz în care beneficiarului trebuie să i se permită să aducă dovezi prin alte mijloace cu privire la asistența respectivă.” Bolbol, nota 2 supra, paragrafele 46 și 52.

240 Trebuie acordată o atenție deosebită descendenților femeilor refugiate palestiniene căsătorite cu alte persoane decât refugiații palestinieni înregistrați la UNRWA, deoarece aceștia nu se încadrează în Instrucțiunile consolidate privind eligibilitatea și înregistrarea redactate de UNRWA, înregistrați ca refugiați palestinieni, dar pot fi înregistrați în altă calitate în scopul beneficierii de anumite servicii. Vezi nota 21 supra.

241 „Înregistrarea la UNRWA este de natură declarativă, confirmând, mai degrabă decât stabilind că o persoană se încadrează în domeniul de aplicare al mandatului UNRWA.” Takkenberg, nota 5 supra, 100.

242 UNRWA, Instrucțiuni consolidate privind eligibilitatea și înregistrarea, 2009, secțiunea III.B – „Persoanele eligibile să beneficieze de servicii fără a fi înregistrate în sistemul de înregistrare al UNRWA”, la pag. 6, nota 181 supra.

243 Dacă protecția sau asistența a încetat este o chestiune de fapt pentru care trebuie să se aducă dovezi în mod normal.

244 Aici se poate face o analogie cu poziția UNHCR cu privire la informațiile referitoare la recunoașterea mandatului, vezi declarațiile din I. A. v. împotriva Secretarului de Stat pentru Departamentul de Interne: cauza pentru intervenient 27 octombrie 2013, Regatul Unit: Curtea Supremă, UKSC2012/0157, <http://www.refworld.org/docid/52a098e34.html>.

245 Deși se poate solicita ca UNRWA să verifice dacă o persoană este înregistrată ca „refugiat din Palestina” sau ca beneficiind de serviciile UNRWA.

D. Proceduri individuale

43. Procedurile echitabile și eficiente de determinare a statutului de refugiat în baza Convenției din 1951 trebuie să ia în considerare în mod deosebit cererile referitoare la articolul 1D, identificând în mod clar aspectele relevante pentru palestinieni.
44. Atunci când solicită azil, solicitanților trebuie să li se ofere suficient timp pentru a-și exercita drepturile, inclusiv, printre altele, dreptul de a fi informați, într-o limbă pe care o înțeleg, cu privire la procedura ce trebuie urmată, cu privire la drepturile și obligațiile lor în timpul procedurii, cu privire la posibilele consecințe ale nerespectării obligațiilor ce le revin și ale necooperării cu autoritățile, dreptul de a beneficia de serviciile unui interpret, și de a consulta în mod eficace un consilier juridic sau de alt tip. Accesul la consiliere juridică este esențial pentru o procedură de azil echitabilă și constituie adesea o cerință prealabilă pentru a asigura accesul eficace la căile de atac legale.²⁴⁶
45. În cazul palestinienilor care nu se încadrează în sfera de aplicare personală a articolului 1D, în mod normal ar urma o evaluare în baza articolului 1A alin. (2).
46. Deși protecția acordată în temeiul articolului 1D este realizată în mod normal în cadrul procedurilor individuale, pot exista situații în care un grup de refugiați palestinieni pot fi recunoscuți *prima facie*. De exemplu, acolo unde mandatul UNRWA încetează într-una dintre zonele de operare ale UNRWA, sau încetează din motive în afara controlului său, cum ar fi un conflict armat internațional sau intern, s-ar considera că refugiații respectivi – ca grup –, nu beneficiază de protecția sau asistența din partea UNRWA.²⁴⁷
47. Acolo unde un solicitant depune atât o solicitare de recunoaștere a statutului de refugiat, cât și a celui de apatrid, cea din urmă fiind depusă în baza *Convenției din 1954 privind statutul apatrizilor*, este important ca fiecare solicitare să fie evaluată și ca ambele statute să fie recunoscute în mod explicit.²⁴⁸
48. Cele mai bune practici ale statelor asigură consemnarea și înregistrarea separată în statisticile naționale privind azilul a refugiaților palestinieni al căror statut a fost recunoscut în baza articolului 1D.

13

E. Instrumente regionale privind refugiații

49. Refugiații palestinieni au dreptul, la fel ca toți ceilalți solicitanți de azil, să solicite recunoașterea statutului de refugiat în temeiul oricăror instrumente regionale

²⁴⁶ UNHCR, Declarație publică privind Brahim Samba Diouf v. Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration pe rol la Curtea de Justiție a Uniunii Europene, 21 mai 2010, <http://www.refworld.org/docid/4bf67fa12.html>, paragrafele 12-16.

²⁴⁷ UNHCR, Principii Directoare privind recunoașterea *prima facie*, nota 242 supra.

²⁴⁸ UNHCR, Manualul privind protecția apatrizilor, 30 iunie 2014, <http://www.refworld.org/docid/53b676aa4.html>, paragraful 78.

aplicabile în cazul refugiaților, în cazul în care se află într-o țară în care acestea se aplică.²⁴⁹

F. Statutul de refugiat și protecția subsidiară sau complementară

50. Palestiniienii despre care se constată că nu se încadrează în sfera de aplicare a articolului 1D pot să beneficieze de examinarea cererilor de protecție în temeiul articolului 1A alin. (2). În cazul în care nu se încadrează în domeniul nici uneia dintre dispoziții, aceștia au dreptul, ca toți ceilalți solicitanți de azil, la orice formă națională sau regională de protecție subsidiară sau complementară, precum și de a beneficia de protecție în temeiul dreptului internațional al drepturilor omului.

²⁴⁹ Vezi Organizația Unității Africane, Convenția care guvernează aspecte specifice ale problemelor refugiaților în Africa, 10 septembrie 1969, 1001 UNTS 45, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36018.html>; Declarația de la Cartagena privind refugiații, Colocviul pe tema protecției internaționale a refugiaților în America Centrală, Mexic și Panama, 22 noiembrie 1984, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36ec.html>.

INDEX

Numerele reprezintă paragrafele, iar literele reprezintă Manualul (H), respectiv Principiile directoare privind protecția internațională numerotate corespunzător (G1 - G13).

abandonați, *vezi* copii
 abuz domestic, G2:22
 abuz sexual, G1:36, G9:60
 abuz, G1:16, G8:13, 57, 64
 de către soți, G2:20
 copil, G8:3,12,14, 68
 legat de gen, G1:18
 de putere, G1:17, G7:8-9
 protecție față de G8:15
 motive de, G1:36
 sexual, G8:26
 legat de orientare sexuală, G9:1-2, 20, 22
 accelerate (proceduri ~)
 excludere, G5:31
 alternativa refugului intern/relocării interne, G4:3
 Acordul și Carta de la Londra, *vezi* Carta Tribunalului Militar Internațional
 actor(i) nestatal(i), *vezi* agenți de persecuție
 admisie
 pe teritoriu, H:148, 153, G5:5, 16
 a străinilor, H:191
 la procedura de determinare a statutului de refugiat, H:194
 adopție, H:182, G7:20, G8:25
 adulter, pedeapsă disproporționată pentru, G6:22
 aflux masiv, G3:23-24, G5:30
 Africa
 OUA, *vezi* Organizația Unității Africane
 relocare, G4:30
 agenți de persecuție, H:65, G1:19- 20, G7:21, G9:34-37, G10:42-45, G12:28-30
 actori nestatali, G1:21, G2:20-23, G4:7,15-17, 38, G7:21, 30, G8:37, G9:35-36, G10:43, G12:30
 actori statali, G4:7, 13-14, G7:21, 24, G8:21, G9:34, G12:28
 Agenția ONU pentru Reconstrucția Coreei (UNKRA), H:142
 Agenția Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări pentru Refugiați
 Palestineni din Orientul Apropiat (UNRWA), H:142- 143, *vezi* G13
 agenții internaționale, H:173
 agresiune externă, H:22, G4:5, G12:44,48, 54, 74
 Al Doilea Război Mondial, H:5, 147, 150
 alegeri, G3:13, 16
 alienare mintală, G5:21

alternativa refugiului intern/relocării interne, G4
 accesibilitate, G4:10-12
 conflict armat, aplicare la, G12:40-43
 evaluare, G4:6-8
 sarcina probei, G4:33-35
 definiția refugiatului Cartagena, G12:85
 copii, G8:53-57
 concept, G4:1-4
 țară de origine, G4:37
 greutăți, G4:24
 persoane LGBTI, aplicare la, G9:51-56
 actori nestatali, G4:15-17, G10:60-61
 Convenția OUA, definiția refugiatului, G12:60
 prezumție, G4:14
 proceduri, G4:36
 caracter rezonabil, G4:22-32, G8:55, G13:24
 persecuție pe motive religioase, G6:13
 vătămare gravă, G4:18-21
 protecția statului, G4:7, 15, 16, G8:54, 56
 alternativă de relocare, *vezi* alternativa refugiului intern / relocării interne
 amenințare la adresa vieții sau libertății, H:51, G7:14, G8:10, 15, G9:16, G10:14
 America Latină, H:21, 88
 vezi și Declarația de la Cartagena privind refugiații (1984)
 Americas (continentele americane), H: 20-21
 amnistie, H:157, G3:16, G5:23, G10:46
 analiză caracter rezonabil, G4:7, 8, 22-30, G8:53, 55
 zonă de relocare, G4:37-38, G9:52-54, G12:42 *vezi* și alternativa refugiului intern/relocării interne
 anularea statutului de refugiat, H:117, 141, G3:1, 4, G5:6, G11:21, 35
 apartenență la un anumit grup social, G2, H:77-79
 vârstă, G8:49, 50, 51, 52
 conflict armat, legătură cu, G12:33, 37
 caracteristici, G1:29, G2:11-13
 copii, G7:32, 38, G8:4, 46, 48-52, G8:20, G10:59
 drept civil, G2:8
 coeziune, neimpunere, G2:15
 obiector de conștiință, G10:58
 motivele din Convenție, G10:47
 definiție, G2:10, G8:48, G10:56-57
 dezertor/persoană care evită recrutarea, H:169
 familie, G1:33, G2:l, 6-7, G8:46, 50, 52, G10:54
 legat de gen, G1:28-31, G7:38, G8:14, G10:59, G12:39
 homosexuali, G2:6, 7, 20
 drepturile omului, G1:29, G2:11-12, G7:37, G8:48
 identitate, G1:29, G2:11-13, G7:37, G8:48, 51-52
 caracteristici imuabile/nemodificabile, G2:6, 9, 12, 13
 interpretare a ~ei, G2:2
 actori nestatali, G2:20-23
 ocupație, G2:l, 6, 9, 13

sex, G1:30, G2:6, 12, 15
 orientare sexuală, G9:40, 44-49
 dimensiune, relevanță a, G2:18-19
 clasă socială, G2:9
 percepție socială, G2:7, 8, 9,13
 triburi, G2:1
 persecuție, rol al ei, G2:2, 14, 17
 caracteristici protejate, G2:6, 8 ,11, 12,13
 trafic, G7:32, 37-39
 femei, G1:4, 20, 30-31, 33, G2:1, 6-7, 12 ,15, 19-20, G7:32, 38, G8:50

apatridie,
 copii, G8:18, 35
 țara/țările de fostă reședință obișnuită, H:104
 privare de naționalitate, G7:41
 lipsa documentelor, G4:12, G7:42-44
 pierdere a cetățeniei, H:127
 fără cetățenie, H:101, 137, 139, G3:2, 10
 refugiați, H:101-102, 105, 133
 încetare, H:137-139
 relocare, G4:12
 trafic, G7:41-44
 mandat UNHCR, G7:43-44

aranjamente de ședere, G11:26-27

Articolul 1A, *vezi* definiția refugiatului

Articolul 1C, *vezi* încetare

Articolul 1D, H:140-141, G5:4, G11:5, G13

Articolul 1E, *vezi* excludere

Articolul 1F, *vezi* excludere

ascundere, G9:18, 30-33, 54

Asia, G4:30

avort, G1:13

azil, H:110, 159, 194,
 autorități, G8:3, 74 , G11:29
 civil și umanitar (caracterul), G10:2, G11:22, G12:4, 61
 țară de, H:184, G3:22, 25, G7:34-35, G7:28, G11:19, 25, 29, 30, 38
 diplomatic și teritorial, H:21
 acordare de, H:20, 24-25, 160-161
 instituția (ei), G5:2, G12:46
 interviuri (de), G1:36
 integritate a (ei), G8:58
 persoane îndreptățite la, H:20
 procedură(i), G3:24, G5:19, G7:45, G8:63, 65, 66, 69-71, G9:61, G11:38
 drept la, G4:32, G9:7
 solicitare în ultimă instanță, G4:4
sur place, vezi sur place

Caracas, H:21

Carta Tribunalului Militar Internațional (1945), H:150, G5:10-11

castă, G7:34, G8:12

căsătorie forțată, G1:36, G8:20, 33, 67

căsătorie,

- aranjată, G8:25
- certificat (de), H:121
- stabilirea credibilității, G9:63
- căsătorie copiilor/minorilor, G8:14, 49, G9:23
- forțată, G6:24, G8:18, 33, G9:10, 23, G12:26
- religii mixte, G6:12, 24

căutare (tracing), G7:49, G8:68

cetățenie, H:74, 87, 144, G1:27, G7:36, 41-42, 44

circumstanțe personale, G4:4, 24-25, G9:56, G10:65, G12:82, G13:23

comerț sexual, G7:3, 34

Comisia pentru Drepturile Copilului, G7:20,49, G8:4-5, 20, 34, 60

Comitetul Executiv (al UNHCR)

- copii, G8:3
- gen, G1:2
- procedură (determinarea statutului), H:192-193

Comitetul Națiunilor Unite pentru drepturi economice, sociale și culturale, G8:14

Comitetul ONU pentru drepturile copilului, G7:20, 49, G8:4-5, 20, 34, 60

Comitetul pentru drepturile omului, G3:15, G6:2, 4, 15, G10:8

comunitate internațională, H:1, 33, 163, 171, G4:32, G5:17, G10:24, G13:2, 11, 21

Concluziile Comitetului Executiv

- încetare, G3:5, 8, 22, 25
- copii, G8:3, 18
- soluții durabile, G3:6
- clauze de excludere, G5:2
- alternativa protecției interne/refugiului intern/relocării interne, G4:36
- apatrid, G7:43
- femei, G1:2, 30, 36, G3:5

Conferința plenipotențiarilor, H:5, 25-26

confidențialitate, G1:35-6, G5:33, G7:42, 46, G7:49, G8:70, G9:60,

conflict armat, H:164-165, G3:11, G4:27, G5:12-13, G7:3, 31, 34, G8:3, G10:61, G11:22, *vezi* G12, G13:21, 46

- și violență, *vezi* G12
- participarea copiilor la, G8:19-23, 52, 59, G10:12, 37-41, 70-72

conflict inter-etnic, G7:36

consiliere

- adaptată vârstei, G7:49
- legală, G7:45
- a refugiaților, G3:25
- psihosocială, G1:36, G7:46

consiliere juridică, G1:36, G13:44

constrângere, G7:8-9, G8:64, 70, G9:21, G10:8, 35

contrabandă, G7:4, 7

Convenția de la Geneva pentru protecția victimelor de război (1949), H:164, G5:10

Convenția de la Haga, nr. 28 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii (1980), G7:20

Convenția de la Viena privind relațiile diplomatice (1961), H:88

Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale (1950), G1:5

Pactul internațional cu privire la (de mutat la litera P din index) drepturile civile și politice, H: 60, 71, G1:5, G3:15, G6:2, 11-12, 15, 21, G7:41, 43, G9:21, G10:5, 8, 9, 49

Convenția internațională privind drepturile economice, sociale și culturale, H:60, G1:5, G8:34

Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (1984), G1:5, G4:20, G5:9

Convenția ONU împotriva criminalității organizate transnaționale (2000), G7:2, 4, 7, 25

Convenția OUA care reglementează aspecte specifice ale problemelor refugiaților din Africa (1969), H:20, 22, 164, G4:5, G5:1, 3, 7-8, G8:13, G11:5,16, G12:3, 6, 44-60, 64, 74

Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane (2005), G7:10

Convenția privind drepturile copiilor (1989), G1:5, G7:11, 20, G8:5-8, 12-13, 19-20, 22, 26, 32, 34, 41, 52, 60, G10:12

Convenția privind drepturile politice ale femeii (1953), G1:5

Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (1979), G1:5

Convenția privind prevenirea și pedepsirea crimei de genocid (1948), G5:10

Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie (1961), G7:6, 41, 43

Convenția privind statutul apatrizilor (1951), G7:6,41, G13:47

Convențiile Organizației Internaționale a Muncii, G7:9

convertire, *vezi* persecuție pe motive religioase

copii ai străzii, G8:12, 52

copii neînsoțiți/separați

- adolescent, H:215
- solicitanți de azil, G8:6
- sarcina probei, G8:73, G10:71
- tutore/reprezentant, G8:39, 69
- statut de refugiat, H:214
- relocare, G8:56
- victime ale traficului, G7:20

copii separați, *vezi* copii neînsoțiți/separați

copii, G8

- abandonați, G8:12, 36,49-50, 52
- solicitanți de azil, G8:2,4, 6-9
- interes superior, *vezi* interesul superior al copilului
- influențat de statutul de copil, G8:1, 4-5, 7, 13, 27, 75
- cereri depuse de, G10:70-72
- motivele din Convenție, G8:40-42, 45, 47-48
- țară de origine, G12:92
- răspundere penală, *vezi* răspundere penală
- discriminare, *vezi* discriminare
- clauze de excludere, G5:28, G8:58-64, *vezi* și excludere
- unitatea familiei, H:182,185, 213
- temere de persecuție, H:213, 215, 218, G8:10-11, 21, 23, 28,40
- manifestări ale persecuției în legătură cu copiii, G8:15-17
- forme de persecuție specifice copiilor, G8:3-4, 8, 13, 18-36
- orientare sexuală și/sau identitate de gen, G9:13
- mutile genitală feminină, G6:24, G8:31, 44, 54
- fetiță, G1:8, 31, 41, 44

principii directoare, naționale, G8:65
 identitate, G8:12, 49
 intersex, G9:10
 muncă, G8: 29-30
 din părinți LGBTI, G9:10, 24,
 de refugiați palestinieni, G13:33
 grup social, *vezi* apartenență la un anumit grup social
 pornografie, G7:20, G8:18, 29
 gravidă, G8:12
 recrutare, G10:12, 37-41
 religie, *vezi* religie
 relocare, G8:53-57
 drepturi, G7:20, G8:5, 13-14, 26, 34-36, 70, 77
 apatrid, G8:18, 35
 ai străzii, G8:12, 52
 supraviețuitor, H:33
 victimă a traficului, G7:2-3, 8, 11, 19-20, 32, 34, 38, 47, 49, G8:24-29, 41, 51, 76
 neînsoțit, *vezi* copii neînsoțiți
 recrutare minori, G8:4, 13, 18-23, 41, 44, 52, G10:12, 37-41, 55, 59, G12:13
 violență față de, G1:27, G8:3, 4, 12-14, 17-18, 23, 30, 32-33, 36, 52
 drept la protecție față de, G8:26, 31-32
 voința copilului, H:219
 cu dizabilități, G8:12, 35, 50, 71
 privat de îngrijire părintească, G8:12
 credibilitate, H:41-42, 93, 195, 204-205, G1:36, G6:28-33, 34, G8:73, 75, G9:11, 62-63, G10:17, 62, 64, 67, 69, G11:35
 credință, G6:6-7, 9, 16, 21, 29-30, 35, G9:41, 63, G10:8, 50, 58, 64-69, G12:37-38
 libertate de, G6:11, 15, G10:18
vezi și religie
 crimă(e) (infracțiune/i), H:153, 156, 158, G5:5, 21, G7:7, G10:40, G12:19
 împotriva umanității, H:146, 149-150, 162, 178, G5:3, 10, 13, 24, G7:3, G10:22, 27, 29, G12:14-15
 împotriva păcii, H:146, 149-150, 162, 178, G5:3, 10-11, 18, 24, G10:22
 de către copii/minori, G8:59, 62, 64
 comună, H:56-58, 151-152, 154, G1:12, G5:2, G8:58
 ispășire, G5:23
 deturnare, H:158-159
 (de) onoare, G1:36, G6:24, G8:33, 44
 motivație, G5:15
 natura, H:156-158,
 de drept comun, H:150, 155, 157, 159, 179, G5:3, 14-16
 organizată, G7:31
 de agresiune: G10:22
 politică, H:151-152, *vezi* și opinie politică
 gravă, H:154-155, G5:2, 4, 17, 27, 31
 terorist/terorism, G5:15, 17, 25-26
 război, *vezi* crime de război
 crime de onoare G1:36, G8:44, G9:10, 23
 cumulativ

motivele din Convenție, *vezi* motivele din Convenție
 discriminare, *vezi* discriminare
 efect, H:201, G4:25
 element, H:55
 persecuție: G9:16-17, 24, G10:15, G12:11,18-19

Declarația de la Cartagena privind refugiații (1984), G11:16, G12:3, 6, 61-85
 Declarația de la Mexic și planul de acțiune pentru consolidarea protecției
 internaționale a refugiaților din America Latină (2004), G12:63
 Declarația privind azilul teritorial (1967), H:25
 Declarația privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale sau
 etnice, religioase și lingvistice (1992), G6:2
 Declarația privind eliminarea tuturor formelor de intoleranță și discriminare pe bază
 de religie sau convingeri (1981), G6:2, 12
 Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor (1993), G1:5, G8:32
 Declarația universală a drepturilor omului (1950)
 azil, în spiritul, H:25
 drepturi și libertăți, H:71, 181, G6:2 G7:43, G8:41, G9:5, G10:8
 definiția refugiatului, H:32, 34, G6:3, G9:1, 6, 34, 38, 46, 48, G10:1-2, 35, 42, 47, G11:1,
 5,13, 29, G12:2-5, 11, G13:21
 plecând de la originea națională, H:3
 definiții regionale, G11:5, 16, G12:6-9, 44, 48, 63, 65-70, 75-76, 78, 80, 82, 84-
 85, 87
 demnitate umană, H:69, G2:6, 9, G8:75, G9:45, 47, 60, G10:57, 72, G12:56, 78, 83
 deportare, H:145, G8:56, G12:14
 detenție, G8:17, G9:2, 22, G10:50, G12:13, G13:21
 deturnare, H:158-159, G5:27
 dezastru natural, H:39
 dezertor/dezertare, H:167-169, 171, G6:25, G10:1, 3-4, 31, 46, 69
 ca expresie a opiniei politice, G10:51-54
 ca „anumit grup social”, G10: 58
 pedeapsă pentru, H:167, 169, 171, G6:26, G10:5, 14-15, 18, 38
 diplomatic(ă/e), H:12
 azil, H:21, 88
 protecție, H:3,146, G7:43
 relații, H:166
 discreție, *vezi* ascundere
 discriminare
 copii, G7:19, G8:3, 5, 10, 12, 14, 18, 27, 34, 36, G10:42
 cumulativ, G1:16, G3:20, G4:35, G12:11
 forme de/măsură de, H:53-55, 72, G1:14-15, G6:12, G8:36
 opinie politică, H:83, G1:32
 rasială, H:68-69
 religioasă, H:72, G6:12, 17, 19, 26
 orientare sexuală, G1:3, 16-17
 gen, G1:3,15, G12:26
 minorități, G3:11
 stagiu militar, G10:11, 15, 32, 50, 55, 58
 nediscriminare, H:64, G8:34, G9:5, G10:14, G12:46

persecuție, ca, H:54-55, G1:14-15, 31-32, G2:20, G6:17, G8:10, 36, G9:17, 20, G10:15, G12:11
 orientare sexuală, G9:2-3, 6, 10, 17, 20, 22, 25, 30, 37, 59
 victime ale traficului, G1:18, G7:18,19, G8:27
 femei, G7:19
 discriminatoriu(i/e)
 acte/practici, H:65, G1:16, 17, 19, G2:20, G8:36
 aplicare, H:59, G6:15,16
 legi, G6:18, 24, G8:17, G9:26, 29
 măsuri, H:55, 63, G6:22, G8:14
 rezultate, G6:19
 tratament, G6:24, G9:25, 33
 discursuri instigatoare la ură, G6:15
 divorț, H:120, 187, G8:17, G9:63
 dizabilitate/dizabilități, G4:25, G13:23
 copii cu, G8:12, 35, 50, 71
 mentală(e), G8:64
 documente de călătorie, H:20, 33, 125, 134, 191
 dominație străină, H:22 165, G4:5
 dovezi, H:44, 48, 195-197, 203-205, G1:25-26, 36-37, G3:13, 15, G4:14-15, 31, 33-34, G5:26, 31, 35-36, G6:34, G7:50, G8:11, 38, 74, G9:28, 36, 64-66, G10:24, 53, 62, G11:4, 15, 18-21, 24, 34-35,40, G12:42, 77, 89-93, G13: 38-40, 42
 drept civil, G2:8
 drept internațional, G1:5, 9, G4:4, 16, G5:8, 24, 27, G6:15, G7:1, 12, 15, 22, G8:3, 19, 29-30, 59, G9:7, G10:1, 5, 7, 12, 14, 17, 23-27, 30, 33, 67, 72
 drept penal internațional, G1:9, G10:6, 21-22, 26, 36, G12:15
 drept/legislație național(ă), H:60, G7:1, G8:60, 63, G13:3
 definiția refugiatului Cartagena, G12:63
 stagiu militar, G10:3, 17, 33
 dreptul umanitar internațional, G4:32, G5:12, 20, G7:12, G8:19, G10:21-22, 26-27, 38, G12:5
 drepturi civile și politice, G1:36, G4:28, G6:2, G8:14
 drepturi de la care nu se poate deroga, G4:28, G12:16,42
 drepturi dobândite, G3:22
 drepturi economice, sociale și culturale, copii, G8:14, 34, 36
 drepturi politice, *vezi* drepturi civile și politice
 drepturile omului
 abuzuri ale ~or, G9:1
 evaluare, G3:8, 13-14, 16, 25
 convingeri, G10:68
 apărători, G9:40, 66, G12:38
 definiție, G8:31
 negare a ~or, G9:10, 24
 derogare de la, G12:16, 79
 beneficiere de, G8:27
 exercitare a ~or, G5:14, G6:17, G8:48
 garantare a ~or, G4:24, G5:24, G8:58, G12:41
 instrumente și principii directoare, G3:16, G5:9, G7:22
 drept internațional, G1:5, 9, G2:3, G4:20, 32, G6:2, G7:12, G8:7, G9:5-7,

G10:5-7, 8, 21, 26-27, G12:16, 71, 83, G13:51
 norme, G1:13, G2:3, 6, G6:2, G9:44, G10:56, G11:27
 respectare, G3:16, G4:24, 28, G9:56, G12:42
 principii, H:60, G4:4, G5:15
 restricții asupra ~or, G10:15
 standarde, H:59, G1:5,10, G3:16, 22, G4:28, G6:2,16, G8:3
 tratat, G8:5
 încălcări ale ~or, H:51, 68, G1:5,13, G3:11, G5:17, 20, G7:3, 4, 14, 15, 17, 44, 47,
 55, G8:7, 10, 13-14, 20, 29, 31, 64, G9:16, 21, 26, 65, G10:14, 36, 38, G11:5,
 G12:11, 13-14, 18, 58, 62, 70, 75-77
 vezi și Declarația universală a drepturilor omului
 droguri, G8:64

educație, G8:30
 acces la, G8:35-36
 fete, G8:36
 lipsă a ~i, G8:72
 nivel de, G1:36, G6:32, G8:12,45, 64
 religioasă, G6:21, 30
 drept la, G8:14, 34, 41, G9:2, 24

educațional(e)
 context, G4:25, G6:28
 facilități, H:54, G1:14, G6:17, G8:57
 oportunități, G7:45, G8:14

element
 armat, G5:30, G11:22
 comun, G2:15, G9:17
 definiția refugiatului Cartagena, G12:68, 76, 81
 principal, G8:34, 35
 cumulativ, H:53, 55
 temere, G9: 28, G11: 15, G12:21, 34
 vătămare, G9:13
 material, G5:21, G10: 62
 mintal, G5:21
 Convenția OUA, G12:49-50, 56
 obiectiv, H:38, 42, 205, 206, 211, G8:11
 al definiției refugiatului, H:37, G1:8, G7:6,16, 25, G10:35
 politic, H:64, 152
 risc, G12:23
 subiectiv, H:37, 38, 40, 41, 52, 206, 211, G8:11

element obiectiv, *vezi* element
 element subiectiv, *vezi* element
 eligibilitate, certificat de, H:33

etnic(e/ă), G6:12
 confruntări, H:91
 purificare, G4:31, G12:13-14,42
 considerente, G4:25, 30, G13:23
 conflict, G12:36
 dimensiuni, G10:61, G12:35

motive, G8:36
 grup(uri), H:63, 68, 74-75, 91, G1:24, 27, G2:17, G3:14, G4:30, G7:32, 34, 36, G8:41, G12:33, 37
 persecuție a, H:91, G12:1
 identitate, G1:24
 minorități, G6:2, G8:41
 origine, H:144
 etnie, G2:6, G3:25, G6:7, 10, 27, G7:32, G8:41, 43, G9:3, G10:32, 55, 57, G11:10, G12:33, 39
 Europa, H:20, 108
 evenimente care au loc în, H:109-110
 evaluare, G8:7, 75, G10:72
 răspundere penală, vezi răspundere penală
 factori, G1:36, G4:25, G6:28, G8:2, 8, 12, 15, 30, 33, 64, 71, 76, G9:3, G12:12, G10:58
 apartenență la un anumit grup social, G8:49-52
 persecuție, G8:10,15,18, 30
 definiția refugiatului, G8:4
 relocare, G8:54, 55
 evaluare, H:40-41, 83, G1:7-8, 32, G3:8-9, 16, 25, G4:4, 6-8, 15, 20, 25-26, 28, 37, G5:2,17, 31, G6:18, G7:16, G8:7-8, 11, 14, 37-38, 53, 57, 64, G9:13, 18-19, 21, G10:26, G11:5-6,15, 87, G13:36
 a vârstei, vezi evaluarea vârstei
 disponibilitatea reparațiilor G10:32
 Declarația de la Cartagena, în conformitate cu, G12:68, 77, 81
 credibilitate, G9: 62-63, G10: 67
 individuală, nevoie de ~ în contextul recunoașterii *prima facie*, G11:6, 20, 35
 alternativa refugului intern sau a relocării interne, G12:41
 Convenția OUA, în conformitate cu G12:49, 51
 recunoaștere *prima facie*, G11:5, 29
 psihologică, G4:26, G8:7-8
 risc, G12: 24-25
 excepții, G6:26, G8:68, G13:21
 vezi și încetare
 excludere socială, G8:27
 excludere, G5,
 anulare, H:117, G3:4, G5:6, G11:21
 clauze, H:31, 33, 117, 140-141, G5:1, 3, G10:22
 Articolul 1D, H:142-143, G5:4, G13:11-16
 Articolul 1E, H:144-146, G5:4, G13:33-34
 Articolul 1F, H:147-163, 177-179, G3:4, G2:5, G5:1, 3, 4, 18, 23-26, 31, 35, G8:58-64, G11:18, G13:35
 copii, vezi copii
 consecințe, G5:8-9
 infrațiuni, vezi infrațiuni/crime
 infractori, H:147
 persoane în întreținere, G5:29, H:188
 incluere înainte de excludere, H:31, 177, G5:31
 interpretare a clauzelor de excludere, H:149, 179, G5:2

aflux masiv, G5:30
 natură/raționament, H:180, G5:2, G8:58
 recunoaștere prima fație, G11:18-19
 aspecte procedurale, G5:31-36, G8:62-64
 proporționalitate, G5:15, 24, 26, G8:62, 64
 răspundere, *vezi* răspundere penală
 revocare, G5:6
 determinarea statutului, H:30, G5:7
 Națiunile Unite, *vezi* Națiunile Unite
 femeii, G2:19
 exploatare sexuală
 copii, G8:4, 25-27, 33
 trafic cu scopul de, G1:18, G7:3, 8, 9, 19, 38, 47
 exploatare, G4:10, G13:21
 copii, G7:47, G8:4, 12-14, 25-26, 33, 52
 consimțământ, G7:11
 forme de, G7:15
 muncă, G10:33
 sexuală, *vezi* exploatare sexuală
 trafic, G7:1, 4, 8-11, 27, 32, 34, 38, 47, G8:25-26
 vulnerabilitate la, G7:32, G8:12
 exprimare, libertate de, G3:16, G9:24, 31
 expulzare, H:145, 154, G5:4
 extrădare, H:21, G5:15, 32
 facilități de călătorie, H:20
 familie
 context/mediu de, H:41, 216, 218, G4:25, G7:20, G8:12, 22, 28, 56, G9:4, G13:23
 încetare, H:187, G2:7, 20, 22, 25
 statut derivat, H:184-187, G8:66
 descendenți, G13:8
 excludere, H:188, G9:30
 extinsă, G8:8
 roluri de gen, G9:50
 lege, G9:24
 membri, G11:24, 34, G12:33
 a solicitantului, H:172, G1:36, G2:20, G7:17, G8:8-9,17
 ostracism / respingere, G1:18, 35, G7:18-19, 48, G8:12, 27
 anumit grup social, *vezi* apartenență la un anumit grup social
 persecuție, H:136, G7:21, G8:18, G9:10, 23, 35, 64, G12:28
 planificare (familială), G1:3,13, G8:18, 50
 opinie politică, G10:54
 motive, H:62
 convingeri religioase, G 10:49
 reîntregire/reunificare, G8:68
 sprijin, G3:22, G4:29, G9:25
 căutare, G8:68
 violență, G1:3, G8:18, G9:63, G10:42

femei, G1

ca grup social aparte, *vezi* apartenență la un anumit grup social
solicitanți de azil, *vezi* solicitant de azil
gen, *vezi* gen; persecuție pe motive de gen
roluri/coduri atribuite, G1:25-26, G8:47
orientare sexuală, G9:10, 14-15, 23, 41, 56, 60
(ca) subset social, G2:12, G7:38
victimă a traficului, *vezi* trafic
violență față de, G10:59
vrăjitoare, G6:24

fete, *vezi* copii

fluxuri refugiați, G3:6

foamete, H:39

Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF), G7:20,49

forță, utilizare a ~ei, H:175-177, 179, G1:13, G7:8-9

forțe armate, H:175, G8:12, 19-21, 23, 41, 59, 64, G12:28-29, 54-55

recrutare de către, G8:41 G10:5-7, G12:13, *vezi și* copii

foști combatanți, G5:20

fraudă, G1:17, G7:8-9, 41

furt, H:158, G5:14

garanții

discriminatorii, G6:22

procedurale, G1:38, G5:31, 36

pentru copii, G8:7, 65, G10:12, 70

pentru cererile bazate pe orientare sexuală, G9:60

găzduire/locuire, G7:45, G8:35, G9:24-25

gândire, conștiință și religie, drept la libertatea de, H:71, G3:16, G6:2, 11, 20, G6:13, G10:8,

vezi și religie

gen

conflict armat, legătură cu, G12:12, 26-27, 33

dimensiune (de), G1:12

discriminare (de), G10:32

element (de), G1:16, G9:13

exprimare (de), G9:9, 57

identitate (de), G9:62-63, G12:92, G13:7, 23

inegalități (de), G9:23

principii directoare, naționale, G1:35, 38

al intervievatorului/interpreților, G9:60

indicatori, G9:53

cereri legate de, G1:1, 3, 10, 15, 20, 33, 35-36

violență bazată pe, G1:2-3, 9, 16, 18, 36-37, G7:19, 48 G8:3-4, 31, 64, G9:2, G12:27, G13:21

roluri (de), G1:32-33, G8:44, G9:13, 15, 41, 50

vezi și sex; femei

gen (țin(e) seama de aspecte de)

evaluări, G8:75, G10:72

asistență, G7:45, 47

informații din țară de origine, G8:74
 confidențialitate, G1:35
 implementare, G1:38
 interpretare, G1:I-2,4-6, 8, G8:4
 interviuri, G1:36, G6:27, G8:71
 aspecte procedurale, G1:35-37, G3:25
 genocid, G5:10, 13, G12:13-14
 greutăți inutile, G4:8, 22, 24, G8:56, G9:56, G12:41
 grup armat, G12:5, 36
 grup social particular, *vezi* apartenență la un anumit grup social
 grup social, *vezi* apartenență la un anumit grup social
 grup, *vezi* grupuri etnice, apartenență la un anumit grup, grupuri vulnerabile
 grupuri vulnerabile
 copii, G8:7, 14
 trafic, G7:20, 31-32, 35-36,40

HIV, G8:52, G9:3

homosexualitate/homosexual, *vezi* orientare sexuală

identitate

certificat de, H:33
 copil, *vezi* copii
 documente, G7:42
 etnică, G1:24
 națională, G9:50
 religioasă, *vezi* religie
 orientare sexuală, *vezi* orientare sexuală

implementare de instrumente/legi/standarde, H:12, G4:32, G6:18, G8:5, G12:25

impunitate, G1:15, G9:2, 24

incest, G8:33

incluere

clauze, H:30-110, 176, G5:31
 Articolul 1D, G13:17-19
 criterii, H:177
 unitatea familiei, H:185
 gen, G1:2
 prezumția de, G11: 40,
 aspecte privind definiția refugiatului, G10:2, G12:3

informare (misiunde de), H:200-201

infrațiuni de drept comun, *vezi* crimă(e) (infrațiune(i)), de drept comun

infrațiuni politice, *vezi* infrațiune(i)/crimă(e)

injustiție, H:56

instanțe, H:192, G2:6, G3:16, G12:15, 23, 77

instituționalizare (plasament), G8:57

intenție, H:63, 119, 123, 128, G8:14, G9:39

a părților/a autorilor, G13:5, 11, 14, 16

de exploatare, G7:10

interesul superior al copilului, G6:15, G8:5,10, 53

interpret(ți), H:192, G1:36, G6:27, G9:60, G13:45

intervievator(i), G1:36, G6:27, 35, G7:46, G9:60

intimitate

protecție a ~ății, G7:6, 22

drept la, G8:70

invazie, străină, H:165, *vezi* și dominație străină; ocupație

Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR)

competență, G3:3, G13: 6

fondare, H:14

Comitetul Executiv, *vezi* Comitetul Executiv

mandat pentru apatridie, G7:43-44

mandat refugiați, *vezi* mandat

obligații G5:1

Statutul, H:13-19

responsabilitatea de supraveghere, H:12,19, G3:25

încarcerare, G1:18, G7:15

încetare, G3,H:30 , G11:7, G12:4, G13:31

circumstanțe încetate, H:113, 115, 135, 138, G3, G3:1-2, 7-10,18, G11:28

clauze de, H:31, 33, 111-116, 118-119, 125, 129, 133, 137-138, 143, 187, G3:1, 4, 8

motive imperioase, H:113, 135, 137, G3:2, 20-21, 24, G7:16

declararea (încetării), G3:3, 17, 25

excepții de la, H:88,136, G3:19-22, 24, G3:25

modificări fundamentale/condiții modificate, H:135-136, 141, G3:1, 10,12-13, 15, 18

considerente generale, G3:6-7

a statutului de refugiat, G3

a protecției/asistenței/mandatului UNRWA, G13:10, 20, 21

individuală, G3:18

interpretarea (~ării), G3:18

aflux masiv, G3:23-24

naționalitate nouă, H:113, 129-132

aspecte procedurale, G3:25

repunere, H:118

restabilire, H:114, 133, 134, G3:1

voluntară, H:113-134, G3:7

încorporare, G8:49, G10:3-4, 7, 17, 19, 63, 72

înșelăciune, G1:17, G7:8-9

jurisdicție

drept civil, G2:8

drept comun, G1:20, G2:5

teritorială, H:88

jurisprudență, G1:5, G8:31, G10:1, 8, G12:76, 79, G13:4,17

legătură causală

motivele Convenției, G10:48, G12:7, 10, 23, 32-33, 91

persecuție pe motive de gen, G1:20-21, G9:38-39

actori nestatali, G2:20-23

opinie politică, H:81

trafic, G7:29-33

crimă, H:152

legătură, *vezi* legătură causală
 legislație privind refugiații, G1:38, G4:2
 dreptul internațional privind refugiații, G6:2,4, G9:6, G10:22, G12:15, G13:21, 25
 statutul juridic al refugiaților, H:12
 tratamentul legal al refugiaților, H:24
 lege și ordine, H:175, G7:31
 legi persecutorii, G1:10-13
 legislația internațională privind drepturile omului, *vezi* drepturile omului
 legislația privind drepturile omului, G1:13, G3:22
 internațională, G1:5, G6:2,4
 încălțări ale, G5:20
 Liga Națiunilor, H:2
 limitare geografică, H:7, 15, 17, 22
 lipsa adăpostului, G8:12

 mandat
 autoritățile țării, G11:29
 instanțe/tribunale penale internaționale, G12:15
 refugiați, H:16-17, G11:33
 determinarea statutului de refugiat, G5:28, G9:61, G11:5
 UNRWA, G13:7, 12, 16, 20-21
 încetare, G13:22, 26, 47
 medical(ă/e/i)
 sfat, H:208
 asistență, G7:45-46
 îngrijire, G4:29
 afecțiuni, G9:10
 dovezi, G1:36
 experiment, G9:21
 instituții, G9:22
 profesioniști, G12:38
 raport, H:208
 materiale, G12:18, 59
 testare, G9:65
 tratament(ului), G7:15, G8:12, G9:10, 53, 63
 negare a, G8:35
 mentalitate, H:214
 Mexic, G8:50, G12:61
 migrant/ți
 economic(i), H:62-64
 trafic cu, G7:4
 muncitori, H:95
 migranți pentru motive economice, H:62-64
 minor, *vezi* copii
 minoritate națională, *vezi* minoritate/minorități
 minoritate/minorități
 discriminare împotriva, G3:11
 etnică/e, H:74, G8:41
 națională/e, H:74, 76

rasială/e, H:68
 religioasă/e, G6:12
 mintal(ă)
 capacitate, G5:28, G8:61, 63, 64
 dezvoltare, H:214, G8:30, 64
 dizabilitate, G8:11, 64
 violență domestică, G8:33
 element, G5:21
 vătămare, *vezi* vătămare
 sănătate, G8:30, G9:24, 33
 boală, G9:21
 integritate, G12:83
 maturitate, H:216, G8:61
 stare, G7:34, G8:64
 suferință, G1:9
 violență, G8:13, 30, 33
 mișcare,
 libertate de, G1:18, G12:40
 a persoanelor/refugiaților (la scară largă), G11:22, 26-27, G12:1, 61
 mișcări de eliberare, H:175, G8:45
 Montevideo, H:21
 Montreal, H:160
 motiv legat de profit, G7:1, 31, 35, G8:25
 motivație
 evitarea recrutării/dezertare, G10:4
 de a fugi, G11:17, 27
 a făptuitorului/persecutorului, G1:36, G4:15, G12:26
 motivație economică, G7:31, 34
 motive multiple, *vezi* motivele din Convenție
 motive, *vezi* motivele din Convenție
 motivele din Convenție, H: 66-67, G10:47-59, 66, 67, G12:10, 23, 26, 32-39
 factor care contribuie, G1:20, G7:29, G8:40, *vezi* și legătură cauzală
 cumulativ, H:53, G1:14, 23, G7:33
 reciproc, G2:4
 orientare sexuală, G9:40-41
 vezi rasă; religie; naționalitate; apartenență la un anumit grup; opinie politică
 vezi și copii; persecuție pe motive de gen
 muncă forțată, G7:3, 8-9, 15, G8:14, 18, 27, 29, G10:31, 33
 muncă în condiții periculoase, G8:30
 mutilarea genitală feminină (MGF), G1:3, 9, 11, 36, G6:24, G8:4, 18, 31, 44, 54, 67

 naturalizare, G3:3
 naționalitate (cetățenie)
 obținere, G13:31
 motiv din Convenție, H:74-76, G9:3, 40, G10:47
 copii, G8:41
 persoane care evită recrutarea, H:169, G10:58
 gen, G1:4, 20, 22, 27
 trafic, G7:36

vs. apartenență la un anumit grup social, H:77
 țară de, H:6, 22, 87-91, 98, 106-107, 113, 118-122, 124, 134, G3:2, 8,1 0, G4:5,
 G7:26,43, G8:4, G9:32, G11:19, 25
 privare de, G7:41
 duală sau multiplă, H:106, 107, 117
 pierdere, G8:18
 stagiu militar, legătură cu, G10:55
 nou, H:113-114, 129-132
 resortisanți străini, H:121
 fără naționalitate, vezi apatrid
 Convenția OUA, G12:44, 47, 49-51
 pașaport, vezi pașaport
 reobținere, H:113-114,1 26 128
 drepturi și obligații, G13: 34

Națiunile Unite
 clauze de excludere, H:140, G5:3-4, G10:22, G11:19
 scopuri și principii, H:162-163, G5:17
 protecție sau asistență, H:142-143, G5:3
 nediscriminare, G7:12, G8:34, G9:5-6, G10:14, G12:46, G13:7
 neglijare, G7:41, G8:13, 68
 nerespectare, G9:10, 50, 63
 nereturnare, *vezi* returnare

obiceiuri sociale, G1:3,12, 30, 36, G8:51
 obiecție pe motive de conștiință, H:170-174, G6:25-26, G10:3-4, 8-11, 21, 39, 49-50,
 64, *vezi și* persecuție pe motive religioase
 obligațiile statului
 drepturi economice, sociale și culturale, G8:34
 excludere, H:145, G5:8
 drept internațional umanitar, G8:19
 limitări, H:7,108
 apatridie, G7:41

ocupație, *vezi și* invazie
 militară H:22, 165, G4:5, G11: 5, G12:44, 48, 55
 profesională G10:57, G12: 38

ofițer de imigrări, H:192
 omucidere, H:155, G5:13-14, G8:12, G9:23
 (operațiuni de) război, G10:21, G12:32
 metode de, G10:21, 27, G12:91
 obiecțiuni la mijloacele și metodele de, G10:26-30

opinie politică, H:80-86
 conflict armat, G12:37-39
 copii, G8:4, 45-47
 motive din Convenție, G9:40, 43, G10:47
 gen, G1:4, 26, 28, 32-34, 36, G9:50
 imputată, G1:26, 32
 stagiu militar, G10:51-54
 nedemonstrare a ~i, H:47
 pedeapsă/punere sub acuzare pentru ~, H:84-86

orientare sexuală, G9:50
 trafic, G7:40
 recrutare minori, G8:20, 52
 vs. motive economice, H:64
 vs. naționalitate, H:75
 ordine publică, H:22, 59, 148, G4:5, G9:29, G11:5, G12:44, 48, 56-59, 62, 66, 70, 78-79, G13:21
 orfani, G7:20, 38, G8:36, 39, 50, 52, 57
 organe, prelevarea de, G1:17, G7:3, 8-9,15
 Organizația Internațională a Refugiaților (IRO), H:32-33
 Organizația Unității Africane, H:22, G11:5
 organizații neguvernamentale (ONG), G3:25, G9:51,
 orientare sexuală, *vezi* G9
 persecuție pe motive de gen, G1:15-17, G6:34
 homosexualitate/homosexual, G1:3, 5, 16-17, 30, G2:1, 6-7, 20, G12:92, G13:23
 vezi și transgender/transsexual/travestit
 Orientul Mijlociu, H:143
 ostracism, G1:18, G7:19, 39, G8:27, G9:24
 teamă de, G7:18

 pace, G10:24, G12:78
 aranjamente de ~, G3:14, G12:25
 crime împotriva, *vezi* crime
 situații de, G3:11
 Palestina, H:142-143, G13:32
 pașaport
 solicitare de, H:120-121
 confiscare a ~ului, G1:18
 autoritate emitentă, H:93
 Nansen, H:33
 de conveniență, H:93
 deținere a ~ului, H:47-50, 93, 122-125, 134
 refuz, H:99
 Pașaport Nansen, H:33
 pedeapsă, H:56-60
 disproporționată, G1:12, G10:18
 degradantă, G9: 7, G13: 21 a copiilor G8:33
 corporală, G9:2, 26 G10:14
 pentru dezertare, *vezi* dezertare
 pentru nerespectarea practicilor religioase, G6:16, 21, 22, 24
 pentru infracțiuni politice, *vezi* infracțiune(i)/crimă(e)
 pentru refuzul de a satisface stagiul militar, G10:13-15
 pentru orientare sexuală, *vezi* orientare sexuală
 viol (ca pedeapsă), G9:20
 vezi și acuzare
 pedepse, H:61, 167, G1:17, 36, G6:19, 26, G9:30, G10:5
 permis de intrare, H:122
 persecuție pe motive de gen, G1, G9
 avort, G1:13

adulter, pedeapsă disproporționată pentru, G6:22
 conflict armat, legătură cu, G12:1, 11, 26-27
 legătură cauzală, G1:20-21
 încetare, G3:25
 motivele din Convenție, G1:22-34, G12:39
 definiție, G1:3, G12:11
 coduri vestimentare, G1:17
 dovezi, G1:37, G7:50
 eșecul protecției statului, G4:15, G6:24, G8:37, G8:54
 mutilare genitală feminină, *vezi* mutilare genitală feminină
 practici tradiționale dăunătoare, *vezi* practici tradiționale dăunătoare
 bărbați, G1:3
 natură a ~i, G 1:3
 definiția refugiatului, G1:l, 6
 exploatare sexuală, *vezi* exploatare sexuală
 orientare sexuală, *vezi* orientare sexuală
 violență sexuală, *vezi* violență sexuală
 trafic, *vezi* trafic
 temere întemeiată, *vezi* temere bine întemeiată
 femei, G1:1, 3-5, 8, 12, 17-18, 25-27, 30-31, 33, 36, G6:24, 30, G7:3, 19, 32, 34, 38, 47-48,
 vezi și apartenență la un anumit grup social; trafic
 persecuție
 agenți de, *vezi* agenți de persecuție
 zonă/loc de, H:91, G4:11-12, 20, G7:25-28
 conflict armat, legătură cu, *vezi* G11, G12:12-13,18
 forme atroce de, H:136, G3:20, G7:16
 evitare, G4:19, G6:13, G9:49
 baze pentru, G9:19
 motive cumulative pentru, *vezi* motive cumulative
 definiție, H:51-53, G1:9, G7:14, G6:12, G8:10, G9:16
 situații de urgență, în contextul ~i, G12:16
 temere de, *vezi* temere bine întemeiată
 pe bază de gen, *vezi* persecuție pe motive de gen
 opinie politică imputată, G10:54
 trecută/anterioră, H:113-115,135-137, G4:24-26, G7:16, G9:10,18, 56, G11:28, G12:25
 prima facie, G11: 15
 risc de, G10:15, 23, 67, G12:17, 24-25
 orientare sexuală, G9 vs. pedeapsă, H:56-59
 vs. acuzare, G6:26
 persoană care evită recrutarea/evitarea recrutării, *vezi* dezertor/dezertare
 persoane cu tulburări psihice, H:206-212
 persoane LGBTI (concept), G9:10
 persoane strămutate intern (PSI)
 relocare, G4:31-32, G7:5, G12:42
 poliție, H:17, G8:39, G9:34, 36, G10:3, G12:19, 59
 populația civilă, G5:13, 30, G7:31, G11:22, G12:5, 14, 26, 40, 43, 71
 pornografie, *vezi* copii

practici tradiționale dăunătoare, G1:5, 36, G6:15, 24, G8:31, 33
 prelevarea de organe, *vezi* trafic
 prezumția de nevinovăție, H:196, 203-205, 219, G5:34, G8:73, G12:93
 prima fație, *vezi* G11
 prezumție, H:93
 refugiat, H:44, G3:23-24, G12:89, G13:46
 Principii Yogyakarta, G9: 7
 proceduri individuale (determinarea statutului de refugiat), G11:40-41, G13:46
 proces echitabil, G5:36
 proporționalitate, *vezi* excludere
 prostituție
 copil, G7:20, G8:4,12,18, 29
 forțată, G1:18, G7:3,15,19
 traumă, G7:18
 trafic, G1:18, G7:3,15,19,47
 vezi și exploatare sexuală
 protecția statului, *vezi* protecție
 protecție
 lipsă a ~i, G1:21, G7:30
 capacitate și/sau voință, G1:15,17, G2:22-23, G6:24, G7:22, G8:28, 37, G9:35, G10:43, G12:30, 32, 41, 57
 acces la, G13:24
 adecvată, G7:35
 răspunsuri alternative, G11:12,17
 copil, *vezi* și copii
 stagiu militar/recrutare, G10:37
 nevoie de, G8:1
 acces la, G8:39
 servicii de, G8:11, 66
 forme complementare de, G4:20, G6:36, G13:50
 continuitate a ~i, G13: 5, 11, 16
 diplomatică, H:3, 146, 166, G7:43
 eficientă, H:65, 166, G1:19, G2:20, G7:21, 23, 40
 excludere de la, G5
 familie, *vezi* familie; unitatea familiei
 garantare a ~i, G7:36
 refugiu intern/relocare, *vezi* alternativa refugiului intern/relocării interne
 internațională, *vezi* protecție internațională
 lipsă a ~i, H:164
 semnificativă, G4:22 națională, H:49, 90, 97, 106, 113-114, 118-120, 129-130, G3:2,10, G4:16
 negare a, H:98-100
 repunere, *vezi* repunerea sub protecția națională
 refuz, H:83
 sisteme regionale, G12:8,
 vezi și, Convenția OUA care reglementează aspecte specifice ale
 problemelor refugiaților din Africa (1969)
 vezi și, Declarația de la Cartagena privind refugiații (1984)
 restaurare a, G3:15-16
 a statului, G9:27, 36-37, 51, G10:44, 61 apatrid, H:101

subsidiară, G12:9, G13:50
 temporară, G11:26-27
 Națiunile Unite, H:142-143
 programe de protecție a martorilor, G7:50
 vezi și agenți de persecuție
 Protocol cu privire la statutul refugiaților (1967), H:9-12, 16-17, 19-20, 22-23, 25-26, 29, 35, 164, 183, 185, 189, 191-194, 220, G4:2, G5:7, G7:5, G8:I, G11: 5
 Protocol privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane (2000), G1:18, G7:2, 6-9, 11-12,22
 protecție internațională
 refugiat palestinian, G13:2, 28-30
 definiția refugiatului Cartagena, G12:66
 continuitate, H:33
 discriminare, G1:14
 eligibilitate pentru, G11:22
 față de recrutarea forțată, G10:35
 instanțe/tribunale internaționale, G12:15
 nevoi de, H:90, 100, G7:7, 20, 26, G11:28, G12:93
 abordare/recunoaștere *prima facie* a, G11:9, 26
 asigurare de, H:14, G6:36
 regim, G4:4
 aria de aplicare G12:81
 nedemn de, G10:22
 UNHCR, G11:17, 33
 vs. protecție națională, H:106
 protecție temporară, G3:23-24, G11:12, 17, 26-27
 purificare socială, G8:12

 rasă, H:68-70
 ca factor component, G9:3
 conflict armat, legătură cu, G12:33
 copii, G8:4, 20, 41
 persoane care evită recrutarea, H:169, G10:58
 gen, G1:24
 stagiu militar, legătură cu, G10:55
 trafic, G7:32, 34
 religie, G6:10, 27, G8:43
 vs. apartenență la un anumit grup social, H:77
 vs. naționalitate, H:74, G1:27, G7:36
 răpire, G1:17-18, G7:8-9, 15, G8:22, 26
 copil, G8:22
 răspundere /responsabilitate
 penală, vezi răspundere penală
 de supraveghere, vezi UNHCR
 răspundere penală, G5:21
 vârstă a ~ii, G5:21, 28, G8:60-61
 apărare/autoapărare, G5:22, G8:22
 individuală, G5:18, 23, G8:62, 64, G10:23
 război

civil, G10:42
 crime de ~, H:147, 150, 162, 178, G5:3,12, 24, G7:3, G10:12, 22, 30, 46, G12:14, 59
 criminali de ~, H:148
 obiecție pe motive de conștiință, vezi G10
 prizonieri de ~, H:95
 refugiați, H:164-166
 protecția statului, H:98
 răzbunare, teamă de, G8:23, 70, G10:15, 30, 34
 reconciliere/reconstrucție, G3:14
 recrutare forțată, G8:20-21, G10:3, 12, 42, G13:21
 refugiat politic, G1:33
 refugiați palestinieni, G13:5, 7-9
 refugiați statutari, H:4, 32-33, 136
 refugiați sur place H:83, 94-96, G6:1, G7:25, G9:57, G11:25, G12:31, 52, 69, G13:25-27
 religie
 motiv din Convenție, H:71-73
 conflict armat, G12:33
 obiecție pe motive de conștiință/stagiu militar, G10:8, 49-50, 65-66,
 gen, G1:25-26, G12:39
 trafic, G7:35
 copii, G8:42-44, 47
 orientare sexuală, G9:42-43, 63
 definiție, G6:1, 4
 identitate , G6:7-9, 13, *vezi* convingere
 cunoștințe despre, G6:9, 29-32
 abordare *prima facie*, G11:10
 drept la libertate de, H:71, G3:16, G6:2, 11, 20, G6:13
 restricții asupra, G6:15-16
 religie (persecuție pe motive de religie), G6
 copii, G6:16, 21
 obiecție pe motive de conștiință, H:170-174, G6:25-26, G10:49-50
 convertire
 forțată, G6:20
 motivație, G6:35
 post-plecare, G6:1, 34-35
 discriminare, H:54, G2:4, G6:17-19
 respectare forțată, G6:21-22
 forme de, H:65, 72, G1:14, G6:12
 gen, G1:22-23, G6:24, 27, 34
 aspecte procedurale, G1:36, G3:25, G6:27-36
 repatriere, H:122, G12:46
 cerere de, H:122
 spontană, G3:12
 represalii, G1:18, 35, G7:17, 19, 28, 39, 48, G8:28, G10:61
 teamă de, G1:35, G8:72
 vezi și trafic, impact al, G8:27
 reprezentant legal, G8:69, 77, G9:58, 60
 repunere sub protecția națională, H:114,118-125,127, G3:15
 relocare (resettlement), G6:35, G7:28

respectare, G6:21-22

nerespectare G1:12, G6:16, 21

responsabilitate de supraveghere, vezi UNHCR

restabilire în statul de origine, H:114, 133-134, G3:1

returnare (refoulement), H:192, G3:24, G4:4, G5:4, G11:26

returnare / întoarcere (return)

posibilitate de, G13:7, 21

copii(ilor), a, G8:23, 27

consecințe ale ~ii, G1:32, G6:36, G8:64, G10:13,46, 63

țară de origine/naționalitate, G9:18, 32, G10:41, G12:27

forțată, G4:8

generatoare de tensiune, G3:12

legalitate a ~ii, G13:21

loc al relocării, G9:56

acord prealabil pentru, H:50

condiție prealabilă pentru, G3:17

protecție împotriva ~ii, G5:9

definiția refugiatului, H:101-105

dreptul de a se întoarce, G7:43

victime ale traficului, G7:22, 43

revocare, G3:4, G5:6, G11:7

sarcina probei, H:196, 210, G3:25, G4:33-34, G5:34, G8:73, G9:55, G10:71, G12:93, G13:38-40

sănătate

acces la, G6:17, G8:35, 41, G12:19

copil, G8:12, 13, 30, 57

factori, G4:25, G8:12, G13:23

protecție a ~ății, G6:15

drept la, G8:34, 41, G9:2, 24

risc de, G4:20, G9:25, 33, G12:12

intervenție chirurgicală de schimbare de sex (forțată), G9:21

sărăcie, G7:31, G8:14, G12:19

schimbare de regim, H:136, G3:14, 17

sclavie sexuală, G7:15

sclavie, G8:29

sexuală, G10:31, 33, G12:26

trafic, G7:2, 3, 9

securitate

companii/forțe/grupări de, G10:42, G12:28

externă, G12:56, 78

eșecul de a asigura ~a, G7:31

incidente (de), G12:71

internațională, H:148, G5:17

națională, H:148, G5:33, 36

fizică, G3:15, G9:21

abordare prima facie, legătură cu, G11:12

relocare, G4:27, 29

siguranță și ~, G3:15, G4:24, 27, G5:36, G7:22, G8:67, G9:56, G10:31, G12:41,

G13:21
 sentiment de, H:135
 servicii de, G3:16, G10:3
 socială, G8:34
 amenințări pentru, G12:61-62, 66, 68, 70, 81-83, G13:21
 sentință penală, G5:23
 servicii sexuale, G6:24, G8:20, 44
 servitute pentru datorii, G8:29
 servitute, G7:3, 8-9, G10:14, 31, 33, 35
 sex
 definiție, G1:3, 5
 factor, G4:25, G6:28
 interpret, de, G1:35, G7:46
 nediscriminare, pe bază de ~, G13:7
 persecuție specifică, G1:9,16
 intervenție chirurgicală de schimbare de sex, G9:10, 21
 același sex, *vezi* orientare sexuală
 sclavi, G10:40, 59 *vezi și* sclavie, sexuală
 muncă, G9:25
 vs. gen, G1:3
 vezi și apartenență la un anumit grup social
 Sierra Leone, Instanța Specială, G8:19, 60
 siguranță, *vezi* securitate
 solicitant de azil,
 povară suplimentară, G4:33
 încetare a recunoașterii *prima facie*, G11:38
 copii, G8:2,4, 6-9
 femeie, G1:3, G1:36
 personalitate, G1:7
 corectitudinea procedurii, G4:35, G5:36
 apatrid, G11:1, 41
 victime ale traficului, *vezi* trafic
 soluții durabile, G3:6, G6: 36, G12:46, 61
 stagiul militar, H:167-168, 170, 172-174, G6:25-26, G10
 stagiul alternativ, G10:3, 8-9
 obligatoriu, G10:3,4, 32
 standarde internaționale, G8:30, G10:5
 standardul probei, G5:35, G10:13, G13:38-40
 state totalitare, G4:13
 statut derivat, G8:9, 66
 statut, H:12-13, 77, 131, 145, 184, 195, G1:3, G2:6, G3:1, 3,6, 22, 25, G4:12,29, G6:36, G8:2, 52, 63
 obiector de conștiință, G10:46
 natură declaratorie, H:28
 derivat, *vezi* statut derivat
 economic, G9:3,10
 „statut egal”, G13:16
 observator terț, G13:33
 de refugiați palestinieni, G13:5
 provizoriu, G11:7

Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, G1:5, G8:19
 sterilizare, G1:13
 supraviețuire economică, G4:24, G9:56

temere bine întemeiată

conflict armat și violență, G12:11, 17-19, 21-25, 29, 31
 evaluare, H:41, 43, 45-49, 52, 55, 58, 66, 96, 209, G4:7,15, G6:14, 26, G6:29, G7:17, G8:11, 37,40
 sarcina probei, H:67
 încetare, H:113, 114, 115, 126, 131, 135, G3:8,11, 25, G11:28
 copii, H:213, 215, 217, 218, 219, G8:4, 11, 17, 23-24, 28, 37,43, 72
 elemente, H:37-38, 39,42, 206, 211, G6:20, G7:11, G8:11, *vezi și* element exagerată, H:41, 209, G8:11
 excludere, H:156, 158, 161, 180, G5:25, G8:64
 persecuție pe motive de gen, G1:4, 9, 10, 20, 23, 25, 32, 35, 36, G2:19, G6:24, *vezi și* persecuție pe motive de gen
 reședința obișnuită, H:103, G7:26, 27
 alternativa protecției/refugiului/relocării interne, H:91, G4:3, 6, 7, 8,13, 20, 22-23
 apartenență la un anumit grup social, H:70, 77, 79, G2:1, 2, 14, 16, 19, 20, G7:37-39, G8:51
 stagiu militar, G10:20
 recrutarea copiilor, G10:38
 dezertare/evitare a recrutării, H:167, 168, 169, G10:46
 rasă/naționalitate, G10:55
 religie, G10 66
 naționalitate, H:74, 76, 89, 90, 98, 100, 107, 126, 131, G7:26-27
 opinie politică, H:80, 82-84, 86, G1:32, G8:45
 post-plecare, G6:35-36
 definiția refugiatului, H:6, 34, G6:3, G8:4, G10:47-48, 57, G12:10-30
 orientare sexuală, G9:16-19, 28, 38-39,42
 apatrid, H:104
sur place, H:94, 96, G7:25
 trafic, G7:5, 11, 17, 18, 23, 25-28, 37,48, G8:24, 28
 refugiați de război, H:165-166

temere, *vezi* temere bine întemeiată

terorism/terorist, *vezi* infracțiune(i)/crimă(e)

testare ADN, G8:76, G10:72

timp de pace, G10:3-4, G12:10, 78

tortură

acte de, G5:12-13, 27, G8:33
 conflict armat, G12:13, 27
 gen, G1:35-36, G7:47
 prostituție forțată sau exploatare sexuală, G1:18
 dreptul de a nu fi returnat către, G4:20, G5:9
 orientare sexuală, G9:2, 7, 20-23
 amenințare cu, G13:21
vezi și Convenția împotriva torturii
vezi și tratament inuman sau degradant

trafic de droguri, G8:29, G10:53
 trafic de persoane, *vezi* trafic
 trafic, G7, G10:53, G12:26, G13:21

- agenți de persecuție, G7:21-24
- copii, G7:3, 19-20, 47, 49, G8:4, 18, 24-30
- consimțământul victimei, G7:11
- motivele din Convenție, G7:6, 29-31, 33-40
- definiție, G7:7-13
- droguri, G10:53
- dovezi(lor), asigurarea, G7:50
- forțat(ei), utilizare a, G7:8-9
- forme de, G7:3,15
- violență legată de gen, G1:19
- instrumente legale, G7:1-2
- asistență medicală/psihosocială, G7:46-47, 49
- intimitatea și identitatea victimei, G7:22
- aspecte procedurale, G7:45-49
- prostituție, *vezi* prostituție
- Protocol, *vezi* Protocol privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea
- traficului de persoane
- prelevarea de organe, G7:3, 8-9, 15
- relocare, G7:28
- re-traficare, G7:17-18, 28
- rețele (de), G7:4, 27, G8:27
- servitute, G7:3, 8-9
- exploatare sexuală, *vezi* exploatare sexuală
- sclavie, G7:2, 3, 9
- contrabandă, *vezi* contrabandă
- apatrid, *vezi* apatridie
- protecția statului, G7:22-24
- implicarea UNHCR, G7:5
- victime ale ~ului, G7:5, 12-13, 15-17, 25-26, 49, 50, G8:24, 28
- violență, G1:18, G7:18-19, 48
- temere întemeiată de persecuție, *vezi* temere întemeiată
- în interiorul granițelor naționale, G7:10,13
- femei, G7:3, 19, 32, 34, 38,47-48

 transgender/transsexual/travestit, G1:16, 30, *vezi* G9
 tratament inuman sau degradant, G1:18, G5:9, G7:47, G8:56, G9:7,21-22, G10:14, 31, G12:13, G13:21
 Tratat privind dreptul penal internațional, H:21
 traumă, G1:35-36, G4:26, G7:16, 18, 48, G8:64, 72, G9:59, G10:70, G12:27
 tribunale penale internaționale, G1:5, G5:10, 31, 34
 Tribunalele Penale Internaționale pentru fosta Iugoslavia și Rwanda, G1:5, G5:10
 Curtea Penală Internațională, G1:5, G5:10 G8:19, 60
 triburi, G2:1, G4:30
 tutore/tutelă

- copil, H:214, G7:49, G8:39, 66, 69, 75-77, G9:60, G10:72
- unitatea familiei, H:182
- persoane cu tulburări psihice, H:210

țara de refugiu/azil, H:12, 133, 146, 150, 153-154, 158, 184, G5:3, 5,16, G7:28, G9:57, G11:19, 25, 29, G13:25
 țară(a) de origine, H:153, 164, 166, G1:8, G4:5-7, 38, G6:34, G7:25-26, G11:25, G12:10, 21,47-51, 81-82, G13:25
 evaluare a, G3:8, 25, G4:7, G11:41, G12:24-25, G13:19
 autorități din, H:50, 83, 96, G6:35, G7:17, 21-22, 32
 circumstanțe/condiții/situații din, H:37,42, 53, 63, 95,112,136, 218, G1:7, G3:l, 6,8,17-18, 23-24, G4:37, G6:14-15, G7:27, G8:4,11, G11:1, 5, 13, 17, 29, 31, 36-37,41, G12:6, 31, 44, 81-82
 contact cu, H:121, G5:33
 definiție, G3:1
 informații din, G1:36, 37, G4:37, G6:35, G8:11, 74 , G9:64, 66, G10:13, 39, 63, G12:90-92
 legi, H:43
 persoane LGBTI în ~, G9:25, 28, 30, 32, 36-37, 57, 63,
 naționalitatea ~ii, H:87
 protecția ~ii, H:123, G3:18, 20
 întoarcere/returnare/restabilire în, H:133, G3:1, 7,12, 20, G6:36, G7:5,16, 50, G8:56, G10:41, G12:27
 “țară de origine sigură”, G9:59
 plecare nelegală sau ședere neautorizată în afara ~ii, H:61
 țară gazdă, H:16, 166, G7:17, G8:60

 umanitate, lipsă de, G8:56
 unitatea familiei
 copii, G8:2, H:182, 185
 principiu, H:181-188, 213, G13:7
 protecție, H:181-182, G5:29
 drept la, H:181
 urmărire
 penală, G12:15
 teamă de, H:58, 167
 pentru o infracțiune de drept comun, H:56-59, G1:12
 pentru dezertare, *vezi* dezertare
 pentru infracțiuni politice, *vezi* crime/infracțiuni
 imunitate împotriva, G10:46
 lipsă a, G1:37
 legitimă, G5:25
 amenințare/risc de, G9:27, G10:18
vezi și persecuție

 vătămare, G1:6, 9, 15, 17, 18, 25, 36, G2:20, 22, G4:7,13-20, 28, G5:14, 22, G6:36, G7:14-17, 27,44, G8:10,14-18, 22, 30, 32, 36, 77
 temere, *vezi* temere bine întemeiată
 psihologic(ă), G8:16, 33
 risc de, G7:17, G8:12, G9:32, G10:46, G11:10, G12:22, 28, 51, 91
 vârstă (ține cont de ~)
 asistență, G7:47
 consiliere și urmărire, G7:49

determinarea statutului de refugiat, G8:1, G8:7

vârstă, G6:28, G8:7

venerare, H:71-72, G6:11-12, G10:65

victime

- copil, G7:27-28,49, G8:27-28, 33, 37, 59, *vezi* copii
- ale unui atac, G9:60
- ale încălcării drepturilor omului, G12:76
- ale persecuției, H:39, 54, 63
- ale violenței sexuale, G1:36, G12:27
- ale traficului, *vezi* trafic

victimizare, H:34

viol

- conflict armat, G12:13
- copii născuți ca urmare a ~ului, G8:12
- crime împotriva umanității, G5:13
- violență domestică, G8:33
- violență legată de gen, G1:9, G12:26
- infrațiuni grave de drept comun, G5:14
- orientare sexuală, legătură cu, G9:20
- viol corectiv, G9:10,23
- vizare sistematică, G8:41
- trafic, G7:15,
- tortură, G1:36

violență

- conflict armat și, *vezi* G12, G13:21
- copii(lor), ~ împotriva, *vezi* copii
- domestică, *vezi* violență domestică
- acte exagerate de, G5:15, *vezi* și infrațiune(i)/crimă(e)
- violență a bandelor / a grupărilor criminale organizate, G12:84
- de gen, *vezi* violență
- generalizată, G10:42, G11:5, G12:5, 58, 7-73, 75
- conștientizare globală a ~ei, G8:3
- actori nestatali, G2:20
- făptuitori ai ~ei, H:175-179, G1:36, G8:32
- politică, H:175
- sexuală, *vezi* violență sexuală
- amenințare cu, G13:21
- trafic, *vezi* trafic
- ilegală, G5:19
- martor al ~ei, G3:20

violență domestică, G1:3, 9, 153

- copii, G8:18, 32, 33, 52, 54
- persoane LGBTI, G9:35

violență legată de zestre, G1:9

violență sexuală/abuz sexual, G1:2, 3, 9, 24, 27, 36-37, G3:20, G7:48, G8:12, 22, 33, 52, G9:10, 20, 35, 60, G10:59, G12:13, 26-27, G13:21

voluntar(ă)

- vezi* încetare
- ieșire de sub protecția UNRWA, G13:26

intervenție chirurgicală de schimbare de sex, G9:21
migrație, H:62
stagiu militar, *vezi* G10
repunere sub protecția națională, H:119

**

